

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Lissabonissa joulukuussa 2007 tehdyn Lissabonin sopimuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta ja sopimuksen voimaansaattamislain. Sopimukseen liittyy 13 pöytäkirjaa, kaksi liitettä sekä päätösasiakirja ja 65 julistusta. Liitteet ja pöytäkirjat ovat erottamaton osa sopimusta.

Lissabonin sopimuksella muutetaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan yhteisön perustamissopimusta, joka nimetään uudelleen sopimukseksi Euroopan unionin toiminnasta. Sopimuksilla on sama oikeudellinen arvo. Sopimuksella yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unionista tehdylle sopimuksella perustettu unioni yhdeksi oikeushenkilöksi.

Sopimuksella vahvistetaan unionin perus- ja ihmisoikeusluottuvuutta muun muassa antamalla unionin perusoikeuskirjalle sama oikeudellinen arvo kuin unionin perussopimuksilla ja mahdollistamalla unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Uudistuksilla pyritään saattamaan unionin toimielinjärjestelmä ajan tasalle ja kehittämään unionin toimintakykyä, avoimuutta, hyvää hallintoa ja kansanvaltaisuutta. Lissabonin sopimuksella korvataan nykyinen jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuva neuvoston määräänemmistöpäätöksenteon järjestelmä niin sanotulla kaksoisenemmistöön perustuvalla järjestelmällä. Euroopan komission jäsenten määrää supistetaan siirtymäkauden jälkeen siten, että siinä on kerrallaan yksi kansalainen kahdesta kolmasosasta jäsenvaltioita yhden kolmasosan jä-

senvaltioita ollessa kullakin hetkellä komission ulkopuolella. Eurooppa-neuvostosta tulee varsinainen toimielin, ja unioni saa ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan, joka toimii sekä neuvostossa että komissiossa.

Lissabonin sopimuksella vahvistetaan unionin annetun toimivallan periaatetta: toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Unionin toimivaltaa täsmennetään ja selkeytetään muutoinkin. Unionin toimivallan alaa muutetaan lisäämällä siihen joitakin uusia politiikka-aloja ja kehittämällä edelleen nykyisiä toimivaltuuksia.

Sopimuksella yksinkertaistetaan unionin lainsäädäntömenettelyjä ja pääsäännöksi tulee niin sanottu tavallinen lainsäätämisyjärjestys, joka vastaa nykyistä yhteispäätösmentelyä. Samalla uusi sopimus laajentaa niiden kysymysten alaa, joilla neuvosto tekee päätöksensä määräänemmistöllä yksimielisen päätöksenteon asemesta.

Lissabonin sopimuksella saatetaan päätöksen Nizzan ja Laekenin julistuksilla käynnistetty uudistustyö, jota on valmisteltu vuosina 2002 ja 2003 valmistelukunnassa, vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa ja edelleen vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa. Lissabonin sopimuksella sisällytetään unionin nykyisiin perussopimuksiin vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt uudistukset vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa sovituin mukautuksin. Lissabonin sopimus vastaa sisällöltään pääosin perustuslakisopimusta mutta poikkeaa siitä rakenteeltaan merkittävästi.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laila kumotaan Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien

määräysten voimaansaattamisesta annettu laki.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti Lissabonin sopimuksen voimaantulon kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS	3
YLEISPERUSTELUT	9
1 JOHDANTO	9
2 NYKYTILA JA ASIAN VALMISTELU	9
2.1 Lissabonin sopimuksen tausta, valmistelu ja tavoitteet	9
2.1.1 Nizzan ja Laekenin julistukset, valmistelukunta sekä vuoden 2004 hallitustenvälinen konferenssi	9
2.1.2 Perustuslakisopimukseen liittynyt pohdintatauko sekä keskustelut Suomen ja Saksan puheenjohtajakaudella	11
2.1.3 Vuoden 2007 hallitustenvälinen konferenssi.....	12
2.1.4 Asian valmistelu Suomessa	12
2.1.5 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja niiden toteutuminen.....	14
3 LISSABONIN SOPIMUKSEN KESKEINEN SISÄLTÖ.....	15
3.1 Lissabonin sopimuksen rakenne, luonne ja suhde unionin nykyisiin perussopimuksiin	15
3.1.1 Sopimuksen rakenne, luonne ja suhde nykyisiin perussopimuksiin.....	15
3.1.2 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta.....	18
3.2 Lissabonin sopimuksen keskeinen sisältö ja merkitys	18
3.2.1 Yleiset kysymykset ja keskeiset periaatteet.....	18
3.2.1.1 Unionin arvot ja tavoitteet.....	18
3.2.1.2 Unionin kansalaisuus.....	20
3.2.1.3 Unionin oikeushenkilöllisyys	20
3.2.1.4 Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako	21
3.2.1.4.1 Yleistä.....	21
3.2.1.4.2 Unionin toimivallan ala	22
3.2.1.4.3 Unionin toimivallan luonne.....	23
3.2.1.4.4 Unionin toimivallan käyttöä koskevat periaatteet	26
3.2.1.5 Unionin oikeuden ensisijaisuus ja vilpittömän yhteistyön periaate.....	27
3.2.1.6 Demokratian toteutuminen unionissa	28
3.2.1.7 Unionin toiminnan avoimuus ja henkilötietojen suoja.....	29
3.2.1.8 Kansallisten parlamenttien asema	30
3.2.1.9 Unionin jäsenyys	33
3.2.1.10 Tiiviimpi yhteistyö	34
3.2.1.11 Unionin varainhoito.....	36
3.2.1.12 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta..	37
3.2.2 Unionin perusoikeusulottuvuus	42
3.2.2.1 Yleistä	42
3.2.2.2 Perusoikeudet Lissabonin sopimuksessa	43
3.2.2.3 Perusoikeuskirja	43
3.2.2.3.1 Aineellisten oikeuksien kattavuus	44
3.2.2.3.2 Yleiset määräykset.....	45
3.2.2.4 Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen.....	48

3.2.2.5	Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta....	49
3.2.3	Unionin toimielimet, päätöksentekomenettelyt ja säädökset.....	52
3.2.3.1	Unionin toimielinjärjestelmä.....	52
3.2.3.1.1	Euroopan parlamentti	53
3.2.3.1.2	Eurooppa-neuvosto.....	54
3.2.3.1.3	Neuvosto.....	56
3.2.3.1.4	Määräenemmistön määritelmä neuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa	57
3.2.3.1.5	Euroopan komissio	59
3.2.3.1.6	Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja	60
3.2.3.1.7	Euroopan unionin tuomioistuin	61
3.2.3.1.8	Unionin muut toimielimet ja neuvoo-antavat elimet	63
3.2.3.1.9	Toimielimiin liittyvät siirtymämääräykset	63
3.2.3.2	Päätöksentekomenettelyt ja unionin säädökset.....	65
3.2.3.2.1	Lissabonin sopimuksessa tehtävien uudistusten tavoitteet.....	65
3.2.3.2.2	Päätöksentekomenettelyjä koskevat uudistukset	65
3.2.3.2.3	Säädöksiä koskevat uudistukset	68
3.2.3.3	Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta....	70
3.2.4	Unionin politiikat ja toiminta	76
3.2.4.1	Yleistä	76
3.2.4.2	Sisäiset politiikat ja toimet	76
3.2.4.2.1	Uudet oikeusperustat ja politiikka-alat	76
3.2.4.2.2	Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue.....	81
3.2.4.2.3	Muita aloja koskevat politiikat	90
3.2.4.3	Unionin ulkoinen toiminta.....	98
3.2.4.3.1	Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet ja keskeiset periaatteet	99
3.2.4.3.2	Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka	100
3.2.4.3.3	Yhteinen kauppapolitiikka.....	106
3.2.4.3.4	Ulkoiden toiminnan muut kysymykset	108
3.2.4.3.5	Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta	111
3.2.5	Sopimuksen hyväksyminen ja voimaantulo	117
3.2.6	Sopimuksen tarkistusmenettelyt ja valtuutuslausekkeet.....	117
3.2.6.1	Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta..	120
3.2.7	Sopimuksen pöytäkirjat	122
3.2.7.1	Pöytäkirjat Lissabonin sopimusrakenteessa	122
3.2.7.2	Pöytäkirjojen pääasiallinen sisältö	122
3.2.7.3	Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta..	123
3.2.8	Päätösasiakirja ja siihen liitetyt julistukset.....	124
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET	124
4.1	Taloudelliset vaikutukset	124
4.2	Vaikutukset viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin	125
4.3	Ympäristövaikutukset	126
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	127

5	ESITYKSEN RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ JA KANSAINVÄLISISTÄ SOPIMUKSISTA	128
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	130
1	HALLITUSTENVÄLISESSÄ KONFERENSSISSA HYVÄKSYTYT ASIAKIRJAT JA NIIDEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	130
1.1	Lissabonin sopimuksen johdanto	130
1.2	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen muutokset	130
	I OSASTO YHTEISET MÄÄRÄYKSET	130
	II OSASTO MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA	138
	III OSASTO MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ	140
	IV OSASTO MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ	147
	V OSASTO YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA	148
	1 LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA	148
	2 LUKU ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA	150
	VI OSASTO LOPPUMÄÄRÄYKSET	161
1.3	Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muutokset	167
	A. Koko sopimusta koskevat muutokset	167
	B. Erityiset muutokset	168
	JOHDANTO-OSA	169
	ENSIMMÄINEN OSA PERIAATTEET	169
	I OSASTO UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU JA TOIMIVALLAN ALAT	169
	II OSASTO YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET	174
	TOINEN OSA SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISSUUS	179
	KOLMAS OSA UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET	180
	I OSASTO SISÄMARKKINAT	180
	I a OSASTO TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS	181
	1 LUKU TULLILIITTO	181
	1 A LUKU TULLIYHTEISTYÖ	181
	2 LUKU JÄSENVALTIOIDEN VÄLISTEN MÄÄRÄLLISTEN RAJOITUSTEN KIELTÄMINEN	181
	II OSASTO MAATALOUS JA KALASTUS	182

III OSASTO	HENKILÖIDEN, PALVELUJEN JA PÄÄOMIEN VAPAA LIKKUVUUS.....	183
1 LUKU	TYÖNTEKIJÄT	183
2 LUKU	SIJOITTAUTUMISOIKEUS	184
3 LUKU	PALVELUT.....	184
4 LUKU	PÄÄOMAT JA MAKSUT	185
IV OSASTO	VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE.....	186
1 LUKU	YLEISET MÄÄRÄYKSET	187
2 LUKU	RAJAVALVONTA-, TURVAPAikka- JA MAAHANMUUTTOPOLITIikka.....	191
3 LUKU	OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ YKSITYISOIKEUDEN ALALLA	196
4 LUKU	OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ RIKOSOIKEUDEN ALALLA	197
5 LUKU	POLIISIYHTEISTYÖ	203
V OSASTO	LIIKENNE.....	205
VI OSASTO	KILPAILUA, VEROTUSTA JA LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMISTÄ KOSKEVAT YHTEISET SÄÄNNÖT.....	207
1 LUKU	KILPAILUSÄÄNNÖT	207
2 LUKU	VEROJA JA MAKSUJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET.....	208
3 LUKU	LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN.....	208
VII OSASTO	TALOUS- JA RAHAPOLITIikka	209
1 LUKU	TALOUSPOLITIikka	209
2 LUKU	RAHAPOLITIikka	210
3 LUKU	INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET	211
3 A LUKU	NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOIDEN RAHAYKSIKKÖ ON EURO, KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET	212
4 LUKU	SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET	213
VIII OSASTO	TYÖLLISYYS.....	214
IX OSASTO	SOSIAALIPOLITIikka.....	214
X OSASTO	EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO.....	216
XI OSASTO	KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS, NUORISO JA URHEILU	216
XII OSASTO	KULTTUURI	217
XIII OSASTO	KANSANTERVEYS.....	217
XIV OSASTO	KULUTTAJANSUOJA.....	218
XV OSASTO	EUROOPAN LAAJUISET VERKOT	219
XVI OSASTO	TEOLLISUUS	219
XVII OSASTO	TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS.....	219
XVIII OSASTO	TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN SEKÄ AVARUUSALA	220
XIX OSASTO	YMPÄRISTÖ	222
XX OSASTO	ENERGIA.....	222
XXI OSASTO	MATKAILU	223

XXII OSASTO	PELASTUSPALVELU	223
XXIII OSASTO	HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ	224
NELJÄS OSA	MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIAATIO	225
VIIDES OSA	UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA	225
I OSASTO	YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA.....	226
II OSASTO	YHTEINEN KAUPPAPOLITIIKKA.....	226
III OSASTO	YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU.....	227
1 LUKU	KEHITYSYHTEISTYÖ.....	227
2 LUKU	TALOUELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA	228
3 LUKU	HUMANITAARINEN APU.....	229
IV OSASTO	RAJOITTAVAT TOIMENPITEET	230
V OSASTO	KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET.....	230
VI OSASTO	UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT.....	235
VII OSASTO	YHTEISVASTUULAUSEKE.....	235
KUUDES OSA	TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	236
I OSASTO	INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET	236
1 LUKU	TOIMIELIMET	236
2 LUKU	UNIONIN SÄÄDÖKSET, HYVÄKSYMISMENETTELYT JA MUITA MÄÄRÄYKSIÄ.....	248
3 LUKU	UNIONIN NEUVOA-ANTAVAT ELIMET	254
4 LUKU	EUROOPAN INVESTOINTIPANKKI	256
II OSASTO	VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	256
1 LUKU	UNIONIN OMAT VARAT.....	257
2 LUKU	MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS.....	258
3 LUKU	UNIONIN VUOTUINEN TALOUS-ARVIO	258
4 LUKU	TALOUSARVION TOTEUTTAMINEN JA VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMINEN.....	261
5 LUKU	YHTEISET MÄÄRÄYKSET.....	261
6 LUKU	PETOSTEN TORJUNTA.....	262
III OSASTO	TIIVIIMPI YHTEISTYÖ	262

SEITSEMÄS OSA	YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	264
1.4	Lissabonin sopimuksen loppumääräykset	269
1.5	Lissabonin sopimukseen liitetyt pöytäkirjat	270
A.	Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja tietyiltä osin Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettävät pöytäkirjat	270
B.	Lissabonin sopimukseen liitettävät pöytäkirjat	283
A.	KAIKKIA PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT MUUTOKSET	283
B.	ERITYISET MUUTOKSET	284
	MUUT PÖYTÄKIRJAT	297
	LIITE Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta tehdyssä pöytäkirjassa nro 1 olevassa 2 artiklassa tarkoitetut vastaavuustaulukot	300
	LIITE Lissabonin sopimuksen 5 artiklassa tarkoitetut vastaavuustaulukot	302
1.6	Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirja	302
A.	Perussopimusten määräyksiä koskevat julistukset	302
B.	Perussopimukseen liitettyjä pöytäkirjoja koskevat julistukset	317
C.	Jäsenvaltioiden julistukset	320
2	LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	324
3	VOIMAANTULO	324
4	EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS	325
4.1	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	325
4.2	Käsittelyjärjestys	327
	LAKIEHDOTUS	
	Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	341

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin (EU) perustana olevien sopimusten tarkistamisen edellytyksenä on jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin (jäljempänä hallitustenvälinen konferenssi, HVK) järjestäminen. Konferenssissa perussopimusten muutokset hyväksytään kaikkien jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella. Muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Brysselissä 23 päivänä heinäkuuta 2007 avattu hallitustenvälinen konferenssi saatiin poliittiseen päätökseen 18–19 päivänä lokaakuuta 2007 Lissabonissa pidetyssä kokouksessa, jossa jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet hyväksyivät osaltaan Lissabonin sopimuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta (jäljempänä Lissabonin sopimus). Euroopan unionin jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet ja ulkoasiainministerit allekirjoittivat Lissabonin sopimuksen sekä sitä koskevan hallitustenvälisen konferenssin päätöksiakirjan Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007.

Tämänkertainen hallitustenvälinen konferenssi oli luonteeltaan tekninen. Sopimuksen sisältöä koskevat ratkaisut kirjattiin yksityiskohtaisesti Eurooppa-neuvostossa 23 päivänä kesäkuuta 2007 hyväksytyyn hallitustenvälisen konferenssin toimeksiantoon, jonka toteuttaminen annettiin oikeudellisten asiantuntijoiden työryhmälle. Hallitustenvälisen konferenssin toimeksiannon mukaan vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa neuvotellut Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen (jäljempänä perustuslakisopimus) sisältämät keskeiset uudistukset toteutetaan Lissabonin sopimuksella, jolla muutetaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta (jäljempänä EU-sopimus, SEU) ja Euroopan yhteisön perustamissopimusta (jäljempänä EY-sopimus, SEY).

Suomessa eduskunta hyväksyi perustuslakisopimuksen (HE 67/2006 vp; EV 218/2006 vp), ja tasavallan presidentti päätti sen ratifioimisesta joulukuussa 2006. Koska Lissabonin sopimuksella toteutetaan vuoden 2004 hallitustenvälisen konferenssin uudistukset

vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa sovituin mukautuksin, selostetaan tässä hallituksen esityksessä soveltuvin osin Lissabonin sopimuksen suhdetta sekä unionin nykyisiin perussopimuksiin että perustuslakisopimukseen. Esityksessä selvitetään asiaan kuuluvilta osin myös vuoden 2004 hallitustenväliseen konferenssiin liittyneitä valtioneuvoston ja eduskunnan kantoja. Käsittelyn pääpaino on kuitenkin sopimus uudistuksen viimeisessä vaiheessa.

2 Nykytila ja asian valmistelu**2.1 Lissabonin sopimuksen tausta, valmistelu ja tavoitteet**

2.1.1 Nizzan ja Laekenin julistukset, valmistelukunta sekä vuoden 2004 hallitustenvälinen konferenssi

Euroopan unionin perussopimuksia muutettiin vuonna 2001 Nizzan sopimuksella. Sopimuksessa ratkaistiin unionin laajentumisen edellyttämät toimeksianto koskevat kysymykset, jotka olivat Amsterdamin sopimuksessa jääneet avoimiksi. Konferenssin aikana oli kuitenkin käynyt ilmeiseksi, että perussopimukset kaipaivat edelleen uudistamista. Hallitustenvälinen konferenssi hyväksyi päätöksiakirjaan liitetyn unionin tulevaisuutta koskevan julistuksen (*Nizzan julistus*) perussopimusten seuraavan uudistamisen pohjustamiseksi.

Nizzan julistuksessa määriteltiin neljä teemaa, joita tulevaisuuskeskustelussa olisi tarkasteltava: Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajaon tarkentaminen ja valvominen, poliittisena julistuksena annetun perusoikeuskirjan aseman määrittäminen, perussopimusten yksinkertaistaminen ja kansallisten kansanedustuslaitosten asema euroopalaisissa rakenteissa. Lisäksi julistuksessa todettiin, että kun tarpeelliset valmistelut on tehty, kutsutaan vuonna 2004 koolle hallitustenvälinen konferenssi, jossa käsitellään julistuksessa mainittuja asioita tarpeellisten muutosten tekemiseksi perussopimuksiin.

Laekenin Eurooppa-neuvostossa 14–15 joulukuuta 2001 hyväksytty julistus (*Laeken-*

nin julistus) Euroopan unionin tulevaisuudesta jatkoi uudistustarpeiden määrittelemistä ja käsitteli tavoitteita Nizzan julistusta yksilöidymmin.

Ensimmäisenä tavoitteena julistuksessa mainittiin unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentaminen. Ensisijaisesti tämän tavoitteen katsottiin liittyvän tarpeeseen selkeyttää ja yksinkertaistaa perussopimuksia. Lisäksi nähtiin tarpeellisenä selvittää, tulisiko unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa muuttaa ja miten toimivallanjakoa ja unionin toimivallan käyttöä koskevan toissijaisuusperiaatteen noudattamista voitaisiin valvoa.

Toiseksi tavoitteeksi Laekenin julistuksessa määriteltiin unionin välineiden eli päätöksentekomuotojen yksinkertaistaminen. Tarkoitus oli pohtia, tulisiko unionin päätöksentekomuodot määrittellä uudelleen ja olisiko erilaisten muotojen lukumäärää vähennettävä.

Kolmantena tavoitteena oli unionin tekeminen demokraattisemmaksi, avoimemmaksi ja tehokkaammaksi. Tämä tavoite jakaantui komission, Euroopan parlamentin ja neuvoston demokraattisen legitimiuden ja avoimuuden lisäämiseen, kansallisten parlamenttien aseman määrittelyyn sekä päätöksenteon ja toimielinten toiminnan tehostamiseen.

Viimeisenä tavoitteena oli perussopimusten yksinkertaistaminen ja mahdollinen uudelleenjärjestäminen mukaan lukien perusoikeuskirjan sisällyttäminen perussopimukseen ja sen selvittäminen, tuleeko Euroopan yhteisön liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Viimeiseen tavoitteeseen kuului myös kysymys siitä, voisiko perussopimusten yksinkertaistaminen ja uudelleenjärjestäminen johtaa siihen, että unionille hyväksyttäisiin perustuslaki.

Vuodesta 2000 alkaen unionin tulevaisuudesta oli käyty vilkasta keskustelua, johon osallistui poliitikkoja, tutkijoita ja kansalaisyhteiskunnan edustajia. Nizzan ja Laekenin julistuksissa mainittujen teemojen ohella keskustelussa olivat keskeisesti esillä myös unionin ulkoisen toiminnan tehostaminen sekä eräät yksittäiset unionin politiikkoihin liittyvät kysymykset. Nizzan ja Laekenin julistukset sekä käyty tulevaisuuskeskustelu muodostivat lähtökohdan perustuslakisopimuksen laatimiselle ja hyväksymiselle.

Laekenissa joulukuussa 2001 kokoontunut Eurooppa-neuvosto päätti kutsua koolle valmistelukunnan (konventti) pohtimaan ratkaisuehdotuksia Nizzan ja Laekenin julistuksissa mainittuihin EU:n tulevaisuuden haasteisiin. Tällä tavoin Eurooppa-neuvosto pyrki varmistamaan seuraavan hallitustenvälisen konferenssin mahdollisimman laajapohjaisen ja avoimen valmistelun. Vastaavaa niin sanottua konventtimenetelmää oli käytetty ensimmäisen kerran laadittaessa EU:n perusoikeuskirjaa vuosina 1999–2000.

Kuten Laekenin julistuksessa määrättiin, valmistelukunta koostui puheenjohtajan ja kahden varapuheenjohtajan lisäksi jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden valtion- tai hallitusten päämiesten edustajista, kahdesta kunkin jäsenvaltion ja ehdokasmaan parlamentin edustajasta, kahdesta komission edustajasta sekä 16 Euroopan parlamentin jäsenestä.

Valmistelukunta kokoontui Brysselissä ja aloitti työnsä helmikuussa 2002. Rinnakkain valmistelukunnan työn kanssa käytiin laajamittaista kansalaiskeskustelua unionin toiminnasta ja tavoitteista. Valmistelukunta sai työnsä päätökseen heinäkuussa 2003. Konventin ehdotus esiteltiin kesäkuussa 2003 Thessalonikissa kokoontuneelle Eurooppa-neuvostolle, joka katsoi tekstin muodostavan hyvän perustan hallitustenvälisen konferenssin aloittamiselle.

Hallitustenvälinen konferenssi avattiin Roomassa 4 päivänä lokakuuta 2003 valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla pidetyssä istunnossa. Hallitustenvälisen konferenssin poliittiset neuvottelut käytiin valtion- tai hallitusten päämiesten sekä yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston jäsenenä toimivien ministereiden tasolla.

Hallitustenvälisen konferenssin työskentelyn pohjana oli konventin ehdotus sopimukseksi Euroopan perustuslaista. Lisäksi keskeisen pohjan muodostivat puheenjohtajavaltion tilanneanalyysit sekä puheenjohtajavaltion muotoilemat artiklaluonnokset. Hallitustenvälisen konferenssin käynnistyttyä aloitti työnsä myös oikeudellisten asiantuntijoiden ryhmä, joka suoritti konventin esityksen oikeudellisen tarkistuksen ja laati perustuslakisopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja liitteet.

Hallitustenvälinen konferenssi saatiin poliittiseen päätökseen 17–18 päivänä kesäkuuta 2004 pidetyssä Eurooppa-neuvoston

kokouksessa. Tämän jälkeen sopimuksen teksti vielä viimeisteltiin oikeudellisesti ja teknisesti. Valtion- tai hallitusten päämiehet sekä ulkoasiainministerit allekirjoittivat perustuslakisopimuksen sekä sitä koskevan HVK:n päätösasiakirjan Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004. Sopimuksen oli määrä tulla voimaan kaikkien jäsenvaltioiden ratifioitua sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Joissakin jäsenvaltioissa päätettiin järjestää kansanäänestys sopimuksen hyväksymisestä.

2.1.2 Perustuslakisopimukseen liittynyt pohdintatauko sekä keskustelut Suomen ja Saksan puheenjohtajakaudella

Euroopan unionin jäsenvaltiot aloittivat sopimuksen ratifiointiprosessin kukin oman valtiosääntönsä mukaisesti. Touko-kesäkuun vaihteessa 2005 Ranskassa ja Alankomaissa järjestetyissä kansanäänestyksissä kansalaisten enemmistö äänesti sopimuksen ratifiointia vastaan.

Eurooppa-neuvosto päätti sen vuoksi kesäkuussa 2005 perustuslakisopimukseen liittyvästä pohdintatauosta. Eurooppa-neuvosto ei ottanut kantaa siihen, tulisiko jäsenvaltioiden jatkaa ratifiointiprosessia pohdintatauon aikana.

Eurooppa-neuvosto päätti kesäkuussa 2006, että puheenjohtajavaltio esittää vuoden 2007 ensimmäisellä puoliskolla kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle jäsenvaltioiden yksityiskohtaiseen kuulemiseen perustuvan selvityksen. Selvityksen tuli sisältää tilannearvio perustuslakisopimuksesta käytävästä keskustelusta sekä tarkastella tulevan kehityksen vaihtoehtoja. Tarkastelun tulokset toimitettiin pohjana päätöksille siitä, kuinka unionin perussopimukseen liittyvää uudistusprosessia voitaisiin jatkaa, ottaen huomioon, että tarvittaviin toimiin olisi ryhdyttävä viimeistään vuoden 2008 jälkipuoliskon aikana.

Eurooppa-neuvoston päätelmissä tarkoitettu jäsenvaltioiden kuuleminen perustuslakisopimuksen tulevaisuudesta aloitettiin Suomen puheenjohtajakaudella. Suomi esitti Eurooppa-neuvostolle suulliset johtopäätöksensä näistä keskusteluista ja välitti tiedot edelleen seuraavalle puheenjohtajavaltiolle Saksalle otettavaksi huomioon kesällä 2007 annettavassa selvityksessä.

Suomen puheenjohtajakaudella syksyllä 2006 käydyissä keskusteluissa ilmeni, että perussopimusuudistusta pidettiin edelleen välttämättömänä. Enemmistö jäsenvaltioista toivoi, että perustuslakisopimuksen sisältö säilytettäisiin mahdollisimman koskemattomana. Toisaalta kahdessa kansanäänestyksessä hylätyn sopimuksen hyväksyttämistä uudelleen sanatarkasti samansisältöisenä ei pidetty mahdollisena. Keskustelujen pohjalta oli nähtävissä, että vähintään perustuslakisopimuksen rakennetta oli muutettava.

Saksa valmisteli omalla puheenjohtajakaudellaan perustuslakisopimuksen tulevaisuutta pääministereiden yhteyshenkilöiden välisissä keskusteluissa sekä päämiestasolla. Suomessa pääministeri nimesi yhteyshenkilöiksi edustajat valtioneuvoston kansliasta ja ulkoasiainministeriöstä. Perustuslakisopimukseen keskittyneet kahdenväliset konsultaatiot puheenjohtajavaltion ja kunkin jäsenvaltion yhteyshenkilöiden kanssa järjestettiin huhti–toukokuun vaihteessa 2007. Näiden lisäksi järjestettiin yhteyshenkilöiden yhteisiä kokouksia. Liittokansleri Merkel kävi kahdenvälisiä keskusteluja asiasta päämiestasolla.

Puheenjohtaja antoi 14 päivänä kesäkuuta 2007 raportin Eurooppa-neuvostoa varten EU:n perussopimusten uudistamisesta. Asiaa käsiteltiin yleisten asioiden neuvostossa 17 päivänä kesäkuuta 2007 puheenjohtajamaan esittämien kysymysten pohjalta.

Eurooppa-neuvosto saavutti 21–22 päivänä kesäkuuta 2007 yhteisymmärryksen tulevan perussopimuksen sisällöstä ja hallitustenvälisen konferenssin koollekutsumisesta. Samalla Eurooppa-neuvosto päätti HVK:lle annettavasta yksityiskohtaisesta toimeksiannosta, jossa määriteltiin Lissabonin sopimuksen keskeinen sisältö. Eurooppa-neuvosto päätti, että vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa neuvotellun perustuslakisopimuksen sisältämät keskeiset uudistukset toteutetaan muuttamalla nykyistä EU-sopimusta ja EY-sopimusta, jonka nimeksi tulee sopimus Euroopan unionin toiminnasta (EUT-sopimus, SEUT). Aikaisempiin hallitustenvälisiin konferensseihin verrattuna vuoden 2007 HVK:lle annettiin huomattavan yksityiskohtainen toimeksianto. Toimeksiannossa lueteltiin mahdollisimman kattavasti kysymykset, joiden osalta perustuslakisopimuksen sisältöä tarkistettaisiin.

2.1.3 Vuoden 2007 hallitustenvälinen konferenssi

Ennen hallitustenvälisen konferenssin avaamista neuvosto kuuli SEU 48 artiklan mukaisesti Euroopan parlamenttia, komissiota ja Euroopan keskuspankkia ja sai näiltä myönteiset lausunnot. Komissio antoi lausuntonsa (KOM(2007) 412 lopullinen) 10 päivänä heinäkuuta 2007. Euroopan parlamentin lausunto (C6-0206/2007) saatiin 11 päivänä heinäkuuta 2007. Euroopan keskuspankki antoi lausuntonsa 5 päivänä heinäkuuta 2007 (CON/2007/20).

Hallitustenvälinen konferenssi avattiin virallisesti ministeritason kokouksessa 23 päivänä heinäkuuta 2007. HVK:n avajaisistunnon yhteydessä jaettiin puheenjohtajamaan ehdotus uudistusopimukseksi sekä siihen liitettäväksi pöytäkirjoiksi ja julistuksiksi. Ehdotus oli laadittu HVK:n toimeksiannon pohjalta.

Oikeudellisten asiantuntijoiden ryhmä kävi yksityiskohtaisesti läpi puheenjohtajamaan sopimusehdotuksen neuvoston sihteeristön puheenjohtajalla. Suomesta työhön osallistivat edustajat valtioneuvoston EU-sihteeristöstä, ulkoasiainministeriöstä ja Suomen pysyvistä EU-edustustosta. Ryhmän ensimmäinen kokous pidettiin 24–25 päivänä heinäkuuta 2007. Tämän jälkeen ryhmä kokoontui 29 päivänä elokuuta ja 3 päivänä lokakuuta 2007 välisenä aikana ja viimeisteli luonnoksen uudistusopimukseksi, joka nimettiin sittemmin Lissabonin sopimukseksi.

Komission ja Euroopan parlamentin edustajat osallistuivat oikeudellisten asiantuntijoiden työryhmässä käytyihin keskusteluihin. Lisäksi Euroopan parlamentin puhemies ja komission puheenjohtaja kutsuttiin osallistumaan konferenssiin valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla.

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen neuvotteluista epävirallisessa ulkoministerikokouksessa 7–8 päivänä syyskuuta 2007. Yleisten asioiden neuvoston yhteydessä 15 päivänä lokakuuta 2007 järjestetyssä hallitustenvälisen konferenssin istunnossa käytiin yleiskeskustelu avoimista kysymyksistä.

Viimeisistä avoimista kysymyksistä saavutettiin yhteisymmärrys Lissabonissa 18–19 päivänä lokakuuta 2007 järjestetyssä epävirallisessa päämiestapaamisessa. Tämän jäl-

keen juristi-lingvistit tarkastivat ja viimeistelivät sopimuksen kielitoisinnot.

Sopimus allekirjoitettiin Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 ja teksti julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 17 päivänä joulukuuta 2007 (EUVL C 306, 17.12.2007, s. 1).

2.1.4 Asian valmistelu Suomessa

Valtioneuvosto antoi 26 päivänä lokakuuta 2001 eduskunnalle selonteon Euroopan unionin tulevaisuudesta (VNS 3/2001 vp). Selonteossa esitellään eurooppalaista keskustelua Euroopan unionin tulevaisuudesta sekä hallituksen näkemyksiä unionin kehittämisen perussuunnasta ja hallitustenvälisen konferenssin valmistelutavasta. Eduskunta vastasi valtioneuvoston selontekoon (UaVM 18/2001 vp, SuVL 4/2001 vp, PeVL 56/2001 vp). Suuri valiokunta edellytti lausunnossaan, että valtioneuvosto toimittaa sille selvityksen siitä, onko nykyinen toimivallanjako yhteisön ja jäsenvaltioiden välillä tarkoituksenmukainen ja toimiva. Valtioneuvosto antoi toimivallanjakoa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä koskevan selvityksen (E 66/2002 vp) suurelle valiokunnalle 14 päivänä kesäkuuta 2002. Ulkoasiainvaliokunta (UaVL 4/2002 vp), perustuslakivaliokunta (PeVL 38/2002 vp) ja suuri valiokunta (SuVL 5/2002 vp) antoivat valtioneuvostolle asiasta lausunnot.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selvitykset valmistelukunnan työryhmien tai pohdintaryhmien loppuraporteista (E 117/2002 vp, E 118/2002 vp, E 123/2002 vp, E 130/2002 vp, E 131/2002 vp, E 141/2002 vp, E 154/2002 vp, E 21/2003 vp). Lakivaliokunta antoi 28.1.2003 valtioneuvostolle lausunnon konventin työryhmien X (oikeus- ja sisäasiat) ja IX (yksinkertaistaminen) loppuraporteista laaditusta selvityksestä (LaVL 25/2002 vp – E 130/2002 vp).

Valtioneuvosto antoi 17 päivänä tammikuuta 2003 eduskunnalle selvityksen Suomen kannoista liittyen Euroopan unionin tulevaisuuteen ja konventin työskentelyn kuluessa esille nousseisiin kysymyksiin (E 139/2002 vp). Suuri valiokunta antoi valtioneuvostolle asiasta lausunnon 17 päivänä tammikuuta 2003 (SuVL 6/2002 vp) sekä 18 päivänä kesäkuuta 2003 (SuVL 1/2003 vp).

Valtioneuvosto antoi 29 päivänä elokuuta 2003 eduskunnalle selonteon valmistelukunnan tuloksista ja valmistautumisesta Euroopan unionin hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp). Neuvottelujen edetessä valtioneuvosto antoi eduskunnalle lisäselvityksiä Suomen kantojen täsmentämiseksi. Eduskunta vastasi valtioneuvoston selontekoon (UaVM 4/2003 vp, SuVL 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp, VaVL 10/2003 vp, YmVL 10/2003 vp, HaVL 3/2003 vp, SiVL 4/2003 vp, TaVL 9/2003 vp, StVL 4/2003 vp, PuVL 2/2003 vp) ja neuvottelujen kuluessa annettuihin lisäselvityksiin.

Pääministeri antoi eduskunnalle pääministerin ilmoituksen hallitustenvälisestä konferenssista 18 päivänä joulukuuta 2003 (PI 3/2003 vp) ja 22 päivänä kesäkuuta 2004 (PI 3/2004 vp).

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 25 päivänä marraskuuta 2005 Euroopan unionin perustuslakisopimuksesta selonteon (VNS 6/2005 vp), jossa valtioneuvosto piti perustuslakisopimusta edelleen tarpeellisena parannuksena unionin nykyisiin perussopimuksiin verrattuna. Ulkoasiainvaliokunta antoi asiasta mietinnön 28 päivänä huhtikuuta 2006 (UaVM 2/2006 vp) eduskunnan eri valiokuntien käsiteltäviä asioita laajasti (SuVL 2/2006 vp, PeVL 9/2006 vp, YmVL 7/2006 vp, TyVL 5/2006 vp, TaVL 11/2006 vp, StVL 11/2006 vp, SiVL 7/2006 vp, PuVL 2/2006 vp, MmVL 1/2006 vp, LaVL 5/2006 vp, HaVL 7/2006 vp). Eduskunta hyväksyi 12 päivänä toukokuuta 2006 selonteon johdosta lausuman, jossa esitettiin, että hallitus antaisi eduskunnan käsiteltäväksi esityksen Euroopan unionin perustuslakisopimuksen hyväksymisestä.

Hallitus antoi eduskunnalle 2 päivänä kesäkuuta 2006 esityksen Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 67/2006 vp). Esityksessä ehdotettiin, että eduskunta hyväksyisi Roomassa lokakuussa 2004 tehdyn sopimuksen Euroopan perustuslaista ja sen voimaansaattamislain. Ulkoasiainvaliokunta antoi asiasta mietinnön 29 päivänä marraskuuta 2006 (UaVM 13/2006 vp) eduskunnan eri valiokuntien käsiteltäviä asioita laajasti (SuVL 8/2006 vp, PeVL 36/2006 vp, YmVL 26/2006 vp, TyVL 14/2006 vp, TaVL

24/2006 vp, StVL 16/2006 vp, SiVL 14/2006 vp, PuVL 7/2006 vp, MmVL 12/2006 vp, LaVL 16/2006 vp, HaVL 42/2006 vp, LiVL 16/2006 vp, TuVL 4/2006 vp, VaVL 24/2006 vp).

Eduskunta hyväksyi 5 päivänä joulukuuta 2006 Roomassa 29 päivänä lokakuuta 2004 Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen (EV 218/2006 vp). Samalla eduskunta hyväksyi lausumat, joissa se edellytti, että Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutuksista ja toimenpanoon vaadittavista toimenpiteistä annetaan eduskunnalle selvitys seuraavan vaalikauden alussa ja että valtioneuvosto tiedottaa vastaisuudessa Eurooppa-neuvoston virallisista ja epävirallisista kokouksista eduskunnan asianomaisille valiokunnille myös kirjallisesti. Eduskunta hyväksyi lain Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Tasavallan presidentti päätti sopimuksen ratifioimisesta ja sen voimaansaattamislain vahvistamisesta 8 päivänä joulukuuta 2006.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 19 päivänä tammikuuta 2007 kirjelmän EU:n perustuslakisopimusta koskevista keskusteluista Saksan puheenjohtajakaudella ja Suomen kannoista käytäviin keskusteluihin (E 149/2006 vp). Suuri valiokunta hyväksyi kokouksessaan 26 päivänä tammikuuta 2007 lausuman, jossa se totesi, ettei sillä ole huomauttamista valtioneuvoston kantaan.

Valtioneuvosto tiedotti eduskunnalle jatkokirjelmin neuvottelujen edistymisestä sekä valmistautumisesta kesäkuun 2007 Eurooppa-neuvostoon. Suuri valiokunta hyväksyi lausunnon, jossa se yhtyi valtioneuvoston kantaan lausunnossa ilmenevin tarkennuksin ja edellytti, että eduskunnan osallistuminen Suomen kansallisten kantojen muodostamiseen Eurooppa-neuvostossa ja tulevassa HVK:ssa toteutuu jo vakiintuneiden, hyviksi havaittujen menettelytapojen mukaisesti (SuVL 1/2007 vp).

Tasavallan presidentti asetti Suomen neuvotteluvaltuuskunnan 29 päivänä kesäkuuta 2007. Valtuuskuntaa johti maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thors ja varapuheenjohtajana toimi valtiosihteeri Teija Tiilikainen. Neuvotteluvaltuuskuntaan kuului

kahdeksan virkamiesjäsentä sekä kaksi pysyvää asiantuntijaa.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle kirjelmän puheenjohtajan sopimusluonnoksen sisällöstä ja valtioneuvoston kannoista luonnokseen 31 päivänä elokuuta 2007 (E 55/2007 vp). Tämän jälkeen valtioneuvosto tiedotti eduskunnalle jatkokirjelmien oikeudellisten asiantuntijoiden työryhmässä käydyistä keskusteluista ja puheenjohtajan suunnitelmista Lissabonin sopimusta koskevien neuvottelujen loppuunsaattamiseksi. Perustuslakivaliokunta antoi asiasta lausunnon (PeVL 8/2007 vp). Suuri valiokunta hyväksyi asiassa lausuman, jossa se yhtyi perustuslakivaliokunnan kantaan ja katsoi, että hallituksen tulisi mahdollisuuksien mukaan vielä pitää esillä siinä esitetyjä asioita, ja totesi, että valiokunnalla ei ole huomauttamista hallituksen toimintalinjaan asiassa (SuVL 84/2007 vp). Pääministeri antoi eduskunnalle ilmoituksen hallituksen välisen konferenssin tuloksista 23 päivänä lokakuuta 2007 (PI 1/2007 vp).

Tasavallan presidentti valtuutti 7 päivänä joulukuuta 2007 pääministeri Vanhasen ja ulkoasiainministeri Kanervan allekirjoittamaan Lissabonin sopimuksen Suomen puolesta.

Hallituksen esitys on valmisteltu valtioneuvoston kansliassa, ulkoasiainministeriössä ja oikeusministeriössä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

2.1.5 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja niiden toteutuminen

Suomen yleistavoitteena oli unionin sopimusperustan selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen. Samalla tuli kuitenkin säilyttää unionin oikeudellinen perusluonne muuttumattomana. Suomen tavoitteena oli toimielinjärjestelmän kehittäminen siten, että toimielinten välinen tasapaino, jäsenvaltioiden välinen tasa-arvo ja yhteisömenetelmän laaja-alainen käyttäminen turvataan. Perussopimusten uudistamista koskeva keskeinen tavoite oli myös unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentaminen (E 66/2002 vp).

Myös päätöksenteon tehostaminen oli keskeinen kysymys, jossa Suomi olisi ollut valmis perustuslakisopimusta pidemmälle me-

neviin ratkaisuihin. Tärkeinä uudistuksina pidettiin kuitenkin perustuslakisopimukseen sisältyvää äänestysjärjestelmää, joka tehostaisi unionin päätöksentekoa nykyiseen järjestelmään verrattuna, sekä määräenemmistöpäätösten alan laajentamista.

Perusoikeuslottuvuuden osalta Suomi piti erityisen tärkeänä EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Suomi piti tärkeänä myös oikeudellisen sitovuuden antamista Nizzan Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2000 poliittisena julistuksena hyväksytylle perusoikeuskirjalle.

Suomen liittymissopimukseen sisältyvät merkitykselliset määräykset koskevat erityisesti Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusasemaa, eräitä maataloutta koskevia määräyksiä, saamelaiden asemaa, Ahvenanmaan erityisasemaa sekä pohjoisten, erittäin harvaanasuttujen alueiden pysyvää erityisasemaa. Näiden Suomea koskevien määräysten oikeudellinen jatkuvuus tuli uudessa perussopimuksessa turvata.

Suomi katsoi, että sen keskeiset neuvottelutavoitteet toteutuivat perustuslakisopimuksessa hyväksyttävällä tavalla. Suomen lähtökohtana perustuslakisopimuksen tulevaisuutta koskeneissa neuvotteluissa on ollut jäsenvaltioiden enemmistön tavoin se, että perustuslakisopimus tulisi säilyttää jatkotyössä mahdollisimman koskemattomana.

Sopimuksen rakennetta koskevilla ratkaisuilla ei siksi tulisi vaikuttaa sopimuksen keskeiseen asiasisältöön. Suomi ei kannattanut sopimuksen sisällöllistä muuttamista, joka olisi saattanut johtaa pitkiin uusiin neuvotteluihin. Pilarirakenteen purkaminen ja yhden yhtenäisen oikeushenkilöllisyyden luominen tuli toteuttaa rakenteesta riippumatta. Erityisesti Suomi vastusti perustuslakisopimuksen institutionaalisia määräyksiä koskevien ratkaisujen avaamista.

Suomi piti perustuslakisopimuksen tulevaisuutta koskeneissa keskusteluissa tärkeänä, että uusi sopimus sisältäisi myös politiikkasektoreita koskevat perustuslakisopimuksen keskeiset uudistukset, erityisesti määräenemmistöpäätöksenteon lisäämistä koskeneet uudet määräykset. Suomi korosti myös unionin kansainvälisen toimintakyvyn kehittämiseen liittyvien uudistusten tärkeyttä. Suomi pyrki neuvotteluissa siihen, että perustuslakisopimuksesta siirrettäisiin mahdollisimman suuria kokonaisuuksia

nykysopimuksiin, erityisesti perustuslakisopimuksen I osan sisällön ja oikeus- ja sisäasioita koskevien määräysten osalta.

Unionin perusoikeuslottuvuuden vahvistamiseen liittyvistä uudistuksista (liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä perusoikeuskirjan oikeudellistaminen) ei tullut luopua.

Suomi piti parempana, ettei uusia opt out/in -järjestelyitä otettaisi käyttöön. Jos kuitenkin tällaiset järjestelyt arvioitaisiin välttämättömiksi joidenkin perustuslakisopimuksen sisältämien uudistusten säilyttämiseksi, oli Suomi valmis harkitsemaan niitä.

Neuvotteluissa useat jäsenvaltiot esittivät perustuslakisopimuksen täydentämistä niin, että se vastaisi paremmin unionin uusiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutoksen hillitseminen, energia, maahanmuutto ja sosiaalinen ulottuvuus. Suomi piti esille nousseita kysymyksiä tärkeinä, mutta katsoi, ettei sopimuksen täydentäminen näillä aloilla kuitenkaan ollut välttämätöntä unionin tehokkaan toiminnan varmistamiseksi.

Suomi katsoi, että kaikista sopimus uudistuksen osista tulisi päästä yhteisymmärrykseen kerralla. Yhteisymmärrys uudesta perussopimuksesta tulisi saavuttaa ennen Euroopan parlamentin vaaleja ja uuden komission valintaa vuonna 2009. Mikäli perustuslakisopimuksen muuttaminen olisi välttämätöntä, on Suomi pitänyt parhaana sitä, että muutoksista sovittaisiin lyhyessä hallitustenvälisessä konferenssissa, jolla olisi selkeä, rajattu toimeksianto.

Lissabonin sopimuksessa Suomen tärkeinä pitämät perustuslakisopimuksen uudistukset toteutuvat lähes täysimääräisesti. Merkittävin ero perustuslakisopimuksen ja Lissabonin sopimuksen välillä on se, että uudistustyölle asetetuista sopimusrakenteen yksinkertaistamista koskeneista tavoitteista jouduttiin pitkälti luopumaan. Suomen keskeiset uudistustyötä koskeneet tavoitteet, kuten pilarirakenteen poistuminen sekä unionin päätöksentekokyvyn ja sen kansainvälisen toimintakyvyn tehostaminen, kuitenkin toteutuvat. Unionista tulee Suomen tavoitteen mukaisesti Lissabonin sopimuksen myötä yksi yhtenäinen oikeushenkilö. Vuoden 2004 HVK:ssa tehdyt institutionaaliset ratkaisut ja määräänemmistö päätöksenteon laajentaminen säilyvät pääosin koskemattomina.

Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako selkiytyy. Myös muut Suomen tärkeinä pitämät uudistukset mukaan luettuna oikeus- ja sisäasioita koskeneet uudistukset toteutuvat lähes täysimääräisesti. Samalla unionin lainsäädäntömenettelyjä yksinkertaistetaan Suomen tavoitteiden mukaisesti.

Unionin perusoikeuskirja saa Suomen tavoitteiden mukaisesti oikeudellisesti sitovan aseman. Lissabonin sopimuksen myötä on toteutumassa myös toinen Suomen pitkäaikaisista tavoitteista: EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin joistakin uusista tiettyjä jäsenvaltioita koskevista poikkeusjärjestelyistä. Suomi olisi pitänyt parempana, ettei uusia poikkeuksia oteta käyttöön. Poikkeukset mahdollistavat kuitenkin perustuslakisopimuksen mukaisten uudistusten toteuttamisen näissä kysymyksissä muiden jäsenvaltioiden kohdalla.

Sopimukseen vuoden 2007 HVK:ssa tehdyt täydennykset eivät Suomen tavoitteiden mukaisesti vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Yhteisymmärryksen löytäminen Lissabonin sopimuksen sisällöstä Lissabonin epävirallisessa päämiestapaamisessa lokakuussa 2007 ja sopimuksen allekirjoittaminen 13 päivänä joulukuuta Lissabonissa mahdollistaa sopimuksen voimaantulon Suomen tavoitteiden mukaisesti vuonna 2009 järjestettäviin Euroopan parlamentin vaaleihin mennessä.

3 Lissabonin sopimuksen keskeinen sisältö

3.1 Lissabonin sopimuksen rakenne, luonne ja suhde unionin nykyisiin perussopimuksiin

3.1.1 Sopimuksen rakenne, luonne ja suhde nykyisiin perussopimuksiin

Lissabonin sopimuksessa luovutaan vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa omaksutusta mallista, jossa nykyiset perussopimukset kumotaan ja korvataan yhdellä yhtenäisellä perustuslakisopimuksella. Lissabonin sopimuksessa nykyiset perussopimukset, mukaan luettuna liittymissopimukset, py-

syvät voimassa ja niihin sisällytetään pääosin vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt uudistukset. Euroopan unioni perustuu jatkossa EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen, jonka uudeksi nimeksi tulee sopimus Euroopan unionin toiminnasta. Kummallekin sopimukselle annetaan sama oikeudellinen arvo.

Muutokset toteutetaan tavanomaisella sopimusten muuttamista koskevalla tekniikalla, jossa ainoastaan muutetut ja lisätyt kohdat ilmaistaan sopimustekstissä. Neuvoston sihteeristö laatii sopimuksesta sen tullessa voimaan niin sanotun konsolidoidun toisinnon samalla tavalla kuin se on menetellyt esimerkiksi Nizzan sopimuksen tullessa voimaan.

Kodifioinnista luopuminen merkitsee myös sitä, että joitakin vuoden 2004 HVK:ssa hyväksytyistä pöytäkirjoista ei ollut tarpeen sisällyttää Lissabonin sopimukseen, koska nykyisiä sopimuksia ei kumota. Kaikki nykyiset sopimukset, liittymisasiakirjat mukaan luetuina, pysyvät voimassa, ellei Lissabonin sopimuksella jotakin niiden määräystä nimenomaisesti kumota.

Rakenteeltaan Lissabonin sopimus jakautuu lyhyeen johdantoon ja seitsemään artiklaan. Sopimuksen 1 artikla sisältää EU-sopimusta koskevat muutokset ja 2 artikla EY-sopimusta koskevat muutokset. Sopimuksen 3, 6 ja 7 artikla sisältävät sopimuksen ratifiointia, voimaantuloa ja voimassaoloa koskevat määräykset. Sopimuksen 4 artikla sisältää Euratom-sopimuksen ja nykyisten perussopimusten pöytäkirjojen muutokset ja 5 artikla määräykset perussopimusten artiklojen uudelleen numeroinnista. Lissabonin sopimuksen liite sisältää vastaavuustaulukot perussopimusten uusista artiklanumeroista. Sopimuksen liite ja 13 pöytäkirjaa ovat erottamaton osa sopimusta. Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjan liitteenä on 50 konferenssin hyväksymää julistusta ja 15 konferenssin huomioon ottamaa julistusta, jotka jokin jäsenvaltio tai jotkin jäsenvaltiot ovat antaneet omissa nimissään.

Lissabonin sopimukseen sisältyvässä lyhyessä johdannossa viitataan Amsterdamin ja Nizzan sopimuksilla aloitettuun prosessiin, jonka tarkoituksena on vahvistaa unionin tehokkuutta ja demokraattista legitimitettiin sekä parantaa sen toiminnan johdonmukaisuutta.

Lissabonin sopimuksella muutettu EU-sopimus jakautuu kuuteen osastoon: Yhteiset määräykset (I), Määräykset demokratian periaatteista (II), Määräykset toimielimistä (III), Määräykset tiiviimmästä yhteistyöstä (IV), Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta ja erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (V) ja Loppumääräykset (VI). EU-sopimuksen I, IV (nykyinen VII), V ja VI (nykyinen VIII) osasto noudattavat nykyisen EU-sopimuksen rakennetta siihen vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyine muutoksineen. Osastot II ja III ovat uusia ja sisältävät vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa sovittuja uudistuksia.

EU-sopimuksen I osaston yhteisiin määräyksiin sisältyvät määräykset unionin perustana olevista arvoista ja päämääristä. Unionin toimivallan määrytymistä koskevat yleiset määräykset sekä toimivallan käyttöä koskevat periaatteet sisältyvät EU-sopimuksen I osastoon, ja yksityiskohtaisemmat määräykset löytyvät EUT-sopimuksesta.

EU-sopimuksen I osastoon sisällytetään myös määräys, jossa tunnustetaan oikeudet ja vapaudet, jotka sisältyvät joulukuussa 2007 uudelleen hyväksytyyn Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Perusoikeuskirjalle annetaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksille. Perustuslakisopimuksesta poiketen perusoikeuskirjan määräyksiä ei kuitenkaan sisällytetä osaksi sopimustekstiä, vaan asiakirjan oikeudellistaminen toteutetaan viittaamalla toimielinten uudelleen hyväksymään perusoikeuskirjaan. Perustuslakisopimuksessa perusoikeuskirja sisältyy sopimuksen II osaan.

Uusi EU-sopimuksen II osasto sisältää määräykset yhdenvertaisuudesta, edustuksellisesta demokratiasta, osallistuvasta demokratiasta ja kansalaisaloitteesta. Uudessa EU-sopimuksen III osastossa annetaan toimielinjärjestelmästä yleiskuva, ja toimielimiä koskeva yksityiskohtaisempi sääntely sisällytetään EUT-sopimukseen. EU-sopimuksen V osaston 1 luku sisältää unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet sekä määräykset Eurooppa-neuvoston asemasta tämän toiminnan strategisten etujen ja tavoitteiden määrittäjänä. Osaston 2 luku sisältää erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Erona nykyiseen EU-sopi-

mukseen verrattuna on muun muassa poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevien määräysten siirtäminen EU-sopimuksesta EUT-sopimukseen. Näin muutettu EU-sopimus sisältää yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten lisäksi pääosin määräyksiä, jotka perustuslakisopimuksessa sisältyvät sopimuksen I ja IV osaan.

EU-sopimuksen VI osastoon sisältyy määräykset unionin oikeushenkilöllisyydestä, unionista eroamisesta, sen jäsenyyden hakeemisesta ja perussopimusten erilaisista muuttamismekanismeista.

Osa EY-sopimuksen eli uuden EUT-sopimuksen muutoksista toteutetaan koko sopimusta koskevana horisontaalisina muutoksina. Tällä vältetään kaikkien artiklojen uudelleenkirjoittaminen. EUT-sopimus jakautuu johdantoon ja seitsemään osaan. EUT-sopimuksen rakenne vastaa suurelta osin nykyisen EY-sopimuksen rakennetta, ja se sisältää pääosin perustuslakisopimuksen III osaan sisältyviä määräyksiä. EUT-sopimuksen rakennetta selvitetään tarkemmin esityksen yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 1.3.

Lissabonin sopimuksella liitetään vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt pöytäkirjat nykyisiin sopimuksiin (pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa, pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta, pöytäkirja euroryhmästä, pöytäkirja pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä puolustuksen alalla, pöytäkirja unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen). Kuten edellä todetaan kaikki perustuslakisopimukseen liittyneet pöytäkirjat eivät olleet kuitenkaan tarpeellisia, koska Lissabonin sopimuksella ei kumota nykyisiä sopimuksia, eikä niitä sen vuoksi kodifioida. Lissabonin sopimus ei sisällä esimerkiksi liittymissopimuksia koskevia pöytäkirjoja. Liittymissopimukset ja -asiakirjat säilyvät voimassa siinä muodossa kuin ne ovat nykyisin. Lissabonin sopimuksella muutetaan myös nykyisiin perussopimuksiin liitettyjä pöytäkirjoja. Nykyisistä pöytäkirjoista kymmenen kumotaan vanhentuneina tai siten, että niiden määräykset asianmukaisilta osin sisällytetään perussopimusten muihin määräyksiin.

EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen uudelleennumerointi toteutetaan Lissabonin sopimuksen liitteeksi otetulla uudelleennumerointia koskevalla vastaavuustaulukolla, josta ilmenevät artiklojen lopulliset numeroinnit. Tässä hallituksen esityksessä selostetaan Lissabonin sopimuksen sisältöä varsinaisessa sopimuksessa käytössä olevien artiklanumeroiden mukaisesti. Liitteessä mainitut uudet numerot näkyvät yksityiskohtaisissa perusteluissa kunkin artiklan käsittelyn alussa suluissa, ja ne tulevat näkymään myös myöhemmin julkaistavissa sopimusten konsolidoiduissa toisinoissa.

Lissabonin sopimuksella puretaan EU-sopimuksella luotu pilarirakenne, jossa ensimmäisen pilarin muodostavat Euroopan yhteisöjen perustamissopimukset, toisen pilarin EU-sopimuksen määräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja kolmannen pilarin EU-sopimuksen määräykset poliisiyhteistyöstä ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa. Rakenteensa puolesta Lissabonin sopimuksella muutettuihin perussopimuksiin ei sisälly vastaavaa jaottelua, vaikka yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset sisältyvätkin EU-sopimukseen, erilleen muuta ulkoista toimintaa ja sisäisiä politiikkoja koskevista määräyksistä. Sopimukset ovat oikeudellisesti samanarvoisia ja muodostavat yhden kokonaisuuden. Poliisiyhteistyössä ja oikeudellisessa yhteistyössä rikosasioissa sekä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sovelletaan lähtökohtaisesti myös samoja unionioikeuden yleisiä periaatteita kuin muillakin unionin toiminnan aloilla. Sisällöllisesti varsinkin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuitenkin säilyy luonteeltaan korostetun hallitustenvälisenä etenkin toimielinten toimivaltuuksien, päätöksentekomenettelyjen ja käytettävissä olevien säädöslajien osalta. Samoin kuin perustuslakisopimuksessa, unionin toiminnan yhteisöllistäminen koskisi siis käytännössä lähinnä oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa sekä poliisiyhteistyötä.

Lissabonin sopimus on perustuslakisopimuksen tavoin oikeudelliselta luonteeltaan kansainvälisoikeudellinen valtiosopimus, jonka voimaantulo on kytketty sen ratifiointiin ”korkeiden sopimuspuolten” toimesta ja kaikkien sopimuspuolten ratifioimiskirjojen tallettamiseen tallettajavaltion huostaan. Niinkään viimekätinen valta sopimuksen tar-

kistamiseen säilyy eräitä tarkkarajaisia poikkeuksia lukuun ottamatta jäsenvaltioilla. Niin sanotussa tavanomaisessa tarkistusmenettelyssä eli hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt sopimusmuutokset tulevat voimaan vasta, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Myös niin sanotuissa yksinkertaistetuissa tarkistusmenettelyissä jäsenvaltioilla tai niiden kansallisilla parlamenteilla säilyy viimekätinen valta estää muutosten tekeminen sopimukseen.

Lissabonin sopimuksessa on karsittu perustuslakisopimuksen elementtejä, joiden on luonnehdittu sisältävän perustuslaillisia tai tavanomaisesti valtioihin liitettyjä piirteitä. Poistettuja elementtejä ovat muun muassa sopimuksen nimi (perustuslakisopimus), ulkoasiainministerin nimike, säädösten nimikkeet "laki" ja "puitelaki", EU:n symbolit (lippu, hymni ja tunnuslause) ja unionin oikeuden ensisijaisuuden kirjaaminen. Nykyiset säädösnimikkeet – asetukset, direktiivit ja päätökset – säilytetään. Unionin oikeuden ensisijaisuuden osalta hallitustenvälinen konferenssi hyväksyi julistuksen, jossa muistutetaan EU:n tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä.

Jäsenvaltioiden asemaa perustuslakia säätävän vallan lähteenä korostaa myös Lissabonin sopimukseen nykysopimuksia yksiselitteisemmin kirjattu niin sanottu annetun toimivallan periaate, jonka mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoissa ja niissä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Vastaavat määräykset sisältyvät perustuslakisopimukseen.

3.1.2 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Lissabonin sopimus ei vastaa rakenteensa puolesta Suomen alkuperäisiä tavoitteita. Rakenteeltaan yksi, yhtenäinen perustuslakisopimus olisi aiempia perussopimuksia selkeämpi ja johdonmukaisempi. Yksi, yhtenäinen perussopimus vastaisi Suomen omaksumaa tavoitetta unionin perussopimusten selkeyttämisestä ja yksinkertaistamisesta (VNS 3/2001 vp ja UaVM 18/2001 vp). Vuoden

2007 hallitustenväliseen konferenssiin valmistauduttaessa Suomi katsoi kuitenkin, että sopimuksen muotoon ja rakenteeseen tulee voida suhtautua joustavasti edellyttäen, että tällä edistetään sopimuksen sisällön hyväksymistä kaikissa jäsenvaltioissa (E 149/2006 vp, SuVL 1/2007 vp, s. 2).

Suomen tavoitteiden kannalta merkittävää on se, että EU-sopimukselle ja EUT-sopimukselle annetaan sama oikeudellinen arvo, joten sopimusten välille ei synny hierarkiaa. Rakenteeseen tehdyistä muutoksista huolimatta Lissabonin sopimuksessa toteutuu myös Suomen tärkeänä pitämä uudistus pilariaon poistamisesta (SuVL 1/2007 vp, s. 3).

Perusoikeuskirjan oikeudellistamisessa Lissabonin sopimuksessa omaksuttu ratkaisu ei vastaa täysin Suomen tavoitteita. Perustuslakisopimukseen verrattuna ratkaisu merkitsee heikennystä sekä perusoikeuskirjan oikeudellisen aseman selkeyden että näkyvyyden kannalta (PeVL 8/2007 vp). Keskeistä kuitenkin on, että perusoikeuskirjan määräyksille annetaan oikeudellinen sitovuus ja sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Vaikka sopimuksen rakenteen osalta Lissabonin sopimuksessa on tehty muutoksia perustuslakisopimukseen nähden ja yhdestä yhtenäisestä perussopimuksesta on luovuttu, ratkaisulla on voitu turvata Suomen keskeisimpinä pitämien sisältöuudistusten toteuttaminen.

3.2 Lissabonin sopimuksen keskeinen sisältö ja merkitys

3.2.1 Yleiset kysymykset ja keskeiset periaatteet

3.2.1.1 Unionin arvot ja tavoitteet

Unionin arvoja ja tavoitteita koskevat määräykset vastaavat pitkälti perustuslakisopimukseen sisältyviä määräyksiä. Ainoat muutokset koskevat kilpailupolitiikan asemaa unionin tavoitteissa sekä unionin jäsenyyttä koskevia sopimusmääräyksiä.

Unionin arvot ilmaistaan SEU 1 a artiklassa. Unionin perustana olevat jäsenvaltioille yhteiset arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen,

vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Näitä arvoja toteutetaan yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.

Unionin arvojen mainitseminen unionin perustana korostaa unionin pyrkimystä määrittellä itsensä nimenomaan arvoyhteisönä. Arvojen kunnioittamiseen on liitetty myös oikeudellisia vaikutuksia. Tämän vuoksi sopimuksessa rajoitetaan luettelemaan lyhyesti ne kaikkien hyväksymät keskeisimmät arvot, jotka ovat oikeudellisesti niin selkeitä, että niiden kunnioittaminen voidaan asettaa unioniin liittymisen edellytykseksi ja niitä vakavasti rikkoneeseen jäsenvaltioon voidaan kohdistaa seuraamuksia. Arvoilla on lisäksi liityntä unionin tavoitteisiin, sillä unionin päämääräksi määritellään omien arvojensa edistäminen.

EU-sopimukseen Lissabonin sopimuksella sisällytettävä arvojen luettelo on jossain määrin kattavampi kuin nykyinen SEU 6 artiklan 1 kohdan mukainen luettelo (vapaus, kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, oikeusvaltion periaatteet). Unionin arvojen kunnioittaminen määritellään jatkossakin edellytykseksi unionin jäsenyyden hakemiselle (uusi SEU 49 artikla) ja niiden rikkominen perusteeksi sopimuksesta johtuvien, jäsenvaltiolle kuuluvien oikeuksien pidättämiselle (uusi SEU 7 artikla). Unionin jäsenyyttä koskevaa määräystä käsitellään alla jaksossa 3.2.1.9.

Unionin tavoitteet luetellaan yleisellä tasolla EU-sopimukseen sisällytettävässä uudessa SEU 2 artiklassa. Sopimuksessa määritellyt tavoitteet vastaavat pääpiirteissään perustuslakisopimuksen I-3 artiklassa määritellyjä päämääriä, ja ne koskevat unionin toiminnan kaikkia aloja. Määräyksen mukaan unionin päämääränä on rauhan, omien arvojensa sekä kansojensa hyvinvoinnin edistäminen. Unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauten, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen sekä sisämarkkinat. Unionin tavoitteena on Euroopan kestävä kehitys, joka on määritelty kestävä kehityksen kolmen ulottuvuuden (talous-, sosiaali- ja ympäristöulottuvuus) kautta (tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, täystyöllisyys ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaa-

linen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen). Tavoitteena on myös tieteellisen ja teknisen kehityksen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisen suojelun, tasa-arvon, sukupolvien välisen yhteisvastuun, lapsen oikeuksien suojelun, taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun edistäminen. Unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää, kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä. Kansainvälisissä suhteissaan unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien suojelua. Lisäksi artiklassa korostetaan kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä mainiten erityisesti YK:n peruskirjan periaatteet.

Perustuslakisopimukseen verrattuna unionin tavoitteita koskevasta määräyksestä on poistettu viittaus siihen, että kilpailu unionin sisämarkkinoilla on vapaata ja vääristymätöntä. SEUT 2 b artiklassa sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen määritellään kuitenkin jatkossakin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvaksi. Tähän muutokseen liittyen sopimukseen on liitetty kilpailua ja sisämarkkinoita koskeva pöytäkirja, jossa sopimuspuolet katsovat, että SEU 2 artiklassa määritelty tavoite sisämarkkinoiden luomisesta käsittää järjestelmän, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy. Sopimuspuolet sopivat, että unioni toteuttaa toimenpiteitä tämän tavoitteen toteuttamiseksi.

Unionin toimivalta on kytketty sen tavoitteiden toteuttamiseen. Unioni pyrkii SEU 2 artiklan 6 kohdan mukaisesti toteuttamaan tavoitteensa asianmukaisin keinoin sille perussopimuksissa annetun toimivallan mukaisesti. Lisäksi niin sanotun joustolausekkeen (SEUT 308 artikla) mukaisesti neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan hyväksyä aiheelliset toimenpiteet siinäkin tapauksessa, jos jokin unionin toimi osoittautuu perussopimuksissa asetetun tavoitteen

saavuttamiseksi tarpeelliseksi niissä määrittelyillä politiikan aloilla eikä perussopimuksissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista. Unionin tavoitteilla on merkitystä myös jäsenvaltioiden toiminnassa, sillä niiden velvollisuutena on vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti tukea unionia sen täyttämässä tehtävään ja pidättäytyä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen (uusi SEU 3 a artiklan 3 kohdan kolmas alakohta).

Lissabonin sopimuksen sisältämät unionin tavoitteet vastaavat pitkälti nykyisiä EY-sopimuksen päämääriä (SEY 2 artikla) ja EU-sopimuksen tavoitteita (SEU 2 artikla). Tavoitteita on kuitenkin kehitetty vastaamaan paremmin unionin nykyisiä ja tulevaisuuden haasteita. Tavoitteissa pyritään entistä selkeämmin tuomaan esiin taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöulottuvuuden välinen tasapaino. Myös unionin tavoitteet kansainvälisten suhteiden alalla on nostettu näkyvämmiin esille ja niiden kautta on pyritty määrittämään unionin kansainvälisen toiminnan painopisteet. Tavoitteiden ja toimivallan suhde vastaa pääpiirteissään nykyjärjestelmää.

3.2.1.2 Unionin kansalaisuus

Unionin kansalaisuutta koskevat määräykset sisältyvät uuteen SEU 8 artiklaan, jota täydentävät EUT-sopimuksen toiseen osaan ”Syrjintäkielto ja unionin kansalaisuus” sisältyvät määräykset. Lisäksi perusoikeuskirjaan sisältyy kansalaisten oikeuksia koskeva V osasto (perusoikeuskirjan 39–46 artikla). Kansalaisuutta koskevat määräykset vastaavat pääpiirteissään EY-sopimuksen kansalaisuutta koskevia määräyksiä. Määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen määräyksiä, mutta niiden sijoitustapa on erilainen.

Nykyisiin perussopimuksiin verrattuna unionin kansalaisuuteen liittyvä toimivalta laajenee jossain määrin, sillä neuvosto voi yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja, sekä toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Nykyisen SEY 18 artiklan mukaan nämä kysymykset on nimen-

omaisesti suljettu yhteisön toimivallan ulkopuolelle.

Paitsi perussopimuksissa myös perusoikeuskirjassa kansalaisten oikeuksia on täydennetty oikeudella hyvään hallintoon (perusoikeuskirjan 41 artikla). Oikeutta ei kuitenkaan ole sidottu unionin kansalaisuuteen, vaan se kuuluu kaikille.

3.2.1.3 Unionin oikeushenkilöllisyys

EU-sopimuksen uudessa 46 a artiklassa tunnustetaan nimenomaisesti unionin oikeushenkilöllisyys. Oikeushenkilöllisyydellä eli oikeussubjektiudella tarkoitetaan yleisesti kykyä esiintyä tiettyyn oikeusjärjestykseen kuuluvien oikeuksien ja velvollisuuksien haltijana. Vaikka uusi SEU 46 a on kirjoitettu yleiseen muotoon (”Unioni on oikeushenkilö.”), määräyksen pääasiallisena tarkoituksena on osoittaa unionin olevan kansainvälisen oikeuden subjekti. Tietyn toimijan asema kansainvälisen oikeuden subjektina määräytyy periaatteessa vain kansainvälisen oikeuden perusteella, mutta kansainvälisessä oikeudessa annetaan keskeinen merkitys esimerkiksi kansainvälisen järjestön säännöille. On selvää, että Euroopan unioni täyttää tässä suhteessa kansainvälisen oikeuden oikeushenkilöllisyydelle asettamat vaatimukset.

Nykyisin Euroopan yhteisön oikeushenkilöllisyys on tunnustettu nimenomaisesti yhteisön perustamissopimuksessa ja se on vakiintunut käytännössä. Vaikka nykyinen EU-sopimus ei sisällä nimenomaisia määräyksiä unionin oikeushenkilöllisyydestä, unionin oikeushenkilöllisyyden voidaan katsoa kehittyneen käytännössä erityisesti unionin omissa nimissään tekemien kansainvälisten sopimusten kautta. Kun Euroopan yhteisön oikeushenkilöllisyyttä koskeva SEY 281 artikla kumotaan ja kun SEU 46 a artikla sisältää nimenomaisen määräyksen unionin oikeushenkilöllisyydestä, kysymys on asiallisesti Euroopan yhteisön ja EU-sopimuksella perustetun unionin yhdistämisestä yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Euroopan atomienergiayhteisö sen sijaan säilyy itsenäisenä oikeushenkilönä.

Yhden, yhtenäisen oikeushenkilöllisyyden kautta saavutetaan merkittäviä käytännön etuja. Esimerkiksi kansainvälisissä suhteissa voidaan välttää tilanne, jossa unioni koostuu

useasta muodollisesti erillisestä toimijasta, joiden kaikkien osallistuminen esimerkiksi tiettyihin kolmansien valtioiden kanssa tehtäviin sopimukseen saattaa olla välttämätöntä. Näin yhdellä, yhtenäisellä oikeushenkilöllisyydellä on paitsi käytännön menettelyjä yksinkertaistava myös unionin ulkoisen toiminnan kuvaa yhtenäistävä vaikutus.

Oikeushenkilöllisyydellä ei sen sijaan ole vaikutusta unionin sopimus- tai muun ulkoisen toimivallan laajuuteen tai luonteeseen. Viimeksi mainittuja koskevat perussopimusten muut määräykset. Oikeushenkilöllisyys tarkoittaa, että tietyllä oikeussubjektilla voi periaatteessa olla oikeuksia ja velvollisuuksia tietyssä oikeusjärjestyksessä. Siitä ei kuitenkaan voida tehdä päätelmiä näiden oikeuksien ja velvollisuuksien laajuudesta, luonteesta tai sisällöstä.

Vaikka unionin oikeushenkilöllisyyttä koskevan SEU 46 a artiklan ensisijaisena tavoitteena onkin osoittaa unionin olevan nimenomaan kansainvälisen oikeuden subjekti, perustetaan unionille sopimuksessa oikeussubjektin asema myös jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä ja unionin oikeudessa. Tämä on selvää paitsi unionin oikeushenkilöllisyyttä koskevan määräyksen yleisen sanamuodon myös unionin oikeuskelpoisuutta koskevan SEUT 282 artiklan valossa. Sen mukaan unionilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus, ja se voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Tämä vastaa tarkoitukseltaan Euroopan yhteisöä nykyisin koskevaa sääntelyä, joskin määräyksen soveltamisala laajenee pilarijaon purkamisen seurauksena myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalle.

3.2.1.4 Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

3.2.1.4.1 Yleistä

Nizzan ja Laekenin julistuksissa asetettiin yhdeksi unionin perussopimusten uudistamista koskevaksi keskeiseksi tavoitteeksi unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjakon tarkentaminen. Ensisijaisesti kysei-

nen tavoite nähtiin osana yleisempää pyrkimystä selkeyttää ja yksinkertaistaa unionin perussopimuksia. Taustalla oli käsitys, jonka mukaan nykyisistä perussopimuksista ei riittävän selvästi ilmene, mihin toimenpiteisiin unioni voi toimivaltansa puitteissa ryhtyä ja mitkä asiat taas kuuluvat jäsenvaltioiden hoidettaviksi. Toisena osakysymyksenä toimivallanjakon tarkentamista koskevaan tavoitteeseen kuului kuitenkin myös sen arvioiminen, oliko unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako nykyisellään ylipäänsä tarkoituksenmukainen vai tulisiko sitä muuttaa asiallisesti. Kolmas tässä yhteydessä selvitettävä kysymys oli, miten toimivallanjakoa ja etenkin unionin toimivallan käyttöä koskevan toissijaisuusperiaatteen noudattamista voitaisiin valvoa.

Lissabonin sopimuksen vaikutuksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon koskevan arvioinnin lähtökohtana tulee pitää edellä kuvattua tavoitteenasettelua ja sen kolmea osatekijää. On toisin sanoen pyrittävä erottamaan toisistaan nykyjärjestelmän selkeyttämistä tarkoittavat muutokset, asialliset muutokset unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon sekä muutokset, joiden tavoitteena on edesauttaa unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjakon noudattamisen valvontaa. Vasta tämän tarkastelun perusteella on mahdollista arvioida, missä määrin Lissabonin sopimus merkitsee unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjakon muuttamista.

Vaikka perussopimuksissa ei jatkossakaan määritellä unionin toimivallan käsitettä, katsotaan sen yleensä tarkoittavan unionille perussopimuksen nojalla kuuluvaa oikeudellista valtaa toteuttaa sopimuksessa tarkoitettuja toimenpiteitä sopimuksessa yksilöityjä oikeudellisia välineitä käyttäen. Unionin toimivallasta tulee erottaa ensinnäkin unionin toimielimille sopimuksen nojalla kuuluvat toimivaltuudet. Toiseksi unionin toimivallan käsitteestä erillään tulee pitää kysymys unionin oikeuden jäsenvaltioille asettamista velvollisuuksista. Viimeksi mainituissahan ei välttämättä ole lainkaan kysymys unionin toimivallasta tai sen käytöstä vaan jäsenvaltioiden velvollisuudesta noudattaa unionin oikeutta omassa toiminnassaan.

Lissabonin sopimuksen määräysten perusteella kysymystä sopimuksen vaikutuksista

unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon voidaan tarkastella kolmen eri osakysymyksen kautta: kysymyksinä unionin toimivallan alasta, sen luonteesta ja toimivallan käyttöä koskevista periaatteista. Kunkin osakysymyksen valossa on erikseen arvioitava, miltä osin sopimus merkitsee nykyjärjestelmän selkeyttämistä, unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon asiallista muuttamista tai toimivallanjaon noudattamista koskevien edellytysten tarkistamista Nizzan ja Laekenin tavoitteenasettelun mukaisesti. Lissabonin sopimus vastaa näiltä osin perustuslakisopimusta.

3.2.1.4.2 Unionin toimivallan ala

Unionin toimivallan alaa koskevat määräykset vastaavat pääasiallisesti perustuslakisopimuksen määräyksiä. Suurin muutos suhteessa näihin koskee SEUT 308 artiklan soveltamista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

Unionin toimivallan alaa arvioitaessa tärkeimmän perusperiaatteen muodostaa uuteen SEU 3 b artiklaan sisältyvä annettun toimivallan periaate. Sen mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja niissä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Unionin toimivalta on toisin sanoen aina luonteeltaan rajattua erityistoimivaltaa, jonka jäsenvaltiot ovat perussopimusten välityksellä sille antaneet. Yleistoimivalta, mukaan lukien perustuslakia luova valta (pouvoir constituant), kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille. Tätä korostaa annettun toimivallan periaatetta koskevaan määräykseen sisällytetty nimenomainen täsmennys, jonka mukaan toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille (uusi SEU 3 a artiklan 1 kohta). Jäsenvaltioiden toimivallan luonne yleistoimivaltana selittää myös sen, miksi perussopimukset eivät sisällä määräyksiä jäsenvaltioiden toimivallan alasta. Lissabonin sopimuksen luoma järjestelmä vastaa tältä osin unionin nykyisiä perussopimuksia. Annetun toimivallan periaatetta koskevaan määräykseen tehty täsmennys vahvistaa periaatteen asemaa.

Annetun toimivallan periaatteesta seuraa, että unioni voi toimia vain ja ainoastaan sil-

loin, kun perussopimuksista voidaan osoittaa kaavailun toimenpiteen valtuuttava määräys, niin sanottu oikeusperustamääräys. Kyseiset määräykset sisältyvät yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta EUT-sopimukseen sisältyviin politiikka-alkohtaisiin määräyksiin. Tähän viitataan SEUT 2 a artiklan 6 kohdassa, jonka mukaan unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään perussopimusten kutakin alaa koskevissa määräyksissä. Yksityiskohtaisen käsityksen saaminen unionin toimivallan laajuudesta edellyttääkin kyseisten määräysten ja erityisesti varsinaisten oikeusperustamääräysten tarkastelua. Myös tämän perussystematiikan osalta Lissabonin sopimus vastaa nykyistä järjestelmää.

Unionin toimivallan alan määrittämisen kannalta keskeinen on myös periaate, jonka mukaan unionille perussopimuksissa annettu toimivalta on luonteeltaan leimallisesti toimivaltaa unionille perussopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Unionin toimivallan alaa määrittävät toisin sanoen paitsi perussopimuksiin sisältyvät oikeusperustamääräykset myös unionille asetetut tavoitteet ja niiden muotoilu. Järjestelmä vastaa unionin nykyisiä perussopimuksia.

Lissabonin sopimuksen aiheuttamat muutokset unionin toimivallan alaan voidaan lähtökohtaisesti jakaa kolmeen pääluokkaan. Ensinnäkin sopimus sisältää uusina unionin toimintaan kuuluvina politiikka-aloina määräykset yleistä taloudellista etua koskevista palveluista, teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisesta suojasta, avaruusalaista, energiasta, matkailusta, urheilusta, pelastuspalvelusta, hallinnollisesta yhteistyöstä, humanitaarisesta avusta sekä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta. Toiseksi eräillä jo nykyisten perussopimusten mukaan unionin toimivaltaan kuuluvilla aloilla sopimukseen on sisällytetty uusia nimenomaisia oikeusperustamääräyksiä, joista osa merkitsee muutosta unionin toimivallan alaan. Esimerkkinä voidaan mainita Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistava määräys. Kolmanneksi eräitä nykyisiin perussopimuksiin sisältyviä määräyksiä muutetaan tavalla, joka vaikuttaa unionin toimivallan laajuuteen. Esimerkkinä voidaan mainita yhteistä kaupapolitiikkaa koskevat määräykset. Koska eräitä edellä mainittujen määräysten sovel-

tamisalaan kuuluvia toimenpiteitä on jo nykytilanteessa katsottu voitavan toteuttaa SEY 308 artiklan nojalla, eivät kaikki edellä luetellut muutokset kuitenkaan merkitse unionin toimivallan alan laajentamista. Yksityiskohtaisempi arvio unionin toimivallan alaa koskevista muutoksista esitetään erikseen jäljempänä jaksossa 3.2.4 yksittäisiä politiikka-aloja koskevien määräysten käsittelyn yhteydessä.

Yleisesti unionin toimivallan alaan vaikuttaa myös SEUT 308 artikla eli niin sanottu joustolauseke: jos jokin unionin toimi osoittautuu tarpeelliseksi perussopimuksissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla eikä niissä ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi hyväksyä aiheelliset toimenpiteet yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Määräyksen tarkoituksena on tuoda unionin toimivallan määräytymiseen tiettyä joustavuutta ja mahdollistaa sen toiminnan mukautuminen eri tilanteisiin. Unionin toimenpiteiden voidaan esimerkiksi joskus katsoa olevan tarpeellisia, vaikka perussopimus ei sisällä nimenomaista tai tulkinallakaan johdettavaa valtuutusta niiden toteuttamiseen. Tällöin voidaan viimeisenä keinona harkita joustolausekkeen käyttöä tarpeelliseksi osoittautuneen toimen oikeusperustana. Näin ollen joustolauseke muodostaa tavallaan unionin toimivallan ”uloimman kehän”.

Joustolauseke vastaa sekä tarkoitukseltaan että perusperiaatteiltaan nykyistä SEY 308 artiklaa. Tästä poiketen joustolausekkeen käytön edellytyksenä ei kuitenkaan ole toteutettavan toimenpiteen tarpeellisuus yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta, vaan SEUT 308 artiklan mukaan riittävää on unionin toimen osoittautuminen tarpeelliseksi unionin tavoitteiden saavuttamiseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla. Joustolausekkeen uusi muotoilu vastaa kuitenkin EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä aikaisemmin muodostunutta tulkintaa.

Perustuslakisopimuksen I-18 artiklaan verrattuna suurin ero liittyy joustolausekkeen soveltamiseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Perustuslakisopimuksessa lausekkeen soveltamisala laajentuisi koskemaan paitsi poliisiyhteistyötä ja oikeudellista

yhteistyötä rikosasioissa myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. SEUT 308 artiklaan lisättävän uuden 4 kohdan mukaan joustolauseketta ei voida käyttää perustana yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan tavoitteen saavuttamiseksi. Jatkossa joustolauseketta voidaan kuitenkin soveltaa nykyisin unionin kolmanteen pilariin kuuluvilla aloilla (poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa). Muutos laajentaisi unionin toimivaltaa kyseisillä aloilla.

Joustolausekkeen käytölle asetetaan tiukat edellytykset. Ensinnäkään joustolauseke ei oikeuta poikkeamaan annetun toimivallan periaatteesta unionin toimivallan määräytymistä koskevana pääsääntönä, eikä lausekkeen käytöllä näin ollen voida laajentaa perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa. Lausekkeen nojalla toteutettavien toimien tulee olla tarpeellisia perussopimuksissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi niissä määritellyillä politiikan aloilla (SEUT 308 artiklan 1 kohta). Lisäksi joustolausekkeeseen perustuvat toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista tapauksissa, joissa tämä ei ole perussopimusten mukaan mahdollista (SEUT 308 artiklan 3 kohta). Kolmanneksi joustolausekkeen nojalla toteutettavat toimenpiteet edellyttävät paitsi yksimielisyyttä neuvostossa myös, SEY 308 artiklasta poiketen, Euroopan parlamentin hyväksyntää. Lausekkeen luonnetta poikkeusmääräyksenä korostaa myös siinä komissiolle asetettu velvollisuus tiedottaa sen perusteella tehdyistä ehdotuksista kansallisille parlamenteille toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että vaikka joustolausekkeen soveltamisala laajentuu poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön aloille, sen soveltamisedellytykset eivät muutu nykyisestä. Määräykseen tehty muutokset merkitsevät lähinnä lausekkeen käyttöedellytysten täsmentämistä.

3.2.1.4.3 Unionin toimivallan luonne

Kysymyksellä unionin toimivallan luonteesta viitataan unionin toimivallan ja jäsenvaltioiden toimivallan väliseen suhteeseen. EUT-sopimuksessa unionin toimivalta on

luokiteltu sen luonteen perusteella unionin yksinomaiseen toimivaltaan, unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan sekä aloihin, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Jaottelu vastaa perustuslakisopimuksen määräyksiä. SEUT 2 a–2 c ja 2 e artiklaan sisältyy kunkin toimivaltaluokan määritelmä sekä luettelo kyseiseen toimivaltaluokkaan kuuluvista politiikka-aloista. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittaminen sekä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on sijoitettu kolmen päätoimivaltaluokan ulkopuolelle, ja niitä koskevat SEU 11 artiklan ja SEUT 2 d artiklan erityismääräykset.

SEUT 2 a artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvilla aloilla ainoastaan unioni voi säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot voivat ryhtyä näillä aloilla lainsäädännöllisiin toimiin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön panemiseksi. Unionin toimivallan käyttöä koskevista periaatteista toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvissa kysymyksissä. Unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat SEUT 2 b artiklan mukaan seuraavat alat:

- tulliliitto;
- sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;
- euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka;
- meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen yhteisen kalastuspolitiikan yhteydessä;
- yhteinen kauppapolitiikka.

Sekä unionin yksinomaisen toimivallan määritelmä että luettelo kyseiseen luokkaan kuuluvista aloista vastaavat perustuslakisopimuksen I-12 ja I-13 artiklan määräyksiä ja pääosin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Euroopan yhteisöllä ei oikeuskäytännön perusteella kuitenkaan nykyisin voida katsoa olevan yksinomaista toimivaltaa sisämarkkinoiden toimintaan vaikuttavien kilpailusääntöjen alalla, vaan jäsenvaltioiden velvollisuus pidäytyä toteuttamasta yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia toimenpiteitä seuraa yksinomaan vilpittömän yhteistyön periaatteesta.

Unionilla on lisäksi yksinomainen toimivalta kansainvälisten sopimusten tekemiseen tietyissä tapauksissa, joita käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.4.3.4.

SEUT 2 a artiklan 2 kohdan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvilla aloilla sekä unioni että jäsenvaltiot voivat säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. Jaetun toimivallan aloilla jäsenvaltion mahdollisuudet säätää lakeja tai antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä riippuvat toisin sanoen siitä, missä määrin säädöksenantovaltaa on tosiasiallisesti käytetty unionin tasolla.

Unionin toimivalta on luonteeltaan pääsääntöisesti jaettua toimivaltaa. Uuden SEUT 2 c artiklan mukaan seuraavat unionin toiminnan pääalat kuuluvat unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan:

- sisämarkkinat;
- sosiaalipolitiikka EUT-sopimuksessa määriteltujen näkökohtien osalta;
- taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;
- maatalous ja kalastus, meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta;
- ympäristö;
- kuluttajansuoja;
- liikenne;
- Euroopan laajuiset verkot;
- energia;
- vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;
- kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset EUT-sopimuksessa määriteltujen näkökohtien osalta;
- tutkimus, teknologinen kehittäminen ja avaruus sekä
- kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu.

Luettelo ei kuitenkaan ole luonteeltaan tyhjentävä, vaan SEUT 2 c artiklan mukaan luonteeltaan jaettua on kaikki muukin perussopimuksissa unionille annettu toimivalta, joka ei kuulu unionin yksinomaiseen toimivaltaan tai aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Esimerkiksi taloudellisen, teknisen ja rahoitusyhteistyön harjoittaminen kolmansien maiden kanssa kuuluu unionin ja

jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Sen sijaan talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamista ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ei ole perusteltua lukea jaetun toimivallan luokkaan kuuluviksi, koska SEU 11 artiklaan ja SEUT 2 d artiklaan sisältyy kyseisiä aloja koskevat, kolmesta päätoimivaltaluokasta erilliset erityismääräykset. Vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa perussopimukseen päätettiin liittää pöytäkirja jaetun toimivallan käytöstä.

Tutkimus, teknologinen kehittäminen ja avaruus sekä kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu poikkeavat muista jaetun toimivallan aloista siten, ettei unionin toimivallan käyttäminen kyseisillä aloilla voi estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Näin ollen edellä mainittu, yleinen jaetun toimivallan käyttöä koskeva periaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä, ei sovellu näillä aloilla. Perustuslakiosopimukseen verrattuna avaruutta koskevaan oikeusperustamääräykseen on lisätty tarkennus, jonka mukaan hyväksytyt toimenpiteet eivät saa johtaa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamiseen.

EUT-sopimukseen sisältyvä jaetun toimivallan määritelmä vastaa perustuslakiosopimuksen I-12 artiklan 2 kohdan määräystä sekä pääperiaatteiltaan yhteisöjen tuomioistuimen EY-sopimusta koskevaa oikeuskäytäntöä. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan myös yhteisön toimivalta on pääsäännön mukaan luonteeltaan jaettua toimivaltaa. Oikeuskäytännössä on tunnustettu niin ikään kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun erityisasema pitkälti EUT-sopimukseen sisältyvää kirjausta vastaavasti. Muutoinkin sopimukseen sisältyvä luettelo jaettuun toimivaltaan kuuluvista aloista vastaa pääosin EY-tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

Aloilla, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteen sovittavia tai täydentäviä toimia, sen toimivalta ei korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa näillä aloilla, eivätkä oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset voi kyseisillä aloilla käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Tukitoimialoja ovat uuden SEUT 2 e artiklan mukaan:

- ihmisten terveyden suojelu ja kohentaminen;
- teollisuus;
- kulttuuri;
- matkailu;
- yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu;
- pelastuspalvelu sekä
- hallinnollinen yhteistyö.

Sekä kyseisen toimivallan määritelmä että tukitoimialojen luettelo vastaavat perustuslakiosopimuksen määräyksiä.

Matkailu, urheilu, pelastuspalvelu ja hallinnollinen yhteistyö ovat politiikka-aloina uusia. Matkailu ja pelastuspalvelu mainitaan EY-sopimuksen toimenpideluettelossa, mutta nykyisiin perussopimuksiin ei sisälly näitä aloja koskevaa varsinaista oikeusperustaa. Niitä tukitoimialoja, joista on määräykset EY-sopimuksessa, koskee teollisuutta lukuun ottamatta jo nykyisin kielto yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia. Myös tältä osin toimivaltaluokittelun voidaan katsoa merkitsevän lähinnä nykyisen oikeustilan selvittämistä.

Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamista sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset poikkeavat kolmea päätoimivaltaluokkaa koskevista määräyksistä. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamista koskevissa määräyksissä ei erikseen määritellä unionin toimivallan luonnetta tai sen oikeusvaikutuksia. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista määräyksistä taas ilmenee, että unionin toiminnan tavoitteena on unionin tasolla määriteltävä yhteinen politiikka. Talous- ja työllisyyspolitiikan alalla kysymys sen sijaan on toimenpiteistä, joilla pyritään jäsenvaltioiden politiikkojen yhteensovittamiseen.

Lissabonin sopimuksen toimivaltaluokittelua koskevien määräysten voidaan kokonaisuutena katsoa antavan nykyisten perussopimusten määräyksiä paremman yleiskuvan unionin toimivallan luonteesta sen toiminnan eri aloilla. Sekä toimivaltaluokkien määrittely että niiden politiikka-alakohtainen jaottelu vastaavat pääosin perustuslakiosopimuksen määräyksiä ja EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

3.2.1.4.4 Unionin toimivallan käyttöä koskevat periaatteet

Unionin toimivallan käyttöä koskevin periaatteina uudessa SEU 3 b artiklassa mainitaan nimenomaisesti toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate.

Toissijaisuusperiaatteen mukaan unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alue- tai paikallishallinnon tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan tämä voi toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi tapahtua paremmin unionin tasolla. Suhteellisuusperiaatteen mukaan unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukuun ottamatta toissijaisuusperiaatteen määritelmään lisättyä viittausta suunnitellun toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen nimenomaan jäsenvaltioiden keskushallinnon tasolla tai alue- tai paikallishallinnon tasolla periaatteiden määritelmät vastaavat nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä. Lissabonin sopimuksessa periaatteiden soveltamisala laajenee koskemaan myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta sekä toissijaisuusperiaatteen noudattamisen valvonnasta määrätään Lissabonin sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta. Pöytäkirja perustuu pitkälti Amsterdamin sopimuksen liitteenä olevaan toissijaisuusperiaatetta koskevaan pöytäkirjaan, jota on täydennetty sekä vuoden 2004 että vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa määräyksillä kansallisten parlamenttien tiedonsaantioikeudesta sekä näiden suorittamasta toissijaisuusperiaatteen noudattamisen ennakkolisesta valvonnasta. Pöytäkirjaa käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.1.8.

Unionin oikeuteen kuuluu myös muita yleisiä periaatteita, joita unionin tulee toimivaltansa käyttäessään noudattaa mutta jotka eivät toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteista poiketen koske yksinomaan unionin toimivallan käyttöä. Esimerkiksi perusoikeudet, joita käsitellään jäljempänä jaksossa 3.2.2,

velvoittavat unionin toimielimiä myös aina näiden toteuttaessa toimenpiteitä, jotka merkitsevät unionin toimivallan käyttöä. Muina tällaisina periaatteina voidaan mainita SEU 3 a artiklan 2 kohtaan sisällytettävä niin sanottu jäsenvaltioiden kansallisen ominaislaadun kunnioittamisen periaate sekä unionin toimintaa koskevat niin sanotut horisontaalisesti sovellettavat periaatteet.

Uuden SEU 3 a artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa perussopimuksia sovellettaessa jäsenvaltioiden tasa-arvoa ja niiden kansallista identiteettiä myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Määräyksen mukaan unioni kunnioittaa myös keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Vaikka määräyksen pääasiallinen merkitys onkin sen sanamuodon yleisluonteisuus huomioon ottaen poliittinen, voidaan sen sisältämällä periaatteella katsoa olevan myös oikeudellista merkitystä unionin toimivallan käytön ohjaajana. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavaa määräystä. Määräys sisältyy perustuslakisopimuksen I-5 artiklan 1 kohtaan.

Perussopimukseen sisältyvät horisontaalisesti sovellettavat periaatteet ovat luonteeltaan päämääriä, jotka tulee ottaa huomioon kaikkien perussopimuksissa tarkoitettujen unionin politiikkojen määrittelyssä ja toteuttamisessa. Kyseisten periaatteiden kautta ei kuitenkaan luoda unionille tavoitteita, vaan niiden tehtävänä on tiettyjen rajoitusten asettaminen unionin toiminnalle. Osa sanotuista periaatteista on uusia; osa sisältyy jo nykyisiin EY-sopimukseen.

Uusina horisontaalisesti sovellettavina periaatteina EUT-sopimus sisältää määräykset riittävän sosiaalisen suojelun takaamisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen ja korkeatasoiseen koulutukseen liittyvien vaatimusten huomioon ottamisesta, pyrkimyksestä kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumisesta, kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemasta sekä eläinten hyvinvoinnin täysimääräisestä huomioon ottamisesta.

EY-sopimukseen jo nykyisin sisältyvät, EUT-sopimukseen jatkossakin kirjattavat periaatteet koskevat unionin toiminnan avoimuutta, henkilötietojen suojaa, sukupuolten tasa-arvoa, korkeaa työllisyystasoa, ihmisten terveyden suojelua, ympäristönsuojelua, kulluttajansuojaa sekä yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen asemaa. Lisäksi EUT-sopimuksen taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, teollisuutta, kulttuuria sekä kehitysyhteistyötä koskeviin politiikka-alakohtaisiin määräyksiin sisältyy nykyistä EY-sopimusta vastaavat määräykset kyseisiä aloja koskevista, horisontaalisesti sovellettavista periaatteista. Lissabonin sopimuksessa horisontaalisten, nykyisin EY-sopimukseen sisältyvien periaatteiden soveltamisala kuitenkin laajenee kattamaan myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä poliisiyhteistyön ja rikosasioissa toteutettavan oikeudellisen yhteistyön. Poikkeuksen tähän joltain osin muodostaa henkilötietojen suoja, johon liittyviä määräyksiä selvitetään alla jaksossa 3.2.1.7.

Lissabonin sopimuksen määräykset unionin toimivallan käyttöä koskevista periaatteista vastaavat pääosin EY-sopimuksen nykyisiä määräyksiä. Jäsenvaltioiden kansallisen ominaislaadun kunnioittamisen periaate ja osa horisontaalisesti sovellettavista periaatteista ovat uusia verrattuna nykyisimpiin, mutta vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä. Nykyistä EY-sopimusta vastaavien periaatteiden osalta merkittävin muutos koskee kyseisten periaatteiden soveltamisalan laajentumista koskemaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä.

3.2.1.5 Unionin oikeuden ensisijaisuus ja vilpittömän yhteistyön periaate

Lissabonin sopimuksella vahvistetaan unionin oikeusjärjestyksen keskeisimmät periaatteet, jotka nykyisin perustuvat osittain EY-sopimukseen, osittain EY-tuomioistuimen sopimusta tulkitsevaan oikeuskäytäntöön. SEU 3 a artiklan 3 kohtaan sisällytettävä vilpittömän yhteistyön periaate pohjautuu oikeuskäytännössä kehittyneeseen lojaliteettiperiaatteeseen. Unionin oikeuden keskeisistä periaatteista annetun toimivallan periaatet-

ta käsitellään erikseen jaksossa 3.2.1.4.2, unionin toimivallan käyttöä koskevia periaatteita jaksossa 3.2.1.4.4 ja perusoikeuksia jaksossa 3.2.2.

Koska vilpittömän yhteistyön periaate ja unionin oikeuden ensisijaisuus liittyvät toisiinsa, niitä on syytä käsitellä yhdessä. Periaatteet määrittävät unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita ja kuvaavat unionin oikeusjärjestyksen keskeisimpiä piirteitä.

Perustuslakisopimuksesta poiketen Lissabonin sopimuksella perussopimukseen ei sisällytetä nimenomaista määräystä siitä, että perussopimukset ja unionin toimielinten niille annetun toimivallan perusteella antama lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Perustuslakisopimuksen sisältävä määräys unionin oikeuden ensisijaisuudesta vastaa sisällöllisesti yhteisön oikeuden etusijaperiaatetta, joka on yksi yhteisön oikeusjärjestyksen keskeisimmistä periaatteista. Vuoden 2007 HVK:ssa päätettiin, ettei perussopimukseen sisällytetä nimenomaista määräystä etusijaperiaatteesta. HVK hyväksyi kuitenkin julistuksen nro 17, jossa muistutetaan unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä. Lisäksi HVK päätti liittää konferenssin päätösasiakirjaan asiaa koskevan neuvoston oikeudellisen yksikön lausunnon. Julistusta nro 17 ja oikeudellisen yksikön lausuntoa selvitetään tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

EY-tuomioistuin vahvisti etusijaperiaatteen jo 1960-luvun alussa, mutta sen oikeudellinen sisältö on tarkentunut myöhemmässä oikeuskäytännössä. Periaatteella tarkoitetaan sitä, että unionioikeuden normin ja kansallisen oikeuden normin välisessä ristiriitatilanteessa lainsoveltajalla on velvollisuus turvata unionioikeuden tehokkuus ja tarvittaessa jättää viran puolesta soveltamatta kansallisen oikeuden normia, sen säädöshierarkisesta tasosta riippumatta. Unionioikeuden tehokkuuden turvaamisessa etusijan antaminen unionin oikeudelle on kuitenkin vasta viimekätinen keino, johon nähden ensisijaisena tulee nähdä kansallisten normien tulkinnallinen harmonisointi unionin oikeuden kanssa (PeVL 7/2003 vp). Nykysopimukseen ei sisälly nimenomaista määräystä unionin oikeuden etusijasta, eikä vuoden 2007 HVK:ssa tehdyillä ratkaisuilla ole tarkoitus vaikuttaa ny-

kytilaan muutoin kuin, että periaatteen soveltamisala laajenee pilarirakenteen poistuessa koskemaan poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Vaikka yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sijoitetaan Lissabonin sopimuksessa perustuslakisopimuksesta poiketen erilleen muista unionin politiikoista EU-sopimukseen, sisältää Lissabonin sopimus selkeät määräykset siitä, että EU-sopimus ja EUT-sopimus muodostavat oikeudellisesti yhden kokonaisuuden, jonka osilla on yhtäläinen oikeudellinen arvo. Etusijaperiaatteella on kuitenkin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla muista politiikanaloista eriävä merkitys muun muassa siksi, ettei alalla hyväksytä varsinaista lainsäädäntöä ja unionin tuomioistuimen toimivalta on rajattua.

Uuden SEU 3 a artiklan 3 kohta sisältää määräykset vilpittömän yhteistyön periaatteesta, joka nykyisin perustuu SEY 10 artiklaan, ja laajempaan, EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuun niin sanottuun lojaliteettiperiaatteeseen. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-5 artiklan 2 kohtaa. Periaate on välttämätön edellytys unionin oikeuden ensisijaisuuden toteutumiseksi. EY-tuomioistuin on tukenut siihen muun ohella määrittellessään jäsenvaltioiden viranomaisille etusijaperiaatteesta seuraavia velvollisuuksia.

Vilpittömän yhteistyön periaate merkitsee paitsi unionin ja jäsenvaltioiden keskinäistä velvoitetta avustaa toisiaan positiivisin toimin perussopimuksista johtuvia tehtäviä täyttäänsä myös jäsenvaltioiden velvoitetta pidättäytyä toimenpiteistä, joiden seurauksena sopimuksen tavoitteiden toteutuminen voisi vaarantua. Nykyiseen SEY 10 artiklaan verrattuna SEU 3 a artiklan 3 kohta korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja keskinäistä kunnioittamista koskevien velvoitteiden molemminpuolisuutta. Vaikka periaate sisältyy unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita koskevaan määräykseen, laajempi oikeuskäytäntöön perustuva lojaliteettiperiaate koskee myös unionin toimielinten, elinten ja laitosten välistä yhteistyötä uuden SEU 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Määräykset vilpittömän yhteistyön periaatteesta merkitsevät EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön kirjaamista perussopimuksen

tekstiin. Asiallista muutosta nykytilaan merkitsee lähinnä vilpittömän yhteistyön periaatteen soveltamisalan laajeneminen koskemaan nimenomaisesti myös poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa. EY-tuomioistuin on tosin jo olemassa olevassa oikeuskäytännössään katsonut, että lojaliteettiperiaate velvoittaa myös rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalla. Lojaliteettiperiaate edellyttää tuomioistuimen mukaan erityisesti, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia niille Euroopan unionin oikeudesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi (asia C-105/03, Maria Pupino, tuomio 16.6.2005, kohta 42).

3.2.1.6 Demokratian toteutuminen unionissa

EU-sopimukseen sisällytetään Lissabonin sopimuksella uusi II osasto, joka sisältää määräykset demokratian periaatteista. Määräysten tarkoituksena on korostaa unionin kansanvaltaisia perusteita ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Myös perustuslakisopimuksen sisältämä I osan VI osasto kokoo yhteen demokratian toteuttamista unionissa koskevat säännöt ja periaatteet. EU-sopimukseen Lissabonin sopimuksella sisällytettävä demokratian periaatteita koskeva osasto on kuitenkin yhtäältä perustuslakisopimuksen vastaavaa osastoa suppeampi, mutta sisältää toisaalta lisäksi kansallisten parlamenttien asemaa koskevan SEU 8 c artiklan. Perustuslakisopimukseen verrattuna demokratiaa koskevasta osastosta puuttuvat määräykset työmarkkinaosapuolista ja itsenäisestä sosiaalisesta vuoropuhelusta (I-48 artikla), Euroopan oikeusasiamiehestä (I-49 artikla), unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuudesta (I-50 artikla), henkilötietojen suojasta (I-51 artikla) sekä kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemasta (I-52 artikla), jotka sijaitsevat muualla EUT-sopimuksessa. Näistä työmarkkinaosapuolia koskeva määräys päätettiin sijoittaa EUT-sopimuksen sosiaalipolitiikkaa koskevaan IX osastoon. Kaikki Euroopan oikeusasiamiestä koskevat määräykset sijoitetaan SEUT 195 artiklaan. Muut osastoon sisältyvät määräykset sijoitetaan EUT-sopimuksen yleisesti sovellettavat määräykset sisältävään II osastoon.

Uuden SEU 8 artiklan mukaan unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan demokraattisen yhdenvertaisuuden periaatetta, joka velvoittaa unionin toimielimet, elimet ja laitokset kohtelemaan kansalaisia yhdenvertaisesti. Periaatteella on merkitystä sekä välittömästi kansalaisten yhdenvertaisuutta unionin toiminnassa koskevana periaatteena että välillisesti unionin päätöksentekorakenteiden tasolla. Ilmauksena kyseisen periaatteen toteutumisesta unionin päätöksenteossa voidaan nähdä jäsenvaltioiden väkiluvulle annettu merkitys ja sekä Euroopan parlamentin paikajakajaa että neuvoston päätöksentekoa koskevat säännöt. Artikla vastaa muutoin perustuslakisopimuksen I-45 artiklaa, mutta sen loppuun lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa unionin kansalaisen määritelmä. Tätä pidettiin EU-kansalaisuuden näkyvyyden kannalta tärkeänä siksi, että muut unionin kansalaisuutta koskevat määräykset sisältyvät EUT-sopimukseen.

Toinen demokratian toteuttamiseen unionissa liittyvä periaate koskee edustuksellista demokratiaa. Uuden SEU 8 a artiklan mukaan periaate toteutuu unionissa kahdella tasolla. Euroopan parlamentti edustaa kansalaisia suoraan unionin tasolla. Toisaalta jäsenvaltioita edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies sekä neuvostossa hallitus, jotka ovat vastuussa joko jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tai kansalaisille. Artiklassa tunnustetaan lisäksi Euroopan tason puolueiden asema osana edustuksellisen demokratian toteutumista unionissa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-46 artiklaa.

Kolmas demokratian toteuttamista unionissa koskeva periaate on osallistuvan demokratian periaate (SEU 8 b artikla). Sen mukaan unionin toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta. Erityisesti komissiota koskee uusi velvoite kuulla asianomaisia osapuolia laajamittaisesti, jotta unionin toimien johdonmukaisuus ja avoimuus voidaan varmistaa. Keskeinen Lissabonin sopimukseen sisältyvä osallistuvan demokratian toteuttamiseen tähtäävä uudistus on erityisen kansalaisaloitteen mahdollistaminen. Sopimuksen mukaan miljoona EU-kansalaista merkittävästä määrästä

jäsenvaltioita voi kehottaa komissiota tekemään ehdotuksen perussopimusten soveltamiseksi (SEU 8 b artiklan 4 kohta). Kansalaisaloitteesta säädetään tarkemmin Lissabonin sopimuksen tultua voimaan. Komissiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta tehdä aloitteen tarkoittamaa ehdotusta.

Nykysopimukseen verrattuna merkittävimmät demokratian periaatteita koskevaan osastoon sisältyvät muutokset ovat demokratian toteuttamiseen liittyvien yleisten periaatteiden kirjaaminen perussopimuksen tekstiin, määräykset kansalaisaloitteesta sekä komission laajasta kuulemisvelvoitteesta. Sopimuksessa korostetaan myös yleisemmin hyvän hallinnon periaatteiden keskeistä merkitystä osana demokratian toteutumista. Oikeus hyvään hallintoon kuuluu perusoikeutena jokaiselle (perusoikeuskirjan 41 artikla). Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä kantelu Euroopan oikeusasiamiehelle (SEUT 195 artikla), jonka tehtävänä on valvoa hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista unionin toiminnassa. Sopimus sisältää myös uuden oikeusperustan, jonka nojalla voidaan antaa säännökset avoimesta, tehokkaasta ja riippumattomasta eurooppalaisesta hallinnosta (SEUT 254 a artikla).

3.2.1.7 Unionin toiminnan avoimuus ja henkilötietojen suoja

Demokratian toteuttamisen kannalta keskeinen merkitys on myös unionin toimielinten, elinten ja laitosten päätöksenteon avoimuudella. Lissabonin sopimus sisältää perustuslakisopimuksen tavoin useita unionin toiminnan avoimuutta koskevia uudistuksia. Yleisenä periaatteena on, että päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja lähellä kansalaisia (SEU 8 a artikla). Unionin toimielimet, elimet ja laitokset noudattavat toiminnassaan mahdollisimman suurta avoimuutta edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaa kansalaisyhteiskunnan osallistumisen toimintaansa (SEUT 16 a artikla). Päätöksenteon avoimuutta turvataan myös sillä, että Euroopan parlamentin istunnot ovat julkisia aina ja neuvoston istunnot silloin,

kun neuvosto käsittelee esityksiä lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi ja äänestää niistä.

Avoimuuden ytimenä on kansalaisten oikeus tutustua unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin. Tämä oikeus kuuluu perusoikeutena paitsi kaikille unionin kansalaisille myös kaikille luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa (perusoikeuskirjan 42 artikla). Asiakirjajulkisuutta koskevista yleisistä periaatteista sekä rajoituksista siihen säädetään asetuksella (SEUT 16 a artikla). SEUT 16 a artikla vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimuksen vastaavia määräyksiä.

Unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuutta koskevista uudistuksista keskeisimpinä voidaan pitää lainsäädäntötyön avoimuuden lisääntymistä neuvoston istuntojen lisääntyvän julkisuuden myötä sekä asiakirjajulkisuutta koskevien perussopimuksen määräysten soveltamisalan ulottamista suoraan perussopimuksen nojalla kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin.

Perustuslakisopimuksesta poiketen unionin toiminnan avoimuutta ei määräyksen sijainnista johtuen nosteta yhtä selkeästi muiden demokratian toteuttamista koskevien tavoitteiden ja periaatteiden rinnalle. Vuoden 2007 HVK:lle annetussa toimeksiannossa määräys esitettiin sijoitettavaksi kansalaisuutta ja syrjinnän kieltoa koskevaan osaan. Suomi piti sijaintia epäonnistuneena muun muassa siksi, että unionin toiminnan avoimuus on muillekin kuin unionin kansalaisille kuuluva oikeus ja koskee unionin kaikkia politiikkoja. Avoimuutta koskevan määräyksen sijainnista neuvoteltiin HVK:ssa pitkään. Lopulta määräys päätettiin sijoittaa Suomen aloitteesta yleiset määräykset sisältävään EUT-sopimuksen osaan. Sijainti korostaa periaatteen laajaa sovellettavuutta unionin kaikilla politiikka-aloilla.

Myös oikeus henkilötietojen suojaan on jokaiselle kuuluva perusoikeus (SEUT 16 b artikla ja perusoikeuskirjan 8 artikla). Perustuslakisopimuksessa henkilötietojen suojaa koskevien määräysten soveltamisala kattaa yhtäläisesti kaikki unionin toiminnan alat, mukaan lukien yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä poliisiyhteistyö ja oikeudellinen

yhteistyö rikosasioissa. Lissabonin sopimuksessa päädyttiin tältä osin erilaiseen ratkaisuun. SEUT 16 b artikla sisältää henkilötietojen suojaa koskevan yleisen periaatteen ja oikeusperustamääräyksen. HVK:lle annetussa toimeksiannossa määrättiin kuitenkin ensinnäkin, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaan osastoon sijoitetaan erityinen oikeusperusta (uusi SEU 25 a artikla) tällä alalla tarvittavien sääntöjen hyväksymistä varten. Lisäksi toimeksiannossa määrättiin, että HVK hyväksyy erillisen julistuksen henkilötietojen suojasta poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön aloilla. Julistuksessa nro 21 konferenssi tunnustaa, että erityisten sääntöjen hyväksyminen näillä aloilla saattaa osoittautua tarpeelliseksi niiden erityisluonteesta johtuen. Lisäksi vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin julistuksesta nro 20, jossa korostetaan, että SEUT 16 b artiklan nojalla hyväksyttävissä säännöissä tulee ottaa asianmukaisesti huomioon kansalliseen turvallisuuteen liittyvät näkökohdat.

3.2.1.8 Kansallisten parlamenttien asema

Kansallisten parlamenttien asemaa on kehitetty Lissabonin sopimuksessa vahvistamalla niiden mahdollisuuksia vaikuttaa unionin päätöksentekoon sekä jäsenmaansa hallituksen kautta että erällä suorilla vaikuttamistavoilla. Tärkeimpiä uudistuksia ovat kansallisten parlamenttien oikeus saada eräitä keskeisiä asiakirjoja ja lainsäädäntöaloitteita suoraan unionin toimielimiltä sekä mahdollisuus valvoa toissijaisuusperiaatteen toteutumista unionissa. Kansalliset parlamentit voivat myös osallistua vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen osalta eräisiin arviointijärjestelmiin sekä Euroopan poliisiviraston Europolin poliittiseen valvontaan ja usean EU:n jäsenvaltion alueelle ulottuvia tutkinta- ja syytetoimia koordinoivan Eurojustin toiminnan arviointiin. Lisäksi yksikin kansallinen parlamentti voi suoraan perussopimusten nojalla eräissä tapauksissa estää Eurooppa-neuvoston päätöksen, jolla perussopimuksia muutettaisiin yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä. Myös kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön muotoja vahvistetaan jossain määrin. Niin sanotun konventtimenetelmän virallistamisen yhteydessä

vahvistetaan myös kansallisten parlamenttien edustajien osallistuminen sopimusmuutoksia tulevaisuudessa valmisteleviin valmistelukuntiin.

Lissabonin sopimuksessa on perustuslakisopimuksen tavoin kaksi toisiaan täydentävää pöytäkirjaa, joiden tarkoituksena on parantaa kansallisten parlamenttien asemaa unionissa. Pöytäkirjaa kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa (parlamenttipöytäkirja) ja pöytäkirjaa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta (toissijaisuuspöytäkirja) vastaavat pöytäkirjat sisältyvät jo unionin nykyisiin perussopimuksiin, mutta niiden sisältöä muutetaan Lissabonin sopimuksella merkittävästi. Ensinnäkin pöytäkirjoissa unionin toimitukset veloitetaan toimittamaan säädösehdotuksensa ja eräitä muita keskeisiä asiakirjoja suoraan kansallisille parlamenteille. Toiseksi jokainen kansallinen parlamentti saa oikeuden esittää perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi unionin säädökseksi ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Vuoden 2007 HVK:ssa kyseisiin pöytäkirjoihin sisältyviä määräyksiä kansallisten parlamenttien asemasta vahvistettiin jonkin verran perustuslakisopimukseen verrattuna. Kansallisille parlamenteille annettua aikaa tarkastella lainsäädäntöehdotuksia pidennettiin kuudesta kahdeksaan viikkoon. Lisäksi toissijaisuusperiaatteen valvontamekanismia vahvistetaan tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävien säädösten osalta jäljempänä selostetulla tavalla.

Vuoden 2007 HVK:lle annetussa toimeksiannossa määrättiin, että demokratian periaatteita koskevaan II osastoon sisällytetään myös uusi yleisluonteinen artikla kansallisten parlamenttien asemasta. SEU 8 c artiklassa luetellaan yleisellä tasolla kansallisille parlamenteille perussopimuksissa ja kansallisia parlamenteja sekä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita koskevissa pöytäkirjoissa määritellyt tehtävät.

Lissabonin sopimuksen mukaan komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot, komission vuotuisen lainsäädäntöohjelman, muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat sekä vuotuisen selvityksen toissijaisuus- ja

suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta. Komissio toimittaa parlamenteille myös siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi sekä muutetut esityksensä samanaikaisesti kuin se lähettää ne Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi ja muutetut esityksensä suoraan kansallisille parlamenteille. Neuvosto puolestaan toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi sekä niiden muutokset kansallisille parlamenteille. Myös Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi. Lisäksi kansallisille parlamenteille toimitetaan suoraan neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, SEU 48 artiklassa tarkoitettut ehdotukset sopimuksen muuttamiseksi tavallisessa tarkistusmenettelyssä, SEU 48 artiklassa tarkoitettut Eurooppa-neuvoston aloitteet perussopimusten muuttamisesta yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä sekä tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomukset. Näistä ainoastaan komission vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot toimitetaan nykyisen parlamenttipöytäkirjan mukaisesti suoraan kansallisille parlamenteille. Näin kansallisille parlamenteille suoraan toimitettavien asiakirjojen määrä kasvaa Lissabonin sopimuksen myötä moninkertaiseksi.

Toissijaisuusperiaatteen valvonta kohdistuu Lissabonin sopimuksen mukaan edellä mainituista asiakirjoista ainoastaan esityksiin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi sekä kyseisten esitysten muutoksiin. Kansalliset parlamentit voivat kahdeksan viikon kuluessa esityksen toimittamisesta esittää unionin toimielimille perusteltuja lausuntoja niistä syistä, joiden perusteella ne katsovat, että esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Jokaisella kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä, jotka jakautuvat jäsenvaltion kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni. Jos pääsäännön mukaan vähintään kolmasosa jäsenvaltioiden kansallisten

parlamenttien ja kansallisten parlamenttien kamarien kokonaisuäänimäärästä tukee näkemystä, jonka mukaan komission ehdotuksessa ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ehdotuksen tekijän tulee tarkastella ehdotustaan uudelleen. Kun on kyse vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaa aluetta koskevasta SEUT 61 i artiklan tarkoittamasta esityksestä, ehdotuksen uudelleen tarkastelun edellytyksenä on neljäsosa äänistä.

Euroopan parlamentin, neuvoston sekä esityksen tekijän velvollisuutena on ottaa huomioon kansallisten parlamenttien tai kansallisen parlamentin kamarin antamat perustellut lausunnot. Esityksen tekijä voi päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Kansallisilla parlamenteilla ei toisin sanoen ole ehdotonta oikeutta vaatia esityksen tekijää muuttamaan esitystään. Vuoden 2007 HVK:ssa kansallisten parlamenttien asemaa vahvistettiin perustuslakisopimukseen verrattuna tilanteessa, jossa vähintään yksinkertainen enemmistö kansallisista parlamenteista katsoo, ettei ehdotus ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Komissio voi päättää pitää ehdotuksensa ennallaan, mutta tällöin sen on esitettävä perusteltu lausunto ehdotuksen toissijaisuusperiaatteen mukaisuudesta. Tällöin käynnistyy myös erityinen menettely, jossa Euroopan parlamentti ja neuvosto tarkastelevat ehdotuksen yhteensopivuutta toissijaisuusperiaatteen kanssa. Mikäli neuvosto katsoo jäsentensä 55 prosentin enemmistöllä tai Euroopan parlamentti annettujen äänten enemmistöllä, että ehdotus ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen, sen käsittely päättyy.

Kansallisten parlamenttien harjoittama toissijaisuusperiaatteen ennakkoinen valvonta on uusi menettely unionin toiminnassa. Parlamentit saavat sen myötä mahdollisuuden vaikuttaa suoraan unionitason päätöksentekoon. Nykyisin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamista koskevassa pöytäkirjassa määrätään lähinnä vain periaatteista, joita unionin toimielinten tulee noudattaa toissijaisuusperiaatetta soveltaessaan. Samalla menettely lisää kansallisten parlamenttien EU-asioita koskevaa työmäärää, vaikka vasta käytäntö osoittaa, kuinka paljon samanaikaisesti toteutettava päätöksenteko- ja säädösjärjestelmän uudistaminen vaikuttaa kansallisille parlamenteille toimitettavien lainsäätämis-

järjestyksessä hyväksyttävien säädösten määrään ja yksityiskohtaisuuteen.

Kansallisten parlamenttien oikeus toimittaa toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä koskevia lausuntoja unionin toimielimille seuraa suoraan Lissabonin sopimuksesta, mutta jokainen jäsenvaltio voi sisäisesti päättää menettelyistä, joita se soveltaa toissijaisuusperiaatteen valvonnassa. Toissijaisuuspöytäkirjan mukaan ainoastaan kansallinen parlamentti tai kansallisen parlamentin kamari voi toimittaa unionin toimielimille lausuntoja, joissa se arvioi, ettei esitys ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Oikeus ei siten koske esimerkiksi alueellisia parlamentteja. Sen sijaan kansallisen parlamentin tai kansallisen parlamentin kamarin olisi tarvittaessa itse järjestettävä lainsäädäntövaltaa käyttävien alueellisten parlamenttien kuuleminen. Kuulemisen järjestämisen tarpeellisuuden arviointi ja mahdollisen kuulemisen muodot jäävät jokaisessa jäsenvaltiossa päätettäviksi.

Ennakollisen ja luonteeltaan poliittisen valvonnan rinnalla säilyy kuitenkin myös toissijaisuusperiaatteen jälkikäteinen, EU:n tuomioistuimen harjoittama oikeudellinen valvonta. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus saattaa vireille kansallisen parlamentinsa tai sen kamarin puolesta kanne, joka koskee toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämistä lainsäätämisenjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen käsittelyssä. Toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan mukaan tuomioistuimella on toimivalta ratkaista nämä kanteet. Artiklan tarkoituksena on korostaa kansallisille parlamenteille annetun valvontatehtävän jatkumista vielä säädöksen antamisen jälkeenkin. Määräyksellä ei kuitenkaan perusteta jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille tai kansallisten parlamenttien kamareille suoraa kanneoikeutta, vaan kanteen vireille panijana on näissäkin tapauksissa aina jäsenvaltio. Viittaus kansalliseen oikeusjärjestykseen merkitsee sitä, että kanteen nostamista koskevat menettelyt voidaan kussakin jäsenvaltiossa sovittaa kyseisen jäsenvaltion kansallisen oikeusjärjestyksen mukaiseen valtioon suhteita koskevaan järjestelmään. Alueiden komitealle määräys sen sijaan perustaa suoran kanneoikeuden silloin, kun kyse on sellaisesta lainsäätämisenjärjestyksessä hyväk-

syttävästä säädöksestä, jonka hyväksyminen edellyttää sen kuulemista.

SEUT 61 c artiklan mukaan jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit voivat osallistua vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen osalta arviointijärjestelmiin, jotka voivat koskea unionin yhteisen politiikan toteuttamista jäsenvaltioissa. Lisäksi kansalliset parlamentit osallistuvat Europolin poliittiseen valvontaan sekä Eurojustin toiminnan arviointiin. Kansallisille parlamenteille annetaan myös tietoja neuvoston yhteyteen perustettavan operatiivista yhteistyötä ja kansallisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamista edistävän pysyvän komitean työstä. Kansallisten parlamenttien osallistumisoikeudet vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen valvonnassa ja arvioinnissa saivat tarkemman sisältönsä Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen annettavien säädösten kautta. Mahdollisia osallistumisen muotoja voisivat olla esimerkiksi säännönmukaisten raporttien toimittaminen kansallisille parlamenteille ja niihin liittyvä parlamenttien lausunnonanto-oikeus sekä ajoittaisten parlamenttikokousten järjestäminen.

Lissabonin sopimuksella annetaan kansallisille parlamenteille erityisasema uudessa SEU 48 artiklassa tarkoitetussa sopimuksen yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä. Jokainen kansallinen parlamentti saa käytännössä veto-oikeuden estää määränemmistöpäätöksentekoon tai tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtymistä jollakin alalla koskevan päätöksen tekeminen. Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä tarkastellaan erikseen luvussa 3.2.6.

Parlamenttipöytäkirjan mukaan Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit sopivat yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan ja säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä Euroopan unionissa. Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi (COSAC) voi saattaa aiheellisina pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa myös niiden erikoisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuus-

politiikan kysymyksistä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa. Pöytäkirjan määräykset tunnustavat nykyisessä perussopimuksessa olevan COSAC-konferenssin aseman ja luovat josain määrin uudistetun viitekehyksen parlamenttien väliselle yhteistyölle.

3.2.1.9 Unionin jäsenyys

Unionin jäsenyyttä koskevat EU-sopimuksen artiklat sisältävät määräykset unioniin liittymisestä, jäsenyysoikeuksien pidätmisestä sekä unionista eroamisesta.

Unionin jäsenyyttä voivat hakea kaikki Euroopan valtiot, jotka kunnioittavat unionin arvoja ja sitoutuvat edistämään niitä yhdessä. Unioniin liittymistä koskeva määräys vastaa tältä osin nykysopimuksen vastaavaa määräystä. Nykysopimukseen verrattuna liittymistä koskevaan määräykseen on lisätty perustuslakisopimuksen mukainen velvoite ilmoittaa jäsenhakemuksesta Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Nykysopimukseen ja perustuslakisopimukseen verrattuna liittymistä koskevan määräyksen loppuun lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa viittaus siihen, että Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

Unionista eroamista koskeva määräys on unionin jäsenvaltioiden kannalta yksi periaatteellisesti merkittävimmistä uudistuksista. Yleisesti kuitenkin on katsottu, että eroaminen on mahdollista jo Wienin valtiosopimusoikeutta koskevan yleissopimuksen nojalla (SopS 32–33/1980). Unionista eroamista koskevan määräyksen sisällyttäminen EU-sopimukseen onkin osoitus pyrkimyksestä korostaa unionin perusluonnetta jäsenvaltioidensa vapaaehtoisuuteen perustuvana yhteisönä. Samalla tarkoitus on poistaa kaikki tulkintaerimielisyydet siitä, voidaanko ja millä edellytyksillä unionista erota. Vastaava määräys sisältyy myös perustuslakisopimukseen.

Jos jäsenvaltio päättäisi erota, unioni aloitaisi neuvottelut ja tekisi sopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä. Sopimus laadittaisiin Eurooppa-neuvoston an-

tamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin sääntelevät puitteet. Sopimus neuvoteltaisiin unionin ulkosopimusten tekemisessä sovellettavien yleisten menettelyiden mukaisesti, ja sen tekisi unionin puolesta neuvosto määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Eroava jäsenvaltio ei osallistuisi neuvostossa asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Eroamistapauksessa perussopimuksia laakattaisiin soveltamasta eroavaan jäsenvaltioon, ja ero tulisi voimaan joko eroa koskevan sopimuksen voimaantulopäivänä tai, jos sopimusta ei ole saatu aikaan, kahden vuoden kuluttua jäsenvaltion antamasta eroilmoituksesta. Näin ollen unionista eroaminen olisi käytännössä mahdollista aina viimeistään kahden vuoden kuluttua eroilmoituksen tekemisestä. Eurooppa-neuvosto voisi yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaikaa.

3.2.1.10 Tiiviimpi yhteistyö

Tiiviimmän yhteistyön mekanismin kehittämistä on unionissa pidetty tärkeänä erityisesti laajentuneen unionin toimivuuden kannalta. Tiiviimmässä yhteistyössä joukolle jäsenvaltioita annetaan mahdollisuus edetä integraatiossa koko unionia pidemmälle, kuitenkin niin, että yhteistyö tapahtuu unionin rakenteiden puitteissa, ja siihen sovelletaan unionin yleisiä päätöksentekomenettelyjä. Menetelmän taustalla on ajatus siitä, ettei unionin aina tulisi edetä hitaimman jäsenvaltion mukaan. Tiiviimmän yhteistyön mekanismi on kuitenkin tarkoitettu viimeiseksi keinoksi, johon turvaudutaan ainoastaan, mikäli asetettuja tavoitteita ei voida saavuttaa kohtuullisessa ajassa yhteisesti koko unionin toimesta. Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on sekä nykyisten perussopimusmääräysten että Lissabonin sopimuksen mukaan edistää unionin tavoitteiden saavuttamista, suojella sen etuja ja vahvistaa yhdentymiskehitystä.

Tiiviimmän yhteistyön mekanismi luotiin Amsterdamin sopimuksella ensimmäisen pilarin yhteisöasioita ja kolmannen pilarin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteis-

työtä varten. Nizzan sopimuksella sen soveltamisalaa laajennettiin toisen pilarin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle, jossa menetelmää voidaan käyttää yhteisen toiminnan tai yhteisen kannan täytäntöönpanossa, lukuun ottamatta asioita, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Nizzan sopimuksella myös mahdollistettiin tiiviimmän yhteistyön käynnistäminen aiempaa joustavammin. Toistaiseksi tiiviimmän yhteistyön mekanisme ei sellaisenaan kuitenkaan ole käytetty. Vaikka joillakin aloilla, kuten talous- ja rahaliitossa tai Schengen-yhteistyössä, kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu täysimittaisesti unionin toimintaan, kyse ei ole varsinaisesti tässä kuvatun tiiviimmän yhteistyön menetelmän käytöstä.

Tiiviimpää yhteistyötä koskeviin määräyksiin tehdyt sisällölliset muutokset kehittävätkin tiiviimmän yhteistyön menetelmää edelleen muuttamatta kuitenkaan olennaisesti sen luonnetta tai merkitystä. Määräykset vastaavat pääasiallisesti perustuslakisopimuksen määräyksiä.

Jatkossa perussopimuksiin ei sisälly tiiviimmän yhteistyön soveltamisalaa nykyisin koskevaa rajoitusta, jonka mukaan tiiviimpi yhteistyö yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla voi koskea vain yhteisen kannan tai yhteisen toiminnan täytäntöönpanoa, edellyttäen ettei niillä ole sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen kannalta. Tiiviimpää yhteistyötä voidaan näin ollen harjoittaa kaikilla aloilla, joilla unionilla on toimivaltaa, lukuun ottamatta unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja. On myös huomattava, että yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla voidaan lisäksi harjoittaa niin sanottua pysyvää rakenteellista yhteistyötä, joka on tiiviimmän yhteistyön menetelmästä erillinen, sotilaallisia voimavaroja koskeva yhteistyömenetelmä. Pysyvää rakenteellista yhteistyötä käsitellään tarkemmin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa jaksossa 3.2.4.3.2.

Tiiviimpää yhteistyötä koskevia määräyksiä on Lissabonin sopimuksessa yhtenäistetty ja selkeytetty merkittävästi. Tiiviimmän yhteistyön käynnistämistä ja siihen liittymistä koskevat menettelymääräykset on nykyisten yhteisöasioiden sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta yhdistetty. Rikosoikeudellisen yhteistyön osalta tietyt

rikosprosessia, rikosten ja seuraamusten määrittelyä ja rikoslainsäädäntöjen lähentämistä koskevat erityismääräykset tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä. Niin sanottua hätäjarrumenettelyä ja mahdollisuutta aloittaa tiiviimpi yhteistyö yksinkertaistettua menettelyä käyttäen muokattiin kuitenkin vuoden 2007 HVK:ssa. Myös Euroopan syyttäjänvirastoa sekä poliisiyhteistyötä koskeviin artikloihin on sisällytetty vastaavatyypiset menettelyt. Tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämistä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja myöhempää liittymistä tuolla alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön koskevien menettelyiden osalta säilyvät omat erillismääräykset.

Tiiviimmän yhteistyön aloittavien jäsenvaltioiden vähimmäismäärä muuttuu nykyisestä kahdeksasta jäsenvaltiosta yhdeksäksi jäsenvaltioksi. Perustuslakisopimuksessa vähimmäismääräksi määriteltiin yksi kolmasosa jäsenvaltioista. Komission ja Euroopan parlamentin asema tiiviimmän yhteistyön käynnistämävaiheessa vahvistuu. Tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämisestä päättää neuvosto, kuten nykyisinkin. Päätös aloitusoikeuden myöntämisestä edellyttää muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla komission jäsenvaltioiden pyynnöstä tekemää ehdotusta. Nykyisten määräysten mukaan jäsenvaltiot voivat kääntyä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alaa koskevan tiiviimmän yhteistyön osalta suoraan neuvoston puoleen, jos komissio ei ehdotusta tee. Lisäksi muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla neuvosto tekee päätöksensä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyiset perussopimusmääräykset edellyttävät yhteispäätösmenettelyn alaisia yhteisöasioita lukuun ottamatta vain Euroopan parlamentin kuulemista.

Lissabonin sopimuksessa tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeuden myöntämistä koskevasta menettelystä poistuu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta myöntämistä vastustavan neuvoston jäsenen mahdollisuus saattaa kysymys Eurooppa-neuvoston yksimielisesti päätettäväksi. Lisäksi poistuu yhteisöasioiden sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan osalta neuvoston jäsenen mahdollisuus saat-

taa asia Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi ennen neuvoston lopullista päätöstä. Muutosten voidaan katsoa tehostavan päätöksentekomenettelyä ja vahvistavan niin sanottua yhteisömetodia.

Sekä nykyisten perussopimusmääräysten, perustuslakisopimuksen että Lissabonin sopimuksen mukaan kaikkien jäsenvaltioiden pitää lähtökohtaisesti voida liittyä tiiviimpään yhteistyöhön valintansa mukaan joko sen aloittamävaiheessa tai myöhemmin. Päätettäessä myöhemmästä liittymisestä jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön komission päätösvallan voidaan kuitenkin Lissabonin sopimuksessa katsoa heikentyvän hieman yhteisöasioissa harjoitetun tiiviimmän yhteistyön osalta ja vahvistuvan poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan osalta.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu neuvoston ja komission ohella päätöksentekoon tiiviimmän yhteistyön käynnistämisestä ja myöhemmästä liittymisestä siihen. Korkea edustaja antaa komission ohella tiiviimmän yhteistyön aloittamisoikeudesta päätettäessä neuvostolle lausunnon, ja neuvosto kuulee häntä päätettäessä jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä. Nykyisten EU-sopimuksen määräysten mukaan komissio antaa molemmissa tapauksissa lausunnon neuvostolle.

Lissabonin sopimukseen sisältyvän, tiiviimpää yhteistyötä koskevan valtuutuslausekkeen mukaan tiiviimmän yhteistyön puitteissa voidaan päättää siirtyä sopimuksen jossakin määräyksessä määrätystä yksimielisyydestä neuvoston päätöksenteossa määränemistön käyttöön. Myös Lissabonin sopimuksessa määrätystä erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä voidaan siirtyä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Siirtyminen ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli asialla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Päätöksen tekee neuvosto yksimielisesti tiiviimmän yhteistyön kokoonpanossaan, jolloin äänestää voivat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden edustajat. Valtuutuslauseke vastaa ajatukseltaan Lissabonin sopimukseen sisältyvää yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä, mutta näiden määräysten välillä on päätöksentekomenettelyihin liittyviä eroja.

3.2.1.11 Unionin varainhoito

EUT-sopimukseen sisältyvät unionin varainhoitoa koskevat määräykset unionin toimintansa rahoittamiseen tarvitsemista omista varoista, sen monivuotisesta rahoituskehiksestä ja tämän puitteissa annettavasta vuotuisesta talousarviosta sekä petosten torjunnasta. Nykyisten perussopimusten varainhoitoa koskeviin määräyksiin tehdyillä muutoksilla tehostetaan ja selkeytetään päätöksentekomenettelyjä. EUT-sopimus säilyttää kuitenkin pääosin jäsenvaltioiden ja unionin sekä unionin eri toimielinten välisen päätösvaltaa koskevan nykyisen tasapainon. Muutoksissa korostuu myös varainhoidon suunnitelmallisuuden ja budjettikurin takaaminen. Muutokset vastaavat käytettäviä säästötyyppejä lukuun ottamatta perustuslakisopimuksessa tehtyjä uudistuksia.

Unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset annetaan EUT-sopimuksen mukaan neuvoston päätöksellä nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä vastaavassa menettelyssä. Neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan, ja päätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Uusien omien varojen luokkien käyttöön ottamisesta ja olemassa olevan luokan poistamisesta päätetään samaa menettelyä noudattaen. Täten esimerkiksi itsenäisen verotusoikeuden antaminen unionille edellyttäisi edelleen neuvoston yksimielistä päätöstä ja kansallista ratifiointia. Omien varojen järjestelmää koskevien täytäntöönpanotoimien osalta EUT-sopimuksessa on uusi oikeusperusta, jonka mukaan näistä toimista säädetään asetuksella, jonka hyväksymisestä neuvosto päättäisi määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Käytännön kautta syntynyt niin sanottujen monivuotisten rahoitusnäkymien vahvistamismenettely on kirjattu perusteiltaan lähes sellaisenaan EUT-sopimukseen. Vuodesta 1988 alkaen Euroopan yhteisön ja myöhemmin Euroopan unionin varainkäyttöä on niiden omien varojen puitteissa ohjailtu laatimalla rahoitusnäkyviksi kutsuttuja kehäksiä. Rahoitusnäkymistä on päättänyt Eurooppa-neuvosto, jonka päätöksen pohjalta niistä on tehty Euroopan parlamentin, neuvoston ja

komission välinen sopimus. Rahoitusnäkymissä on vahvistettu vuosittaiset enimmäismäärät määrärahoille menoluokittain. Rahoitusnäkyvät ovat osoittautuneet erittäin tärkeäksi keinoksi pyrittäessä parantamaan unionin varainhoidon suunnitelmallisuutta ja takaamaan sen menojen hallittu kehitys. EUT-sopimuksessa rahoitusnäkymistä käytetään nimitystä monivuotinen rahoituskehys.

EUT-sopimuksen mukaan monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan neuvoston asetuksella vähintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Neuvosto päättää asiasta yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin yksimielisesti päättää, että neuvosto voi tehdä ratkaisunsa tässä asiassa määräenemmistöllä. Määrärahojen vuotuisen enimmäismäärien lisäksi rahoituskehiksessä säädetään muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn toteuttamisessa. Vastaavia määräyksiä on sisällytetty myös tähän asti tehtyihin toimielinten välisiin sopimuksiin.

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat unionin vuotuisen talousarvion erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Vuotuisen talousarvion vahvistamismenettelyä koskevista määräyksistä poistuu pakollisten ja ei-pakollisten menojen välinen erottelu, joka nykyisin määrittää Euroopan parlamentin ja neuvoston keskinäisen vallan päättää viime kädessä menoista. Pakollisilla menoilla on tarkoitettu menoja, jotka budjettivallan käyttäjien on otettava talousarvioon perustamis- sopimuksista tai niiden nojalla annetuista säädöksistä johtuvien oikeudellisten sitoumusten täyttämiseksi, muiden menojen ollessa ei-pakollisia menoja. EY-sopimuksen nykyisten määräysten mukaan pakollisista menoista lopullisen päätöksen tekee neuvosto ja ei-pakollisista Euroopan parlamentti. Menojen luokittelu pakollisiksi tai ei-pakollisiksi on aiheuttanut huomattavia erimielisyyksiä näiden toimielinten välille. Erottelun poistumisen ja unionin menojen kehitystä ohjaavan rahoituskehysmenettelyn kirjaamisen myötä poistuu myös EY-sopimuksen määräysten mukainen, ei-pakollisten menojen korotuksille vuosittain vahvistettava enimmäismäärä.

Vuotuisen talousarvion vahvistamismenettely muuttuu pakollisten ja ei-pakollisten menojen välisen erottelun poistumisen myötä. Lissabonin sopimuksen määräysten mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto käyttävät budjettivaltaa yhdessä. Menettely koostuu nykyisen menettelyn tavoin kahdesta käsittelystä Euroopan parlamentissa ja neuvostossa. Lisäksi talousarvioesitystä käsiteltäisiin uudessa menettelyssä Euroopan parlamentin ja neuvoston välisessä sovittelukomiteassa, ellei ensimmäisessä käsittelyssä päästä yhteisymmärrykseen. Myös komissio osallistuisi sovittelukomitean työskentelyyn. Komiteakäsittely on uuden menettelyn keskeinen vaihe, jossa Euroopan parlamentin ja neuvoston tulisi sopia talousarvion sisällöstä. Jos sovittelukomitea hyväksyy yhteisen tekstin, Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät toisessa käsittelyssä sen mukaisen budjetin hyväksymisestä. Toisessa käsittelyssä Euroopan parlamentin asemaa voidaan pitää jonkin verran neuvoston asemaa vahvempaan, sillä se voi hylätä sovittelukomitean hyväksymän yhteisen tekstin, vaikka neuvosto sen hyväksyisi. Euroopan parlamentti voi toisaalta vahvistaa talousarvioesitykseen tekemänsä tarkistukset erityisellä määränemistöllä jo ensimmäisessä käsittelyssä siinä tapauksessa, että neuvosto hylkää sovittelukomitean yhteisen tekstin.

Euroopan parlamentin asema vahvistuu hieman myös siten, että se päättää neuvoston kanssa tavallisessa lainsäätämismenettelyssä varainhoitosäännöistä, joissa määritellään erityisesti talousarvion laatimista, toteuttamista ja valvomista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Nykyisten EY-sopimuksen määräysten mukaan Euroopan parlamenttia vain kuullaan näissä asioissa.

Petosten torjunnan osalta Lissabonin sopimus poistaisi EY-sopimukseen sisältyvän rajoituksen, jonka mukaan yhteisön toimet sen taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja tällaisen menettelyn torjumiseksi eivät voi koskea kansallisen rikosoikeuden soveltamista tai kansallista oikeudenhoitoa. Tarvittavista toimenpiteistä säädetään tavallisessa lainsäätämismenettelyssä, kun tilintarkastustuomioistuinta on kuultu. Lisäksi voidaan perustaa unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi Eu-

roopan syyttäjänvirasto. Euroopan syyttäjänvirastoa käsitellään kohdassa 3.2.4.2.2.

3.2.1.12 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Unionin arvot ja tavoitteet

Valtioneuvosto kannatti selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) unionin arvojen, tavoitteiden ja keskeisten periaatteiden selkeää kirjaamista osaksi perustuslakisopimusta. Valtioneuvosto katsoi, että arvojen ja tavoitteiden sekä keskeisten periaatteiden kokoaminen ja määrittelemisen perustuslakisopimuksen ensimmäisen osan alussa lukeutui konventin keskeisiin saavutuksiin. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan. Lissabonin sopimuksessa näihin perustuslakisopimuksen määräyksiin ei tehty sisällöllisiä muutoksia.

Unionin arvoja vakavasti rikkoneeseen jäsenvaltioon voidaan kohdistaa seuraamuksena jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättäminen. Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden tulee tukea unionia sen täyttäessä tehtäviään sekä pidättäytyä kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen. Kyseiset velvoitteet eivät merkitsisi nykyisiin unionijäsenyydestä johtuviin velvoitteisiin verrattuna Suomelle uudenlaisia velvoitteita. Suomi voi täysimääräisesti sitoutua perustuslakisopimuksessa määriteltäviin unionin arvoihin ja tavoitteisiin, joita Lissabonin sopimuksen määräykset vastaavat.

Unionin oikeushenkilöllisyys

Unionin yksi, yhtenäinen oikeushenkilöllisyys vastaa Suomen tavoitteita. Suomi on jo aiempiin perussopimusmuutoksiin johtaneissa neuvotteluissa kannattanut Euroopan yhteisön ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun unionin yhdistämistä yhdeksi oikeushenkilöksi (VNS 3/2001 vp). Vuoden 2007 HVK:ssa valtioneuvosto katsoi, että yhden yhtenäisen oikeushenkilöllisyyden luominen tulee toteuttaa tulevan sopimuksen rakenteesta riippumatta (E

149/2006 vp), Muutos paitsi parantaa unionin mahdollisuuksia esiintyä yhtenäisenä kansainvälisenä toimijana myös yksinkertaistaa käytännön tasolla etenkin kansainvälisten sopimusten tekemisessä noudatettavia menettelyjä.

Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Valtioneuvosto on pitänyt peruslähtökohanaan sitä, että unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisessa keskitytään laajojen toimivallanjakoa koskevien muutosten asemesta ennemminkin nykyistä selkeämmän kokonaisnäkemyksen luomiseen unionille luovutetusta toimivallasta (E 66/2002 vp). Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi voivansa hyväksyä konventin ehdotukseen sisältyneen toimivaltaluokittelun, vaikkei se täysin vastannutkaan asetettuja tavoitteita. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan. Perustuslakivaliokunta katsoi, että konventin ehdotuksen voitiin toimivallanjaon tarkentamisen osalta katsoa merkitsevän pääosin unionin nykyisten perussopimusten selkeyttämistä (PeVL 7/2003 vp).

Perustuslakisopimuksen sisältämät yleiset, unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamista koskevat muutokset vastaavat eräitä teknisluonteisia tarkistuksia lukuun ottamatta konventin ehdotusta. Lissabonin sopimukseen sisältyvät toimivallanjakoa koskevat määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä. Sopimuksen voidaan katsoa merkitsevän pääosin nykyisen oikeustilan selventämistä. Etenkin annetun toimivallan periaatteen asema keskeisimpänä unionin toimivallan alaa määrittävänä periaatteena ilmenee nykyisiä perussopimuksia selvemmin. SEUT 308 artiklaan sisältyvä joustolauseke ei merkitsisi poikkeusta kyseiseen periaatteeseen, ja lauseketta voidaan siihen sisältyvien rajoitusten valossa odottaa käytettävän lähinnä poikkeustilanteissa. Unionin toimivallan luonteen kannalta selkeyttämistä merkitsisi ennen kaikkea kolmitasoisien toimivaltaluokittelun sisällyttäminen perussopimukseen. Vaikka luokittelu ei sys-

tematiikaltaan ja eräiden politiikka-alojen luonteen osalta täysin vastaa Suomen näkemyksiä, voidaan sen nykyisiä perussopimuksia paremmin katsoa toteuttavan tavoitetta unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon tarkentamisesta.

Demokratian toteutuminen unionissa, avoimuus ja henkilötietojen suoja

Lissabonin sopimuksen demokratian toteuttamista koskevilla määräyksillä selkiytetään unionin toiminnan kansanvaltaisuuden perusteita ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, mitä valtioneuvosto selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) piti perusteltuna. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan.

Lissabonin sopimuksen avoimuutta koskevat määräykset vastaavat sisällöltään valtioneuvoston kantaa. Avoimuuden ja asiakirjajulkisuuden laajentaminen kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin vastaa Suomen tavoitteita (VNS 2/2003 vp). Suomi olisi pitänyt parhaana vaihtoehtona avoimuutta koskevan sopimusmääräyksen sijoittamista EU-sopimuksen demokratian periaatteita koskevaan osastoon. Avoimuutta koskevan sopimusmääräyksen sijoittaminen unionin toimintaan yleisesti sovellettaviin periaatteisiin korostaa kuitenkin määräyksen laajaa soveltamisalaa.

Valtioneuvosto olisi pitänyt parempana, että Lissabonin sopimus olisi sisältänyt perustuslakisopimuksen tavoin yhtenäisen ja kattavan oikeusperustan kaikkea henkilötietoja koskevalle sääntelylle. Vuoden 2007 HVK:ssa keskusteltiin pitkään siitä, olisivatko YUTP:n alalla hyväksyttävät säännöt luonteeltaan lainsäädäntöä. SEU 25 a artiklassa päädyttiin viittaukseen ”säännöistä”, jotka eivät ole luonteeltaan lainsäädäntöä. Merkittävimpänä puutteena tältä osin tulee pitää sitä, ettei Euroopan unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa valvoa kyseisten sääntöjen noudattamista. Sääntöjen hyväksyminen ei myöskään kuulu kansallisten parlamenttien suorittaman toissijaisuusvalvonnan piiriin. Suomi pyrki neuvotteluissa siihen, että sopimuksessa tai siihen liitettävissä julistuksissa olisi nimenomaan määritelty,

ettei erityissääntöjen hyväksyminen saa vaikuttaa henkilötietojen suojan tasoon. Tästä ei kuitenkaan saavutettu yhteisymmärrystä. Neuvottelujen aikana Suomi piti puutteena myös sitä, että SEU 25 a artiklan nojalla hyväksyttävät säännöt kattavat ainoastaan jäsenvaltioiden kyseisen EU-sopimuksen luvun alalla toteuttaman henkilötietojen käsittelyn. Näin ollen toimielinten toimet kyseisellä alalla jäävät SEU 25 a artiklan ulkopuolelle.

Sen sijaan henkilötietojen suojaa koskevan SEUT 16 b artiklan sijoittamista avoimuutta koskevan määräyksen tavoin EUT-sopimuksen yleisesti sovellettaviin määräyksiin voidaan pitää onnistuneena. Toisin kuin avoimuutta koskevan sopimusmääräyksen kohdalla, henkilötietojen suojaa koskevan sopimusmääräyksen yleistä sovellettavuutta rajoittavat kuitenkin selkeästi yllä kuvatut, tiettyjä politiikanaloja koskevat poikkeukset (E 55/2007 vp).

Unionin jäsenyys

Vaikka valtioneuvosto kannattikin perussopimukseen Lissabonin sopimuksella lisättävää unionista eroamista koskevaa lauseketta, se piti tärkeänä, ettei lauseketta käytetä painostuskeinona jäsenvaltiota kohtaan tapauksissa, joissa se ei kykene ratifioimaan perustuslakisopimuksen muuttamiseksi tehtävää sopimusta (VNS 2/2003 vp). Eroamilausekkeen käyttäminen ei ollut esillä siinä tilanteessa, kun ilmeni, että kaikki jäsenvaltiot eivät kykene ratifioimaan perustuslakisopimusta. Valtioneuvoston mukaan on myös tärkeää, että eroamistapauksessa tehtävässä sopimuksessa myös yksilöiden ja yritysten oikeusasema turvataan.

Vuoden 2007 HVK:ssa valtioneuvosto suhtautui kielteisesti Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa vuonna 1993 sovittujen kriteerien kirjaamiseen uuteen sopimukseen (E 149/2006 vp). Suuri valiokunta yhtyi valtioneuvoston kantaan ja korosti, että osin poliittisluonteisten kriteerien käsittelemistä oikeusnormeina voidaan pitää virheellisenä lähestymistapana (SuVL 1/2007 vp). Lissabonin sopimuksessa tehty kirjaus Eurooppa-neuvoston hyväksymien unionin liittymistä koskevien vaatimusten huomioon ottamisesta oli kuitenkin väljyydessään Suomen hyväksyttävissä.

Kansallisten parlamenttien asema

Kansallisten parlamenttien aseman vahvistaminen unioniasioiden valmistelussa vastaa pääosin Suomen näkemyksiä. Suomi on suhtautunut myönteisesti toissijaisuusperiaatteen valvonnan tehostamiseen ja nimenomaan kansallisten parlamenttien rooliin valvonnan suorittajana. Luonteeltaan poliittista, säädösvalmistelun alkuvaiheeseen sijoittuvaa toissijaisuusperiaatteen noudattamisen ennakoivalvontaa Suomi piti hyvänä ratkaisuna. Suuri valiokunta korosti myös sitä, että toissijaisuusperiaatteen toteutumisen valvonnan on oltava mahdollista koko lainsäädäntöprosessin ajan (SuVL 2/2003 vp). Erityisen onnistuneena pidettiin nimenomaisesti esiin kirjattavaa lainsäädäntöesityksen tekijän velvollisuutta pyrkiä liittämään esitykseen toissijaisuusperiaatteen valvontaa varten yksityiskohtainen selvitys esityksen taloudellisista ja lainsäädäntövaikutuksista. Eduskunnan valiokunnat suhtautuivat kuitenkin pidättyvästi ehdotuksiin, joiden tarkoituksena on säännellä yksityiskohtaisesti kansallisten parlamenttien asemaa unionin tasoisin järjestelyin, ja korostivat, etteivät unionin tason järjestelyt saa heikentää Suomessa perustuslain mukaisia valtioneuvoston velvollisuuksia ja eduskunnan oikeuksia (SuVL 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Vuoden 2007 HVK:ssa Suomi ei pitänyt tarpeellisena muuttaa perustuslakisopimuksen sisältämiä määräyksiä toissijaisuusperiaatteen valvonnasta. Kansallisten parlamenttien asemaa tuli Suomen näkemyksen mukaan vahvistaa ensisijaisesti valtion sisäisin järjestelyin. Suomi ei kannattanut sellaisia ratkaisuja, joissa tietyille määrälle kansallisia parlamentteja annettaisiin oikeus komission esityksen peruuttamiseen (E 149/2006 vp). Suuri valiokunta toisti lausunnossaan eduskunnan aikaisemman pidättyvän kannan kansallisten parlamenttien aseman vahvistamiseen pyrkiviin järjestelyihin. Jäsenvaltioiden johtavina valtioeliminä kansallisten parlamenttien tehtävänä on vaikuttaa maansa EU:n neuvostossa ilmaisemiin kantoihin. Valiokunta suhtautui kielteisesti ehdotuksiin, jotka antaisivat kansallisille parlamenteille institutionaalisen aseman EU:n päätöksenteossa tai olisivat omiaan irrottamaan kansallisia parlamentteja kansalliseen kannanmuo-

dostukseen liittyvästä roolistaan. Erityisen kielteisesti valiokunta suhtautui sellaisiin ehdotuksiin, joiden mukaan kansalliset parlamentit voisivat suoraan keskeyttää unionin lainsäädännön käsittelyn (SuVL 1/2007 vp). Vaikka Lissabonin sopimus vahvistaa kansallisten parlamenttien asemaa edelleen jonkin verran suhteessa perustuslakisopimuksen vastaaviin määräyksiin, sopimuksella ei luoda sellaisia menettelyjä, joiden nojalla kansallisille parlamenteille luotaisiin itsenäinen rooli unionin lainsäädäntömenettelyissä. Päätöksen käsittelyssä olevan lainsäädäntöehdotuksen toissijaisuusperiaatteen mukaisuudesta tekee unionin lainsäätäjää.

Lissabonin sopimus vaikuttaa eduskunnan toimintaan lähinnä siten, että eräissä kysymyksissä eduskunta saa oikeuden osoittaa kannanottonsa valtioneuvoston lisäksi myös suoraan unionin toimielimille. Eduskunnan uutta, suoraan perussopimukseen perustuvaa toimivaltuutta toissijaisuusmuistutuksen tekemiseen voidaan pitää eduskunnan nykyisiin Suomen perustuslain 96 ja 97 §:ään perustuviin valtuuksiin nähden täydentävänä. Uudet suorat toimivaltuudet ja muut kansallisten parlamenttien asemaa koskevat muutokset eivät vaikuta eduskunnan Suomen perustuslain mukaiseen oikeuteen saada tietoja valtioneuvostolta ja vaikuttaa Suomen kannanmuodostukseen unioniasioissa. Perustuslakivaliokunta katsoi, että perustuslain 96 ja 97 §:n nojalla jo nyt noudatettava menettely luo ilman erillisiä institutionaalisia järjestelyjäkin hyvän perustan eduskunnan osallistumiselle unionin asioiden arvioimiseen myös toissijaisuusperiaatteen valvonnan näkökulmasta (PeVL 7/2003 vp, SuVL 2/2006 vp, UaVM 2/2006 vp).

Kansallisten parlamenttien mahdollisuus ilmaista kantansa suoraan EU:n toimielimille on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen Suomen perustuslaissa määritellyn EU-asioiden käsittelyä koskevan järjestelmän kannalta, sillä se sisältää ainakin implisiittisesti oletuksen siitä, että jäsenvaltion hallituksen ja sen kansallisen parlamentin kannat voisivat joissain kysymyksissä erota toisistaan. Tässä yhteydessä olisikin syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että uudet menettelyt eivät valtiosisäisesti syrjäytä nykyisiä perustuslain 96 ja 97 §:ään perustuvia

valtioneuvoston ja eduskunnan välisiä yhteistyömuotoja.

Lissabonin sopimuksen sisältämät uudistukset eduskunnan asemaan eivät edellytä Suomen perustuslain muuttamista, vaan niiden edellyttämät toimenpiteet voidaan toteuttaa nykyisen järjestelmän puitteissa ja sisällyttämällä eduskunnan työjärjestykseen Lissabonin sopimuksen kansallisia parlamentteja koskevien määräysten edellyttämät menettelytapasäännökset (PeVL 7/2003 vp). Puhemiesneuvoston ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta on valmisteltu puhemiesneuvoston 21 päivänä marraskuuta 2003 asettamassa EU-menettelyjen tarkistus-toimikunnassa. Toimikunnan mietintö valmistui 18 päivänä helmikuuta 2005 (Eduskunnan kanslian julkaisu 2/2005).

Lissabonin sopimuksen myötä eduskunnan suoraan unionin toimielimiltä parlamenttipöytäkirjan ja toissijaisuuspöytäkirjan nojalla saamien asiakirjojen määrä moninkertaistuu nykyisestä. Eduskunta saa todennäköisesti runsaasti myös sellaisia eduskunnan toimivaltaan kuulumattomia tai muuten vähämerkityksisiä asiakirjoja, joita se ei kaikissa tapauksissa saa Suomen perustuslain 96 tai 97 §:n nojalla valtioneuvoston kautta. Keskeistä on, ettei toimielinten velvollisuus toimittaa kansallisille parlamenteille asiakirjoja Suomessa heikennä perustuslain mukaisia valtioneuvoston velvollisuuksia ja eduskunnan oikeuksia. Eduskunta päättää itse siitä, miten se käytännössä järjestää suoraan toimielimiltä saatujen asiakirjojen käsittelyn.

Toissijaisuuspöytäkirjan mukainen toissijaisuusperiaatteen ennakkovalvonta on luonteeltaan erilaista kuin nykyiset EU-asioiden käsittelyä valtioneuvostossa ja eduskunnassa koskevat menettelyt. Suomalaisessa järjestelmässä olisi kuitenkin luontevaa, että eduskunta kuulee jatkossakin valtioneuvostoa myös toissijaisuusperiaatteen noudattamista koskevissa kysymyksissä Suomen perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisissa menettelyissä. Eduskunnan olisi tästä huolimatta aiheellista määritellä sisäiset menettelynsä toissijaisuusvalvonnan järjestelmällisyyden varmistamiseksi ja unionin toimielimille toimitettavan perustellun lausunnon antamista varten. Näistä menettelyistä voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä.

Jäsenvaltio voi toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti panna EU:n tuomioistuimessa vireille kanteen toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämisestä oikeusjärjestyksensä mukaisesti myös kansallisen parlamenttinsa puolesta. Käytännössä tällaiset kanteet olisivat ainakin Suomen tapauksessa todennäköisesti hyvin harvinaisia ja koskisivat lähinnä vain tilanteita, joissa unionin toimielin ei ole ottanut asianmukaisesti huomioon eduskunnan tekemää perusteltua lausuntoa ennakkovalvontavaiheessa. Toissijaisuuspöytäkirjan 8 artiklan viittaus kansallisen oikeusjärjestyksen mukaisuuteen merkitsee sitä, että jokainen jäsenvaltio voi sovittaa kanteen nostamista koskevat menettelyt oikeusjärjestyksensä mukaiseen valtioelinten suhteita koskevaan järjestelmään. Suomen valtiosäännön mukaisesti olisi luonteavaa, että eduskunta voisi esittää valtioneuvostolle oman kantansa, minkä jälkeen kanteen nostamisesta päättäisi valtioneuvosto. Eduskunnan tahdon mahdollisen sivuuttamisen merkitys arvioitaisiin Suomen parlamentaarisen järjestelmän keinoin (ks. PeVM 10/1998 vp, s. 28, PeVM 10/1994 vp, s. 3/I, HE 318/1994 vp, s. 21). Eduskunnan sisäisestä menettelystä kanteen nostamista koskevan kannan muodostamisessa voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä.

EUT-sopimuksen määräykset kansallisten parlamenttien osallistumisesta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin saavat sisältönsä vasta myöhemmin annettavien asiaa koskevien asetusten kautta. Suomen eduskunnan toimivaltaan määräyksellä ei ole merkittävää vaikutusta, koska valtioneuvoston parlamentaarinen vastuunalaisuus on tähänkin asti koskenut myös oikeus- ja sisäasioita. Eduskunnan ensisijaisena vaikuttamisen keinona säilyy jatkossakin Suomen perustuslain mukainen osallistuminen EU:n säädösehdotusten kansalliseen valmisteluun. Asiaa tulisi arvioida erikseen myös eduskunnan kannalta edellä mainittujen asetusten antamisen yhteydessä.

Valmistelukunnan eli konventin virallistaminen sopimusmuutosten valmisteluun merkitsee sitä, että myös eduskunnan edustajat osallistuvat tulevaisuudessakin sopimusmuutosten valmisteluun valmistelukunnan

jäseninä. Vaikka osallistuminen tapahtuisi samalla tavalla kuin jo kokoontuneiden valmistelukuntien yhteydessä, edellyttää valmistelukunnan valmistelutehtävän kirjaaminen Lissabonin sopimukseen eduskunnan konventtiin nimeämien edustajien muodollisen aseman tarkistamista. Eduskunnan nimeämien edustajien valinnasta ja muodollisesta asemasta voitaisiin säätää eduskunnan työjärjestyksessä ja sen nojalla annettavissa yleisohjeissa.

Ahvenanmaan maakuntapäiviä on pidettävä toissijaisuuspöytäkirjan mukaisena lainsäädäntövaltaa käyttävänä alueellisena parlamenttina. Maakuntapäivät eivät kuitenkaan muodosta pöytäkirjan tarkoittamaa kaksikamarisen parlamenttijärjestelmän yhtä kamaria, jolla olisi käytettävissään yksi pöytäkirjan tarkoittama ääni. Edellä mainittu EU-menettelyjen tarkistustoimikunta ehdotti eduskunnan työjärjestyksen muuttamista siten, että esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi eurooppasäädökseksi annettaisiin tiedoksi Ahvenanmaan maakuntapäiville siinä tarkoituksessa, että maakuntapäivät voi ilmaista suurelle valiokunnalle käsityksensä säädösesityksestä toissijaisuusperiaatteen kannalta.

Oikeusministeriön joulukuussa 2004 asettama työryhmä (Oikeusministeriön työryhmämietintö 2005:9) ehdotti, että Ahvenanmaan itsehallintolain 59 a §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa maakuntapäiville varattaisiin sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tilaisuus ilmoittaa eduskunnalle käsityksensä siitä, onko ehdotus säädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Tiiviimpi yhteistyö

Lissabonin sopimuksen tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset vastaavat pääosin Suomen tavoitteita. Määräyksiin tehtävillä muutoksilla lähinnä kehitetään tiiviimmän yhteistyön menetelmää muuttamatta menetelmän luonnetta tai merkitystä.

Valtioneuvosto ei pitänyt ongelmallisena tiiviimmän yhteistyön soveltamisalan laajentamista kattamaan koko yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien (VNS 2/2003 vp). Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan erityisluonnetta korostavat ja

turvaavat Lissabonin sopimuksessakin tiiviimpään yhteistyöhön tällä alalla sovellettavat erityismääräykset.

Valtioneuvosto suhtautui varauksellisesti perustuslakisopimukseen sisällytettyyn valtuutuslausekkeeseen, jonka mukaan tiiviimmän yhteistyön puitteissa voidaan päättää siirtyä sopimuksen jossakin määräyksessä määrätystä yksimielisyydestä neuvoston päätöksenteossa määränemmistön käyttöön, sekä vastaavasti jossakin perustuslakisopimuksen määräyksessä määrätystä erityisestä lainsäätämisjärjestyksestä tavalliseen lainsäätämisjärjestykseen. Valtioneuvosto katsoi lausekkeen voivan vaikeuttaa muiden jäsenvaltioiden myöhempää liittymistä tiiviimpään yhteistyöhön. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp). Tiiviimpää yhteistyötä koskevat määräykset Lissabonin sopimuksessa ovat pitkälti samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksessa.

Unionin varainhoito

Unionin varainhoitoa koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset ovat osittain Suomen kantojen mukaiset. Määräykset vastaavat säädöstyyppejä koskevia muutoksia lukuun ottamatta pääosin perustuslakisopimuksen määräyksiä.

Lissabonin sopimuksen mukaiset muutokset nykyisten perussopimusten määräyksiin tehostavat ja selkiyttävät varainhoitoa koskevia päätöksentekomenettelyjä Suomen tavoitteiden mukaisesti. Muutoksissa korostuvat pyrkimykset unionin varainhoidon suunnitelmallisuuteen ja jatkuvan budjettikurin taakkaamiseen.

Lissabonin sopimuksella säilytetään pääosin nykyinen budjettiprosessia koskeva toimivaltajako jäsenvaltioiden ja unionin sekä unionin eri toimielinten välillä. Esimerkiksi unionin omien varojen järjestelmää koskevat muutokset edellyttävät Suomen tavoitteen mukaisesti jatkossakin neuvoston yksimielistä päätöstä ja jäsenvaltioiden valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti antamaa hyväksyntää. Myös omien varojen järjestelmää koskeviin täytäntöönpanotoimiin sovellettava päätöksentekomenettely on Suomen tavoitteiden mukainen: täytäntöönpanotoimista päättää neuvosto määränem-

mistöllä antamallaan asetuksella Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Unionin suunnitelmallisen varainhoidon ja jatkuvan budjettikurin kannalta keskeisestä monivuotisesta rahoituskehyksestä määrätään Lissabonin sopimuksessa ensimmäistä kertaa unionin perussopimusten tasolla. Lissabonin sopimuksen mukaan neuvosto vahvistaa monivuotisen rahoituskehysten yksimielisesti antamallaan asetuksella Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan ja unionin vuotuisen talousarvio vahvistetaan asetuksella monivuotista rahoituskehystä noudattaen. Tämä vastaa Suomen nimenomaista tavoitetta, jonka mukaan unionin varainhoidon suunnitelmallisuuden ja budjettikurin varmistamiseksi perussopimukseen tulee sisältyä budjettiprosessia oikeudellisesti sitovaa monivuotista rahoituskehystä koskevat määräykset.

3.2.2 Unionin perusoikeusulottuvuus

3.2.2.1 Yleistä

Unionin perus- ja ihmisoikeusulottuvuuden selkeä vahvistaminen on eräs merkittävimmistä Lissabonin sopimuksen sisältämistä unionin oikeusjärjestelmää koskevista muutoksista. Keskeisin uudistus on perussopimukseen verrattavan oikeudellisen aseman luominen perusoikeuskirjalle, mikä korostaa unionin ja jäsenvaltioiden sitoutumista siinä määriteltujen perusoikeuksien turvaamiseen unionin kansalaisille ja muille unionin alueella oleskeleville. Perusoikeuskirjan osalta vuoden 2007 HVK:ssa kuitenkin sovittiin Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Puolaa koskevista poikkeuksista. Lisäksi sopimus sisältää uuden oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Kokonaisuutena tarkastellen uudistukset merkitsevät unionin sitoutumista entistä vahvemmin perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen sekä sen sisäisessä että ulkoisessa toiminnassa. Sopimus vahvistaa unionin perus- ja ihmisoikeusulottuvuutta kodifioimalla vallitsevan oikeustilan. Erityisesti Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on jo vuosikymmenien ajan katsonut perusoikeuksien kuuluvan yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin. Lissabonin sopimuksen perus- ja ihmisoikeuksia koskevat kirjaukset vahvista-

vat myös yksilön oikeusasemaa erityisesti suhteessa unionin toimielimiin määrittelemällä unionissa sovellettavaksi tulevien perusoikeuksien sisällön ja tulkinnan. Samalla Lissabonin sopimuksen määräykset ilmentävät unionin pyrkimystä sitoutua erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen kunnioittamiseen ja valmiuden hyväksyä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen harjoittama ulkopuolinen ihmisoikeusvalvonta. Omaksuttu ratkaisu kertoo myös siitä, että perusoikeuksien sisäinen ja unionin ulkopuolinen valvonta ymmärretään toisiaan täydentäviksi elementeiksi.

3.2.2.2 Perusoikeudet Lissabonin sopimuksessa

Lissabonin sopimus sisältää useita perus- ja ihmisoikeuksia koskevia kirjauksia. SEU 6 artiklassa määritellään yleisellä tasolla ne lähtökohdat, joihin perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen perustuu. Artikla sisältää uuden viittauksen perusoikeuskirjaan, uuden oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä yleisen määräyksen perusoikeuksien asemasta osana unionin oikeutta sen yleisinä periaatteina. SEU 6 artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-9 artiklaa, mutta siihen on tehty joitakin perusoikeuskirjan asemaan liittyviä tarkennuksia. Perustuslakisopimuksesta poiketen perusoikeuskirjaa ei sisällytetä kokonaisuudessaan perussopimukseen. Sille luodaan kuitenkin SEU 6 artiklassa perussopimukseen verrattava oikeudellinen asema.

Ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina, sisältyvät SEU 1 a artiklan mukaan unionin arvoihin. Unioni edistää kansainvälisissä suhteissaan SEU 2 artiklan mukaisesti osaltaan ihmisoikeuksien, erityisesti lasten oikeuksien, suojelua.

Myös muihin sopimusartikloihin sisällytetään nykysopimukseen verrattuna uusia viittauksia perus- ja ihmisoikeuksiin. SEUT 61 artiklan mukaan unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia. Unionin ulkoinen toiminta perustuu SEU 10 a artiklan mukaisesti muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuuden ja jaka-

mattomuuden sekä ihmisarvon kunnioittamisen periaatteille. Uutta on myös vähemmistöjen oikeuksien ja lasten oikeuksien mainitseminen unionin arvoina ja tavoitteina. Pääosin kysymys on kuitenkin EY-tuomioistuimen perusoikeuksia koskevan oikeuskäytännön kodifioinnista.

3.2.2.3 Perusoikeuskirja

Perusoikeuskirjan valmisteli vuosina 1999–2000 kokoontunut EU:n perusoikeuskirjan valmistelukunta (niin sanottu perusoikeuskirjakonventti). Valmistelukunta sai työnsä valmiiksi syksyllä 2000, ja perusoikeuskirja hyväksyttiin poliittisena julistuksena Nizzan Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2000. Perusoikeuskirja sisällytettiin perustuslakisopimukseen lähes sisällöllisesti muuttamattomana. Lissabonin sopimuksessa sisällyttämisestä perussopimukseen luovutaan, mutta perusoikeuskirjalle luodaan tästä huolimatta perussopimukseen verrattava oikeudellinen asema.

Vuoden 2007 HVK:ssa perusoikeuskirjaa koskevaan SEU 6 artiklan 1 kohtaan lisättiin myös perustuslakisopimuksen I-9 artiklaan verrattuna uudet alakohtat, joiden mukaan perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna perussopimuksissa määriteltyä unionin toimivaltaa. Perusoikeuskirjaa tulee tulkita siihen sisältyvien yleisten määräysten mukaisesti ja ottaen huomioon sen tulkintaa varten laaditut selitykset. Vastaavat viittaukset sisältyvät perustuslakisopimuksen II-111 ja II-112 artiklaan. Vaikka vuoden 2007 HVK:ssa tehdyt muutokset perustuslakisopimukseen verrattuna merkitsevätkin perusoikeuskirjan ja sen sisältämien oikeuksien näkyvyyden selkeää vähenemistä, ei niillä ole vaikutusta perusoikeuskirjan sisältämien oikeuksien oikeudelliseen asemaan tai sovellettavuuteen.

SEU 6 artiklan 1 kohdassa viitataan perusoikeuskirjaan sen 7 päivänä joulukuuta 2000 hyväksytyssä ja 12 päivänä joulukuuta 2007 mukautetussa muodossa. Käytännössä 12 päivänä joulukuuta 2007 kolmen toimielimen juhlallisesti hyväksymä perusoikeuskirja on sama kuin vuoden 2004 HVK:ssa hyväksytty versio. Se muodostuu johdannosta, aineellisista oikeuksista ja yleisistä määräyksistä.

Perusoikeuskirjan määräykset on jaettu seitsemään osastoon, joista kuusi ensimmäistä (ihmisarvo, vapaudet, tasa-arvo, yhteisvastuu, kansalaisten oikeudet, lainkäyttö) sisältävät aineellisia oikeuksia ja seitsemäs koko perusoikeuskirjaa koskevia yleisiä määräyksiä. Lisäksi perusoikeuskirjalla on oma johdantonsa. Perusoikeuskirjan eri osat muodostavat kuitenkin tulkinnan kannalta tiiviin kokonaisuuden, ja esimerkiksi aineellisten oikeuksien soveltamisalan määrittely edellyttää perusoikeuskirjan yleisten määräysten soveltamista.

Sekä perusoikeuskirja että sen selitykset on julkaistu peräkkäin EU:n virallisen lehden C-sarjassa (EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1 ja s. 17). Perustuslakisopimuksesta poiketen perusoikeuskirjan selityksiä ei liitetä julistukseen vuoden 2007 HVK:n päätösasiakirjaan. Perusoikeuskirja ja sitä koskevat selitykset on niiden merkitys huomioon ottaen otettu tämän hallituksen esityksen liitteeksi.

3.2.2.3.1 Aineellisten oikeuksien kattavuus

Perusoikeuskirjan johdannon mukaisesti perusoikeuskirjassa vahvistetaan oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, Euroopan ihmisoikeussopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Näin ollen perusoikeuskirjan tarkoituksena on lähinnä kodifioida ne oikeudet, jotka jo kuuluvat unionin oikeuteen sekä EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön että nykyisen SEU 6 artiklan 2 kohdan nojalla. Perusoikeuskirjan selityksissä on selvitetty yksityiskohtaisesti, mistä lähteestä oikeudet on johdettu. Lähteitä ovat Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset kuten Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18–19/1990), Euroopan sosiaalinen peruskirja (SopS 43–44/1991; 78–80/2002) sekä ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskeva yleissopimus; YK:n alaisuudessa laaditut ihmisoikeusasiakirjat kuten ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, lasten oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 7–8/1976)

sekä pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (SopS 77/1968); unionin omat perussopimukset ja jäsenvaltioiden yhteinen valtiosääntöperinne. Lisäksi selityksissä viitataan usean oikeuden kohdalla EY-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja unionin omien perussopimusten mukaiset oikeudet on siirretty perusoikeuskirjaan lähes sellaisinaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johdettujen oikeuksien sanamuotoja on joiltain osin päivitetty vastaamaan paremmin nykyajan vaatimuksia.

Perusoikeuskirjassa on yhteensä 50 oikeuksia sisältävää artiklaa. Oikeuksien ala ja kattavuus ovat perusoikeuskirjassa hyvin laajoja verrattuna esimerkiksi useimpien jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön sisältyviin perusoikeusluetteloihin sekä ihmisoikeussopimuksiin. Perusoikeuskirja sisältää niin perinteisiä vapausoikeuksia ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia (KP-oikeudet) kuin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia (TSS-oikeudet). Perusoikeuskirjaan on kirjattu myös eräitä unionin oikeusjärjestykseen nimenomaisesti kuuluvia oikeuksia, kuten unionin kansalaisten oikeudet ja oikeus yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin. Lisäksi perusoikeuskirja sisältää eräitä perusoikeuksia koskevaan viimeaikaiseen kehitykseen kuuluvia oikeuksia, kuten oikeus hyvään hallintoon ja ympäristönsuojelu. Perusoikeuskirjan määräykset ovat osittain päällekkäisiä eräiden itse perussopimuksiin sisältyvien määräysten kanssa.

Perusoikeuskirjan aineellisia oikeuksia koskevien määräysten kirjoitustapa vaihtelee. Määräysten vaihteleva kirjoitustapa vaikuttaa todennäköisesti siihen, miten kutakin oikeutta tulkitaan lainsäädäntö- tai lainsoveltamistoiminnassa. Niillä on myös yhteys yleisten määräysten sisältämään oikeuksia ja periaatteita koskevaan erotteluun. Osa perusoikeuskirjan sisältämistä oikeuksista voidaan unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti turvata joko vain kansallisella tasolla tai sekä unionin että kansallisella tasolla. Perusoikeuskirjan sisältämällä aineellisilla oikeuksilla ei ole vaikutuksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Perusoikeuskirjan suojaamien oikeuksien henkilöpiiri on nykyaikaisen perus- ja ihmis-

oikeusajattelun mukaisesti hyvin laaja ja vastaa pääpiirteissään myös Suomen perustuslaissa omaksuttua lähtökohtaa. Oikeudet on taattu pääsääntöisesti kaikille unionin oikeudenkäyttöpiiriin kuuluville, ja vain harvat oikeudet on kytketty unionin kansalaisuuteen tai henkilöpiiriä on muuten rajattu. Tällaisia ovat lähinnä vain V osastoon sisältyvät kansalaisten oikeudet, joista niistäkin osa kuuluu jokaiselle tai kansalaisten lisäksi jokaiselle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossain jäsenvaltiossa.

3.2.2.3.2 Yleiset määräykset

Perusoikeuskirjan soveltamisalaan vaikuttavat sekä yllä kuvatut SEU 6 artiklan 1 kohtaan sisällytetyt rajaukset että perusoikeuskirjan loppuun sijoitetut yleiset määräykset, joissa määritellään sen tulkintaa ja soveltamista koskevat yleiset periaatteet. Poikkeuksen perusoikeuskirjan soveltamisalaan luo myös pöytäkirja perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Perusoikeuskirjan yleiset määräykset sisältävät määräyksiä sen soveltamisalasta, toimivaltavaikutuksista, oikeuksien rajoitusedellytyksistä, oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuudesta ja tulkinnasta, suojan tasosta sekä oikeuksien väärinkäytön kiellosta. Yleiset määräykset kodifioivat pitkälti EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Eräissä suhteissa niiden voidaan katsoa myös tarkentavan oikeuskäytännössä luotuja oikeuksien soveltamista ja tulkintaa koskevia periaatteita sekä asettavan eräitä lisäedellytyksiä oikeuksien soveltamiselle ja tulkinnalle.

Perusoikeuskirjan soveltamisala on rajoitettu koskemaan unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta. Tällöin niiden tulee sekä kunnioittaa että edistää perusoikeuksien soveltamista toimivaltansa mukaisesti. Täten perusoikeuskirjan velvoittavuus kohdistuu Suomenkin julkisen vallan elimiin (eduskunta, hallitus, viranomaiset, tuomioistuimet) vain niiden toimiessa unionin oikeuden soveltamisalalla. Kun ne toimivat kansallisen oikeuden soveltamisalalla, niitä velvoittavat jäsenvaltion omat perusoi-

keudet ja kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. Vastaavasti soveltamisalan rajausta osoittaa oikeuksien haltijoille, että nämä voivat vedota perusoikeuskirjan sisältämiin aineellisiin oikeuksiin vain unionin oikeuden soveltamistilanteissa. Näin ollen aineellisen oikeuden soveltamisala ratkaisee sovellettavan perus- ja ihmisoikeusjärjestelmän.

Vuoden 2007 HVK:ssa sovittu pöytäkirja perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan rajoittaa myös osaltaan perusoikeuskirjan soveltamista kyseisissä jäsenvaltioissa. Siinä missä pääsääntönä on, että perusoikeuskirjaa sovelletaan jäsenvaltioiden viranomaisiin näiden soveltaessa unionioikeutta, pöytäkirjassa määrätään, ettei perusoikeuskirjalla laajenneta EU-tuomioistuimen eikä Puolan tai Yhdistyneeseen kuningaskunnan kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa siten, että nämä voisivat arvioida kyseisten valtioiden kansallisten lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten, käytäntöjen tai toimintojen yhteensopivuutta perusoikeuskirjan kanssa. Mikään perusoikeuskirjan IV osastossa (yhteisvastuu) ei luo Puolaan tai Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovellettavia tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia oikeuksia, paitsi siltä osin kuin nämä ovat säätäneet tällaisista oikeuksista kansallisessa lainsäädännössään. Lisäksi pöytäkirjassa tarkennetaan, että silloin kun perusoikeuskirjassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, sitä sovelletaan Puolassa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain siinä määrin kuin sen sisältämät oikeudet tai periaatteet on tunnustettu näiden jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tai käytännöissä. Pöytäkirjaan liittyy Puolan yksipuolinen julistus nro 62, jossa Puola korostaa pöytäkirjan määräyksistä huolimatta kunnioittavansa täysimääräisesti sosiaalisia ja työntekijöiden oikeuksia ja erityisesti perusoikeuskirjan IV osastoon sisältyviä oikeuksia. Pöytäkirja on Yhdistyneen kuningaskunnan neuvottelema ja sisältyi sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon. Toimeksiannossa varattiin kuitenkin kahdelle jäsenvaltiolle (Irlanti ja Puola) mahdollisuus liittyä pöytäkirjaan. Irlanti ilmoitti myöhemmin, ettei se halua käyttää sille varattua oikeutta.

Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan asemaa koskevan pöytäkirjan osalta on todet-

tava, että perusoikeuskirjan soveltaminen on joka tapauksessa sidoksissa sen lähteenä oleviin oikeuksiin. Perusoikeuskirjan yleisten määräysten nojalla on selvää, että sen sisältämiä oikeuksia tulkitaan samoin kuin vastaavia oikeuksia, jotka sisältyvät unionin perussopimukseen, Euroopan ihmisoikeussopimukseen tai jäsenvaltioiden valtiosääntöperinteeseen. Pöytäkirja ei vaikuta Puolan eikä Yhdistyneen kuningaskunnan muihin velvoitteisiin, jotka johtuvat EU-sopimuksesta, EUT-sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä. Käytännössä samat oikeudet sitovat näin ollen Puolaa ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa muutoinkin perussopimusten ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla sekä Euroopan neuvoston jäsenenä. Pöytäkirja merkinnee käytännössä sitä, etteivät kyseisten jäsenvaltioiden kansalaiset voi vedota perusoikeuskirjaan ainoana oikeuksiensa lähteenä suhteessa kansallisiin viranomaisiin. Suurin osa perusoikeuskirjan sisältämistä oikeuksista sisältyy kuitenkin myös muihin unionin oikeudessa tunnustettuihin lähteisiin. Pöytäkirjalla ei ole vaikutusta perusoikeuskirjan soveltamiseen suhteessa unionin toimielimiin.

Pöytäkirjassa luodaan erityinen poikkeus perusoikeuskirjan IV osastoon "Yhteisvastuu" sisältyvien oikeuksien osalta. Pöytäkirjassa korostetaan, että kyseiseen osastoon sisältyvät oikeudet voivat kuulua tuomioistuinten toimivaltaan vain siltä osin kuin Puola ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat säätäneet tällaisista oikeuksista kansallisessa lainsäädännössään. Silloin kun perusoikeuskirjassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, sitä sovelletaan Puolassa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain siinä määrin kuin sen sisältämät oikeudet tai periaatteet on tunnustettu näiden jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tai käytännöissä. Perusoikeuskirjan selitysten mukaan IV osastoon sisältyvät oikeudet pohjautuvat Euroopan ihmisoikeussopimukseen, Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan, työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevaan yhteisön peruskirjaan sekä kyseisillä aloilla hyväksytyyn unionilainsäädäntöön.

Lisäksi perusoikeuskirjaan liittyy Puolan yksipuolinen julistus (nro 61), jossa se korostaa, ettei perusoikeuskirja vaikuta millään tavoin jäsenvaltioiden oikeuteen antaa lainsäädäntöä

julkisen moraalin, perheoikeuden, ihmisarvon suojaamisen sekä henkilöiden fyysisen ja moraalisen koskemattomuuden kunnioittamisen alalla.

Perusoikeuskirjan yleisten määräysten mukaan sillä ei laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä. Vastaava lause sisältyy vuoden 2007 HVK:ssa hyväksytyyn julistukseen nro 1. Tämä merkitsee sitä, että toimivallan unionin toimielinten toimille on perustuttava johonkin perussopimusten oikeusperustamääräyksistä. Perusoikeuskirja siis ensisijaisesti ohjaa ja rajoittaa unionin toimielinten toimivallan käyttöä silloin kun ne ryhtyvät toimenpiteisiin perussopimuksissa määriteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toisin sanoen unionilla on vain harvoissa tapauksissa toimivaltaa ryhtyä toimenpiteeseen, jonka itsenäisenä tavoitteena on perustaa ihmisoikeuksien suojeleminen, koska perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet eivät voi toimia itsenäisinä oikeusperustoina unionin lainsäädäntö- tai muille toimille. Unionin toimielimillä on kuitenkin velvollisuus edistää perusoikeuskirjan oikeuksien soveltamista toimivaltansa mukaisesti ja perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

Perusoikeuskirjassa tunnustettujen perusoikeuksien käyttämistä voidaan eräin edellytyksin myös rajoittaa, mutta vain ennalta määriteltujen rajoitusedellytysten mukaisesti. Oikeuksia voidaan rajoittaa vain lailla (lailla säätämisen vaatimus) ja niiden keskeistä sisältöä kunnioittaen (perusoikeuden ydinalueen koskemattomuuden vaatimus). Lisäksi rajoituksista voidaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (suhteellisuus- ja välttämättömyysvaatimus). Perusoikeuskirjan rajoitusedellytykset vastaavat sisällöllisesti pitkälti kansallisiin perustuslakeihin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sisältyviä rajoitusedellytyksiä. Perusoikeuskirjassa omaksuttu ratkaisu kirjata perusoikeuksien rajoitusedellytykset yhteen yleiseen rajoituslausekkeeseen (52 artikla) poikkeaa kuitenkin sekä esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksessa että Suomen perustuslaissa omaksutuista ratkaisuista. Euroopan

ihmisoikeussopimuksessa rajoitusedellytykset on ilmaistu kunkin oikeuden yhteydessä. Koska Suomen perustuslain järjestelmään ei sisälly yleistä perusoikeuksien rajoitussäännöstä, perusoikeuksien rajoitusten sallittavuus määräytyy yleisen perusoikeuksien rajoitussäännöksen puuttuessa Suomessa lain-säädäntökäytännössä ja oikeustieteessä yleisemmin kehitettyjen perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten täyttymisen perusteella.

Perusoikeuksien tulkinnan osalta perusoikeuskirjan lähtökohtana on se, että oikeuksia sovelletaan ja tulkitaan niiden lähteenä olevien oikeuksien mukaisesti. Siten siltä osin kuin perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin sopimuksessa. Euroopan ihmisoikeussopimus asettaa kuitenkin vain perusoikeuksien suojan minimitason, jota laajempaa suojaa voidaan antaa unionissa. Vastaavasti niitä oikeuksia, joista on määräyksiä muualla perussopimuksissa, sovelletaan näissä määräyksissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti. Jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johdettuja oikeuksia tulee puolestaan soveltaa mainitun perinteen mukaisesti. Muista lähteistä johdettujen oikeuksien osalta vastaavaa määräystä tulkita ja soveltaa oikeuksia alkuperäislähteen mukaisesti ei kuitenkaan ole. Perusoikeuskirjassa omaksuttu lähtökohta vastaa pitkälti EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössään määrittelemää doktriinia perus- ja ihmisoikeuksien tulkinnasta. Erityisesti suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimukseen perusoikeuskirja kuitenkin jopa vahvistaa unionin sitoutumista sekä sopimuksen sisältöön että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Perusoikeuskirjan yleisiin määräyksiin sisältyy tuomioistuinten toimivaltaa koskeva rajaus siltä osin, kuin kysymys on perusoikeuskirjan periaatteita sisältävistä määräyksistä (52 artiklan 5 kohta). Ne voidaan saattaa ratkaistaviksi tuomioistuimissa vain sikäli kuin on kyse periaatteiden täytäntöönpanoa koskevien säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta. Tämä merkitsee sitä, että näihin perusoikeuskirjan määräyksiin ei voi muissa tapauksissa suoraan vedota tuomioistuimissa. Tältä osin periaatteiden soveltamisala on suppeampi kuin perusoikeuskir-

jan oikeuksia sisältävien määräysten soveltamisala. Tämä määräys sisällytettiin perusoikeuskirjaan tulevaisuuskonventissa eräiden jäsenvaltioiden vaatimuksesta. Määräystä voidaan pitää ongelmallisena kahdestakin syystä. Ensinnäkin määräyksen perusteella jää epäselväksi se, mitkä perusoikeuskirjan aineellisista määräyksistä ovat periaatteita, koska tällaista määrittelyä ei ole tehty aineellisten määräysten yhteydessä. Toinen periaatteellisempi ongelma on se, että perusoikeuskirjan sisältämää aineellisten määräysten jaottelua yhtäältä oikeuksiin ja toisaalta periaatteisiin ei voida täysin pitää nykyaikaisen ihmisoikeusajattelun ja Suomessakin perusoikeusuudistuksessa omaksutun perus- ja ihmisoikeuksien jakamattomuusperiaatteen mukaisena. Oikeuksien ja periaatteiden välistä rajanvetoa koskeva tulkinta tuleekin jättämään viime kädessä EU-tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Yleisillä määräyksillä turvataan se, että perusoikeuskirjan määräysten ei voi tulkita rajoittavan tai loukkaavan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa tai jäsenvaltioiden valtiosäännöissä tunnustettuja ihmis- ja perusoikeuksia (53 artikla). Määräykseen sisältyy rajaus, jonka mukaan rajoitus tai loukaus ei voi kohdistua näihin ihmis- ja perusoikeuksiin niiden soveltamisalalla. Tämä yhdessä 51 artiklan soveltamisalaa koskevan määräyksen kanssa merkitsee sitä, ettei perusoikeuskirjan ole tarkoitus vaikuttaa ainakaan rajoittavasti kansainvälisten ihmisoikeuksien ja kansallisten perusoikeuksien soveltamiseen tai tulkintaan silloin, kun kysymys ei ole unionin oikeuden soveltamisesta. Tämä merkitsisi käytännössä myös sitä, että perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet eivät saisi etusijaa suhteessa kansallisella tasolla turvattuihin ihmis- ja perusoikeuksiin unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolella toimittaessa. Sen sijaan suojan tasoa ja soveltamisalaa koskevat määräykset yhdessä luettuna merkitsisivät sitä, että perusoikeuskirjan oikeuksia tulisi aina soveltaa unionin oikeuden soveltamisalalla ja ne saisivat tällöin etusijan suhteessa kansallisiin perusoikeuksiin.

Oikeuksien väärinkäytön kiellon (54 artikla) tarkoituksena on estää perusoikeuskirjan oikeuksiin vetoamisen menestyminen sellaisissa tapauksissa, joissa oikeuteen vetoaminen tekisi tyhjäksi jonkin toisen perusoikeus-

kirjassa turvatus perusoikeuden toteutumisen tai rajoittaisi sitä enemmän kuin perusoikeuskirjan sisältämien rajoitusedellytysten nojalla on sallittua.

3.2.2.4 Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen

Uuden SEU 6 artiklan 2 kohdan mukaan unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Oikeusperustan lisääminen EU-sopimuksen alkuartikloihin korostaa unionin sitoutumista sen omassa perusoikeuskirjassa määriteltyjen perusoikeuksien lisäksi myös kansainvälisiin ihmisoikeuksiin. Ilman tällaisen oikeusperustan lisäämistä unionilla ei olisi EY-tuomioistuimen vuonna 1996 antaman ratkaisun (lausunto 2/94, Kok.1996, s. I-1759) mukaan toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ihmisoikeussopimukseen liittymisen mahdollistava oikeusperusta sisältyy myös perustuslakisopimukseen.

Käytännössä uusi oikeusperusta merkitsee sitä, että unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen ei enää ole unionin oikeuteen perustuvaa estettä. Myös Euroopan ihmisoikeussopimusta on vuonna 2004 muutettu siten, että unioni voi liittyä sopimukseen (14. pöytäkirjan 17 artikla, jolla muutetaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 59 artiklaa). Liittyminen on kuitenkin mahdollista vasta, kun sekä Lissabonin sopimus että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14. pöytäkirja ovat tulleet voimaan. Lissabonin sopimuksen voimaantuloon vaaditaan kaikkien unionin jäsenvaltioiden ratifiointi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14. pöytäkirjan voimaantulo edellyttää kaikkien ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolten hyväksymistä tai ratifiointia. Ihmisoikeussopimuksen 14. pöytäkirja avattiin allekirjoitettavaksi 13 päivänä toukokuuta 2004, ja sen ovat tähän mennessä ratifioineet kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot Venäjää lukuun ottamatta. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimusta on vielä muutettava, jotta liittyminen olisi oikeudellisesti ja teknisesti mahdollista. Pöytäkirjan selitysmuistion mukaan muuttaminen voi tapahtua pöytäkirjalla tai liittymissopimuksella, jotka edellyttävät vielä uutta ratifiointimenettelyä. Oikeusperustan lisääminen Lissabonin sopimukseen on kuitenkin tärkeä en-

simmäinen askel kohti liittymistä. Oikeusperusta on kirjoitettu velvoittavaan muotoon ("unioni liittyy..."), joten se sisältää unionille aktiivisen velvoitteen ryhtyä toimenpiteisiin liittymisen valmistelemiseksi.

Vuoden 2007 HVK:ssa ihmisoikeussopimukseen liittymistä koskevaa menettelyä muutettiin joidenkin jäsenvaltioiden valtiosäännöstä johtuvista syistä. SEUT 188 n artiklan 8 kohdan mukaan neuvosto tekee päätöksen unionin liittymisestä yksimielisesti. Kyseinen päätös sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Perustuslakisopimuksen mukaan päätöksen liittymisestä tekisi neuvosto määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Uuden SEU 6 artiklan 2 kohtaa koskevassa pöytäkirjassa on määräyksiä siitä, mitä unionin liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen säätelevässä sopimuksessa on määrättävä unionin ja unionin oikeuden erityispiirteiden säilyttämiseksi. Pöytäkirja sisältää erityiset menettelysäännöt, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen valvontaelinten toimintaan, sekä tarpeelliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden valitukset sekä yksilövalitukset osoitetaan tapauksen mukaan jäsenvaltioille ja/tai unionille. Lisäksi hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettyssä julistuksessa (nro 2) korostetaan unionin oikeuden erityispiirteiden säilyttämistä liittymisen yhteydessä. Julistuksessa viitataan myös EU:n tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävään vuoropuheluun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Uuden SEU 6 artiklan 2 kohdassa on myös määräys, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen ei vaikuta unionin toimivaltaan. Näin liittyminen ei vaikuttaisi unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon. SEU 6 artiklan 2 kohtaa koskevassa pöytäkirjassa myös korostetaan sitä, että liittymissopimuksessa on varmistettava, että unionin liittyminen ei vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin. Pöytäkirjan mukaan liittymissopimuksessa on varmistettava myös, että liit-

tyminen ei vaikuta jäsenvaltioiden asemaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolina erityisesti niiden tekemien varaumien osalta. Pöytäkirjassa vahvistetaan myös, että ainoastaan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista perussopimusten tulkintaan tai soveltamiseen liittyvät riidat.

Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen parantaisi unionin oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden oikeusasemaa. Liittymisen seurauksena jokainen voisi ihmisoikeussopimuksen edellyttämien seikkojen vallitessa osoittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattujen oikeuksien loukkaamista koskevan valituksensa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle myös kaikissa niissä kysymyksissä, joissa yksittäistapaukseen on sovellettu unionin oikeutta. Tämä kattaisi myös tapaukset, jotka EU-tuomioistuin on ratkaissut viimeisenä oikeusasteena tai joista se on antanut ennakkoratkaisun kansalliselle tuomioistuimelle.

Unionin kannalta katsoen liittyminen merkitsisi käytännössä EU-tuomioistuimen vahvempaa sitoutumista Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön sekä unionin toimielinten saattamista ulkopuolisen ihmisoikeusvalvonnan alaisuuteen. Liittyminen vahvistaisi perusoikeuskirjassa ilmaistua sitoumista luomalla sille kansainvälisoikeudellisesti velvoittavat puitteet. Lisäksi liittyminen vahvistaisi kahden eurooppalaisen tuomioistuimen ihmisoikeusasioita koskevan oikeuskäytännön sopusointuista kehitystä. Unionin kannalta liittyminen antaisi sille mahdollisuuden puolustautua suoraan ihmisoikeustuomioistuimessa silloin, kun arvioitava on, täyttääkö unionin oikeus Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamat vaatimukset. Nykytilanteessa jäsenvaltiot ovat joutuneet vastaamaan ihmisoikeustuomioistuimessa sellaisista toimenpiteistä, jotka ainakin välillisesti perustuvat unionin oikeuteen (asia 17862/91, *Cantoni v. Ranska*, asia 45036/98, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irlanti*). Lisäksi ihmisoikeustuomioistuin ei valvo unionin toimielinten toimenpiteiden suhdetta ihmisoikeussopimukseen, koska unioni ei ole sopimuksen osapuoli.

3.2.2.5 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Perus- ja ihmisoikeuksien suojan parantaminen EU:ssa on ollut Suomen unionijäsenyyden tavoitteena koko Suomen unionijäsenyyden ajan. Erityisen tärkeänä on pidetty EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen (ks. esimerkiksi VNS 1/1996 vp, PeVL 29/2000 vp, SuVL 1/2007 vp). Myös perusoikeuskirjan oikeudellistamista on pidetty rinnakkaisena keinona vahvistaa tätä suojaa (esimerkiksi VNS 3/2001 vp, E 118/2002 vp, PeVL 29/2000 vp, PeVL 25/2001 vp, PeVL 56/2001 vp, UaVM 18/2001 vp). Suomen edustajat konventissa ja hallitustenvälisessä konferenssissa vaikuttivat aktiivisesti näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Valtioneuvosto ja eduskunnan valiokunnat suhtautuivat myönteisesti perusoikeuskirjan sisällyttämiseen perustuslakisopimuksen II osaksi ja liittymisen mahdollistavaan oikeusperustaan konventin jälkeen valmistauduttaessa vuoden 2003 hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Perustuslakisopimuksessa omaksuttu ratkaisu toteuttaa lähes täysimääräisesti Suomen pitkäaikaisen tavoitteen perus- ja ihmisoikeuksien suojan vahvistamisesta EU:ssa (UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2006 vp, LaVL 2/2006 vp).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta tähdensi vuonna 2001 Nizzan Eurooppa-neuvoston hyväksyttävä perusoikeuskirjan poliittisena julistuksena, että Suomen perustuslain mukaisen perusoikeusjärjestelmän tulee olla perusoikeuskirjan oikeudellistamisen jälkeenkin lähtökohtaisesti yhtä kattava kuin aiemmin (PeVL 25/2001 vp). Perustuslakivaliokunta asetti joitakin keskeisiä edellytyksiä perusoikeuskirjan muodollista oikeudellistamista koskevan kantansa määrittelemiselle. Näitä olivat oikeudellisesti sitovien TSS-oikeuksien ja ympäristöä ja vähemmistöjä suojaavien oikeuksien sisältyminen EU:n perusoikeuksiin, EU:n perusoikeuksien kuuluminen lähtökohtaisesti kaikille unionin oikeuspiirissä ilman henkilöön perustuvaa syrjintää (joitakin poliittisia oikeuksia ja liikkumis- ja oleskeluoikeuksia lukuun ottamatta) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisen vähimmäistason takaaminen myös EU:n perusoikeuksien osalta. Näiden sitovuus saa

ulottua jäsenvaltioihin vain niille kuuluvissa EU:n oikeuden toimeenpanotehtävissä eikä saa tällöinkään heikentää kansallisen perusoikeussuojan tasoa. Lisäksi perustuslakivaliokunta katsoi, että koska perusoikeuskirjan 51 ja 53 artiklan perusteella EU:n perusoikeuksilla voidaan katsoa olevan etusija suhteessa kansallisiin perusoikeuksiin unionin oikeuden soveltamisalalla, EU:n perusoikeuksien näin laaja sovellettavuus on kansalliselta kannalta hyväksyttävissä vain, mikäli EU:n perusoikeuksien ja Suomen perustuslain perusoikeussäännösten voidaan katsoa olevan sisällöltään pitkälti toisiaan vastaavia. Lisäksi sekä valtioneuvosto että perustuslakivaliokunta ovat korostaneet, että perusoikeuskirjan ei tule laajentaa EU:n tehtäviä tai toimivaltuuksia (VNS 3/2001 vp, PeVL 2/2000 vp). Edellisten edellytysten lisäksi sekä valtioneuvosto että eduskunnan perustuslakivaliokunta ovat pitäneet periaatteellisesti ongelmallisena tulevaisuuskonventissa perusoikeuskirjaan lisättyä määräystä siitä, että periaatteiden soveltuvuus tuomioistuimissa on oikeuksien soveltuvuutta suppeampi (VNS 2/2003 vp, PeVL 7/2003 vp).

Kaikki edellä mainitut edellytykset perusoikeuskirjan oikeudellistamiselle on perusoikeuskirjassa otettu vähintään tyydyttävällä tavalla huomioon. Oikeuksien kattavuus – mukaan lukien taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, ympäristö ja vähemmistöjen oikeudet – on laaja ja vastaa pääosin Suomen perusoikeussäännösten sisältöä. Lisäksi on huomattava, että vähemmistöjen oikeuksien suojaa vahvistettiin vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa vielä lisäämällä perustuslakisopimuksen I-2 artiklaan, sittemmin SEU 1 a artiklaan, sisällytettävään luetteloon unionin perustana olevista arvoista maininta vähemmistöihin kuuluvien oikeuksista. Perusoikeuksien henkilöllinen ulottuvuus vastaa eduskunnan perustuslakivaliokunnan asettamaa edellytystä perusoikeuksien kuulumisesta kaikille unionin oikeuden käyttöpiirissä eräitä hyväksyttäviä poikkeuksia lukuun ottamatta. EU:n perusoikeuksien suojan taso suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimukseen on turvattu sekä tätä koskevalla nimenomaisella määräyksellä perusoikeuskirjassa (52 artiklan 3 kohta) että luomalla oikeusperusta unionin liittymiselle ihmisoikeussopimukseen. Perusoikeuksien

sitovuutta jäsenvaltioihin nähden on rajoitettu siten, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta (51 artiklan 1 kohta). Perusoikeuskirjalla ei myöskään luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perustuslakisopimuksen muissa osissa määriteltyjä toimivaltuuksia tai tehtäviä (51 artiklan 2 kohta). Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan unioni voi edistää perusoikeuksien toteutumista vain unionille perussopimuksissa annettun toimivallan rajoja noudattaen. Perusoikeuskirjan 51 artiklan 2 kohdan mukaan perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi.

Vaativuus siitä, että perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ei saa heikentää Suomen kansallisen perusoikeussuojan tasoa, on kansallisen oikeuden soveltamisalalla toteutettu siten, että perusoikeuskirjan oikeuksia ei lähtökohtaisesti sovelleta lainkaan tällä alueella (51 artiklan 1 kohta). Tätä vahvistetaan vielä määräyksellä, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita rajoittavan tai loukkaavan jäsenvaltioiden valtiosäännöissä tunnustettuja perusoikeuksia näiden soveltamisalalla (53 artikla). Unionin oikeuden soveltamisalalla vaatimus toteutuu ensisijaisesti siten, että perusoikeuskirjan oikeuksien ja niiden suojan tason voidaan olettaa vastaavan pääpiirteissään Suomen perustuslain turvaamia perusoikeuksia. EY-tuomioistuimen aiemman oikeuskäytännön valossa on selvää, että yksittäisiä EU-oikeuden säännöksiä ei saa tulkita perusoikeuskirjan sisältämien perusoikeuksien vastaisella tavalla, ja mikäli jokin säännös antaa sijaa tulkintavaihtoehdoille, niistä on valittava kaikkein perusoikeusmyönteisin (asia C-100/88, Oyowe ja Traore, ja asia C-5/88, Wachauf, ks. myös PeVL 5/2001 vp). Niissä todennäköisesti erittäin harvinaisissa tilanteissa, joissa sovellettavaksi tulisivat sekä unionin että Suomen oikeuden säännökset ja joissa Suomen perustuslaki turvaisi yksittäistapauksessa EU:n perusoikeuskirjaa ja sen soveltamiskäytäntöä korkeamman suojan tason, olisi näitä säännöksiä Suomessa syytä tulkita sellaisella perusoikeusmyönteisellä tavalla, joka toteuttaisi unionin perusoikeuksien ohella myös Suomen perustuslain oikeuksien suojan tason

turvaamisen. Tämä ei kuitenkaan saisi johtaa unionin oikeuden tehokkuuden ja yhtenäisyyden sekä unionin oikeuden etusijaperiaatteen vastaiseen ratkaisuun. Tällaisissa erityislaatuissa tulkintatilanteissa saattaisi olla tavanomaista korostetumpi tarve ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen EU-tuomioistuimelle. Vastaavasti unionin asioiden kansallisessa ennakkokäsittelyssä Suomen kantaja arvioidaan sekä unionin perusoikeuksien että Suomen perustuslain ja Suomea velvoittavien perus- ja ihmisoikeussopimusten kannalta. Unionin säädösten kansallisen täytäntönnäpönnän yhteydessä on syytä unionin säädösten mahdollisesti jättämän liikkumavaran puitteissa pyrkiä mahdollisuuksien mukaan ratkaisuihin, jotka turvaavat EU:n perusoikeuksien lisäksi myös Suomen perusoikeuspujan loukkaamattomuuden. Tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla unionioikeuden etusijaperiaate on kuitenkin jo aikaisemmin koskenut myös kansallisia perustuslakeja ja niissä määriteltyjä perusoikeuksia (asia 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, Kok. 1970, s. 501).

Sekä valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) että eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2003 vp) pitivät tulevaisuuskonventissa perusoikeuskirjaan lisättyä erottelua oikeuksiin ja periaatteisiin (52 artiklan 5 kohta) periaatteellisesti ongelmallisena perus- ja ihmisoikeuksien jakamattomuuden näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta kuitenkin tähdensi, että perusoikeuskirjan määräyksiä tulee ensisijaisesti tulkita ja soveltaa niiden sanamuodon perusteella. Perusoikeuskirjassa periaatteilla tarkoitetaan oletettavasti lähinnä eräitä TSS-oikeuksia sekä muita sellaisia perusoikeuskirjan aineellisia määräyksiä, joita ei ole lainkaan kirjoitettu oikeuksien muotoon (esimerkiksi ympäristönsuojelu ja kuluttajan suoja). Tältä osin periaatteiden voidaan lähinnä katsoa rinnastuvan sellaisiin Suomenkin perustuslaissa oleviin perusoikeussäännöksiin, joita ei ole kirjoitettu yksilön oikeuden muotoon ja jotka kohdistuvat nimenomaisesti vain lainsäätäjään eivätkä ole sellaisenaan suoraan sovellettavissa tuomioistuimissa tai muissa viranomaisissa (PeVM 25/1994 vp, s. 6). Tällaisia perustuslaillisia toimeksiantoja sisältyy esimerkiksi Suomen perustuslain sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevaan 6 §:n 4 momenttiin, perustoi-

meentuloa ja riittäviä sosiaali- ja terveystalveluita koskevaan 19 §:n 2 ja 3 momenttiin ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeita koskevaan 21 §:n 2 momenttiin. Käytännössä erottelu ei välttämättä ole kovinkaan merkittävä ottaen huomioon sen, että myös oikeuksien soveltamisala on yleisten määräysten nojalla rajoitettu.

Vuoden 2007 HVK:ssa neuvotellut ratkaisut heikentävät joiltakin osin perustuslakisopimuksen sisältämiä ratkaisuja. Valtioneuvosto on pitänyt ensisijaisena ratkaisuna sitä, että perustuslakisopimuksen sisältämät uudistukset toteutuisivat sellaisinaan. Valtioneuvosto on kuitenkin ollut valmis hyväksymään perusoikeuskirjan oikeudellistamisen viittauksen avulla (E 149/2006 vp). Myös eduskunta on pitänyt perustuslakisopimuksen sisältämien uudistusten toteuttamista sellaisinaan ensisijaisena vaihtoehtona. Suuri valiokunta on pitänyt tärkeänä, että Lissabonin sopimus mahdollistaa EU:n liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja että perusoikeuskirjasta tulee oikeudellisesti velvoittava (SuVL 1/2007 vp). Neuvotteluissa pyrittiin eduskunnan kannan mukaisesti siihen, että perusoikeuskirja olisi liitetty sopimusteknisesti osaksi Lissabonin sopimuksen kokonaisuutta tai hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaa (E 55/2007, PeVL 8/2007 vp, SuVX 84/2007 vp). Perussopimukseen verrattavan oikeudellisen aseman luomista perusoikeuskirjalle on kuitenkin pidettävä sen näkyvyyttä tärkeämpänä tavoitteena. Tämä tavoite toteutui. Lisäksi on tärkeää, ettei perusoikeuskirjan soveltamisalaan tehty vuoden 2007 HVK:ssa uusia kaikkiin jäsenvaltioihin sovellettavia rajoituksia.

Suuri valiokunta on pitänyt myös tärkeänä, että päätös liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen voidaan tehdä määränemistöllä ja ilman ratifiointia (SuVL 1/2007 vp). Sekä valtioneuvosto että eduskunnan valiokunnat ovat katsoneet, että Lissabonin sopimus merkitsee unionin Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen toteuttamiselle tarpeettomia lisäkynnyksiä, jotka voivat vaarantaa liittymisen tai ainakin merkittävästi hidastuttaa sen toteutumista (E 55/2007 vp, PeVL 8/2007 vp, SuVX 84/2007 vp). Suomi piti liittymisen mahdollistavan oikeusperustan säilyttämistä tärkeämpänä kuin liittymi-

sessä sovellettavaa menettelyä. On huomattava, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen muuttaminen ja unionin liittymisen mahdollistava lisäpöytäkirja edellyttävät joka tapauksessa kaikkien unionin jäsenvaltioiden kansallista hyväksyntää Euroopan neuvoston jäsenvaltioina. Vaikka liittymismenettelyyn tehdyt muutokset merkitsevät menettelyn monimutkaistamista unionin puolella, edellyttäisi sen mahdollistaminen Euroopan neuvoston puolella joka tapauksessa jäsenvaltioiden osalta vastaavien menettelyjen käyttöä. Tätä taustaa vasten muutos oli Suomen hyväksyttävissä.

Suomen pitkäaikainen tavoite mahdollistaa unionin liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen toteutuu Lissabonin sopimuksen yhteydessä. Oikeusperusta velvoittaa unionin aktiivisiin toimiin liittymisen toteuttamiseksi. Lisäksi liittymisen ei Suomen tavoitteiden mukaisesti vaikuttaisi laajentavasti unionin toimivaltaan. Suomi pitää tärkeänä kiirehtiä sekä Euroopan unionin että Euroopan neuvoston toimia liittymisen mahdollistamiseksi.

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen vahvistaa Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden mahdollisuuksia vedota unionin perusoikeuksiin niissä tapauksissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden soveltamisalaan. Vastaavasti liittymisen ihmisoikeussopimukseen mahdollistaa yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen myös tapauksissa, joihin on sovellettu unionin oikeutta. Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen merkitsee myös sitä, että suomalaisten tuomioistuinten ja viranomaisten olisi sovellettava perusoikeuskirjan määräyksiä unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan rooli perus- ja ihmisoikeuksien tulkintaa ja valvontaa harjoittavana toimielimenä kansallisessa lainsäädäntömenettelyssä ja unionin asioiden kansallisessa ennakkokäsittelyssä ei perusoikeuskirjan oikeudellistamisen tai unionin Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisen seurauksena muutu (PeVL 7/2003 vp). Perustuslakivaliokunta on jo viitannut perusoikeuskirjaan useasti, vaikka se ei olekaan ollut oikeudellisesti sitova asiakirja (esimerkiksi PeVL 46/2000 vp, PeVL 12/2003 vp).

Perusoikeuskirja ei korvaa kansallisia perustuslakeja, vaan sen vaikutukset rajoittuvat unionin oikeuden soveltamisalaan. Perusoikeuskirja ei myöskään aiheuta tarvetta muuttaa Suomen perustuslain perusoikeussäännöksiä.

3.2.3 Unionin toimielimet, päätöksentekomenettelyt ja säädökset

3.2.3.1 Unionin toimielinjärjestelmä

Yhtenä perussopimusten kokonaisuudistuksen tavoitteena oli unionin toimielinjärjestelmän päivittäminen ja sen toimintakyvyn, avoimuuden ja kansanvaltaisuuden kehittäminen. Unionin laajentumiset asettivat erityisen haasteen uudistustyölle. Vuoden 2007 HVK:lle annetussa toimeksiannossa määrätään, että perustuslakisopimukseen sisällyneet toimielimiä koskevat uudistukset toteutetaan joitakin pieniä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta ja että muutokset sisällytetään osittain EU-sopimukseen ja osittain EUT-sopimukseen. Perustuslakisopimukseen verrattuna vuoden 2007 HVK:n sopimat toimielimiä koskevat muutokset koskevat neuvoston uusien äänestysääntöjen käyttöönoton lykkäämistä vuoteen 2014, Euroopan parlamentin enimmäispaikkamäärän nostamista yhdellä jäsenellä, unionin ulkoministerin nimikkeen vaihtamista ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi sekä niin kutsutun Ioanninan kompromissin soveltamisen ehtojen muokkaamista. Muilta osin toimielimiä koskevat ratkaisut vastaavat perustuslakisopimuksen sisältämiä muutoksia.

Lissabonin sopimukseen sisällytetty ratkaisu selkeyttää unionin toimielinjärjestelmän käsitettä. EU-sopimukseen sisällytetyssä uudessa III osastossa annetaan yleiskuva unionin toimielinjärjestelmästä. Yksityiskohtaisemmat säännöt toimielimistä on sijoitettu EUT-sopimukseen. Toimielinjärjestelmää koskevan SEU 9 artiklan mukaan unionin toimielinjärjestelmän tavoitteena on pyrkiä edistämään unionin arvoja ja tavoitteita, palvella unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etua sekä varmistaa unionin politiikkojen ja toimien tehokkuus, johdonmukaisuus ja jatkuvuus. Tehtävistä kaksi ensimmäistä

ovat uusia; toimielimillä ei nykyisin ole nimenomaisesti perussopimuksesta johtuvaa velvoitetta edistää unionin arvoja ja tavoitteita tai sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etua.

Unionin toimielinjärjestelmän muodostavat Lissabonin sopimuksen mukaan Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, ministerineuvosto, josta sopimus käyttää nimitystä "neuvosto", Euroopan komissio, Euroopan unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki ja tilintarkastustuomioistuin. Tältä osin ratkaisu ei vastaa systematiikaltaan täysin perustuslakisopimuksen ratkaisua, jossa muut unionin toimet kuvattiin I osan IV osaston toimielinjärjestelmää koskevassa I luvussa, mutta Euroopan keskuspankkia ja tilintarkastustuomioistuinta koskevat määräykset oli sijoitettu yhdessä unionin neuvoo-antavia elimiä (alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea) koskevien määräysten kanssa saman osion II lukuun ("Unionin muut toimet ja neuvoo-antavat elimet"). Vuoden 2007 HVK:n aikana Euroopan keskuspankki esitti perustuslakisopimuksen mukaisen jaotellun säilyttämistä, tilintarkastustuomioistuin puolestaan ilmaisi tyytyväisyytensä uuteen jaotteluun. Koska perustuslakisopimuksen mukainen systematiikka kuitenkin muiltakin osin oli vaikeasti toteutettavissa kahteen perussopimukseen jatkossakin perustuvassa sopimusrakenteessa, päädyttiin HVK:ssa ratkaisuun, jossa kaikki varsinaiset toimet, mukaan lukien Euroopan keskuspankki ja tilintarkastustuomioistuin, luetellaan samassa sopimusartiklassa. Perustuslakisopimuksen mukaista erottelua "toimieliimiin" ja "muihin toimieliimiin" voidaan joka tapauksessa pitää luonteeltaan ennemmin symbolisena kuin oikeudellisena.

Lissabonin sopimuksen myötä myös Eurooppa-neuvosto saa oikeudellisesti toimielimen aseman. Myös Euroopan keskuspankin osalta unionin toimielimenä merkitsee muutosta nykytilaan. SEU 9 artiklan 4 kohdan mukaan Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea, joilla on neuvoo-antava tehtävä.

SEU 9 artiklan 2 kohtaan sisältyy lisäksi uusi määräys siitä, että toimet tekevät vilpittömästi yhteistyötä keskenään.

3.2.3.1.1 Euroopan parlamentti

Lissabonin sopimus vahvistaa Euroopan parlamentin asemaa unionin päätöksentekojärjestelmässä merkittävästi. Samalla kun tavallisesta lainsäätämisyjärjestyksestä tulee unionissa pääsääntö, Euroopan parlamentin asema neuvoston kanssa rinnakkaisena lainsäätäjänä vahvistuu. Yhteensä lähes viideskymmenessä asiassa siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen, ja useissa muissa merkittävissä päätöksissä edellytetään jatkossa parlamentin hyväksyntää. Parlamentti saa myös yleisen tiedonsaanti- ja kuulemisoikeyden yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, jossa lainsäätämismenettelyä ei sovelleta. Talousarvion osalta jaoteltu pakollisiin ja ei-pakollisiin menoihin poistuu, ja parlamentin toimivalta budjettikysymyksissä laajenee koskemaan kaikkia unionin menoja. Parlamentti saa Lissabonin sopimuksessa myös oikeuden päättää komission puheenjohtajan nimittämisestä. Lisäksi sen toimivaltuudet kansainvälisten sopimusten hyväksymisessä laajenevat olennaisesti.

Myös Euroopan parlamentin asema perussopimusten muuttamista koskevassa menettelyssä vahvistuu. Parlamentti saa komission ja jäsenvaltioiden rinnalla oikeuden tehdä ehdotuksia sopimusten muuttamiseksi. Se on myös edustettuna muutosten valmistelusta vastaavassa valmistelukunnassa samalla tavoin, kuin perustuslakisopimusta edeltäneessä konventissa. Konventtimenettelyn soveltamisesta luopuminen hallitustenvälistä konferenssia edeltävänä valmisteluvaiheena edellyttää sekin parlamentin hyväksyntää.

Vuoden 2007 HVK:ssa parlamentin enimmäispaikkamääräksi päätettiin jatkossa 751 (750 ja puhemies). Paikkojen jakautumisesta säädetään jatkossa Euroopan parlamentin aloitteesta Eurooppa-neuvoston päätöksellä eikä enää perussopimuksen tasolla. Yhdellä jäsenvaltiolla voi olla vähintään 6 ja enintään 96 paikkaa. Nykyinen sopimus ei sisällä vastaavia jäsenvaltiokohtaisia vähimmäis- tai enimmäisrajoituksia. Uuden SEU 9 a artiklan mukaisesti paikkajaon lähtökohtana säilyy nykyisinkin sovellettava alenevan suhteellisuuden periaate. Unionin laajentumisten myötä kaikkien paitsi aivan pienimpien jäsenvaltioiden suhteellinen osuus paikoista kuitenkin pienenee tulevaisuudessa. Euroo-

pan parlamentin paikkajako säilyy kuitenkin vaalikauden 2004–2009 ajan nykyisellään. Lissabonin sopimus ei sisällä määräyksiä siitä, missä tilanteissa paikkajaon muuttaminen tulisi jatkossa kysymykseen. Kyse olisi ennen muuta Euroopan unionin laajentumisen edellyttämästä paikkojen uudelleenjaosta, joka siis jatkossa voidaan toteuttaa nykyistä yksinkertaisemmin, ilman hallitustenvälisen konferenssin koollekutsumista. Aloiteoikeus asiassa on Euroopan parlamentilla itsellään.

Eurooppa-neuvosto pyysi 21–22 kesäkuuta 2007 Euroopan parlamenttia esittämään lokakuuhun 2007 mennessä ehdotuksen vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa sovitussa pöytäkirjassa nro 34 tarkoitettuihin aloitteiksi Euroopan parlamentin tulevasta kokoonpanosta, jotta kysymys Euroopan parlamentin tulevasta kokoonpanosta saataisiin ratkaistua hyvissä ajoin ennen vuoden 2009 vaaleja. Vaikka Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva kysymys ei ole muodollisesti osa hallitustenvälistä konferenssia enää tulevaisuudessa, kysymys yhdistettiin vuoden 2007 hallitustenvälisen konferenssin päättämiseen.

Euroopan parlamentin mietintö hyväksyttiin täysistunnossa 11 päivänä lokakuuta 2007. Suomesta valittavien Euroopan parlamentin edustajien määrä vaalikauden 2009–2014 alusta lähtien on mietinnön mukaan 13. Tämä paikkamäärä on sama kuin Suomelle Nizzan sopimuksen mukaan kuuluva määrä vaalikaudelle 2009–2014. Kaudella 2004–2009 Suomen paikkamäärä on siirtymämääräysten vuoksi 14. Hallitustenvälisen konferenssin ja Eurooppa-neuvoston käsitellyssä Euroopan parlamentin paikkojen kokonaismäärää lisättiin yhdellä edustajalla.

Hallitustenvälisen konferenssin 2007 loppuasiakirjaan liitettiin kaksi julistusta. Ensimmäisen julistuksen mukaan 750 edustajan kokonaispaikkamäärään lisätty yksi paikka annetaan Italialle. Toisen julistuksen mukaan Eurooppa-neuvosto antaa poliittisen hyväksyntänsä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle tarkistetulle päätösehdotukselle, joka perustuu Euroopan parlamentin ehdotukseen. Joulukuun 2007 Eurooppa-neuvoston päätelmissä viitattiin sanottuihin julistuksiin. Antaessaan asialle poliittisen hyväksyntänsä Eurooppa-neuvosto ratkaisi tulevan paikkajaon tosiasiallisesti. Muodolli-

nen päätös Euroopan parlamentin kokoonpanosta tehdään mahdollisimman nopeasti Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen.

Lissabonin sopimuksesta ei seuraa muutoksia parlamentin jäsenten ohjesääntöä tai Euroopan tason poliittisia puolueita koskeviin määräyksiin.

3.2.3.1.2 Eurooppa-neuvosto

Merkittävin Lissabonin sopimuksen sisältämä unionin toimielinjärjestelmää koskeva muutos on EU:n jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä koostuvan Eurooppa-neuvoston aseman vahvistaminen. Uudistukset vastaavat perustuslakisopimuksen sisältämiä muutoksia. Sopimukseen sisältyvää kokonaisratkaisua voidaan kuitenkin pitää kompromissina sekä Eurooppa-neuvostolle vahvempaa asemaa unionin työn ohjauksessa ja painopisteiden asettamisessa ajaneiden että toimielinten välistä tasapainoa ja yhteisömenetelmän ensisijaisuutta korostaneiden tahojen kesken.

Eurooppa-neuvosto saa Lissabonin sopimuksessa muodollisesti unionin toimielimen aseman. Eurooppa-neuvosto valitsee itselleen pidempiaikaisen puheenjohtajan, eikä neuvostossa nykyisin sovellettavaa kiertävää puheenjohtajuusjärjestelmää siis jatkossa enää sovelleta Eurooppa-neuvostossa. Eurooppa-neuvosto saa myös eräitä uusia toimivaltuuksia oikeudellisesti sitovien päätösten tekemiseen. Näistä merkittävimmät koskevat perussopimusten yksinkertaistettua tarkistusmenetelyä.

Toimielimenä Eurooppa-neuvostoa koskevat Lissabonin sopimuksen mukaan samat esimerkiksi avoimuutta, asiakirjajulkisuutta ja demokraattista vuoropuhelua koskevat yleiset määräykset kuin muitakin unionin toimielimiä. Euroopan unionin tuomioistuin valvoo Eurooppa-neuvoston säädösten lainmukaisuutta niiden säädösten osalta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin. Tuomioistuimeen voi vedota myös, mikäli Eurooppa-neuvosto perussopimusten vastaisesti laiminlyö ratkaisun tekemisen.

Institutionaalisesti merkittävin Eurooppa-neuvostoa koskeva uudistus on pidempiaikai-

sen, neuvoston puheenjohtajuusjärjestelmästä erillisen puheenjohtajan valitseminen. Uuden SEU 9 b artiklan mukaan Eurooppa-neuvosto valitsee itselleen määränemmistöllä puheenjohtajan 2,5 vuoden toimikaudeksi, joka voidaan uusida kerran. Määränemmistö Eurooppa-neuvostossa on tällöin 72 prosenttia jäsenvaltioista ja 65 prosenttia väkiluvusta, koska päätös ei perustu komission ehdotukseen. Ehdokasasettelusta ei ole erityisiä määräyksiä, mutta SEU 9 b artiklan 5 ja 6 kohdasta, 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta ja 9 e artiklasta annetun julistuksen (nro 6) mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan virkojen täytössä on otettava asianmukaisesti huomioon unionin maantieteellinen ja väestöllinen moninaisuus. Käytännössä tämä tarkoittanee esimerkiksi sitä, etteivät nämä saa olla samojen valtioiden kansalaisia. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalla ei myöskään saa samanaikaisesti olla kansallista tointa. Hän voi kuitenkin periaatteessa olla esimerkiksi jonkin toisen unionin toimielimen palveluksessa.

Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta puheenjohtajan tehtävät on Lissabonin sopimuksessa rajattu koskemaan vain Eurooppa-neuvoston työskentelyä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja johtaa puheita Eurooppa-neuvoston kokouksissa ja huolehtii työn valmistelusta ja jatkuvuudesta yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asian neuvoston työn pohjalta. Lisäksi hän toimii sillanrakentajana pyrkien edistämään yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvoston jäsenten välillä. Puheenjohtaja myös raportoi Euroopan parlamentille Eurooppa-neuvoston kokousten tuloksista. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta uudessa SEU 9 b artiklassa erikseen määrätään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii asemaansa vastaavalla tasolla unionin ulkoisesta edustamisesta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tämän kuitenkaan vaikuttamatta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimivaltuuksiin.

Uuden SEU 9 b artiklan mukaan Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission pu-

heenjohtaja. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ei ole Eurooppa-neuvoston jäsen, mutta osallistuu sen työskentelyyn. Eurooppa-neuvoston jäsentä voi tarvittaessa avustaa ministeri ja komission puheenjohtajaa komissaari, jos Eurooppa-neuvosto näin päättää. Eurooppa-neuvoston jäseninä eivät siis enää automaattisesti toimi jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit, vaan sen kokoonpano voisi vaihdella esimerkiksi käsiteltävän aiheen mukaan.

Eurooppa-neuvosto kokoontuu Lissabonin sopimuksen mukaan kaksi kertaa puolivuotiskaudella, mutta puheenjohtaja voi myös kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii. Eurooppa-neuvoston kotipaikka olisi jatkossakin Bryssel, vaikka Eurooppa-neuvostoa ei mainita Lissabonin sopimuksen liitetyssä unionin toimielinten kotipaikkoja koskevassa pöytäkirjassa unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista. Asiaa koskevan Nizzan sopimuksen päätösasiakirjaan liitetyn julistuksen (nro 22) mukaan Eurooppa-neuvoston kokouspaikka on Bryssel. Päämiesten epävirallisia kokouksia voidaan kuitenkin jatkossakin järjestää myös muualla.

Eurooppa-neuvoston keskeisimpänä tehtävänä säilyy unionin yleisten poliittisten linjojen määrittely. Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Eurooppa-neuvostolla ei ole lainsäädäntö- tai toimeenpanovaltaa, eikä sen siten tule puuttua neuvoston ja parlamentin lainsäädäntötyöhön. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin tarvittaessa keskustella lainsäädäntötyössä ilmenneistä erityisistä ongelmista. Eräissä sosiaaliturvan, rikosoikeudellisen yhteistyön sekä poliisiyhteistyön alaan liittyvissä kysymyksissä jäsenvaltiot voivat EUT-sopimuksen erityisten niin sanottua hätäjarrumenettelyä koskevien määräysten nojalla myös pyytää Eurooppa-neuvostoa käsittelemään lainsäädäntöehdotuksia, joiden ne katsovat vaikuttavan joko sosiaaliturva- tai rikosoikeusjärjestelmänsä perusteisiin tai joista ei saavuteta neuvostossa yhteisymmärrystä.

Eurooppa-neuvosto saa myös toimivaltuuksia tehdä päätöksiä perussopimuksissa määrättyissä tapauksissa. Merkittävimpiä näistä ovat uudessa SEU 48 artiklassa tarkoi-

tetut päätökset, joilla perussopimuksia voidaan muuttaa yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä ilman konventin tai hallitusten välisen konferenssin koolle kutsumista (yksinkertaistetusta tarkistusmenettelystä tarkemmin luvussa 3.2.6). Eurooppa-neuvosto voi myös muuttaa neuvoston päätöksentekomenettelyjä yksimielisyydestä määränemistöpäätöksentekoon perussopimukseen sisällytettävien erityismääräysten nojalla yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja monivuotisten rahoituskehysten osalta sekä tehdä unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevia päätöksiä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja muilla unionin ulkoisen toiminnan aloilla. Nämä ovat uusia toimivaltuuksia. Lisäksi Eurooppa-neuvosto tekee päätökset myös Euroopan parlamentin ja komission kokoonpanosta sekä neuvoston kokoonpanoista. Nämä päätökset kuuluvat nykyisen sopimuksen mukaan neuvostolle.

Jollei perussopimuksissa toisin määrätä, tekee Eurooppa-neuvosto päätöksensä nykyiseen tapaan jäsentensä yhteisymmärryksessä eli konsensuksella. Tämä koskee lähinnä unionin yleisten poliittisten suuntaviivojen ja painopisteiden määrittelyä Eurooppa-neuvoston hyväksymien päätelmien kautta. Tehdessään päätöksiä Eurooppa-neuvosto käyttää kussakin perussopimusten määräyksessä määriteltäviä päätöksentekomenettelyä, eli tekee päätöksensä joko yksimielisesti, määränemmistöllä tai yksinkertaisella enemmistöllä. Silloin kun Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä määränemmistöllä, koskevat sitä samat säännöt kuin neuvostoa (määränemmistöpäätöksentekomenettelystä lähemmin luvussa 3.2.3.1.4). Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin. Menettelytapakysymyksistä Eurooppa-neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä.

3.2.3.1.3 Neuvosto

Neuvoston tehtävät pysyvät Lissabonin sopimuksessa nykyisellään. Lissabonin sopimuksella tehtävät keskeisimmät muutokset koskevat puheenjohtajuusjärjestelmää. Lisäksi Lissabonin sopimuksella muutetaan

määräyksiä neuvoston kokoonpanoista ja istuntojen julkisuudesta.

Lissabonin sopimuksen mukaan jäsenvaltiot vastaavat jatkossakin pääsääntöisesti neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuudesta. Jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti. Ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana toimii unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja.

Lissabonin sopimuksella ei määrätä uuden puheenjohtajuusjärjestelmän yksityiskohdista, eikä se sisällä EY-sopimukseen sisältyvää mainintaa kuuden kuukauden puheenjohtajuuskaudesta. Sen sijaan Eurooppa-neuvosto säättää järjestelmän edellytyksistä päätöksellä, jonka se hyväksyy määränemmistöllä. Vuoden 2007 HVK:n päätösasiakirjaan liitettyyn puheenjohtajuuden hoitamista koskevaan julistukseen (nro 9) on sisällytetty luonnos Eurooppa-neuvoston päätökseksi, joka on määrä hyväksyä Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

Päätösluonnoksen mukaan kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta. Ryhmät muodostetaan tasaisen vuorottelun perusteella. Kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana. Muut ryhmän jäsenet avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Käytännössä järjestelmä ei siis ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta merkittävästi muutu nykyisistä kuuden kuukauden puheenjohtajuuskaudesta, vaikka kyseessä onkin eräänlainen ryhmäpuheenjohtajuusmalli. Joustavuutta järjestelmään tuo kuitenkin määräys, jonka mukaan ryhmän jäsenet voivat sopia keskenään vaihtoehtoisista järjestelyistä. Tämä mahdollistaa neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuuksien jakamisen ryhmän kesken pääsäännöstä poikkeavalla tavalla.

Puheenjohtajuuden hoitamista koskevan julistuksen mukaan neuvosto säätää edellä kuvatun Eurooppa-neuvoston päätöksen pohjalta järjestelmän soveltamistoimenpiteistä päätöksellä, jolle tulisi antaa poliittinen hyväksyntä jo kuusi kuukautta Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Neuvoston kokoonpanojen osalta Lissabonin sopimuksella eriytetään yleisten asioiden neuvosto ja ulkoasiainneuvosto toisistaan. Yleisten asioiden neuvoston tehtävänä on neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta huolehtiminen, Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelu ja niistä aiheutuvien jatkotoimien toteutus. Ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten suuntaviivojen mukaisesti ja huolehtii toiminnan johdonmukaisuudesta. Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksen, jolla vahvistetaan luettelo muista kokoonpanoista. Nykyisissä sopimusmääräyksissä ei yksittäisiä neuvoston kokoonpanoja ole mainittu lainkaan. Neuvoston kokoonpanosta päättää nykymenettelyn mukaan yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvosto.

Lissabonin sopimuksella lisätään neuvoston toiminnan avoimuutta. Uuden SEU 9 c artiklan 8 kohdan mukaan neuvoston istunnot ovat julkisia aina silloin, kun se käsittelee esitystä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestää siitä. Tätä varten neuvoston istunnot jaetaan kahteen osaan, joista toisessa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ja toisessa käsitellään muut kuin lainsäädäntöasiat. Nykyisessä EY-sopimuksessa määrätään vain siitä, että neuvoston toimiessa lainsäätäjänä äänestystulos, äänestysseilytykset ja pöytäkirjaan merkityt lausumat ovat julkisia. Muilta osin neuvoston toiminnan avoimuudesta on säädetty tarkemmin sen työjärjestyksessä. Avoimuutta koskevia Lissabonin sopimuksen määräyksiä käsitellään lähemmin jaksossa 3.2.1.7.

3.2.3.1.4 Määräenemmistön määritelmä neuvostossa ja Eurooppa-neuvostossa

Lissabonin sopimuksessa nykyinen jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuva neuvoston määräenemmistöpäätöksenteon järjestelmä korvataan niin sanottuun kaksoisenemmistöön perustuvalla järjestelmällä. Uudistuksen tarkoituksena on sekä tehostaa että yksinkertaistaa neuvoston päätöksentekoa. Suurta muutosta verrattuna nykytilaan merkitsee se, että samaa järjestelmää sovelletaan jatkossa myös Eurooppa-neuvoston teh-

dessä päätöksiä määräenemmistöllä. Kaksoisenemmistöjärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön 1 päivänä marraskuuta 2014. Perustuslakisopimukseen verrattuna uuden järjestelmän käyttöönottoa lykätään viidellä vuodella. Lisäksi vuoden 2007 HVK päätti, että 31 päivään maaliskuuta 2017 kestävä siirtymäkauden aikana neuvoston jäsen voi pyytää, että päätös tehdään nykyisen SEY 205 artiklan 2 kohdassa määritellyn määräenemmistön mukaan.

Uuden kaksoisenemmistöjärjestelmän mukaan määräenemmistön syntyminen edellyttää neuvostossa (ja Eurooppa-neuvostossa) vähintään 55 prosenttia jäsenvaltioista ja vähintään 65 prosenttia unionin yhteenlasketusta väestöstä. Päätöksen estämiseen tarvitaan aina kuitenkin vähintään neljä jäsenvaltiota. Lisäksi edellytetään, että 55 prosenttiin jäsenvaltioista on kuuluttava vähintään viisi-toista jäsenvaltiota. Käytännössä tällä kriteerillä ei ole merkitystä, sillä 27 jäsenvaltion tai sitä suuremman unionissa 55 prosenttia on aina vähintään 15 jäsenvaltiota. Nykyisin jokaisella jäsenvaltiolla on neuvostossa käytössään lähtökohtaisesti niin sanotun alenevan suhteellisuuden periaatteen nojalla määritelty äänimäärä. Neuvoston tehdessä määräenemmistöpäätöksiä määräenemmistöön vaaditaan vähintään noin 73 prosenttia jäsenvaltioiden painotetuista äänistä. Päätöksentekoon vaaditaan aina myös jäsenvaltioiden enemmistö. Lisäksi jäsenvaltio voi pyytää tarkistamaan, että maat, jotka määräenemmistön muodostavat, edustavat vähintään 62 prosenttia unionin kokonaisväestöstä.

Edellä selostetun pääsäännön mukainen kaksoisenemmistöjärjestelmä soveltuu silloin, kun neuvosto tai Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta. Mikäli neuvoston tai Eurooppa-neuvoston ratkaisun pohjana on jokin muu aloite, vaaditaan määräenemmistöön vähintään 72 prosenttia jäsenmaista ja 65 prosenttia väestöstä. Tämä vastaa nykyistä SEY 205 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan määräystä, jonka mukaan silloin kun päätöstä ei tehdä komission ehdotuksesta, vaaditaan äänen määräenemmistön lisäksi kaksi kolmasosaa jäsenmaista (66,6 prosenttia). Uusi määräys nostaa hieman päätöksen edellyttämää jäsenmaiden määrää näissä tilanteissa.

Lisäksi HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (nro 7) SEU 9 c artiklan 4 kohdasta ja SEUT 205 artiklan 2 kohdasta. Julistukseen sisältyy Lissabonin sopimuksen allekirjoituspäivänä hyväksyttävä ehdotus neuvoston päätökseksi määränemmistöpäätöksen teon soveltamisesta. Julistusta, joka sisältää niin kutsutun Ioanninan kompromissin, muokattiin vuoden 2007 HVK:ssa perustuslakisopimukseen liitettyyn julistukseen verrattuna joiltakin kohdin. Julistuksen mukaan neuvoston on etsittävä laajempaa yhteisymmärrystä, jos 1 päivänä marraskuuta 2014 ja 31 päivänä maaliskuuta 2017 välisenä aikana kolme neljäsosaa (75 %) ja 1 päivän huhtikuuta 2017 jälkeen 55 % määrävähemmistöön tarvittavasta väestöstä vastustaa määränemmistöpäätöstä. Neuvoston päätös hyväksyttiin neuvoston kirjallisessa menettelyssä joulukuussa 2007. Päätös tulee voimaan samana päivänä, jolloin Lissabonin sopimus tulee voimaan. Lisäksi vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin Lissabonin sopimukseen liitettävästä pöytäkirjasta, jonka mukaan Ioanninan kompromissia koskevan neuvoston päätöksen muuttaminen, kumoaminen tai muokkaaminen joko suoraan tai jonkin toisen unionin säädöksen kautta edellyttää, että Eurooppa-neuvosto käsittelee alustavasti ehdotusta toimien yhteisymmärryksessä. Lissabonissa sovittu pöytäkirja merkitsee käytännössä sitä, että Ioannina-menettelyn muuttaminen vaatii yksimielisyyttä. Muutoksen käytännön merkitys jäänee vähäiseksi.

Päätösluonnos vastaa pitkälti ennen Suomen, Itävallan ja Ruotsin unioniin liittymistä vuonna 1994 tehtyä niin sanottua Ioanninan kompromissia, joka velvoitti vastaavasti määränemmistöä laajemman yhteisymmärryksen etsimiseen neuvoston päätöksenteossa.

Uusi määränemmistöpäätöksenteon järjestelmä lisää jonkin verran neljän suurimman jäsenvaltion painoarvoa päätöksenteossa, sillä jäsenvaltion väkiluku heijastuu suoraan 65 prosentin väestökriteerin kautta äänivaltaan. Lisäksi suuremmat jäsenvaltiot hyötyvät siitä, että väestökriteeri on jäsenvaltiokriteeriä korkeampi. Suurten vaikutusvalta kasvaisi lähinnä päätösten estämisen helpottumisen kautta. Kolmella suurella jäsenvaltiolla on yhteensä yli 35 prosenttia unionin väestöstä eli niiden vastustaessa päätöksen tekemistä

muut eivät saa esityksen taakse vaadittavaa 65 prosenttia. Toisaalta lisäedellytys, jonka mukaan päätösten estämiseen tarvitaan aina vähintään neljä jäsenvaltiota, tasapainottaa järjestelmää pienempien maiden hyväksi. Kriteeri voi käytännössä merkitä sitä, että päätös voidaan tehdä, vaikka huomattavasti allekin 65 prosenttia unionin väestöstä edustavista jäsenvaltioista on sen takana, jos kaikki kolme vastaan äänestävää jäsenvaltiota kuuluvat unionin suurimpiin jäsenvaltioihin.

Suomen ja muiden samankokoisten jäsenmaiden vaikutusvalta pysyy uudessa järjestelmässä pitkälti ennallaan. Suurimpien maiden lisäksi myös kuusi pienintä jäsenvaltiota lisää vaikutusvaltaansa. Tämä johtuu siitä, että nykyisin päätösten estämiseen tarvitaan jäsenmaiden enemmistö ja uudessa järjestelmässä 45 prosenttia. Pienimmille maille päätökseen vaadittava jäsenmaiden määrä on ratkaiseva tekijä niiden painoarvon kannalta. Painoarvoaan menettäisivät eniten puolestaan keskikokoiset jäsenvaltiot, ja erityisesti Espanja ja Puola, joiden osalta Nizzan sopimukseen sisältyvä ratkaisu on erityisen suosiollinen.

Järjestelmän etuna nykyiseen verrattuna olisi se, että painotettujen äänten poistuminen tehostaisi päätöksentekoa. Nykyisin vain 2 prosenttia kaikista mahdollisista maaryhmittymistä kykenee täyttämään päätöksenteon edellytyksenä olevan määränemmistövaatimuksen. Uudessa järjestelmässä määränemmistöön riittävien jäsenvaltioryhmien määrä nousisi noin viisinkertaiseksi, eli noin joka kymmenes kaikista mahdollisista maaryhmittymistä muodostaisi määränemmistön. Määränemmistöpäätöksenteko on vaikeutunut jokaisen laajentumisen yhteydessä, ja kaksoisenemmistöjärjestelmällä pyrittiin vastaamaan tähän ongelmaan. Painotettujen äänten poistuminen ja siirtyminen kaksoisenemmistöjärjestelmään merkitsisi päätöksenteon helpottumista erityisesti siksi, että keskisuurten maiden mahdollisuudet päätösten estämiseen heikentyisivät. Tehokkuuden kannalta ongelmallista taas olisi se, että suurimpien maiden mahdollisuudet päätösten estämiseen kasvavat.

Uusi järjestelmä olisi selkeämpi kuin nykyinen, joka perustuu sekä painotettujen äänten enemmistöön että jäsenmaiden määrään

(enemmistö) ja väestömäärää (62 prosenttia) koskeviin kriteereihin.

3.2.3.1.5 Euroopan komissio

Komission perustehtävät on Lissabonin sopimuksessa säilytetty nykyisellään, mutta määräysten sijoittelutapa poikkeaa sekä nykyisistä että perustuslakisopimuksesta. Uuden SEU 9 d artiklan 1 kohdan mukaisesti komissiolla on keskeinen asema sekä unionin yleisen edun että perussopimusten ja niiden nojalla hyväksytyjen toimenpiteiden toteuttamisen valvojana. Komissio myös valvoo unionioikeuden soveltamista Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnassa sekä hoitaa erilaisia yhteensovitus-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti.

Lissabonin sopimus sisältää kuitenkin perustuslakisopimuksen tavoin joitakin sellaisia määräyksiä, joiden nojalla komission aseman ja toimintaedellytysten voidaan katsoa jonkin verran vahvistuvan. Komission asema unionin yksinomaisena lainsäädäntöaloitteiden antajana vahvistuu pilarijaon purkamisen myötä. Poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta rinnakkainen aloiteoikeus on myös yhtä neljästä jäsenvaltiosta edustavalla ryhmällä. Myös komission asema unionin lainsäädäntötyön ohjauksessa vahvistuu sen myötä, että unionin yksi- ja monivuotiset toimintaohjelmat hyväksytään sen aloitteesta. Komissio saa lisäksi vahvemman roolin talouspolitiikan koordinaatiossa. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, voi komissio jatkossa itsenäisesti antaa asiasta lausunnon suoraan kyseiselle jäsenvaltiolle.

Ulkosuhteiden osalta perussopimukseen kirjataan nimenomaisesti, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja eräitä muita perussopimuksissa määriteltyjä tapauksia lukuun ottamatta komissio huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Määräyksen taustalla on komission aseman varmistaminen unionin ulkoisen edustuksen osalta suhteessa Eurooppa-neuvoston pidempiaikaiseen puheenjohtajaan ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaan edustajaan sekä Euroopan ulkosuhdehallintoon. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja edustaa unionia omalla tasollaan yhteisen ulko- ja turvalli-

suuspolitiikan alalla, ja tämän vaikutukset komission ja erityisesti sen puheenjohtajan asemaan ovat nähtävissä vasta myöhemmin. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävässä yhdistyvät ulkosuhteista nykyisin vastaavan komission jäsenen sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät. Uuden korkean edustajan päätehtävänä on osaltaan turvata unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuus, mutta tehtävän perustamisella ei muuteta toimielinten välistä tehtäväjakoja. Komissiossa unionin korkea edustaja vastaa ulkosuhteiden alaan kuuluvista tehtävistä sekä unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Korkean edustajan asemaa käsitellään tarkemmin luvussa 3.2.3.1.6.

Komission kokoonpanosta muodostui vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa keskeinen neuvottelukysymys. Tällöin hyväksytty ratkaisu siirrettiin sellaisenaan Lissabonin sopimukseen ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimikettä lukuun ottamatta. Lissabonin sopimukseen sisällytetty ratkaisu pyrkii huomioimaan sekä jäsenvaltioiden tasapuolisen edustuksen turvaamiseen että komission työskentelyn tehokkuuden parantamiseen. Komission jäsenen tasavertaisuus ja päätöksenteon kollegiaalisuus ovat myös Lissabonin sopimuksen mukaan sen työn keskeinen perusta. Komissiossa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta aina ensimmäisen Lissabonin sopimuksen nojalla nimitetyn komission toimikauden loppuun asti, eli vuoteen 2014 saakka. Tämän jälkeen komission jäsenten lukumäärää supistettaisiin niin, että siinä on kerralla yksi kansalainen 2/3 jäsenvaltioista 1/3 ollessa ulkopuolella. Lissabonin sopimus antaa kuitenkin mahdollisuuden Eurooppa-neuvostolle yksimielisellä päätöksellä muuttaa komission kokoonpanoa koskevaa ratkaisua ilman hallitustenvälistä konferenssia.

Eurooppa-neuvosto hyväksyisi yksimielisesti säännöt, joiden mukaisesti komission supistaminen toteutettaisiin. Lissabonin sopimuksessa kuitenkin määrätään, että komission jäsenyyden on perustuttava Nizzan sopimukseen sisältyneeseen tasapuoliseen kiertoon, jossa jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansa-

laiset toimivat komission jäseninä. Ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien kokonaismäärien välillä ei saa koskaan olla suurempi kuin yksi.

Lissabonin sopimukseen sisältyy perustuslakisopimuksen tavoin uusi määräys, jonka mukaan edellä kuvatun tasaisen vuorottelun sallimissa rajoissa komissio pyrittäisiin aina muodostamaan siten, että sen kokoonpano ilmentäisi unionin jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa. Hallitustenvälisen konferenssin päätöksiäkirjaan liitettyssä julistuksessa (nro 10) SEU 9 d artiklasta painotetaan lisäksi, että silloin kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, tulee sen kiinnittää erityistä huomiota avoimeen toimintaan suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin, myös niihin, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, sekä pitää tiivistä yhteyttä ja huomioida täysimääräisesti näiden poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset olosuhteet.

Pöytäkirjassa siirtymämääräyksistä määrätään, että Lissabonin sopimuksen voimaantuloapäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät virassaan toimikautensa loppuun asti. Sen komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, toimikausi päättyy kuitenkin päivänä, jona korkea edustaja nimitetään.

Komission puheenjohtajan valinnan suorittaa Euroopan parlamentti, joka äänestää Eurooppa-neuvoston määränemmistöllä nimeämästä ehdokkaasta jäsentensä yksinkertaisella enemmistöllä. Muutosta verrattuna nykytilaan merkitsee se, että Eurooppa-neuvoston tulee ehdokasta nimetessään ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalien tulos. Lisäksi komission puheenjohtajan, Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan virkojen täytössä on otettava asianmukaisesti huomioon unionin maantieteellinen ja väestöllinen moninaisuus. Jos ehdokas ei saa parlamentin enemmistön kannatusta, on Eurooppa-neuvoston esitettävä uusi ehdokas yhden kuukauden kuluessa. Määränemmistö Eurooppa-neuvostossa on 72 prosenttia jäsenvaltioista ja 65 prosenttia väkiluvusta, koska päätös ei perustu komission ehdotukseen. Sinänsä menettely ei merkitsisi kovin suurta muutosta nykykäytäntöön, jossa

parlamentti jo äänestää komission puheenjohtajaehdokkaan hyväksyttävyydestä, mutta uudistusta on erityisesti Euroopan parlamentissa pidetty periaatteellisista syistä tärkeänä.

Lissabonin sopimuksella myös täydennetään Nizzan sopimuksen määräyksiä komission puheenjohtajan aseman vahvistamisesta komission sisäisessä työskentelyssä. Komission puheenjohtajan asemaa vahvistetaan antamalla hänelle valta nimittää itsenäisesti komissiolle varapuheenjohtajia sekä pyytää yksittäistä komission jäsentä, mukaan lukien korkea edustaja, eroamaan. Nykyisen sopimuksen puitteissa nämä toimet edellyttävät kollegion hyväksyntää.

Lissabonin sopimus ei tuo muutoksia komission jäsenten asemaan tai tehtäviin lukuun ottamatta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimitämisestä johtuvia seikkoja. Myös komission jäsenten valintamenettely säilyy ennallaan, kuitenkin niin täsmennettynä, että komission nimittää Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Aiemmin nimityksen on tehnyt neuvosto.

3.2.3.1.6 Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja

Yksi keskeisistä kysymyksistä perustuslakisopimuksen valmistelussa oli unionin ulkoisen edustuksen uudelleenjärjestäminen ulkoisen toiminnan tehostamiseksi ja unionin vaikutusvallan ja näkyvyyden parantamiseksi. Lissabonin sopimus sisältää määräykset unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävän sekä korkean edustajan alaisuudessa toimivan Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamisesta. Nykyistä järjestelyä, jossa ulkoisen edustautumisen tehtäviä hoitavat neuvoston puheenjohtajana kulloinkin toimiva jäsenvaltio, komission puheenjohtaja ja jäsenet sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, pidetään yleisesti hajanaisena ja vaikeaselkoisena.

Unionin uuden ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan päätehtävänä on Lissabonin sopimuksen mukaan osallistua turvata unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuus ja yhtenäisyys. Yhtäältä unionin korkea edustaja johtaa ja toteuttaa unio-

nin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa Euroopan ulkosuhdehallinnon avustamana. Toisaalta hän on yksi komission varapuheenjohtajista ja vastaa komissiossa unionin ulkosuhteista. Unionin korkean edustajan tehtävissä yhdistyvät näin ulkosuhteista nykyisin vastaavan komission jäsenen ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät.

Korkea edustaja valmistelee unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat asiat, ja hänellä on tähän liittyen itsenäinen komissiosta riippumaton aloiteoikeus. Hän toimii myös näistä kysymyksistä päättävän ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana. Korkea edustaja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa neuvoston valtuuttamana ja edustaa unionia kyseisen politiikan alaan kuuluvissa asioissa.

Komissiossa korkea edustaja vastaa komissiolle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan eri näkökohtien yhteensovittamisesta. Hän on yhtenä komission varapuheenjohtajista komission täysivaltainen jäsen. Unionin korkean edustajan vahva kytkeminen komissioon turvaa komission asemaa unionin ulkosuhteissa. Samalla tällä pyritään siihen, että korkean edustajan tehtävän perustaminen ei merkittävästi vaikuta toimielinten väliseen tasapainoon.

Unionin korkean edustajan tehtävän kytkeminen sekä neuvostoon että komissioon voi tehdä tehtävän käytännön hoitamisen haasteelliseksi. Voidaan kuitenkin katsoa, että järjestely samalla takaa korkean edustajan poliittisen painoarvon unionin ulkoisena edustajana.

Eurooppa-neuvosto nimittää korkean edustajan määräenemmistöllä yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa ja se voi erottaa hänet samaa menettelyä noudattaen.

Lissabonin sopimuksen mukaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikka koskevilla asioilla unionin ulkoisesta edustuksesta huolehtii omalla tasollaan myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja. Tämä ei kuitenkaan uuden SEU 9 b artiklan nimenomaisen määräyksen mukaan saa rajoittaa unionin korkean edustajan toimivaltaa.

Lissabonin sopimus ennakoii unionille omaa edustustoverkostoa kolmansissa maissa

ja kansainvälisissä järjestöissä. Unionin edustustot toimisivat unionin korkean edustajan alaisuudessa ja läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

Unionin korkeaa edustajaa avustaa Lissabonin sopimuksen mukaan Euroopan ulkosuhdehallinto, jonka perustamisella pyritään myös tehostamaan unionin ulkoista toimintaa ja lisäämään ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuutta. Ulkosuhdehallinnon tehtävänä on valmistella unionin korkean edustajan toimia ja avustaa hänen tehtäviensä hoidossa. On todennäköistä, että etenkin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ulkosuhdehallinnolla tulee olemaan merkittäviä tehtäviä. Ulkosuhdehallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta on määrä vahvistaa muodollisesti sopimuksen voimaantulon jälkeen tehtävällä neuvoston päätöksellä. Kyse ei kuitenkaan ole uuden unionin toimielimen luomisesta, vaan olemassa olevien resurssien uudelleenorganisoimisesta.

Hallitustenvälisen konferenssin hyväksymässä julistuksessa (nro 15) todetaan, että ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut olisi aloitettava heti, kun Lissabonin sopimus on allekirjoitettu. Ulkosuhdehallinto voi kuitenkin aloittaa toimintansa vasta Lissabonin sopimuksen tultua voimaan.

3.2.3.1.7 Euroopan unionin tuomioistuin

Unionin tuomioistuinjärjestelmän pääpiirteet sekä sen organisaation että toiminnan osalta säilyvät Lissabonin sopimuksessa perustuslakisopimuksen tavoin ennallaan. Sopimus sisältää kuitenkin joitakin merkittäviä uudistuksia tuomioistuinjärjestelmään. Määräykset tuomioistuimesta ovat uudessa SEU 9 f artiklassa sekä EUT-sopimuksen kuudennen osan toimielinjärjestelmää ja talousarvionta koskevilla määräyksillä.

Lissabonin sopimuksessa tuomioistuimesta toimielimenä käytetään nimitystä Euroopan unionin tuomioistuin (EU-tuomioistuin). Sii-

hen kuuluvat unionin tuomioistuin, unionin yleinen tuomioistuin ja erityistuomioistuimia. Unionin tuomioistuin vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, joka on nykyisin myös koko toimielimen nimi. Unionin yleinen tuomioistuin puolestaan vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta.

Tuomarien ja julkisasiamiesten valintamennettelyyn lisätään uusi välivaihe. Lissabonin sopimuksella perustetaan komitea, joka antaa lausunnon siitä, ovatko jäsenvaltioiden asettamien tuomari- ja julkisasiamiesehdokkaiden ansiot riittävät tehtävien hoitamista ajatellen. Julkisasiamiesten lukumäärän osalta vuoden 2007 HVK hyväksyi julistuksen (nro 38), jossa viitataan unionin tuomioistuimen mahdollisuuteen esittää SEUT 222 artiklan mukaisesti pyyntö julkisasiamiesten määrän lisäämisestä kolmella nykyisestä kahdeksasta yhteentoista. Konferenssi julistaa, että mikäli tällainen pyyntö esitetään, neuvosto hyväksyy sen yksimielisesti. Tällaisessa tapauksessa Puola saa Saksan, Ranskan, Italian, Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan tavoin pysyvän julkisasiamiehen. Muiden jäsenvaltioiden välillä kiertävien julkisasiamiesten määrää lisätään samalla kolmesta viiteen.

Myös erityistuomioistuinten perustamista koskevaa menettelyä muutetaan. Nykyisin erityistuomioistuin voidaan perustaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mutta uuden SEUT 225 a artiklan mukaan tämä tapahtuu tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksella.

Jäsenvaltioille osoitettujen jäsenyysveloitteiden laiminlyöntiä koskevaa valvonta- ja seuraamusjärjestelmää tehostetaan. Rikkomustuomioiden noudattamatta jättämistä koskevaan menettelyyn ei jatkossa sisälly niin sanotun perustellun lausunnon vaihetta. Näin ollen jos komissio katsoo, että jäsenvaltio ei ole toteuttanut sille osoitetun, jäsenyysveloitteiden rikkomista koskevan tuomion täytäntöönpanon edellyttämiä toimia, komissio voi saattaa asian kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määräämistä varten tuomioistuimen käsiteltäväksi varattuaan kyseiselle valtiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kyse on jäsenvaltion viivästyksestä direktiivin täytäntöönpanossa, komissio voi jo täytäntöönpanon viivästyminen koskevassa kanneudessa pyytää tuomioistuinta määräämään jä-

senvaltiolle kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

Lissabonin sopimuksessa laajennetaan kanneoikeutta eri tavoin. Kumoamis- ja laiminlyöntikanteen voi tietyissä tapauksissa nostaa myös unionin elimiä ja laitoksia vastaan, mikä ei nykyisin ole mahdollista. Kumoamiskanteen kohteena voi olla myös Eurooppa-neuvoston päätös ja laiminlyöntikanteen kohteena tilanne, jossa Eurooppa-neuvosto on laiminlyönyt ratkaisun tekemisen. Lisäksi luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeutta laajennetaan. Tällä hetkellä yksityisen kanneoikeuden edellytyksenä on, että kyse on hänelle osoitetusta päätöksestä tai muusta säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen. SEUT 230 artiklan uuden 4 kohdan mukaan henkilö voi nostaa näiden lisäksi kanteen myös sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva yleinen järjestelmä laajenee koskemaan kaikkea unionissa toteutettavaa oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä. Ainoan poikkeuksen tältä osin muodostaa määräys, jonka mukaan tuomioistuimella ei EUT-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien määräysten perusteella ole toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisten tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyyttä tai oikeasuhteisuutta taikka antaa ratkaisua niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vastava määräys on nykyisin EU-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevassa osastossa, jonka muut erityiset tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset poistuvat. EY-sopimukseen sisältyvien oikeus- ja sisäasioiden osalta kaikki nykyiset erityiset menettelyt poistuvat, ja yleinen järjestelmä tulee niiden osalta sovellettavaksi kaikilta osin. Tuomioistuimen toimivallan laajenemiseen vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa liitettyä siirtymäaikaa käsitellään jaksoissa 3.2.3.1.9 ja 3.2.4.2.2.

Sen sijaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat EU-sopimuksen määräykset ja niiden nojalla hyväksytyt säädökset eivät jatkossakaan pääsäännön mukaan kuulu

tuomioistuimen toimivaltaan. Tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta ratkaista yksityisen kanneoikeutta koskevien yleisten edellytysten mukaisesti vireille pannut kanheet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien EU-sopimuksen määräysten nojalla tekemän, rajoittavia toimenpiteitä sisältävän päätöksen laillisuuden tutkimista. Unionin tuomioistuimelle ei sen sijaan anneta toimivaltaa valvoa uuden SEU 25 a artiklan nojalla hyväksyttävistä henkilötietojen käsittelyä koskevia sääntöjä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

Ennakkoratkaisupyynnöiden osalta muutosta merkitsee määräys, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen on tehtävä ratkaisunsa mahdollisimman pian, jos ennakkoratkaisupyynnö on esitetty kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä.

SEUT 235 a artiklassa määrätään erityisesti menettelystä niiden säädösten laillisuuden toteamiseksi, joita Eurooppa-neuvosto ja neuvosto antavat SEU 7 artiklassa tarkoitettussa, jäsenvaltion tiettyjen jäsenyysoikeuksien pidättämiseen mahdollisesti johtavassa menettelyssä. Kyseisten säädösten laillisuuden tuomioistuin voi tutkia ainoastaan toteamuksen kohteena olevan jäsenvaltion pyynnöstä ja yksinomaan SEU 7 artiklaan sisältyvien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta. Asia käsitellään erityisesti, nopeutetussa menettelyssä. Nykyisissä perussopimuksissa ei ole määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta tällaisessa tilanteessa.

3.2.3.1.8 Unionin muut toimielimet ja neuvoo-antavat elimet

SEUT 245 a–245 c artikla sisältää määräykset Euroopan keskuspankista ja SEUT 246–248 artikla tilintarkastustuomioistuimesta. Neuvoo-antavia elimiä ovat alueiden komitea sekä talous- ja sosiaalikomitea. Niitä koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen määräyksiä.

Euroopan keskuspankin asemaa, perustehäviä tai päätöksentekoa ei Lissabonin sopi-

muksella muuteta nykyisestä. Pankin toimintaan liittyvä merkittävä uudistus on kuitenkin se, että neuvosto nimittää pankin johtokunnan jäsenet määräenemmistöllä, ei enää yksimielisesti. Tämän nähtiin vastaavan paremmin unionissa vallitsevaa käytäntöä, jossa päätökset keskeisistä henkilönimityksistä tehdään määräenemmistöllä.

Lisäksi Euroopan keskuspankki on oikeudellisesti määritelty unionin toimielimeksi, ja sitä koskevat siis vastaisuudessa samat yleiset säännöt kuin muitakin unionin toimielimiä.

Lissabonin sopimus ei tuo muutoksia tilintarkastustuomioistuimen asemaan tai tehtäviin. Nykysopimukseen verrattuna uuden SEU 9 artiklan kirjoitusasu on kuitenkin tarkennettu niin, että siinä yksiselitteisesti todetaan tilintarkastustuomioistuimen olevan toimielin.

Myös alueiden komiteaa ja talous- ja sosiaalikomiteaa koskevat määräykset säilyvät lähes nykyisen kaltaisina. Niiden tehtäviin tai kokoonpanoon ei tehdä muutoksia. Muutosta merkitsevät kuitenkin alueiden komitealle myönnetty oikeus nostaa SEUT 230 artiklan mukaisesti kanne unionin tuomioistuimessa oikeuksiensa turvaamiseksi sekä oikeus saattaa toissijaisuusperiaatteen noudattamista koskeva kysymys tuomioistuimen ratkaistavaksi silloin, kun on kyse säädöksestä, jonka hyväksyminen edellyttää alueiden komitean kuulemista.

3.2.3.1.9 Toimielimiin liittyvät siirtymämääräykset

Lissabonin sopimuksen toimielimiä koskeviin määräyksiin liittyy useita siirtymämääräyksiä. Näiden pääasiallinen tarkoitus on varmistaa uusien järjestelyjen mahdollisimman saumaton käyttöönotto esimerkiksi erilaisten toimikausien päättyminen ja vaalien ajoittuminen huomioon ottaen. Siirtymäsäännöksiä käytettiin sekä vuoden 2004 että vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa myös yhtenä neuvottelujen osatekijänä, jonka avulla uudistuksiin varauksellisesti suhtautuneet jäsenvaltiot saatiin joidenkin ratkaisujen taakse. Näin ollen Lissabonin sopimuksen siirtymämääräyksiä on kehitetty sisällöllisesti joiltakin kohdin verrattuna perustuslakisopi-

muksen vastaaviin järjestelyihin. Keskeisin muutos koskee päätöstä siirtää määränemistöpäätöksentekoon liittyvien uusien äänestyssääntöjen käyttöön ottamista vuodesta 2009 vuoteen 2014 sekä täydennyksiin, jotka koskevat komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltuuksia suhteessa nykyisen III pilarin (poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa) alalla jo annettuihin säädöksiin.

Varsinaiset toimitelimiä koskevat siirtymämääräykset sisältyvät Lissabonin sopimuksen pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä. Määräykset koskevat Euroopan parlamenttia, Eurooppa-neuvostoa ja neuvostoa, Euroopan komissiota, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana nykyisin toimivaa neuvoston pääsihteeriä ja varapääsihteeriä sekä unionin neuvoa-antavia elimiä. Joitakin siirtymämääräyksiä sisältyy kuitenkin myös Lissabonin sopimuksen toimitelimiä koskeviin määräyksiin.

Eurooppa-neuvostoa ja sen puheenjohtajaa koskevat määräykset astuvat voimaan välittömästi Lissabonin sopimuksen voimaantultua. Valmistelut Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan nimittämiseksi käynnistyvätkin todennäköisesti jo hyvissä ajoin ennen sopimuksen voimaantuloa.

Lissabonin sopimuksen Eurooppa-neuvoston ja neuvoston määränemistön määrittämistä koskevien siirtymämääräysten mukaisesti nykyisen äänenpainotusjärjestelmän on määrä olla voimassa 31 päivään lokakuuta 2014 saakka. Uusi niin sanottuun kaksoisenemmistöön perustuva määränemistön määritelmä tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2014. Tämän jälkeen neuvoston jäsen voi määränemistöpäätöstä tehtäessä 1 päivänä marraskuuta 2014 ja 31 päivänä maaliskuuta 2017 välisenä aikana pyytää, että ratkaisuun sovelletaan neuvoston nykyisiä äänenpainotuksia.

Myös ne EUT-sopimukseen sisältyvät määränemistön määrittelyä koskevat määräykset, jotka koskevat tapauksia, joissa kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen, tulisivat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2014. Näihin lukeutuvat muun muassa määräykset päätöksenteosta tiiviimmän yhteistyön ja rakenneyhteistyön alueella, päätösten tietyjen unionin oikeuksien pidättämisestä

jäsenvaltiolta, liiallisia alijäämiä koskevan suosituksen antaminen jäsenvaltiolle sekä euroaluetta koskeva päätöksenteko. Niiden osalta sovellettaisiin 31 päivään lokakuuta 2014 asti nykyistä äänenpainotusjärjestelmää.

Neuvoston puheenjohtajuuden osalta Lissabonin sopimuksessa määrätään, että Eurooppa-neuvosto tekee sopimuksen voimaan tultua päätöksen neuvoston puheenjohtajuuskierron toteuttamisesta tasapuolisen vuorottelun periaatetta noudattaen. Päätöksen sisällöstä on kuitenkin jo ennakolta sovittu, ja se on kirjattu hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettyyn julistukseen (nro 7).

Lissabonin sopimuksen voimaantultua Eurooppa-neuvoston tulee määränemistöllä vahvistaa luettelo neuvostolla yleisten asioiden neuvoston ja ulkoasiainneuvoston lisäksi olevista kokoonpanoista. Siirtymämääräysten mukaan neuvoston muut kokoonpanot voidaan vahvistaa yleisten asioiden neuvostossa yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä päätöksellä, kunnes Eurooppa-neuvoston päätös on tullut voimaan. Näin varmistettaisiin neuvoston työn jatkuminen eri kokoonpanoissa mahdollisimman saumattomasti.

Euroopan parlamenttia koskevat määräykset tulisivat voimaan välittömästi Lissabonin sopimuksen voimaantullessa. Pöytäkirjassa siirtymämääräyksistä vahvistetaan Euroopan parlamenttiin kustakin maasta valittavien edustajien lukumäärän säilyvän samana kuin se on Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä vaalikauden 2004–2009 ajan. Hyvissä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti ja Euroopan parlamentin aloitteesta päätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta SEU 9 a artiklan 2 kohdassa määrättyjen kriteerien mukaisesti niin, että edustus on suhteellisesti aleneva ja kustakin jäsenvaltiosta voidaan valita vähintään 6 ja enintään 96 edustajaa.

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan on määrä aloittaa tehtävässään heti Lissabonin sopimuksen tultua voimaan. Komission ja korkean edustajan osalta varsinaiset siirtymämääräykset liittyvät komission kokoonpanoa koskevaan ehtoon, jonka mukaan komissiossa on yksi kansallinen kustakin jäsenvaltiosta. Tämän

vuoksi sen komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin korkealla edustajalla, toimikausi päättyisi päivänä, jona korkea edustaja nimitettäisiin.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana nykyisin toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin osalta Lissabonin sopimuksessa määrätään, että näiden toimikausi päättyy Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä. Tämä on johdonmukainen seuraus unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan viran perustamisesta, jonka myötä nykyisen korkean edustajan tehtävä lakkaa. Neuvosto nimittäisi uuden neuvoston pääsihteerin määränemmistöllä.

Neuvoa-antavien elinten eli alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean osalta siirtymämääräyksissä määrätään niiden paikka- jaon säilyvän nykyisellään, kunnes neuvosto on komission aloitteesta vahvistanut niiden kokoonpanon yksimielisellä päätöksellä.

3.2.3.2 Päätöksentekomenettelyt ja unionin säädökset

3.2.3.2.1 Lissabonin sopimuksessa tehtävien uudistusten tavoitteet

Yksi perussopimusuudistuksen tavoitteista oli pyrkimys yksinkertaistaa ja yhtenäistää unionin päätöksentekomuotoja ja säädöksiä. Lissabonin sopimuksen päätöksentekomenettelyitä ja unionin säädöksiä koskevat määräykset poikkeavat osin perustuslakisopimuksessa omaksutuista ratkaisuista, mutta niillä on myös yhteisiä elementtejä. Perustuslakisopimuksen mukainen säädösten järjestelmän uudistaminen on läheisesti kytköksissä päätöksentekomenettelyjen uudistamiseen ja erityisesti lainsäädäntömenettelyn (lainsäätämisyjärjestys) ja alemmanasteisten säädösten antamismenettelyn selkeämpään erotteluun. Perustuslakisopimuksessa säädösinstrumentit nimetään uudelleen ja säädöstyypit kytketään niiden antamismenettelyihin. Perustuslakisopimuksessa säädökset jaetaan nykyjärjestelmästä poiketen niiden antamismenettelyjen mukaisesti kahteen luokkaan: lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviin ja muissa menettelyissä kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviin säädöksiin. Lainsäätämisyjär-

jestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ovat eurooppalaki (nykyinen asetus) ja eurooppapuitelaki (nykyinen direktiivi). Muissa menettelyissä annettavia säädöksiä ovat eurooppa-asetus, eurooppapäätös, suositus ja lausunto. Sitovia säädöksiä ovat eurooppalaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus ja eurooppapäätös. Ei-sitovia instrumentteja ovat suositus ja lausunto. Nykyisestä käytännöstä poiketen lainsäädäntömenettelyssä ei enää hyväksyttäisi päätöksiä. Perustuslakisopimuksen uudistusten seurauksena unionin säädösten hierarkia voitaisiin hahmottaa nykyjärjestelmää selkeämmin.

Vuoden 2007 HVK:lle annetussa toimeksiannossa määrätään kuitenkin, että perustuslakisopimuksessa omaksutut säädösnimikkeet hylätään ja nykyiset säädösten nimikkeet säilytetään. Muutos liittyy yleiseen ratkaisuun luopua Lissabonin sopimuksessa elementeistä, joilla voitaisiin katsoa olevan perustuslaillisia tai valtioihin yleisesti liitettäviä piirteitä, minkä haluttiin heijastuvan sopimuksessa käytetystä terminologiasta. Ero lainsäätämismenettelyissä hyväksyttävien säädösten ja muiden säädösten välillä kuitenkin säilytetään. Toimeksiannossa määrätään, että Lissabonin sopimuksella EUT-sopimukseen sisällytetään kolme artiklaa, jotka sisältävät määräykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä säädöksistä, säädösvallan siirron nojalla annettavista säädöksistä ja täytäntöönpanosäädöksistä. Asetukset, direktiivit ja päätökset ovat tavallisessa tai erityisessä lainsäätämismenettelyssä hyväksyttäviä säädöksiä. Myös säädösvallan siirron nojalla annettavia säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä koskevia artikloja muutetaan tarpeellisin osin.

3.2.3.2.2 Päätöksentekomenettelyjä koskevat uudistukset

Päätöksentekomenettelyjen osalta Lissabonin sopimus vastaa perustuslakisopimusta. Lissabonin sopimuksessa unionin päätöksentekomenettelyjen määrää vähennetään ja eri menettelyt erotellaan nykyistä selkeämmin. Menettelyt jaetaan lainsäätämisyjärjestykseen ja muihin menettelyihin. Jaottelu on pääsääntöisesti käytössä kaikilla muilla politiikkaaloilla paitsi yhteisen ulko- ja turvallisuuspo-

litiikan alalla, jolla unionin toimitukset eivät voi antaa lainsäädännöksi luokiteltavia säädöksiä. Lainsäätämismenettelyssä hyväksyttävistä säädöksistä ovat EUT-sopimuksen mukaan asetukset, direktiivit ja päätökset. Lainsäätämismenettelyssä hyväksyttävistä säädöksistä voivat antaa ainoastaan neuvosto ja Euroopan parlamentti yhdessä tai erityistapauksissa jompikumpi näistä toimielimistä, jolloin toinen toimielin osallistuu säädöksen antamiseen ilman varsinaista hyväksymisvaltaa. Muissa EUT-sopimuksissa määritellyissä menettelyissä erikseen määrätty toimitukset voivat antaa säädöksiä, joita ei luokitella lainsäädännöksi.

Lissabonin sopimuksen mukaan pääsääntöksi lainsäädäntömenettelyssä määritellään tavallinen lainsäätämismenettely, joka on käytännössä lähes sama kuin nykyinen yhteispäätösmenettely. Vähäiset muutokset yhteispäätösmenettelyn menettelyihin korostavat Euroopan parlamentin tasaveroista asemaa neuvoston kanssa. Periaatteena on, että asetukset, direktiivit ja päätökset annetaan komission ehdotuksesta ja että neuvosto ja Euroopan parlamentti ovat tasa-arvoisia lainsäätäjiä. Komission yksinomaiseen aloitteentekoon oikeuteen lainsäädäntömenettelyssä on poikkeuksena ainoastaan oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla ja poliisiyhteistyö, joissa jäsenvaltioilla on erityismääräyksen mukaisesti komission kanssa rinnakkainen aloiteoikeus. Tavallista lainsäätämismenettelyä käytettäessä neuvosto tekee aina päätöksensä määränemmistöllä ja Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä. Yksittäisissä oikeusperustamääräyksissä tai erillisissä määräyksissä voidaan lainsäätäjälle asettaa velvoite kuulla unionin muita toimielimiä tai neuvoa-antavia elimiä.

Eräillä sellaisilla aloilla, joilla unionin erityisluonne edellyttää erityisiä päätöksentekomenettelyjä tai jotka ovat jäsenvaltioille poliittisesti hyvin arkaluonteisia, sovelletaan EUT-sopimuksen mukaan poikkeuksellisesti erityisiä lainsäätämismenettelyjä. Erityisessä lainsäätämismenettelyssä asetusten, direktiivien tai päätöksen hyväksyy Euroopan parlamentti neuvoston osallistuessa menettelyyn tai neuvosto Euroopan parlamentin osallistuessa menettelyyn.

Tavallisen lainsäätämismenettelyn käyttöalaa laajennetaan Lissabonin sopimuksessa

merkittävästi nykyisen yhteispäätösmenttelyn käyttöalaa verrattuna. Sitä sovelletaan 86 alalla nykyisen 37 alan sijasta. Kaiken kaikkiaan 30 alalla siirrytään muusta nykyisin käytössä olevasta menettelystä, jossa Euroopan parlamentilla ei nykyisin ole tasa-arvoista lainsäätäjän asemaa neuvoston kanssa, tavallisen lainsäätämismenettelyn käyttämiseen. Uusista tavallisen lainsäätämismenettelyn käyttöaloista merkittäviä ovat muun muassa maatalous- ja kalastuspolitiikan kysymykset eräin poikkeuksin sekä rikosoikeudellinen yhteistyö ja poliisiyhteistyö. Yhteensä 19 alalla kyseessä on uusi oikeusperusta, sisältäen sekä politiikka-alojen sisäisiä laajennuksia että kokonaan uusia politiikka-aloja. Lähes kaikilla uusien oikeusperustojen kattamilla aloilla sovelletaan tavallista lainsäätämismenettelyä.

Erityistä lainsäätämismenettelyä sovelletaan Lissabonin sopimuksen mukaan yhteensä 30 alalla. Erityisiä lainsäätämismenettelyjä käytetään yhteensä kuudessa erilaisessa menettelyssä. Näitä ovat budjettimenettely, Euroopan parlamentin lakien antamismenettely (yhteensä kolme alaa, joilla vaaditaan neuvoston ja komission hyväksyntä) sekä neuvoston lakien antamismenettelyt (neljä eri menettelyä, joista viidellä alalla vaaditaan yksimielisyys ja Euroopan parlamentin hyväksyntä, 17 alalla vaaditaan yksimielisyys ja Euroopan parlamentin kuuleminen, yhdellä alalla vaaditaan määränemmistö ja Euroopan parlamentin hyväksyntä sekä kolmella alalla määränemmistö ja Euroopan parlamentin kuuleminen). Budjettimenettelyä on käsitelty erikseen luvussa 3.2.1.11. Alat, joilla Euroopan parlamentti antaa lainsäädäntöä, ovat sellaisia, joilla se nykyisinkin toimii itsenäisesti. Lähes kaikki alat, joilla neuvosto antaa lainsäädäntöä, ovat sellaisia, joilla neuvosto nykyisinkin toimii joko yksin tai Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan taikka Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Lissabonin sopimuksen mukaan neuvoston päätöksenteossa siirrytään yksimielisestä päätöksenteosta määränemmistöpäätöksentekoon yhteensä 17 alalla. Näistä 13 alalla siirrytään myös tavallisen lainsäätämismenettelyn käyttöön. Merkittäviä aloja, joilla siirrytään määränemmistöpäätöksentekoon, ovat muun muassa täytäntöönpanovallan käytön valvontamenettelyistä päättäminen

(nykyinen niin sanottu komitologiapäätös), sosiaaliturvaetuudet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä sekä oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla. Myös lähes kaikkiin uusiin oikeusperustoihin sovelletaan neuvostossa määränemistöpäätöksenteoa. Siltä osin kuin uusien oikeusperustojen aloilla on säädösten antamiseen käytetty oikeusperustana nykyistä SEY 308 artiklaa, tämä merkitsee siirtymistä yksimielisestä päätöksenteosta määränemistöpäätöksenteoon. Yksimielinen päätöksenteko neuvostossa säilyy kuitenkin eräillä aloilla, joilla jäsenvaltiot katsoivat tärkeäksi turvata vaikutusmahdollisuutensa täysimääräisesti (esimerkiksi välillisen verotuksen yhdenmukaistaminen, eräät sosiaalipolitiikan ja ympäristöpolitiikan alan kysymykset, energiaverotusta koskevat toimenpiteet).

Eräillä tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen kattamilla aloilla EUT-sopimukseen sisältyy niin sanottu hätäjarrumekanismi. Näitä aloja ovat sosiaaliturvaetuudet työntekijöiden vapaan liikkuvuuden alalla (SEUT 42 artikla), rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöiden (SEUT 69 a artiklan 3 kohta) ja rikostunnusmerkistöjen ja seuraamusten (SEUT 69 b artiklan 3 kohta) lähentäminen, Euroopan syyttäjänvirasto (SEUT 69 e artiklan 1 kohta) sekä poliisiyhteistyö (SEUT 69 f artiklan 3 kohta). Menettelyyn turvautuminen on mahdollista, jos jäsenvaltio katsoo, että lainsäädäntöehdotus voi vaikuttaa joko sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin (SEUT 42 artikla) tai rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin (SEUT 69 a artiklan 3 kohta ja 69 b artiklan 3 kohta), tai mikäli asiasta ei päästä neuvostossa yhteisymmärrykseen (SEUT 69 e artiklan 1 kohta ja SEUT 69 f artiklan 3 kohta). Jäsenvaltio voi tällöin pyytää SEUT 42 artiklan mukaan asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi ja menettelyn keskeyttämistä. Eurooppa-neuvoston on tällöin neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko palautettava asia neuvostolle menettelyn jatkamiseksi tai pyydetävä komissiota tekemään uusi ehdotus. Rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöiden (SEUT 69 a artiklan 3 kohta), rikostunnusmerkistöjen ja seuraamusten lähentämisen (SEUT 69 b artiklan 3 kohta), syyttäjänviraston (SEUT 69 e artiklan 1 kohta) sekä poliisiyhteistyön (SEUT 69 f artiklan 3 kohta) osalta yhdeksän

jäsenvaltiota voi halutessaan aloittaa myös tiiviimmän yhteistyön, mikäli asiassa ei päästä Eurooppa-neuvostossa yhteisymmärrykseen. Hätäjarrumekanismi on täysin uusi menettely näillä lainsäätämisyjärjestyksen kattamilla aloilla. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla vastaavanlainen hätäjarrumekanismi on käytössä jo nykyisin (SEU 23 artiklan 2 kohta).

Unionin toimielimet voivat Lissabonin sopimuksen mukaan antaa säädöksiä eräissä tapauksissa myös muissa menettelyissä kuin lainsäätämisyjärjestyksessä. Tällaisia menettelyjä ovat säädösvallan siirtoon perustuva menettely sekä täytäntöönpanomenettelyt.

Perussopimuksissa erikseen määrättyissä tapauksissa Eurooppa-neuvosto, neuvosto, komissio ja Euroopan keskuspankki voivat antaa säädöksiä suoraan sopimuksen nojalla. Tällöin asianomainen toimielin noudattaa kyseisen määräyksen mukaista menettelyä.

Lisäksi lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä voidaan komissiolle siirtää valta antaa muita kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä, soveltamisalaltaan yleisiä säädöksiä, joilla voidaan täydentää tai muuttaa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt säädöksen tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia. Tällöin lainsäädäntövallan käyttäjä (neuvosto ja Euroopan parlamentti) vahvistaa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä nimenomaisesti säädösvallan siirtoa koskevat ehdot. Tällaisia ehtoja ovat säädösvallan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto. Säädökseen voidaan hyväksyä ehto, jonka mukaan kumpikin lainsäätäjä voi itsenäisesti päättää peruuttaa säädösvallan siirron tai että säädösvallan siirron nojalla annettu säädös voi tulla voimaan ainoastaan, jos neuvosto tai Euroopan parlamentti ei vastusta sitä asetetun määräajan kuluessa. Mahdollisuus lainsäädäntövallan siirtoon komissiolle on uusi menettely unionin päätöksentekojärjestelmässä. Sen tarkoituksena on tehostaa lainsäätäjän toimintaa vapauttamalla se teknisten yksityiskohtien käsitte-lystä.

EUT-sopimuksen mukaan komissio voi hyväksyä täytäntöönpanosäädöksiä, jos unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista unionin tason täytäntöönpanoa ja kyseisillä säädöksillä siirretään täytäntöönpanovaltaa komissiolle.

Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa täytäntöönpanovaltaa voidaan siirtää myös neuvostolle. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat täytäntöönpanosäädökset antaa aina neuvosto. Komissiolle kuuluvan täytäntöönpanovallan käyttö vastaa pääpiirteissään nykyistä komitologiamenettelyä. Komitologiasta annetaan Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen uusi asetus, joka korvaa nykyisen niin sanotun komitologiapäätöksen (neuvoston päätös 1999/468/EY, sellaisena kuin se on muutettuna päätöksellä 2006/512/EY, EUVL L 200, 22.7.2006, s. 11). Nykyinen päätös on annettu SEY 202 artiklan nojalla neuvoston yksimielisellä päätöksellä neuvoston kuultua Euroopan parlamenttia. Komitologiaa koskeva asetus sen sijaan annettaisiin tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, joten Euroopan parlamentti osallistuu sen antamiseen neuvoston kanssa tasaveroisena lainsäätäjänä. Tällä saattaa olla jäsenvaltioiden valvontavaltaa kaventava vaikutus komitologiamenettelyn tulevaisuuden muotoihin, vaikka asetus koskee SEUT 249 c artiklan 3 kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltioiden mahdollisuuksia valvoa täytäntöönpanovallan käyttöä.

EUT-sopimuksessa ei ole tarkkoja määräyksiä siitä, milloin ja missä laajuudessa uutta mahdollisuutta siirtää säädösvaltaa komissiolle käytettäisiin. Säädösvaltan siirron nojalla annettavien säädösten käyttöala suhteessa sekä lainsäädännön alaan että täytäntöönpanosäädösten alaan hahmottuu vasta käytännössä. Todennäköisesti uuden menettelyn luominen kuitenkin merkitsisi yhtäältä sitä, että lainsäätämisyjärjestyksessä annettavat säädökset olisivat vähemmän yksityiskohtaisia kuin nykyisin lainsäätämisyjärjestystä vastaavissa menettelyissä annettavat säädökset. Mahdollista on myös, että lainsäätämisyjärjestyksessä annettavien säädösten määrä jossain määrin vähenisi. Toisaalta on todennäköistä, että osa nykyisin komitologiamenettelyssä käsiteltävistä asioista siirtyisi säädösvaltan siirron nojalla komissiolle kuuluvaan toimivaltaan. Tähän viittaa se, että säädösvaltan siirron soveltamisalan määritelmä on hyvin lähellä nykyisen komitologiapäätöksen valvonnan käsittelevän sääntelymenettelyn soveltamisalan määritelmää. Tämän seurauksena komission käyttämän säädösvaltan valvonta siirtyisi jäsenvaltioiden komitologiamenette-

lyssä käyttämän valvontavallan alueelta neuvostolle ja Euroopan parlamentille kuuluvan säädösvaltan siirtoon liittyvän valvontavallan alueeseen.

Avoimesta koordinaatiomenetelmästä ei ole sisällytetty perussopimuksiin yleislauseketta, vaikka konventti asiaa harkitsikin. Vastaava menettely sisältyy kuitenkin eräisiin oikeusperustamääräyksiin (sosiaalipolitiikka SEUT 140 artikla, kansanterveys SEUT 152 artikla, teollisuus SEUT 157 artikla ja tutkimus SEUT 165 artikla). Näillä aloilla kysymys on siten unionin toimivaltaan kuuluvasta toiminnasta, ei varsinaisesti avoimesta koordinaatiomenetelmästä. Muilla aloilla, joilla menetelmää EU:ssa sovelletaan, avoin koordinaatiomenetelmä säilyy perussopimuksissa sääntelemättömänä, joustavana, jäsenvaltioiden välisen poliittisen yhteistyön välineenä.

3.2.3.2.3 Säädöksiä koskevat uudistukset

Säädöstyyppeiden osalta vuoden 2007 HVK:lle annettu toimeksianto oli käytännössä vaikea toteuttaa, sillä määräykset nykyisten säädösnimikkeiden säilyttämisestä mutta perustuslakisopimuksen mukaisen säädöshierarkian toteuttamisesta olivat hankalasti yhteen sovitettavissa. Siinä missä päätös on perustuslakisopimuksen mukaan muussa kuin lainsäätämismenettelyssä hyväksyttävä säädös, voidaan päätöksiä nykysopimuksen mukaan hyväksyä myös lainsäätämismenettelyssä. Käytännössä lainsäätämismenettelyssä hyväksyttäviä säädöksiä ovat jatkossakin asetus, direktiivi ja päätös. Samannimisiä säädöksiä hyväksytään kuitenkin myös muissa menettelyissä. Säädöshierarkian toteuttamiseen pyritään niin, että säädösvaltan siirron nojalla (SEUT 249 b artikla) annettavien säädösten otsikkoon lisätään ilmaisu ”delegoitu” ja täytäntöönpanovallan nojalla (SEUT 249 c artikla) annettavien säädösten otsikkoon sisällytetään ilmaisu ”täytäntöönpano”. Suoraan EUT-sopimuksen nojalla hyväksyttävien täytäntöönpanosäädösten nimikkeistä ei kuitenkaan jatkossakaan ilmene niiden luonne muina kuin lainsäädäntömenettelyssä hyväksyttävänä säädöksinä. Esimerkkinä voidaan mainita maatalous- ja kalastuspolitiikka (SEUT 37 artiklan 3 kohta). Sää-

döksen luonne ilmenee näissä tapauksissa ainoastaan siitä oikeusperustamääräyksestä, jonka nojalla säädös on hyväksytty: niissä oikeusperustamääräyksissä, joiden nojalla hyväksytään lainsäädäntöä, on viittaus joko tavallisen tai erityisen lainsäädäntömenettelyn soveltamiseen. Mikäli viittausta lainsäädäntömenettelyn soveltamiseen ei ole, voidaan oikeusperustamääräyksen nojalla hyväksyä ainoastaan muita kuin lainsäädäntömenettelyssä hyväksyttäviä säädöksiä.

Lissabonin sopimuksessa säädöstyypin lukumäärä vähenee. Tämä on ennen kaikkea seurausta pilarirakenteen poistumisesta, joka mahdollistaa samojen säädöstyypin käytön kaikilla unionin toimialoilla, mukaan lukien oikeus- ja sisäasiat ja yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Muista aloista poiketen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei anneta SEU 11 artiklan mukaan lainsäätämisenjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ja säädöstyypeistä on alan luonteen vuoksi käytössä ainoastaan päätös. Myös eräillä muilla aloilla on käytössä olevia säädösvaihtoehtoja tiettyjen toimien osalta rajoitettu. Siltä osin kuin perustuslakiosopimus sisältää rajauksia säädösinstrumenttien valintaa koskien (eurooppalaki tai eurooppapuitelaki) on nämä rajaukset pääsääntöisesti toteutettu samansisältöisinä (asetus tai direktiivi). Muutoin voidaan lainsäädäntömenettelyssä hyväksyä perustuslakiosopimuksesta poiketen asetusten ja direktiivien lisäksi myös lainsäädäntöpäätöksiä. Joissakin kysymyksissä (unionin rahoittamat ohjelmat tai tukitoimet, jotkin budjettikysymykset) vuoden 2007 HVK:ssa päätettiin mahdollistaa perustuslakiosopimuksessa määritellyn eurooppalain (asetuksen) asemesta nykykäytännön mukaisten päätösten käyttämisen jatkaminen. Kyseiset tapaukset koskevat asioita, jotka eivät luonteeltaan ole perinteisiä lainsäädäntöasioita ja joissa siitä syystä päädyttiin perustuslakiosopimuksessa neuvotellun ratkaisun korjaamiseen.

Lissabonin sopimuksessa tehdystä lainsäädäntövallan ja täytäntöönpanovallan sekä niitä käytettäessä annettujen säädösten nykyistä selkeämmästä erottelusta seuraava säädösten hierarkia selkeyttää unionin käytössä olevien säädösten välisiä suhteita. Jaottelulla lainsäätämisenmenettelyissä annettaviin säädöksiin ja muihin säädöksiin on merkitystä myös siksi, että kansallisten parlamenttien harjoittama

toissijaisuusperiaatteen valvonta ja neuvoston istuntojen julkisuus kohdistuvat ainoastaan lainsäätämisenjärjestyksessä hyväksyttäviin säädöksiin. Säädöshierarkia toteutuu pääpiirteissään kolmiportaisena: lainsäätämisenmenettelyssä hyväksyttävät säädökset ovat hierarkiassa ylimpänä, säädösvallan siirron nojalla annettavat komission säädökset ovat näitä alempana, ja komission tai neuvoston täytäntöönpanosäädökset ovat alimmanasteisia säädöksiä. Suositukset ja lausunnot eivät ole sitovia säädöksiä, joten ne eivät ole varsinaisesti sijoitettavissa säädösten hierarkiaan. Niillä voi olla lähinnä tulkinnallista vaikutusta. On kuitenkin huomattava, että EUT-sopimuksen sisältämistä säädöksiä koskevasta määräyksistä ei voi yksiselitteisesti johtaa sitä, että säädösvallan siirron nojalla annettujen säädösten säädöshierarkkinen asema olisi täytäntöönpanosäädöksiä korkeampi. Vaikka sopimuksessa ei olekaan nimenomaista määräystä säädösten hierarkiasta tai normikonfliktien ratkaisemisesta, lienee selvää, että alemmanasteiset säädökset eivät saa olla ristiriidassa niitä ylemmänasteisten säädösten kanssa ja että konkreettisessa ristiriitatilanteessa alemmanasteisia säädöksiä ei voi soveltaa. Alemmanasteista säädöstä ei myöskään voida antaa ilman, että ylemmänasteinen säädös sisältäisi nimenomaisen valtuutuksen sen antamiseen.

Käytännössä Lissabonin sopimuksen mukainen säädöshierarkia kuitenkin toteutuu selkeäpiirteisenä vain niillä aloilla, joilla lainsäätämisenjärjestys on poikkeuksetta käytössä. Esimerkiksi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan päätökset eivät siten ole ongelmitta sijoitettavissa säädöshierarkiaan. Sama koskee aloja, joilla säädöksiä voidaan hyväksyä sekä lainsäätämisenjärjestyksessä että suoraan EUT-sopimuksen erityismääräysten nojalla. EUT-sopimuksessa ei myöskään määritellä tarkasti säädöslajien käyttöalojen rajoja niilläkään aloilla, joilla pääsääntöön mukaiset säädöstyypit ovat käytössä. Näin sekä lainsäädännön ala että säädösvallan siirron nojalla annettujen säädösten käyttöalan suhde täytäntöönpanosäädöksiin jäävät jossain määrin epäselviksi. Näiden kysymysten ratkaiseminen jää paljolti tulevan lainsäädäntö- ja tuomioistuinkäytännön varaan.

3.2.3.3 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Unionin toimielinjärjestelmä

Suomen keskeisenä tavoitteena oli toimielimiä koskevien määräysten täsmentäminen siten, että toimielinten välinen tasapaino ja jäsenvaltioiden tasa-arvo sekä yhteisömenetelmän laaja-alainen soveltaminen turvataan (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, SuVL 2/2003 vp).

Merkittävimmät toimielinjärjestelmää koskevat muutokset liittyvät Eurooppa-neuvoston muuttamiseen unionin toimielimeksi ja sen saattamiseen EU:n tuomioistuinten valvonnan alaiseksi sekä pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittämiseen Eurooppa-neuvostolle, Euroopan parlamentin aseman vahvistumiseen ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan viran perustamiseen. Lisäksi toimielinten kokoonpanoihin tehdään Lissabonin sopimuksessa eräitä muutoksia. Näiden ei kuitenkaan sellaisenaan voida katsoa horjuttavan toimielintenvälistä tasapainoa. Suomen tavoitteiden arvioinnin näkökulmasta keskeisiä saavutuksia ovat päätöksenteon tehostaminen, jäsenvaltioiden yhteisen kiertävän puheenjohtajuuden säilyttäminen pääpiirteittäin nykyistä vastaavana sekä komission jäsenyyden perustuminen ehdottomaan tasapuolisuuteen. Vaikka neuvoston osalta saavutettu kaksoisenemmistöratkaisu ei täysin vastaakaan Suomen tavoitteita, säilyttää se kuitenkin Suomen suhteellisen aseman lähes nykyistä vastaavana helpottaen samalla päätöksentekoa neuvostossa yleisesti. Eurooppa-neuvoston aseman selkeä vahvistuminen ei vastaa Suomen tavoitteita, mutta tältäkin osin positiivisena voidaan pitää erityisesti yleisten toimielimiä koskevien sääntöjen soveltumista Eurooppa-neuvostoon sen toimielinaseman seurauksena.

Suomen keskeisenä tavoitteena vuoden 2007 HVK:ssa oli, ettei perustuslakisopimuksen institutionaalisia ratkaisuja avattaisi uudelleenneuvotteluille. Kyseessä on poliittisesti herkkä kompromissi, joka syntyi pitkien neuvottelujen jälkeen. Suomi hyväksyi perustuslakisopimuksen sisältämät institutionaaliset ratkaisut kompromissina osana laajempaa kokonaisratkaisua (E 149/2006 vp).

Suuri valiokunta yhtyi valtioneuvoston selvitäksessä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan toimielimiä koskevaa kokonaisratkaisua ei tule avata uudelleen neuvoteltavaksi (SuVL 1/2007).

Vuoden 2007 HVK:ssa tehdyt ratkaisut, joissa perustuslakisopimuksen toimielimiä koskevat uudistukset siirrettiin sellaisinaan Lissabonin sopimukseen, vastaavat Suomen tavoitteita. Ainoat sisältömuutokset koskevat neuvoston äänestysjärjestelmän käyttöönottamisen lykkäämistä ja EU:n ulkoministerin nimikkeen muuttamista unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi. Muutokset olivat Suomen hyväksyttävissä.

Euroopan parlamentti

Suomi katsoi konventin Euroopan parlamenttia koskevien esitysten vastaavan pääosin sen näkemyksiä, eikä suuria muutostarpeita ollut. Suomi ei nähnyt tarvetta Euroopan parlamentin paikkajaon perusteiden muuttamiseen, vaan piti tärkeänä alenevan suhteellisuuden periaatteen määrittelemistä siten, ettei se merkitse olennaista muutosta nykyiseen paikkajakoon. Lisäksi Suomi kannatti parlamentin paikkajaon muuttamista vain hallitustenvälisessä konferenssissa, ei Eurooppa-neuvoston päätöksellä (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Euroopan parlamenttia koskevan lopputuloksen voidaan katsoa pääosin vastaavan Suomen tavoitteita. Perustuslakisopimuksella tai Lissabonin sopimuksella ei muuteta parlamentin paikkajaon periaatteita eikä sillä näin ole vaikutusta parlamentissa vallitsevaan, alenevaan suhteellisuuteen perustuvaan tasapainoon. Vaikka parlamentin yksityiskohtaisesta paikkajaosta ei jatkossa määrätä perussopimuksissa vaan Eurooppa-neuvoston päätöksellä, tapahtuu tämä kuitenkin yksimielisesti. Lisäksi vähimmäispaikkamäärän asettaminen on erityisesti unionin pienimmille jäsenvaltioille tärkeä tae siitä, että niiden edustus säilyy osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien näkökulmasta riittävällä vähimmäistasolla. Enimmäismäärän rajaaminen vastaavasti estää mitään jäsenvaltiota kasvattamasta suhteellista vaikutusvaltaansa nykyistä suuremmaksi.

Suomi nosti kesäkuun Eurooppa-neuvostossa 2007 esille kysymyksen Euroopan parlamentin paikkajaosta liittyen Ahvenanmaan mahdollisuuteen edustautua Euroopan parlamentissa. Suomi pyrki vaikuttamaan myös Euroopan parlamenttiin sen valmistellessa mietintöä parlamentin paikkajaosta, jotta Suomi saisi yhden lisäpaikan eli yhteensä 14 paikkaa. Lisäpaikkaa perusteltiin Ahvenanmaan maakunnan itsehallinnon erityis asemalla ja alenevan suhteellisuuden periaatteen toteutumisella. Myös suomalaiset edustajat Euroopan parlamentissa tekivät perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnan (AFCO) esitykseen muutosehdotuksen, jossa ehdotettiin lisäpaikkaa Suomelle perusteena alenevan suhteellisuuden toteutuminen. Lopullisessa ratkaisussa Suomen edustajien määrä on valiokunnan esityksen mukainen eli 13 edustajaa.

Eurooppa-neuvosto

Perustuslakisopimukseen johtaneissa neuvotteluissa Suomi suhtautui varauksellisesti esitykseen Eurooppa-neuvoston aseman virallistamisesta ja sen pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittämisestä. Koska Eurooppa-neuvoston asema kytkeytyi läheisesti toimielimiä koskevaan kokonaisratkaisuun, mukaan lukien neuvoston määränemmistön laskentatapa, asetettiin ratkaisun hyväksymisen edellytyksiksi toimielintenvälisen tasapainon ja jäsenvaltioiden tasa-arvoisuuden turvaaminen unionin päätöksentekojärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakisopimuksen institutionaalinen kokonaisratkaisu on kompromissi, jonka osana Eurooppa-neuvoston vahvistaminen oli neuvotteluissa perusteltua hyväksyä (UaVM 2/2006 vp). Suomi katsoi, että Eurooppa-neuvostoon tulisi myös soveltaa samoja periaatteita kuin muihin toimielimiin, mukaan lukien unionin tuomioistuimen oikeus tutkia sen toimien lainmukaisuutta. Suuri valiokunta suhtautui lisäksi varauksellisesti valtuutuslausekkeilla tapahtuvaan perustuslaillisen vallan siirtämiseen jäsenvaltioilta Eurooppa-neuvostolle (SuVL 2/2003 vp).

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajuuteen liittyen Suomi edellytti, että puheenjohtajan tehtävä rajataan tarkasti ja että hänelle asetetaan

vastaavia riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen liittyviä vaatimuksia kuin komission muille jäsenille (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Valtioneuvosto piti erityisen tärkeänä, ettei puheenjohtajalle anneta neuvoston työskentelyä ohjaavia tehtäviä eikä häntä varten luoda muiden toimielinten kanssa kilpailevia valmistelurakenteita (VNS 2/2003 vp).

Eurooppa-neuvoston osalta sekä perustuslakisopimukseen että Lissabonin sopimukseen sisällytettyä ratkaisua voidaan osittain pitää sen nykyisen aseman virallistamisena. Eurooppa-neuvoston varsinaiset tehtävät säilyvät pääosin ennallaan, ja lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan käyttö on rajattu näiden ulkopuolelle. Eurooppa-neuvoston toimivaltuudet tehdä päätöksiä vahvistavat kuitenkin sen painoarvoa myös oikeudellisesti sitovien päätösten tekijänä. Lisäksi on todennäköistä, että toimielimeksi muuttaminen ja pidempiaikaisen puheenjohtajan nimittäminen käytännössä vahvistaisivat Eurooppa-neuvoston asemaa. Tämä on haaste, johon myös Suomen on osaltaan vastattava edistämällä jatkossakin toimielintenvälistä tasapainoa sekä yhteisömenetelmän tehokasta ja laaja-alaista soveltamista. Ulkoasiainvaliokunta on katsonut, että Eurooppa-neuvoston vahvistaminen on osa institutionaalista kokonaisratkaisua ja siten hyväksyttävissä (UaVM 13/2006 vp).

Toisaalta toimielimeksi muuttaminen myös asettaa Eurooppa-neuvoston samaan asemaan muiden toimielinten kanssa ja edistää muun muassa sen toiminnan avoimuutta ja vastuullisuutta. Toimielimenä Eurooppa-neuvosto on velvoitettu toimimaan mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen. Siihen sovelletaan myös unionin avoimuutta ja asiakirjajulkisuutta koskevaa lainsäädäntöä. Eurooppa-neuvoston tulee myös käydä avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Lisäksi sen toiminta tulee Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnan alaiseksi Suomen edellyttämällä tavalla.

Eurooppa-neuvoston pidempiaikaisen puheenjohtajan tehtäviä tai asemaa ei ole muutettu konventin alkuperäisestä esityksestä. Puheenjohtajan käyttöön ei luotu erillisiä valmistelurakenteita. Uuden SEU 9 c artiklan mukaisesti Eurooppa-neuvoston kokousten

valmistelusta vastaa yleisten asioiden neuvosto, ja käytännön työssä Eurooppa-neuvostoa ja sen puheenjohtajaa avustaa neuvoston sihteeristö. Yleisten asioiden neuvosto huolehtii myös Eurooppa-neuvoston kokouksista aiheutuvien jatkotoimien toteutuksesta ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon. Yleisten asioiden neuvostolla on näin keskeinen asema Eurooppa-neuvoston ja komission yhteistoiminnan edistämiseksi ja roolien tasapainottamisessa. Käytännössä haaste kohdistuu neuvoston senhetkiseen puheenjohtajavaltioon. Ulkosuhteiden osalta vastaava asema on ulkoasiainneuvostolla, joka tekee päätöksiä unionin ulkoisesta toiminnasta Eurooppa-neuvoston määrittelemien suunta-aviivojen mukaisesti ja vastaa tällä saralla unionin toiminnan johdonmukaisuudesta. Tasapainoinen suhde ulkosuhdeneuvoston puheenjohtajana toimivaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaan edustajaan on näin ollen myös ensiarvoisen tärkeä.

Eurooppa-neuvoston roolin muuttuminen on merkityksellinen seikka myös Suomen valtioelinten välisten suhteiden kannalta (UaVM 13/2006 vp). Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta, suuri valiokunta ja perustuslakivaliokunta ovat korostaneet muutoksen johdosta perustuslain 97 §:n säännöksiä eduskunnan oikeudesta saada tietoja Eurooppa-neuvostossa käsiteltävistä asioista samoin kuin eduskunnan osallistumista sen toimivaltaan 96 §:n mukaan kuuluvien Euroopan unionin asioiden kansalliseen valmisteluun. Valtioneuvoston on saatettava ehdotus Eurooppa-neuvoston päätökseksi perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla eduskunnassa käsiteltäväksi, jos ehdotuksessa on kysymys saman pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Eurooppa-neuvostossa käsiteltäviin asioihin sovelletaan myös perustuslain 97 §:n säännöksiä ulkoasiainvaliokunnan ja suuren valiokunnan oikeudesta saada valtioneuvostolta tietoja Euroopan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista ja muista asioista (PeVL 36/2006 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan Eurooppa-neuvoston asema unionin virallisena toimielimenä ei voi olla merkityksetön seikka myöskään tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välillä noudatettavien käytäntöjen

kannalta (PeVL 7/2003 vp, PeVL 36/2006 vp). Kysymys on viime kädessä siitä, että perustuslain 93 §:n 2 momentissa osoitetaan valtioneuvoston toimivaltaan unionissa tehtävien päätösten kansallinen valmistelu (PeVM 10/1998 vp, s. 26/II) ja että unionin perussopimusten muutosten valmisteluun sovelletaan saman pykälän 1 momentin säännöksiä (HE 1/1998 vp, s. 146).

Muutos vahvistaa entisestään eduskunnalle vastuussa olevan valtioneuvoston toimintaa johtavan pääministerin asemaa Suomen eurooppapolitiikan johdossa ja Suomen edustajana Eurooppa-neuvostossa (PeVL 36/2006 vp). Tämä koskee yksiselitteisesti myös unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka kuuluu selkeästi valtioneuvoston toimivaltaan (UaVM 2/2003 vp, UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2003 vp, SuVL 2/2006 vp). Eurooppa-neuvostossa käsiteltävät kaikki asiat kuuluvat näin ollen käytännössä valtioneuvoston toimivaltaan. Muodostettaessa Suomen kantaa merkittäviin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin unioniasioihin valtioneuvoston tulee kuitenkin toimia läheisessä yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa Suomen ulkopoliittikan yhtenäisyyden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi (HE 1/1998 vp, s. 146–147, PeVM 10/1998 vp, s. 26, PeVL 54/2005 vp, s. 4, PeVL 6/2006 vp, PeVL 36/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on myös todennut (PeVL 36/2006 vp), että valtioneuvostosta annetun lain 24 §:ssä tarkoitettu valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteinen kokous on tähän tarkoitukseen käyttökelpoinen ja muodolliselta kannalta riittävä yhteistyön foorumi. Käytännössä tarpeellisia ja asianmukaisia yhteistyömuotoja ovat myös pääministerin ja ulkoasiainministerin epäviralliset tapaamiset tasavallan presidentin kanssa.

Neuvosto

Suomen keskeisimpänä tavoitteena oli neuvoston puheenjohtajuusjärjestelmän perustuminen jatkossakin jäsenmaiden tasapuoliseen vuorotteluun (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Tältä osin Lissabonin sopimus vastaa hyvin Suomen tavoitteita, lukuun ottamatta korkean edustajan toimimista ulko-

asiainneuvoston puheenjohtajana, mihin Suomi suhtautui varauksellisesti.

Valtioneuvoston tavoitteena oli myös, että järjestelmä kirjattaisiin itse sopimukseen, eikä jätettäisi Eurooppa-neuvoston päätettäväksi (VNS 2/2003 vp). Vaikka lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa luonnos Eurooppa-neuvoston päätökseksi kirjattiin julistukseen, itse luonnoksen sisältö uudesta järjestelmästä vastaa melko hyvin Suomen tavoitteita. Konventissa ja vuoden 2004 HVK:n aikana oli esillä ehdotus, jonka mukaan neuvoston eri kokoonpanojen puheenjohtajuus jaetaan ryhmän jäsenten kesken ja neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuus kestää vähintään vuoden. Eduskunnan suuri valiokunta edellytti lausunnoissaan (SuVL 2/2003 vp), että HVK:ssa pyrittäisiin neuvoston toiminnan koordinoimien turvaamiseksi ratkaisuun, joka mahdollistaisi myös vuotta lyhyemmät puheenjohtajuudet. Perustuslakisopimus ja Lissabonin sopimus vastaavat tätä tavoitetta. Samalla on kuitenkin huomioitava, että järjestelmää voidaan jatkossa muuttaa määräenemmistöllä. Myös tällöin Suomelle keskeisin tasapuolisen vuorottelun periaate on turvattu.

Neuvoston istuntojen julkisuuden lisääminen vastaa hyvin Suomen tavoitteita (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp). Myös neuvoston kokoonpanoja koskeva ratkaisu vastaa Suomen tavoitteita.

Määräenemmistön määritelmä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa

Suomen ensisijaisena tavoitteena oli niin sanottu yksinkertainen kaksoisenemmistö, jossa määräenemmistöpäätökseen vaadittaisiin jäsenmaiden ja unionin kokonaisväestön enemmistö (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, SuVL 2/2003 vp). Järjestelmä nähtiin jäsenmaiden tasapuolisuuden, tehokkuuden ja selkeyden kannalta parhaana ratkaisuna. Toissijaisena tavoitteena todettiin valtioneuvoston selonteossa (VNS 2/2003 vp) Nizzan ratkaisun säilyttäminen, mutta vuoden 2004 HVK:n neuvotteluiden loppuvaiheessa pyrittiin erityisesti pitämään jäsenmaa- ja väestökriteerien välinen ero mahdollisimman pienenä. Suomi ei kannattanut konventin ehdotusta, jonka mukaan määräenemmistöön vaa-

dittaisiin jäsenmaiden enemmistö ja vähintään kolme viidesosaa väestöstä.

Neuvotteluiden lopputulos ei vastaa Suomen ensisijaista tavoitetta. Suomen kannalta on kuitenkin merkittävää, ettei sen oma painoarvo neuvoston päätöksenteossa olennaisesti muutu. Lisäksi on huomattava, että lopullinen ratkaisu on pienempien maiden painoarvon kannalta konventin ehdotusta parempi. Tähän vaikuttaa erityisesti jäsenvaltiokriteerin korottaminen jäsenmaiden enemmistöstä 55 prosenttiin. Lisäksi 65 prosentin väestökriteerin käyttöön vuoden 2004 HVK:ssa lisätty vaatimus siitä, että päätöksen estämiseen vaaditaan vähintään neljä jäsenmaata, tasapainottaa järjestelmää jonkin verran pienempien maiden eduksi. Ratkaisuja ei muutettu vuoden 2007 HVK:ssa.

Tehokkuutta ja selkeyttä koskeneiden Suomen tavoitteiden osalta neuvottelutulosta voidaan pitää hyvänä ja uutta järjestelmää Nizzan sopimuksella hyväksytyä ratkaisua parempana (UaVM 2/2006 vp, SuVL 2/2005 vp, UaVM 13/2006 vp).

Euroopan komissio

Komissiota koskevien uudistusten osalta Suomi painotti komission toimintakyvyn ja puolueettoman aseman varmistamista myös laajentuneessa unionissa. Yksinomaisen aloiteoikeuden säilyttämisen lisäksi tärkeänä nähtiin komission aseman vahvistaminen myös nykyisten II ja III pilarin osalta. Tämä nivoutui keskeisellä tavalla Suomen yleistavoitteeseen toimielintenvälisen tasapainon varmistamisesta.

Komission kokoonpanon osalta Suomi ei pitänyt hyvänä konventin alkuperäistä ehdotusta, jossa komissio olisi jakautunut äänivaltaisiin ja äänivallattomiin komissaareihin. Suomen keskeisenä tavoitteena oli sellaisen järjestelyn luominen, joka turvaisi jäsenvaltioiden tasa-arvoisuuden ja komission kollegiaalisuuden sekä sen jäsenten tasavertaisuuden. Suomi katsoi, että komissiossa tulisi olla yksi äänivaltainen jäsen kustakin jäsenvaltiosta ja tehtävänjaon komission sisällä tulisi perustua tasapuoliseen vuorotteluun. Suomi katsoi myös, että kunkin jäsenvaltion tulisi esittää vain yksi ehdokas komission jäseneksi (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Perustuslakisopimukseen ja Lissabonin sopimukseen sisältyvät määräykset komission asemasta ja tehtävistä vastaavat Suomen tavoitteita: ne vahvistavat komission yksinomaista aloiteoikeutta sekä sen asemaa talouspolitiikan koordinaation alalla.

Komission kokoonpanosta vaikeiden neuvottelujen jälkeen saavutettu ratkaisu vastaa kohtuullisen hyvin Suomen asettamia tavoitteita. Ratkaisu, jossa komissiossa olisi jäsen kustakin jäsenvaltiosta vuoteen 2014 asti ja sen jälkeen siirryttäisiin tasapuoliseen vuorotteluun perustuvaan järjestelmään, turvaa sekä jäsenvaltioiden että komission jäsenten tasa-arvoisuuden. Komission sisälle ei synny muodollisia hierarkioita, eikä millään jäsenvaltiolla ole etuoikeutta omaan kansalaiseen komissiossa. Myös eduskunta on pitänyt parempana vaihtoehtona pienempää komissiota, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen tasapuoliseen kiertoon, kuin konventin esitystä äänivaltaisista ja äänivallattomista komissareista (SuVL 2/2003 vp, UaVM 2/2006 vp).

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa koskevat perustuslakisopimuksen ja Lissabonin sopimuksen määräykset vastaavat pääpiirteissään Suomen tavoitteita. Vuoden 2007 HVK:ssa korkean edustajan tehtäviin tai asemaan ei tehty muutoksia. Ainoa muutos perustuslakisopimukseen verrattuna koskee nimikkeen muuttamista perustuslakisopimuksen mukaisesta unionin ulkoasiainministeristä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi.

Suomi korosti sekä konventissa että vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa erityisesti sitä, että unionin korkean edustajan (ulkoasiainministerin) tehtävän perustaminen ei saa horjuttaa komission asemaa ulkosuhteissa eikä vaikuttaa merkittävästi toimielinten väliseen tasapainoon. Suomen tavoitteiden mukaisesti korkea edustaja toimii komission varapuheenjohtajana ja on komission täysivaltainen jäsen. Korkeana edustajana toimivan henkilön kansallisuus otetaan Suomen tavoitteiden mukaisesti huomioon ko-

mission muiden jäsenten valinnassa noudatettavan tasaisen vuorottelun järjestelmän puitteissa. Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamisen tarkoituksena on parantaa unionin ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuutta, mikä myös on Suomen tavoitteiden mukaista. Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta vuoden 2004 hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi, että ulkoasiainhallinnon perustaminen ei saa johtaa uusien, päällekkäisten rakenteiden luomiseen vaan sen tavoitteena tulee olla olemassa olevien resurssien tehokkaampi ja yhtenäisempi hyödyntäminen. Ulkosuhdehallintoa koskevat määräykset ovat tältä osin Suomen tavoitteiden mukaisia. Sekä valtioneuvosto että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta katsoivat myös, ettei ulkoasiainhallinnon perustamisella tule olla vaikutusta toimielinten väliseen tehtävänjakoon (UaVM 4/2003 vp).

Osa Euroopan ulkosuhdehallinnon henkilöstöstä rekrytoidaan kansallisista ulkoasiainhallinnoista, millä on oma vaikutuksensa Suomenkin valtionhallintoon, erityisesti ulkoasiainhallinnon osalta. Ulkosuhdehallinnon luominen onkin huomioitava ennen kaikkea ulkoasiainministeriön henkilöstöpolitiikassa. Tulevaisuudessa Euroopan ulkosuhdehallinto voi tarjota uusia välineitä varsinkin unionin pienille jäsenvaltioille niiden hoitaessa ulkosuhteitaan, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalveluiden hoitamisessa.

Euroopan unionin tuomioistuim

Euroopan unionin tuomioistuinta koskevat perustuslakisopimuksen ja Lissabonin sopimuksen määräykset vastaavat pääpiirteissään Suomen tavoitteita. Merkittävänä voidaan pitää tuomioistuimen toimivallan laajentamista Eurooppa-neuvoston päätösten valvontaan, mitä sekä valtioneuvosto että eduskunnan suuri valiokunta, ulkoasiainvaliokunta ja perustuslakivaliokunta pitivät tärkeänä (VNS 2/2003 vp, SuVL 2/2003 vp, UaVM 7/2003 vp ja PeVL 7/2003 vp). Sama koskee tuomioistuimen toimivallan laajentamista oikeus- ja sisäasioiden sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, vaikka Suomi olisikin ollut valmis vahvistamaan tuomioistui-

men asemaa edelleen sellaisten yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan toimenpiteiden laillisuusvalvonnan osalta, jotka vaikuttavat luonnollisten ja oikeushenkilöiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Myös sekä valtioneuvoston selonteossa että suuren valiokunnan lausunnossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kannatettu rikkomustuomioiden noudattamatta jättämistä koskevan seuraamusjärjestelmän tehostaminen sisältyy perustuslakisopimukseen ja Lissabonin sopimukseen. Lissabonin sopimuksessa toteutettavaa luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeuden laajentamista kannatettiin suuren valiokunnan lausunnossa. Erityisenä puutteena tulee kuitenkin pitää vuoden 2007 HVK:ssa sovittua rajausta, jonka mukaan tuomioistuimen toimivalta ei kata yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla hyväksyttäviä henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä.

Tuomioistuimen eri osien nimiä muutettiin käsittelyn kuluessa informatiivisempaan ja johdonmukaisempaan suuntaan siten kuin valtioneuvoston selonteossa sekä suuren valiokunnan lausunnossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä edellytettiin. Neuvoantavan komitean perustamiseen tuomarien valintamenettelyn yhteyteen ja nopeutetun menettelyn käyttöönottoon direktiivin täytäntöönpanon laiminlyöntitapauksissa sen sijaan suhtauduttiin valtioneuvoston selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä varauksellisesti.

Julkisasiamiesten määrän mahdollinen lisääminen merkitsee myös jäsenvaltioiden välillä kiertävien julkisasiamiesten määrän lisäämistä kolmesta viiteen. Tämä tarkoittaa, että myös Suomi saisi julkisasiamiehen tuomioistuimeen nykyistä järjestelmää useammin.

Unionin muut toimielimet ja neuvoo-antavat elimet

Perustuslakisopimuksen muita toimielimiä ja neuvoo-antavia elimiä koskevien määräysten osalta Suomen keskeisin neuvottelutavoite kohdistui Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenten nimitystapaan. Suomen tavoitteena oli Euroopan keskuspankin perussäännön muuttaminen niin, että päätöstä sen

johtokunnan nimittämisestä ei tehtäisi määränemmistöllä, vaan joko yksinkertaisella enemmistöllä tai yksimielisesti. Tällä tavoin olisi varmistettu jäsenvaltioiden tasa-arvoisuus valintamenettelyssä (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

Perustuslakisopimus ja Lissabonin sopimus eivät tältä osin vastaa Suomen tavoitteita. Suomen esitys ei saanut vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa kannatusta, ja siitä päätettiin neuvottelujen loppuvaiheessa tinkiä tasapainoisen kokonaisratkaisun varmistamiseksi. Keskeisenä vaikuttimena toimi saavutettu ratkaisu neuvoston äänenpainotuksesta, jota tullaan soveltamaan myös keskuspankin johtokunnan nimittämiseen. Ratkaisusta ei enää neuvoteltu vuoden 2007 HVK:ssa.

Tilintarkastustuomioistuimen osalta Suomi korosti, ettei sen asemaa unionin toimielinjärjestelmässä tule heikentää nykyisestä. Tältä osin Lissabonin sopimus vastaa Suomen tavoitteita.

Päätöksentekomenettelyt

Suomi piti konventissa uudistettua päätöksentekojärjestelmää pääpiirteissään onnistuneena sen vuoksi, että jaottelu lainsäädäntömenettelyyn ja muihin menettelyihin parantaa unionin päätöksentekojärjestelmän selkeyttä ja hyväksyttävyyttä (VNS 2/2003 vp). Näihin perusratkaisuihin ei tehty muutoksia vuoden 2004 ja 2007 hallitustenvälisissä konferensseissa. Yleisesti ottaen Suomi kannatti myös siirtymistä muista menettelyistä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen eräitä yksittäisiä aloja lukuun ottamatta. Suomi olisi unionin toiminnan tehostamiseksi ollut valmis hyväksymään siirtymisen neuvoston määränemmistöpäätöksentekoon useammillakin aloilla, kuin mihin lopulta päädyttiin (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003).

Siirtyminen uuteen kolmiportaiseen säädösten antamista koskevaan päätöksentekojärjestelmään saattaisi johtaa siihen, että varsinaisen lainsäädännön tason säädösten yksityiskohtaisuus ja mahdollisesti myös määrä vähentyisivät tulevaisuudessa, jos mahdollisuutta erityisesti säädösvallan siirtoon komissiolle ryhdyttäisiin käyttämään laajassa mitakaavassa.

Unionin säädökset

Suomen näkemyksen mukaan unionin säädösjärjestelmän yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen olisi yksi merkittävimmistä perustuslakisopimuksen sisältämistä uudistuksista. Perustuslakisopimuksen mukainen säädösjärjestelmä vastaisi kokonaisuutena arvioiden Suomen tavoitetta järjestelmän yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä sekä Suomen vakiintunutta kantaa säädöshierarkian luomisesta, vaikka uudistuksen merkityksen odotettiin varmistuvan vasta käytännön kokemusten perusteella (SuVL 1/2003 vp). Suomi tuki vuoden 2007 HVK:ssa selkeän hierarkian luomista säädösten välille ja katsoi, että perustuslakisopimuksen mukaiset uudet säädösinstrumenttien nimikkeet ovat nykyisiä ymmärrettävämpiä (E 140/2006 vp). Valtioneuvosto kuitenkin suhtautui joustavasti esimerkiksi säädösten nimikkeitä koskeviin muutoksiin. Suuri valiokunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (SuVL 1/2007 vp). Säädösten selkeys ja hierarkia ei toteudu Lissabonin sopimuksessa yhtä hyvin kuin perustuslakisopimuksessa.

Joissakin kysymyksissä vuoden 2007 HVK:ssa päätettiin mahdollistaa perustuslakisopimuksessa määritellyn eurooppalain (asetuksen) asemesta nykykäytännön mukaisten päätösten käyttämisen jatkaminen. Kyseiset tapaukset koskevat asioita, jotka eivät luonteeltaan ole perinteisiä lainsäädäntöasioita ja joissa siitä syystä päädyttiin perustuslakisopimuksessa neuvotellun ratkaisun korjaamiseen. Muutokset olivat Suomen hyväksyttävissä (E 55/2007 vp).

Jatkossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin keskeisesti vaikuttavat säädökset hyväksyttäisiin unionissa lainsäätämisyksityksessä ja että niiden sisältö aina vastaisi perussopimusten toimivaltaluokittelua ja oikeusperustamääräyksiä. Erityisesti aloilla, joilla unionilla olisi toimivaltaluokittelun mukaisesti toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia, sitovien säädösten, erityisesti asetusten ja direktiivien, käyttäminen ei saisi johtaa siihen, että unionin toimivalta käytännössä korvaisi jäsenvaltioiden toimivallan tai johtaisi jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamiseen.

3.2.4 Unionin politiikat ja toiminta

3.2.4.1 Yleistä

Unionin sisäisiä politiikkoja ja toimintaa koskevat määräykset sijaitsevat EUT-sopimuksen kolmannessa osassa ja ulkoista toimintaa koskevat määräykset sijaitsevat EUT-sopimuksen viidennessä osassa. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset ovat kuitenkin nykyiseen tapaan EU-sopimuksessa. Vastaavaa jaottelua noudatetaan myös seuraavassa unionin politiikkoja ja toimintaa koskevassa käsittelyssä. Unionin sisäiset politiikat ja ulkoinen toiminta eivät kuitenkaan muodosta toisiinsa nähden erillisiä kokonaisuuksia, vaan niillä on myös sopimusjärjestelmän tasolla monia yhtymäkohtia. Esimerkkinä voidaan mainita EUT-sopimuksen ensimmäisen osan II osaston yleisesti sovellettavat määräykset, jotka soveltuvat sekä sisäisten politiikkojen ja toimien että unionin ulkoisen toiminnan alalla. Yleiset määräykset koskevat muun ohella niin sanottuja horisontaalisesti sovellettavia periaatteita. Koska viimeksi mainituissa on kysymys ennen kaikkea unionin toimivallan käyttöä määrittävistä periaatteista, on niitä käsitelty erikseen edellä luvussa 3.2.1.4.4.

Sisäiset politiikat jaotellaan seuraavassa nykyisiin perussopimukseen verrattuna uusiin oikeusperustoihin ja politiikka-aloihin (3.2.4.2.1), vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen (3.2.4.2.2) sekä muita aloja koskeviin politiikkoihin (3.2.4.2.3). Koska Lissabonin sopimukseen sisältyy viimeksi mainittujen osalta olennaisesti vähemmän muutoksia nykytilaan verrattuna, ei kyseisiä aloja ole tarkoituksenmukaista käsitellä yhtä yksityiskohtaisesti.

3.2.4.2 Sisäiset politiikat ja toimet

3.2.4.2.1 Uudet oikeusperustat ja politiikkaalat

Yleistä taloudellista etua koskevat palvelut

Lissabonin sopimukseen sisältyy EY-sopimuksen tapaan artikla, jonka mukaan niin sanotuilla yleistä taloudellista etua koskevilla palveluilla on erityisasema unionin

toiminnassa. Kysymys on lähtökohtaisesti sellaisista luonteeltaan taloudellisista palveluista, joiden osalta julkinen valta on säätänyt erityisistä vaatimuksista esimerkiksi alueellisten tai sosiaalisten näkökohtien huomioimiseksi. SEUT 16 artiklan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden tulee kunkin toimivaltansa mukaisesti huolehtia siitä, että tällaiset palvelut toimivat niille asetetun tehtävän täyttämisen kannalta asianmukaisten periaatteiden sekä erityisesti riittävien taloudellisten ja rahoituskellisten edellytysten pohjalta. Kysymys on horisontaalisesta, perussopimusten koko soveltamisalalla noudatettavasta periaatteesta. Lisäksi yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevat myös jatkossa eräät muut perussopimusten määräykset, joiden soveltamista SEUT 16 artiklan yleismääräyksellä ei rajoiteta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-122 artiklaa ja pitkälti myös nykyistä SEY 16 artiklaa.

Tärkeimpänä muutoksena nykytilaan verrattuna SEUT 16 artikla sisältää nimenomaisen oikeusperustan, jonka nojalla unioni voi määrittellä asetuksella yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen toimintaa sääntelevät periaatteet sekä niitä koskevat taloudelliset ja rahoituskelliset edellytykset. Määräys perustaa unionille toimivallan antaa luonteeltaan horisontaalista sääntelyä yleistä taloudellista etua koskevista palveluista, mukaan lukien kyseisten palvelujen rahoitusta koskevat ehdot. Sääntelyn ei edellytetä kytkeytyvän perustusopimusten muiden määräysten nojalla toteutettaviin toimenpiteisiin, ja oikeusperustaa voidaanakin näin ollen käyttää myös aloilla, joita unionin sisämarkkina- tai muu lainsäädäntö ei koske. Toisaalta uudella oikeusperustalla ei rajoiteta mahdollisuuksia toteuttaa yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyviä toimenpiteitä perussopimusten erityismääräysten nojalla. Toimivallan luonteen osalta kysymys on unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisenjärjestys.

Uutta toimivaltaa rajoitetaan kahdella määräyksen soveltamisalaa kaventavalla kirjauksella. Ensimmäisen mukaan velvollisuus ottaa huomioon yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen asema ei rajoita SEU 3 a artiklaan sisältyvien, unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita koskevien periaatteiden

soveltamista. Toisen mukaan kyseisiä palveluja koskevien periaatteiden ja edellytysten määrittelyllä ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluja perussopimusten muiden määräysten mukaisesti. Määräysten taustalla oli useiden jäsenvaltioiden, Suomi mukaan lukien, kielteinen tai varauksellinen suhtautuminen yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevaan uuteen oikeusperustamääräykseen. Vaikka muutokset nähtiin poliittisesti tärkeiksi, niiden oikeudellista merkitystä on vaikea ennakoita arvioida.

Vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa sopimukseen liitettiin toimeksianton mukaisesti vielä pöytäkirja, jolla korostetaan tällaisten palveluiden merkitystä ja sovitaan tietyistä niiden tulkintaa koskevista määräyksistä. Pöytäkirjassa luetellaan niitä unionin yhteisiä arvoja, jotka liittyvät yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin ja jotka tulee ottaa huomioon niitä tarjottaessa. Lisäksi huomioon tulee ottaa yleistä taloudellista etua koskevien eri palveluiden erilaisuus ja erot käyttäjien tarpeissa ja mieltymyksissä, jotka voivat johtua erilaisista maantieteellisistä, yhteiskunnallisista tai kulttuurisista tilanteista. Myös laadun, turvallisuuden ja kohtuuhintaisuuden korkea taso, yhdenvertainen kohtelu sekä yleinen saatavuus ja käyttäjien oikeuksien edistäminen on otettava huomioon. Pöytäkirjassa vahvistetaan, että perussopimusten määräykset eivät rajoita millään tavalla jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä etua koskevia, muita kuin taloudellisia palveluja.

Teollis- ja tekijänoikeudet

EUT-sopimuksen sisämarkkinoita koskevaan osastoon sisältyy uusi nimenomainen oikeusperusta (SEUT 97 a artikla), jonka tarkoituksena on mahdollistaa teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisen suojan luominen. Määräyksen nojalla voidaan toteuttaa kyseisen päämäärän saavuttamiseksi toimenpiteitä teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa sekä keskitettyjen luvananto-, koordinointi- ja valvontajärjestelmien muodostamiseksi unionin tasolla. Kysymys on unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta. Päätök-

sentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisyjärjestys. Eurooppalaista suojaa koskevista kielijärjestelyistä säädettäisiin kuitenkin neuvoston asetuksella, jonka hyväksymisestä neuvosto päättäisi yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-176 artikla.

Nykyisten perussopimusten mukaan muiden kuin jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämistä tarkoittavien toimenpiteiden toteuttaminen SEY 94 ja 95 artiklan nojalla ei ole mahdollista, vaikka kysymys olisikin sisämarkkinoita koskevista toimenpiteistä. Nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa myös teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat, jäsenvaltioiden kansallisia järjestelmiä täydentävät lainsäädäntötoimet on jouduttu toteuttamaan SEY 308 artiklan nojalla. Uusi oikeusperusta vähentää tarvetta käyttää SEUT 308 artiklaa teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaista suojaa koskevien lainsäädäntötoimien oikeusperustana.

Avaruusala

EUT-sopimuksessa tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevien määräysten yhteyteen on sisällytetty määräykset eurooppalaisesta avaruuspolitiikasta ja sen kehittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä (SEUT 172 a artikla). Unionin avaruuspolitiikan päämääränä on edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä sekä teollisuuden kilpailukykyä unionissa. Toimivaltuuskittelussa avaruusala kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Jaettua toimivaltaa koskevasta pääperiaatteesta poiketen unionin toimivallan käyttäminen ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisyjärjestys. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-254 artikla. Vuoden 2007 HVK:ssa määräykseen lisättiin, etteivät avaruuspolitiikkaa koskevan oikeusperustan nojalla hyväksytyt toimenpiteet saa johtaa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamiseen. Lisäys perustuu HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Koska unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä avaruusalaan koskevia nimenomaisia sopimusmääräyksiä, toimenpiteitä on

toteutettu yhtäältä EY-sopimuksen tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevien määräysten pohjalta sekä toisaalta SEY 308 artiklan nojalla. Muiden kuin avaruuspolitiikkaa koskevien oikeusperustojen nojalla voidaan jatkossakin hyväksyä myös sellaisia avaruusalaan koskevia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen. Nimenomaisen oikeusperustan sisällyttämisellä perussopimukseen voidaan kuitenkin katsoa olevan paitsi unionin toimintaedellytyksiä parantava myös sopimusta selkeyttävä vaikutus.

Energia

SEUT 176 a artikla sisältää määräykset unionin energiapolitiikasta. Määräyksen nojalla toteutettavilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus ja energian toimitusvarmuus unionissa. Niin ikään pyrkimyksenä on edistää energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä. Toimivaltuuskittelussa energia kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Määräys on sopimusteknisiä ja eräitä vuoden 2007 HVK:ssa tehtyjä lisäyksiä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-256 artikla.

Energiahuollon järjestäminen ja siihen liittyvät kysymykset on perinteisesti mielletty valtion keskeisiin tehtäviin kuuluviksi. Perustuslakisopimusta valmisteltaessa nimenomainen energiaa koskeva oikeusperusta herättikin sopimukseen sisällytyistä uusista oikeusperustoista selvästi eniten keskustelua ja eräissä jäsenvaltiossa suoranaista vastustusta. Pitkälti tästä syystä SEUT 176 a artiklan unionille perustama toimivalta on määriteltä sangen tarkkarajaisesti. Määräyksen nojalla toteutettavilla toimenpiteillä tulee olla liityntä sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan, ja niiden tulee ottaa huomioon ympäristön säilyttäminen ja sen tilan parantamista koskevat vaatimukset. Energiapolitiikalla pyritään varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus ja energian toimitusvarmuus unionissa sekä edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuoto-

jen kehittämistä ja energiaverkkojen yhteenliittämistä. Toimenpiteillä ei voida vaikuttaa jäsenvaltion oikeuteen määrittellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, niiden eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin tai energiahuollon yleiseen rakenteeseen. Niin ikään etupäässä verotuksellisista toimenpiteistä säädettäisiin tavallisen lainsäätämisympäristön asemesta neuvoston asetuksella, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Vuoden 2004 HVK:ssa artiklaan lisätyn rajoituksen mukaan määräyksellä unionille annettava toimivalta ei kuitenkaan rajoita perussopimusten muiden määräysten soveltamista. Siten esimerkiksi energiavarojen hyödyntämisen ehtoja, energialähteiden valintaa tai energiahuollon yleisiä rakenteita koskevien toimenpiteiden rajaaminen SEUT 176 a artiklan soveltamisalan ulkopuolelle ei vaikuta unionin toimivaltaan säännellä näitä kysymyksiä muiden oikeusperustamääräysten, kuten esimerkiksi ympäristöä koskevan 175 artiklan 2 kohdan nojalla. Vuoden 2007 HVK:ssa määräykseen lisättiin maininta jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengestä ja energiaverkkojen yhteenliittämisen edistämistä. Lisäys ei muuta unionille kuuluvan toimivallan alaa eikä nykyistä käytäntöä, sillä vastaavia toimia on hyväksytty jo aikaisemmin muiden oikeusperustojen nojalla.

Nykyisen SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan sisältyy muun ohella toimenpiteet energian alalla. Unionin nykyiset perussopimukset eivät kuitenkaan sisällä nimenomaista oikeusperustaa kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseksi, vaan yhteisön tähänastiset toimet energian alalla ovat perustuneet etenkin EY-sopimuksen sisämarkkinoita (95 artikla), Euroopan laajuisia verkkoja (154 artikla) ja ympäristöä (175 artikla) koskeviin määräyksiin sekä 308 artiklaan.

Lisäksi vuoden 2007 HVK:ssa tiettyjen tuotteiden saatavuudessa ilmeneviä vaikeuksia koskevaan SEUT 100 artiklan 1 kohtaan lisättiin viittaus jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuhengeseen ja tiettyjen tuotteiden saatavuusvaikeuksien osalta erityinen maininta energia-alasta. Tällä halutaan korostaa sitä, että energiakin on sellainen ala, jolla voi ilmetä suuria vaikeuksia tuotteiden saatavuudessa.

Matkailu

SEUT 176 b artikla perustaa unionille toimivallan toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa täydentäviä toimenpiteitä matkailun alalla. Toiminnan tavoitteena on erityisesti edistää alalla toimivien unionissa sijaitsevien yritysten kilpailukykyä kannustamalla niiden kehittämiseksi suotuisan ympäristön luomista ja tukemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä. Toimivallan luonteen puolesta matkailu kuuluu aloihin, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisympäristö. Määräys on teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-281 artikla.

Nykyisin matkailun alan toimet mainitaan energian tavoin SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdassa, mutta sopimus ei sisällä muita nimenomaisia matkailua koskevia määräyksiä. Nimenomaisen oikeusperustan puuttessa asiaa koskevia yksittäisiä toimenpiteitä on toteutettu sopimuksen muiden määräysten, esimerkiksi SEY 308 artiklan nojalla. Konventin ehdotus ei sisältänyt matkailua koskevia määräyksiä, vaan nämä lisättiin sopimukseen vasta vuoden 2004 HVK:ssa.

Urheilu

EUT-sopimuksen yleissivistävää koulutusta, nuorisoa ja urheilua koskevaan SEUT 149 artiklaan sisältyy nimenomainen urheiluun liittyvät toimet mahdollistava oikeusperusta. Urheilun alalla unionin toiminnan tavoitteena on edistää urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä sekä suojella urheilijoiden, erityisesti nuorten urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta. Toiminnassa tulee ottaa huomioon urheilun erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallinen ja kasvatuksellinen tehtävä. Toimivaltaluokittelussa urheilu kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Säädökset annetaan tavallisessa lainsäätämisympäristössä.

Koska unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä urheilua koskevaa nimenomaista oikeusperustaa, liikuntaa koskevat toimenpiteet on toteutettu EY-sopimuksen muita poli-

tiikka-aloja koskevien määräysten nojalla. Tähän on useissa tapauksissa liittynyt tulkinvaraisuuksia, ja kaavailtu oikeusperusta on eräissä tapauksissa osoittautunut riittämättömäksi. Nimenomaisella oikeusperustamääräyksellä voidaan myötävaikuttaa kansalais-toimintaan perustuvan urheilun kehittämiseen ja edistää sen kasvatuksellista ja yhteiskunnallista merkitystä sekä urheilun eurooppalaisia erityispiirteitä. Oikeusperusta antaa muiden oikeusperustojen tapaan pohjan myös urheilua koskevien toimintaohjelmien rahoitukselle.

Pelastuspalvelu

EUT-sopimus sisältää nimenomaiset määräykset pelastuspalvelusta (SEUT 176 c artikla). Määräysten tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön luonnon tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien estämistä ja niiltä suojautumista koskevien järjestelmien tehostamiseksi. Unionin toteuttamat toimet voivat koskea jäsenvaltioiden (kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason), unionin sekä kansainvälisen tason toimintaa. Toimivaltaluokittelussa pelastuspalvelu kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisyjärjestys. Määräys vastaa teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-284 artiklaa.

Unionin nykyisiin perussopimukseen ei sisälly nimenomaista pelastuspalvelua koskevaa oikeusperustaa, vaan kyseisen alan toimenpiteet mainitaan yksinomaan SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdassa. Pelastuspalvelualaa koskevan sääntelyn toteuttamista ja koordinoitua onkin vaikeuttanut se, että sovellettaviksi ovat tulleet useaa eri politiikka-alaa koskevat perussopimuksen määräykset. Toimia on hyväksytty myös SEY 308 artiklan nojalla. Nimenomaisilla pelastuspalvelua koskevilla määräyksillä voidaankin katsoa olevan paitsi unionin toimintaedellytyksiä parantava myös kyseisen alan toimintaa selkeyttävä vaikutus.

Pelastuspalveluyhteistyöhön vaikuttaa myös SEUT 188 r artikla eli yhteisvastuulauseke, joka koskee terrorismia sekä luonnon ja ihmisten aiheuttamia suuronnettomuuksia. Tämän lisäksi yhteistä ulko- ja turvallisuus-

politiikkaa koskevat säännöt vaikuttavat pelastuspalveluyhteistyöhön unionin ulkopuolelle kohdistuvissa toimissa.

Hallinnollinen yhteistyö

SEUT 176 d artikla sisältää määräykset hallinnollisesta yhteistyöstä. Kysymys on unionin toimista, joiden tarkoituksena on tukea jäsenvaltioiden pyrkimyksiä parantaa hallinnollista valmiuttaan unionin oikeuden täytäntöönpanemiseksi. Jo nykyisin unionilla on käytössä luonteeltaan ei-sitovia ohjelmia, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden hallintojen välistä yhteistyötä unionilainsäädännön toimeenpanossa. Hallinnollista yhteistyötä koskevan määräyksen tarkoituksena on luoda asianmukainen oikeudellinen perusta tämänkaltaisille toimille, joita nykyisin voidaan toteuttaa vain yhteisen ohjelman kautta.

SEUT 176 d artikla on toissijainen perussopimusten muihin hallinnollista yhteistyötä koskeviin määräyksiin nähden, eikä sillä rajoiteta komission oikeuksia ja velvollisuuksia unionioikeuden täytäntöönpanon valvojana. Toimivaltaluokittelussa hallinnollinen yhteistyö kuuluu aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisyjärjestys. Määräys on teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-285 artikla.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Useat jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, suhtautuivat varauksellisesti yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevaan uuteen oikeusperustaan. Valtioneuvoston kannan mukaan (VNS 2/2003 vp), johon eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi (UaVM 4/2003 vp), julkisten palveluvelvoitteiden asema unionin sisämarkkinalainsäädäntöä kehitettäessä olisi ollut mahdollista turvata perussopimukseen nykyisin sisältyvien määräysten puitteissa. Uuden oikeusperustan nojalla toteutettavien toimenpiteiden sisältöä on vaikea arvioida ennakolta jo pelkästään määräyksen kattamien palvelujen määritelmää koskevien näkemyserojen vuoksi. Artiklaan vuoden 2004 HVK:ssa tehdyt muutokset ei-

vät täysin tyydyttävällä tavalla poista määräyksen soveltamisalaan liittyvää tulkinnanvaraisuutta (TaVL 11/2006 vp). Pöytäkirja tämentää yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen osalta niiden tavoitteita ja jäsenmaiden roolia niiden järjestämisessä. Määräykset ovat Suomen hyväksyttävissä (E 55/2007 vp).

Teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisen suojan luomista koskeva uusi oikeusperusta palvelee Suomen tavoitetta, jonka mukaan joustolausekkeen käytön tulisi rajoittua vain poikkeuksellisiin tilanteisiin (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp). Määräys myös yksinkertaistaa ja selkeyttää perussopimuksia (TaVL 11/2006 vp).

Vaikka Suomen tavoitteena oli energian toimitusvarmuutta koskevien kysymysten sulkeminen unionin toimivallan ulkopuolelle (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp), on sopimuksen energiaa koskeva määräys sanamuodoltaan tarkkarajaisena Suomen hyväksyttävissä osana sopimusuudistusta. Talousvaliokunta on lisäksi todennut energian toimitusvarmuuteen liittyvien kysymysten osalta, että olosuhteet ovat merkittävästi muuttuneet asian aiempaan käsittelyvaiheeseen verrattuna. Määräyksellä ei luoda oikeusperustaa, jonka nojalla Suomi voitaisiin velvoittaa luopumaan ulkomaisen ydinjätteen käsittelyn, varastoinnin ja sen pysyväksi tarkoitettujen sijoittamisen Suomessa kieltävästä lainsäädännöstä (TaVL 11/2006 vp).

Pelastuspalvelua koskeva nimenomainen oikeusperusta sisällytettiin konventin ehdotukseen Suomen edustajien aloitteesta (VNS 2/2003 vp). Valtioneuvosto kannatti myös hallinnollista yhteistyötä koskevaa nimenomaista oikeusperustaa ja oli valmis hyväksymään avaruusala ja urheilua koskevat uudet oikeusperustat (VNS 2/2003 vp). Eduskunnan ulkoasianvaliokunta yhtyi näiltä osin valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp).

3.2.4.2.2 Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue

Lissabonin sopimuksen mukaan Euroopan unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja ja jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Tämä on unionin keskeinen ta-

voite, joka mainitaan uudessa SEU 2 artiklassa. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat määräykset sisältyvät EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoon.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue merkitsee ensinnäkin henkilöiden vapaan liikkuvuuden takaamista ilman sisärajarakastuksia ja yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevan politiikan kehittämistä. Toiseksi unioni pyrkii vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alaan kuuluvalla poliisiyhteistyöllä ja rikosoikeudellisella yhteistyöllä varmistamaan kansalaisilleen korkean turvallisuustason. Kolmanneksi alueen politiikoilla, erityisesti yksityisoikeudellisella yhteistyöllä, helpotetaan oikeussuojan saatavuutta rajat ylittävissä tilanteissa.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat keskeiset muutokset

Lissabonin sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat uudistukset vastaavat pääosin perustuslakisopimuksen vastaavia määräyksiä, mutta niihin tehtiin vuoden 2007 HVK:ssa joitakin etenkin päätöksentekomenettelyjä koskevia tarkennuksia. Lisäksi vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin joistakin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeuden alalla tehtävää yhteistyötä koskevista erityisjärjestelyistä, jotka koskevat erityistä näillä aloilla sovellettavaa viiden vuoden siirtymäaikaa koskien ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjä säädöksiä sekä joitakin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Irlantiin ja Tanskaan sovellettavia erityisjärjestelyjä. Näitä ratkaisuja selvitetään alla erillisessä jaksossa.

Keskeistä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa uudistusta Lissabonin sopimuksessa merkitsee pilarirakenteen purkaminen. Nykyisin viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, muu henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka sekä oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa kuuluvat EY-sopimuksen (unionin I pilarin) alaisuuteen. Poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö taas muodostavat EU:n III pilarin, jonka alalla sovellettavat periaatteet, menettelyt ja oikeudelliset välineet eroavat monin kohdin yhteisö-sopimuksen alalla noudatettavista. Lissabonin

sopimuksella kaikki vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvät määräykset sijoitetaan yhdeksi kokonaisuudeksi EUT-sopimukseen. Tämä merkitsee sitä, että poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö siirretään osaksi unionin yleistä oikeudellista viitekehystä, kun yhteisöoikeuden keskeisiä tekijöitä (kuten komission aloiteoikeus, määränemistöpäätöksenteko neuvostossa, Euroopan parlamentin asema, EU-tuomioistuimen toimivalta) aletaan soveltaa pääsääntöisesti myös poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön. Muutosta voidaan kuvata kyseisten alojen yhteisöllistämisenä. Samalla kuitenkin myös jäsenvaltioiden sisäinen täysivaltaisuus poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla on haluttu turvata jäljempänä selostettavin keinoin.

Suurin muutos nykytilaan verrattuna koskee poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä, joka vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen muiden osa-alueiden tavoin kuuluu jatkossa unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat unionin oikeuden yleiset periaatteet sekä unionin toimivaltaa ja sen käyttöä koskevat periaatteet, kuten toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate. Niin ikään SEUT 308 artiklan joustolauseke sekä tiiviimpää yhteistyötä koskevat erityissäännöt soveltuvat kyseisellä alalla. Poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä nykyisin käytettyjen erityisten oikeudellisten välineiden - yhteisten kantojen, puitepäätösten, päätösten ja yleissopimusten - tilalla ovat unionin kaikille poliitikoille yhteiset säädöstyypit.

Yleisemminkin koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalle ulotetaan Lissabonin sopimuksessa unionin toimintaa koskevat yleiset määräykset liittyen muun muassa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen asemaan pääsääntöisenä päätöksentekomenettelyinä, komission aloiteoikeuteen ja sen tehtävään sopimuksen noudattamisen valvojana sekä niin sanotun komitologian käyttöön unionioikeuden täytäntöönpanossa. Niin ikään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevia yleisiä periaatteita sovelletaan eräin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevin poikkeuksin koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueel-

la, mitä voidaan pitää erityisesti perusoikeus- ja muun oikeusturvan kannalta merkittävänä uudistuksena. EY-sopimukseen sisältyvien oikeus- ja sisäasioiden osalta kaikki nykyiset erityiset tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset poistuvat ja yleinen järjestelmä tulee niiden osalta sovellettavaksi kaikilta osin. Myös EU-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat nykyiset erityiset menettelyt poistuvat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Unionin tuomioistuimen toimivallan ulkopuolelle jää edelleen poliisiviranomaisten ja muiden lain noudattamista valvovien viranomaisten toteuttamien toimien pätevyyden ja suhteellisuuden arviointi sekä jäsenvaltion velvollisuuksien täyttämisen arviointi yleisen järjestyksen ylläpitämisen ja sisäisen turvallisuuden suojaamisen osalta. Lisäksi vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen kohdalla viiden vuoden siirtymäkaudesta, jonka aikana ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjen säädösten osalta sovelletaan nykyisten perussopimusten mukaisia kyseisten toimielinten toimivaltuuksia.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevissa EUT-sopimuksen määräyksissä on etenkin poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta pyritty ottamaan huomioon kyseisen politiikka-alan erityispiirteet, jotka liittyvät jäsenvaltioissa viranomaisten julkisen vallan käyttöön sekä yleisemminkin valtion (sisäiseen) täysivaltaisuuteen. Ensinnäkin Eurooppa-neuvoston roolia unionin toiminnan suunnannäyttäjänä korostetaan: Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan suunnittelun strategiset suuntaviivat (SEUT 61 a artikla). Toiseksi jäsenvaltiot osallistuvat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien politiikkojen täytäntöönpanon arviointimenettelyyn (SEUT 61 c artikla). Poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla kansalliset parlamentit osallistuvat suoraan Europolin ja Eurojustin toiminnan valvontaan sekä valvovat normaalia laajemmin toimivaltuuksin toissijaisuusperiaatteen toteutumista (SEUT 61 b artikla). Lisäksi poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alueella sekä hallinnollisen yhteistyön varmistamiseksi annettavien toimien osalta yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edusta-

valla jäsenvaltioiden ryhmällä on komission ohella aloiteoikeus (SEUT 61 i artikla). Vuoden 2007 HVK:ssa sopimukseen lisättiin myös määräys, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää keskenään tarkoituksenmukaiseksi katsomiaan yhteistyön ja yhteensovittamisen muotoja kansallisesta turvallisuudesta vastaavien hallintonsa toimivaltaisten yksiköiden kesken (SEUT 61 f artikla). Määräys sisältyy sellaisenaan HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen erityispiirteet on otettu huomioon myös unionin toimivaltaa ja sen käyttöä koskevilla erityisillä rajauksilla. Peruslähtökohtana on, että unionin toiminnan tulee kunnioittaa jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä (SEUT 61 artikla). Vastuu yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja sisäisen turvallisuuden suojaamisesta on yksiselitteisesti jäsenvaltioilla, eikä Euroopan unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa tutkia tältä osin jäsenvaltion viranomaisten toimia (SEUT 61 e ja SEUT 240 b artikla).

Lissabonin sopimuksella myös selkiytetään yleisellä tasolla eroa unionin lainsäädännöllisen toiminnan ja unionin puitteissa toteutettavan jäsenvaltioiden viranomaisten välisen käytännön operatiivisen yhteistyön välillä. Operatiivinen yhteistyö on vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella ja etenkin sen sisäistä turvallisuutta koskevilla aloilla käytettävä erityinen yhteistyömuoto, jolla viitataan jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten sekä oikeusviranomaisten väliseen yhteistyöhön rajat ylittävissä rikosasioissa. Sopimuksella perustetaan erityinen sisäisen turvallisuuden komitea operatiivisen yhteistyön edistämiseksi ja tehostamiseksi (SEUT 61 d artikla).

Pilarijaon purkaminen ja niin sanottua yhteisömenetelmää vastaavien periaatteiden käyttöönotto myös poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla ei yksin merkitse toimivallan siirtoa jäsenvaltioilta unionille. Kyseiset muutokset eivät kuitenkaan voi olla vaikuttamatta unionin toimivallan luonteeseen, sen käytön muotoihin ja toimivallan käytöstä seuraaviin oikeudellisiin vaikutuksiin esimerkiksi sitä kautta, että EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut yhteisön oikeuden yleiset periaatteet tulevat koskemaan myös poliisiyhteistyötä ja ri-

kosoikeudellista yhteistyötä. Niin ikään esimerkiksi SEUT 308 artiklan joustolausekkeen soveltamisala verrattuna nykyiseen SEY 308 artiklaan laajenee koskemaan myös poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Näistä muutoksista unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon on sen sijaan erotettava muutokset, jotka seuraavat välittömästi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen eri politiikka-aloja koskeviin määräyksiin tehtävistä tarkistuksista tai kokonaan uusista kyseisiä aloja koskevista oikeusperustamääräyksistä. Lissabonin sopimuksen vaikutusta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen politiikkalohkolla arvioidaan seuraavaksi.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen politiikat

Unionin yhteisen rajavalvontapolitiikan tavoitteena on alue, jonka sisällä henkilöt voivat liikkua kansalaisuudestaan riippumatta vapaasti ilman rajatarkastuksia, sekä yhdenmetyt ulkorajojen valvontajärjestelmän kehittäminen. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan merkitse Euroopan unionin rajavalvontaviranomaisen perustamista jäsenvaltioiden vastuulla olevan rajavalvontatoiminnan tilalle. Yhdenmetyt ulkorajojen valvontajärjestelmän tavoite sisältyy jo nykyiseen EY-sopimukseen. Rajavalvontapolitiikan toteuttamisessa keskeisessä asemassa ovat viranomaisten operatiivinen yhteistyö ja sitä koskevat unionin toimenpiteet sekä viisumipolitiikka.

Nykyinen EU:n turvapaikka-asioita koskeva politiikka on käsittänyt pääasiassa alan vähimmäissäätöjen antamista. Lissabonin sopimuksen mukaan unioni antaisi säännöksiä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää. Unionin turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. Poliitiikan soveltamisessa tulee ottaa huomioon kansainvälisten sopimusten, muun muassa pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen ja pöytäkirjan (SopS 77–78/ 1968) vaatimukset.

Yhteisellä maahanmuuttopolitiikalla pyritään varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, laillisesti unionin alueella oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta. EUT-sopimus sisältää myös uuden oikeusperustan laillisesti unionin alueella oleskelevien ihmisten kotouttamista koskevia kannustus- ja tukitoimenpiteitä varten (SEUT 63 a artikla). Ihmiskaupan torjuntaa koskevia toimenpiteitä voidaan täydentää myös rikosoikeudellisen yhteistyön avulla. Unionilla ei kuitenkaan Lissabonin sopimuksen mukaan ole toimivaltaa päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään unionin jäsenvaltioiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Verrattuna nykyisiin EY-sopimuksen turvapaikka-, rajavalvonta ja maahanmuuttopolitiikkaa koskeviin määräyksiin Lissabonin sopimus yksinkertaistaa kyseisiä oikeusperustoja ja yhtenäistää sovellettavia päätöksentekomenettelyjä. Sopimuksella vahvistetaan jo nykyisin yleisperiaatteena sovellettava jäsenvaltioiden solidaarista ja oikeudenmukaista vastuunjakoja koskeva periaate sisältäen myös sen rahoitusvaikutukset (niin sanottu solidaarisuuslauseke). Lissabonin sopimuksen rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa koskevillä määräyksillä ei laajenneta unionin toimivaltaa merkittävästi nykyiseen verrattuna, vaan muutokset merkitsevät lähinnä nykyisen toimivallanjaon selkiyttämistä.

Yksityisoikeuden alalla tehtävässä yhteistyössä unionin toiminnan päätavoitteena on varmistaa tuomioistuinten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteutuminen rajat ylittävissä tilanteissa henkilöiden oikeussuojan parantamiseksi. Lissabonin sopimuksella ei laajenneta merkittävästi unionin toimivaltaa nykyisestä. Vuoden 2007 HVK:ssa rajat ylittäviä perheoikeudellisia toimenpiteitä koskevaan siirtymälausekkeeseen (SEUT 65 artiklan 3 kohta) lisättiin määräys, jonka mukaan ehdotus siirtymiseksi tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen soveltamiseen annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille. Mikäli jokin näistä ilmoittaa kuuden kuukauden kuluessa vastustavansa ehdo-

tusta, päätöstä ei tehdä. Määräys sisältyy sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Myös rikosoikeuden alalla toteutettavan yhteistyön osalta Lissabonin sopimuksessa on pääperiaatteeksi kirjattu päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaate. Sopimuksessa unionille annetaan toimivalta säätää direktiivejä rikosoikeudellista menettelyä koskevista vähimmäissäännöistä sikäli kuin se on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisien päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajat ylittävissä rikosasioissa. EUT-sopimuksessa määritellään lähtökohtaisesti tyhjentyvästi ne rikosasioiden käsittelyn osatekijät, jotka päätösten vastavuoroista tunnustamista tai viranomaisten yhteistyötä koskevat vähimmäissäännöt kattavat. Vähimmäissäännöt voivat kuitenkin koskea myös muita rikosasioiden käsittelyn erityisiä osatekijöitä, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt päätöksellä. Neuvosto tekee kyseisen päätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Vähimmäissääntely ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä korkeatasoisempaa yksilön suojelua, esimerkiksi rikosten uhrien oikeuksia koskevaa sääntelyä.

Menettelyllisen rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluu myös jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen esimerkiksi jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimien toimivaltaa koskevia ristiriitoja ehkäisemällä. Tarvittavista toimenpiteistä säädetään EUT-sopimuksen mukaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen.

Lissabonin sopimuksessa unionille annettava toimivalta säätää direktiivejä vähimmäissäännöistä tiettyjen rikosten ja niihin liittyvien seuraamusten määrittelemiseksi on merkittävä aineellista rikosoikeudellista yhteistyötä koskeva uudistus. EUT-sopimuksessa määritellyt toimenpiteet voivat koskea ensinnäkin sopimuksessa tyhjentyvästi lueteltuja, luonteeltaan vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden muotoja. Näitä ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, laiton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikolli-

suus. Luettelo voidaan kuitenkin myös laajentaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Toiseksi vähimmäissäännöt voivat koskea rikoslainsäädäntöjen lähentämistä, mikäli tämä on välttämätöntä unionin politiikan tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, esimerkiksi ympäristöpolitiikassa.

Lissabonin sopimukseen sisältyvät määräykset laajentavat unionin toimivaltaa nykyiseen SEU 31 ja 34 artiklaan verrattuna siitä huolimatta, että unionin toimivalta rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä sekä rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevan vähimmäissääntelyn osalta rajoittuu yhä lähtökohtaisesti erityiskysymyksiin. EY:llä on tosin jo nykyisin katsottu olevan tietyillä edellytyksillä toimivalta velvoittaa jäsenvaltiot säätämään kansallisessa lainsäädännössään rikosoikeudellisista seuraamuksista yhteisölainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Toimivalta päättää seuraamusten tasosta ja luonteesta kuuluu nykyisin kuitenkin jäsenvaltioille (asiassa C-176/03, komissio v. neuvosto, 13.9.2005 annettu tuomio ja asiassa C-440/05, komissio v. neuvosto, 23.10.2007 annettu tuomio). Unionin toimivallan alan laajennuksina voidaan myös pitää oikeusperustoja, joiden nojalla vähimmäissääntöjen kattamia rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä tai vakavia, rajat ylittäviä rikoksia koskevaa tyhjentävää luettelo voidaan laajentaa yksimielisellä neuvoston päätöksellä.

Sekä rikosoikeudellista menettelyä että ai-neellista rikosoikeutta koskevissa EUT-sopimuksen määräyksissä tehdään mahdolliseksi tavallisesta lainsäätämisyjärjestyksestä poikkeaminen erityisen niin sanotun hätäjarrumekanismin avulla. Rikosoikeudellista yhteistyötä koskeviin määräyksiin (SEUT 69 a ja 69 b artikla) sisältyvää hätäjarrumenettelyä muokattiin vuoden 2007 HVK:ssa jonkin verran tiiviimmän yhteistyön aloittamisen helpottamiseksi näillä aloilla. Lissabonin sopimuksen määräysten mukaan jäsenvaltio, joka katsoo direktiiviehdotuksen vaikuttavan sen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, voi saattaa ehdotuksen Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tällöin Eurooppa-neuvosto voi neljän kuukauden kuluessa palauttaa ehdotuksen konsensuksella neuvostolle. Mikäli asiasta ei päästä Eurooppa-neuvostossa yh-

teisyymmärrykseen, vähintään yhdeksän jäsenvaltiota voi aloittaa tiiviimmän yhteistyön säädösesityksen pohjalta. Tällöin lupa tiiviimmän yhteistyön aloittamiseksi katsotaan annetuksi ja tilanteeseen sovelletaan kyseistä menettelyä koskevia perussopimusten määräyksiä. Määräykset sisältyvät sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon ja ne korvaavat perustuslakiosopimukseen sisältyvän hätäjarrumekanismin.

Lisäksi Lissabonin sopimuksella luodaan uusi oikeusperusta rikollisuuden torjuntaa koskeville unionin tason kannustus- ja tukitoimille (SEUT 69 c artikla).

Operatiivisen rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluvat ensinnäkin kansallisten tutkinta- ja syyttäviviranomaisten toiminnan yhteensovittamisen tukeminen ja yhteistyö vakavan, rajat ylittävän rikollisuuden alalla. Tätä tehtävää varten EUT-sopimukseen sisällytetään nimenomainen oikeusperusta Eurojustin perustamiseksi asetuksella, joka korvaisi nykyisen Eurojustin perustamista koskevan neuvoston päätöksen (neuvoston päätös 2002/18/YOS, EYVL L 63, 6.3.2002, s. 1). EUT-sopimuksen mukaan Eurojustin tehtävänä on vakavan rikollisuuden torjunnan ja erityisesti siihen liittyvän oikeudellisen yhteistyön tehostaminen. Tällä hetkellä Eurojust koordinoi usean jäsenvaltion alueelle ulottuvia tutkinta- ja syytetoimia. Eurojustin toiminnan pohjalta voidaan EUT-sopimuksen nojalla perustaa Euroopan syyttäjänvirasto, jonka tehtävät rajoittuisivat lähtökohtaisesti unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjuntaan. Syyttäviviraston toimivaltuuksia voidaan kuitenkin laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä päätöksellä koskemaan myös rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta. Kumpikaan päätös ei edellytä kansallisten parlamenttien hyväksyntää. Syyttäjänviraston perustamista koskevaan SEUT 69 e artiklaan lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa erityinen hätäjarrumekanismia ja tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskeva määräys, jonka mukaan yhdeksän jäsenvaltion ryhmä voi pyytää asiaa koskevan ehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi, jos asiasta ei päästä yksimielisyyteen. Tällöin Eurooppa-neuvosto voi neljän kuukauden kuluessa palauttaa esityksen yhteisyymmärryksellä neuvoston päätettäväksi. Mikäli yhteisyymmärrystä ei saavuteta, vähintään yhdeksän

jäsenvaltiota voi ilmoittaa aloittavansa asiassa tiiviimmän yhteistyön. Tällöin lupa tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen katsotaan annetuksi ja tilanteeseen sovelletaan kyseistä menettelyä koskevia perussopimusten määräyksiä. Lisäys sisältyy sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Syyttäjäviranomaisen toimivaltuudet liittyvät oleellisesti jäsenvaltioiden viranomaisten julkisen vallan käyttöön ja erityisesti Suomen perustuslain syyttäjälaitosta koskevan 104 §:n alaan. Sekä Eurojustia että erityisesti syyttäjäviranomaista koskevat määräykset laajentavat unionin toimivaltaa.

Lissabonin sopimuksen mukaan unionissa toteutettaisiin poliisiviranomaisten ja muiden rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden lainvalvontaviranomaisten kesken poliisiyhteistyötä, jonka alaan kuuluvista toimenpiteistä voidaan säätää asetuksella tai direktiivillä. Silloin kun kyse on näiden viranomaisten operatiivisesta yhteistyöstä, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti. Poliisiyhteistyötä koskevaan SEUT 69 f artiklaan lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa erityinen hätäjarrumekanismia ja tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskeva määräys, joka vastaa yllä kuvattua, syyttäjänviraston perustamisen kohdalla sovellettavaa menettelyä. Poliisiyhteistyön kohdalla menettely sisältää kuitenkin rajauksen, jonka mukaan sitä ei voida soveltaa säädöksiin, joilla kehitetään Schengenin säännöstöä. Lisäys sisältyy sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

EUT-sopimus sisältää Euroopan poliisivirastoa (Europol) koskevan oikeusperustan, joka mahdollistaa sen toiminnan pohjana nykyisin olevan yleissopimuksen (SopS 78–79/1998) korvaamisen asetuksella. Voimassa olevan unionisopimuksen nojalla neuvostossa on kuitenkin jo tällä hetkellä käsitellyssä ehdotus neuvoston päätökseksi, jolla nykyinen yleissopimus korvattaisiin. Tämä neuvoston päätös pyritään hyväksymään vuoden 2008 kesäkuun loppuun mennessä. Jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille ja Euroopan parlamentille annetaan Europolin valvontaan liittyviä tehtäviä. Lissabonin sopimuksella mahdollistetaan myös operatiivisten tehtävien antaminen Europolille. Europol voisi kuitenkin toteuttaa niitä vain yhteistyössä sen jäsenvaltion viranomaisten kanssa,

jonka alueella toimitaan ja vain heidän suostumuksellaan. Lissabonin sopimuksesta ei aiheutuisi merkittäviä muutoksia unionin toimivallan laajuuteen poliisiyhteistyön osalta, joskin Europolin osalta jäsenvaltioiden viranomaisten toimivaltaa täydentävä unionin toimivalta laajenisi jossain määrin lainvalvonnan operatiivisen yhteistyön alueella.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella sovellettavat erityisjärjestelyt

Oikeus- ja sisäasioiden erityispiirre on eräiden jäsenvaltioiden asemaan liittyvät poikkeusjärjestelyt sekä eräiden unionin ulkopuolisten valtioiden osallistuminen unionin säännöstöön. Perustuslakisopimus ei muuttaisi Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia ja Tanskaa koskevien poikkeusjärjestelyjen perusteita. Vuoden 2007 HVK:lle annetussa toimeksiannossa määrätään, että Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan vuoden 1997 pöytäkirjan soveltamisalaa laajennetaan niin, että se kattaa nykyisten I piliiriin sijoittuvien oikeus- ja sisäasioiden lisäksi myös nykyisin III pilarin alaan sijoittuvat rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön samoin edellytyksin. Toimeksiannossa todetaan myös, että HVK voi tarkastella pöytäkirjan soveltamisalaa Schengenin säännöstön kehittämistoimenpiteiden ja olemassa olevien toimenpiteiden muutosten osalta. Soveltamisalan laajentamisessa huomioidaan kyseisten valtioiden asema unionin nykyisten säädösten mukaan. Tanskan aseman osalta toimeksianto ei sisällä erityisiä määräyksiä.

Vuoden 2007 HVK:ssa sovittiin yleisestä ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjä säädöksiä koskevasta siirtymäajasta sekä joistakin Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia ja Tanskaa koskevista poikkeusjärjestelyistä. Kyseiset järjestelyt sisältyvät Schengen-pöytäkirjaan, pöytäkirjaan Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta ja Tanskan asemaa koskevaan pöytäkirjaan siten kuin niitä muutetaan Lissabonin sopimuksella sekä pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä.

Perustuslakisopimukseen liitettyyn siirtymäjärjestelyjä koskevaan pöytäkirjaan lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa kaksi määräystä, joista ensimmäinen (9 artikla) koskee nykyi-

sen EU-sopimuksen II ja III pilarin aloilla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjä säädöksiä. Määräyksen mukaan kyseisten säädösten oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin niitä ei kumota, julisteta mitättömiksi tai muuteta. Pöytäkirjan uusi 10 artikla koskee nimenomaisesti III pilarin alalla (poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö) ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjä säädöksiä. Kyseisten säädösten kohdalla ei sovelleta SEUT 226 artiklan mukaista jäsenyysvelvoitteiden rikkomusmenettelyä, ja Euroopan unionin tuomioistuimen kyseisiä säädöksiä koskeva toimivalta säilyy nykyisen sopimuksen mukaisena siihen saakka kun kyseisiä säädöksiä muutetaan. Muutettuihin säädöksiin sovelletaan Lissabonin sopimuksen mukaisia kyseisten toimielinten toimivaltuuksia koskevia määräyksiä niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka osallistuvat kyseiseen muutettuun säädökseen. Komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltuuksia koskevat rajoitukset lakkaavat viimeistään viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta. Siirtymäaikaa sovelletaan yhtäläisesti kaikkiin jäsenvaltioihin. Siirtymäaikaa koskeviin määräyksiin liittyy julistus (nro 50), jonka mukaan HVK kehottaa Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota pyrkimään siihen, että nykyiset III pilarin säädökset korvataan tai niitä muutetaan asianmukaisissa tapauksissa ja siinä määrin kuin se on mahdollista siirtymäajan kuluessa. Siirtymäajan tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi III pilarin alalla hyväksytyjen säädösten mukauttaminen aloilla jatkossa sovellettavaan unionin oikeuden yleiseen viitekehykseen.

Siirtymäjärjestelyjä koskevaan pöytäkirjaan sisältyy myös Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskeva erityisjärjestely. Yhdistynyt kuningaskunta voi viimeistään kuusi kuukautta ennen viiden vuoden siirtymäajan päättymistä ilmoittaa neuvostolle, ettei se hyväksy ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjen III pilarin alaisten säädösten kohdalla toimielinten toimivaltaa siten kuin sitä muutetaan Lissabonin sopimuksella. Tällöin kaikkien sellaisten vielä voimassa olevien III pilarin säädösten soveltaminen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan lakkaa, joita ei ole muokattu siirtymäajan kuluessa ja joihin Yhdistynyt kuningaskunta

osallistuu. Tällöin neuvosto määrittelee komission ehdotuksesta tilanteeseen sovellettavat seuraus- ja siirtymäjärjestelyt ilman, että Yhdistynyt kuningaskunta osallistuu päätöksentekoon. Neuvosto voi päättää komission ehdotuksesta myös sellaisista taloudellisista seurauksista, joita aiheutuu siitä, ettei Yhdistynyt kuningaskunta enää osallistu kyseisiin säädöksiin. Tällöin Yhdistynyt kuningaskunta saa kuitenkin osallistua päätöksentekoon neuvostossa. Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa haluvansa osallistua kyseisiin säädöksiin asiaa koskevissa pöytäkirjoissa määrättyjen menettelyjen mukaisesti. Tällöin sovellettavaksi tulevat Lissabonin sopimuksen mukaiset toimielinten toimivaltuudet.

Schengen-pöytäkirjaan päätettiin vuoden 2007 HVK:ssa lisätä määräykset koskien sellaisia ehdotuksia ja aloitteita, jotka kehittävät jo hyväksytyä Schengenin säännöstöä. Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille annetaan mahdollisuus jäädä sellaisten säädösten edelleen kehittämisen ulkopuolelle, joiden hyväksymiseen ne ovat aikaisemmin osallistuneet. Tällöin neuvosto tekee päätöksen, joka koskee koko Schengenin säännöstön soveltamisen lakkaamista suhteessa kyseiseen jäsenvaltioon siinä määrin kun neuvosto katsoo tarpeelliseksi. Neuvosto tekee päätöksensä määräenemmistöllä ja komission ehdotuksesta. Päätöksessä tulee pyrkiä säilyttämään kyseisen jäsenvaltion mahdollisimman laaja osallistuminen, mutta samalla välttämään Schengenin säännöstön eri osien toimivuutta ja johdonmukaisuutta. Neuvoston on tehtävä päätöksensä neljän kuukauden kuluessa, ja se voi tarvittaessa käsitellä asiaa kahdessa peräkkäisessä istunnossaan. Mikäli neuvosto ei tee päätöstä, voi jäsenvaltio pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi sen seuraavassa kokouksessa. Mikäli menettely neuvostossa tai Eurooppa-neuvostossa ei johda päätökseen, komissiolla on toimivalta päättää, missä määrin ja millä edellytyksin niitä Schengenin säännöstön osia, joihin Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti on aikaisemmin osallistunut, sovelletaan jatkossa kyseiseen jäsenvaltioon. Menettely on monimutkainen, mutta sen tavoitteena on varmistaa päätöksen syntyminen kaikissa tilanteissa. Samalla menettelyn avulla pyritään varmistamaan, että Yhdistyneen kuningas-

kunnan tai Irlannin jääminen Schengenin säännösten edelleen kehittämisen ulkopuolelle ei vaarana koko Schengenin säännösten toimivuutta. Uuteen menettelyyn liittyy neljä julistusta, joista ensimmäisessä korostetaan, että kyseiset jäsenvaltiot voivat koska tahansa menettelyn aikana peruuttaa Schengenin säännösten muokkaamiseen liittyvän ilmoituksensa (nro 44). Toisen julistuksen (nro 45) mukaan tilanteessa, jossa Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti on jäämässä Schengenin säännösten perustuvan uuden toimenpiteen soveltamisesta, neuvostossa käydään päätöksen vaikutuksista perinpohjainen keskustelu komission tekemän kattavan selvityksen perusteella. Julistuksen tarkoituksena on korostaa sen seikan tärkeyttä, että mahdollinen päätös kyseisten valtioiden sulkemisesta koko sen Schengenin säännösten ulkopuolelle, johon ne ovat siihen saakka osallistuneet, tehdään tietoisena päätöksen mittavista vaikutuksista. Kolmannessa julistuksessa (nro 46) HVK muistuttaa, että komissiolla on mahdollisuus tehdä uusi ehdotus neuvoston ensimmäisen käsittelyn jälkeen, mikäli ratkaisuun ei tällöin päästä. Neljäs julistus (nro 47) liittyy Schengenin säännösten soveltamisen lakkaamisesta aiheutuviin välittömiin rahoitusvaikutuksiin.

Myös Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta koskevaa pöytäkirjaa muutetaan. Pöytäkirjan soveltamisala laajennetaan kattamaan koko EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osasto. Pöytäkirja koskee muita kuin Schengenin säännösten kuulia, aikaisemmin hyväksytyjä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alaan kuuluvia säädöksiä. Toisin kuin Schengen-pöytäkirjassa, neuvosto kuitenkin tekee päätöksen Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumisesta ainoastaan suhteessa siihen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksyttävään toimenpiteeseen, jota käsiteltävänä oleva ehdotus koskee. Mikäli neuvosto katsoo, että näiden jäsenvaltioiden jääminen toimenpiteen ulkopuolelle tekee sen toteuttamiskelvottomaksi, voi neuvosto pyytää kyseistä jäsenvaltiota harkitsemaan osallistumistaan. Mikäli kyseinen jäsenvaltio tästä huolimatta päättää jäädä toimenpiteen ulkopuolelle, lakkaa kyseisen toimenpiteen soveltaminen sen osalta kahden kuukauden kulut-

tua tai muutostoimenpiteen voimaantulopäivänä. Neuvosto tekee päätöksensä määränemistöllä ja vain toimenpiteeseen osallistuvien jäsenvaltioiden osallistuessa päätöksentekoon. Neuvosto voi myös päättää Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumisesta ratkaisun mahdollisten rahoitusvaikutusten kantamiseen. Lisäksi pöytäkirjaan päätettiin vuoden 2007 HVK:ssa sisällyttää määräys, jonka mukaan Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia eivät sido rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla sovellettavat henkilötietojen suoja koskevat säännöt niiden säädösten osalta, joihin nämä jäsenvaltiot eivät osallistu.

Tanskan asemaa koskevaan pöytäkirjaan päätettiin vuoden 2007 HVK:ssa lisätä määräys, jonka mukaan EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksytyt toimet eivät jatkossakaan sido Tanskaa. Ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyt III pilarin toimet sitovat kuitenkin edelleen Tanskaa, ja niitä sovelletaan siihen muutoksitta. Kuten perustuslakisopimukseenkin liitettyssä pöytäkirjassa, myös Lissabonin sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa on määräys siitä, että Tanska voi milloin tahansa ilmoittaa valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti muille jäsenvaltioille, että sen asemaa koskevan pöytäkirjan I osa korvataan pöytäkirjan liitteeseen sisällytetyillä määräyksillä. Tällöin Tanskaan sovellettaisiin yllä kuvattua, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevaan pöytäkirjaan sisältyvää menettelyä.

HVK korostaa julistuksessa (nro 26), että tilanteessa, jossa jokin jäsenvaltio päättää, että se ei osallistu EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen, neuvoston on käytävä perusteellinen keskustelu mahdollisista seurauksista ja vaikutuksista. Lisäksi mikä tahansa jäsenvaltio voi kehottaa komissiota tutkimaan asiaa SEUT 96 artiklan perusteella.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Suomen pitkäaikaisena tavoitteena on ollut unionin päätöksenteon tehostaminen ja lain-säädäntömenettelyjen yhtenäistäminen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

Suomi on kannattanut yhteisömenetelmän ja etenkin määränemmistöpäätöksenteon laajentamista koskemaan lähtökohtaisesti koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tämän keskeisen neuvottelutavoitteen voidaan katsoa toteutuneen. Lissabonin sopimuksella vahvistetaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen poliitikkojen tehokkuutta sekä avoimuuden ja demokratian periaatteiden toteutumista. Myös tuomioistuimen toimivallan laajentaminen poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla vastaa Suomen tavoitetta edistää perusoikeuksien toteutumista unionissa.

Vuoden 2007 HVK:ssa Suomi piti tärkeänä, että pilarijako poistuu ja että nykyisen III pilarin alalla noudatettaisiin pääsääntöisesti unionin tavallista lainsäätämisyjärjestystä neuvoston tehdessä päätöksiä määränemmistöllä. Samalla komission pääsääntöisesti yksinomainen aloiteoikeus ja toimivalta valvoa unionin oikeuden noudattamista sekä unionin tuomioistuimen toimivalta laajentuisivat kyseisille aloille (E 149/2006 vp). Suuri valiokunta yhtyi valtioneuvoston näkemykseen korostaen, että kyseisillä aloilla pilarijalon poistamisen arvo on varsinkin päätöksenteon avoimuuden, läpinäkyvyyden ja tehokkuuden lisäämisessä (SuVL 1/2007 vp). Lissabonin sopimuksella toteutetaan kaikki keskeiset perustuslakisopimuksen sisältämät oikeus- ja sisäasioita koskevat uudistukset.

Suomen erityiset neuvottelutavoitteet koskivat aineellista rikosoikeutta sekä mahdollisuutta Euroopan syyttäjänviraston perustamiseen. Aineellisen rikosoikeuden alalla siirtyminen määränemmistöpäätöksentekoon neuvostossa oli valtioneuvoston hyväksyttävissä edellyttäen, että unionin rikosoikeudellinen toimivalta määriteltäisiin riittävän tarkkarajaisesti ja se koskisi tiettyjä tyhjentävästi lueteltuja, luonteeltaan vakavia ja rajat ylittäviä rikoksia (VNS 2/2003 vp). Eduskunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp). Lissabonin sopimukseen sisältyvä neuvottelutulos ei toimivallan tarkkarajaisuuden osalta täytä Suomen asettamia tavoitteita (VNS 2/2003 vp). Se mahdollistaa kuitenkin edellä kuvattujen menettelyllisten takeiden (niin sanottu hätäjarrumenettely) kautta tarvittaessa Suomen jättäytymisen sellaisen direktiivin soveltamisen ulkopuolelle, jonka voidaan katsoa vaarantavan rikosoikeusjär-

jestelmämme perusteita (LaVL 5/2006 vp, LaVL 16/2006 vp).

Yksityisoikeuden alalla lakivaliokunta on katsonut, että mahdollisuuden siirtyä neuvoston yksimielisellä päätöksellä käyttämään tavallista lainsäätämisyjärjestystä osalta tulee huomioida, että perheoikeudellinen lainsäädäntö on vahvasti sidoksissa kussakin valtiossa vallitseviin arvoihin ja perhekäsityksiin. Tästä syystä määränemmistöpäätöksentekoon siirtyminen voi olla hyväksyttävissä vain painavista syistä ja yksinomaan selvästi rajatuissa kysymyksissä (LaVL 16/2006 vp). Vuoden 2007 HVK:ssa tehtyjen muutosten johdosta yksikin kansallinen parlamentti voi estää määränemmistöpäätöksentekoon siirtymisen.

Monen muun jäsenvaltion tavoin myöskään Suomi ei ole pitänyt Euroopan syyttäjänviraston perustamista tarpeellisena, koska viraston perustaminen ei olisi sopusoinnussa rikosoikeudelliseen yhteistyöhön yleisenä periaatteena sisältyvän päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisen kanssa. Suomi on korostanut, että kyseisen periaatteen tulee olla unionin puitteissa toteutettavan oikeudellisen yhteistyön kulmakivi (VNS 2/2003 vp). Myös eduskunnan kanta viraston perustamiseen on ollut kielteinen (PeVL 7/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, LaVL 5/2006 vp). Saavutettu neuvottelutulos, jonka mukaisesti Lissabonin sopimuksella ei perusteta syyttäjänvirastoa vaan yksinomaan mahdollistetaan viraston perustaminen neuvoston yksimielisesti hyväksymällä asetuksella, on Suomen hyväksyttävissä. Vuoden 2007 HVK:ssa tehtyjen muutosten johdosta myös syyttäjänviraston perustamiseen sovelletaan hätäjarrumenettelyä ja helpotettua mahdollisuutta siirtyä harjoittamaan tiiviimpää yhteistyötä.

Vuoden 2007 HVK:ssa sovittujen erityisjärjestelyjen osalta Suomen kantana oli, ettei erityisiä siirtymäjärjestelyjä tarvita. Mikäli siirtymäkauteen kuitenkin päädytään, erityisratkaisuille ei tullut luoda pysyviä poikkeuksia millekään jäsenvaltiolle komission tai unionin tuomioistuimen toimivallan osalta. Keskeistä on, että mahdollisen siirtymäajan jälkeen toimielinten toimivaltuudet ovat samanlaisia suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin, joita lainsäädäntö sitoo, eikä pysyviä poikkeuksia luoda minkään jäsenvaltion osalta.

Suomi korosti kyseisten toimielinten toimivaltuuksien laajentamista kattamaan koko vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue mahdollisimman pian. Tästä syystä Suomi piti viiden vuoden siirtymäaikaa pitkänä, mutta oli valmis hyväksymään sen osana oikeus- ja sisäasioita koskevaa kokonaisratkaisua ja huomioiden sen, että muutoin Lissabonin sopimuksen kokonaisuus olisi vaarantunut. On tärkeää, että neuvotteluratkaisun mukaan toimielinten toimivaltuudet ovat Lissabonin sopimuksen määräysten mukaiset, mikäli Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti päättää myöhemmin joltain osin osallistua yhteistyöhön.

Suomi katsoi yhdessä jäsenvaltioiden enemmistön kanssa, että neuvotteluratkaisun tulee kunnioittaa Schengenin säännösten yhtenäisyyttä ja koskemattomuutta sekä taata järjestelmän yleinen toimivuus. Samalla tulee pyrkiä tekemään mahdolliseksi Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osallistuminen mahdollisimman suureen osaan oikeus- ja sisäasioiden alalla tapahtuvaa yhteistyötä. Lisäksi Suomi korosti sitä, ettei erityisjärjestelyjen soveltamisen tule johtaa päätöksenteon hidastumiseen alalla, jolla Lissabonin sopimuksen sisältämät uudistukset tähtäävät nimenomaan päätöksenteon tehostamiseen.

Schengen-pöytäkirjan osalta Suomi piti parempana ratkaisua, jossa lopullisen päätöksen Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osallistumisesta tekisi neuvosto komission asemesta. Neuvottelujen tuloksena syntyneessä ratkaisussa komissio tekee päätöksen ainoastaan, mikäli neuvosto tai Eurooppa-neuvosto ei pääse asiassa yhteisymmärrykseen.

Tanskan asemaa koskevaan pöytäkirjaan tehtävät muutokset ovat Suomen näkemyksen mukaan ongelmallisia siksi, että niiden johdosta kaikkiin jäsenvaltioihin, joita lainsäädäntö sitoo, ei siirtymäkauden päättyessäkään sovelleta samanlaisia toimielinten toimivaltuuksia koskevia sääntöjä. Käytännössä muutokset mahdollistavat Tanskan kohdalla pysyvän poikkeuksen. Tältä osin on kuitenkin huomattava pöytäkirjaan nimenomaisesti sisällytetty menettely, jonka mukaisesti Tanska voi luopua erityisjärjestelystään. Tällöin siihen tulisivat sovellettavaksi Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa vastaavat määräykset.

3.2.4.2.3 Muita aloja koskevat politiikat

Sisämarkkinat

Sisämarkkinoita koskeviin määräyksiin Lissabonin sopimuksella tehdyt muutokset koskevat siirtymistä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Sopimuksessa tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtyvät tietyn toimialan sulkeminen sopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalan ulkopuolelle (SEUT 45 artiklan toinen kohta), itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteensovittaminen (SEUT 47 artiklan 1 kohta), palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien sopimusmääräysten ulottaminen koskemaan unionin sijoittautuneita kolmannen valtion kansalaisia (SEUT 49 artiklan toinen kohta) sekä tietyn palvelun vapauttamista koskevat toimenpiteet (SEUT 52 artiklan 1 kohta).

Tavallista lainsäätämisyjärjestystä sovelletaan myös eräitä pääomaliikkeitä koskeviin toimenpiteisiin (SEUT 57 artiklan 2 kohta ja SEUT 61 h artikla), sisämarkkinoita koskevan vääristymän poistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin (SEUT 96 artikla) sekä eräisiin sosiaaliturva-alan toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi (SEUT 42 artikla). Viimeksi mainittuun määräykseen lisättiin kuitenkin vuoden 2004 HVK:ssa niin sanottu hätäjarrumekanismi: mikäli jokin jäsenvaltio katsoo esityksen säädökseksi vaikuttavan sen sosiaaliturvajärjestelmän perusteisiin tai kyseisen järjestelmän rahoituksen tasapainoon, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto voi joko palauttaa esityksen neuvostolle tai pyytää komissiota tekemään uuden ehdotuksen. Vuoden 2007 HVK:ssa hätäjarrumekanismia vahvistettiin edelleen niin, että Eurooppa-neuvosto voi myös päättää olla ryhtymättä asiassa toimiin. Tällöin komission ehdotuksen käsittely neuvostossa keskeytyy. SEUT 42 artiklaan liitetty julistus (nro 23), jossa HVK muistuttaa, että Eurooppa-neuvosto tekee asiaa koskevan ratkaisunsa yhteisymmärryksessä.

Sisämarkkinat kuuluvat toimivaltuusalueissa jaetun toimivallan alaan lukuun otta-

matta sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistamista, joka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan. Edellä jaksossa 3.2.4.2.1 käsiteltyä teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa uutta oikeusperustaa lukuun ottamatta unionin toimivallan ala ei laajene nykytilaan verrattuna.

Talous- ja rahapolitiikka

EUT-sopimuksen kolmannen osan VI osasto sisältää määräykset talous- ja rahapolitiikasta, josta EY-sopimuksessa määrätään vastaavasti kolmannen osan VII osastossa. Muutokset nyky määräyksiin koskevat etenkin noudatettavia päätöksentekomenettelyjä. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III osan III osaston II lukuun.

Komission asemaa jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisessä valvontamenettelyssä (SEUT 99 artikla) vahvistetaan EUT-sopimuksessa antamalla sille oikeus antaa varoitus jäsenvaltiolle, jonka talouspolitiikka ei ole neuvoston vahvistamien unionin talouspolitiikan yleislinjojen mukaista tai jonka talouspolitiikka voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan. Käsittelevä neuvostossa poikkeaa nykyisestä siten, ettei asianomaisen jäsenvaltion edustaja osallistua asiaa koskevaan äänestykseen.

Myös julkisen talouden alijäämää koskevassa menettelyssä (SEUT 104 artikla) komission asema on EUT-sopimuksessa nykyistä vahvempi. Se voi osoittaa liiallista alijäämää koskevan lausuntonsa neuvoston ohella myös kyseiselle jäsenvaltiolle. Pakottava päätösvalta menettelyssä säilyy kuitenkin neuvostolla. Määräenemmistö määräytyy nykyisestä poiketen EUT-sopimuksen yleisten määräenemmistöä koskevien määräysten mukaisesti.

EUT-sopimus sisältää euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevan erillisen luvun (kolmannen osan VI osaston 3 a luku), jonka määräyksillä kiinnitetään erityistä huomiota euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamiseen ja budjettikuriin sekä euroalueen ulkoiseen edustukseen. Neuvosto hyväksyy SEUT 115 a artiklan mukaan euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevat budjettipolitiikkojen kurinalaisuuteen tähtäävät toimenpiteet ja laatii kyseisiä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan yleislinjat. Täl-

löin sovelletaan edellä mainittuja jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista ja julkisen talouden alijäämän valvontaa koskevia yleisiä menettelyjä. Päätöksentekoon neuvostossa osallistuvat vain euroalueen valtiot.

Euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista kehitetään Lissabonin sopimuksessa myös korostamalla näiden jäsenvaltioiden ministereistä koostuvan epävirallisen euroryhmän asemaa (SEUT 115 b artikla). Lissabonin sopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat periaatteet pääosin ryhmän nykyistä toimintaa vastaavasti. Pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 12. Uutta pöytäkirjassa nykytilaan verrattuna on se, että euroryhmä valitsee jäsentensä enemmistöllä puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi.

Euroalueen ulkoisen edustuksen osalta neuvosto hyväksyy EUT-sopimuksen mukaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja konferensseissa käsiteltäviin kysymyksiin. Neuvosto voi myös hyväksyä aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja konferensseissa (SEUT 115 c artikla). Muutoksena nykyisiin määräyksiin verrattuna äänestyksiin neuvostossa osallistuvat tällöin vain euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Lissabonin sopimus merkitsee tiettyjä muutoksia lainsäädäntömenettelyihin talous- ja rahaliiton alalla, mikä ei kuitenkaan muuta olennaisesti toimielinten valtasuhteita. EUT-sopimuksessa siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen monenvälisestä valvontamenettelyä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistamisesta (SEUT 99 artiklan 5 kohta), Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön eräiden määräysten muuttamisesta (SEUT 107 artiklan 3 kohta) sekä sellaisten toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen euron käytössä yhteisenä rahana (SEUT 111 artikla). Toisaalta Euroopan parlamentin asema tietyissä talous- ja rahaliittoa koskevissa kysymyksissä heikkenee, kuten päätettäessä eräiden kieltojen täsmentämiseksi tarvittavista säännöistä (SEUT 103 artiklan 2 kohta), erityistehtävien antamisesta Euroopan keskus-

pankille (SEUT 105 artiklan 6 kohta) sekä liikkeeseen laskettavien eurometallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamisesta (SEUT 106 artiklan 2 kohta).

Muutosta merkitsee myös se, että päättäessään Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön muuttamisesta neuvosto tekee EUT-sopimuksen mukaan ratkaisunsa määräenemmistöllä myös toimiessaan komission ehdotuksesta. Nykyisin määräenemmistöpäätöksentekoa sovelletaan vain toimittaessa Euroopan keskuspankin aloitteen pohjalta, kun taas komission ehdotusta koskevana päätöksentekosääntönä on yksimielisyys.

Toimivaltaluokittelussa rahapolitiikka kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden osalta, kun taas muiden jäsenvaltioiden osalta kysymys on jaetusta toimivallasta. Talouspolitiikka ei sen sijaan kuulu mihinkään unionin kolmesta päätoimivaltaluokasta, vaan sitä koskevat EUT-sopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta. Unionin talous- ja rahapolitiikkaa koskevan toimivallan ala ei muutu nykyisestä.

Työllisyys

Työllisyyttä koskevat määräykset sisältyvät EUT-sopimuksen kolmannen osan VIII osastoon (SEUT 125 – 130 artikla). Ne vastaavat vähäisiä teknisiä muutoksia lukuun ottamatta nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VIII osaston määräyksiä. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III-203 – III-208 artiklaan.

Työllisyys ei kuulu mihinkään unionin kolmesta päätoimivaltaluokasta, vaan sitä koskevat EUT-sopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta. Unionin toimivallan ala ei Lissabonin sopimuksen seurauksena laajene nykyisestä.

Sosiaalipolitiikka

Sosiaalipolitiikkaa koskevat EUT-sopimuksen kolmannen osan IX osaston määräykset. Ne vastaavat pääosin nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan XI osaston 1 ja

2 luvun määräyksiä. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III osan III osaston III luvun 2 jaksoon.

Sosiaalipolitiikan ala kuuluu osittain jaettuun toimivaltaan ja osittain alaan, jota koskevat EUT-sopimuksen määräykset jäsenvaltioiden talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta. Vaikka sopimuksessa ei ole yksiselitteisesti määritelty niitä sosiaalipolitiikan aloja, jotka kuuluvat jaettuun toimivaltaan, näihin on katsottava kuuluvan ainakin sopimuksen SEUT 137 artiklan 2 kohdan b alakohdan unionille perustama toimivalta säätää sanotun määräyksen 1 kohdan a–i alakohdassa tarkoitettuja aloja koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä SEUT 141 artiklan 3 kohdan mukainen toimivalta toteuttaa kyseisen määräyksen tarkoittamia miesten ja naisten tasa-arvoa, työtä ja ammattia koskevia toimenpiteitä. Muilta osin unionin toimivaltaan kuuluvassa sosiaalipolitiikassa on kysymys SEUT 2 d artiklan 3 kohdan tarkoittamasta jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta. Peruslähdekohtana säilyy näin ollen se, että sosiaaliturvajärjestelmän peruseriaatteiden määrittäminen kuuluu jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan. Lissabonin sopimus ei laajenna unionin toimivaltaa sosiaalipolitiikan alalla.

SEUT 42 artiklan määräykset työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi hyväksyttävistä sosiaaliturva-alan toimenpiteistä vastaavat muutoin perustuslakisopimuksen III-136 artiklaa, mutta siihen sisältyviä määräyksiä säädösten hyväksymismenettelyä koskevasta hätäjärrumekanismista on vuoden 2007 HVK:ssa muokattu.

SEUT 140 artikla perustaa komissiolle toimivaltuuden edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaa niiden toiminnan yhteensovittamista sopimuksen sosiaalipolitiikkaa koskevan jakson kattamilla aloilla unionin sosiaalipolitiikkaa koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi. Tätä varten komissio on kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin ja tekee tutkimuksia, antaa lausuntoja ja järjestää neuvotteluja sekä kansallisista että kansainvälisille järjestöille kuuluvista kysymyksistä ja tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat edellytykset säännöllistä seuranta- ja arviointia varten.

Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä — toisin kuin avoimessa koordinaatiossa — on kysymys määräyksen asettamisrajoissa tapahtuvasta unionin toimivallan käytöstä. Avoin koordinaation menetelmää käsitellään luvussa 3.2.3.2.2.

Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus

Taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta määrätään EUT-sopimuksen kolmannen osan XVI osastossa (SEUT 158–162 artikla). EY-sopimuksen kolmannen osan XVII osaston nykyisiin määräyksiin verrattuna voidaan merkittävimpänä yleisenä uudistuksena pitää alueellisen yhteenkuuluvuuden lisäämistä rakennerahastojen tavoitteisiin taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden rinnalle. Lisäksi rakennerahastojen tehtävien määrittelyssä ja koheesiorahaston perustamisessa tulitaiisiin siirtymäkauden jälkeen noudattamaan tavallista lainsäätämistäjärjestystä.

Suomen kannalta merkittävimpänä muutoksena voidaan kuitenkin pitää koheesiopolitiikan keskeiseen tavoiteartiklaan (SEUT 158 artikla) HVK:ssa sisällytettyä määrittelyä niistä alueista, joihin kyseistä politiikkaa toteutettaessa kiinnitetään erityistä huomiota. Näihin kuuluvat muiden ohella vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsivät alueet, kuten pohjoisimmat alueet, joiden väestötiheys on erittäin alhainen. Määräys vastaa sisällöltään perustuslakiosopimuksessa olevia vastaavia määräyksiä. Lisäksi perustuslakiosopimukseen sisältyvät liittymissopimuksia koskevat pöytäkirjat. Niissä määrätään seikoista, joiden voidaan katsoa edelleen olevan voimassa. Perustuslakiosopimuksen pöytäkirjan (nro 8) 63 artiklassa määrätään rakennerahastojen osalta Suomessa ja Ruotsissa sovellettavista erityismääräyksistä. Määräyksessä viitataan myös Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehtoja koskevaan asiakirjaan liitettyyn pöytäkirjan nro 6 liitteeseen 1.

Vuoden 2007 HVK:lle annetun toimeksiannon mukaan voimassa oleviin perussopimukseen sisällytetään vuoden 2004 HVK:n

hyväksymät muutokset toimeksiannossa yksityiskohtaisesti esitetyllä tavalla. Tämän seurauksena Lissabonin sopimukseen eivät sisälly pöytäkirjoina nykyiset liittymissopimukset, vaan ne jäävät sellaisenaan voimaan. Kysymys on kuitenkin ollut perussopimusten tekniseen rakenteeseen liittyvästä ratkaisusta. Sen vuoksi koheesiopolitiikan tavoiteartiklassa mainituilla vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsivillä alueilla, kuten pohjoisimmilla alueilla, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, voidaan katsoa tarkoitettavan vuoden 1994 liittymissopimuksen pöytäkirjassa 6 mainittuja alueita. Tämän vuoksi myös koheesiopolitiikan tavoiteartiklan voidaan katsoa luovan nykyistä paremmat edellytykset turvata pysyvällä tavalla Suomen ja Ruotsin erittäin harvaan asuttujen alueiden erityisasema.

Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus kuuluu toimivaltaluokittelussa jaettuun toimivaltaan. Unionin koheesiopolitiikkaa koskevan toimivallan alaan Lissabonin sopimuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia.

Maatalous ja kalastus

Unionin yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevat EUT-sopimuksen kolmannen osan II osaston määräykset (SEUT 32–38 artikla). Nykyiseen EY-sopimuksen kolmannen osan II osastoon verrattuna merkittävimmät Lissabonin sopimuksesta johtuvat muutokset koskevat päätöksentekomenetelyä, erityisesti suhteellisen laajamittaista siirtymistä tavalliseen lainsäätämistäjärjestykseen ja sitä kautta Euroopan parlamentin toimivaltuuksien olennaista laajentamista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan aloilla. Perustuslakiosopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III-225–III-232 artiklaan.

Yhteistä maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevan lainsäädännön antamisessa siirytään Lissabonin sopimuksen mukaan pääsääntöisesti tavalliseen lainsäätämistäjärjestykseen (SEUT 37 artiklan 2 kohta). Tiettyjä kysymyksiä – hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamista sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamista ja jakamista – koskevaan sääntelyyn ei kuitenkaan käytetä lainsäätämistäjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä, vaan tarvittavat toi-

menpiteet toteutetaan säädöksillä, jotka neuvosto hyväksyy määräenemmistöllä komission ehdotuksesta (SEUT 37 artiklan 3 kohta). Rajanveto tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen alaan kuuluvien ja neuvoston säädöksillä säänneltävien kysymysten välillä on jossain määrin epäselvä ja tulkinnanvarainen, ja sen toimivuus selviää vasta käytännössä.

Sen sijaan unionin tavoitteet tai sen toimivallan laajuus maatalous- ja kalastuspolitiikan alalla eivät Lissabonin sopimuksen seurauksena muutu. Toimivaltaluokittelussa maatalous- ja kalastuspolitiikka kuuluu jaettuun toimivaltaan lukuun ottamatta meren elollisten luonnonvarojen säilyttämiseen tähtäviä toimia, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Ympäristö

EY-sopimuksen kolmannen osan XIX osaston ympäristöä koskevat määräykset sisältyvät lähes sellaisenaan EUT-sopimuksen vastaavaan osastoon (SEUT 174–176 artikla). Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III osan III osaston III luvun 5 jaksoon. Perustuslakisopimukseen ja nykytilaan verrattuna unionin ympäristöpolitiikan tavoitteita koskevaan 174 artiklaan lisätään nimenomainen maininta ilmastomuutoksen torjumisesta. Korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen otetaan huomioon myös SEU 2 artiklaan kirjatuissa unionin tavoitteissa. Ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset tulee SEUT 6 artiklan mukaan sisällyttää nykyiseen tapaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen. Myös perusoikeuskirjaan sisältyy ympäristönsuojelua koskeva määräys (37 artikla).

Lissabonin sopimus ei muuta unionin toimivallan alaa ympäristöpolitiikassa. Toimivaltaluokittelussa ympäristö kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Kuluttajansuoja

Kuluttajansuojaa koskeva SEUT 153 artikla on teknisiä muutoksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin nykyinen SEY 153 artikla. Perustuslakisopimuksessa vastaava määräys sisältyy III-235 artiklaan. Määräys

kuluttajansuojaa koskevien vaatimusten ottamisesta huomioon myös unionin muita politiikkoja ja toimia määriteltäessä ja toteutettaessa siirretään Lissabonin sopimuksella EUT-sopimuksen ensimmäisen osan yleisesti sovellettaviin määräyksiin. Myös perusoikeuskirjassa on kuluttajansuojaa koskeva määräys (38 artikla).

Lissabonin sopimus ei muuta unionin kuluttajansuojaa koskevan toimivallan alaa. Kuluttajansuoja kuuluu toimivaltaluokittelussa jaettuun toimivaltaan.

Liikenne

EUT-sopimuksen liikennettä koskevat kolmannen osan V osaston määräykset vastaavat asiallisesti EY-sopimuksen kolmannen osan V osaston määräyksiä. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sijaitsevat III osan III osaston III luvun 7 jaksossa (III-236–III-245 artikla).

Lissabonin sopimus ei vaikuta unionin liikennettä koskevan toimivallan alaan. Toimivaltaluokittelussa liikenne kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Euroopan laajuiset verkot

Euroopan laajuisia verkkoja koskeva EUT-sopimuksen kolmannen osan XV osasto vastaa asiallisesti EY-sopimuksen kolmannen osan XV osaston määräyksiä. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sijaitsevat III osan III osaston III luvun 8 jaksossa (III-246–III-247 artikla). Energiaverkkojen yhteenliittämisen edistämistä koskevaa lisäystä SEUT 176 a artiklaan selostetaan edellä energiaa koskevien määräysten yhteydessä.

Lissabonin sopimuksella ei muuteta unionin toimivallan alaa Euroopan laajuisien verkkojen osalta. Toimivaltaluokittelussa ala kuuluu jaettuun toimivaltaan.

Tutkimus ja teknologian kehittäminen

EUT-sopimuksen kolmannen osan XVIII osasto sisältää määräykset tutkimuksesta ja teknologian kehittämisestä sekä avaruusalasta. Viimeksi mainittua on käsitelty erikseen

edellä jaksossa 3.2.4.2.1. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III osan III osaston III luvun 9 jaksoon (III-248–III-255 artikla).

Jo vuoden 2004 HVK:ssa päätettiin nostaa unionin tavoitetasoa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla. Päämääräksi asetettiin eurooppalainen tutkimusalue, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti. Tätä varten sopimukseen sisällytettiin uusi oikeusperustamääräys (SEUT 166 artiklan 5 kohta), jonka perusteella voidaan toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä kyseisen päämäärän saavuttamiseksi. Toimenpiteistä säädetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Suomen ja usean muun jäsenvaltion näkemysten mukaan eurooppalaisen tutkimusalueen luomiseen tähtäävät toimet eivät saa vaarantaa jäsenvaltioiden kansallisten tutkimuspolitiikkojen toteuttamista. Siksi edellä mainittuun muutoksen liittykin hallitustenvälisen konferenssin julistus (nro 34), jonka mukaan unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla tulee ottaa asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja -valinnat.

Kansallisten tutkimuspolitiikkojen aseman turvaaminen korostuu myös tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä avaruutta koskevassa toimivaltaluokitteluun sisältyvässä erityismääräyksessä, jonka mukaan unionin toimivallan käyttäminen ei estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa, vaikka kysymys onkin unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta (SEUT 2 c artiklan 3 kohta).

SEUT 165 artikla perustaa komissiolle toimivaltuuden yhteistoiminnassa jäsenvaltioiden kanssa tehdä aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla sekä erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä ja valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä – toisin kuin avoimessa koordinaatiossa – on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.2.

Kansanterveys

Kansanterveyttä koskee SEUT 152 artikla. Vaikka määräys vastaa perusrakenteeltaan nykyistä SEY 152 artiklaa, sisältää EUT-sopimus useita merkittäviä muutoksia nykyiseen perussopimukseen verrattuna. Nykyisin kyseisen toiminnan ala kattaa terveyden edistämisen, sairauksien ehkäisyn ja niiden riskitekijöiden torjunnan, huumausaineiden aiheuttamien terveystahojen vähentämisen sekä eräiden yhteisiä turvallisuuskysymyksiä koskevien alojen yhdenmukaistamisen. EUT-sopimuksessa kansanterveyttä koskevaa unionin toimivaltaa on vahvistettu ja se on ulotettu koskemaan myös rajat ylittävien vakavien terveysuhkien seurantaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjuntaa. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sisältyvät III-278 artiklaan.

Kansanterveydelle politiikka-alana on leimallista sen jakautuminen EUT-sopimuksen mukaisessa toimivaltaluokittelussa kahteen eri toimivaltaluokkaan. Osittain on kysymys jaettuun toimivaltaan kuuluvasta alasta, osittain taas alasta, jolla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Jaettuun toimivaltaan kuuluu unionin toimivalta toteuttaa SEUT 152 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuuskysymyksiin. Tällaisia toimenpiteitä ovat elinten, veren ja ihmisestä peräisin olevien aineiden laatu- ja turvallisuusvaatimukset sekä eläinlääkinnän ja kasvinuojelualan toimenpiteet, joiden tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen. Muut kansanterveyden alan toimenpiteet ovat luonteeltaan tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia, jotka eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Jako kahteen eri toimivaltaluokkaan ilmenee EUT-sopimuksesta nykyistä selvemmin.

Lissabonin sopimus laajentaa unionin toimivaltaa sekä yhteisiä turvallisuuskysymyksiä koskevien toimenpiteiden että tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimien osalta. Turvallisuutta koskevaa oikeusperustaa laajennettiin vuoden 2004 HVK:ssa sisällyttämällä siihen lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksia koskevat toimenpiteet sekä toimenpiteet, jotka koskevat rajat ylittävien vakavien terve-

ysuhkien seurantaa, niistä hälyttämistä ja niiden torjumista. Vuoden 2007 HVK:ssa jälkimmäinen määräys päätettiin kuitenkin siirtää edistämistoimia koskevaan SEUT 152 artiklan 5 kohtaan. Lääkkeitä ja lääkinnällisiä laitteita koskevaa sääntelyä voidaan edelleen antaa myös sisämarkkina-artiklojen perusteella silloin, kun sääntelyn tavoitteet liittyvät ensisijaisesti sisämarkkinoiden toteuttamiseen. Asiaan liittyen vuoden 2007 HVK päätti erillisestä julistuksesta (nro 32), joka tämentää näiden kahden oikeusperustan soveltamista. Molemmat tarkennukset sisältyvät vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimien alaan lisättiin vuoden 2004 HVK:ssa rajat ylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjuntaa koskevat toimenpiteet ja toimenpiteet, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä. Vuoden 2007 HVK:ssa näitä edistämistoimia täydennettiin edellä kerrotulla tavalla. Päätöksentekomenettelynä on kaikissa tapauksissa tavallinen lainsäätämisyjärjestys.

Suomen kannalta erityisen merkittävinä voidaan pitää SEUT 152 artiklan 7 kohtaan vuoden 2004 HVK:ssa tehtyjä muutoksia. Suomen keskeisenä neuvottelutavoitteena HVK:ssa oli ratkaisu, jolla terveyspalveluiden kansallinen rahoitus, järjestäminen ja tarjoaminen turvattaisiin. Kyseisessä määräyksessä vahvistetaan nimenomaisesti se, että unionin toiminnassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen liittyvät velvollisuudet. Jäsenvaltioiden tehtäviin todetaan määräyksessä nimenomaisesti kuuluvan terveyspalvelujen ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen. Siinä missä EY-sopimukseen nykyisin sisältyvä vastaava lauseke koskee soveltamisalaltaan vain unionin kansanterveyden alan toimintaa, EUT-sopimuksen muutetun määräyksen soveltamisala on yleinen, kaiken unionitoiminnan kattava.

SEUT 152 artiklan 2 kohta perustaa komissiolle toimivaltuuden kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin tehdä aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista

artiklassa määritellyillä kansanterveyden alueilla. Tämä koskee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä – toisin kuin avoimessa koordinaatiossa – on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.2.

Teollisuus

Teollisuutta koskeva SEUT 157 artiklan määräys vastaa asiallisesti pääosin nykyistä SEY 157 artiklaa. Perustuslakisopimuksessa vastaava määräys sisältyy III-279 artiklaan. Toimivaltaluokittelussa teollisuus kuuluu aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia.

SEUT 157 artiklan 2 kohta perustaa komissiolle toimivaltuuden tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista teollisuuden alalla sekä erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Vaikka määräyksen tarkoittamat keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää, niissä – toisin kuin avoimessa koordinaatiossa – on kysymys unionin toimivallan käytöstä. Avoimen koordinaation menetelmää on käsitelty jaksossa 3.2.3.2.2.

Kulttuuri

Kulttuuria koskeva SEUT 151 artiklan määräys vastaa asiallisesti nykyistä SEY 151 artiklaa. Artiklassa tarkoitetut säädökset annetaan kuitenkin tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, mikä tarkoittaa käytännössä yksimielisyysvaatimuksesta luopumista. Perustuslakisopimuksessa vastaava määräys sisältyy III-280 artiklaan.

Kulttuuri kuuluu toimivaltauokittelussa aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia.

Yleissivistävä koulutus, nuoriso ja ammatillinen koulutus

Koulutusta, nuorisoa ja ammatillista koulutusta koskevat SEUT 149 artiklan määräykset vastaavat koulutusta koskevilta osin nykyistä SEY 149 artiklaa. Artiklaan on lisätty tavoite kannustaa nuoria osallistumaan Euroopan demokratian toimintaan sekä uutena politiikka-alana urheilu, jota on käsitelty erikseen edellä jaksossa 3.2.4.2.1. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset sijaitsevat III-282 artiklassa. Lissabonin sopimuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia unionin toimivallan alaan koulutusta, nuorisoa ja ammatillista koulutusta koskevissa kysymyksissä. Nämä kuuluvat aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovitus- tai täydennystoimia.

Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto asetti Suomen tavoitteeksi ratkaisun, jolla ensisijaisesti turvattaisiin palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten yhteydessä terveyspalveluiden kansallinen rahoitus, järjestäminen ja tarjoaminen. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunta edellytti valtioneuvoston toimivan niin, että perussopimuksen määräyksiä ja niiden tulkintaa täsmennettäisiin kyseisen tavoitteen varmistamiseksi (UaVM 4/2003 vp). Vaikka Suomen tavoitteena olikin ensisijaisesti sopimuksen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten täsmäntäminen, voidaan SEUT 152 artiklan 7 kohtaan hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyjen muutosten katsoa vastavan Suomen tavoitetta.

Kansanterveyttä koskevaan sopimusmääräykseen päätettiin vuoden 2004 HVK:ssa lisätä viittaus mielenterveyteen fyysisen terveyden ohella. Kyseinen viittaus puuttui vuoden 2007 HVK:ssa neuvottelujen pohjana olleesta asiakirjasta, mutta se palautettiin tekstiin Suomen vaatimuksen mukaisesti. Suomen

vaatimuksesta tekstiin palautettiin myös perustuslakisopimukseen sisältynyt viittaus terveyspalveluiden hallinnointiin ja toisaalta poistettiin määräys, joka olisi rajoittanut artiklan koskemaan kansanterveyden alaa. Näin muutettuna artikla vastaa Suomen tavoitteita (E 55/2007 vp).

Työmarkkinaosapuolia ja itsenäistä sosiaalista vuoropuhelua koskeva artikla sijoitettiin Lissabonin sopimuksessa EUT-sopimuksen sosiaalipolitiikkaa koskevaan osastoon. Perustuslakisopimuksessa määräys sijoitettiin I osan demokratian toteuttamista unionissa koskevaan osastoon. Hallituksen arvion mukaan artiklan sijoittaminen sosiaalipolitiikkaa koskevaan osastoon ei rajoita sen soveltamisalaa, koska sosiaalista vuoropuhelua toteutetaan nykyisinkin sosiaalipolitiikkaa laajemmin, vaikka asiaa koskevat määräykset ovat EY-sopimuksen sosiaalipolitiikkaluvussa.

EUT-sopimukseen sisältyvät muutokset koskien jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen tiivistämistä vastaavat Suomen näkemyksiä. Tämä koskee myös muutoksia unionin ja euro maiden ulkoisen edustautumisen tehostamiseksi. Sen sijaan talous- ja rahapolitiikan alan päätöksentekomenettelyjen osalta Suomen tavoitteet eivät toteutuneet täysimääräisesti. Valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (UaVM 4/2003 vp) eivät pitäneet kannatettavana siirtymistä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen monenvälisen valvontamenettelyn yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistamisessa ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön muuttamisessa. Toisaalta Suomenkin vastustamaa lainsäädäntömenettelyn ulottamista koskevaan rahoituslaitosten valvontaa koskevien erityistehtävien siirtämistä Euroopan keskuspankille ei hyväksytty vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa.

Sekä valtioneuvosto (VNS 2/2003 vp) että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (UaVM 4/2003 vp) pitivät yhtenä Suomen keskeisimmistä neuvottelutavoitteista pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden pysyvän erityisaseman tunnustamista perussopimuksissa. Hallitustenvälisessä konferenssissa konventin ehdotukseen tehtyjen muutosten seurauksena kyseisten alueiden asema tunnustetaan unionin koheesiopolitiikan keskei-

sessä tavoiteartiklassa. Sen sijaan Suomen tavoite kolmansien maiden kanssa tehtävää rajayhteistyötä koskevasta oikeusperustasta ei toteutunut.

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto piti konventin ehdotusta maatalous- ja kalastuspolitiikkaa koskevien päätöksentekomenettelyjen uudistamiseksi oikeansuuntaisena. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (UaVM 4/2003 vp). Suomen tavoitteet tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöalan tarkentamisesta eivät kuitenkaan toteutuneet hallitustenvälisessä konferenssissa.

Vuoden 2007 HVK:iin valmistauduttaessa Suomi katsoi, että sopimukseen esitetyt tarkennukset, kuten ilmastonmuutoksen hillitseminen, energia, maahanmuutto ja sosiaalinen ulottuvuus, ovat tärkeitä, mutta ei pitänyt niitä tarpeellisina unionin tehokkaan toiminnan varmistamiseksi. Suomi oli kuitenkin valmis hyväksymään selventävät poliittisluonteiset täydennykset, mikäli niillä ei muuteta unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa vuoden 2004 HVK:ssa sovitusta (E 149/2006 vp). Suuri valiokunta yhtyi valtioneuvoston pidettyyn näkemykseen uuden perussopimuksen täydentämisestä julistuksilla, pöytäkirjoilla tai sopimustekstiä täydentämällä. Valiokunta katsoi, että unionin uskottavuuden kannalta olisi syytä välttää yleisemminkin oikeudellisten asiakirjojen raiittamista sellaisilla kirjauksilla, joilla ei ole todellista merkitystä unionin toiminnalle. Suomen tuli valiokunnan näkemyksen mukaan kuitenkin olla valmis suhtautumaan pragmaattisesti sellaisiin ehdotuksiin, jotka edistävät tavoitteena olevan perussopimuksen hyväksymistä vuoteen 2009 mennessä (SuVL 1/2007 vp). Vuoden 2007 HVK:ssa tehdyt muutokset olivat tätä taustaa vasten Suomen hyväksyttävissä.

3.2.4.3 Unionin ulkoinen toiminta

Perustuslakisopimusta laadittaessa keskeisenä tavoitteena oli unionin ulkoisen toiminnan osalta johdonmukaisuuden ja tehokkuuden parantaminen. Tähän pyrittiin erityisesti selkeyttämällä unionin ulkoista toimintaa koskevia määräyksiä ja kokoamalla nämä samaan perustuslakisopimuksen osastoon.

Lissabonin sopimuksessa unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset on sijoitettu osittain EU-sopimukseen ja osittain EUT-sopimukseen, mutta ne kuuluvat koko ulkoista toimintaa koskevien yleisten määräysten soveltamisalaan. Unionin ulkoisen toiminnan yleiset määräykset sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset sijaitsevat EU-sopimuksessa. EUT-sopimus sisältää uudessa muut unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset kokoaavassa viidennessä osassa EU-sopimuksen yleisiin määräyksiin viittaavan I osaston sekä tätä muuta unionin ulkoista toimintaa kuin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat osastot. Yleisiä määräyksiä koskevan luvun sijoittamisella EU-sopimuksen V osastoon, yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikka koskevan luvun yhteyteen, sekä EUT-sopimuksen viittausmääräyksellä on kuitenkin tarkoitus varmistaa, että tällä sijoitusratkaisulla ei poiketa asiasisällöllisesti perustuslakisopimuksen uudistuksista. Ulkosuhteisiin sovelletaan myös EU- ja EUT-sopimusten muita yleisiä määräyksiä, joiden sijoittelussa ja muotoilussa on pyritty varmistamaan yleinen sovellettavuus.

Unionin ulkoisen toiminnan yhtenäisyyttä, johdonmukaisuutta ja tehokkuutta pyritään parantamaan myös unionin ulkoiseen edustukseen tehdyillä institutionaalisilla muutoksilla. Unionin ulkoisen toiminnan edellytyksiä parantaa myös unionin pilarirakenteen poistuminen ja unionille annettava oikeushenkilöllisyys. Pilarirakenteen poistumisen myötä ulkoinen toiminta tulee kaikilta osaltaan rakenteeltaan yhtenäisen unionin harjoitettavaksi. Näin myös unionin oikeuden yleiset periaatteet tulevat koskemaan kaikkea unionin ulkoista toimintaa.

Tällä hetkellä unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset ovat hajallaan EU-sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa V osastossa ja EY-sopimuksen kolmannen osan IX osastossa (yhteinen kauppapolitiikka), XX osastossa (kehitysyhteistyö) ja XXI osastossa (taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa). Lisäksi unionin muiden politiikkojen osalta perussopimuksissa on niiden ulkoisia näkökohtia koskevia määräyksiä. Vaikka unionin ulkosuhteita koskevat määräykset Lissabonin sopimuksessa jakautuvat edelleen kahteen

sopimukseen, on sijoittelu yhtenäisempi kuin nykyisissä perussopimuksissa. Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta ja erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien, muodostavat EU-sopimuksen V osaston. Unionin ulkoista toimintaa koskevat muut määräykset muodostavat EUT-sopimuksen uuden viidennen osan. Viimeksi mainittuun sisältyvät viittaus unionin ulkoista toimintaa koskeviin yleisiin määräyksiin sekä määräykset yhteisestä kauppapolitiikasta, yhteistyöstä kolmansien maiden kanssa ja humanitaarisesta avusta, rajoittavista toimenpiteistä, kansainvälisistä sopimuksista, unionin suhteista kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin ja unionin edustustoista sekä yhteisvastuulausekkeesta.

Pilarijaon poistumisen myötä unioni muodostaa Lissabonin sopimuksessa yhden yhtenäisen kokonaisuuden ilman nykyisenkaltaista muodollista jakoa Euroopan yhteisön ja Euratomin muodostamaan ensimmäiseen pilariin, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muodostamaan toiseen pilariin sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön muodostamaan kolmanteen pilariin. Unionille annetaan Lissabonin sopimuksella yksi yksinomainen oikeushenkilöllisyys (pois lukien Euratom). Unionin ulkoista toimintaa koskevien määräysten erilaisesta sijoittelusta huolimatta Lissabonin sopimuksen uudistukset vastaavat näiltä osin perustuslakisopimusta.

Pilarirakenteen poistuminen ja unionin oikeushenkilöllisyys eivät kuitenkaan muuta olennaisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luonnetta. Unionin ulkoisessa toiminnassa voidaan pilarirakenteen purkamisesta ja unionin oikeushenkilöllisyydestä huolimatta lähtökohtaisesti katsoa säilyvän jakautuneisuus "yhteisölliseen" ja "hallitustenväliseen" ulkoiseen toimintaan, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kuuluessa jälkimmäiseen kategoriaan. Päätöksenteon nykyisenkaltaiset erityispiirteet säilyvät Lissabonin sopimuksen mukaan yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Lisäksi yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hallitustenvälisestä luonnetta korostaa Lissabonin sopimuksessa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan rooli unionin ulkoisessa edustamisessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan rinnalla. Kuten nykyisten

perussopimusten ja perustuslakisopimuksen mukaan, Euroopan unionin tuomioistuimella ei Lissabonin sopimuksenkaan mukaan ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta toimivaltaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten osalta.

Lissabonin sopimuksella tehdään unionin ulkoiseen edustukseen institutionaalisia muutoksia, jotka lisäävät unionin ulkoisen toiminnan tehokkuutta ja johdonmukaisuutta. Sopimuksella luotavaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimea koskevien määräysten mukaan korkea edustaja johtaa unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja edustaa unionia siihen kuuluvissa asioissa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Korkea edustaja myös huolehtii unionin kaiken ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto, ja hänen alaisuudessaan toimivat myös unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtäviin kuuluu EU-sopimuksen mukaan huolehtia omalla tasollaan unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan saa rajoittaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviä ja toimivaltaa. Korkeaa edustajaa, Euroopan ulkosuhdehallintoa ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaa käsitellään tarkemmin unionin toimielinjärjestelmää koskevassa jaksossa 3.2.3.1. Unionin ulkoista edustusta koskevat institutionaaliset muutokset vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä sillä erotuksella, että unionin ulkoministerin nimike on unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja.

Unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako selkeytyy Lissabonin sopimuksessa siten, että sopimukseen kirjataan nimenomaisesti nykyinen toimivallanjako. Unionin ulkosuhteiden osalta toimivaltamääräykset eivät sisällä olennaisia muutoksia tähänhetkiseen oikeustilaan.

3.2.4.3.1 Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet määritellään Lissabonin sopimuk-

nessa kootusti ja ulkoisen toiminnan kaikki osa-alueet kattavasti. Yhtenäisellä lähestymistavalla pyritään takaamaan näiden periaatteiden ja tavoitteiden johdonmukainen toteutuminen unionin ulkoisessa toiminnassa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä unionin ulkoisen toiminnan tavoitteista ja keskeisistä periaatteista. EU-sopimuksen koko unionin toimintaa koskevien yleisten määräysten mukaan unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan. Se edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien, suojelua sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista. Ulkoista toimintaa koskevissa yleisissä määräyksissä keskeisinä periaatteina unionin kansainvälisessä toiminnassa mainitaan demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen.

EU-sopimuksen ulkoista toimintaa koskeviin yleisiin määräyksiin on myös kirjattu tavoitteita, joiden voidaan nykyisinkin katsoa ohjaavan unionin ulkoista toimintaa, mutta joita ei nykyisissä perussopimuksissa nimenomaisesti mainita. Köyhyyden poistaminen mainitaan EU-sopimuksessa kehitysmaiden kestävä kehityksen edistämisen ensisijaisena tavoitteena. Unioni pyrkii myös yleisesti edistämään kestävä kehitystä osallistumalla ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseen ja parantamiseen tähtäävien kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen. Se kannustaa kaikkien maiden yhdentymistä maailmantalouteen. Unioni myös auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnon tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista. Yleisemmin unionin tavoitteena on EU-sopimuksen mukaan edistää entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön perustuvaa kansainvälistä järjestelmää sekä maailmanlaajuisia hyvää hallintotapaa.

Eurooppa-neuvosto määrittää unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta tarkemmin unionin strategiset edut ja tavoitteet. Nämä päätökset voivat koskea kaikkia ulkoisen toiminnan aloja ja olla maa-, alue-, tai aihekohtaisia. Unioni noudattaa sopimuksen mukaan ulkoisen toiminnan periaatteitaan ja pyrkii tuon toiminnan tavoitteisiin varsinaisen ulkoisen toiminnan eri osa-alueiden lisäksi myös sisäisten politiikkojensa ulkoisten näkökohtien osalta. Neuvoston ja komission tehtävänä on huolehtia yhdessä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa johdonmukaisuudesta unionin ulkoisen toiminnan eri alojen välillä sekä näiden alojen ja unionin sisäisten politiikkojen välillä.

3.2.4.3.2 Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Periaatteet ja tavoitteet

Lissabonin sopimuksessa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa yleisissä määräyksissä määritellään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan toiminnan erityiset periaatteet ja tavoitteet. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhdenmukaisuutta muiden unionin toimialojen kanssa kuitenkin vahvistetaan ja sopimuksessa määrätään nimenomaisesti, että unionin toimintaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ohjaavat ne periaatteet ja sillä pyritään niihin tavoitteisiin ja sitä harjoitetaan niiden määräysten mukaisesti, jotka esitetään unionin ulkoista toimintaa koskevissa yleisissä määräyksissä.

Vuoden 2007 HVK:n toimeksiannon mukaan EU-sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevassa luvussa todetaan selvästi, että yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan erityisiä menettelyjä ja sääntöjä. Nämä niin sanotut yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan erityispiirteet muuhun EU:n ulkoiseen toimintaan verrattuna tuodaan esiin siinä, että sitä koskevat määräykset on sijoitettu EU-sopimukseen ja erityispiirteiden esilletuomiseksi Lissabonin sopimuksessa on tehty joitakin muutoksia nykyiseen SEU 11 artiklaan ja perustuslakisopimukseen verrattuna. Sopimus sisältää myös

erityisen määräyksen henkilötietojen suojasta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei kuulu mihinkään EUT-sopimuksen mukaisista kolmesta päätoimivaltaluokasta, vaan muodostaa talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisen tavoin oman erityistapaüksensa. Toimielinten tehtävien ja päätöksentekomenettelyjen osalta yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka poikkeaa selvästi muista unionin ulkoisen toiminnan aloista. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan asema yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelussa ja täytäntönnäpanossa on keskeinen. Tuomioistuimen toimivalta puuttuu lähes kokonaan, ja Euroopan parlamentin sekä komission asema yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksentekomenettelyissä on Eurooppa-neuvostoa, neuvostoa ja jäsenvaltioita selvästi heikompi.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet ja tavoitteet ovat olennaisesti samansisältöiset kuin nykyisessä EU-sopimuksessa. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulee Lissabonin sopimuksen mukaan pohjautua jäsenvaltioiden keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittämiseen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittämiseen sekä jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentämiseen. Jäsenvaltioilla on velvollisuus tukea yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojaalisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä sekä kunnioittaa unionin toimintaa tällä alalla. Niiden tulee myös pidättäytyä kaikista sellaisista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai jotka ovat omiaan haittaamaan sen tehokkuutta kansainvälisissä suhteissa. Neuvoston ja unionin ulkoasioiden korkean edustajan tehtävänä on näiden periaatteiden noudattamisesta huolehtiminen.

SEU 11 artiklaan sisältyvien erityissääntöjen ja -menettelyjen lisäksi HVK antoi julistuksen nro 14 yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, jossa korostetaan sitä, ettei yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilla määräyksillä vaikuteta minkään jäsenvaltion nykyiseen oikeusperustaan, vastuuseen tai toimivaltaan, joka liittyy sen ulkopoliittikan muotoiluun ja harjoittamiseen, sen kansalliseen ulkosuhdehallintoon, suhteisiin kolmansiiin maihin tai jäsenyyteen kansainvälisissä järjestöissä, mukaan lukien jä-

senvaltion jäsenyys Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

Lissabonin sopimuksella yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin määräyksiin tehdyt muutokset eivät vaikuta Ahvenanmaan kansainvälisoikeudelliseen asemaan.

Päätöksenteko

Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa käytettäviä säädöstyypppejä on Lissabonin sopimuksessa uudistettu ja selkeytetty. Vaikka niiden käytötarkoitus ja sisältö vastaavat nykytilaa, niiden oikeudellinen muoto muuttuu. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategiset edut ja vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet päätöksillään. Strategiset edut ja tavoitteet voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen tai tiettyä aihetta tai asiakokonaisuutta. Strategiset edut vastaavat nykysopimusten yhteisiä strategioita kuitenkin siten, että Lissabonin sopimus liittää ne unionin ulkosuhteiden kokonaistavoitteisiin. Eurooppa-neuvoston tehtävä on näin ollen määrittellä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla.

Eurooppa-neuvoston määrittelemien yhteisten suuntaviivojen mukaisesti neuvosto toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa omilla päätöksillään, joilla määritellään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaiset toimet ja kannat. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat toimet ja kannat täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei voida käyttää lainsäätämijärjestyksessä annettavia säädöksiä.

Unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteossa pääsääntönä säilyy Lissabonin sopimuksen mukaan yksimielisyys. Unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevat päätökset tekee Eurooppa-neuvosto yksimielisesti neuvoston suosituksesta. Neuvosto tekee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaisia toimia ja kantoja määrittelevät päätökset yksimielisesti tai tietyissä tapauksissa määräenemmistöllä. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksentekoon sisältyy kuitenkin edelleen niin sanottu rakentava pi-

dättäytyminen, jota koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset vastaavat pääosin nykyisen EU-sopimuksen määräyksiä. Päätöstä ei rakentavan pidättymisen tapauksessa tehdä, jos pidättyvät neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista ja unionin väestöstä.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteon tehokkuutta lisätään Lissabonin sopimuksessa ulottamalla neuvoston määräenemmistöpäätöksenteon käyttöala tilanteeseen, jossa neuvosto tekee päätöksen sellaisen unionin toiminnan tai kannan määrittämiseksi, joka perustuu unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotukseen. Korkea edustaja antaa ehdotuksensa Eurooppa-neuvoston pyydettyä sitä joko omasta aloitteestaan tai korkean edustajan nimenomaisesta aloitteesta. Tämän lisäksi Eurooppa-neuvosto voi niin sanotun valtuutuslausekkeen mukaisesti päättää yksimielisesti laajentaa neuvoston mahdollisuuksia tehdä ratkaisunsa määräenemmistöllä. Määräenemmistöpäätöksentekoa ja valtuutuslauseketta ei kuitenkaan voida soveltaa silloin, kun päätöksellä on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Kuten nykyisinkin, neuvoston jäsen voi ilmoittaa, että se esittämistään elintärkeistä kansalliseen politiikkaan liittyvistä syistä aikoo vastustaa määräenemmistöllä tehtävän päätöksen tekemistä, jolloin asiasta ei äänestetä (niin sanottu hätäjarrumekanismi). Lissabonin sopimuksen mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tulee pyrkiä löytämään kaikille hyväksyttävä ratkaisun neuvottelemalla tiiviisti kyseisen jäsenvaltion kanssa. Mikäli tällaisissa neuvotteluissa ei päästä tulokseen, neuvosto voi nykyiseen tapaan pyytää määräenemmistöllä asian saattamista Eurooppa-neuvoston päätettäväksi yksimielisen päätöksen tekemiseksi.

Päätöksentekoa koskevat määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen sisältämiä määräyksiä sillä erotuksella, että Lissabonin sopimuksessa on luovuttu säädösten nimikkeissä eurooppapäätöksestä. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa toteutetaan määrittelemällä yleisiä suuntaviivoja, tekemällä päätöksiä sekä tehostamalla jäsenvaltioiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä niiden harjoittaessa politiikkaansa.

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Lissabonin sopimuksen mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erotamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Sopimus pyrkii tehostamaan unionin nykyistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Se sisältää myös määräyksiä uusista sitoumuksista ja toimintamuodoista. Sopimusteksti heijastaa yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa viime vuosina tapahtunutta kehitystä, jossa keskeisellä sijalla on ollut siviili- ja sotilasvoimavarojen kehittäminen Eurooppa-neuvoston linjauksilla. Keskeiset sopimukseen otetut uudistukset liittyvät kriisinhallintaan, voimavarojen kehittämiseen sekä unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiseen. Lissabonin sopimuksella muutetut määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen määräyksiä yhteisestä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta.

Lissabonin sopimuksessa tarkennetaan ja täydennetään unionin kriisinhallintatehtäviä mainitsemalla erikseen myös yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto, konfliktin jälkeinen vakauttaminen sekä tuen antaminen kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella. Unioni on tosin voinut toimia kyseisillä aloilla jo nykyisen EU-sopimuksen nojalla. Lissabonin sopimuksen mukaan neuvosto tekee kriisinhallintatehtäviä koskevat päätökset yksimielisesti sekä määrittelee näiden tehtävien tavoitteet, laajuuden ja yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja valvoo neuvoston alaisuudessa kriisinhallintatehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan.

Lissabonin sopimuksen mukaan neuvosto voi antaa kriisinhallintatehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Tällöinkin neuvosto päättää operaation käynnistämisestä yksimielisesti. Osallistuvat jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin korkean edustajan kanssa. Vastaavaa mahdollisuutta ei ole nimenomaisesti kirjattu nykyisiin EU-sopimuksen määräyksiin, mutta käytännössä kaikkiin tähän mennessä toteutettuihin ope-

raatioihin on osallistunut vain osa jäsenvaltioista.

Lissabonin sopimuksella myös vahvistetaan unionin siviilikriisinhallintakyvyn merkitystä lisäämällä asiaa koskevia mainintoja sopimustekstiin. Sopimuksessa muun muassa todetaan, että unionin operatiivinen toimintakyky perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin.

Lissabonin sopimuksen mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Sopimuksessa määrätään myös Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaraviraston (Euroopan puolustusvirasto) perustamisesta. Viraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Sen tehtävänä on määrittää unionin operatiiviset tarpeet ja edistää niiden toteutumista, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseen, osallistua voimavarakysymyksiä koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen kehittämisen arvioinnissa.

Eurooppalainen puolustusmateriaaliyhteistyö on ollut tähän asti sirpaloitunutta, ja sitä on toteutettu pienempien maaryhmittymien kesken. Euroopan puolustusviraston perustamisen myötä tavoitteena on yhteistyön keskitäminen unionin rakenteisiin. Thessalonikin Eurooppa-neuvosto antoi kesäkuussa 2003 neuvoston tehtäväksi käynnistää puolustusviraston perustamiseen liittyvät valmistelut. Neuvosto päätti viraston perustamisesta heinäkuussa 2004 (neuvoston yhteinen toiminta 2004/551/YUTP, EYVL [1997] L 245, 17.7.2004, s. 17), ja virasto on ollut toiminnassa tammikuusta 2005 lähtien.

Lissabonin sopimuksella luodaan uusi, sotilaallisten voimavarojen alalla harjoitettava yhteistyötä koskeva pysyvän rakenteellisen yhteistyön mekanismi. Jäsenvaltiot, jotka täyttävät korkeammat sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia, voivat aloittaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön vaativimpien tehtävien suorittamiseksi. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö antaa halukkaille jäsenvaltioille mahdollisuuden edetä nopeammin sotilaallisten voimavarojen kehittämässä vaativimpien tehtävien suorittamiseksi.

Pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevista vaatimuksista ja niihin liittyvistä sitoumuksista määrätään Lissabonin sopimukseen liitettyssä pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskevassa pöytäkirjassa. Vaatimuksissa on kyse lähinnä voimavaratavoitteita koskevista yleisistä sitoumuksista. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä päättää neuvosto määräenemmistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa kuultuaan. Käynnistämispäätöksessä päätetään aloittaa tiettyjen jäsenvaltioiden kesken pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja vahvistetaan osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö on avointa kaikille jäsenvaltioille, jotka sitoutuvat sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen ja osallistuvat Euroopan puolustusviraston toimintaan sekä sitoutuvat osallistumaan nopean toiminnan kyvyn luomiseen vuoteen 2010 mennessä.

Kyseessä on mekanismi, joka siten mahdollistaa sellaisen sotilaallisten voimavarojen kehittämistyön, johon kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu. Osallistumisen ehdot on kuitenkin kirjattu niin, että periaatteessa kaikki jäsenvaltiot voivat osallistua yhteistyöhön.

Lissabonin sopimuksen mukaan päätöksen myöhemmin mukaan haluavan jäsenvaltion osallistumisesta pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön tekevät neuvostossa ne jäsenvaltiot, jotka jo osallistuvat kyseiseen toimintaan. Päätös tehdään määräenemmistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kuulemisen jälkeen. Lissabonin sopimuksessa on myös määräykset tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä, mikäli se ei enää täytä pysyvän rakenteellisen yhteistyön vaatimuksia, sekä jäsenvaltion mahdollisuudesta vetäytyä pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä.

Tässä yhteydessä on huomioitava se, että toimet unionin nopean toiminnan joukkojen muodostamiseksi aloitettiin jo kesäkuussa 2004 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyn "yleistavoite 2010:n" mukaisesti. Unionilla on vuoden 2007 alusta lähtien ollut täysi valmius toteuttaa samanaikaisesti kaksi nopean toiminnan operaatiota tätä varten korkeaan valmiuteen asetetuilla taisteluosastoilla.

Lissabonin sopimuksen mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Yhteiseen puolustukseen siirtymisen mahdollisuus on kirjattu jo Maastrichtin sopimukseen. Siirtymisen toteuttaminen Eurooppa-neuvoston päätöksellä sisällytettiin EU-sopimukseen Amsterdamin sopimuksella. Lissabonin sopimuksessa määräyksen sanamuotoa on jonkin verran vahvistettu verrattuna nykyisiin perussopimuksiin. Nykyisen EU-sopimuksen määräysten mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää. Sekä nykyisten perussopimusten, perustuslakisopimuksen että Lissabonin sopimuksen määräysten mukaan yhteiseen puolustukseen siirtyminen edellyttää Eurooppa-neuvoston yksimielistä päätöstä sekä kunkin jäsenvaltion Eurooppa-neuvoston suosituksesta valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti tekemää kansallista päätöstä.

Uutena määräyksenä perustuslakisopimukseen sisällytetty jäsenvaltioiden keskinäinen avunantovelvoite siirtyy sellaisenaan Lissabonin sopimuksella muutetun Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklan 7 kohtaan. Määräyksen sanamuoto on seuraava:

"Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin."

Avunantovelvoitteen teksti pohjautuu lähes sanatarkasti Länsi-Euroopan unionin perustana toimivan 17 päivänä maaliskuuta 1948 tehdyn Brysselin sopimuksen tekstiin. Sen tuomisella unionin perussopimusten yhteyteen pyritään lujittamaan jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja sitoutumista yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Perustuslakisopimusta valmistelleen konven-

tin loppuesitykseen avunantovelvoite ei vielä sisältynyt kaikkia jäsenvaltioita velvoittavassa muodossa vaan määräyksenä, johon halukkaiden jäsenvaltioiden olisi mahdollista liittyä sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä taikka myöhemmin. Määräys muutettiin kuitenkin kaikkia jäsenvaltioita välittömästi velvoittavaan muotoon vuoden 2004 HVK:ssa.

Natoon kuuluvat EU-maat pitivät sekä konventissa että HVK:ssa tärkeänä korostaa, ettei EU:n puitteissa rakenneta Naton kanssa päällekkäisiä rakenteita. Suomen ja muiden sotilaallisesti liittoutumattomien EU-maiden tavoitteena oli, että syntyvä sopimus ottaisi huomioon kaikkien jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspoliittiset ratkaisut. Suomen tavoitteena oli EU:n yhtenäisyyden turvaaminen siten, että kaikki jäsenvaltiot voisivat hyväksyä syntyneen ratkaisun eikä yksikään jäsenvaltio jättäytyisi sen ulkopuolelle. Avunantolausekkeen lopullinen muotoilu syntyi puheenjohtajavaltio Italian esityksestä. Suomi tulkitsi tuolloin velvoitteen kokonaisuudeksi, johon se on sitoutunut. Artikla luo vahvan poliittisen solidaarisuuden unioniin kuuluvien maiden välille.

Avunantovelvoite on luonteeltaan jäsenvaltioiden välinen sitoumus, jolla ei luoda uutta toimivaltaa EU:lle. EU:lle tai sen toimielimille ei myöskään nimenomaisesti anneta roolia velvoitteen käyttöönoton tai sen toimeenpanoa koskevan päätöksenteon suhteen, vaan sopimus jättää näitä yksityiskohtia koskevat menettelytavat avoimiksi. Todennäköistä kuitenkin olisi, että sellainen suhteiden huonontuminen kolmannen maan kanssa tai muu vakava turvallisuuspoliittinen uhka, joka antaisi aiheen avunantovelvoitteen mukaiseen avunpyyntöön, olisi tullut YUTP:n puitteisiin jo prosessin aiemmissa vaiheissa. Se olisi myös saattanut jo johtaa yhteisiin taloudellisiin tai poliittisiin toimiin. Näin ollen avunantovelvoitteen käyttöönottoa todennäköisesti käsiteltäisiin YUTP:n valmistelu-uimissa.

Avunannon velvoite on yhtäläinen ja kohdistuu samalla tavoin unionin kaikkiin jäsenvaltioihin. Velvoitteeseen liitetyt viittaukset tiettyjen maiden erityisasemaan tai Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyihin sitoumuksiin eivät luo viittausten kohteina oleville jä-

senvaltioille varautua olla osallistumatta avunantovelvoitteen täytäntöönpanoon.

Oikeudellisen tulkin perusteella EU:n jäsenvaltiot ovat yhtäläisessä asemassa myös SEU 28 a artiklan 7 kohdan nojalla annettavan avun vastaanottajina. Viittaukset tiettyjen maiden erityisasemaan tai Naton rooliin eivät poista määräyksellä luotua avunsaanti-oikeutta miltään jäsenvaltiolta. Käytännössä kuitenkin avunantovelvoitteeseen vetoamisen poliittinen ja sotilaallinen toimintaympäristö vaikuttaisi ratkaisevasti sen soveltamistapaan. Tällaisessa tilanteessa keskeinen merkitys olisi EU:n jäsenvaltioiden sotilaallisilla valmiuksilla. Se, että avunantovelvoite määrittelee Naton roolin sen jäsenten yhteisen puolustuksen perustaksi, vastaa myös tämän hetkistä todellisuutta. EU:n sotilaallisesti liitoutumattomat maat eivät kuulu Naton kollektiivisen puolustuksen piiriin.

EU:n avunantovelvoite jättää avoimeksi sen tavan, jolla muiden sopimuspuolten tulee tukea hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsenvaltiota (muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa apua kaikin käytettävissään olevin keinoin). Vaikka velvoite liittyy nimenomaisesti sotilaalliseen hyökkäystilanteeseen, täysin poissuljettuna ei voi pitää mahdollisuutta soveltaa sitä myös yhteen tai useampaan jäsenvaltioon kohdistuvan muun vakavan turvallisuuspoliittisen uhan yhteydessä. Soveltamisalaa rajoittaa kuitenkin SEUT 188 r artiklan mukainen yhteisvastuulauseke, jolla luotua mekanismia sovelletaan terrori-iskujen tai niiden uhan, luonnonkatastrofin tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden yhteydessä. Avunantovelvoitteen tulkinta olisi kuitenkin myös suhteessa jäsenvaltioilta edellytettäviin keinoihin riippuvainen sen soveltamisen tarkemmasta poliittisesta yhteydestä ja vallitsevista olosuhteista.

Avunantovelvoite lujittaa jäsenvaltioiden keskinäistä yhteisvastuullisuutta. Avunantovelvoite on jäsenvaltioita velvoittava. Sen toimeenpanoa varten ei olla luomassa sotilasliitolle tyypillisiä johtamisjärjestelmiä tai yhteistä puolustussuunnittelua. Yhtäältä avunantovelvoitteen käsittämä aseellisen hyökkäyksen uhkakuvaa ei tällä hetkellä ole unionin jäsenvaltioiden näkökulmasta keskeinen ja se ei kuulu jäsenvaltioiden yhdessä hyväksymän Euroopan unionin turvallisuusstrategian määrittelemien keskeisten uhkakuvien joukkoon. Vastaavat yhteiset järjestelmät ovat toisaalta olemassa

Naton puitteissa. Avunantovelvoitteen mahdollinen soveltaminen myös sotilaallisesta hyökkäyksestä poikkeavien uhkakuvien yhteydessä voi kuitenkin johtaa tarpeeseen vahvistaa tällaista toimintaa tukevia yhteisiä rakenteita.

Unionin avunantovelvoitteella voi olla heijastusvaikutuksia unionin turvallisuuspoliittisen strategian kehittymiseen tai sen sotilaallisten voimavarojen tai kriisinhallintakyvyn kehittämiseen. Jäsenvaltioiden keskinäinen solidaarisuus on toiminut johtoajatuksena integraatiolle. Avunantolauseke korostaa omalta osaltaan tätä poliittista solidaarisuutta ja sitä, että EU kehittyä turvallisuusyhteisönä ensi sijassa tiivistyvän poliittisen yhteistyön kautta. Avunantolausekkeen merkitystä arvioidessa tulee huomioida unionisopimukseen jo Maastrichtin sopimuksesta lähtien sisällytynyt yhteiseen puolustukseen siirtymisen mahdollisuus. EU:n sisäinen solidaarisuus on laaja ja käsittää jäsenvaltioiden keskinäisen yhteistyön, yhteisvastuulausekkeen ja avunantolausekkeen aina yhteiseen puolustukseen siirtymisen mahdollisuuteen saakka.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan rahoitus

Lissabonin sopimus ei asiallisesti muuta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rahoitusta koskevia nykysopimusten määräyksiä muuten kuin kiireellisten toimien rahoittamisen osalta. Sopimuksen mukaan neuvosto tekee päätöksen erityismenettelyistä, joilla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista varten, saadaan käyttöön nopeasti ja tehokkaasti. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Tämän lisäksi Lissabonin sopimuksella määrätään erityisen, kiireellisten toimien käynnistysrahaston perustamisesta. Neuvosto valtuuttaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan käyttämään tätä rahastoa, mikäli tiettyjä valmistelutoimia ei voida rahoittaa unionin talousarviosta. Käynnistysrahasto rahoitetaan jäsenvaltioiden erillisistä rahoitusosuuksista. Esimerkiksi sotilaallisia toimia sisältävien kriisinhallinta-

tehtävien valmistelutoimet, joita ei oteta meina unionin talousarvioon, voidaan rahoittaa tästä erityisestä käynnistysrahastosta. Neuvosto tekee määräänemmistöllä korkean edustajan ehdotuksesta päätökset, joilla vahvistetaan käynnistysrahaston perustamista ja rahoittamista, sen hoitoa ja varainhoidon valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Lissabonin sopimuksen rahoitusta koskevat määräykset ovat samansisältöiset kuin vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset.

Euroopan unionin toteuttamat rajoittavat toimenpiteet

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaisesti päätettyjä rajoittavia toimenpiteitä (pakotteita) koskevat määräykset säilyvät Lissabonin sopimuksessa periaatteellisesti muuttumattomina. Pääsääntönä on edelleenkin se, että pakotteiden toteuttaminen edellyttää sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten mukaisesti tehtyä päätöstä että kyseisen päätöksen toimeenpanoa erillisellä täytäntöönpanosäädöksellä. Poikkeuksen muodostavat pääoman liikkeitä ja maksuja koskevat hallinnolliset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden osalta vaatimus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten nojalla tehtävästä päätöksestä poistuu.

Lissabonin sopimuksen mukaan pakotteiden käyttöalaa laajennetaan. Nykyisistä perussopimuksista poiketen pakotteiden kohteena voivat olla myös sellaiset luonnolliset tai oikeushenkilöt ja ryhmät tai muut kuin valtiolliset yhteisöt, joilla ei ole kytkentää kolmansiin maihin. Jo unionin nykyisten perussopimusten nojalla on kohdistettu taloudellisia pakotteita yksityisiin tahoihin, mutta tilanteissa, joissa näillä ei ole ollut kytkentää kolmanteen maahan, on nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa jouduttu turvautumaan SEY 308 artiklaan. Siinä missä nykyisten perussopimusten sanamuodon mukaan pakotteiden edellytetään olevan luonteeltaan taloudellisia, Lissabonin sopimuksessa pakotteet määritellään laajemmin, ja ne voivat sisältää myös muuntotyypisiä rajoittavia toimenpiteitä.

Lisäksi Lissabonin sopimuksesta seuraa tiettyjä muutoksia pakotteita koskeviin päätöksentekomenettelyihin ja toimielinten toimivaltuuksiin. Erityisesti sopimuksessa korostuu pakotteiden kohteena olevien tahojen oikeusturvasta huolehtiminen. Tässä suhteessa keskeinen uudistus on Lissabonin sopimuksessa Euroopan unionin tuomioistuimelle annettu uusi toimivalta tutkia tässä tarkoitettujen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehdyn pakotepäätöksen laillisuus pakotteiden kohteena olevan yksityisen tahon kanteesta. Pääsääntön mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei jatkossakaan ole toimivaltaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

Lissabonin sopimuksen määräykset rajoittavista toimenpiteistä ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen vastaavat määräykset.

3.2.4.3.3 Yhteinen kauppapolitiikka

Yhteinen kauppapolitiikka politiikka-alana on kuulunut Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan 1970-luvun alusta lähtien. Sen perustana ovat olleet muun muassa tariffimuutoksia, tulli- ja kauppasopimuksia sekä tuonti- ja vientipolitiikkaa koskeneet yhtenäiset periaatteet etenkin tavarakaupan alalla. Nizzan sopimuksella yhteisön toimivaltaa laajennettiin palvelukaupan sekä henkisen omaisuuden kaupan alalla. Lissabonin sopimuksella yhteistä kauppapolitiikkaa pyritään edelleen kehittämään ja tehostamaan. Huomattavimmat Lissabonin sopimuksen tuloksena tapahtuvat muutokset yhteisen kauppapolitiikan alueella koskevat ulkomaisia suoria sijoituksia, palvelukauppaa ja Euroopan parlamentin asemaa kauppapolitiikan alaan kuuluvia toimenpiteitä koskevassa päätöksenteossa. Kauppapolitiikka kuuluu Lissabonin sopimuksen mukaan kokonaisuudessaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset sisältyvät SEUT 188 b ja 188 c artiklaan. Määräyksillä laajennetaan unionin kauppapolitiittisen toimivallan alaa siirtämällä ulkomaiset suorat sijoitukset kyseisen toimivallan alaan. Kulttuuri- ja audiovisuaalisten palveluiden sekä koulutus-, sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta Lissabonin sopimus merkitsee unionin toimivallan luonteen

muuttumista unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta unionin yksinomaiseksi toimivallaksi. Sopimuksen mukaan yhteisen kauppapolitiikan soveltamisalaan kuuluisivat näin ollen perinteinen tavarakauppa, palvelukauppa kokonaisuudessaan, ulkomaiset suorat sijoitukset sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat. Ainoan poikkeuksen muodostaisivat liikenteen alan kansainväliset sopimukset, joiden neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatettaisiin EUT-sopimuksen liikennepolitiikkaa koskevia määräyksiä.

Kauppapoliittisen toimivallan laajentamisen tarkoituksena on tehostaa unionin ulkoista toimintakykyä ja parantaa sisäistä yhtenäisyyttä kansainvälisen kaupan alueella. Unionin kauppapoliittista toimialaa laajennettaessa jaetun toimivallan ala ja jäsenvaltioiden ratifiointia edellyttävien niin sanottujen sekasopimusten käyttöala kaventuu, ja kauppapolitiikan alaan kuuluvat sopimukset tulevat voimaan yksinomaan unionitason päätöksellä.

Lissabonin sopimus vahvistaa merkittävästi Euroopan parlamentin asemaa kauppapoliittisessa päätöksenteossa. Sopimuksen mukaan toimenpiteistä, joilla määritellään yleiset puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi, säädetään asetuksilla, jotka hyväksytään tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Nykyisen EY-sopimuksen nojalla Euroopan parlamentilla ei ole muodollista päätösvaltaa yhteisen kauppapolitiikan alalla. Euroopan parlamentin toimivalta on tosin Lissabonin sopimuksessakin nimenomaisesti rajattu koskemaan vain yhteisen kauppapolitiikan toteuttamista koskevien puitteiden määrittelyä tarkoitettavien asetusten antamista. Näin ollen parlamentti ei tulisi osallistumaan yhteisen kauppapolitiikan täytäntöönpanoon liittyvien päätösten hyväksymiseen. Näin päätöksenteon toimivuus ja tehokkuus eivät vaarantuisi nopeaa päätöksentekoa vaativissa kysymyksissä, esimerkiksi päätöksissä polkumyyntitulleista.

Euroopan parlamentin asema vahvistuu Lissabonin sopimuksen myötä myös kauppapoliittisten sopimusten tekemisessä. Lissabonin sopimuksen mukaan neuvosto päättää sopimusten tekemisestä kauppapolitiikan alalla Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyisin Euroopan parlamentti ei

muodollisesti osallistu kauppapoliittisia sopimuksia koskevaan päätöksentekoon. Lissabonin sopimuksessa myös määrätään, että komission on annettava neuvoston kauppapoliittisia neuvotteluita varten nimeämän erityiskomitean lisäksi säännöllisesti tietoja Euroopan parlamentille sopimuksia koskevien neuvotteluiden etenemisestä.

Neuvosto tekee kauppapolitiikan alalla ratkaisunsa pääsääntöisesti määräenemmistöllä. Palvelukauppaa, teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisia näkökohtia sekä suoria ulkomaisia sijoituksia koskevien sopimusten osalta neuvosto tekee kuitenkin päätöksensä yksimielisesti silloin, kun näihin sopimuksiin sisältyy määräyksiä, joiden osalta vastaavien unionin sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä (niin sanottu päätöksenteon parallelismin periaate).

Perustuslakisopimusta valmisteltaessa kysymys jäsenvaltioiden tarjoamien julkisten peruspalvelujen asemasta suhteessa unionin yhteiseen kauppapolitiikkaan herätti keskustelua. Hallitustenvälisessä konferenssissa 2004 yhteistä kauppapolitiikkaa koskeviin määräyksiin lisättiin Suomen ja Ruotsin aloitteesta sosiaali-, koulutus- ja terveystalvelujen kauppaa koskeva erityismääräys. Sen mukaan neuvosto päättää määräenemmistön sijaan yksimielisesti sopimuksista sosiaali-, koulutus- ja terveystalvelujen kaupan alalla, mikäli sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palveluiden järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa niiden tarjoamista jäsenvaltioiden toimesta. Määräys vastaa tarkoitukseltaan ja rakenteeltaan kulttuuri- ja audiovisuaalipalvelujen kauppaa koskevaa poikkeusta, joka sisällytettiin Ranskan vaatimuksesta jo konventin ehdotukseen. Kulttuuri- ja audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti silloin, kun tehtävät sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta.

Määräyksen johdosta päätöksenteko on siis yksimielistä, jos on olemassa vaara, että unionin kauppapolitiikan kautta syntyisi mahdollista vakavaa haittaa hyvinvointipalveluiden perusrakenteille. Lissabonin sopimus ei sisällä nimenomaisia määräyksiä mahdollisen haitan määrittelytavasta, mutta se tulisi käytännössä tapahtumaan osana unionin normaalia päätöksentekoprosessia

unionin toimielinjärjestelmän puitteissa. Mikäli asiassa ei päästäisi ratkaisuun, kysymys määräyksen tulkinnasta olisi mahdollista saattaa unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi. Määräyksen soveltamiseen ja tulkintakäytäntöön tulisi kiinnittää erityistä huomiota Suomen etujen mukaisesti. Tämän erityismääräyksen sekä yllä mainitun päätöksentöön parallelismin periaatteen lisäksi jäsenvaltioiden kansallisia etuja turvaa Lissabonin sopimuksessakin niin sanottu harmonisointikielto: unionin kauppapoliittisen toimivallan käyttö ei saa merkitä jäsenvaltioiden lakien ja määräysten yhdenmukaistamista silloin, kun se ei ole perussopimusten mukaan muutokseen mahdollista. Kauppapoliittisen toimivallan käyttö ei myöskään vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Lissabonin sopimuksen määräykset yhteisen kauppapolitiikan alalla ovat samansisällöiset kuin vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset.

3.2.4.3.4 Ulkoisen toiminnan muut kysymykset

Yhteistyö kolmansien maiden kanssa sekä humanitaarinen apu

EUT-sopimuksen ulkoista toimintaa koskevaan osastoon sisältyvät myös unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevat määräykset. Sopimuksen mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Pyrkimys varmistaa ulkoisen toiminnan eri politiikkalohkojen välinen johdonmukaisuus ulottuu siis myös kehitysyhteistyöpolitiikan alalle. Vastaavasti kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet tulee ottaa huomioon unionin muissakin politiikoissa, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin.

Kehitysyhteistyöpolitiikan päätavoitteeksi on nostettu köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen.

Oleellinen uudistus unionin kehitysyhteistyöpolitiikan alalla on humanitaarista apua koskevan uuden oikeusperustan luominen. Yhteisö on toiminut humanitaarisen avun alalla jo nykyistenkin perussopimusten määräysten nojalla, mutta Lissabonin sopimuksen on kirjattu asiasta nimenomaiset määrä-

ykset. Humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamisen yleiset puitteet määritellään toimenpiteillä, jotka säädetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Toimien tarkoituksena on avustaa ja suojella kolmannen maan asukkaita tapauskohtaisesti luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden sattuessa.

Lissabonin sopimuksen mukaan unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikat ja humanitaarisen avun alalla toteutettavat toimet täydentävät ja tukevat toisiaan. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun alat kuuluvat unionin jaettuun toimivaltaan tietynlaisina poikkeusaloina, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa ilman, että tämä estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa (SEUT 2 c artiklan 4 kohta). Kehitysyhteistyöpolitiikka osana unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ehkäisee ennalta konflikteja ja väkivaltaa.

Lissabonin sopimukseen sisältyy uusi oikeusperusta myös nuorten eurooppalaisten humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukkojen perustamiseksi. Vapaaehtoisjoukkojen perussääntö ja toimintatavat vahvistetaan tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä annetulla asetuksella. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta totesi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp), että kyseinen oikeusperusta on herättänyt keskustelua avustusjärjestöjen piirissä, jotka katsovat, etteivät määräyksen mukaiset vapaaehtoisjoukot sovellu humanitaarisen avun antamiseen. Kyseinen EUT-sopimuksen määräys kuitenkin mahdollistaa vapaaehtoisjoukkojen joustavan käytön, joten niiden soveltuvuutta kuhunkin tehtävään voidaan tarkastella tapauskohtaisesti.

Kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua koskevien määräysten yhteyteen on Lissabonin sopimuksessa liitetty Nizzan sopimuksella voimaantullut oikeusperusta muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa tehtävästä taloudellisesta, teknisestä ja rahoitusyhteistyöstä. Lissabonin sopimuksessa Euroopan parlamentin toimivaltuudet näiltä osin laajentuvat, sillä yhteistyön toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä säädetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lisäksi Lissabonin sopimuksella luodaan erillinen oikeusperusta kiireellistä rahoitusapua tarvitsevien kolmansien maiden tukemiseksi.

Edellä mainittuja uudistuksia lukuun ottamatta yhteistyötä kolmansien maiden kanssa sekä humanitaarista apua koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset ovat samansisältöiset kuin nykyisissä perussopimuksissa. Lissabonin sopimuksen määräykset ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen vastaavat määräykset.

Unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia ja kansainvälisten sopimusten asema

Lissabonin sopimuksen määräykset sisältävät useita sekä periaatteellisesti että käytännön kannalta merkittäviä uudistuksia koskien kansainvälisten sopimusten tekemistä. Sopimuksen unionille nimenomaisesti tunnustama oikeushenkilöllisyys ja sen merkitystä on käsitelty edellä jaksossa 3.2.1.3. Muita kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevia keskeisiä uudistuksia Lissabonin sopimuksessa ovat EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvien, niin sanottua impliittistä ulkoista toimivaltaa koskevien periaatteiden kirjaaminen perussopimukseen sekä määräykset yhtenäisestä menettelystä, jota sovelletaan kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja hyväksymiseen lähtökohtaisesti kaikilla perussopimusten kattamilla aloilla.

Lissabonin sopimus sisältää määräykset sekä siitä, milloin unionilla on toimivalta kansainvälisten sopimusten tekemiseen (SEUT 188 1 artiklan 1 kohta), että siitä, milloin tämä toimivalta on luonteeltaan yksinomaista eli jäsenvaltioiden vastaavan toimivallan poissulkevaa (SEUT 2 b artiklan 2 kohta). Viimeksi mainittua määräystä tarkistettiin vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa siten, että siihen sisältyvä niin sanottua ERTA-doktriinia koskeva kirjaus mahdollisimman tarkasti vastaisi EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (esimerkiksi asia 22/70, komissio v. neuvosto; asia C-469/98, komissio v. Suomi). Tarkistuksen seurauksena on yksiselitteistä, että unionilla voi kyseisen määräyksen nojalla olla yksinomainen toimivalta kansainvälisen sopimuksen tekemiseen vain siltä osin kuin kulloinkin kyseessä oleva sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuut-

ta. Muutosta nykytilaan nähden merkitsee vain se, että nykyisin yksinomaan Euroopan yhteisön sopimustoimivaltaa koskevien periaatteiden soveltamisala laajenee myös EU-sopimuksen II ja III pilarin nykyisin kattamille aloille eli yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön.

Määräykset kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja hyväksymiseen sovellettavasta menettelystä sisältyvät SEUT 188 n artiklaan, jossa yhdistyvät nykyisen SEY 300 artiklan ja nykyistä SEU 24 artiklan määräykset. Kuten nykyisinkin, sekä kauppapolitiikan että rahapolitiikan alan sopimuksia koskevat lisäksi tietyt erityismääräykset.

Nykyisen SEU 24 artiklan nojalla neuvoston puheenjohtajavaltiolle kuuluvat sopimusten neuvotteluun liittyvät tehtävät yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla siirtyvät Lissabonin sopimuksessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle. Poliisiyhteistyön ja rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla taas sovelletaan EUT-sopimuksen yleisiä määräyksiä kansainvälisten sopimusten neuvottelusta ja tekemisestä. Unionin edellä mainituilla aloilla tekemät sopimukset tulevat vastaisuudessa unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita sitoviksi suoraan unionin tasolla tehtävällä hyväksymispäätöksellä. Lissabonin sopimus ei toisin sanoen sisällä SEU 24 artiklaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan jäsenvaltio voi asettaa valtiosääntönsä edellyttämien menettelyjen noudattamisen sopimuksen sitovuu- den edellytykseksi. Perinteiset sekasopimukset, jotka sisältävät yhtäältä unionin sekä toisaalta jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia osia, edellyttävät jatkossakin jäsenvaltion valtiosääntönsä mukaisessa järjestyksessä suorittamaa ratifiointia tai hyväksymistä.

Nykyistä EY-sopimusta vastaavien kysymysten osalta suurinta menettelytapoja koskevaa muutosta Lissabonin sopimuksessa merkitsee Euroopan parlamentin hyväksynnän edellyttäminen kaikille lainsäädäntömenettelyn piiriin kuuluvilla aloilla tehtäville sopimuksille. Määräys tulee sovellettavaksi myös yhteisen kauppapolitiikan alalla.

Lissabonin sopimuksen määräykset kansainvälisten sopimusten tekemisestä ovat samansisältöiset kuin vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset.

Unioni ja sen lähiympäristö

Lissabonin sopimuksella EU-sopimukseen lisätyn 7 a artiklan mukaan unioni luo naapurimaitensa kanssa erityissuhteet pyrkien luomaan arvoihinsa perustuvan alueen, jolla valitsevat yhteistyöhön perustuvat hyvät naapurisuhteet. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi unioni voi tehdä naapurivaltioiden kanssa erityisiä sopimuksia, joihin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Vastaava määräys sisältyy myös perustuslakisopimukseen.

Kansainväliset järjestöt ja toiminta niissä

Unionin ulkoinen toiminta koskee myös kansainvälisiä järjestöjä. Edellytyksenä on, että unionin osallistuminen on mahdollista näiden järjestöjen sisäisten määräysten ja unionin oikeuden nojalla. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti unioni pyrkii tehostamaan toimintaansa kansainvälisenä toimijana kehittämällä ulkoisen toiminnan yhtenäisyyttä ja koordinaatiota. SEU 19 artiklan mukaan jäsenvaltiot sovittavat toimintansa yhteen järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa puolustamaan niissä unionin kantoja. Uutena elementtinä on, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle on uskottu vastuu yhteensovittamisesta. Niissä kansainvälisissä konferensseissa ja järjestöissä, joihin kaikki jäsenvaltiot eivät osallistu tai joissa ne eivät ole edustettuna, osallistuvat jäsenvaltiot puolustavat unionin etuja ja huolehtivat tiedottamisesta muille jäsenvaltioille. YK:n turvallisuusneuvoston jäsenmaille on lisäksi asetettu erityinen velvollisuus tiedottaa muille jäsenvaltioille ja korkealle edustajalle. Jos unionilla on kanta YK:n turvallisuusneuvoston asialistalla olevasta aiheesta, turvallisuusneuvoston jäsenenä olevat jäsenvaltiot pyytävät, että korkea edustaja kutsutaan esittämään unionin kanta. Unionin korkealle edustajalle ja komissiolle on uskottu tehtävä huolehtia unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyötä ja yhteyksiä koskevan toiminnan täytäntöönpanosta.

SEUT 188 q artiklan mukaan unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä huolehtivat unionin edustuksesta

niissä. Unionin edustustot toimivat Lissabonin sopimuksen mukaan korkean edustajan alaisuudessa ja läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten ja konsuliedustustojen kanssa. Komission nykyiset edustustot korvautuvat ajan myötä unionin edustustoilla. Tulevaisuudessa unionin edustustot voivat tarjota jäsenvaltioille uusia välineitä ulkosuhteiden hoitoon, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalveluiden osalta.

Lissabonin sopimuksen määräykset unionin suhteista kansainvälisiin järjestöihin ja toiminnasta niissä ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen vastaavat määräykset.

Yhteisvastuulauseke

Lissabonin sopimukseen sisältyy yhteisvastuulauseke (SEUT 188 r artikla), joka velvoittaa unionin ja sen jäsenvaltiot toimimaan yhteisvastuun hengessä, mikäli jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Lausekkeen mukaan unioni ottaa tällaisessa tilanteessa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden unionin käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat. Yhteisen toiminnan päämääränä voi olla terrorismin uhan torjuminen jäsenvaltioiden alueella, demokraattisten instituutioiden ja siviiliväestön suojeleminen mahdollisilta terrori-iskuilta tai avun antaminen jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

Yhteisvastuulausekkeen 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on autettava jonkin lausekkeen soveltamisalaan kuuluvan tapahtuman kohteeksi joutunutta jäsenvaltiota, mikäli tämä pyytää apua. Jäsenvaltiot sovittavat toimensa yhteen neuvostossa. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta päätöksen yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta. Mikäli päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla, neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti. Neuvostoa avustavat tässä yhteydessä turvallisuus- ja puolustusasiain komitea ja SEUT 61 d artiklalla perustettava sisäisen turvallisuuden komitea. SEUT 176 c artiklassa määrätään unionin ja jäsenval-

tioiden toiminnasta pelastuspalvelun alalla luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden yhteydessä. Lissabonin sopimukseen liitettyihin julistuksiin sisältyy erityinen julistus 188 r artiklasta (julistus nro 37). Se vahvistaa jäsenmaiden oikeuden valita tarkoituksenmukaisimmat keinot yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanossa.

Yhteisvastuulausekkeen sisältö vastaa omalta osaltaan Euroopan turvallisuusstrategiassa määriteltyjä uhkakuvia ja tehostaa unionin varautumista niihin. Lauseke vahvistaa jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Lausekkeen merkitystä korostaakseen jäsenvaltiot sitoutuivat Madridissa vuonna 2004 tapahtuneen terrori-iskun jälkeen toimimaan lausekkeen hengessä. Eurooppa-neuvostossa hyväksyttiin 26 päivänä maaliskuuta 2004 erityinen julkilausuma terrorismin torjunnasta, johon sisältyi myös tämä poliittinen sitoumus. Sitoumus käsitti tässä yhteydessä lausekkeen koko soveltamisalasta vain sen terrorisminvastaisen ulottuvuuden.

Yhteisvastuulauseketta ja pelastuspalvelua koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset ovat samansisältöiset kuin vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset. Yhteisvastuulausekkeen tarkoituksena on vahvistaa unionin ja sen jäsenmaiden yhteistoimintamahdollisuuksia sen käsittämien ei-valtiollisten uhkakuvien torjumisessa ja hallinnassa. Lauseke koostuu oikeusvaikutustensa osalta kahdesta erillisestä osasta. Sen 1 kohta luo oikeusperustan unionin yhteisten välineiden - jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset välineet mukaan lukien - käyttöön otolle terrori-iskun uhan tai iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohdistuessa sen jäsenvaltion alueeseen. Yhteisvastuulauseke luo näin ollen unionille mahdollisuuden käyttää sotilaallisia kriisinhallintavoimavarojaan lausekkeen mukaisessa tarkoituksessa myös unionin alueen sisäpuolella. Toisaalta se luo mahdollisuuden arvioida kaikkien välineiden käyttöä yhtenä kokonaisuutena. Näihin lukeutuu myös jo olemassa oleva ja SEUT 176 c artiklassa vahvistettu pelastuspalveluyhteistyö.

Lausekkeen toisena osana on jäsenvaltioiden keskinäinen avunantovelvoite vastaavien uhkakuvien toteutuessa. Artiklan 2 kohta velvoittaa jäsenmaat antamaan toisilleen apua niiden poliittisten elinten pyyntöön pohjau-

tuen ja neuvoston sovittaessa tämän toiminnan yhteen.

Yhteisvastuulausekkeen soveltamisala on selkeästi rajattu kolmeen ei-valtiolliseen uhkakuvaan, ja tässä suhteessa se eroaa SEU 28 a artiklan 7 kohdan mukaisesta avunantolausekkeesta. Viimeksi mainittu käsittää tarkan sanamuotonsa nojalla avunannon nimenomaan sotilaallisen hyökkäyksen tilanteessa. Yhteisvastuulauseke luo EU:lle oikeusperustan toimia sekä velvoittaa jäsenvaltiot antamaan toisilleen apua, kun taas avunantovelvoite sisältää vain jälkimmäisen ulottuvuuden. Avunantovelvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen soveltamisalat voivat olla osin päällekkäiset.

Yhteisvastuulausekkeen käsittämän välineistön painopiste on sen uhkakuvien nojalla muussa kuin sotilaallisessa toiminnassa: sen kattavuus heijastuu myös lausekkeen sijaintiin EUT-sopimuksessa, jossa se on unionin ulkoista toimintaa koskevan osan omana VII osastonaan.

Yhteisvastuulausekkeen soveltamisen osalta sen kaksi osaa on erotettava toisistaan. Unionin välineiden käyttöön oikeuttava ensimmäinen kohta antaa unionille oikeuden päättää sen käytössä olevien välineiden käyttöönotosta lausekkeen tarkoittamissa tilanteissa. Vaikka on katsottava, että jäsenvaltioille jää tässäkin tilanteessa liikkumavaraa erityisesti, kun on kyse sotilaallisten välineiden käytöstä, kyse on kuitenkin viime kädessä unionin päätösvallassa olevista toimista. Lausekkeen toisen kohdan käsittämä jäsenvaltioiden välinen avunantovelvoite jättää annettavan avun jäsenmaiden määriteltäväksi.

Yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanoa koskevat säännöt määritellään päätöksellä, jonka neuvosto tekee komission ja ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta mahdollisimman pian Lissabonin sopimuksen voimaantumisen jälkeen. Näillä säännöillä vahvistetaan myös täytäntöönpanoon liittyvät menettelytavat.

3.2.4.3.5 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskeviin määräyksiin tehty muutokset

vastaavat pitkälti Suomen tavoitteita. Suomi on toiminut unionissa aktiivisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi. Lissabonin sopimuksen sisältämät muutokset kehittävät turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa osana yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa unionin kokonaisuutta vahvistavalla tavalla.

Suomen tavoitteiden mukaisesti Lissabonin sopimuksessa on tarkennettu ja täydennetty kriisinhallintatehtäviä. Uudet tehtävät ovat ajankohtaisia ja unionille sopivia. Selonteos- saan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto ennakoi, että tehtäväluettelon täydentäminen saattaa merkitä unionin kriisinhallintatehtävien kasvua ja näin ollen myös yhteisten kulujen kasvamista. Tämä merkinnee selonteon mukaan myös joukkovaatimusluettelon sekä kriisinhallintatoiminnan käsitteiden tarkistamista. Eduskunnan puolustusvaliokunta puolestaan toteaa lausunnossaan (PuVL 2/2003 vp), ettei uusilla tehtävillä olisi toiminnallisesti suuria vaikutuksia Suomen puolustusvoimiin. Sopimuksen artikloissa on Suomen tavoitteiden mukaisesti huomioitu siviilikriisinhallinta nykyisiä perussopimuksia vahvemmin.

Suomi on johdonmukaisesti kannattanut puolustusmateriaaliyhteistyön tiivistämistä osana EU:n kriisinhallintakyvyn kehittämistä, ja Euroopan puolustusviraston perustamista koskevat määräykset ovat Suomen tavoitteiden mukaisia. Selonteos- saan valtioneuvosto toteaa, että Suomi suhtautuu myönteisesti unionin kriisinhallintavoimavarojen kehittämiseen. Sen mukaan konventin pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskeva ehdotus oli kuitenkin ongelmallinen eikä sellaisenaan Suomen hyväksyttävissä. Valtioneuvoston mukaan kriisinhallinta- ja voimavarayhteistyön kehittämisen tulee olla jäsenvaltioiden yhteistä toimintaa, joka perustuu yhdessä sovittuihin tavoitteisiin. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan. Vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa pysyvää rakenteellista yhteistyötä koskevia määräyksiä sekä pöytäkirjaa muokattiin siten, että ne ovat nyt Suomen hyväksyttävissä: yhteistyön kriteerit on määritetty niin, että yhteistyö on avointa kaikille halukkaille jäsenvaltioille. Yhteistyön lähtökohdat on mää-

ritelty kaikkien jäsenvaltioiden kesken, ja Suomen tavoitteiden mukaisesti vaatimukset yhteistyöhön osallistumiselle ovat luonteeltaan lähinnä voimavaratavoitteita koskevia yleisiä sitoumuksia.

EU:n avunantovelvoite vahvistaa jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuullisuutta ja selkeyttää sen sisältöä. Näin se vastaa myös Suomen turvallisuuspoliittisia tavoitteita. Avunantovelvoitteen voimaantulolla ei ole välittömiä vaikutuksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon tai unionin toimielinjärjestelmään taikka menettelytapoihin. Näin ollen se ei aiheuta vastaavia vaikutuksia Suomen osallistumiseen.

Unionin avunantovelvoitteella on Suomen näkökulmasta vahva poliittinen ja periaatteellinen merkitys. Se korostaa entisestään EU:n keskeistä roolia Suomen turvallisuuspolitiikassa. Vaikka unionin puitteissa tapahtuvan yhteistyön voi jo nyky muodossaan käytännössä katsoa johtaneen sellaiseen keskinäiseen riippuvuuteen jäsenvaltioiden välillä, jossa yhteen jäsenvaltioon kohdistuneen hyökkäyksen voisi perustellusti katsoa johtavan yhteisiin toimiin, on oikeudellisella velvoitteella oma lisäarvonsa erityisesti unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä ajatellen.

Myös ulkoasiainvaliokunta toteaa jäsenvaltioiden välisen keskinäisriippuvuuden todelliseksi ja katsoo unionin jäsenvaltioiden omaavan myös hyvät keskinäiset yhteistoimintavalmiudet sotilaallisesti (UaVM 13/2006 vp). Avunantovelvoitteen mukaisen sotilaallisenkin avun antamista niiden kesken voi valiokunnan mukaan pitää mahdollisena, ja valiokunta kiinnittää aiheellisesti huomiota avunannon mahdollisuuden tarjoamaan pelotevaikutukseen.

Suomen lainsäädännössä EU:n avunantovelvoitteen täytäntöönpano olisi rinnastettava muuhun YK:n peruskirjan 51 artiklan pohjalta tapahtuvaan kollektiiviseen puolustukseen.

Poikkeuksen muodostaisivat ne mahdolliset tilanteet, joissa avunantovelvoitetta sovellettaisiin muussa kuin 51 artiklan tarkoittamassa hyökkäystilanteessa perussopimusten yleisen solidaarisuuden perusteella tai jos Suomi päättäisi osallistua avunantovelvoitteen täytäntöönpanoon tarjoamalla muuta kuin sotilaallista apua.

Suomen laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta (211/2006) rajaa YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisesti toimiin osallistumisen soveltamisalansa ulkopuolelle. Kriisinhallintalain perusteluissa katsotaan puolustautumista koskevat toimenpiteet hyökkäystilanteessa sen kaltaisiksi, että ne jäävät luontevasti lain ulkopuolelle (HE 5/2006 vp). Puolustusvoimista annetun lain 4 §:n mukaan sotilaallisten voimakeinojen käyttäminen soveltuu vain Suomen alueen, kansan elinmahdollisuuksien ja valtiojohdon toimintavapauden sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustukseen. Laissa säädetään EU:n yhteisvastuulausekkeen tyyppisestä toiselle valtiolle annettavasta avusta. Voimakeinojen käyttö avunannossa rajattiin kuitenkin sen ulkopuolelle (PeVL 51/2006 vp). Kriisinhallintalain perusteluissa todetaan, että YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisesti toimiin osallistumiseen, kun Suomi voisi joutua sodaksi luonnehdittavaan aseelliseen selkkaukseen, sovellettaisiin perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaista sodasta ja rauhasta päätettäessä noudatettavaa menettelyä.

Päätöksenteko Suomen toimista EU:n avunantovelvoitteen täytäntöönpanossa kuuluu perustuslain 93 §:n alaan. Sovellettavaksi voivat tulla sekä Suomen ulkopoliittikkaa koskevat perustuslain 93 §:n 1 momentin säännökset että Euroopan unionissa tehtäviin päätöksiin tai niihin rinnastettaviin asioihin liittyviä Suomen toimenpiteitä koskevat perustuslain 93 §:n 2 momentin säännökset. Jos velvoitteen täytäntöönpanoon liittyisi Suomen osalta aseellisten voimakeinojen käyttöä merkitsevää apua tilanteessa, jossa Suomi voisi joutua perustuslain 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuun sotaan, tasavallan presidentti päättäisi Suomen toimista eduskunnan suostumuksella.

Jos avunantovelvoitetta sovellettaisiin muussa kuin YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisessa tilanteessa tai jos Suomen avunantotoimet käsittäisivät muuta kuin voimakeinoapua, saattavat yhtä hyvin kriisinhallintalaki kuin puolustusvoimista annettu laki tulla sovellettaviksi. Tilanteen jälkihoidossa ja lähestyttäessä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanon luonteista toimintaa voisi sovellettavaksi tulla esimerkiksi laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhal-

lintaan (1287/2004) tai pelastuslain (468/2003) mukainen apu.

EU:n avunantovelvoitteen voimaantumisen myötä olisi kuitenkin syytä lainsäädännöllisesti varautua myös siihen, että suomalaisia sotilaita voitaisiin lähettää Suomen ulkopuolelle tehtäviin, jotka voivat edellyttää aseellisten voimakeinojen käyttöä esimerkiksi lisäämällä puolustusvoimista annettuun lakiin tarvittava sääntely asiasta tai säätämällä asiasta erillislaissa.

Avunantolausekkeen täytäntöönpanossa on tarpeen ottaa huomioon myös Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevat kansainväliset velvoitteet.

Vuoden 2007 HVK:n toimeksiannon mukaan yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sijoitetaan jatkossakin EU-sopimukseen muista politiikka-aloista erilliseksi kokonaisuudeksi. Tällaisessa sopimusrakenteessa Suomi piti kannatettavana, että EU- ja EUT-sopimukseen sisällytetään unionin ulkoista toimintaa koskevat koherenssimääräykset. Suomi painotti neuvotteluissa sitä, että erityispiirteiden korostamisella ei tulisi vaikuttaa toimielinten toimivaltuuksiin tai muutoinkaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten asiasisältöön perustuslakisopimukseen verrattuna. Tärkeää olisi varmistaa, että uudistukset parantavat unionin koko ulkoisen toiminnan yhtenäisyyttä. Perustuslakisopimukseen verrattuna muutokset rajoittuvat esityksellisiin näkökohtiin.

Suomen valmistautuessa vuoden 2007 HVK:iin kiinnitettiin huomiota siihen, onko yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sijoittamisella muista unionin politiikka-aloista erilleen oikeudellisia vaikutuksia tai muuta asiallista merkitystä esimerkiksi yleisesti unionin toimintaan sovellettavien määräysten (kuten syrjinnän kieltö, unionin toiminnan avoimuus, työmarkkinaosapuolet ja sosiaalinen vuoropuhelu) kannalta. Suomen huolenaiheisiin saatiin tyydyttävät vastaukset (E 55/2007 vp).

EU:n tuomioistuimen toimivalta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla rajattiin Lissabonin sopimuksessa siten, että tuomioistuimella ei ole toimivaltaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten ja niiden nojalla annettujen säädösten osalta. Poikkeukset tästä säännöstä luettelaaan erik-

seen, kuten perustuslakisopimuksessa. Määräyksen muotoilu poikkeaa perustuslakisopimuksesta, vaikka tällaisesta muutoksesta ei HVK:n toimeksiannossa määrätä. Toimivallan rajaus ei ole yhtä selkeä kuin perustuslakisopimuksessa, eikä sen vuoksi täysin tyydyttävä. Tietosuojan osalta Suomi piti epäkohtana sitä, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla hyväksyttävät tietosuoja säännöt jäävät tuomioistuimen toimivallan ulkopuolelle (E 55/2007 vp).

Suomi katsoi, että avoimuutta koskevan määräyksen sijoituksella voi olla vaikutusta sen yleiseen sovellettavuuteen muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Lissabonin sopimuksessa avoimuutta koskeva määräys sijaitsee EUT-sopimuksen yleiset periaatteet sisältävässä osassa Suomen neuvottelutavoitteen mukaisesti (E 55/2007 vp).

Yhteinen kauppapolitiikka

Yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat Suomen tavoitteet konventissa ja vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa perustuvat pääosin samoihin linjauksiin kuin jo Nizzan sopimusta valmistelleessa HVK:ssa. Vuoden 2007 HVK:ssa määräyksiä ei enää asiallisesti muutettu. Suomen yleisenä tavoitteena oli saattaa loppuun tuolloin aloitettu yhteisen kauppapolitiikan tehostaminen ja uudistaminen pystyäkseen vastaamaan kansainvälisen kaupan rakenteiden kehityksen asettamiin haasteisiin. Laajentuneen unionin kyky toimia tehokkaasti neuvoteltaessa kauppapoliittisia sopimuksia kolmansien maiden kanssa on Suomen ulkomaankaupasta riippuvalle taloudelle erityisen tärkeää. Suomen yleistavoite kauppapolitiikan tehostamisesta toteutuu perustuslakisopimuksessa (UaVM 2/2006 vp, TaVL 11/2006 vp).

Kauppapolitiikan tehostaminen liittyy erityisesti unionin kauppapoliittisen toimivallan laajentamiseen siten, että se kattaisi kaiken palvelukaupan sekä ulkomaiset suorat sijoitukset. Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konferenssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto toteaa tämän mahdollistavan EU:lle kokonaisvaltaisen kauppapolitiikan harjoittamisen. Myös eduskunnan suuri valiokunta piti muutosta yhteisen kauppapolitiikan tehokkuuden kannalta merkittävänä (SuVL 2/2003). Niiltä

osin kuin unionin kauppapoliittinen toimivalta Lissabonin sopimuksen mukaan muuttuu yksinomaiseksi, niin sanottujen sekasopimusten tekemisessä käytetty menettely korvautuu yksinomaan unionin tasolla tehtävillä sopimuksilla. Tämä kaventaa eduskunnan toimivaltaa hyväksyä muodollisesti kolmansien maiden kanssa tehtävät kauppapoliittiset sopimukset. Tällaisista kauppapoliittisista sopimuksista tulee Lissabonin sopimuksen mukaan kokonaan unioniasioita, jotka eduskunta käsittelee jo ennen sopimuksen hyväksymistä unionin tasolla ja joista se ilmaisee kantansa hallitukselle. Yhteisen kauppapolitiikan tehokkuuden kannalta muutosta voidaan pitää merkittävänä. Laajentuneessa unionissa kansallisten ratifiointien viipyminen usein jopa vuosia voi heikentää unionin ulkoista toimintakykyä ja sen uskottavuutta merkittävästi.

Lissabonin sopimuksessa ulkomaiset suorat sijoitukset siirtyvät unionin yksinomaiseen kauppapoliittiseen toimivaltaan, mutta niiden osalta neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti silloin, kun näihin sopimuksiin sisältyy määräyksiä, joiden osalta vastaavien unionin sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Ulkomaisia suoria sijoituksia ei kuitenkaan määritellä sopimuksessa. Tämänhetkisten tietojen mukaan Lissabonin sopimuksen mukainen unionin kauppapoliittinen toimivalta koskee vain osaa investointien edistämistä ja suojaamista koskevien jäsenvaltioiden kahdenvälisen sopimusten katteesta. Suomen puheenjohtajakaudella vuonna 2006 hyväksyttiin linjaus investointien käsittelystä osana Euroopan unionin neuvottelemia vapaakauppasopimuksia. Sen mukaan osana vapaakauppasopimuksia neuvotellaan investointien markkinoillepääsystä samalla kun jäsenvaltiot voivat neuvotella investointien edistämistä ja suojaamista koskevia kahdenvälisiä sopimuksia.

Selonteossaan (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto piti välttämättömänä, että sopimuksen yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset turvaavat julkisia peruspalveluja, kuten sosiaali-, koulutus- ja terveystalv palveluja, koskevan päätöksenteon säilymisen kansallisella tasolla. Myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunta korosti tätä mietinnössään (UaVM 4/2003 vp). Tähän liittyen Suomen tavoitteena vuoden 2004 HVK:ssa oli täsmentää konventin ehdotusta siten, että niin sanotun pää-

töksenteon parallelismin periaatteen soveltuminen myös kauppapoliittisiin sopimuksiin ja niiden täytäntöönpanotoimiin on yksiselitteistä. Tämä tavoite saavutettiin. Lisäksi sopimukseen sisällytettiin Suomen yhdessä Ruotsin kanssa vaatima poikkeusmääräys, joka koskee päätöksentekoa neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia sosiaali-, koulutus- ja terveystalouden kaupan alalla. Nämä kaksi konventin esitykseen HVK:ssa tehtyä muutosta pyrkivät täyttämään valtioneuvoston ja eduskunnan asettaman edellytyksen.

Selonteossaan valtioneuvosto totesi myös, että sopimuksen tulee mahdollistaa Suomen ja Venäjän välisen liikenteen kannalta tärkeiden kahdenvälisen sopimusten tekeminen jatkossakin. Lissabonin sopimuksen mukaan liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatetaan edelleen sopimuksen liikennepoliittikkaa koskevia määräyksiä. Valtioneuvosto katsoi selonteossaan tämän täyttävän Suomen tavoitteen tyydyttävästi, sillä se mahdollistaa nykyisten liikennesopimusten mukaisen tilanteen jatkumisen toistaiseksi.

Euroopan parlamentin aseman osalta valtioneuvosto korosti, että parlamentin toimivaltuudet kauppapoliittisessa päätöksenteossa tulee rajata koskemaan laajoja kauppapolitiikan yleisiin puitteisiin liittyviä lainsäädännöllisiä kysymyksiä, eikä niiden tule ulottua esimerkiksi yksittäisiin täytäntöönpanokysymyksiin (VNS 2/2003 vp). Tällä taattaisiin valtioneuvoston mukaan se, että kauppapoliittisen päätöksenteon toimivuus ja tehokkuus eivät vaarantuisi. Tämä tavoite toteutui hallitustenvälisessä konferenssissa, ja yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien Lissabonin sopimuksen määräysten voidaan katsoa pääosin vastaavan Suomen tavoitteita.

Unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia ja kansainvälisten sopimusten asema

Suomen tavoitteena vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa oli unionin toimivaltaa kansainvälisten sopimusten tekemisessä koskevan määräyksen muotoilun tarkistaminen siten, että määräyksen sisältö vastaisi EY-tuomioistuimen nykyistä oikeuskäytäntöä (VNS 2/2003 vp ja UaVM 4/2003 vp). Määräykseen hallitustenvälisessä konferens-

sisä tehtyjen tarkistusten jälkeen määräyksen voidaan katsoa vastaavan kyseistä oikeuskäytäntöä ja etenkin ERTA-doktriinia, mikä merkitsee Suomen keskeisen neuvottelutavoitteen toteutumista.

Yhteistyö kolmansien maiden kanssa sekä humanitaarinen apu

Lissabonin sopimuksen kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevat määräykset vastaavat Suomen tavoitteita. Sopimus asettaa köyhyyden poistamisen paitsi unionin kehitysyhteistyöpolitiikan päämääräksi myös kaiken sen toiminnan, erityisesti ulkoisten politiikkojen yhdeksi tavoitteeksi, mikä vastaa Suomen kansallisen kehityspoliittisen ohjelman linjauksia. Sopimuksen mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Pyrkimys varmistaa unionin ulkoisen toiminnan eri politiikkalohkojen välinen johdonmukaisuus oli Suomen ensisijainen tavoite sekä konventissa että hallitustenvälisissä konferensseissa kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevia määräyksiä uudistettaessa.

Yhteisvastuulauseke

Yhteisvastuulauseke tehostaa unionille luotujen välineiden kokonaisvaltaista käyttöön-ottoa ja on näin Suomen tavoitteiden mukainen. Lauseke tukee myös muita unionin välineitä vastata tilanteisiin, joissa jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on perustuslakisopimusta koskevasta selonteosta antamassaan mietinnössä todennut pitävänsä yhteisvastuulauseketta merkittävänä askeleena jäsenvaltioiden kansalaisten turvallisuuden vahvistamisessa (UaVM 2/2006 vp). Suomen varautumista yhteisvastuulausekkeen mahdolliseen täytäntöönpanoon on pidetty tärkeänä.

Vaikka yhteisvastuulausekkeen toimeenpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt määritellään vasta myöhemmin, on ilmeistä, että jäsenmailla säilyy tässäkin yhteydessä oikeus päättää niiden unionin käyttöön asettamien sotilaallisten voimavarojen tapauskohtaisesta luovuttamisesta samoin kuin jäsenmaiden kesken annetun avun luonteesta. Yhteisvas-

tuulausekkeen 2 kohdan mukainen toiminta on luonteeltaan jäsenmaiden välistä virka-aputoimintaa, jonka toteuttajina ovat jäsenmaiden kutsusta toimivat jäsenvaltioiden eri viranomaistahot.

Yhteisvastuulausekkeen mukaisen toiminnan pääosan muodostaisivat siviilitoiminnot, kuten poliisi- ja pelastusyhteistyö. Viimeksi mainitun osalta voimassaoleva lainsäädäntö mahdollistaa kansainvälisen avun antamisen: pelastuslaki (468/2003) lyhytkestoisten avustustilanteiden osalta ja laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan (1287/2004) pidempikestoisen avun osalta. Myös kansainvälisen poliisiyhteistyön osalta nykyinen lainsäädäntö on kattavaa. Rajat ylittävän yhteistyön taustalla on kansainvälisiä erityisesti Euroopan unionissa tehtyjä sopimusvelvoitteita. Näiden soveltamisala vaihtelee, mutta niissä rajat ylittävän yhteistyön muodot on selkeästi rajattu.

Aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (alusjätelaki, 300/1979) säädetään alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnasta. Torjuntayhteistyötä koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuissa tilanteissa Suomen ympäristökeskus on toimivaltainen päättämään torjunta-avun pyytamisestä ja antamisesta. Alusjätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarkoitus antaa kokonaan uusi, erillinen öljyntorjuntalaki, johon sisältyisi pelastuslakiin sisältyvän säännöksen kaltainen säännös kansainvälisestä torjuntayhteistyöstä. Suomella on suhteellisen hyvä kansallinen öljyntorjuntavalmius, joka on suunniteltu ja rakennettu Itämeren ja Suomen saaristoisen rannikon olosuhteisiin.

Yhteisvastuulauseke vaikuttaa mahdollisesti onnettomuuksien tutkintaan, mutta sen ei arvioida aiheuttavan tällä hetkellä sitä koskevan lainsäädännön muutostarpeita.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (huoltovarmuuslaki 1390/1992) tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät. Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulausekkeella on todennäköisesti merkitys myös Suomen huoltovarmuudelle, vaikka nähtävissä olevassa

tulevaisuudessa Suomen huoltovarmuuden tulee edelleen perustua kansallisiin toimenpiteisiin. Varautuminen avun antamiseen ja sen vastaanottamiseen voi edellyttää huoltovarmuuslain muuttamista. Jo nyt lain varmuusvarastointikohdassa säädetään varastojen pitämisestä myös kansainvälisten sopimusvelvoitteiden vuoksi.

Yhteisvastuulauseke ei aiheuta välittömiä muutostarpeita kansalliseen siviiliviranomaisten toimintaa sääntelevään lainsäädäntöön siltä osin kuin on kysymys välineistön, henkilövoimavarojen ja asiantuntijapalveluiden antamisesta. Viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa lainsäädäntöä Suomen ollessa avun antajana ja vastaanottajana voidaan mahdollisesti joutua täydentämään.

Suomen lainsäädännöllisiä edellytyksiä yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanemiseksi puolustushallinnon alalla arvioitiin sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia että uutta lakia puolustusvoimista (551/2007) säädettäessä. Yhteisvastuulausekkeen mukainen toiminta katsottiin unionin sisäisenä toimintana sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle pääsääntöisesti jääväksi toiminnaksi (HE 5/2006 vp, UaVM 1/2006 vp).

Uutta lakia puolustusvoimista säädettäessä puolustusvoimien tehtäviin lisättiin yhteisvastuulausekkeen tyyppiset kansainväliset avunantotehtävät (2 §:n 2 momentti). Samalla puolustusvoimien toimivalta laajennettiin käsittämään toiselle valtiolle näissä tilanteissa annettava apu (12 §). Lain mukaan puolustusvoimat voi osallistua avun antamiseen kalustolla, materiaalilla tai asiantuntija-avulla. Avun antamisessa ei saa kuitenkaan käyttää voimakeinoja. Voimakeinoja koskeva rajaus lisättiin lain sanamuotoon eduskuntakäsittelyssä ja perustuslakivaliokunta huomautti, että varautuminen yhteisvastuuseen mahdollisesti perustuvan voimakeinoavun antamiseen toiselle valtiolle edellyttää lain tasolla annettavia uusia säännöksiä (PeVL 51/2006 vp).

Voimakeinojen käyttäminen avun antamisessa edellyttäisi puolustusvoimista annetun lain muuttamista tai yhteisvastuulausekkeen toimeenpanoa koskevan erillislain säätämistä. Samalla tulisi arvioitavaksi päätöksentekotasoa. Nykyisin avun antamisesta toiselle valtiolle päättää puolustusvoimista annetun lain mukaan puolustusministeriö toimivaltai-

sen ministeriön pyynnöstä ja ulkoasiainministeriötä kuultuaan. Jos kysymyksessä on laajakantoinen ja periaatteellisesti tärkeä hanke tai asian merkitys sitä muusta syystä vaatii, päätöksen puolustusvoimien osallistumisesta tekee valtioneuvoston yleisistunto. Puolustusvoimista annettu laki edellyttää, että tasavallan presidentti päättää avun antamisesta, jos se on ulkopoliittisesti merkittävää.

Henkilöstöjärjestöt ja puolustusministeriö ovat sopineet, että ensisijaisesti puolustusvoimista annetun lain 12 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä tulee käyttää henkilöitä, jotka ovat ura- ja henkilöstösunnittelua toteutettaessa ilmoittaneet halukkuutensa näihin tehtäviin. Yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpano edellyttää sopimusta henkilöstön palvelusuhteen ehtoista normaalin virkaehtosopimusjärjestelmän mukaisesti. Puolustusvoimien henkilöstöä koskevien säännösten uudistustarvetta selvitetään.

Ulkomaille annettavan virka-aputehtävän kannalta merkityksellisiä säännöksiä sisältyy myös asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:ään. Säännökset asettavat rajoituksia asevelvollisten käytölle vaarallisissa tehtävissä.

3.2.5 Sopimuksen hyväksyminen ja voimaantulo

Lissabonin sopimuksen 6 artiklan mukaan sopimus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009 edellyttäen, että kaikki sopimuspuolet ratifioivat sen. Kaikkien jäsenvaltioiden ratifiointiedellytys on nykyisen SEU 48 artiklan mukainen. Jos kaikkien jäsenvaltioiden ratifioimiskirjoja ei ole talletettu vuoden 2009 alkuun mennessä, sopimus tulee voimaan viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä. Lissabonin sopimuksen ratifiointia ja voimaantuloa koskevat määräykset ovat Suomen tavoitteiden mukaisia (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp).

3.2.6 Sopimuksen tarkistusmenettelyt ja valtuutuslausekkeet

Perussopimusten muuttaminen ja tarkistaminen Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen on mahdollista useita eri menettelyjä

noudattaen. Varsinaisia sopimuksen muuttamis- ja tarkistusmenettelyjä ovat SEU 48 artiklan uudessa 2–5 kohdassa tarkoitettu tavanomainen tarkistusmenettely sekä SEU 48 artiklan uudessa 6 ja 7 kohdassa tarkoitettu yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt. Lisäksi sopimukseen sisältyy niin sanottuja valtuutuslausekkeita, jotka käytännössä merkitsevät sitä, että Eurooppa-neuvosto tai neuvosto voi tarkistaa eräitä sopimuksen määräyksiä käyttämättä SEU 48 artiklassa määriteltyjä sopimuksen tarkistusmenettelyjä ja muuttamatta muodollisesti itse sopimustekstiä. Lissabonin sopimuksen tarkistusmenettelyt ja valtuutuslausekkeet vastaavat pääosin perustuslakisopimuksen sisältämiä määräyksiä.

Tavanomainen tarkistusmenettely

Uudessa SEU 48 artiklan 2–5 kohdassa tarkoitettu tavanomainen tarkistusmenettely vastaa pääosin nykyisen SEU 48 artiklan mukaista unionin perussopimusten muuttamisen menettelyä. Nykyisen SEU 48 artiklan tapaan perussopimusten muutosten voimaantuloon tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä vaaditaan kaikkien jäsenvaltioiden valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukainen ratifiointi. Tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä myös hallitustenvälinen konferenssi on kutsuttava koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perussopimukseen tehtävät muutokset.

Keskeisin muutos nykyiseen SEU 48 artiklaan verrattuna on se, että tavanomaista tarkistusmenettelyä käytettäessä sopimusmuutoksia valmistelemaan asetetaan pääsääntöisesti valmistelukunta, joka koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin ja komission edustajista. Valmistelukunnan tehtävänä on perussopimusten muutos ehdotusten tutkiminen ja muutoksia koskevien suositusten antaminen hallitustenväliselle konferenssille. Tämä merkitsee käytännössä niin sanotun konventtimenetelmän virallistamista sopimusmuutosten valmistelussa ja siinä mielessä vahvempaa asemaa sopimusmuutosten valmistelun yhteydessä erityisesti kansallisille parlamenteille ja Euroopan parlamentille. Valmistelukunta voidaan kuitenkin olla kutsumatta koolle, jos muutosten laa-

juus ei sitä edellytä. Tällöin muutoksista päättää hallitustenvälinen konferenssi ilman erillistä valmisteluvaihetta.

Tavanomainen tarkistusmenettely poikkeaa myös eräiltä muilta osin nykyisen SEU 48 artiklan mukaisesta tarkistusmenettelystä. Lisabonin sopimuksen myötä myös Euroopan parlamentti saa jäsenvaltioiden hallitusten ja komission lisäksi aloiteoikeuden tehdä neuvostolle ehdotuksia perussopimusten muuttamiseksi. Eurooppa-neuvosto ja sen puheenjohtaja saavat erityisen aseman sopimusmuutosten valmistelun aloittamista koskevassa päätöksenteossa ja valmistelukunnan kokoon kutumisessa. Nykyisin Eurooppa-neuvostolla ei ole virallista asemaa sopimusmuutosten valmistelussa, vaan neuvosto vastaa hallitustenvälisen konferenssin järjestämisestä ja koolle kutumisesta. Nykysopimuksesta poiketen myös kansalliset parlamentit saavat tavanomaisen tarkistusmenettelyn osaltakin suoraan perussopimukseen pohjautuvan aseman, kun niille toimitetaan sopimuksen muuttamista koskevat ehdotukset ja niiden edustajat osallistuvat sopimusmuutoksia valmistelevalle valmistelukunnan työhön.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt

Lissabonin sopimuksella perussopimusten tarkistamista helpotetaan tietyissä tapauksissa luomalla kaksi uutta erillistä yksinkertaistettua sopimusmääräysten tarkistusmenettelyä. Näiden menettelyjen tarkoituksena on mahdollistaa sopimusten tarkistaminen tietyissä kysymyksissä ilman hallitustenvälistä konferenssia ja valmistelukuntaa siirtämällä sopimustarkistuksista päättäminen Eurooppa-neuvoston tehtäväksi. Määräykset yksinkertaistetuista tarkistusmenettelyistä sisältyvät uuteen SEU 48 artiklan 6 ja 7 kohtaan.

Uuden SEU 48 artiklan 6 kohdan mukaisessa yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen EUT-sopimuksen kolmannen osan sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevien määräysten muuttamisesta kokonaan tai osittain. Aloiteoikeus on näissä tapauksissa samoilla tahoilla, kuin tavanomaisen tarkistusmenettelyn osalta, eli jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla ja komissiolla. Eurooppa-neuvosto tekee päätökset yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia ja komissiota sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin on kysymys institutionaalisista muutoksista raha-asiain alalla. Näillä ei kuitenkaan ole ehdotonta oikeutta estää Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä. Sen sijaan menettely sisältää tavanomaisen viittauksen siihen, että päätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Merkittävää on, että tällaisella päätöksellä ei voida lisätä perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa, vaan ainoastaan tarkistaa määräyksiä sisällöllisesti puuttumatta toimivallanjakoon tai siirtää toimivaltaa takaisin jäsenvaltioille. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että unionin toimivaltuuksien lisääminen vaatii jatkossakin hallitustenvälisen konferenssin koolle kutumista ja että niin sanottu kompetenssi-kompetenssi, eli viimekätinen valta päättää unionin toimivallan laajentamisesta, säilyy siten yksiselitteisesti jäsenvaltioilla.

Uuden SEU 48 artiklan 7 kohdan mukaisessa yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisesti päätöksen, jonka mukaan neuvosto siirtyy käyttämään määräenemmistöpäätöksentekoa sellaisella alalla tai sellaisessa tapauksessa, jossa EU-sopimuksen ulkoista toimintaa koskevan V osaston tai EUT-sopimuksen mukaan päätökset tehdään neuvostossa yksimielisesti. Tämä ei kuitenkaan sovellu päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Vastaavasti Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen siirtymisestä tavalliseen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämiseen sellaisilla aloilla, joilla EUT-sopimuksen määräysten mukaan sovelletaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä. Molemmissa tapauksissa on kysymys Eurooppa-neuvoston omasta aloitteesta, joten aloiteoikeutta ei tavanomaisen tarkistusmenettelyn tai edellä selostetun toisen yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn tapaan ole jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla tai komissiolla. Eurooppa-neuvosto tekee tämän artiklan mukaiset päätöksensä yksimielisesti. Lisäksi sekä kansallisilla parlamenteilla että Euroopan parlamentilla on mahdollisuus erikseen estää artiklan tarkoittaman päätöksen tekeminen. Yksikin kansallinen parlamentti voi ilmoittaa vastustavansa aloitetta kuuden kuukauden

kuluessa aloitteen toimittamisesta, jolloin päätöstä ei voi tehdä. Käytännössä siis jokaisella kansallisella parlamentilla on käytössään veto-oikeus. Euroopan parlamentin on puolestaan erikseen hyväksyttävä Eurooppa-neuvoston päätös kaikkien jäsentensä enemmistöllä, jotta se voitaisiin tehdä. Sen sijaan komission asema rajoittuu sen puheenjohtajan oikeuteen kuulua Eurooppa-neuvostoon ilman äänioikeutta. SEUT 308 a artiklan mukaan SEU 48 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei sovelleta omien varojen järjestelmää koskevien säännösten ja täytäntöönpanotoimien, monivuotisen rahoituskehysten, joustolausekkeen nojalla annettavien säädösten ja unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämistä koskevien päätösten hyväksymistä koskeviin menettelyihin.

Uudet SEU 48 artiklan 6 ja 7 kohdan mukaiset yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt merkitsevät sitä, että niiden kattamissa kysymyksissä perussopimusten muuttamisvalta siirtyy muodollisesti jäsenvaltioilta eli hallitustenväliseltä konferenssilta EU:n toimielimelle eli Eurooppa-neuvostolle. Eurooppa-neuvoston päätökset eivät ole valtioiden välisiä sopimuksia vaan unionin toimielimen antamia säädöksiä, joilla muutetaan unionin perussopimusten sanamuotoa. Jossain määrin sopimuksen tarkistusmenettelyjä koskevan muutoksen käytännön merkitystä vähentävät kuitenkin eräät Eurooppa-neuvoston kokoonpanoon ja päätöksentekomenettelyyn liittyvät tekijät. Ensinnäkin Eurooppa-neuvostossa kokoontuvat hallitustenvälisen konferenssin tapaan jäsenvaltiot, joita edustavat jäsenvaltion valtion- tai hallitusten päämiehet. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat tosin myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja, mutta nämä eivät osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin. Koska yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä päätökset tehdään aina yksimielisesti, on jokaisen jäsenvaltion hallituksella jatkossakin aina mahdollisuus estää tällaisen päätöksen tekeminen. Myös kansallisten parlamenttien asema on turvattu yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen yhteydessä vastaavin, joskin erilaisin tavoin kuin nykyisen SEU 48 artiklan mukaisessa ratifiointia vaativassa menettelyssä. Yksinkertaistettuihin tarkistusmenettelyihin sisältyvät Eurooppa-

neuvoston toimivaltaa ja kansallisten parlamenttien roolia muuttavat määräykset saattavat eri jäsenvaltioissa johtaa uudenlaisiin valtionsisäisiin valtioelinten suhteita koskeviin järjestelyihin. Niillä ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta jäsenvaltioiden hallitusten ja parlamenttien mahdollisuuksiin vaikuttaa sopimuksen muuttamista koskeviin päätöksiin.

Edellä mainituista rajoituksista huolimatta Lissabonin sopimuksen sisältämien yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen käyttöala on selvästi laajempi kuin niiden niin sanottujen valtuutuslausekkeiden ala, jotka sisältyvät esimerkiksi Nizzan sopimukseen ja toisaalta Lissabonin sopimukseen, kuten seuraavassa selostetaan. Toisaalta kansallisten parlamenttien vaikutusmahdollisuudetkin on edellä mainitulla tavalla turvattu yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen yhteydessä perinteisiä valtuutuslausekkeitä paremmin.

Valtuutuslausekkeet

EU- ja EUT-sopimukseen sisältyy valtuutuslausekkeitä, joiden nojalla Eurooppa-neuvosto tai neuvosto voi tehdä päätöksiä, jotka merkitsisivät perussopimusten tarkistamista ilman, että sopimuksen tekstiä muutettaisiin. Näiden valtuutuslausekkeiden osalta määräyksiin ei sisälly ratifiointimenettelyä tai senkaltaisia osallistumismahdollisuuksia, jotka yksinkertaistetuissa tarkistusmenettelyissä on annettu kansallisille parlamenteille. Päätökset tehdään kuitenkin kaikissa tapauksissa yksimielisesti. Osa valtuutuslausekkeista on uusia ja osa niistä sisältyy jo nykyiseen EY-sopimukseen. Lissabonin sopimuksen sisältämät valtuutuslausekkeet vastaavat perustuslakisopimuksen sisältämiä valtuutuslausekkeitä tietyin poikkeuksin.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla Eurooppa-neuvosto voi SEU 15 b artiklan 3 kohdan nojalla tehdä yksimielisen päätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä muissakin kuin SEU 15 b artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. SEU 15 b artiklan 2 kohdassa luetellaan ne tapaukset, joissa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo perussopimuksen tasolla määrätään, että päätöksenteko tapahtuu määränemmistöllä. Määräys mahdollistaa määränemmistö päätöksenteon

käyttöalan laajentamisen potentiaalisesti koko yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle, vaikka käytännössä se voisi todennäköisesti tulla käytettäväksi lähinnä yksittäistapauksissa.

Tiiviimmän yhteistyön osalta neuvosto voi tehdä SEUT 280 h artiklan nojalla päätöksen, jonka mukaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot siirtyvät määränemistöpäätöksentekoon alalla, jolla perussopimusten mukaan muuten sovelletaan yksimielisyyttä neuvostossa. Vastaavanlainen päätös voidaan tehdä siirtymisestä erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Näissä tapauksissa päätökset tehdään neuvostossa yksimielisesti, mutta SEU 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti äänestykseen voivat osallistua vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet. SEUT 280 h artiklan määräykset mahdollistavat määränemistöpäätöksentekoon tai tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen siirtymisen tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvien jäsenmaiden kesken lähes kaikilla niillä aloilla, joilla voidaan soveltaa tiiviimpää yhteistyötä ja joilla käytössä on yksimielinen päätöksenteko tai erityinen lainsäätämisyjärjestys. Tämä ei kuitenkaan koske päätöksiä, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Monivuotisten rahoituskehysten osalta Eurooppa-neuvosto voi SEUT 270 a artiklan nojalla tehdä yksimielisen päätöksen, jonka mukaan neuvosto siirtyy käyttämään määränemistöpäätöksentekoa sopimuksessa määritellyn yksimielisyysvaatimuksen sijasta vahvistaessaan rahoituskehysten neuvoston asetuksella.

SEUT 69 e artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen, jolla muutetaan saman artiklan 1 ja 2 kohdassa määritellyjä Euroopan syyttäjänviraston toimivaltuuksia.

SEUT 65 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan sellaisista perheoikeudellisista toimenpiteistä, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, neuvosto voi päättää muista yksityisoikeudellisista toimenpiteistä poiketen yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Saman kohdan toisessa alakohdassa on kuitenkin valtuutus, jonka mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä yksimielisen päätöksen, jolla määritetään ne perheoi-

keudelliset seikat, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja joista voidaan antaa säädöksiä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tähän valtuutuslausekkeeseen lisättiin vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa määräys, jonka mukaan kansallinen parlamentti voi kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen tiedoksisaamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, jolloin päätöstä ei tehdä.

Eräänlaisina valtuutuslausekkeina voidaan pitää myös niitä toimielimiä ja neuvooantavia elimiä koskevia määräyksiä, joiden osalta Lissabonin sopimuksessa siirrytään käyttämään Eurooppa-neuvoston tai neuvoston päätöksiä sellaisissa toimielinten kokoonpanoa koskevissa kysymyksissä, joista nykyisissä sopimuksissa määrätään perussopimusten tasolla. Euroopan parlamentin paikkajaosta päättää Eurooppa-neuvosto yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta. Alueiden komitean sekä talous- ja sosiaalikomitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston päätöksellä komission ehdotuksesta.

Lissabonin sopimuksella muutetaan myös eräitä Nizzan sopimuksen sisältämiä toimielimiä koskevia valtuutuslausekkeitä, joiden nojalla neuvosto voi myöhemmin päättää muutoksista, jotka vaikuttavat Nizzan sopimuksen mukaisiin toimielimiä koskeviin järjestelyihin. Nizzan sopimuksen mukaan erityistuomioistuimia voidaan perustaa neuvoston yksimielisellä päätöksellä, mutta SEUT 225 a artiklan 1 kohdan mukaan tämä tapahtuu tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntöä voidaan SEUT 245 artiklan mukaan muuttaa tietyin osin myös tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä neuvoston yksimielisen päätöksen sijasta. Tämä muutos merkitsee sitä, että primäärioikeuteen kuuluvia määräyksiä voidaan muuttaa tavallista lainsäätämisyjärjestystä käyttäen ja määränemistöllä neuvostossa. Euroopan investointipankin perussääntöä sen sijaan voidaan muuttaa vain neuvoston yksimielisellä päätöksellä, joten määräys vastaa sisällöllisesti Nizzan sopimuksen vastaavaa määräystä.

3.2.6.1 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Selonteossaan konventin tuloksista ja valmistautumisesta hallitustenväliseen konfe-

renssiin (VNS 2/2003 vp) valtioneuvosto katsoi, että perussopimuksia koskevien tarkistusten voimaantulon edellytyksenä on jatkosakin oltava kaikkien jäsenvaltioiden valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti suorittama ratifiointi. Valtioneuvosto katsoi kuitenkin voivansa tarvittaessa harkita mahdollisuuksia yksinkertaisemman tarkistusmenettelyn käyttöön ottamiseksi, mikäli menettelyn käyttöala rajataan etukäteen riittävän yksiselitteisesti. Sopimusmuutosten voimaantulon edellytyksenä oli valtioneuvoston kannan mukaan kuitenkin aina oltava kaikkien jäsenvaltioiden hyväksyntä. Valtioneuvosto suhtautui varauksellisesti uusiin päätöksentekoa koskeviin valtuutuslausekkeisiin, mutta katsoi voivansa harkita niitä osana sopimusten joustavuutta lisäävää kokonaisratkaisua. Erityisen varauksellisesti valtioneuvosto suhtautui tiiviimpää yhteistyötä koskevaan valtuutuslausekkeeseen. Valtioneuvosto oli myös valmis hyväksymään konventtimenetelmän virallistamisen. Ulkoasiainvaliokunta yhtyi mietinnössään (UaVM 4/2003 vp) valtioneuvoston kantaan päätöksentekomenettelyistä, mutta suhtautui suuren valiokunnan tavoin valtioneuvostoa varauksellisemmin Eurooppa-neuvostolle annettaviin päätöksentekomenettelyjä koskeviin valtuutuslausekkeisiin. Perustuslakivaliokunta puolsi konventtimenetelmän käyttämistä sopimusta muutettaessa ennen muuta konventin laaja-alaisuuden ja avoimuuden takia korostaen kuitenkin samalla sitä, että sääntöjen konventin roolista tulisi olla selkeitä ja ennalta vahvistettuja (PeVL 7/2003 vp).

Vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa konventin ehdottama yleinen valtuutuslauseke (konventin ehdotuksen 24 artiklan 4 kohta) siirrettiin perustuslakisopimuksen yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä koskevaan IV-444 artiklaan ja vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa edelleen SEU 48 artiklan 7 kohtaan. Määräystä muutettiin siten, että yksikin kansallinen parlamentti voi estää siinä tarkoitetun päätöksen tekemisen. Muutos vastaa sisällöllisesti Suomen kantaa erityisesti sen vuoksi, että muutetussa muodossaan määräys turvaa eduskunnan vaikutusmahdollisuudet perussopimuksia muutettaessa, vaikka siihen ei sisällykään perinteistä hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyä. Yksinkertaistettu

tarkistusmenettely, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto voi muuttaa EUT-sopimuksen kolmannen osan määräyksiä tietyiltä osin (SEU 48 artiklan 6 kohta), vastaa myös Suomen kantaa, sillä päätöksen hyväksyminen edellyttää valtiosisäistä hyväksymismenettelyä kaikissa jäsenvaltioissa. Keskeistä on lisäksi, että molemmat määräykset edellyttävät yksimielisyyttä Eurooppa-neuvostossa ja ettei kummassakaan menettelyssä voida siirtää toimivaltaa jäsenvaltioilta unionille. Sen sijaan sopimukseen jäi eräitä valtuutuslausekkeitä, joiden mukaisiin menettelyihin ei sisälly ratifiointimenettelyä tai vastaavaa eduskunnan asemaa turvaavaa menettelyä. Näistä erityisesti tiiviimpää yhteistyötä koskeva valtuutuslauseke ei vastaa Suomen tavoitteita.

Sopimuksen uudet yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt edellyttäisivät Suomessa eräitä tarkistuksia normaaleihin kansainvälisten velvoitteiden valmistelua sekä hyväksymistä ja voimaansaattamista koskeviin perustuslain 93–95 §:n mukaisiin käytäntöihin. Asiaa käsitellään yksityiskohtaisesti hallituksen esityksen käsittelyjärjestyksestä koskevassa jaksossa perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 36/2006 vp valossa. Muutos ei kuitenkaan vaikuttaisi sopimusmuutosten valmistelua ja Suomen kannanmuodostusta koskeviin valtioneuvoston ja eduskunnan välisiin suhteisiin, jotka perustuvat edelleen perustuslain 97 §:n 1 ja 2 momentin mukaisiin menettelyihin.

SEU 48 artiklan 7 kohdan sisältämä kansainvälisten parlamenttien veto-oikeus merkitsee poikkeusta normaaliin kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyyn. Perustuslain 94 ja 95 §:n mukaiset kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyt eivät soveltuisi määräyksen tarkoittamien päätösten hyväksymiseen, vaan eduskunta ottaisi kantaa perussopimusten muuttamiseen muuten kuin hallituksen esityksen perusteella. Menettely perustuu suoraan Suomessa lakina voimaansaattettavaan Lissabonin sopimukseen. Tällaisesta eduskunnan uudesta tehtävästä aiheutuvista eduskunnan sisäisiä menettelyjä koskevista säännöstarpeista voitaisiin perustuslain 39 ja 52 §:n mukaan huolehtia eduskunnan työjärjestyksessä.

Sekä yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen että valtuutuslausekkeiden nojalla teh-

tävien päätösten valmistelussa valtioneuvoston tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota sekä tasavallan presidentin että eduskunnan oikea-aikaiseen informointiin.

Konventtimenetelmän virallistaminen ei edellyttäisi muutoksia valtioneuvoston toimintaa koskevaan lainsäädäntöön. Pääministeri nimeäisi aiempaan tapaan edustajansa SEU 48 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun valmistelukuntaan, johon myös eduskunta valitsisi omat edustajansa.

3.2.7 Sopimuksen pöytäkirjat

3.2.7.1 Pöytäkirjat Lissabonin sopimusrakenteessa

Lissabonin sopimukseen liittyy kaikkiaan 13 pöytäkirjaa, jotka ovat erottamaton osa perussopimuksia ja sisältävät siten oikeudelliselta velvoittavuudeltaan samantasoisia määräyksiä kuin itse perussopimukset. Koska Lissabonin sopimuksella ei kumota nykyisiä perussopimuksia, sopimukseen ei perustuslakisopimuksesta poiketen ole liitetty aiempiin perussopimuksiin kuuluvia pöytäkirjoja. Lissabonin sopimuksen pöytäkirja nro 1 sisältää kuitenkin ne muutokset, jotka koskevat EU-sopimukseen, EY-sopimukseen ja Euratom-sopimukseen liitettyjä vanhoja pöytäkirjoja. Pöytäkirjassa nro 1 luetellaan myös kymmenen pöytäkirjaa, jotka kumotaan vanhentuneina tai sen vuoksi, että niitä vastaavat määräykset sisällytetään EU- tai EUT-sopimukseen tai niihin liitettäviin uusiin pöytäkirjoihin. Pöytäkirjan liitteessä luetellaan eräiden pöytäkirjojen uudet artiklanumerot. Lissabonin sopimuksen pöytäkirja nro 2 sisältää Euratom-sopimuksen muuttamista koskevat määräykset.

Koska Lissabonin sopimuksella ei kumota nykyisiä perussopimuksia, on siinä luovuttu myös perustuslakisopimuksen kohdalla sovelletusta liittymissopimusten konsolidoimisesta koskevasta hankkeesta. Lissabonin sopimukseen ei sen vuoksi sisälly myöskään neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa (nro 8) vastaavaa pöytäkirjaa. Suomen liittymissopimus, mukaan luettuna saamelaisista ja Ahvenanmaasta tehdyt pöytäkirjat, pysyvät sel-

laisenaan voimassa. Aiemmin SEY 299 artiklan 5 kohtaan sisältyvä nimenomainen viittaus Ahvenanmaasta tehtyyn pöytäkirjaan sisältyy SEUT 311 a artiklan 4 kohtaan.

Lissabonin sopimuksen yhteydessä tehdyistä pöytäkirjoista 11 liitetään EU-sopimukseen, EUT-sopimukseen ja tietyiltä osin Euratom-sopimukseen:

- Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa
- Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta
- Pöytäkirja euroryhmästä
- Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklaan perustuvasta pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä
- Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta, joka koskee liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen
- Pöytäkirja sisämarkkinoista ja kilpailusta
- Pöytäkirja Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan
- Pöytäkirja jaetun toimivallan käytöstä
- Pöytäkirja yleistä etua koskevista palveluista
- Pöytäkirja neuvoston päätöksestä, joka koskee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen (niin kutsutun loanninan kompromissin muuttamisessa tai kumoamisessa noudatettavat menettelyt)
- Pöytäkirja siirtymämääräyksistä.

Näistä pöytäkirjoista viittä ensimmäistä ja viimeisintä pöytäkirjaa pääosin vastaavat pöytäkirjat liittyvät myös perustuslakisopimukseen (perustuslakisopimuksen pöytäkirjat nrot 1, 2, 12, 23, 32 ja 34). Muut mainituista pöytäkirjoista ovat uusia.

3.2.7.2 Pöytäkirjojen pääasiallinen sisältö

Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopassa sisältää määräykset tietojen antamisesta kansallisille parlamenteille sekä määräykset parlamenttien välisestä yh-

teistyöstä. Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta määrittelee, miten unionin toimielimet soveltavat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta. Lisäksi pöytäkirjassa määrätään menettely, jolla kansalliset parlamentit valvovat toissijaisuusperiaatteen noudattamista (ks. molempien pöytäkirjojen osalta jakso 3.2.1.8).

Euroryhmää koskevaan pöytäkirjaan on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat määräykset. Nämä vastaavat pitkälti euroryhmän nykyisiä toimintaperiaatteita (ks. jakso 3.2.4.2.3).

Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklaan perustuvasta pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä sisältää määräykset tällaiseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevista vaatimuksista ja niihin liittyvistä sitoumuksista (ks. jakso 3.2.4.3.2).

Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta sisältää tarkentavia määräyksiä, jotka koskevat unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (ks. jakso 3.2.2.4).

Sisämarkkinoista ja kilpailusta tehdyn uuden pöytäkirjan tarkoituksena on vahvistaa, että kilpailun vääristymien poistaminen kuuluu unionin tavoitteisiin.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdyssä uudessa pöytäkirjassa rajataan unionin perusoikeuskirjan soveltamista näiden valtioiden säädösten ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta sekä sen kuumista tuomioistuinten toimivaltaa näissä jäsenvaltioissa (ks. jakso 3.2.2.3.2).

Uudessa pöytäkirjassa jaetun toimivallan käytöstä korostetaan sitä, että jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa tietyllä alalla edelleen siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaa toimivaltaansa.

Uudessa pöytäkirjassa yleistä etua koskevista palveluista korostetaan tällaisten palvelujen merkitystä ja sovitaan niiden tulkintaa koskevista määräyksistä (ks. jakso 3.2.4.2.1).

Uusi pöytäkirja neuvoston päätöksestä, joka koskee SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa, liittyy niin sanottuun Ioanninan kompromissiin. Eurooppa-neuvoston on käsiteltävä Ioanninan kompromissia koskevan pää-

töksen muuttamista tai kumoamista yhteisymmärryksessä, ennen kuin muutosehdotus voidaan hyväksyä neuvostossa (ks. jakso 3.2.3.1.4).

Pöytäkirja siirtymämääräyksistä sisältää Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevat siirtymämääräykset sekä EUsopimuksen nykyiseen V ja VI osastoon perustuvia säädöksiä koskevat siirtymämääräykset (ks. jaksot 3.2.3.1.9 ja 3.2.4.2.2).

Lissabonin sopimuksen pöytäkirjan nro 1 A osassa luetellaan ne horisontaaliset muutokset, jotka on tehtävä kaikkiin nykyisiin perussopimukseen liitettyihin pöytäkirjoihin. Pöytäkirjan B osassa luetellaan kumottavat pöytäkirjat ja sellaiset pöytäkirjat, joihin tehdään erityisiä muutoksia. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella sovellettavia erityisjärjestelyjä koskevia pöytäkirjoja selostetaan edellä jaksossa 3.2.4.2.2.

Lissabonin sopimuksen pöytäkirja nro 2 Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen muuttamisesta sisältää Euratom-sopimukseen tehtävät tekniset mukautukset.

3.2.7.3 Suomen keskeiset neuvottelutavoitteet ja vaikutukset Suomen kannalta

Perustuslakisopimuksen yhteydessä Suomi katsoi, että liittymissopimukseen sisältyvien merkityksellisten määräysten oikeudellinen jatkuvuus on perustuslakisopimuksessa varmistettu neljää ensimmäistä liittymissopimusta koskevassa pöytäkirjassa Suomen tavoitteiden mukaisesti. Huomiota kiinnitettiin erityisesti Suomen työeläkejärjestelmän poikkeusaseman säilymiseen nykyisen kaltaisena (StVL 4/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, StVL 5/2006 vp), maataloutta koskevien määräysten oikeudelliseen jatkuvuuteen (UaVM 4/2003 vp, MmVL 1/2006 vp), saamelaisia koskevien määräysten oikeudelliseen jatkuvuuteen, pohjoisten erittäin harvaan asuttujen alueiden erityisongelmien huomioon ottamiseen (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp) sekä Ahvenanmaan erityisasemaan (VNS 2/2003 vp, UaVM 4/2003 vp, UaVM 2/2006 vp). Liittymissopimusten kodifioinnista Lissabonin sopimuksessa luovuttaessa vuoden 1994 liittymissopimus säilyy voimassa sellaisenaan, eikä se näin ollen muuta tilannetta nykytilaan verrattuna.

3.2.8 Päätösasiakirja ja siihen liitetyt julistukset

Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjassa, joka allekirjoitettiin Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007, luetaan kaikki unionin perussopimusten uudistamiseen liittyvät asiakirjat. Päätösasiakirjassa todetaan, että hallitustenvälinen konferenssi, joka oli kutsuttu koolle Brysseliin 23 päivänä heinäkuuta 2007, on sopinut Lissabonin sopimuksesta ja sen liitteestä ja pöytäkirjoista. Edelleen päätösasiakirjassa todetaan, että konferenssi on hyväksynyt asiakirjaan liitetyt julistukset. Näitä jäsenvaltioiden yhdessä ja erikseen antamia julistuksia sisältänyt päätösasiakirjaan yhteensä 65.

Päätösasiakirja ei ole osa Lissabonin sopimusta, vaan erillinen, luonteeltaan allekirjoitustilaisuuden pöytäkirjaa muistuttava asiakirja. Päätösasiakirja ja siihen sisältyvät julistukset eivät siten ole oikeudellisesti sitovan Lissabonin sopimuksen osia. Näillä julistuksilla jäsenvaltiot haluavat ilmaista poliittisen kantansa jostakin Lissabonin sopimuksen sisältämästä määräyksestä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Unionitason vaikutukset

Lissabonin sopimuksen tavoitteena on tehostaa unionin toimintaa ja lähentää sitä kansalasiin. Uudistuksesta aiheutuvat kustannukset riippuvat tehtävien säädösten ja muiden päätösten sisällöstä. Tämän vuoksi aiheutuvien välillisten ja välittömien kustannusten vaikutuksia ei voida arvioida täsmällisesti.

Sopimus yksinkertaistaa unionin monimutkaista lainsäädäntöjärjestelmää tekemällä tavallisesta lainsäädäntömenettelystä pääasiallisen lainsäädäntömenettelyn ja siirtämällä uusia lainsäädäntötoimivaltoja sen piiriin. Lainsäädäntöjärjestyksen muuttaminen vahvistaa parlamentin valtaa. Samalla se laajentaa määränemistöpäätöksenteon alaa neu-

vostossa. Tavallisen lainsäädäntömenettelyn laajentaminen lisäänee hallinnollisia kustannuksia. Sen sijaan määränemistöpäätöksenteon lisääminen todennäköisesti vahvistaa unionin päätöksentekokykyä, mikä tuonee säästöjä verrattuna nykytilanteeseen. Tavalliseen lainsäädäntömenettelyyn kuuluu jatkossa 86 eri lainsäädäntöalaa, kun erityistä lainsäädäntöjärjestystä sovelletaan 20 alalla.

Lissabonin sopimus kokoaa yhteen ja selkiyttää unionin varainhoitoa koskevia määräyksiä, mikä luo mahdollisuuksia tehostaa varainhoitoa ja budjettimenettelyjä. Unionin varainhoitoa koskevat määräykset koskevat unionin monivuotista rahoituskehystä, vuotuista talousarviomenettelyä sekä talousarvion toteuttamista ja sen valvontaa. Nykyisin erillisissä alemmanasteisissa säädöksissä olevat monivuotista rahoituskehystä koskevat määräykset on lisätty omana uutena kokonaisuutenaan sopimukseen. Niillä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen puitteissa. Rahoituskehyksiä koskevat päätökset tehdään erityistä lainsäädäntömenettelyä noudattaen siten, että neuvosto Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän saatuaan antaa yksimielisesti asetuksen, jossa monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan.

Euroopan parlamentin asema talousarviomenettelyssä korostuu vuotuista talousarviota koskevien päätösten myötä, joilla poistetaan määrärahojen jaottelu pakollisiin ja ei-pakollisiin menoihin. Lissabonin sopimuksen mukaan parlamentti voi jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä vahvistaa neuvoston kannasta poikkeavan tarkistusehdotuksen komission tekemään talousarvioehdotukseen. Lähtökohtana on, että uudistus keventää nykyistä budjettimenettelyä ja tuo hallinnollisia säästöjä ainakin jossain määrin.

Kansallisen tason vaikutukset

Sopimuksella voidaan odottaa olevan vain vähäisiä kansallisia kustannusvaikutuksia. Selviä välittömiä uusia vaikutuksia ei ole luotettavasti arvioitavissa. Välilliset vaikutukset liittyvät lähinnä edellä mainittuihin hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin.

4.2 Vaikutukset viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin

Kansallisten parlamenttien asemaa on kehitetty vahvistamalla niiden mahdollisuuksia vaikuttaa hallitustensa kautta unionin päätöksentekoon ja suorilla vaikuttamistavoilla. Tärkeimpiä uudistuksia ovat kansallisten parlamenttien oikeus saada eräitä keskeisiä asiakirjoja ja lainsäädäntöaloitteita unionin toimielimiltä sekä mahdollisuus valvoa toissijaisuusperiaatteen toteutumista unionissa. Kansalliset parlamentit voivat osallistua vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen osalta eräisiin arviointijärjestelmiin sekä Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin. Yksikin kansallinen parlamentti voi eräissä tapauksissa estää Eurooppa-neuvoston perussopimusten yksinkertaistettua tarkistamista merkitsevän päätöksen tekemisen. Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei voida pitää pelkästään tavanomaisia kansainvälisten velvoitteiden hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyjä täydentävänä menettelynä. Eduskunta tekee hyväksymispäätöksen suoraan Eurooppa-neuvoston aloitteesta, eikä hallituksen esityksen perusteella. Myös kansallisten parlamenttien välisen yhteistyön muotoja vahvistetaan jossain määrin.

Toissijaisuusperiaatteen valvonnan toteuttaminen ja muut edellä mainitut uudistukset edellyttävät myös Suomen kansallisten järjestelmien ja menettelytapojen kehittämistä vastaamaan uusia tehtäviä.

Lissabonin sopimuksella vahvistetaan jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä koostuvan Eurooppa-neuvoston asemaa. Muutosten vaikutuksia Suomen viranomaisten ja ylimpien valtioneuvoston kannalta käsitellään edellä jaksossa 3.2.3.3.

Lissabonin sopimuksella perustetaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävä sekä hänen alaisuudessaan toimiva Euroopan ulkosuhdehallinto. Korkean edustajan tehtävässä yhdistyvät ulkosuhdeista nykyisin vastaavan komission jäsenen sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävät. Euroopan ulkosuhdehallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä

sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Kyse on erityisen, eräänlaisen sui generis -elimen luomisesta, pääosin olemassa olevia resursseja uudelleenorganisoidulla. Osa ulkosuhdehallinnon henkilöstöstä rekrytoidaan kansallisista ulkosuhdehallinnoista, mikä tarjoaa mahdollisuuksia sijoittaa suomalaisia hoitamaan näitä asioita unionitasolla. Euroopan ulkosuhdehallinnon luominen on otettava huomioon ulkoasiainministeriön henkilöstöpolitiikassa. Euroopan ulkosuhdehallinto voi tarjota uusia välineitä pienille jäsenvaltioille niiden hoitessa ulkosuhteitaan, esimerkiksi poliittisen raportoinnin ja konsulipalvelujen hoitamisessa. Ulkoasiainhallinnon luomisen yksityiskohdista sovitaan Lissabonin sopimuksen toimeenpanoprosessin yhteydessä.

Lissabonin sopimukseen sisältyy nimenomainen määräys, jonka mukaan Eurojustin toiminnan pohjalta voidaan perustaa Euroopan syyttäjänvirasto. Tämän toimivaltuuksia voidaan vielä laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Europolin osalta neuvosto valmistelee nykyisopimusten nojalla Europolin oikeusperustan muuttamista yleisopimuksesta neuvoston päätökseksi. Lissabonin sopimuksen nojalla Europolin toimintaa voidaan jatkossa kehittää tavallista lainsäätämisyhteistyöstä noudattaen annetuilla aseuksilla. Euroopan parlamentille annetaan jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien ohella Europolin valvontaan liittyviä tehtäviä. Europol voi toteuttaa myös operatiivisia tehtäviä asianomaisen jäsenvaltion suostumuksella. Jäsenvaltioiden viranomaisten toimivaltaa täydentävä unionin toimivalta laajenee jossain määrin lainvalvonnan operatiivisen yhteistyön alueella.

Lissabonin sopimuksen pelastuspalvelua koskevien määräysten tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön luonnonmullistuksia tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien estämistä ja niiltä suojautumista koskevien järjestelmien tehostamiseksi. Unionilla on nykyisin käytössä luonteeltaan ei-sitovia ohjelmia, joiden tarkoituksena on edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä unionilainsäädännön toimeenpanossa. Lissabonin sopimuksen hallinnollista yhteistyötä koskevien määräysten tarkoituksena on luoda asianmukainen oi-

keudellinen perusta toimille, jotka on toteutettu yhteisen ohjelman kautta.

Lissabonin sopimuksesta seuraa välillisesti tai suoraan muitakin vaikutuksia viranomais-ten tehtäviin tai toimintatapoihin. Tällaisia vaikutuksia johtuu muun muassa Euroopan parlamentin budjettivallan laajenemisesta ja siitä, että tavallisesta lainsäätämisyjärjestyksestä tulee unionissa pääsääntö ja parlamentti päättää komission puheenjohtajan nimittämisestä. Neuvoston puheenjohtajuusjärjestelmä muuttuu, ja istuntojen julkisuutta lisätään. Kaksoismääräenemmistöön perustuva päätöksenteko otetaan käyttöön. Komission asema vahvistuu jossain määrin pilarijaon purkamisen myötä. Komission asema varmistetaan unionin ulkoisen edustuksen osalta suhteessa unionin ulkoista toimintaa koskeviin sopimusmuutoksiin. Avunantovelvoite yhdessä yhteisvastuulausekkeen kanssa vahvistaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta. Unionin toiminnan avoimuutta ja perusoikeuksien suojan vahvistumista arvioidaan tarkemmin jaksossa 4.4.

4.3 Ympäristövaikutukset

EY-sopimuksen varsinaiset ympäristöartikkelit on sisällytetty lähes sellaisenaan Lissabonin sopimukseen. Sopimus ei muuta unionin toimivallan alaa ympäristöpolitiikassa. Näiltä osin se ei siten sisällä ympäristöpolitiikkaa koskevia merkittäviä muutoksia. Unionin ympäristöpolitiikan tavoitteita ja periaatteita koskevaa artiklaa vahvistetaan lisäämällä siihen nimenomainen maininta ilmastonmuutoksen torjumisesta. Uuden sanamuodon mukaan unionin toiminnalla muun muassa edistetään sellaisia kansainvälisiä toimenpiteitä, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjumista. Määräyksen voidaan katsoa korostavan ilmasto-asteen merkittävyyttä ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta.

Myös Lissabonin sopimuksella tiettyihin muihin määräyksiin tehtäviä muutoksia sekä tuohon sopimukseen sisällytettyjä tiettyjä uusia määräyksiä voidaan pitää ympäristön kannalta merkityksellisinä ja ympäristöpolitiikan päämääriä tukevinä.

Ympäristö on Lissabonin sopimuksessa varsin hyvin esillä unionin toiminnan tavoitteita koskevista määräyksistä. Tämän voidaan ajatella tukevan ympäristönäkökohtien johdonmukaista huomioon ottamista unionin toiminnassa.

Kestävä kehitys ja yhtenä sen kolmesta ulottuvuudesta korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen mainitaan EU-sopimuksessa unionin tavoitteena. Kestäväan kehitykseen viitataan nykyisissäkin perussopimuksissa, mutta Lissabonin sopimuksen kyseisessä määräyksessä se määritellään selvästi ja sen voidaan myös katsoa olevan siinä näkyvämmän esillä unionin tavoitteiden joukossa. Kestävä kehitys on Lissabonin sopimuksessa huomioitu myös unionin ulkoista toimintaa ohjaavissa päämäärissä. Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteina mainitaan kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen edistäminen sekä toimenpiteet, jotka tähtäävät ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävän hoidon edistämiseen kestävän kehityksen varmistamiseksi.

Niin sanottua ympäristönsuojelun läpäisyperiaatetta koskeva määräys, jonka mukaan ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä unionin politiikkojen ja toimien määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävän kehityksen edistämiseksi, on sijoitettuna EUT-sopimuksen yleisesti sovellettavia määräyksiä koskevaan II osastoon. Myös perusoikeuskirjassa, jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla, määrätään, että ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti.

Ympäristön säilyttäminen ja sen tilan parantaminen mainitaan Lissabonin sopimukseen uutena oikeusperustana otetussa, unionin energiapolitiikkaa koskevassa artiklassa tämän politiikan puitteissa huomioon otettavana näkökohtana. Lisäksi ympäristön kannalta merkittävää on, että tämän energiapolitiikan yhtenä tavoitteena on energiatehokkuuden ja energiansäästön edistäminen, sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittäminen. Energiapolitiikkaa koskevan oikeusperustan soveltaminen ei vaikuta perussopimusten mui-

den määräysten soveltamiseen, ympäristöä koskevat määräykset mukaan lukien.

Ympäristöpolitiikan kannalta merkittäviä ovat myös Lissabonin sopimuksen rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat määräykset, joiden mukaan unioni voi säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevia vähimmäissääntöjä, kun tämä on välttämätöntä unionin politiikan tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä. Näistä rikoslainsäädäntöjen lähentämistoimista säädetään direktiivillä, joka annetaan kyseisten yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun menettelyn mukaisesti. Rikoslainsäädäntöjen lähentäminen olisi siten mahdollista esimerkiksi unionin ympäristöpolitiikan tehokkaan toteuttamisen turvaamiseksi ja menettelynä olisi tavallinen lainsäätämisympäristö silloin kun kyseinen ympäristölainsäädäntö on hyväksytty tavallisessa lainsäätämisympäristössä. Lissabonin sopimuksen sisältämää uudistusta samoin kuin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvaa nykyistä oikeustilaa asiasta on selvitetty yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä. Alueellisen yhteenkuuluvuuden lisäämisen taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden oheen unionin koheesiopolitiikkaa koskeviin EUT-sopimuksen määräyksiin ja siten myös unionin rakennerahastojen tavoitteisiin voidaan arvioida olevan omiaan vahvistamaan mahdollisuuksia kytkeä aluesuunnitelmia ja ympäristöä koskevia näkökohtia entistä vahvemmin osaksi koheesiopolitiikkaa sekä unionin toimintaa muilla aloilla.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lissabonin sopimuksella yhdistetään Euroopan yhteisö ja Euroopan unioni yhdeksi oikeushenkilöksi. Kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat olleet unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallan ja tarkentaminen, unionin päätöksentekomuotojen tarkastelu, unionin tekeminen demokraattisemmaksi, avoimemmaksi ja tehokkaammaksi sekä unionin tarjoaman perusoikeuksien suojan vahvistaminen.

Lissabonin sopimus vahvistaa Euroopan unionin toiminta- ja päätöksentekokykyä tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi. Sa-

maan suuntaan vaikuttavat unionin oikeushenkilöllisyys, unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajan tarkentaminen, päätöksentekomenettelyjen karsiminen ja päätöksenteon avoimuuden lisääminen.

Unionin perus- ja ihmisoikeuslupauksen vahvistaminen on eräs merkittävimmistä Lissabonin sopimuksen sisältämistä uudistuksista. Perusoikeuskirja korostaa unionin ja jäsenvaltioiden sitoutumista turvata unionin kansalaisille ja muille unionin alueella oleskeleville perusoikeuskirjassa määritellyt perusoikeudet. Unionin sitoutumista kansainvälisiin ihmisoikeuksiin osoittavat sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen määrittelemineen unionin arvoksi ja tavoitteeksi että uuden oikeusperustan luominen unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Uudistukset merkitsevät unionin sitoutumista entistä vahvempaan perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen sekä sisäisessä että ulkoisessa toiminnassaan.

Lissabonin sopimuksella on myönteinen periaatteellinen merkitys naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on perusoikeuskirjan mukaan varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien. Lissabonin sopimus muuttaa alun perin poliittisena julistuksena hyväksytyt Euroopan unionin perusoikeuskirjan oikeudellisesti sitovaksi. Lissabonin sopimus sisältää nykyistä SEY 141 artiklaa vastaavan artiklan, jossa määrätään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta työssä ja ammatissa. Tällä perussopimusmääräyksellä on keskeinen merkitys oikeuskäytännössä. Toimenpiteitä muun muassa sukupuolijännän torjumiseksi koskeva nykyiseen SEY 13 artiklaan sisältyvä oikeusperusta laajenee kattamaan koko nykyisen EU-sopimuksen alan. Sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevia kohtia on selkeytetty ja vahvistettu nostamalla sukupuolten välinen tasa-arvo yhdeksi Euroopan unionin perustana olevista arvoista. Lissabonin sopimuksella muutetut perussopimukset antavat siis hyvän toimivaltaperustan ja menettelytavat naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Konkreettisesti sukupuolinäkökulman vahvistaminen tarkoittaa, että EU-lainsäädäntöä uudistettaessa ja politiikkoja kehitettäessä on otettava huomioon myös suunniteltujen toimien sukupuolivaikutukset.

Lissabonin sopimuksella vahvistetaan demokratian periaatteiden toteutumista unionin toiminnassa. EU-sopimukseen lisätään uusi, demokratian yleiset periaatteet sisältävä osasto. Osastoon sisältyvä kansalaisaloitteen tekemistä koskeva määräys laajentaa kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa unionin tasolla. Unionin toimielinten velvollisuus käydä avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sekä komission laaja kuulemisvelvollisuus lisäävät osaltaan vaikutusmahdollisuuksia. Demokratian toteuttamista vahvistavat myös unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuutta lisäävät uudistukset. Viimeksi mainituista keskeisimpinä voidaan pitää lainsäädäntötyön avoimuuden vahvistamista neuvoston istuntojen kasvavan julkisuuden myötä sekä asiakirjajulkisuutta koskevien perussopimuksen määräysten soveltamisalan ulottamista kaikkiin unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin. Unionin toiminnan avoimuus nostetaan sopimuksessa muiden demokratian toteuttamista koskevien tavoitteiden ja periaatteiden rinnalle.

Lissabonin sopimuksella vahvistetaan edellytyksiä EU:n sisäisen turvallisuuden lisäämiseksi. Oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä tehostetaan siirtymällä käyttämään myös rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalla niin sanottua yhteisömenetelmää eli samoja instrumentteja ja päätöksentekomenettelyjä kuin muillakin politiikka-aloilla. Erityisesti siirtyminen määränemistöpäätöksentekoon neuvostossa helpottaa päätöksentekoa, kun päätöksiä ei voi estää yksi tai muutama harva jäsenvaltio. Myös toimielinten toimivaltuudet laajenevat, kun yhteistyön luonne muuttuu. Unionin toimien tehokasta toteuttamista on omiaan edistämään se, että komissio ja EU-tuomioistuimien saavat valvontavallan jäsenvaltioiden täytäntöönpanotoimien osalta. Lisäksi yhteistyön alaa laajennetaan antamalla unionille uusia toimivaltuuksia etenkin rikosoikeuden alalla sekä parantamalla viranomaisten välisen yhteistyön edellytyksiä ja täsmentämällä EU:n tason yhteistyöelimiä kuten Eurojustia ja Europolia koskevia määräyksiä.

Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla Lissabonin sopimuksen määräykset ovat monilta osin jo käytäntöä. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön mekanismi antaa

halukkaille jäsenvaltioille mahdollisuuden tiivistää yhteistyötään sopimuksessa määriteltyjen kriteerien pohjalta ja edetä nopeammin sotilaallisten voimavarojen kehittämisessä vaativimpien tehtävien suorittamiseksi. Euroopan puolustusvirasto perustettiin vuonna 2004. Yhteisvastuulauseketta on puolestaan voitu soveltaa terrorismiin liittyen jo vuonna 2004 annetun solidaarisuusjulistuksen perusteella. Kaikkiaan Lissabonin sopimuksessa tarkennetaan EU:n kriisinhallinta-tehtävien määrittelyä ja tuodaan esille, että niiden toteutukseen voidaan käyttää sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan keinoja. Mainintaa yhteisestä puolustuksesta on hieman vahvistettu aiempaan verrattuna, joskaan unionista ei ole Lissabonin sopimuksen perusteella muodostumassa sotilasliittoa, vaan entistä laaja-alaisempi turvallisuusyhteisö. Avunantovelvoite (niin sanottu turvatakuulauseke) vahvistaa jäsenmaiden välistä solidaarisuutta.

Lissabonin sopimuksessa on unionin varainhoitoa koskien määräykset unionin toimintansa rahoittamiseen tarvitsemista omista varoista, unionin monivuotisesta rahoituskehystä ja sen puitteissa annettavasta vuotuisesta talousarviosta sekä petosten torjunnasta. Varainhoitoa koskeviin määräyksiin tehdyillä muutoksilla tehostetaan ja selkeytetään päätöksentekomenettelyitä säilyttäen pääosin jäsenvaltioiden ja unionin sekä toisaalta unionin eri toimielinten välinen päätösvaltasapaino. Muutoksissa korostuu myös pyrkimys hyvään hallintoon takaamalla varainhoidon suunnitelmallisuus ja budjettikuri.

Lissabonin sopimus sisältää uuden yleisesti sovellettavan määräyksen siitä, että unioni pyrkii politiikkojensa ja toimiensa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan syrjintää. Sopimuksessa kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto laajenee koskemaan muun muassa oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

5 Esityksen riippuvuus muista esityksistä ja kansainvälisistä sopimuksista

Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti marraskuussa 2003 toimikunnan, jonka tuli tar-

kastella unioniasioiden eduskuntakäsittelylle luodun järjestelmän toimivuutta, selvittää perustuslakisopimuksen vaikutukset eduskunnan työhön ja valmistella tarpeelliset muutosehdotukset asianomaisiin säännöksiin. Toimikunta luovutti mietintönsä puhemiesneuvostolle helmikuussa 2005 (Eduskunnan Kanslian julkaisu 2/2005).

Toimikunnan näkemyksen mukaan perustuslakisopimuksen kansallisia parlamentteja koskevista määräyksistä toissijaisuusperiaatteen noudattamisen valvonta ja perustuslakisopimuksen yksinkertaistettuun tarkistusmenettelyyn liittyvä kansallisen parlamentin veto-oikeus edellyttäisivät eduskunnan työjärjestyksen täydentämistä. Toimikunta ehdotti, että jos suuri valiokunta katsoo EU:n säädösehdotuksen loukkaavan toissijaisuusperiaatetta, sen tulisi ehdottaa eduskunnan täysistunnolle, että asiasta tehdään huomautus. Yksinkertaistettua muuttamista koskevat ehdotukset käsiteltäisiin täysistunnossa.

Edelleen toimikunta ehdotti, että eduskunta nimittäessään edustajansa perussopimusten tulevia muutoksia valmistelemaan niin sanottuun konventtiin vahvistaisi samalla johtosäännön, jossa määrätään konventtiedustajan

raportointivelvollisuudesta sekä neuvonpidosta eduskunnan toimivaltaisten elinten kanssa.

Edellä mainittu EU-menettelyjen tarkistus-toimikunta on ehdottanut eduskunnan työjärjestyksen muuttamista siten, että Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi annettaisiin tiedoksi Ahvenanmaan maakuntapäiville siinä tarkoituksessa, että maakuntapäivät voi ilmaista suuralle valiokunnalle käsityksensä säädösesityksestä toissijaisuusperiaatteen kannalta. Jos eduskunnan työjärjestys muutetaan mainitulla tavalla, toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevat Lissabonin sopimuksen määräykset eivät välttämättä edellytä Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista.

Ahvenanmaan maakuntapäivät on lainsäädäntövaltaa käyttävä alueellinen parlamentti. Maakuntapäivien asemasta toissijaisuusvalvonnassa olisi sen vuoksi asianmukaista säätää perustuslakitasoisella säädöksellä eikä pelkästään eduskunnan työjärjestyksellä. Tätä osin hallituksella on tarkoitus antaa erillinen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt asiakirjat ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Hallitustenvälinen konferenssi hyväksyi sopimuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen muuttamisesta sekä siihen liitetyt pöytäkirjat ja liitteet. Sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä allekirjoitettiin myös konferenssin päätöisasiakirja, johon sisältyvät konferenssissa hyväksytyt tiettyjä Lissabonin sopimuksen määräyksiä ja pöytäkirjoja koskevat julistukset sekä joidenkin jäsenvaltioiden antamat yksipuoliset julistukset. Päätöisasiakirja ei ole osa oikeudellisesti sitovaa sopimusta, vaan erillinen luonteeltaan konferenssin päätöstilaisuuden pöytäkirjaa muistuttava poliittinen asiakirja.

Seuraavassa kuvataan Lissabonin sopimuksen ja siihen liitettyjen pöytäkirjojen määräykset verrattuna niitä EU:n nykyisten perussopimusten vastaaviin määräyksiin. Tekstissä kuvataan niin ikään määräysten suhde perustuslakisopimuksen vastaaviin määräyksiin. Myös päätöisasiakirjaan sisältyvät julistukset kuvataan. Sopimuksen määräyksiä käsitellään Lissabonin sopimuksessa käytettyjen artiklanumeroiden mukaisesti. Kutakin artiklaa koskevien perustelujen alussa mainitaan su-luissa EU-sopimuksen tai EUT-sopimuksen uusi artiklanumero, joka esiintyy Lissabonin sopimuksen liitteenä olevissa vastaavuustaulukoissa ja joka otetaan käyttöön perussopimusten konsolidoiduissa toisoinnoissa. Jos artiklanumerointi ei vastaavuustaulukon mukaan muutu, ei artiklanumerointia toisteta su-luissa.

1.1 Lissabonin sopimuksen johdanto

Lissabonin sopimukseen sisältyy lyhyt johdanto, jossa viitataan Amsterdamin ja Nizzan sopimuksilla aloitettuun prosessiin, jonka tarkoituksena on vahvistaa unionin tehokkuutta ja demokraattista legitimitteettiä sekä parantaa sen toiminnan johdonmukaisuutta. Johdannossa todetaan, että Lissabonin sopimuk-

sella muutetaan EU-sopimusta, EY-sopimusta ja Euratom-sopimusta.

1.2 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen muutokset

EU-sopimuksen muutokset sisältyvät Lissabonin sopimuksen 1 artiklaan.

Johdanto-osa. Lissabonin sopimuksella muutetaan EU-sopimuksen johdanto-osaa lisäämällä siihen uusi toinen kappale, jonka mukaan jäsenvaltiot hakevat innoituksensa Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä, josta kehittyneitä yleismaailmallisia arvoja ovat ihmisen loukkaamattomat ja luovuttamattomat oikeudet sekä vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja oikeusvaltioperinne. EU-sopimuksen johdanto-osan uusi toinen kappale on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen johdanto-osan ensimmäinen kappale.

EU-sopimuksen johdanto-osan seitsemännessä ja yhdennessätoista kappaleessa (uusi kahdeksas ja kahdestoista kappale) korvataan viittaus EU-sopimukseen viittauksella EU-sopimukseen ja EUT-sopimukseen.

Lissabonin sopimuksella muutettu EU-sopimus jakautuu kuuteen osastoon: Yhteiset määräykset (I), Määräykset demokratian periaatteista (II), Määräykset toimielimistä (III), Määräykset tiiviimmästä yhteistyöstä (IV), Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta ja erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (V) ja Lopputulokset (VI). EU-sopimuksen I, IV (nykyinen VII), V ja VI (nykyinen VIII) osasto noudattavat nykyisen EU-sopimuksen rakennetta siihen vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyine muutoksineen. Muut osastot (II ja III) ovat uusia ja sisältävät vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa sovittuja uudistuksia.

I OSASTO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

EU-sopimuksen I osaston yhteisiin määräyksiin sisältyvät määräykset unionin perusta-

na olevista arvoista ja päämääristä. Unionin toimivallan määräytymistä koskevat yleiset määräykset sekä toimivallan käyttöä koskevat periaatteet sisältyvät EU-sopimuksen I osastoon ja yksityiskohtaisemmat määräykset löytyvät EUT-sopimuksesta. EU-sopimuksen I osasto sisältää myös määräykset unionin perusoikeuskirjasta ja unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

1 artiklassa määrätään unionin perustamisesta, unionin luonteesta ja keskeisistä ominaispiirteistä.

Artiklan 1 kohdan mukaan EU-sopimuksella korkeat sopimuspuolet perustavat Euroopan unionin. Nykyiseen SEU 1 artiklaan verrattuna kohtaan lisätään lause, jossa tuodaan esiin se, että kaikki unionin toimivalta on peräisin sen jäsenvaltioilta eikä siis johdu perussopimuksista itsestään. Vastaava lause sisältyy perustuslakisopimuksen I-1 artiklan 1 kohtaan.

Artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan päätökset unionissa tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia, ei muuteta.

Artiklan 3 kohta korvataan määräyksellä, jonka mukaan unioni perustuu EU- ja EUT-sopimuksiin. Määräys kuvastaa unionin yhtenäisyyttä ja yhtä yhtenäistä oikeushenkilöllisyyttä, vaikkakin kahteen perussopimukseen perustuen. Muutetulla kohdalla määrätään lisäksi perussopimusten samasta oikeudellisesta arvosta. Nykyisessä SEU 1 artiklan 3 kohdassa määrätään, että unionin perustana ovat Euroopan yhteisöt täydennettyinä sillä politiikalla ja niillä yhteistyön muodoilla, jotka EU-sopimuksella otetaan käyttöön. Uudessa 3 kohdassa myös määrätään unionin korvaavan Euroopan yhteisön ja olevan sen seuraaja. Määräyksellä otetaan huomioon unionin yksi ja yhtenäinen oikeushenkilöllisyys ja se, että Euroopan yhteisön oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät Euroopan unionille kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Perustuslakisopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä, koska sillä oli määrä kumota perussopimukset, perustaa Euroopan unioni uudestaan ja määrätä seuraannosta ja oikeudellisesta jatkuvuudesta vastaavasti (IV-437 ja IV-438 artikla).

1 a artikla (uusi 2 artikla) on nykyiseen verrattuna uusi määräys. Siinä määrätään unionin arvoista, jotka ovat jäsenvaltioille

yhteiset. Nämä arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien oikeudet. Näistä uusia nykyisiin, SEU 6 artiklaan sisältyviin määräyksiin verrattuna ovat tasa-arvo sekä viittaus vähemmistöihin kuuluvien oikeuksiin. Lisäksi 1 a artiklassa määrätään sen yhteiskunnan ominaispiirteistä, jossa yhteisiä arvoja toteutetaan. Sille ominaista on moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo. Nämä ominaispiirteet sisältyvät jo nykyisellään unionin tavoitteisiin, joista määrätään SEU 2 artiklassa ja SEY 2 artiklassa sekä eräissä politiikkakohtaisissa oikeusperustoissa. Tässä muodossaan määräys on kuitenkin uusi. Uutta on myös se, että 1 a artiklaan sisältyvien arvojen kunnioittaminen ja sitoutuminen niiden yhteiseen edistämiseen on unioniin liittymiseen sovellettavia vaatimuksia ja menettelyjä koskevassa SEU 49 artiklassa asetettu ehdoksi unioniin liittymiselle. Yhteiset arvot ovat näin koko unionin ja sen jäsenyyden perusta. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-2 artiklaa unionin arvoista.

2 artikla (uusi 3 artikla) sisältää yleiset määräykset unionin tavoitteista. Nykyisin vastaavat määräykset sisältyvät EY-sopimuksen tavoitteet määrittelevään SEY 2 artiklaan ja EU-sopimuksen tavoitteet määrittelevään SEU 2 artiklaan sekä eräisiin politiikkakohtaisiin tavoitteisiin ja oikeusperustoihin. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-3 artiklaa eräitä alla kuvattuja muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa asetetaan unionin päämääräksi rauhan, sen omien arvojen sekä kansojensa hyvinvoinnin edistäminen. Rauha sekä unionin yhteisten arvojen turvaaminen eivät nykyisessä sopimuksessa lukeudu SEY 2 artiklassa ja SEU 2 artiklassa määriteltyihin unionin yleisiin tavoitteisiin, mutta ne asetetaan yhteiseksi tavoitteeksi SEU 11 artiklassa, joka sisältää määräykset yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteista. Sopimukseen ei sen sijaan nykyisin sisälly nimenomaista tavoitetta kansojen hyvinvoinnin edistämisestä. Sen voidaan kuitenkin tulkita sisältyvän SEU 2 artiklan ja SEY 2 artiklan määräyksiin, joissa tavoitteeksi asetetaan muun muassa taloudellinen ja sosiaalinen

edistys, tasapainoinen ja kestävä kehitys sekä elintason ja elämänlaadun nousu.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja ja jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Samalla toteutetaan ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia, turvapaikkaa, maahanmuuttoa sekä rikollisuuden ehkäisyä ja torjuntaa koskevat aiheelliset toimet. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva tavoite sisältyy nykyisin SEU 2 artiklaan.

Artiklan 3 kohta sisältää neljä alakohtaa, joista ensimmäisen mukaan unioni toteuttaa sisämarkkinat. Sisämarkkinoiden toteuttamisen tavoitteesta määrätään nykyisin SEY 2 artiklassa, joka sisältää myös hyvän kilpailukyvyn tavoitteen. Verrattuna perustuslakisopimuksen I-3 artiklaan kohdassa ei täsmennetä, että sisämarkkinoilla kilpailu on vapautta ja vääristymätöntä. Uudessa pöytäkirjassa sisämarkkinoista ja kilpailusta korkeat sopimuspuolet katsovat, että 2 artiklan mukaisiin sisämarkkinoihin kuuluu järjestelmä, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy. Kyseisessä pöytäkirjassa myös määrätään, että unioni ryhtyy tarvittaessa toimiin perussopimusten määräysten nojalla, mukaan luettuna SEUT 308 artikla. Nykyisin vääristymättömän kilpailun turvaavan järjestelmän toteuttamisesta määrätään SEY 3 artiklassa, joka sisältää toimet yhteisön tavoitteiden toteuttamiseksi. Edelleen 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti unioni pyrkii Euroopan kestäväan kehitykseen sekä edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä. Kestävän kehityksen perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen. Tavoitteet sisältyvät lähes vastaavassa muodossa SEU 2 artiklaan ja SEY 2 artiklaan. Työllisyyden osalta tavoitetta on kuitenkin vahvistettu, sillä SEY 2 artiklan vastaavassa määräyksessä sekä yhteisön sosiaalipolitiikan tavoitteet sisältävässä SEY 136 artiklassa tavoitteena on nykyisin työllisyyden korkea ja kestävä taso, ei täystyöllisyys. Lisäksi artiklan 3 kohdan sisältämiin tavoitteisiin on uutena lisätty sosiaalinen markkinatalous.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaisesti unioni torjua sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua. Näistä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, sukupolvien välisen yhteisvastuun ja lapsen oikeuksien suojelun tavoitteet ovat kokonaan uusia. Sosiaalisen syrjäytymisen ja syrjinnän torjuminen eivät puolestaan nykyisessä sopimuksessa lukeudu unionin yleisiin tavoitteisiin, vaan ne sisältyvät SEY 137 artiklaan sosiaalisiin määräyksiin. Ne ovat siis unionin yleisinä tavoitteina uusia, vaikka ovatkin jo aiemmin sisältyneet EU- ja EY-sopimukseen.

Artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään unionin edistävän taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta. Määräys vastaa SEY 2 artiklaa, lukuun ottamatta alueellista yhteenkuuluvuutta, joka on kokonaan uusi tavoite. Sen lisääminen unionin tavoitteisiin on johdonmukainen seuraus siitä, että alueellinen yhteenkuuluvuus on uutena lisätty myös EUT-sopimuksen kolmannen osan XVII osaston määräyksiin taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. SEY 158 artiklan vastaava määräys sisältää vain sosiaalisen ja taloudellisen yhteenkuuluvuuden.

Artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa määrätään unionin kunnioittavan kulttuurien ja kieltenä monimuotoisuutta sekä huolehtivan Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä. Kulttuurin osalta nämä tavoitteet sisältyvät nykyisin SEY 151 artiklaan sekä SEU 6 artiklaan, jossa määrätään unionin pitävän arvossa jäsenvaltioidensa kansallista ominaislaatua. Ne ovat siten unionin toiminnan yleisinä tavoitteina uusia. Kielten monimuotoisuutta koskeva yleistavoite on sen sijaan kokonaan uusi SEY 290 artiklan sisältäessä ainoastaan määräykset yhteisön toimielimissä käytettävistä kielistä.

Artiklan 4 kohdan mukaan unioni perustaa talous- ja rahaliiton, jonka rahayksikkö on euro. Perustuslakisopimuksen I-3 artikla ei sisällä vastaavaa kohtaa. Talous- ja rahaliiton perustamista koskevat tarkemmat määräykset sisältyvät nykyisin EY-sopimuksen VII osastoon (Talous- ja rahapolitiikka).

Artiklan 5 kohdassa määrätään unionin ulkoisen toiminnan yleisistä tavoitteista. Sen mukaisesti unioni vaalii ja puolustaa arvoaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan ja edistää osaltaan kansalaistensa suojelua. Edelleen kohdan mukaan unioni edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien, suojelua sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittamista. Osittain vastaavat määräykset sisältyvät nykyisin SEU 2 ja SEU 11 artiklaan sekä SEY 2 artiklaan. Kohtaan sisältyvä rauhan edistäminen on kuitenkin aktiivisempi muotoilu SEU 11 artiklassa määrättyyn rauhan säilyttämiseen verrattuna. Maapallon kestävä kehitys on unionin ulkoiselle toiminnalle uusi tavoite, sillä nykyisessä SEU 2 artiklassa ja SEY 2 artiklassa se asetetaan vain unionin sisäisen kehityksen tavoitteeksi. Kansojen välinen yhteisvastuu ja keskinäinen kunnioitus ovat samoin uusia tavoitteita; SEU 11 artikla asettaa tavoitteeksi yksinomaan kansainvälisen yhteistyön edistämisen.

Oikeudenmukaisen kaupan edistäminen on myös uutena nostettu unionin toiminnan yleiseksi tavoitteeksi. Nykyisin yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat tavoitteet sisältyvät SEY 131 artiklaan, jossa määrätään ainoastaan maailmankaupan sopusointuisen kehityksen edistämisestä jäsenvaltioiden yhteisen edun mukaisesti. Myös köyhyyden poistaminen on uusi tavoite. Ihmisoikeuksien ja YK:n peruskirjan periaatteiden kunnioittaminen puolestaan sisältyvät jo nykyiseen SEU 11 artiklaan, mutta niitä on täydennetty uusilla viittauksilla lapsen oikeuksien kunnioittamiseen ja kansainvälisen oikeuden tarkkaan noudattamiseen ja kehittämiseen.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet unionin ulkoisen toiminnan osalta sisältyvät SEU 10 a artiklaan. Artiklan 3 kohdan mukaisesti nämäkin tavoitteet ovat horisontaalisia, eli koskevat kaikkia unionin politiikkoja niiden ulkoisten näkökohtien osalta. Kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan 6 kohdassa määrätään unionin pyrkivän tavoitteisiinsa asianmukaisin kei-

noin sille perussopimuksissa annetun toimivallan mukaisesti. Määräys vastaa SEY 5 artiklaa ja perustuslakisopimuksen I-3 artiklan 5 kohtaa.

3 artikla, joka koskee toimielinjärjestelmää ja johdonmukaisuutta, kumotaan. Sen asiasisältö korvataan SEUT 2 f artiklalla sekä SEU 9 artiklan 1 kohdalla sekä SEU 10 a artiklan 3 kohdan toisella alakohdalla. SEU 3 artikla nyky muodossaan tulee tarpeettomaksi omaksumattomien sopimusrakenteen ja toimielinmääräysten sijoittamisen vuoksi.

3 a artikla (uusi 4 artikla) koskee annetun toimivallan periaatetta ja unionin ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita. Määräys asettaa unionille velvoitteen kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa, niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, sekä keskeisiä valtion tehtäviä (2 kohta). Lisäksi siinä määrätään unionin ja jäsenvaltioiden välisen vilpittömän yhteistyön periaatteesta (3 kohta). Ensimmäistä kohtaa lukuun ottamatta määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-5 artiklaa.

Artiklan 1 kohta on samansisältöinen uuden SEU 3 b artiklan 2 kohdan kanssa, joka sisältää annetun toimivallan periaatteen määrittämisen. Kohtaan liittyy toimivallan jakoa koskeva julistus nro 18, jota käsitellään julkistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteissa.

Artiklan 2 kohdassa määritetään ne pääperiaatteet, jotka koskevat unionin ja jäsenvaltioiden suhteita sekä erityisesti unionin toimivallan käyttöä. Nämä periaatteet ovat olennainen osa unionin perusluonnetta. Määräyksen mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perussopimuksia sovellettaessa. Jäsenvaltioiden tasa-arvo on välttämätön edellytys sille, että unioni säilyy erityislaatuisena jäsenvaltioiden ja kansalaisten yhteisönä. Muodollisessa tarkastelussa jäsenvaltioiden tasa-arvo sisältyy jo perussopimusten luonteeseen jäsenvaltioiden välisiin kansainvälisiin sopimuksiin, ja sen toteutumista käytännössä on omiaan edistämään esimerkiksi yhteisömenetelmän soveltaminen. Artiklan 2 kohta asettaa kuitenkin unionille nimenomaisen velvoitteen kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa. Unionin edellä mainitun kaksoisluonteen valossa määräyksen voidaan nähdä täydentävän kansalaisten

yhdenvertaisuutta koskevaa uutta SEU 8 artiklaa. Tältäkin osin unionin perusluonne ei muutu, vaan kyseiset määräykset yhdessä merkitsevät paremminkin unionin luonteen selkeämpää esiintuomista.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvon lisäksi jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja perustuslaillisia perusrakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Tämä poliittisesti merkittävä periaate esitetään määräyksessä täsmällisemmin ja vahvemmin kuin nykyisen SEU 6 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan unioni pitää arvossa jäsenvaltioiden kansallista ominaislaatua. Kohdassa esitetään täsmällisemmin ajatus, että kansallinen identiteetti tai ominaislaatu on vaikuttanut siihen, millaisiksi jäsenvaltion poliittinen järjestelmä ja valtiosääntö ovat muotoutuneet. Määräyksellä myös korostetaan alueellisen ja paikallisen itsehallinnon merkitystä kansallisen identiteetin kannalta.

Edelleen artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Määräyksen voidaan nähdä täsmentävän unionin veloitetta kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallista ominaislaatua, joka käsittää myös valtiollisen identiteetin eli valtion perustehtävät. Vaikka nykyisen SEU 6 artiklan 3 kohta ei tuo esille unionin velvollisuutta kunnioittaa valtion perustehtäviä osana kansallista ominaislaatua, sekä nykyiset perussopimukset että Lissabonin sopimus antavat tälle poliittiselle periaatteelle oikeudellista sisältöä valtion keskeiset tehtävät turvaavien erityismääräysten nojalla. Artiklan 2 kohdassa täsmennetään vielä, että erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. Vastaavaa nimenomaista mainintaa kansallisesta turvallisuudesta ei ole perustuslakisopimuksen I-5 artiklan 2 kohdassa. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen erityispiirteet on otettu tarkemmin huomioon määräyksellä, jonka mukaan vastuu yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja sisäisen turvallisuuden suojaamisesta on jäsenvaltioilla (SEUT 61 e artikla), sekä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koske-

valla poikkeuksella (SEUT 240 b artikla). Näillä määräyksillä nykyisiin perussopimukseen tehtäviä muutoksia sekä niiden suhdetta perustuslakisopimuksen määräyksiin selvitetään jäljempänä EUT-sopimuksen yhteydessä.

Artiklan 2 kohdan merkitys on sen sanamuodon yleisluonteisuus huomioon ottaen ennen kaikkea poliittinen. Vaikka määräyksen yleisen periaatteen voidaan katsoa ennen kaikkea ohjaavan unionin toimivallan käyttöä, sillä on oikeudellista merkitystä myös perussopimusten muiden määräysten yhteydessä.

Artiklan 3 kohdassa määrätään vilpittömän yhteistyön periaatteesta. Kysymys on unionin oikeusjärjestyksen keskeisestä periaatteesta, joka nykyisin perustuu SEY 10 artiklaan sekä EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Oikeuskäytännössä periaate tunnetaan myös lojaliteetin yhteistyön periaatteena tai lojaliteettiperiaatteena.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan perussopimuksista johtuvia tehtäviä täyttäessään. Määräys korostaa vilpittömän yhteistyön periaatteen velvoitteiden molemminpuolisuutta eli vahvistaa, että vilpittömän yhteistyön velvoite ei aseta veloitetta vain jäsenvaltioille, vaan myös toimielimille suhteessa jäsenvaltioihin. Määräyksen on tarkoitus tältä osin ajanmukaistaa periaatteen sopimusperusta vastaamaan EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. EY-tuomioistuin on vahvistanut oikeuskäytäntöllään, että vilpittömän yhteistyön periaatteesta johtuvat velvoitteet eivät vain velvoita jäsenvaltioita toteuttamaan kaikki toimenpiteet, joilla voidaan turvata unionin oikeuden ulottuvuus ja tehokkuus, vaan se asettaa myös unionin toimielimille vastaavasti velvoitteita toimia hyvässä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa (esimerkiksi EY-tuomioistuimen määräys 13.7.1990 asiassa C-2/88, Zwartveld ym.).

Artiklan 3 kohdan toinen ja kolmas alakohdan vastaavat sisällöltään nykyistä SEY 10 artiklan ensimmäistä ja toista kohtaa. Niissä vahvistetaan, että vilpittömän yhteistyön periaate sisältää ensinnäkin jäsenvaltioiden veloitteen toteuttaa kaikki toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa unionin oikeuden noudattaminen, sekä lisäksi veloitteen tukea unio-

nia sen täyttäessä tehtäviään. Toiseksi periaate edellyttää, että jäsenvaltioiden on pidättäytyttävä kaikista toimenpiteistä, jotka vaarantaisivat unionin tavoitteiden toteutumisen.

EY-tuomioistuin on oikeuskäytännössään täsmäntänyt vilpittömän yhteistyön periaatteen soveltamisalaa ja periaatteesta johtuvia velvoitteita. Oikeuskäytännön mukaan vilpittömän yhteistyön periaate edellyttää ennen kaikkea, että perussopimuksen noudattaminen toteutuu ja siinä määrättyjä rajoituksia noudatetaan riippumatta siitä, onko unioni käyttänyt toimivaltaansa tietyllä jaetun toimivallan alalla tai onko unionilla lainkaan toimivaltaa kyseisellä alalla (esimerkiksi asia 208/80, Lord Bruce of Donington). Periaate koskee paitsi jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten välisiä suhteita, myös toimielinten välisiä suhteita ja yhteistyötä. Vilpittömän yhteistyön periaatteella on jo itsessään oikeudellisia vaikutuksia, ja EY-tuomioistuin onkin katsonut nykyisen SEY 10 artiklan muodostavan erillisen sopimuksen rikkomusperusteen, mikäli asiaa koskevia erityisiä säännöksiä ei ole annettu. Vilpittömän yhteistyön periaate edellyttää jäsenvaltioilta esimerkiksi, että nämä toimivat vilpittömässä yhteistyössä komission valvontamenettelyn yhteydessä ja ryhtyvät kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin komission avustamiseksi suorittamaan tehtävistään (esimerkiksi asia C-375/92, komissio v. Espanja). EY:n tuomioistuin on myös johtanut vilpittömän yhteistyön periaatteesta täsmällisempiä velvoitteita, joiden tarkoitus on varmistaa, että kansallisilla säännöksillä ja menettelyillä ei estetä unionin oikeuden tehokkuuden toteutumista jäsenvaltioissa. Erityisesti kansallisilla säännöksillä ei saa heikentää niitä oikeuksia, joihin jäsenvaltioiden kansalaiset voivat unionin oikeuden perusteella vedota (esimerkiksi asia 68/88, komissio v. Kreikka).

Pilarijaon purkamisen seurauksena vilpittömän yhteistyön periaatetta koskevien sopimusmääräysten soveltamisala laajenee koskemaan myös muita kuin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan nykyisin kuuluvia unionin politiikka-aloja, eli yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä rikosoikeudellista yhteistyötä ja poliisiyhteistyötä. Lojaalin yhteistyön periaatteen on tulkittu kuitenkin jo nykyisin koskevan rikosoikeudellista yhteistyötä ja poliisiyhteistyötä

(asia C-105/03, Maria Pupino, ja asia C-354/04, Gestoras Pro Amnistia ym. v. neuvosto).

3 b artikla (uusi 5 artikla) sisältää määräykset unionin toimivaltaa koskevista perusperiaatteista, joita artiklan 1 kohdan mukaan ovat annetun toimivallan periaate, toissijaisuusperiaate ja suhteellisuusperiaate. Artikla vastaa SEY 5 artiklaa alla esitetyin täsmennyksin. Lisäksi artikla on yhteneväinen perustuslakisopimuksen I-11 artiklan kanssa.

Artiklan 2 kohta sisältää annetun toimivallan periaatteen määritelmän. Periaatteen mukaisesti unioni toimii ainoastaan jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja niissä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Määräys vastaa tarkoitukseltaan ja sisällöltään SEY 5 artiklan ensimmäistä kohtaa, johon verrattuna siihen on kuitenkin tehty kaksi täsmennystä. Ensimmäkin määräyksessä täsmennetään, että toimivallan unionille ovat perussopimuksissa antaneet nimenomaan jäsenvaltiot. Toiseksi sen toimivallan, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, vahvistetaan nimenomaisesti kuuluvan jäsenvaltioille. Muutosten tarkoituksena on korostaa unionin toimivallan luonnetta rajattuna erityistoimivaltana sekä sitä, että yleistoimivalta kuuluu aina jäsenvaltioille.

Artiklan 3 kohta koskee toissijaisuusperiaatetta. Kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Määritelmä vastaa sisällöllisesti SEY 5 artiklan toiseen kohtaan sisältyvää toissijaisuusperiaatteen määritelmää. Viittaus suunnitellun toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen jäsenvaltioiden keskushallinnon tasolla tai alueellisella taikka paikallisella tasolla on kuitenkin uusi.

Artiklan 3 kohdan toinen alakohta sisältää viittauksen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehtyyn pöytäkirjaan, jonka mukaisesti unionin toimielimet soveltavat toissijaisuusperiaatetta. Pöytäkirjassa määrätyn menettelyn mukaisesti kansalliset

parlamentit valvovat kyseisen periaatteen noudattamista. Pöytäkirjaa käsitellään tarkemmin pöytäkirjoja koskevissa yksityiskohteisissa perusteluissa.

Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä suhteellisuusperiaatteen määritelmä vastaa sisällöllisesti SEY 5 artiklan kolmannen kohtaan sisältyvää määritelmää.

Artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan unionin toimielimet soveltavat suhteellisuusperiaatetta edellä viitatussa toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

4 artikla kumotaan. Nykyinen SEU 4 artikla sisältää yleismääräyksen Eurooppa-neuvoston tehtävistä, kokoontumisista ja Euroopan parlamentille Eurooppa-neuvoston kokouksista annettavista kertomuksista ja vuosikertomuksista unionin kehityksestä. Unionin toimielimeksi määriteltävää Eurooppa-neuvostoa koskee näiltä osin EU-sopimukseen lisättävä 9 b artikla.

5 artikla kumotaan. Siinä määrätään Euroopan parlamentin, neuvoston, komission, tuomioistuimen ja tilintarkastustuomioistuimen eli unionin nykyisten toimielinten toimivaltuuksien perustumisesta primääroikeuteen ja niiden käytölle määräytyistä rajoista. Myös SEY 7 artiklaan sisältyvät vastaavat määräykset kumotaan. Näiden artiklojen asiasisältö korvataan uudella SEU 9 artiklan 2 kohdalla.

6 artiklassa määritellään yleisellä tasolla ne lähtökohdat, joihin perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen unionissa perustuu. Artikla sisältää kolme elementtiä: viittauksen perusoikeuskirjaan, oikeusperustan unionin liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä vahvistuksen sille, että Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä oikeusperiaatteina edelleen osa unionin oikeutta. Vain viimeinen elementti sisältyy nykyiseen, unionin perustana olevia jäsenvaltioiden yhteisiä arvoja, oikeusvaltion periaatteita ja yleisinä periaatteina unionin arvossa pitämiä perusoikeuksia koskevaan SEU 6 artiklaan. Uusi SEU 6 artikla vastaa sisällöltään perustuslakiosopimuksen I-9 artiklaa lukuun ottamatta niitä mu-

kautuksia, jotka johtuvat siitä, että perusoikeuskirjan tekstiä ei sisällytetä perussopimuksiin.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa on viittaus 7 päivänä joulukuuta 2000 hyväksytyyn ja 12 päivänä joulukuuta 2007 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission mukauttamaan perusoikeuskirjaan, jossa esitetään unionin tunnustamat oikeudet, vapaudet ja periaatteet. Alakohdassa määrätään, että perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla. Tämän viittausmääräyksen mukaisesti perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova, siten kuin perusoikeuskirjassa sekä sen soveltamista Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan koskevassa pöytäkirjassa tarkemmin määrätään. Perusoikeuskirja ja siinä mainitut selitykset on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä (EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1 ja s. 17). Alakohdalla on periaatteessa sama sisältö kuin perustuslakiosopimuksen I-9 artiklan 1 kohdalla, mutta niihin sisältyvät viittaukset perusoikeuskirjaan ovat erilaisia. Perustuslakiosopimuksen I-9 artiklassa viitataan siihen, että perusoikeuskirja muodostaa tuon sopimuksen II osan. Kun perusoikeuskirjan tekstiä ei nyt sisällytetä perussopimuksiin, SEU 6 artiklassa on katsottu tarpeelliseksi vahvistaa, että perusoikeuskirjalla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Artiklan 1 kohta sisältää lisäksi kaksi alakohtaa, jotka ovat uusia myös perustuslakiosopimuksen I-9 artiklaan verrattuna. Kohdan toisen alakohdan mukaan perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna unionin toimivaltaa. Samansisältöinen määräys sisältyy nykyisin perusoikeuskirjaan, sen soveltamisalaa koskevaan 51 artiklaan, sekä perustuslakiosopimuksen sitä vastaavaan II-111 artiklaan. Kohdan kolmannessa alakohdassa viitataan nimenomaisesti perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista koskevien yleisten määräysten merkitykseen. Alakohdassa myös viitataan perusoikeuskirjassa mainittuihin selityksiin, jotka on alakohdan mukaan huomiotava asianmukaisesti tulkittaessa sen määräyksiä, sekä siihen, että selityksissä esitetään perusoikeuskirjan määräysten lähteet. Nämä lisäykset perustuslakiosopimukseen verrattuna eivät muuta perusoikeuskirjan selitysten oikeudellista asemaa. Ne vahvistavat muutenkin oikeudellisesti sitovi-

en yleisten määräysten ja ei-sitovien selitysten näkyvyyttä ja tulkinnallista arvoa. Julistuksessa perusoikeuskirjasta (nro 1) vielä vahvistetaan julistustasoisesti, että perusoikeuskirjan määräyksillä ei laajenneta tai muuteta unionin toimivaltaa ja tehtäviä. Perusoikeuskirjan soveltamista Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan koskee siis erityinen pöytäkirja. Artiklaan liittyy myös Tšekin julistus (nro 53) perusoikeuskirjasta, Puolan julistus (nro 61) perusoikeuskirjasta ja Puolan julistus (nro 62) perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta.

Artiklan 2 kohta sisältää oikeusperustan sille, että unioni voi liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ilman tällaisen oikeusperustan lisäämistä unionilla ei olisi EY-tuomioistuimen vuonna 1996 antaman ratkaisun (lausunto 2/94, yhteisöjen liittyminen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, Kok. 1996, s. I-1759) mukaan toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. EU-sopimuksen sisältämä määräys unionin oikeushenkilöllisyydestä sekä Euroopan yhteisön olemassaolon lakkaaminen mahdollistavat sen, että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyy unioni, ei Euroopan yhteisö. Oikeusperustan pääasiallisena tarkoituksena on ulottaa ulkopuolinen ihmisoikeusvalvonta myös unionin toimielinten toimintaan ja mahdollistaa unionin oikeutta koskevat yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen liittymisen tapahduttua.

Oikeusperustan luominen liittymiselle merkitsee käytännössä sitä, että unioni voi Lissabonin sopimuksen tultua voimaan aloittaa neuvottelut unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Liittyminen edellyttää kuitenkin myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen muuttamista siten, että valtioiden lisäksi myös Euroopan unioni voi liittyä siihen. Tätä koskeva muutos on jo tehty ihmisoikeussopimukseen (14. lisäpöytäkirjan 17 artikla), mutta se vaatii voimaantullakseen kaikkien ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolten hyväksymisen tai ratifioinnin. Venäjää lukuun ottamatta sopimuspuolet ovat hyväksyneet pöytäkirjan. Liittymisneuvotteluissa unionin ja Euroopan neuvoston välillä on lisäksi päätettävä teknisistä ja oikeudellisista järjestelyistä, esimerkiksi unionin osallistu-

misesta ihmisoikeussopimuksen valvontaelinten toimintaan ja unionin oikeuden erityispiirteiden merkityksestä ihmisoikeussopimuksen soveltamisen kannalta. Perussopimukseen liitetään Lissabonin sopimuksella pöytäkirja SEU 6 artiklan 2 kohdasta. Pöytäkirjassa määritellään unionin lähtökohdat liittymisneuvotteluissa. Tätä täydentää HVK:n päätösasiakirjaan liitetty julistus (nro 2).

Liittymisen mahdollistava oikeusperusta on kirjoitettu velvoittavaan muotoon ("Unioni liittyy..."), joten se sisältää unionille aktiivisen velvoitteen ryhtyä toimenpiteisiin liittymisen valmistelemiseksi. Perustuslakisopimuksen mukaista liittymismenettelyä muutetaan sen mukaisesti, mitä sovittiin kesäkuun Eurooppa-neuvoston antamassa HVK-toimeksiannossa. Itse oikeusperusta vastaa perustuslakisopimuksen I-9 artiklan 2 kohtaan sisältyvää oikeusperustaa, mutta sitä arvioitaessa on otettava huomioon, että SEUT 188 n artiklassa määritelty liittymistä koskeva menettely eroaa perustuslakisopimuksen vastaavasta määräyksestä. Neuvosto tekee liittymistä koskevat päätöksensä 188 n artiklan mukaan yksimielisesti ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. SEUT 188 n artiklan mukaan päätös liittymistä koskevan sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Suomessa liittymissopimuksen tekemistä koskevalle päätökselle pyydetään eduskunnan hyväksyminen hallituksen esityksen perusteella. Tämän edellytyksen, jollaista ei sisälly perustuslakisopimukseen, voidaan arvioida hidastavan liittymistä. Menettely eroaa perustuslakisopimuksesta myös siinä, että perustuslakisopimuksen III-325 artiklan mukaan neuvosto päättää liittymisestä määränemmistöllä.

Artiklan 2 kohtaan sisältyy myös määräys, jonka mukaan liittyminen ei vaikuta perussopimuksissa määriteltyyn unionin toimivaltaan. Määräys selventää sitä lähtökohtaa, ettei liittyminen vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon perusoikeuksien osalta eikä anna unionille yleistä perusoikeuksia koskevaa toimivaltaa. Liittymisen seuraukset rajoittuvat siten sellaisiin kysymyksiin, joiden suhteen unionilla on muutoin perussopimukseen perustuvaa toimivaltaa.

Artiklan 3 kohta vahvistaa, että tulevaisuudessakin Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön kodifiointia nykyistä SEU 6 artiklan 2 kohdasta. Määräyksen suhde saman artiklan edeltäviin kohtiin jää jossain määrin epäselväksi, mutta sen tarkoituksena on lähinnä täydentää perusoikeuskirjan tarjoamaa suojaa ja ilmaista samalla, että unionin oikeudessa voidaan ottaa huomioon tulevat Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jäsenvaltioiden valtiosääntöihin tehtävät muutokset.

7 artikla koskee tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämistä. Artiklaa perustuslakisopimuksessa vastaava I-59 sisältää myös menettelysäännökset. Lisabonin sopimuksessa artiklaan sovellettavasta menettelystä määrätään erikseen SEUT 309 artiklassa. Muilta osin näin muutettava SEU 7 artikla ja I-59 vastaavat toisiaan.

Artiklan 1 kohdasta poistetaan nykyinen määräys, jonka mukaan jäsenvaltion rikkoessa jäsenvelvoitteitaan neuvosto voi pyytää riippumattomia henkilöitä esittämään kohtuullisessa ajassa selvityksen kyseisen jäsenvaltion tilanteesta.

Artiklan 5 ja 6 kohta korvataan viittauksella jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämiseen sovellettavaa menettelyä koskevaan SEUT 309 artiklaan.

7 a artikla (uusi 8 artikla) on uusi ja siinä määrätään unionista ja sen lähiympäristöstä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-57 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni luo naapurimaitensa kanssa erityissuhteet pyrkien luomaan unionin arvoihin perustuvan alueen, jolla vallitsee vauraus ja hyvä naapuruus ja jolle ovat ominaisia yhteistyöhön perustuvat läheiset ja rauhanomaiset suhteet.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi unioni voi tehdä erityisiä sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa. Näihin sopimuksiin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Sopimusten täytäntöönpanosta neuvotellaan määräajoin.

Tämä artikla ei vaikuta unionin mahdollisuuksiin tehdä SEUT 188 m artiklan tarkoitet-

tämiä assosiaatiosopimuksia yhden tai useamman kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön kanssa.

II OSASTO

MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA

Sopimuksen II osasto sisältää määräykset demokratian periaatteista. Määräykset ovat pääosin uusia nykytilanteeseen verrattuna. Vastaavat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen I osan VI osastoon demokratian toteuttamisesta unionissa.

8 artiklassa (uusi 9 artikla) määrätään demokraattisen yhdenvertaisuuden periaatteen noudattamisesta kaikessa unionin toiminnassa. Sen mukaisesti unionin toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti. Kyseinen määräys on uusi nykytilanteeseen verrattuna, mutta määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-45 artikla. Artikla sisältää myös unionin kansalaisuutta koskevat yleiset periaatteet, jotka vastaavat SEY 17 artiklan määräyksiä sekä perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 1 kohtaa. Tärkeimmät määräykset kansalaisuuteen liittyvien oikeuksien käytöstä ja niiden toteuttamiseen liittyvät oikeusperustat sisältyvät SEUT 16 d–22 artiklaan. Lisäksi perusoikeuskirjassa on osasto kansalaisten oikeuksista (V osasto). Yhdistynyt kuningaskunta on antanut kansalaisten määritelmästä julistuksen (nro 63), jota käsitellään julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

8 a artikla (uusi 10 artikla) sisältää yleiset määräykset edustuksellisen demokratian periaatteen noudattamisesta unionissa. Artiklaan on koottu tätä koskevia määräyksiä useista eri EU-sopimuksen ja EY-sopimuksen artikloista alla selvitetyn mukaisesti. Niiden sanamuotoa on kuitenkin selkeytetty. Artikla on myös samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-46 artikla.

Artiklan 1 kohdassa määrätään unionin toiminnan perustuvan edustukselliseen demokratiaan. Määräys vastaa SEU 6 artiklan 1 kohdan viittausta unionin perustumisesta kansanvaltaan.

Artiklan 2 kohdassa määrätään unionin kansalaisten ja jäsenvaltioiden edustuksesta unionissa. Sen mukaisesti Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla. Jäsenvaltiota edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies ja neuvostossa hallitus, jotka ovat demokratian mukaisessa vastuussa joko kansallisille parlamenteilleen tai kansalaisilleen. Näin muotoiltuna artiklan määräykset ovat uusia. Euroopan parlamentin asemasta määrätään nykyisin SEY 189 artiklassa. Edustautumisesta Eurooppa-neuvostossa määrätään nykyisin SEU 4 artiklassa. Siinä ei nyt nimenomaisesti edellytetä valtion- tai hallitusten päämiehiltä demokraattista vastuullisuutta.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin kansalaisten oikeudesta osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa. Unionin kansalaisten äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta määrätään nykyisin SEY 19 artiklassa. Artiklan 3 kohdassa määrätään myös päätösten tekemisestä mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia. Tästä on nykyisin määräys SEU 1 artiklassa.

8 b artikla (uusi 11 artikla) sisältää määräykset osallistuvan demokratian periaatteen toteuttamisesta unionissa. Artiklaan sisältyvät kansalaisten ja näitä edustavien järjestöjen tiedonsaannin ja vaikuttamismahdollisuuksien kannalta keskeiset määräykset. Määräykset ovat nykytilanteeseen verrattuna uusia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-47 artikla alla selostetuina poikkeuksin.

Artiklan 1 kohdassa määrätään toimielinten antavan kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toimialoilla asianmukaisten kanavien kautta. Tämä on uusi määräys.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimielinten käyvän avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Määräys on uusi. Nykyisen sopimuksen mukaisesti työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu mainitaan tosin sosiaalisia perusoikeuksia koskevana tavoitteena SEY 136 artiklassa. Lisäksi SEY 259 artiklan mukaan neuvosto voi pyytää lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita yhteisön toiminta koskee. Lissabonin sopimuksel-

la vuoropuheluvaikeus laajennetaan koskemaan kaikkia toimielimiä ja kansalaisyhteiskuntaa kokonaisuudessaan. Lisäksi vuoropuhelun tulee olla säännöllistä ja avointa.

Artiklan 3 kohdan mukaisesti Euroopan komissio kuulee laajasti asianosaisia osapuolia varmistaakseen unionin toimien johdonmukaisuuden ja avoimuuden. Määräys on uusi. Nykyisen sopimuksen SEY 138 artiklan mukaisesti komission kuulemisvelvoite koskee ainoastaan työmarkkinajärjestöjä, kun on kyse sosiaalipolitiikan alalla annettavasta sääntelystä. Lissabonin sopimuksella kuulemisvelvoite laajentuu koskemaan kaikkia asianosaisia laajamittaisesti.

Artiklan 4 kohta sisältää määräykset kansalaisaloitteesta. Vähintään miljoona unionin kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi tehdä aloitteen, jossa Euroopan komissiota kehoitetaan toimivaltuuksiensa rajoissa tekemään asianmukainen ehdotus asioista, joissa näiden kansalaisten mielestä tarvitaan unionin säädöstä perussopimusten soveltamiseksi. Tällaisen aloitteen tekemistä varten vaadittavat menettelyt ja edellytykset vahvistetaan SEUT 21 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti. Kohdan mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavalista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset tässä artiklassa tarkoitettuna kansalaisaloitteen esittämistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä, mukaan lukien niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärä, joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin.

8 c artikla (uusi 12 artikla) koskee kansallisia parlamenteja. Kansalliset parlamentit edistävät osaltaan aktiivisesti unionin moitteetonta toimintaa artiklassa esitetyin tavoin. Artikla on uusi. Vuoden 2007 HVK:n toimiksiantoon sisältyi Eurooppa-neuvoston päätös lisätä unionisopimukseen uusi yleinen kansallisten parlamenttien roolia koskeva artikla. Tietyt artiklan määräykset sisältyvät perustuslakisopimukseen alla esitetyin tavoin. Artiklaan liittyy myös kaksi pöytäkirjaa, pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta ja pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa. Sopimusartiklan ja pöytäkirjojen muodostamalla kokonaisuudella vahvistetaan yleisesti kansallisten parlamenttien asemaa

Euroopan unionissa valmisteltavien asioiden käsittelyssä.

Artiklan a kohdan mukaan kansalliset parlamentit saavat tietoja unionin toimielimiltä ja niille toimitetaan esitykset lainsäätämisyksityksessä hyväksyttäväksi unionin säädöksi kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

Artiklan b kohdan mukaan kansalliset parlamentit huolehtivat siitä, että toissijaisuusperiaatetta noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdystä pöytäkirjassa määrättyjen menettelyjen mukaisesti. Vastaava määräys sisältyy perustuslakisopimuksen I-11 artiklan 3 kohtaan.

Artiklan c kohdassa määrätään viittausenomaisesti kansallisten parlamenttien mahdollisuudesta osallistua SEUT 61 c artiklassa tarkoitettuihin, unionin politiikan toteuttamista vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta koskeviin arviointijärjestelmiin. Niin ikään c kohdassa määrätään kansallisten parlamenttien osallistumisesta Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin SEUT 69 g ja 69 d artiklan mukaisesti. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä vastaavia määräyksiä. Vastaava määräys sisältyy perustuslakisopimuksen I-42 artiklan 2 kohtaan.

Artiklan d kohdan mukaan kansalliset parlamentit osallistuvat perussopimusten tarkistusmenettelyyn SEU 48 artiklan mukaisesti.

Artiklan e kohdan mukaan kansallisille parlamenteille ilmoitetaan unioniin liittymistä koskevista hakemuksista SEU 49 artiklan mukaisesti.

Artiklan f kohdan mukaan kansalliset parlamentit osallistuvat kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin väliseen yhteistyöhön kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.

III OSASTO

MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ

Määräykset toimielimistä sijoitetaan osittain unionisopimuksen III osastoon ja osittain EUT-sopimuksen kuudennen osan I osaston

1 lukuun. Määräykset on jaoteltu niin, että toimielinjärjestelmää koskevat luonteeltaan yleiset määräykset sijaitsevat EU-sopimuksen III osastossa. Näitä täydentävät yksityiskohtaisemmat määräykset ovat EUT-sopimuksessa. Rakenteella pyritään toteuttamaan perustuslakisopimuksessa omaksuttua ratkaisua vastaava jaottelu. Perustuslakisopimuksessa toimielinjärjestelmää koskevat yleiset määräykset sisältyvät sen I osaan ja yksityiskohtaisemmat määräykset sopimuksen III osaan.

9 artiklassa (uusi 13 artikla) määrätään unionin toimielinjärjestelmästä. Sitä koskevat määräykset sisältyvät nykyisin SEY 7 artiklaan ja SEU 3 artiklaan, kuitenkin suppeamassa muodossa. Artiklaan on koottu nykyiset toimielimet ja uutena toimielimenä Eurooppa-neuvosto. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-19 artiklaa jäljempänä eriteltyin muutoksin.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset toimielinjärjestelmän tavoitteista ja luettelon unionin toimielimistä. Sen mukaisesti unionin toimielinjärjestelmällä pyritään politiikkojen ja toimien johdonmukaisuuden varmistamisen lisäksi myös edistämään unionin arvoja, ajamaan sen tavoitteita sekä palvelemaan unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etuja. Toimielinjärjestelmän tavoitteista määrätään nykyisin SEU 3 artiklassa.

Unionin toimielinjärjestelmän muodostavat Euroopan parlamentti, Eurooppa-neuvosto, neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki ja tilintarkastustuomioistuin. Näistä Eurooppa-neuvosto on uusi toimielin. Unionin toimielimistä määrätään nykyisin SEY 7 artiklassa. Nykysopimukseen nähden artiklaan on Eurooppa-neuvoston ohella lisätty Euroopan keskuspankki ja perustuslakisopimukseen nähden myös tilintarkastustuomioistuin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimielinten asemasta ja yhteistyöstä. Näistä määrätään nykyisin SEY 7 artiklassa. Uutta on kuitenkin toimielimille asetettu velvoite tehdä vilpittöntä yhteistyötä keskenään. Nykyisellään SEU 3 artiklaan sisältyvä velvoite koskee vain neuvoston ja komission välistä yhteistyötä unionin ulkoisen toiminnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Artiklan 3 kohdassa todetaan Euroopan keskuspankkia ja tilintarkastustuomioistuinta

koskevien määräysten sekä muita toimielimiä koskevien yksityiskohtaisten määräysten sisältyvän EUT-sopimukseen. Määräys on uusi ja se liittyy toimielinjärjestelmää koskevien määräysten jakamiseen EU-sopimukseen ja EUT-sopimukseen.

Artiklan 4 kohdassa määrätään talous- ja sosiaalikomiteasta sekä alueiden komiteasta, jotka avustavat Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota ja joilla on neuvonantava tehtävä. Nykyisin neuvonantavia elimiä koskeva määräys sisältyy SEY 7 artiklan 2 kohtaan. Perustuslakisopimus sisältää erillisen unionin neuvonantavia elimiä koskevan I-32 artiklan, jossa määritellään niiden kokoonpano ja tehtävät yleisellä tasolla. EUT-sopimuksen 256 a–265 artikla sisältävät tarkemmat määräykset alueiden komiteasta sekä talous- ja sosiaalikomiteasta. Perustuslakisopimuksessa tarkemmat määräykset sisältyvät III-386–III-392 artiklaan.

9 a artikla (uusi 14 artikla) sisältää määräykset Euroopan parlamentista. Artiklaan on koottu perustuslakisopimuksen I-20 artiklan mukaisesti kaikki Euroopan parlamentin asemaa ja tehtäviä koskevat keskeiset määräykset, jotka tällä hetkellä sijaitsevat useissa eri artikloissa. Keskeisiltä osiltaan artiklan määräykset vastaavat SEY 189, 190, 192, 197 ja 214 artiklaa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Euroopan parlamentin tehtävistä. Siihen sisältyvän uuden määräyksen mukaisesti Euroopan parlamentti toimii toisena lainsäätäjänä neuvoston rinnalla. Käytännössä parlamentti toimii nykyisinkin yhteispäätösmenettelyasioissa neuvoston rinnalla. Tämä on yhdenmuukaista sen kanssa, että SEUT 249 ja 251 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät asetuksen, direktiivin tai päätöksen yhdessä komission ehdotuksesta. Parlamentti myös huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Lisäksi se valitsee komission puheenjohtajan. Näistä määrätään nykyisin SEY 192 ja 214 artiklassa. Määräyksen mukaan parlamentti valitsee komission puheenjohtajan, kun nykyisen EY-sopimuksen sanamuodon mukaan neuvosto nimittää komission puheenjohtajan ja jäsenet saatuaan Euroopan parlamentin hyväksymisen.

Artiklan 2 kohdassa määrätään parlamentin kokoonpanosta. Nykyisin määräys sisältyy SEY 190 artiklaan. Poiketen nykyisestä sopimuksesta parlamentin jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloa ei kuitenkaan enää ole sisällytetty sopimukseen. SEU 9 a artiklan 2 kohdassa määrätään ainoastaan, että parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista, joita on puhemiehen lisäksi enintään 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on 6 jäsentä ja enimmäismäärä 96 jäsentä jäsenvaltiota kohden. Tämä on uusi määräys, joka vastaa enimmäispaikkamäärän määrittelyä 751 paikkaan lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen määräystä. Perustuslakisopimuksessa parlamentin paikkamääräksi määrätään 750. Euroopan parlamentin kokoonpanoon liittyvät julistukset (nro 4, 5 ja 57), joiden sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskevissa perusteluissa.

Artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätään vastaavasti, että Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta päätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin paikkojen jakautuminen jäsenvaltioiden kesken alenevan suhteellisuuden periaatetta noudattaen. Tarkemmat määräykset tähän liittyen sisältyvät pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan parlamentin jäsenten toimikaudesta ja vaalitavasta. Määräykset vastaavat SEY 190 artiklaa. Vaalitapaa on kuitenkin SEU 9 a artiklassa vielä täsmennetty täydentämällä, että vaalien tulee olla paitsi yleiset ja välittömät myös vapaat ja salaiset. Yhdistynyt kuningaskunta on antanut äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa julistuksen (nro 64), jota käsitellään julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 4 kohdassa määrätään parlamentin puhemiehen ja puhemiehistön valinnasta. Määräykset vastaavat SEY 197 artiklaa.

9 b artikla (uusi 15 artikla) sisältää määräykset Eurooppa-neuvostosta ja sen puheenjohtajasta. Eurooppa-neuvostoa koskevat määräykset sisältyvät nykyisessä sopimuksessa SEU 4 ja SEU 13 artiklaan, mutta artiklaa muokataan heijastamaan Eurooppa-neuvoston uutta asemaa unionin toimielimenä. Lissabonin sopimuksella perustetaan myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan

tehtävä. Aiemmin Eurooppa-neuvostossa on sovellettu kiertävää puheenjohtajuutta nykyisen SEU 4 artiklan mukaisesti. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-21 ja I-22 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa todetaan Eurooppa-neuvoston antavan unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelevän kehittämisen yleiset poliittiset suuntaviivat sekä painopisteet. Määräykset vastaavat nykyistä SEU 4 artiklaa. SEU 9 b artiklaan on kuitenkin lisätty määräys, jonka mukaisesti Eurooppa-neuvosto ei toimi lainsäätäjänä. Tämä oli tarpeellinen tarkennus neuvoston ja Euroopan parlamentin aseman suojaamiseksi unionin lainsäätäjänä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään Eurooppa-neuvoston jäsenistä. Vastaavat määräykset sisältyvät nykyiseen SEU 4 artiklaan. Niitä on kuitenkin muutettu vastaamaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan osalta käyttöön otettavaa uutta järjestelyä siten, että myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja mainitaan erikseen Eurooppa-neuvoston jäsenenä. Samoin määrätään, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu Eurooppa-neuvoston työskentelyyn.

Artiklan 3 kohta sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston koollekutsumisesta sekä sen jäsenen avustamisesta. Vastaavat määräykset sisältyvät nykyiseen SEU 4 artiklaan. Eurooppa-neuvoston kokousten lukumäärää on kuitenkin lisätty; se kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta kaksi kertaa puolivuotiskaudella, kun kirjaus nykyisen sopimuksen mukaisesti on "ainakin kahdesti vuodessa". Lisäksi määrätään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii. Tämä on käytäntö, jota jo nykyisellään sovelletaan. Kuten nykyisinkin, Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää, että heitä avustaa kokouksessa ministeri, jos käsiteltävät asiat sitä edellyttävät. Jatkossa avustavan ministerin ei kuitenkaan enää edellytetä olevan ulkoasiainministeri.

Artiklan 4 kohdassa määrätään päätöksenteosta Eurooppa-neuvostossa. Sen mukaisesti Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä, ellei perussopimuksissa toisin määrätä. Nykyinen sopimus ei sisällä määräyksiä päätöksenteosta Eurooppa-neuvostossa. Nykyisin Eurooppa-neuvosto, joka ei ole unionin toimielin, tekee kaikki

päätökset yhteisymmärrys- eli konsensusperiaatteella. Olennainen muutos nykytilaan verrattuna on se, että perussopimuksissa määrätyissä tapauksissa Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksensä määräenemmistöllä. SEUT 201 b artiklassa määrätään, että Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksensä muiden neuvostojen kuin yleisten asioiden neuvoston ja ulkoasiainneuvoston kokoonpanosta ja muiden neuvostojen kuin ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuudesta.

Artiklan 5 kohdan mukaisesti Eurooppa-neuvosto valitsee puheenjohtajansa määräenemmistöllä kaksi ja puoli vuotta kestäväksi kaudeksi, joka voidaan kerran uusua. Jos puheenjohtaja on estynyt tai syyllistyy vakavaan rikkomukseen, voi Eurooppa-neuvosto keskeyttää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

Artiklan 6 kohta sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan tehtävistä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja toimii Eurooppa-neuvoston kokouksissa puheenjohtajana ja ohjaa sen työskentelyä, huolehtii yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asioiden neuvoston työskentelyn pohjalta Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta ja sen työskentelyn jatkuvuudesta, pyrkii helpottamaan yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvostossa sekä antaa Euroopan parlamentille kertomuksen kunkin Eurooppa-neuvoston kokouksen johdosta.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii omalla tasollaan ja tässä ominaisuudessa unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimivaltaa.

Artiklan kolmannessa alakohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ei saa hoitaa kansallista tehtävää. Sen sijaan toisen unionin tehtävän hoitamista ei ole suljettu pois. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan valintaan liittyy julistus (nro 6), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskeissa perusteluissa.

9 c artikla (uusi 16 artikla) sisältää määräykset neuvoston tehtävistä, sen kokoonpanosta, istuntojen julkisuudesta, neuvoston

puheenjohtajuuden hoitamisesta sekä määräenemmistöstä.

Määräykset vastaavat osittain nykyistä SEY 202 artiklaa, SEY 203 artiklan ensimmäistä kohtaa ja SEY 205 artiklaa. Neuvoston työn organisoinnista ja puheenjohtajuuksista määrätään SEY 203 artiklan toisessa kohdassa ja SEY 207 artiklassa. Nykysopimuksiin ei ole kirjattu neuvoston kokoontumista eri kokoonpanoissa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen I-23, I-24 ja I-25 artiklaa jäljempänä esitetyin muutoksin. Istuntojen julkisuudesta määrätään nykyisin SEY 207 artiklan 3 kohdassa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että neuvosto toimii yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se määrittelee ja sovittaa yhteen unionin poliitikkoja perussopimuksissa määrättyihin edellytyksiin. Määräykset vastaavat pääosin nykyistä SEY 202 artiklaa. SEY 202 artiklan määräykset neuvostosta täytäntöönpanovalan käyttäjänä ja toimivallan siirtämisestä komissiolle sisältyvät kuitenkin lainsäädäntövalan siirtoa koskevaan SEUT 249 b artiklaan ja täytäntöönpanosäädöksiä koskevaan SEUT 249 c artiklaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto koostuu yhdestä kunkin jäsenvaltion ministeritaso edustajasta, jolla on edustamansa jäsenvaltion hallitusta sitovat valtuudet ja äänioikeus. Määräys vastaa asiallisesti SEY 203 artiklan ensimmäistä kohtaa. Uutta on maininta äänioikeudesta.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Nykyisen SEY 205 artiklan 1 kohdan mukaan pääsääntönä on jäsenten yksinkertainen enemmistö. Nykysopimuksissa määrätään kuitenkin useimpien kysymysten osalta määräenemmistöpäättöksenteosta tai yksimielisyydestä. Siten pääsäännön muuttumisen merkittävin vaikutus onkin se, että sopimusteksti selkeytyy, kun viittaukset määräenemmistöpäättöksentekoon poistuvat yksittäisistä artikloista.

Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan määrätään määräenemmistön muodostamisesta neuvostossa. Artiklan 4 kohdan mukaan määräenemmistöön vaaditaan 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka edustavat vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

Lisäksi edellytetään, että 55 prosenttiin jäsenvaltioista on kuuluttava vähintään viisi-toista jäsenvaltiota. Käytännössä tällä kriteerillä ei ole merkitystä, sillä jo nykyisessä 27 jäsenvaltion unionissa 55 prosenttia on aina vähintään 15 jäsenvaltiota. Määräykset ovat uusia ja ne sisältyivät perustuslakisopimukseen määräenemmistön soveltamisen aloituspäivämäärää lukuun ottamatta. Nykyisin määräenemmistöpäättöksenteosta määrätään SEY 205 artiklassa. Artiklan 4 kohta merkitsee siirtymistä nykyisestä jäsenvaltioiden painotettuihin ääniin perustuvasta järjestelmästä uuteen niin sanottuun kaksoisenemmistöön perustuvaan järjestelmään. Perustuslakisopimuksen mukaan kaksoisenemmistöön perustuvan äänestysjärjestelmän piti tulla käyttöön vuonna 2009. Tätä päätettiin vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa lykätä vuoteen 2014.

Artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan määrävähemmistössä on oltava aina vähintään neljä jäsenvaltiota. Tämä määräys merkitsee käytännössä sitä, että kolme suurta jäsenvaltiota tarvitsevat päätöksen estämiseen vähintään yhden vastustavan jäsenvaltion lisää, vaikka ne edustavatkin yli 35 prosenttia unionin väestöstä.

Artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan mukaan muut määräenemmistöpäättöksentekoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt vahvistetaan SEUT 205 artiklan 2 kohdassa. Tämä määräys eroaa perustuslakisopimuksen määräyksestä, jossa määriteltiin tässä kohdin määräenemmistö tapauksissa, joissa neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta.

Artiklan 5 kohta sisältää määräykset siitä, että määräenemmistön määrittelyyn 31 päivään lokakuuta 2014 asti sovellettavat ja 1 päivästä marraskuuta 2014 aina 31 päivään maaliskuuta 2017 asti sovellettavat siirtymämääräykset vahvistetaan siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa. Määräykset siirtymäajoista ovat uusia, koska perustuslakisopimus ei sisältänyt erityisiä siirtymäaikoja määräenemmistöpäättöksentekoon siirtymisen osalta. Äänestysmenettelyn määrittelyyn liittyy pöytäkirja (pöytäkirja neuvoston päätöksestä, joka koskee SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja

31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin pöytäkirjoja koskeissa perusteluissa. Äänestysmenettelyn määrittelyyn liittyy myös julistus (nro 7), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskeissa perusteluissa.

Artiklan 6 kohdan mukaan neuvosto koontuu eri kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo hyväksytään SEUT 201 b artiklan mukaisesti. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä, jota ei kuitenkaan ole kirjattu nykyisiin perussopimuksiin. Nykyisin neuvoston kokoonpanot on lueteltu neuvoston työjärjestyksen liitteessä. Myös SEUT 201 b artiklan määräys menettelystä, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksen, jolla vahvistetaan yleisten asioiden neuvoston ja ulkoasiainneuvoston kokoonpanoa lukuun ottamatta luettelo neuvoston kokoonpanoista, on uusi. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-24 artiklan määräystä.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan mukaan yleisten asioiden neuvosto huolehtii neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta. Se valmistele Eurooppa-neuvoston kokoukset ja toteuttaa kokouksista aiheutuvat jatkotoimet ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komissioon. Määräys on uusi nykyisiin verrattuna, mutta vastaa perustuslakisopimuksen I-24 artiklan määräystä. Yleisten asioiden neuvoston tehtävien osalta määräys vastaa nykykäytäntöä. Se merkitsee kuitenkin nykyisen yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston jakamista kahteen erilliseen kokoonpanoon. Nykyisin yleisiä asioita ja ulkosuhteita käsitellään yhdessä neuvostokokoonpanossa, mutta kuitenkin erillisissä istunnoissa.

Artiklan 6 kohdan kolmannen alakohdan mukaan ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrittelemien strategisten suuntaviivojen mukaisesti ja huolehtii unionin toiminnan johdonmukaisuudesta. Määräys on uusi nykyisiin verrattuna, mutta vastaa perustuslakisopimuksen I-24 artiklan määräystä.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitea huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta.

Määräys vastaa pääosin nykyistä SEY 207 artiklan 1 kohtaa. Siitä on kuitenkin poistettu maininta siitä, että komitea suorittaa neuvoston antamat toimeksiannot ja voi tehdä menettelyitä koskevia päätöksiä neuvoston työjärjestyksessä määrätyissä tapauksissa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-24 artiklan määräystä.

Artiklan 8 kohdan mukaan neuvoston istunnot ovat julkisia sen käsitellessä esitystä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestäessä siitä. Tätä varten jokainen neuvoston istunto on jaettu osaan, jossa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, ja osaan, jossa käsitellään muut kuin lainsäädäntöasiat. Tarkemmat määräykset unionin toiminnan avoimuudesta sisältyvät SEUT 16 a artiklaan. SEU 9 c artiklan 8 kohdan määräys on uusi, ja samansisältöinen määräys sisältyy perustuslakisopimuksen I-24 artiklaan. Määräys merkitsee neuvoston työn avoimuuden lisääntymistä. SEY 207 artiklan 3 kohdassa määrätään vain siitä, että neuvoston toimiesä lainsäätäjänä äänestystulos, äänestysseilytykset ja pöytäkirjaan merkityt lausumat ovat julkisia. Muilta osin avoimuudesta on säädetty neuvoston työjärjestyksessä.

Artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti SEUT 201 b artiklan mukaisesti vahvistetuina edellytyksin. Määräyksen mukaan Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksen muiden neuvostojen kokoonpanojen puheenjohtajuudesta. Ehdotus kyseiseksi Eurooppa-neuvoston päätökseksi on sisällytetty HVK:n päätösasiakirjaan liitettyyn puheenjohtajuuden hoitamista koskevaan julistukseen (nro 9), jonka sisältö on kuvattu tarkemmin jäljempänä julistuksia koskevassa osiossa. Määräys on nykytilaan verrattuna uusi ja asiallisesti perustuslakisopimuksen I-24 artiklan mukainen. Nykyisin puheenjohtajuudesta määrätään SEY 203 artiklan toisessa kohdassa, jonka mukaan kukin jäsenvaltio toimii vuorollaan neuvoston puheenjohtajana kuuden kuukauden ajan neuvoston yksimielisesti päättämässä järjestyksessä. Merkittävin muutos nykytilaan on se, että ulkosuhteiden neuvoston puheenjohtajuus siirtyy unionin ulkoasioiden ja turvalli-

suuspolitiikan korkealle edustajalle SEU 9 e artiklan 3 kohdan nojalla. Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuuteen liittyvä julistus (nro 8), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskeissa perusteluissa.

9 d artikla (uusi 17 artikla) sisältää määräykset Euroopan komissiosta sekä komission puheenjohtajan tehtävistä ja nimittämisestä. Keskeisiltä osiltaan vastaavat määräykset sisältyvät nykyisin SEY 211, 213 ja 214 sekä 251 artiklaan, mutta niitä on muokattu vastaamaan erityisesti ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävän perustamista. Puheenjohtajan osalta määräykset vastaavat SEY 214 ja 217 artiklaa. Määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen I-26 ja I-27 artiklaa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset komission tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 211 artiklaa. SEU 9 d artiklaan on kuitenkin lisäksi nimenomaisesti kirjattu, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita perussopimuksissa määriteltyjä tapauksia lukuun ottamatta komissio huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Artiklaan sisältyy myös uusi määräys siitä, että komissio tekee aloitteet unionin yksi- ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään komission aloiteoikeudesta unionin säädösten antamiseen. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 251 artiklaan.

Artiklan 3 kohdassa määrätään komission toimikaudeksi viisi vuotta. Määräys vastaa SEY 214 artiklaa.

Artiklan 3 toisessa alakohdassa määrätään komission jäsenten valintaperusteista. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 213 artiklaan. SEU 9 d artiklassa komission jäseniltä edellytetään yleisen pätevyuden lisäksi kuitenkin myös sitoutumista Euroopan asiaan, mikä on uusi ehto.

Artiklan 3 kolmannessa alakohdassa määrätään komission jäsenten yleisestä riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 213 artiklaa. SEU 9 d artiklaan on kuitenkin lisätty määräys siitä, ettei kielto ottaa vastaan ohjeita saa kuitenkaan rajoittaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan mahdollisuuksia hoitaa tehtävänsä

myös neuvostossa SEU 9 e artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Lissabonin sopimuksen voimaantuloapäivän ja 31 päivän lokakuuta 2014 välisenä aikana nimitettävän komission kokoonpanoon kuuluu yksi kansalainen kustakin jäsenvaltioista. Näihin luetaan myös komission puheenjohtaja ja sen varapuheenjohtajana toimiva unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja. Määräykset vastaavat komission kokoonpanon osalta SEY 213 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaa.

Artiklan 5 kohta sisältää uudet määräykset komission kokoonpanosta. Sen mukaisesti 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen komission jäsenmäärää supistetaan niin, että se vastaa kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä. Eurooppa-neuvosto voi kuitenkin yksimielisesti päättää muuttaa tätä lukumäärää. Komission jäsenet valitaan tasapuolisen vuorottelun mukaisesti. Eurooppa-neuvosto hyväksyy tämän vuorottelujärjestelmän yksimielisesti SEUT 211 a artiklan mukaisesti. Nykyisen sopimuksen mukaisesti päätöksen komission jäsenmäärän hyväksymisestä tekee neuvosto. Vuorottelussa noudatetaan periaatteita, jotka sisältyivät Nizzan sopimukseen liitettyyn Euroopan unionin laajentumista koskevaan pöytäkirjaan. Vuorottelun järjestelmä on täysin tasapuolinen. Vuorottelun järjestelmä ottaa huomioon jäsenvaltioiden koko väestöllisen ja maantieteellisen kirjon. Vuorotteluun liittyy julistus (nro 10), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskeissa perusteluissa.

Artiklan 6 kohdassa määrätään komission puheenjohtajan tehtävistä. Puheenjohtaja määrittelee suuntaviivat, päättää sisäisestä organisaatiosta toiminnan johdonmukaisuuden, tehokkuuden ja kollegiaalisuuden varmistamiseksi ja nimittää jäsenen keskuudesta varapuheenjohtajat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa lukuun ottamatta. Määräykset vastaavat SEY 217 artiklaa, lukuun ottamatta korkeaan edustajaan liittyvää rajausta, joka on perustuslakisopimuksen artiklan I-27 mukainen määräys. Artiklan 6 kohdan toisessa alakohdassa määrätään, että komission jäsenen tulee erota, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää. Vastaava määräys sisältyy SEY 217 artiklaan, mutta siinä edellytetään ko-

mission puheenjohtajan pyynnön ohella myös kollegion tukea. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa SEU 9 e artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää.

Artiklan 7 kohdassa määrätään komission puheenjohtajan nimittämisessä sovellettavasta menettelystä, jonka mukaisesti Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä ja tarvittavien kuulemisten jälkeen Euroopan parlamentille esityksen ehdokkaasta komission puheenjohtajan tehtävään. Euroopan parlamentti päättää ehdokkaan valitsemisesta jäsentensä enemmistöllä. Artiklaan on sisällytetty nykyiseen SEY 214 artiklaan nähden uusi määräys, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston on ehdokkaan valinnassa otettava huomioon Euroopan parlamentin vaalien tulos. Lisäksi artiklassa asetetaan Eurooppa-neuvostolle uusi velvoite ehdottaa parlamentille uutta ehdokasta komission puheenjohtajaksi kuukauden kuluessa, mikäli aiempi ehdokas ei saa taakseen vaadittua enemmistöä. Komission puheenjohtajan valintaan liittyvät julistukset (nro 6 ja 11), joiden sisältöä selvitetään tarkemmin julistusta koskeissa perusteluissa.

Artiklan 7 toisessa alakohdassa määrätään komission jäsenten nimittämisestä. Nämä valitaan jäsenvaltioiden tekemien ehdotusten pohjalta 3 kohdan toisessa alakohdassa ja 5 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä valintaperusteita noudattaen yhteisymmärryksessä valitun puheenjohtajan kanssa. Määräykset vastaavat SEY 214 artiklaa. Artiklan 7 kolmannessa alakohdassa määrätään kuitenkin, että Euroopan parlamentin hyväksymisen jälkeen Eurooppa-neuvosto nimittää komission määräenemmistöllä. Nykyisen sopimuksen mukaisesti nimityksen tekee neuvosto.

Artiklan 8 kohta sisältää määräykset epäluottamuslauseen antamisesta komissiolle. Tarkemmat määräykset sisältyvät SEUT 201 artiklaan. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan osalta määrätään, että Euroopan parlamentin antaessa komissiolle epäluottamuslauseen myös unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan komission kollegion jäsenenä on erottava toimestaan yhtäaikaisesti muiden komissaarien kanssa. Tämä koskee kuitenkin

vain niitä toimia, joita hän on hoitanut komissiassa.

9 e artikla (uusi 18 artikla) on uusi ja se sisältää määräykset unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeasta edustajasta. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen I-28 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimittää tehtävänsä Eurooppa-neuvosto määräenemmistöllä komission puheenjohtajan suostumuksella. Eurooppa-neuvosto voi myös päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen. Korkean edustajan valintaan liittyvät julistukset (nro 6 ja 12), joiden sisältöä selvitetään tarkemmin julistusta koskeissa perusteluissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan korkea edustaja johtaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Tämä koskee myös yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan korkea edustaja toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana.

Artiklan 4 kohdan mukaan korkea edustaja on yksi komission varapuheenjohtajista tehtävään unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta huolehtiminen. Hän vastaa komissiassa komissiolle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Hoitaessaan komissiassa näitä tehtäviä korkean edustajan on noudatettava komission toimintaa sääteleviä menettelytapoja siltä osin kuin se sopii yhteen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamisen sekä ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana toimimisen kanssa.

9 f artikla (uusi 19 artikla) sisältää yleiset määräykset Euroopan unionin tuomioistuimen rakenteesta ja tehtävistä sekä tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevat perusvaatimukset. Lisäksi artiklassa veloitetaan jäsenvaltiot säätämään tehokkaista oikeussuojakeinoista. Osa määräyksistä on aiemmin sisällytetty EY-sopimuksen yhteisöjen tuomioistuinta koskeviin artikloihin, ja osa on uusia. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-29 artikla.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee unionin tuomioistuimen, unionin yleis-

sen tuomioistuimen ja erityistuomioistuinta. Nimitykset ovat uusia. Euroopan unionin tuomioistuin viittaa tuomioistuimeen toimielimenä. Unionin tuomioistuin vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta, joka on nykyisin myös koko toimielimen nimi. Unionin yleinen tuomioistuin puolestaan vastaa nykyistä Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta. Erityistuomioistuimet vastaavat nykyisiä lainkäyttölautakuntia.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutostenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla. Määräys on uusi. Se on yhteydessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklaan, joka koskee muun muassa oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Artiklan 2 kohta koskee tuomioistuinten jäseniä, ja siihen on koottu määräyksiä SEY 221–224 artiklasta. Sen ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa määrätään tuomarien määräksi unionin tuomioistuimessa yksi jäsenvaltiota kohden ja unionin yleisessä tuomioistuimessa vähintään yksi jäsenvaltiota kohden. Unionin tuomioistuinta avustavat julkisasiamiehet. Artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan tuomarit ja julkisasiamiehet nimitetään jäsenvaltioiden yhteisellä sopimuksella, ja heidän uudelleenvaihtamisensa toimikauden päättyessä on mahdollinen. Kyseiseen alakohtaan sisältyy myös tuomarien ja julkisasiamiesten riippumattomuutta koskeva määräys, mutta tarkempien edellytysten osalta viitataan SEUT 223 ja 224 artiklaan. Tässä muodossaan määräys on uusi.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivallasta. Sen mukaan Euroopan unionin tuomioistuin ratkaisee jäsenvaltioiden, toimielinten ja luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden nostamat kanteet ja antaa ennakkoratkaisuja kansallisille tuomioistuimille. Lisäksi tuomioistuin tekee ratkaisun muissa perussopimuksissa määrätyissä tapauksissa. Määräys on uusi, mutta siinä ei anneta Euroopan unionin tuomioistuimelle uutta toimivaltaa.

IV OSASTO

MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ

EU-sopimuksen kuudennen osan IV osaston ainoa artikla sisältää yleiset määräykset koskien jäsenvaltioiden välistä tiiviimpää yhteistyötä. Määräys vastaa pääpiirteissään nykyisistä perustuslakiosopimuksen määräyksiä. Keskeisin ero näihin verrattuna liittyy tiiviimmän yhteistyön aloittavien jäsenvaltioiden vähimmäismäärään.

10 artikla (uusi 20 artikla) sisältää perusmääräykset tiettyjen jäsenvaltioiden keskinäisestä tiiviimmästä yhteistyöstä. Artikla vastaa pääpiirteissään nykyisiä SEU 43, 43a, 43b ja 44 artikloita kuitenkin siten, että näissä artikloissa olevat tietyt tekniset ja yksityiskohtaisemmat määräykset on kirjoitettu EUT-sopimuksen III osaston tiiviimpää yhteistyötä koskeviin artikloihin (SEUT 280 a–280 i). Määräykset vastaavat pääpiirteissään perustuslakiosopimuksen I-44 artiklaa jäljempänä eritellyin muutoksin.

Artiklan 1 kohdan mukaan tietyt jäsenvaltiot voivat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön kaikilla aloilla, joilla unionilla on toimivaltaa lukuun ottamatta unionin yksinomaan toimivaltaan kuuluvia aloja.

Artiklan 2 kohdassa tiiviimmän yhteistyön aloittavien jäsenvaltioiden vähimmäismäärä on muutettu nykyisestä kahdeksasta jäsenvaltiosta yhdeksäksi jäsenvaltioksi. Perustuslakiosopimuksen määräysten mukaan jäsenvaltioita olisi tarvittu yksi kolmasosa niiden kokonaisuudesta. Muutoksen tavoitteena on varmistaa, ettei yhteistyön käynnistäminen vaikeudu unionin laajentuessa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että vaikka kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua tiiviimmän yhteistyön piiriin kuuluvien asioiden käsittelyyn, äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot. Äänestysmenettelyä koskevista säännöistä määrätään SEUT 280 e artiklassa. Määräenemmistön muodostamisesta tiiviimmän yhteistyön piiriin kuuluvalla alalla määrätään SEUT 205 artiklan 3 kohdassa. Perustuslakiosopimuksessa määräenemmistö määritellään I-44 artiklassa.

Artiklan 4 kohdan mukaan tiiviimmän yhteistyön alalla hyväksytyt säädökset sitovat ainoastaan yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita. Määräystä on nykysopimukseen verrattuna täsmennetty siten, että unionin jäsenyyttä hakevien valtioiden ei ole hyväksyttävä näitä säädöksiä osana unionin sitovaa säännöstöä (*acquis*).

V OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITIKASTA

Unionin ulkoisen toiminnan yleisiä määräyksiä sekä erityismääräyksiä yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta koskeva EU-sopimuksen V osasto sisältää seuraavat luvut: 1) yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta ja 2) erityismääräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. EUT-sopimus sisältää uudessa unionin ulkoista toimintaa koskevassa viidennessä osassaan EU-sopimuksen V osaston 1 luvun määräyksiin viittaavan I osaston 188 a artiklan sekä muuta unionin ulkoista toimintaa kuin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat osastot.

Nykyisin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, tavoitteet mukaan lukien, sisältyvät EU-sopimukseen ja muuta unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset EY-sopimukseen. Lissabonin sopimuksella kaikki EU:n ulkoista toimintaa koskevat periaatteet ja tavoitteet sisällytetään samaan lukuun, jonka yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta koskevat sekä EU-sopimukseen kuuluvaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa että EUT-sopimukseen sisältyvää muuta ulkoista toimintaa.

Osaston sijoittamisella EU-sopimukseen poiketaan perustuslakisopimuksesta, jossa kaikkea unionin ulkoista toimintaa koskevat määräykset on sijoitettu saman osaston alaisuuteen unionin politiikkoja ja toimintaa koskevassa perustuslakisopimuksen III osassa. Yleisiä määräyksiä koskevan luvun sijoittamisella V osastoon, yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan luvun yhteyteen,

sekä EUT-sopimuksen viittaamääräyksellä (188 a artikla) on kuitenkin tarkoitus varmistaa, että tällä sijoitusratkaisulla ei poiketa asiasisällöllisesti perustuslakisopimuksen uudistuksista. V osaston sijoittamisella EU-sopimukseen korostuvat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan erityispiirteet, joiden vahvistamiseksi Lissabonin sopimuksessa on tehty eräitä muutoksia nykyiseen SEU 11 artiklaan ja perustuslakisopimukseen verrattuna. Hallitustenvälinen konferenssi on hyväksynyt näitä erityispiirteitä esille tuovan julistuksen yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (nro 13).

Unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskee lisäksi pöytäkirja pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä sekä julistukset Euroopan ulkosuhdehallintoa koskevien valmisteluiden aloittamisesta (nro 15) ja yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (nro 13 ja 14).

1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA

I luvun sijoittamisella EU-sopimukseen sekä siihen viittaavalla SEUT 188 a artiklalla varmistetaan, että koko unionin toiminta kansainvälisissä yhteyksissä, mukaan lukien yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kuuluu samojen yleisesti sovellettavien määräysten alaisuuteen.

10 a artikla (uusi 21 artikla) on uusi unionin ulkoisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita koskeva artikla. Artikla perustuu pääosin SEU 3, 6 ja 11 artiklaan ja kokoo samalla nykyisen yhteisön sisäisten politiikkojen ulkoisen toiminnan tavoitteita. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-292 artiklaa lukuun ottamatta toisenlaisesta sijoittelusta johtuvia mukautuksia.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että unionin toiminta kansainvälisellä tasolla perustuu sen perustamisen, kehittämisen ja laajentumisen johtajuutena oleviin periaatteisiin, joiden toteutumista unioni pyrkii edistämään myös muualla maailmassa. Nämä periaatteet ovat demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja ja-

kamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu. Artiklassa mainitut periaatteet eroavat nykyisen SEU 6 artiklan mukaisista periaatteista tietyiltä osilta. Uudessa SEU 10 a artiklassa painotetaan, että ihmisoikeudet ja perusvapaudet ovat yleismaailmallisia ja jakamattomia, eikä ihmisarvon kunnioittamista mainita nykyisessä SEU 6 artiklassa. Yhteisvastuu ja tasa-arvo ovat uusia periaatteita unionin ulkoisen toiminnan tasolla, mutta yhteisön sisällä periaatteet ovat olleet voimassa SEY 2 ja 3 artiklan perusteella. Näiden periaatteiden lisäksi artiklassa viitataan myös Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattamiseen.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta on uusi, ja siinä asetetaan unionin tavoitteiksi kehittää suhteita ja rakentaa kumppanuuksia sellaisten kolmansien maiden ja kansainvälisten, alueellisten tai maailmanlaajuisien, järjestöjen kanssa, jotka noudattavat ensimmäisessä alakohdassa mainittuja periaatteita. Määräys heijastaa unionin vuodesta 1995 noudattamaa käytäntöä, jonka mukaan demokratian, oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien noudattaminen sisältyy erillisenä sopimusehtona unionin ja kolmansien maiden välisiin sopimuksiin. Unioni pyrkii edistämään yhteisten ongelmien monenvälistä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa.

Artiklan 2 kohdassa määritellään unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet, joihin se pyrkii määritellössään ja toteuttaessaan yhteistä politiikkaa ja toimintaa sekä pyrkiessään saamaan aikaan pitkälle menevää yhteistyötä kansainvälisten suhteiden aloilla. Kohdassa on kahdeksan luetelmakohtaa, jotka g luetelmakohtaa lukuun ottamatta vastaavat assisällöltään nykyisessä SEU 11 artiklassa sekä nykyisessä SEY 174 ja 177 artiklassa lueteltuja tavoitteita. Uutena tavoitteena unionilla on auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnon tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unioni noudattaa edellä 1 ja 2 kohdassa mainittuja periaatteita ja pyrkii niissä mainittuihin tavoitteisiin kehittäessään ja toteuttaessaan ulkoista toimintaansa. Samat periaatteet koskevat myös niitä unionin sisäisen politiikan aloja, joiden toteuttamiseen liittyy

ulkoisen toimintaan liittyviä näkökohtia. Nykyisen SEU 11 artiklan vastaava määräys rajoittuu vain yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Verrattuna perustuslakisopimuksen III-292 artiklan 3 kohdan ensimmäiseen alakohtaan määräyksessä otetaan huomioon sen alaisuuteen kuuluvien ulkoisen toiminnan alojen sisältyminen sekä EU-sopimuksen V osastoon että EUT-sopimuksen viidenteen osaan.

Artiklan 3 kohdan toinen alakohta vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEU 3 artiklan toista alakohtaa. Uutta on, että ulkoisen toiminnan johdonmukaisuuden varmistamisessa neuvostoa ja komissiota avustaa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja.

10 b artikla (uusi 22 artikla), joka koskee unionin strategisten etujen ja tavoitteiden määrittelyä, perustuu nykyiseen SEU 13 artiklaan ja vastaa perustuslakisopimuksen III-293 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee unionin strategiset edut ja tavoitteet. Uutta SEU 13 artiklaan verrattuna on se, että määrittely tehdään SEU 10 a artiklassa lueteltujen periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta, kun nykyisin määrittelyssä viitataan väljemmin aloihin, joilla jäsenvaltioilla on merkittäviä yhteisiä etuja. Uutta on myös, että artikla koskee unionin ulkoista toimintaa kokonaisuudessaan eikä rajoitu pelkästään yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvoston päätökset strategisista eduista ja tavoitteista koskevat yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita ulkoisen toiminnan alueita. Uutta nykyiseen SEU 13 artiklaan verrattuna on se, että päätökset voivat koskea myös muita unionin ulkoisen toiminnan alueita. Artiklassa todetaan nyt myös, että päätökset voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen taikka tiettyä aihetta.

Artiklan 1 kohdan kolmas alakohta on uusi. Alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti neuvoston suosituksesta. Neuvosto antaa suosituksensa alakohtaisten menettelysääntöjen mukaisesti, ja Eurooppa-neuvoston päätökset pannaan täytäntöön perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

Artiklan 2 kohta on kokonaan uusi. Kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta ja komissio muiden ulkoisen toiminnan alojen osalta voivat tehdä neuvostolle yhteisiä ehdotuksia.

2 LUKU

ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITIIKASTA

1 jakso

Yhteiset määräykset

10 c artikla (uusi 23 artikla) on kokonaan uusi. Artiklan mukaan 2 luvun mukainen ulkoinen toiminta kuuluu 1 luvussa esitettyjen periaatteiden, tavoitteiden ja yleisten määräysten soveltamisalaan. Tämä seuraa jo SEU 10 a artiklasta mutta näin 2 lukuun sijoitettuna artiklalla korostetaan, että yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluu kaikkea unionin ulkoista toimintaa koskevien yleisesti sovellettävien määräysten alaan. Vastavasti EUT-sopimuksen viidennen osan mukaisen ulkoisen toiminnan osalta määrätään SEUT 188 a artiklassa. Perustuslakisopimuksessa ei ole kyseisiä määräyksiä, koska niillä on tarkoitus selventää, ettei unionin ulkoisen toiminnan eri alojen sijoittamisella eri perussopimukseen ole tarkoitus heikentää Lissabonin sopimuksella tavoiteltua johdonmukais- tamista.

11 artikla (uusi 24 artikla) koskee unionin toimivaltaa yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, tämän alan erityispiirteitä sekä tavoitteiden ja periaatteiden yleisiä perusmääräyksiä. Artiklaa muutetaan korvaamalla 1 kohta kahdella uudella kohdalla sekä muuttamalla 2 kohtaa, joka numeroidaan 3 kohdaksi. Artikla vastaa tarkoitukseltaan perustuslakisopimuksen III-294 artiklan 1 ja 2 kohtaa. Artiklaan tehtävät muutokset vastaavat perustuslakisopimuksen I-16 artiklan 1 ja 2 kohtaa sekä I-40 artiklan 1 kohtaa. Ainoastaan artiklan 1 kohdan toinen alakohta on kokonaan uusi myös perustuslakisopimukseen verrattuna.

Artiklan 1 kohdan uudessa ensimmäisessä alakohdassa määrätään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevasta unionin toimivallasta, joka ei luonteeltaan kuulu mihinkään SEUT 2 a artiklan mukaisesta kolmesta päätoimivaltaluokasta. Kohdan mukaan unionin toimivalta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla käsittää kaikki ulkopoliitiikan alat ja kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, muun muassa asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan, joka voi johtaa yhteiseen puolustukseen. Määräys vastaa sisällöllisesti nykyistä SEU 11 artiklan 1 kohtaa. Lissabonin sopimuksesta ilmenee kuitenkin nykyistä SEU 11 artiklaa selvemmin se, että yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on kysymys unionin toimivaltaan kuuluvasta politiikka-alasta eikä jäsenvaltioiden unionin puitteissa harjoittamasta yhteistyöstä. Uusi SEU 11 artiklan 1 kohta ei myöskään sisällä nykyistä SEU 11 artiklan 1 kohtaa vastaavaa luetteloa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteista, vaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat uudessa SEU 2 artiklan 5 kohdassa ja uudessa 10 a artiklassa määritellyt unionin ulkoisen toiminnan tavoitteet. Alakohta vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen I-16 artiklan 1 kohtaa, joka toisaalta on sijoitettu perustuslakisopimuksen I osan unionin toimivaltaa koskevaan III osastoon.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta on kokonaan uusi. Alakohdan mukaan yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan erityisiä sääntöjä ja menettelyjä. Alakohdassa tuodaan esiin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan erityispiirteitä unionin politiikka-alana. Alakohdassa määrätään, että pääsääntönä yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on yksimielinen päätöksenteko, ja suljetaan pois lainsäätämisyjärjestyksessä annettavat säädökset. Näistä asioista määrätään uudessa SEU 15 b artiklassa. Alakohdassa myös mainitaan, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat täytäntöön yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, mistä määrätään erikseen uudessa SEU 13 artiklassa. Edelleen alakohdan mukaan perussopimuksissa määritellään Euroopan parlamentin ja komission erityisasema yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Tällä on tarkoitus tuoda esiin, että Euroopan parlamentin ja komission toi-

mivaltuudet tällä alalla poikkeavat toimivaltuuksista, jotka niillä pääsääntönä on muissa unionin politiikoissa. Euroopan parlamentilta ja komissiolta puuttuvat esimerkiksi ne toimivaltuudet, jotka niillä olisi lainsäätämisympäristystä sovellettaessa. Euroopan parlamentin erityisasemasta eli käytännössä parlamentin kuulemisesta ja pitämisestä tietoisena yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehityksestä määrätään SEU 21 artiklassa. Komissiolta puuttuvat esimerkiksi sekä aloiteoikeus että edellä mainittu täytäntöönpanovastuu. Uuden SEU 15 a artiklan mukaan jokainen jäsenvaltio voi tehdä aloitteita ja ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tai korkea edustaja komission tukemana ehdotuksia. Alakohdassa myös mainitaan SEUT 240 a artiklassa määrätty pääsääntö, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole näitä määräyksiä koskevaa toimivaltaa tässä alakohdassa sekä SEUT 240 a artiklassa lueteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Julistuksella (nro 14) yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta viitataan tähän alakohtaan. Julistuksella hallitustenvälinen konferenssi korostaa siinä tarkoitettujen erityissääntöjen ja -menettelyjen lisäksi, etteivät yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset vaikuta minkään jäsenvaltion oikeuserustaan, vastuuseen tai toimivaltaan muun muassa liittyen jäsenvaltion ulkopoliittikan muotoiluun tai jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Julistuksella myös todetaan, että näillä määräyksillä ei anneta komissiolle uutta toimivaltaa eikä vahvisteta Euroopan parlamentin asemaa.

Artiklan 2 kohdassa mainitut yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet ja tavoitteet ovat olennaisesti samansisältöiset kuin nykyisessä SEU 11 artiklassakin: keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittäminen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittäminen ja jäsenvaltioiden toimien jatkuva lähentäminen. Kohta vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 1 kohtaa.

Sen sijaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa käytettäviä päätösmuotoja on uudistettu ja selkiytetty nykyiseen SEU 13 artiklaan verrattuna. Niidenkin käyttötarkoitus ja sisältö pyrkivät vastaamaan nykytilaa, mutta niiden oikeudellinen muoto muuttuu.

Artiklan 3 kohta vastaa sisällöltään nykyistä SEU 11 artiklan 2 kohtaa, ja siihen kuuluu kolme alakohtaa, joista nykytilaan verrattuna muutetaan ensimmäistä ja kolmas alakohta korvataan uudella.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee tukea aktiivisesti ja varauksetta unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lojaaliuden ja keskinäisen yhteisvastuun hengessä sekä kunnioittaa unionin toimintaa tällä alalla. Niiden tulee toisen alakohdan mukaan pidättäytyä kaikista toimista, jotka ovat unionin etujen vastaisia tai voivat heikentää unionin tehokkuutta. Nimenomainen velvoite kunnioittaa unionin toimintaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on kuitenkin uusi ja viittaa jäsenvaltioiden velvollisuuteen noudattaa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla antamia säädöksiä. Näin kuuluvana 3 kohdan ensimmäinen ja toinen alakohta vastaavat perustuslakisopimuksen I-16 artiklan 2 kohtaa. Toisaalta I-16 artikla on sijoitettu perustuslakisopimuksen I osan unionin toimivaltaa koskevaan III osastoon.

Artiklan 3 kohdan uusi kolmas alakohta vastaa nykyistä SEU 11 artiklan 2 kohdan kolmatta alakohtaa sillä lisäyksellä, että kohtaan on lisätty unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja neuvoston ohella huolehtimaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteiden noudattamisesta. Alakohtaa vastaa perustuslakisopimuksessa III-294 artiklan 2 kohdan kolmas alakohta.

12 artikla (uusi 25 artikla) koskee päätösmuotoja yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Vaikka artiklalla korvataan nykyinen SEU 12 artikla, siinä mainitut päätösmuodot vastaavat olennaisesti nykyisessä SEU 12 artiklassa lueteltuja, kuitenkin sillä erotuksella, että EU-sopimuksen yhteiset toiminnot ja yhteiset kannat korvautuvat neuvoston päätöksillä. Lisäksi yhteiset strategiat on siirretty SEU 10 b artiklaan. Edelleen kohdassa määrätään, että kyseisten päätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohdalliset säännöt annetaan myös neuvoston päätöksillä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-294 artiklan 3 kohtaa sillä erotuksella, että perustuslakisopimuksessa käytetään neuvoston päätöksen sijaan ilmaisua "neuvoston eurooppapäätös".

13 artikla (uusi 26 artikla) koskee Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tehtäviä unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, neuvoston ja korkean edustajan vastuuta huolehtia unionin toiminnan yhtenäisyydestä, johdonmukaisuudesta ja tehokkuudesta sekä tämän politiikan täytäntöönpanoa.

Artiklan 1 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee unionin strategiset edut ja vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet tekemällä tarpeelliset päätökset. Strategiset edut ja tavoitteet vastaavat nykysovimusten yhteisiä strategioita, kuitenkin siten, että Lissabonin sopimus liittyy ne unionin ulkosuhteiden kokonaistavoitteisiin. Eurooppa-neuvoston tehtävä on näin määritellä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleiset suuntaviivat myös asioissa, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Eurooppa-neuvoston tehtävistä määrätään vastaavasti perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä yleisten suuntaviivojen osalta III-295 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa.

Artiklan 1 kohtaan lisätään uusi alakohta, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle ylimääräisen Eurooppa-neuvoston kokouksen unionin politiikan strategisten linjausten määrittelemiseksi kansainvälisen tilanteen niin edellyttäessä. Uusi alakohta vastaa perustuslakisopimuksen III-295 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa.

Artiklan 2 kohta vastaa nykyisen SEU 13 artiklan 3 kohtaa, jonka toinen alakohta poistetaan. Kohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että Eurooppa-neuvoston määrittelemien yleisten suuntaviivojen ja strategisten linjausten perusteella neuvosto toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa omilla päätöksillään. Päätös korvaa säädösmuotona yhteiset toimet ja kannat siten kuin uudessa SEU 12 artiklassa määrätään. Uusi SEU 15 b artikla sulkee lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset pois Eurooppa-neuvoston ja neuvoston yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevasta päätöksenteosta. Alakohtaa vastaava määräys on perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 2 kohdassa. Toisen alakohdan mukaan neuvosto ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja huolehtivat unionin toiminnan yhtenäisyydestä, johdonmukaisuudesta ja tehokkuudesta. Uutta nykyiseen SEU 13 ar-

tiklan 3 kohdan kolmanteen alakohtaan verrattuna on korkean edustajan vastuu huolehtia näistä kysymyksistä. Tämä vastaa tarkoitukseltaan muissa Lissabonin sopimuksen määräyksissä sekä perustuslakisopimuksessa korkealle edustajalle (ulkoasiainministerille) annettuja tehtäviä.

Artiklan 3 kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen. Uutta on korkean edustajan osallistuminen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöönpanoon. Kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 4 kohtaa.

13 a artikla (uusi 27 artikla) on uusi ja sisältää määräykset unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävistä. Nykyiset määräykset ulkosuhteiden hoitamisesta ovat SEU 18 ja 26 artiklassa. Niiden mukaan unionia edustavat yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä neuvoston puheenjohtajana kulloinkin toimiva jäsenvaltio neuvoston pääsihteerin avustamana, komission puheenjohtaja ja jäsenet sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja. SEU 13 a artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-296 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, osallistuu ehdotuksillaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmisteluun ja huolehtii Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tekemien päätösten täytäntöönpanosta.

Artiklan 2 kohdan mukaan korkea edustaja edustaa unionia yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvissa asioissa. Hän käy unionin puolesta poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa ja esittää unionin kannan kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa. Kuten uudessa SEU 9 b artiklassa määrätään, myös Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalla on unionin ulkoiseen edustukseen liittyviä tehtäviä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa. Näillä ei kuitenkaan ole vaikutusta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimivaltaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan korkean edustajan hoitaessa tehtäviään häntä avustaa Eu-

roopan ulkosuhdehallinto. Hallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta vahvistetaan neuvoston päätöksellä. Neuvosto tekee ratkaisunsa korkean edustajan ehdotuksesta Euroopan parlamenttia kuultuaan ja komission hyväksynnän saatuaan.

Korkean edustajan asemasta ja tehtävistä määrätään myös useissa muissa Lissabonin sopimuksen määräyksissä. Korkeaa edustajaa koskee SEU 9 e artikla toimielinmääräykset sisältävässä III osastossa. Merkittäviä ovat esimerkiksi määräykset liittyen korkean edustajan tehtäviin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuuden ja periaatteiden noudattamisen varmistajana (SEU 10 a ja 11 artikla), aloiteoikeuteen (SEU 10 b, 15 a, 15 b, 18 ja 25 artikla), ja tehtäviin eriävien kantojen neuvottelijana ja yhteen sovittajana (SEU 15 b, 16 ja 19 artikla), yhteyden pidossa Euroopan parlamentin kanssa (SEU 21 artikla), unionin edustajana (SEU 19 artikla), poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa (SEU 25 ja 28 b artikla), ja yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla (SEU 28 b, 28 c ja 28 e artikla) sekä liittyen unionin varainhoitoon (SEU 28 artikla).

14 artikla (uusi 28 artikla) sisältää määräykset unionin operatiivisista toimista yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 14 artiklaa lukuun ottamatta sen 4 kohtaa, joka on poistettu unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtävän perustamisen vuoksi. Päätösmuoto yhteinen toiminta korvataan päätöksellä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-297 artiklaa.

15 artikla (uusi 29 artikla), joka sisältää määräykset unionin kannasta tiettyyn maantieteelliseen tai aihekohtaiseen kysymykseen, vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 15 artiklaa. Artiklaa vastaa perustuslakisopimuksen III-298 artikla.

15 a artikla (uusi 30 artikla) sisältää määräykset yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien aloitteiden tekemisestä neuvostolle ja se vastaa asiallisesti nykyistä

SEU 22 artiklaa. Perustuslakisopimuksessa artiklaa vastaa III-299 artikla.

Artiklan 1 kohtaa on kuitenkin muutettu nykyiseen verrattuna siten, että kun nykyisten määräysten mukaan aloiteoikeus kuuluu jäsenvaltioille sekä komissiolle, uudessa artiklassa aloiteoikeutettuja ovat jäsenvaltiot ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja omasta aloitteestaan tai komission kannattamana.

Artiklan 2 kohdan mukaan nopeaa päätöstä vaativissa tapauksissa korkea edustaja kutsuu neuvoston ylimääräisen istunnon koolle omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä, kun nykyisten määräysten mukaan koollekutsuja on puheenjohtajavaltio joko omasta aloitteestaan tai komission tai jäsenvaltion pyynnöstä.

15 b artikla (uusi 31 artikla) koskee päätöksentekomenettelyä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-300 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto ja neuvosto tekevät yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat päätökset yksimielisesti. Tämä sekä toisen alakohdan niin sanottua rakentavaa pidättymistä koskeva määräys vastaavat pääosin nykyistä SEU 23 artiklan 1 kohtaa. Ensimmäisessä alakohdassa määrätään lisäksi, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä säädöksistä ei voida antaa, mikä on yksi uudessa SEU 11 artiklassa kuvatuista alan erityispiirteistä. Vastaava määräys löytyy asiasisällöltään perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 6 kohdasta. Toisen alakohdan mukaan kuitenkin tilanteessa, jossa äänestämistä pidättävät neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa sekä jäsenvaltioista että unionin väestöstä, päätöstä ei tehdä.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määritellään määränemmistöllä tehtävät päätökset poikkeuksena 1 kohdan yksimielisyysvaatimuksesta. Kohta vastaa nykyistä SEU 23 artiklan 2 kohtaa. Ensimmäisessä luetelmakohdassa on yhteisen strategian sijaan, perustana määränemmistöllä tehtävälle päätökselle, 10 b artiklan 1 kohdassa tarkoitettu Eurooppa-neuvoston päätös. Määränemmistöpäätöksenteon käyttöalaa on laajennettu yhdellä uudella tapauksella: neuvosto voi tehdä määränemmistöllä päätöksen,

jossa määritellään unionin toiminta tai kanta, joka perustuu korkean edustajan ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai korkean edustajan aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltio voi elintärkeisiin kansalliseen politiikkaan liittyviin syihin vedoten vastustaa määränemmistöllä tehtävää päätöstä, jolloin asiasta ei äänestetä. Tämä kohta vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 23 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa. Uutta on kuitenkin lisäys korkean edustajan tehtävästä pyrkiä löytämään hyväksyttävä neuvotteluratkaisu asianomaisen jäsenvaltion kanssa.

Artiklan 3 kohta sisältää niin sanotun valtuutuslausekkeen, joka on uusi määräys. Sen mukaan Eurooppa-neuvosto voi päättää yksimielisesti laajentaa neuvoston mahdollisuuksia tehdä ratkaisunsa määränemmistöllä.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että mitä artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätään, ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla. Tämä vastaa nykyisen SEU 23 artiklan 2 kohdan neljättä alakohtaa.

SEU 23 artiklan 3 kohta päätöksenteosta menettelykysymyksissä numeroidaan 15 b artiklan 5 kohdaksi.

16 artiklan (uusi 32 artikla) mukaan jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa kaikista yleistä etua koskevista ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä yhteisen lähestymistavan määrittämiseksi. Kukin jäsenvaltio kuulee muita jäsenvaltioita Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa, ennen kuin se toteuttaa kansainvälisiä toimia tai tekee sitoumuksia, jotka voivat vaikuttaa unionin etuihin. Jäsenvaltiot varmistavat toimiaan lähentämällä, että unionin edut ja arvot ovat esillä kansainvälisissä yhteyksissä. Jäsenvaltiot ovat toisiaan kohtaan solidaarisia. Tämä vastaa nykyisiä SEU 11 artiklan 2 kohtaa sekä SEU 16 artiklaa. Vastaava määräys on perustuslakisopimuksen I-40 artiklan 5 kohdassa.

Artiklaan lisätään kaksi kokonaan uutta kohtaa, jotka sisältävät määräykset unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiä koskevasta yhteisestä lähestymistavasta.

Nämä kohdat vastaavat perustuslakisopimuksen III-301 artiklan kahta kohtaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvoston tai neuvoston määriteltyä ensimmäisen kohdan mukaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiä koskevan yhteisen lähestymistavan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit sovittavat yhteen toimintansa neuvostossa. Kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-301 artiklan ensimmäistä kohtaa.

Artiklan 3 kohdan mukaan myös jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä tekevät keskenään yhteistyötä ja osallistuvat yhteisen lähestymistavan muotoiluun ja täytäntöönpanoon. Nykyisen SEU 19 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa sekä tukeutuvat niissä yhteisiin kantoihinsa. Lissabonin sopimuksella muutetaan SEU 19 artiklaa muun muassa määräämällä korkean edustajan tehtävästä vastata tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.

17 artikla artiklan sisältö siirtyy uuteen SEU 28 a artiklaan jäljempänä selostetulla tavalla mukautettuna.

18 artikla (uusi 33 artikla), joka sisältää määräykset erityisedustajan nimittämisestä, vastaa asiallisesti nykyistä SEU 18 artiklan 5 kohtaa. Muutos on, että uusien määräysten mukaan neuvosto nimittää erityisedustajan hoitamaan tiettyjä poliittisia erityistehtäviä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, kun neuvosto nykyisten määräysten mukaan nimittää edustajan pitäessään sitä tarpeellisenä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-302 artiklaa.

Nykyisestä SEU 18 artiklasta poistetaan neljä ensimmäistä kohtaa, jotka koskevat puheenjohtajavaltion, tarvittaessa järjestyksessä seuraavan puheenjohtajavaltion sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviä unionin edustamisessa ulospäin ja päätösten toteuttamisessa. Nämä määräykset ovat tarpeettomia johtuen tehtävistä, jotka Lissabonin sopimuksella annetaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle. Poistettava 4 kohta sisältää myös määräyksen, jonka mukaan komissio

osallistuu täysimääräisesti näiden tehtävien hoitamiseen. Tämä kohta on tarpeeton, koska unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja on samalla ulkoasiainneuvoston puheenjohtaja ja yksi komission varapuheenjohtajista.

19 artikla (uusi 34 artikla) koskee jäsenvaltioiden velvollisuutta sovittaa yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja konferensseissa, unionin kantojen puolustamista ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviä yhteensovittamisessa sekä kannan esittämisessä.

Artiklan 1 kohta, joka koskee jäsenvaltioiden velvoitetta sovittaa yhteen toimintansa kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 19 artiklan 1 kohtaa. Ainoa lisäys on maininta ensimmäisessä alakohdassa korkean edustajan vastuusta tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 19 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa. Lisäyksenä on korkean edustajan mainitseminen jäsenvaltioiden ohella informoitavina pidettävien joukossa niissä kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa, joissa kaikki jäsenvaltiot eivät ole edustettuina. Toinen lisäys on viittaus SEU 11 artiklan 3 kohdassa ilmaistuun lojaalisuuden ja keskinäisen yhteisvastuun periaatteeseen sekä veloitteeseen pidättäytyä unionin etujen vastaisista toimista tai toimista, jotka voivat heikentää sen tehokkuutta.

Artiklan 2 kohdan toinen alakohta on samansisältöinen nykyisen SEU 19 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan kanssa sillä lisäyksellä, että korkea edustaja on mainittu jäsenvaltioiden ohella ajan tasalla pidettävien joukossa.

Artiklan 2 kohdan kolmas alakohta on konkreettisuudessaan uusi, ja siinä veloitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston jäsenenä olevat jäsenvaltiot pyytämään korkean edustajan kutsumista esittämään unionin yhteinen kanta, jos sellainen on määritelty, turvallisuusneuvoston esityslistalla olevasta asiasta.

Artiklan asiasisältöön liittyy julistus nro 14 yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Julistuksella konferenssi korostaa, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaa kos-

kevat määräykset eivät vaikuta minkään jäsenvaltion nykyiseen oikeusperustaan, vastuuseen tai toimivaltaan, joka liittyy muun muassa suhteisiin kolmansiiin maihin tai jäsenyyteen kansainvälisissä järjestöissä, mukaan lukien jäsenvaltion jäsenyys Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

20 artikla (uusi 35 artikla), joka koskee jäsenvaltioiden edustustojen ja unionin edustustojen ja valtuuskuntien yhteistyötä, vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 20 artiklaa. Artiklan uudessa kolmannessa alakohdassa jäsenvaltiot kuitenkin veloitetaan edistämään Euroopan unionin kansalaisten oikeutta saada suojelua kolmannen maan alueella, kun nykyisessä SEU 20 artiklassa ne veloitetaan tukemaan tätä oikeutta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-306 artiklaa.

21 artikla (uusi 36 artikla), joka sisältää määräykset Euroopan parlamentin kuulemisesta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla, vastaa pääasiallisesti nykyistä SEU 21 artiklaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-304 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaa on kuitenkin muutettu siten, että sen mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja kuulee Euroopan parlamenttia säännöllisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista, kun nykyisen SEU 21 artiklan mukaan puheenjohtajavaltio suorittaa kuulemisen. Artiklaan on tehty myös lisäys, jonka mukaan erityisedustajat voivat osallistua tietojen antamiseen Euroopan parlamentille.

Artiklan 2 kohtaan on tehty lisäys nykyisen SEU 21 artiklan 2 kohtaan verrattuna, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi osoittaa kysymyksiä tai laatia suosituksia neuvoston lisäksi myös korkealle edustajalle. Artiklaa on myös muutettu siten, että sen mukaan Euroopan parlamentissa käydään keskustelu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisesta tapahtuneesta edistyksestä kahdesti vuodessa aiemman vuotuisen keskustelun sijaan ja artiklaan on lisätty lause, jonka mukaan keskustelua käydään samalla myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla.

22 artiklan tekstistä tulee uusi SEU 15 a artikla edellä kyseisen artiklan käsittelyn yhteydessä selostetuina muutoksina.

23 artiklan tekstistä tulee uusi SEU 15 b artikla edellä kyseisen artiklan käsittelyn yhteydessä selostetuina muutoksina.

24 artikla (uusi 37 artikla), joka korvaa nykyisen SEU 24 artiklan, toteaa unionin mahdollisuuden tehdä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvilla alueilla. Nykyisin tämä mahdollisuus ilmenee SEU 24 artiklasta, joka myös koskee sovellettavaa menettelyä tällaisen sopimuksen tekemiseksi. EUT-sopimuksen viidennen osan V osaston määräyksiä, jotka koskevat kansainvälisiä sopimuksia mukaan lukien yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, selostetaan toisaalla tässä esityksessä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-303 artiklaa.

25 artikla (uusi 38 artikla), jossa määrätään poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteasta, vastaa asiallisesti nykyistä SEU 25 artiklaa. Siihen on kuitenkin tehty unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimen perustamisesta aiheutuvat mukautukset. Artiklan 1 kohtaan on lisätty, että komitea voi antaa neuvostolle lausuntoja myös korkean edustajan pyynnöstä. Lissabonin sopimuksen mukaan komitea seuraa sovittua politiikan toteuttamista, tämän kuitenkin rajoittamatta korkean edustajan toimivaltuuksia, kun nykyisen SEU 25 artiklan mukaan tämä ei saa rajoittaa puheenjohtajavaltion ja komission toimivaltaa. Artiklan 2 kohtaan on myös lisätty, että komitea huolehtii sekä neuvoston että korkean edustajan johdolla kriisinhallintaoperaatioiden poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta.

Artikla ei sisällä nykyisen SEU 25 artiklan mukaista viittausta SEU 47 artiklaan, koska asiallisesti sama määräys sisältyy uuteen SEU 25 b artiklaan.

25 a artikla (uusi 39 artikla) on uusi sekä nykyisyyteen että perustuslakisopimukseen verrattuna ja koskee henkilötietojen suojaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Perustuslakisopimuksen I-51 artikla sisältää yhden yleisesti sovellettavan määräyksen henkilötietojen suojasta, mutta Lissabonin sopimuksessa tätä koskeva sääntely

yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on päätetty siirtää erilliseen määräykseen.

Artikla sisältää uuden oikeusperustan neuvoston päätökselle, jolla vahvistetaan luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä jäsenvaltioiden viranomaisissa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Artikla sisältää myös oikeusperustan päätökselle, jolla vahvistetaan säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Näiden päätösten on oltava SEUT 16 b artiklan mukaiset. SEUT 16 b artiklan 2 kohta sisältää oikeusperustan tavallista lainsäätämisyhteisyyttä noudattaen annettaville vastaaville säännöille muulla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Artiklassa edelleen määrätään, että näiden sääntöjen noudattamista valvoa riippumaton viranomaisorganisaatio, jolla tarkoitetaan henkilötietoja käsittelevää kansallista viranomaisorganisaatiota. Jäsenvaltioiden toimivaltaan järjestää näiden sääntöjen noudattamisen laillisuusvalvonta ei artiklalla puututa.

25 b artiklan (uusi 40 artikla) ensimmäinen alakohta, jonka mukaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta unionin muiden toimivaltuuksien toteuttamiseen, vastaa sisällöllisesti nykyistä SEU 47 artiklaa. Artiklan toinen alakohta on sanamuodoltaan uusi, mutta käytännössä se vastaa nykyistä oikeustilaa. Määräyksen mukaan unionin muiden toimivaltuuksien käyttäminen ei vaikuta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan määräysten soveltamiseen eikä toimielinten toimivaltuuksien laajuuteen kyseisellä alalla. SEUT 240 a artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta valvoa SEU 25 b artiklan noudattamista, mikä vastaa nykyistä SEU 46 artiklan f alakohdan määräystä. Määräyksen tavoitteena on varmistaa, että Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta valvoa ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja muiden unionin toimivaltaan kuuluvien toimialueiden välistä jaottelua. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-308 artiklaa.

26 artikla ja 27 artikla kumotaan. Artiklat koskevat nykyistä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa. Ne korvautuvat uuden SEU 9 e artiklan määräyksillä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeasta edustajasta.

27 a – 27 e artikla, jotka koskevat tiiviimpää yhteistyötä, korvataan 10 artiklalla, jota selostetaan edellä.

28 artikla (uusi 41 artikla), joka koskee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisesta aiheutuvien menojen rahoitusta siinä määrätyn rajoituksin, on asiallisesti samansisältöinen nykyisen SEU 28 artiklan 2 ja 3 kohdan kanssa.

Uutta on artiklan 3 kohta, joka koskee kiireellisten aloitteiden ja valmistelutoimien rahoittamista. Sen ensimmäisen alakohdan mukaan neuvosto tekee päätöksen erityismenettelystä, jolla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista varten, saadaan käyttöön nopeasti ja tehokkaasti. Toisen alakohdan mukaan sellaisten valmistelutoimien rahoitus, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, rahoitetaan erityisestä käynnistysrahastosta.

Kolmannessa ja neljännessä alakohdassa määrätään käynnistysrahaston perustamisesta, rahoittamisesta, hoidosta, käytöstä ja valvonnasta.

Nykyisen SEU 28 artiklan 1 ja 4 kohta on poistettu pilarijaon poistumisen takia tarpeettomina.

2 jakso

Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikka koskevat määräykset

28 a artikla (uusi 42 artikla) käsittää yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat erityismääräykset. Uusi SEU 28 a artikla rakentuu nykyisen SEU 11, 17 ja 22 artiklan määräyksille jäljempänä esitetyllä tavalla. SEU 28 a artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-41 artikla säädösnimikkeitä ja korkean edustajan nimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. SEU 28 a artikla ei sisällä myöskään perustuslakisopimuksen I-41 artiklan 8 kohdan mukaista määräystä Euroopan parlamentin kuulemisesta säännöllisesti yhteisen ulko- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista. Vastaava määräys Euroopan parlamentin kuulemisesta sisältyy kuitenkin muutettuun SEU 21 artiklaan.

Artiklan 1 kohdan mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Tämä sisältyy asiallisesti nykyiseen SEU 11 ja SEU 17 artiklaan, vaikka on Lissabonin sopimuksessa kirjoitettu niitä suoremmin. Edelleen SEU 28 a artiklan 1 kohdassa edellytetään, että yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Näitä voimavarojaan unioni voi käyttää ulkopuolellaan toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Mainitut tehtävät toteutetaan käytämällä jäsenvaltioiden tarjoamia voimavaroja. Nykyisessä EU-sopimuksessa ei nimenomaisesti määrätä unionin operatiivisesta toimintakyvystä, vaan sen siviili- ja sotilasvoimavaroja on kehitetty Eurooppa-neuvoston päätösten nojalla. Unionin kriisinhallintatehtävistä määrätään nykyisessä SEU 17 artiklan 2 kohdassa.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Määräyksen mukaan se johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Määräyksen sanamuotoa on tältä osin jonkin verran vahvistettu verrattuna nykyisen SEU 17 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan yhteinen puolustuspolitiikka saattaa johtaa yhteiseen puolustukseen, jos Eurooppa-neuvosto niin päättää. Sekä EU-sopimuksen että tämän sopimuksen määräysten mukaan yhteiseen puolustukseen siirtyminen edellyttää lisäksi kunkin jäsenvaltion Eurooppa-neuvoston suosituksesta valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti tekemää kansallista päätöstä. Artiklan 2 kohdan toinen alakohta vastaa nykyistä SEU 17 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen. Ne jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat asettaa ne

myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön. Vaikka nykyiseen EU-sopimukseen ei sisälly vastaavanlaista määräystä, kyseessä on vallitsevan tilanteen kodiointi.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenmaat sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaavan viraston (Euroopan puolustusvirasto) tehtävänä on määrittää operatiiviset tarpeet ja edistää niiden täyttämistä, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseen, osallistua voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa. Nykyisen SEU 17 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jäsenvaltiot voivat tehdä puolustusmateriaaleja koskevaa yhteistyötä pitäessään sitä aiheellisena. Euroopan puolustusvirasto on perustettu jo nykyisen EU-sopimuksen nojalla (neuvoston yhteinen toiminta 2004/551/YUTP, 12 päivältä heinäkuuta 2004, Euroopan puolustusviraston perustamisesta). Lissabonin sopimuksen määräys siis vie tätä yhteistyötä EU-sopimukseen sisältyvää määräystä pidemmälle.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että neuvosto tekee yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat päätökset yksimielisesti unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta. Tämä koskee myös määräyksessä tarkoitettujen tehtävien käynnistämistä koskevia päätöksiä. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja voi ehdottaa, tarvittaessa yhdessä komission kanssa, kansallisten voimavarojen sekä unionin välineiden käyttämistä. Yksimielisyysvaatimuksen osalta määräys vastaa nykyistä SEU 23 artiklan 1 kohtaa. Nykyisen SEU 22 artiklan mukaan jäsenvaltio tai komissio voi tehdä yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä ehdotuksia neuvostolle. SEU 28 a artiklan 4 kohdassa uutta on siis unionin korkean edustajan aloiteoikeus.

Artiklan 5 kohdan mukaan neuvosto voi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen

palvelemiseksi. Tällaisen tehtävän toteuttamiseen sovelletaan SEU 28 c artiklaa, jossa määrätään tarkemmin vaadittavista edellytyksistä. Vastaavaa määräystä ei nimenomaisesti ole kirjattu nykyiseen EU-sopimukseen, mutta tähänkään mennessä kaikki jäsenvaltiot eivät ole osallistuneet kaikkiin unionin toteuttamiin operaatioihin.

Artiklan 6 kohta on uusi. Siinä määrätään, että jäsenvaltiot, joiden sotilaalliset voimavarat täyttävät korkeammat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia suorittaakseen vaativimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa pysyvän rakenteellisen yhteistyön. Tähän sovelletaan SEU 28 e artiklaa, joka sisältää määräykset pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä, siihen myöhemmin mukaan haluvien jäsenvaltioiden liittymisestä, tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä sekä yhteistyöstä vetäytymisestä. Yhteistyö ei vaikuta SEU 28 b artiklan määräysten soveltamiseen eli pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuva jäsenvaltio ei ole velvoitettu osallistumaan unionin kriisinhallinta-tehtävien toteuttamiseen.

Artiklan 7 kohta sisältää niin sanotun jäsenvaltioiden avunantovelvoitteen ja on nykyisopimuksiin verrattuna uusi. Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, määräys velvoittaa muut jäsenvaltiot antamaan sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Määräyksen mukaan tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Artiklan 7 kohdan toisen alakohdan mukaan tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin. Avunantovelvoite on luonteeltaan jäsenvaltioiden välinen sitoumus, jolla ei luoda uutta toimivaltaa EU:lle. Avunantovelvoite kohdistuu yhtäläisesti unionin kaikkiin jäsenvaltioihin, ja kaikilla jäsenvaltioilla on myös yhtäläinen oikeus avun saamiseen.

EU-sopimuksen turvallisuuspolitiikkaa koskevaa 17 artiklaa on muutettu vielä siten, että sen kohdat 3, 4 ja 5 on poistettu tarpeettomina. Kohdan 3 mukaan määräyksessä tar-

koitettujen puolustuksen alalla merkityksellisten päätösten tekeminen ei rajoita Pohjois-Atlantin liiton politiikkojen ja velvoitteiden soveltamista. Tämä määräys sisältyy kuitenkin asiallisesti SEU 28 a artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan ja 7 kohdan toiseen alakohtaan. Poistetussa SEU 17 artiklan 4 kohdassa puolestaan määrätään, etteivät SEU 17 artiklan määräykset estä kiinteämmän yhteistyön kehittämistä kahden tai useamman jäsenvaltion välillä kahdenvälisesti Länsi-Euroopan unionin (WEU) tai Naton yhteydessä, ellei tällainen yhteistyö ole ristiriidassa unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan yhteistyön kanssa tai estä sitä. Poistetussa SEU 17 artiklan 5 kohdassa taas edellytetään, että kyseisen määräyksen tavoitteiden edistämiseksi sen määräyksiä tarkistetaan SEU 48 artiklan mukaisesti eli hallitustenvälisessä konferenssissa.

28 b artiklassa (uusi 43 artikla) määritellään unionin kriisinhallintatehtävät ja määrätään niitä koskevasta päätöksenteosta. Määräys vastaa osittain nykyiseen SEU 17 ja 23 artiklaan sisältyviä määräyksiä. Uusi SEU 28 b artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-309 artikla säädösnimikkeitä ja korkean edustajan nimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohta sisältää nykyisessä SEU 17 artiklan 2 kohdassa määritellyt unionin kriisinhallintatehtävät täydennettynä siten, että nykyisten kriisinhallintatehtävien ohella erikseen mainitaan yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto sekä konfliktin jälkeinen vakauttaminen. Lisäksi kriisinhallintatehtäviä on täydennetty toteamalla, että kaikilla määräyksessä mainituilla tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto tekee kriisinhallintatehtäviä koskevat päätökset ja määrittelee tehtävien tavoitteet ja laajuuden sekä niiden yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja valvoo neuvoston alaisuudessa sekä tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan näiden tehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista. Uuden SEU 15 b artiklan mukaan neuvosto tekee yhteistä ulko- ja turval-

lisuuspolitiikkaa koskevat päätökset yksimielisesti. Vastaava määräys sisältyy nykyiseen SEU 23 artiklaan. Muilta osin kohta on uusi.

28 c artikla (uusi 44 artikla) sisältää määräykset kriisinhallintatehtävien toteuttamisesta jäsenvaltioiden ryhmän toimesta. Määräys on uusi nykytilanteeseen verrattuna. Uusi SEU 28 c artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-310 artikla säädösnimikkeitä ja korkean edustajan nimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi 28 b artiklan mukaisten kriisinhallintatehtävää koskevien päätösten yhteydessä antaa tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään tarvittavat voimavarat. Kyseiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa. Vastavaa mahdollisuutta ei nimenomaisesti ole kirjattu nykyiseen EU-sopimukseen, mutta tähänkään mennessä kaikki jäsenvaltiot eivät ole osallistuneet kaikkiin unionin toteuttamiin operaatioihin.

Artiklan 2 kohdassa määrätään neuvoston informoinnista ja tehtävän toteuttamisen käsitteystä neuvostossa. Nykyiseen EU-sopimukseen ei sisälly vastaavia määräyksiä. Määräyksen mukaan tehtävää toteuttavien jäsenvaltioiden on tiedotettava omasta aloitteestaan tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Lisäksi niiden on otettava neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttaminen, mikäli sillä on merkittäviä seurauksia tai tehtävän toteuttaminen edellyttää, että päätöksillä vahvistettuja tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapoja on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat päätökset.

28 d artikla (uusi 45 artikla) sisältää tarkentavat määräykset 28 a artiklan 3 kohdan mukaisesta neuvoston alaisuudessa toimivasta Euroopan puolustusmateriaali-, tutkimus- ja sotilasvoimavaravirastosta (Euroopan puolustusvirasto), joka on siis käytännössä perustettu jo vuonna 2004. Artikla on uusi nykytilanteeseen verrattuna. Se on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-311 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan viraston tehtävänä on:

a) osallistua jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden määrittämiseen ja sen arvioimiseen, miten jäsenvaltiot täyttävät voimavaroja koskevat sitoumuksensa;

b) edistää operatiivisten tarpeiden yhdenmukaistamista sekä tehokkaiden ja yhteensopivien hankintamenetelmien omaksumista;

c) ehdottaa monenvälisiä hankkeita sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden täyttämiseksi ja huolehtia jäsenvaltioiden toteuttamien ohjelmien yhteensovittamisesta sekä erityisten yhteistyöohjelmien hallinnoinnista;

d) tukea puolustusteknologian tutkimusta sekä sovittaa yhteen ja suunnitella yhteisiä tutkimustoimia ja tutkimuksia, joilla pyritään löytämään teknisiä ratkaisuja tuleviin operatiivisiin tarpeisiin;

e) osallistua sellaisten tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, joilla vahvistetaan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa ja joilla tehostetaan sotilasmenojen käyttöä.

Artiklan 2 kohdan mukaan puolustusviraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Viraston sisälle muodostetaan erityisryhmiä yhteisiä hankkeita toteuttavien jäsenvaltioiden kesken. Se suorittaa tehtävänsä ollen tarvittaessa yhteydessä komissioon.

28 e artikla (uusi 46 artikla) sisältää määräykset pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistämisestä, siihen myöhemmin mukaan haluavien jäsenvaltioiden liittymisestä, tietyn jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämisestä sekä yhteistyöstä vetäytymisestä. Artikla on uusi nykytilanteeseen verrattuna. SEU 28 e artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-312 artikla säädösnimikkeitä ja korkean edustajan nimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat osallistua 28 a artiklan 6 kohdassa määriteltyyn pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja jotka täyttävät pöytäkirjassa esitetyt sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja tekevät niitä koskevat sitoumukset, ilmoittavat aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että neuvosto tekee kolmen kuukauden kuluttua edel-

lä tarkoitetusta ilmoituksesta päätöksen, jolla vahvistetaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä unionin korkeaa edustajaa kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään, että myöhemmin mukaan haluavan jäsenvaltion tulee ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja unionin korkealle edustajalle. Toisen alakohdan mukaan neuvosto vahvistaa päätöksellä asianomaisen, vaatimukset täyttävän ja pöytäkirjassa tarkoitetut sitoumukset hyväksyvän jäsenvaltion osallistumisen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä unionin korkeaa edustajaa kuultuaan. Äänestykseen osallistuvat vain yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään, että edellä tarkoitettuun määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä. Määrävähemmistössä on oltava vähintään sellainen määrä neuvoston jäseniä, että he edustavat yli 35 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä, lisättyinä yhdellä jäsenellä. Muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että mikäli yhteistyöhön osallistuva jäsenvaltio ei enää täytä vaatimuksia tai ei voi enää vastata yhteistyöhön liittyvistä sitoumuksista, neuvosto voi päätöksellä keskeyttää kyseisen valtion osallistumisen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. Äänestykseen osallistuvat vain yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet asianomaista jäsenvaltiota lukuun ottamatta.

Artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan mukaan edellä tarkoitettun määräenemmistön määritelmä on sama kuin artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määritelmä.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltio, joka haluaa lopettaa yhteistyön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, joka panee merkille kyseisen jäsenvaltion osallistumisen päättämisen.

Artiklan 6 kohdassa määrätään, että yhteistyön puitteissa hyväksyttävät muut kuin 2-5 kohdassa tarkoitetut neuvoston päätökset ja suositukset hyväksytään yksimielisesti. Tätä määräystä sovellettaessa yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

29–39 artikla, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla ja poliisiyhteistyötä, korvataan EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoon sisältyvillä määräyksillä. Niitä selostetaan jäljempänä.

40–40 b ja 43–45 artikla, jotka koskevat tiiviimpää yhteistyötä, korvataan SEU 10 artiklan määräyksillä.

41 ja 42 artikla kumotaan. Nykyisessä SEU 41 artiklassa luetellaan EY-sopimuksen määräykset, joita sovelletaan poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla koskeviin määräyksiin. Artiklassa myös määrätään näitä aloja koskevista määräyksistä toimielimille aiheutuvien menojen rahoittamisesta yhteisön talousarviosta. Nykyisessä SEU 42 artiklassa määrätään mahdollisuudesta siirtyä poliisiyhteistyössä ja oikeudellisessa yhteistyössä rikosoikeuden alalla noudattamaan EY-sopimuksen määräyksiä, jotka koskevat viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa sekä muuta henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää politiikkaa. Pilarijaon poistumisen myötä määräykset tulevat tarpeettomiksi.

VI OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

EU-sopimuksen loppumääräyksiä koskeva VIII osasto numeroidaan uudelleen VI osastoksi. Osasto sisältää nykyisin määräykset EY-tuomioistuimen toimivallasta EU-sopimuksen alalla, EU-sopimuksen suhteesta EY-, EHTY- ja Euratom-sopimukseen, perussopimusten muuttamisesta, unionin jäseneksi hakemisesta, eräiden perussopimusten muutosten kumoamisesta, voimassaolosta, ratifiomisesta, voimaantulosta ja todistusvoimaisista kielistä. Kyseinen osasto sekä SEU 48, 49 ja 53 artikla muutetaan seuraavassa esitetyn mukaisesti. SEU 47 artikla korvataan 25 b artiklalla, jonka sisältöä selostetaan edellä.

SEU 46 ja 50 artikla kumotaan. Osastoon lisätään uusi 46 a, 49 a, 49 b ja 49 c artikla.

46 artikla, joka koskee EY:n tuomioistuimen toimivaltaa EU-sopimuksen alalla, kumotaan. Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat määräykset sisältyvät EUT-sopimukseen.

46 a artiklan (uusi 47 artikla) mukaan unioni on oikeushenkilö. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 281 artiklaa, jossa määrätään, että yhteisö on oikeushenkilö. Uusi SEU 46 a artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-7 artikla.

Nykyisen SEY 281 artiklan on vakiintuneesti katsottu muodostavan EY-sopimuksen mukaisen perustan Euroopan yhteisön asemalle kansainvälisen oikeuden subjektina sekä yhteisön yleiselle kelpoisuudelle esiintyä kansainvälisoikeudellisten oikeussuhteiden osapuolena yhteisösopimuksen kattamilla politiikka-aloilla (asia 22/70, komissio v. neuvosto, ERTA). Yhteisön asema kansainvälisoikeudellisena oikeushenkilönä on myös kolmansien maiden, kansainvälisten järjestöjen sekä muiden kansainvälisen oikeuden subjektien yleisesti tunnustama. Sama koskee myös Euroopan atomienergiayhteisöä, jonka perustamissopimuksen 184 artikla vastaa SEY 281 artiklaa ja jonka asema kansainvälisen oikeuden subjektina on niin ikään yleisesti tunnustettu.

Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä ei sen sijaan ole nimenomaista määräystä unionin nykyisissä perussopimuksissa. Koska unioni kuitenkin on tehnyt useita kansainvälisoikeudellisia sopimuksia nykyisen SEU 24 ja 38 artiklan nojalla, voidaan unionille sanotun käytännön kautta katsoa muodostuneen asema itsenäisenä kansainvälisen oikeuden subjektina. Euroopan yhteisö, Euroopan atomienergiayhteisö ja Euroopan unioni muodostavat täten nykyisin kukin oman, toisistaan erillisen kansainvälisoikeudellisen oikeushenkilönsä.

Uusi SEU 46 a artikla merkitsee asiallisesti Euroopan yhteisön ja EU-sopimuksella perustetun Euroopan unionin yhdistämistä yhdeksi oikeushenkilöksi, Euroopan unioniksi. SEU 1 artiklan kolmannen kohdan mukaan Euroopan unioni on Euroopan yhteisön seuraaja. Suhteessa muihin kansainvälisen oikeuden subjekteihin koskevat yhteisön ja unionin yhdistymistä yhdeksi oikeushenkilöksi sekä tähän liittyvää seuraantoa luonnol-

lisesti yleisen kansainvälisen oikeuden säännöt ja periaatteet. Viimeksi mainituissa keskeinen merkitys annetaan kuitenkin esimerkiksi kansainvälisen järjestön säännöille ja siis tässä tapauksessa Lissabonin sopimuksen asiaa koskeville määräyksille. Euratom-sopimuksen 184 artikla sen sijaan jää voimaan, ja Euratom muodostaa Lissabonin sopimuksen voimaantultuakin Euroopan unionista erillisen kansainvälisen oikeuden subjektin.

Artiklan voidaan sanamuodoltaan yleisenä katsoa koskevan unionin asemaa paitsi kansainvälisen oikeuden myös sekä unionin oikeuden että jäsenvaltioiden kansallisten oikeusjärjestysten mukaisena subjektina. Unionioikeuden osalta voidaan viitata esimerkiksi Euroopan yhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevaan SEY 288 artiklaan sekä EY-tuomioistuimen kyseistä määräystä koskevaan oikeuskäytäntöön, jonka valossa on selvää, että yhteisö voi nykyisin olla tiettyjen yhteisöoikeuteen perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien subjekti (esimerkiksi yhdistetyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio). Euroopan unioni saa Lissabonin sopimuksen myötä vastaavan aseman, joskin kyseisen oikeushenkilöllisyyden ala laajenee pilarijaon purkamisen seurauksena rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalle. Euroopan atomienergiayhteisö säilyy tässäkin suhteessa unionista erillisenä oikeushenkilönä.

Unionin asema jäsenvaltioiden kansallisten oikeusjärjestysten mukaisena oikeushenkilönä seuraa paitsi SEU 46 a artiklasta myös SEUT 282 artiklasta, joka sisältää määräykset unionin oikeuskelpoisuudesta. SEUT 282 artiklan sisältöä selostetaan kyseistä määräystä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa niiltä osin kuin artiklaa muutetaan Lissabonin sopimuksella. Myös jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä Euroopan atomienergiayhteisö säilyy unionista erillisenä oikeushenkilönä, jonka oikeuskelpoisuutta koskee Euratom-sopimuksen 185 artikla.

Hallitustenvälisen konferenssin loppuasiakirjaan on liitetty julistus nro 24 Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä. Julistusta selostetaan jäljempänä.

47 artikla, jonka mukaan EU-sopimuksen määräyksillä ei vaikuteta EY-, EHTY- tai

Euratom-sopimukseen, korvataan uudella SEU 25 b artiklalla, jota selostetaan edellä.

48 artikla sisältää määräykset perussopimusten tavanomaisesta ja yksinkertaistetuista tarkistusmenettelystä. Tavanomainen tarkistusmenettely vastaa nykyisen SEU 48 artiklan mukaista menettelyä jäljempänä esitetyin tarkennuksin. Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt ovat uusia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen IV-443–445 artikla jäljempänä esitetyin tarkennuksin.

Artiklan 2–5 kohdan mukainen tavanomainen tarkistusmenettely muodostaa pääsäännön tehtäessä muutoksia perussopimuksiin Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen. Tästä muuttamismenettelystä voidaan poiketa artiklan 6 ja 7 kohdan tarkoittamissa tapauksissa.

Tavanomainen tarkistusmenettely

Tavanomaista tarkistusmenettelyä on käytettävä aina tehtäessä muutoksia perussopimusten määräyksiin siltä osin, kuin muutokset merkitsevät unionin toimivallan lisäämistä. Tavanomainen tarkistusmenettely vastaa pääpiirteissään nykyisen SEU 48 artiklan mukaista unionin perussopimusten muuttamismenettelyä, mutta siihen on tehty erityisesti eräitä sopimusmuutosehdotusten tekemistä ja sopimusmuutosten valmistelua koskevia muutoksia. Erityisesti Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston asema sopimusmuutosten tekemiseen liittyvissä kysymyksissä vahvistuu. Lisäksi kansalliset parlamentit kytketään aiempaa suuremmin sopimusmuutosten valmisteluun.

Artiklan 2 kohdan mukaan ehdotuksen sopimuksen muuttamisesta voi tehdä jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio. Uutta on Euroopan parlamentin aloiteoikeus, sillä nykyisen SEU 48 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan ainoastaan jäsenvaltiot ja komissio voivat tehdä tällaisia ehdotuksia. Artiklan 2 kohdan kolmas virke, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto saa neuvostolta tälle toimitetut muutosehdotukset, jotka samalla annetaan tiedoksi suoraan myös kansallisille parlamenteille, on myös uusi. Lisäksi tavanomaisen tarkistusmenettelyn sisältöä on selvennetty vuoden 2007 HVK:ssa siten, että tarkistusehdotukset voivat koskea muun muassa perussopimuksissa unionille annetun

toimivallan lisäämistä tai vähentämistä. Tämä selvitys on esimerkinomainen, ja tällaiset muutokset tavanomaisessa tarkistusmenettelyssä ovat mahdollisia myös nykyisten perussopimusten nojalla. Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä koskevassa SEU 48 artiklan 6 kohdassa vastaavasti nimenomaisesti määrätään, ettei siinä tarkoitettulla päätöksellä voida lisätä unionille annettua toimivaltaa.

Artiklan 3 kohdassa on määräykset sopimusmuutoksia valmistelevan valmistelukunnan (niin sanottu konventti) koolle kutumisesta ja tämän tehtävistä. Määräykset ovat kokonaan uusia, mutta ne vastaavat perustuslakisopimuksen valmistelussa käytetyn valmistelukunnan kokoonpanoa ja tehtäviä. Määräykset merkitsevätkin valmistelukunnan ja niin sanotun konventtimenetelmän virallistamista EU-sopimuksen tasolla.

Valmistelukunnan kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja, jos Eurooppa-neuvosto tekee yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä päätöksellä muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen. Valmistelukunta koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin sekä komission edustajista. Valmistelukunnan kokoonpano vastaa sekä perustuslakisopimusta että perusoikeuskirjaa valmistelleen konventin kokoonpanoa. Valmistelukunnan kokoa tai sen muodostamien ryhmien edustajien lukumäärää ei ole EU-sopimuksessa määritelty, joten näistä kysymyksistä voidaan päättää erikseen kunkin valmistelukunnan koolle kutumisen yhteydessä. Sopimuksessa ei myöskään ole määräyksiä valmistelukunnan puheenjohtajasta tai työskentelyä koskevista säännöistä, joten nämäkin päätetään erikseen kunkin valmistelukunnan koolle kutumisen tai työskentelyn aloittamisen yhteydessä. Sopimus ei liiemmin sisällä määräyksiä niin sanotuista valmistelukunnan tarkkailijajäsenistä. Ainoastaan Euroopan keskuspankin kuulemisesta raha-asia- alalla tehtävien institutionaalisten muutosten osalta on 3 kohdassa erityismääräys, joka vastaa nykyisen SEU 48 artiklan toisen kohdan viimeistä virkettä.

Valmistelukunta tutkii tehdyt muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen hallitustenväliselle konferenssille. Tämä vastaa pääpiirteissään perustuslakisopimusta valmistelleen valmistelukunnan

työmenetelmää. Sopimus jättää siis melko avoimeksi sen tavan, jolla valmistelukunnan valmistelema suositus hyväksytään.

Artiklan 3 kohdan toiseen alakohtaan sisältyy poikkeusmääräys, jonka nojalla konventtimenetelmän käyttäminen voidaan sivuuttaa. Niissä tapauksissa, joissa Eurooppa-neuvosto katsoo, ettei muutosten laajuus edellytä valmistelukunnan koolle kutumista, se voi yksinkertaisella enemmistöllä valtuuttaa hallitustenvälisen konferenssin tekemään päätöksen sopimuksen muuttamisesta. Koska tällainen päätös kuitenkin edellyttää Euroopan parlamentin hyväksynnän, ei ole todennäköistä, että konventtimenetelmän käyttö sivuutetaan muuten kuin aivan teknisten muutosesitysten ollessa kyseessä.

Artiklan 4 kohdassa on määräykset hallitustenvälisestä konferenssista ja sopimusmuutosten voimaantulosta. Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan neuvoston puheenjohtaja kutsuu hallitustenvälisen konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perussopimukseen tehtävät muutokset. Vastaava määräys sisältyy nykyisen SEU 48 artiklan toiseen kohtaan. On kuitenkin huomattava, että konventtimenetelmän käyttäminen merkitsee sitä, että näissä tapauksissa hallitustenvälinen konferenssi koostuu käsittelemään muutoksia valmistelleen valmistelukunnan suositusta. Tämä merkitsee perustuslakisopimuksen valmistelussa käytetyn menetelmän virallistamista myös hallitustenvälisen konferenssin suhteen.

Artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan tavanomaista tarkistusmenettelyä noudattaen tehdyt muutokset perussopimukseen tulevat voimaan vasta, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tämä vastaa nykyisen SEU 48 artiklan kolmatta kohtaa.

Artiklan 5 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen, jos kahden vuoden kuluttua perussopimusten muuttamisesta tehdyn sopimuksen allekirjoittamisesta neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut sopimuksen, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia. Mahdolliset ratifiointiongelmien nostetaan siis esille korkealla poliittisella tasolla, koska yhdenkin jäsenvaltion ratifiointiin estyminen merkitsee oikeudellisesti sitä, että

sopimusmuutokset eivät tule voimaan muidenkaan osalta. Sen sijaan määräykseen ei sisälly minkäänlaista viittausta siihen, miten ratifiointiongelmia tulisi ratkaista.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt

Artiklan 6 kohta sisältää määräykset yksinkertaistetusta tarkistusmenettelystä, jota voidaan soveltaa unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevien perussopimusten määräysten muuttamisen osalta. Yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen merkitsee sitä, että sopimusmuutosten valmistelu ja muutosten hyväksyminen siirtyy näiden kysymysten osalta hallitustenväliseltä konferenssilta Eurooppa-neuvostolle. Artiklan 6 kohta on kokonaisuudessaan uusi.

Artiklan 6 kohdan ensimmäinen alakohta sisältää määräykset aloiteoikeudesta ja tarkistusmenettelyn soveltamisalasta. Ehdotuksen sopimuksen tarkistamisesta tässä menettelyssä voi tehdä jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio. Aloiteoikeus on siten samoilla tahoilla kuin tavanomaisen tarkistusmenettelynkin osalta. Ehdotuksia tässä menettelyssä tehtäväksi Eurooppa-neuvoston päätökseksi voi tehdä siltä osin kuin ne koskevat EUT-sopimuksen kolmannen osan määräysten tarkistamista. Mainittuun kolmanteen osaan sisältyvät kaikkia unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevat määräykset (sisämarkkinat, talous- ja rahapolitiikka, muita aloja koskevat politiikat, oikeus- ja sisäasiat sekä alat, joilla unioni voi päättää toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia). Tässä kohdassa tarkoitettua yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn soveltamisala on siten rajattu kattamaan SEUT 22 a–176 d artiklan.

Artiklan 6 kohdan toisessa alakohdassa on määräykset Eurooppa-neuvoston päätöksen mahdollisesta alasta, antamismenettelystä sekä hyväksymisestä jäsenvaltioissa. Tällaisella päätöksellä voidaan muuttaa EUT-sopimuksen kolmannen osan määräyksiä joko kokonaan tai osittain. Päätös vaatii Eurooppa-neuvostossa jäsenvaltioiden yksimielisen kannatuksen. Eurooppa-neuvosto kuulee ratkaisua tehdessään Euroopan parlamenttia ja komissiota sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin kysymys on rahanasiain alaan kuuluvista institutionaalisista

muutoksista. Nämä eivät kuitenkaan voi estää päätöksen tekemistä.

Eurooppa-neuvoston päätös tulee voimaan vasta, kun kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Tämä vastaa normaalia kansainvälisten sopimusten hyväksymismenettelyä. Suomessa tällaisen päätöksen hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta tekee eduskunta hallituksen esityksen perusteella.

Artiklan 6 kohdan kolmannen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvoston päätöksellä ei voida lisätä perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa. Tämä rajaa Eurooppa-neuvoston päätöksen soveltamisalaa sisällöllisesti myös EUT-sopimuksen kolmannen osan muuttamisen osalta. Käytännössä tällaisella päätöksellä voidaan siis toteuttaa vain toimia, joiden seurauksena unionin toimivaltaa ei laajene. Tällaisia voivat olla muutokset, jotka koskevat esimerkiksi päätöksentekomenettelyjä, muuta sopimusmääräysten tarkentamista tai toimivallan siirtämistä takaisin jäsenvaltioille. Se merkitsee myös sitä, että unionin toimivallan laajentamisesta ei voida päättää muutoin kuin hallitustenvälisessä konferenssissa. Tämä korostaa SEU 3 a ja 3 b artiklaan sisältyvää annettua toimivallan periaatetta, jonka mukaan unioni toimii jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa.

Artiklan 7 kohta sisältää määräykset yksinkertaistetusta tarkistusmenettelystä niissä tapauksissa, joissa kysymys on muutoksista, jotka koskevat siirtymistä EU-sopimuksen V osaston tai EUT-sopimuksen kattamilla aloilla yksimielisyysvaatimuksesta määränemispäätöksentekoon neuvoston päätöksenteossa tai erityisestä lainsäätämisyjärjestyksestä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen merkitsee sitä, että sopimusmuutosten valmistelu ja muutosten hyväksyminen siirtyy näiden kysymysten osalta hallitustenväliseltä konferenssilta Eurooppa-neuvostolle. Artiklan 7 kohta on kokonaisuudessaan uusi.

Artiklan 7 kohdan ensimmäisessä alakohdassa on määräykset Eurooppa-neuvoston toimivallasta tehdä päätöksiä, joiden mukaan neuvostossa siirrytään käyttämään määränemispäätöksentekoa yksimielisyyden sijasta. Eurooppa-neuvoston päätös voidaan antaa joko koskien tiettyä politiikka-alaa tai

tiettyä tapausta. Tämä muotoilu johtuu siitä, että joillakin aloilla yksimielisyysvaatimus koskee vain tiettyjä kysymyksiä politiikka-alan päätöksenteon pääsäännön ollessa määräenemmistö. Kun yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn käyttäminen on mahdollista vain EU-sopimuksen V osaston ja EUT-sopimuksen osalta, sulkee tämä pois sen soveltamisen niiden kysymysten osalta, joissa neuvoston päätöksenteon yksimielisyysvaatimus sisältyy EU-sopimuksen muiden osien määräyksiin. Artiklan 7 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei voida myöskään soveltaa päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Artiklan 7 kohdan toisessa alakohdassa on määräys Eurooppa-neuvoston toimivallasta tehdä päätöksiä, joiden seurauksena tavallista lainsäätämisyjärjestystä voidaan siirtyä soveltamaan sellaisilla EUT-sopimuksen kattamilta aloilla, joilla sopimuksen mukaan noudatetaan jotakin sopimuksen sisältämistä erityisistä lainsäätämisyjärjestyksistä.

Artiklan 7 kohdan kolmannessa kohdassa määrätään kansallisten parlamenttien asemasta tämän kohdan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä käytettäessä. Eurooppa-neuvoston aloitteet tässä tarkoitetuiksi päätöksiksi toimitetaan jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille, joiden on kuuden kuukauden määräajassa ilmoitettava vastustavansa aloitetta, mikäli ne haluavat estää päätöksen tekemisen. Yhdenkin kansallisen parlamentin ilmoitus merkitsee sitä, että Eurooppa-neuvosto ei voi päätöstä tehdä. Jos ilmoituksia ei kuuden kuukauden kuluessa aloitteen kansallisille parlamenteille toimitamisesta tule, Eurooppa-neuvosto voi tehdä aloitteensa mukaisen päätöksen. On huomattava, että aloiteoikeus artiklan 7 kohdassa tarkoitettujen päätösten esittämiseen on Eurooppa-neuvostolla itsellään. Tämä poikkeaa sekä tavanomaista tarkistusmenettelyä että 6 kohdan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä koskevasta aloiteoikeudesta, joka on jäsenvaltioiden hallituksilla, Euroopan parlamentilla sekä komissiolla.

Artiklan 7 kohdan kolmannen alakohdan määräys merkitsee sitä, että Suomessa eduskunta tekee päätöksen hyväksymisestä tai vastustamisesta suoraan EU-sopimuksen nojalla ilman hallituksen esitystä asiasta. Sään-

nökset eduskunnassa noudatettavasta menettelystä SEU 48 artiklan 7 kohdan osalta on tarkoitus sisällyttää eduskunnan työjärjestykseen.

Artiklan 7 kohdan neljännen alakohdan mukaan Eurooppa-neuvosto tekee 7 kohdan mukaiset ratkaisunsa yksimielisesti. Lisäksi päätöksen voimaantulo edellyttää sitä, että Euroopan parlamentti on antanut sille hyväksymisensä.

SEU 48 artiklan 2–5 kohdassa tarkoitettu tavanomainen tarkistusmenettely vastaa perustuslakisopimuksen IV-443 artiklan mukaista tavanomaista tarkistusmenettelyä lukuun ottamatta sitä selvennystä, että sopimuksen tarkistamista koskevat ehdotukset voivat koskea muun muassa perussopimuksissa unionille annetun toimivallan lisäämistä tai vähentämistä. SEU 48 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu yksinkertaistettu tarkistusmenettely vastaa perustuslakisopimuksen IV-445 artiklan mukaista menettelyä ja 7 kohdassa tarkoitettu tarkistusmenettely perustuslakisopimuksen IV-444 artiklan mukaista menettelyä säädösinstrumenttien nimistä johtuvia eroja lukuun ottamatta. Lissabonin sopimuksella toteutettavan sopimusrakenteen eroista johtuen EUT-sopimukseen sisältyy uusi SEUT 308 a artikla, jossa suljetaan SEU 48 artiklan 7 kohdan soveltamisalasta ne oikeusperustat, jotka eivät kuulu yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn piiriin myöskään perustuslakisopimuksessa.

49 artikla koskee unioniin liittymistä koskevia vaatimuksia ja menettelyä. Artikla vastaa asiasisällöltään nykyistä SEU 49 artiklaa. Määräyksessä tarkoitettuja unionin arvoja koskee uusi SEU 1 a artikla, jonka sisältöä selostetaan edellä erikseen.

Artiklaa on kuitenkin muutettu siten, että sen mukaan unionin jäsenyyttä voi hakea jokainen Euroopan valtio, joka kunnioittaa 1 a artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuu edistämään niitä. Nykyisen SEU 49 artiklan mukaan jäsenyyden hakeminen edellyttää SEU 6 artiklan 1 kohdassa määrättyjen periaatteiden noudattamista. Perustuslakisopimuksen I-58 artiklassa käytetään sanamuotoa "Unioniin voivat liittyä kaikki Euroopan valtiot" muotoilun "Jokainen Euroopan valtio voi hakea unionin jäsenyyttä" sijaan. Perustuslakisopimuksen I-58 artiklan sananmuodon mukaan unioniin liittyvät valtiot sitoutuvat edis-

tämään unionin arvoja yhdessä. Lissabonin sopimuksella muutettu SEU 49 artikla ei sisällä sanaa "yhdessä".

Artiklaan on nykyiseen SEU 49 artiklaan verrattuna tehty lisäys, jonka mukaan jäsenhakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Lisäksi korvataan ilmaisu "... Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä ehdottomalla enemmistöllä antaman puoltavan lausunnon" ilmaisulla "... Euroopan parlamentin kaikkien jäsenten enemmistöllä antaman hyväksynnän". Lisäykset vastaavat perustuslakisopimuksen muotoiluja.

Artiklaan on myös tehty lisäys, jonka mukaan Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

49 a artikla (uusi 50 artikla) on nykytilaan verrattuna uusi ja sisältää määräykset vapaaehtoisesta unionista eroamisesta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-60 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan jokainen jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni aloittaa ilmoituksen johdosta neuvottelut kyseisen jäsenvaltion kanssa ja tekee sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella. Tällaisessa sopimuksessa otetaan erityisesti huomioon kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin sääntelevät puitteet. Sopimus neuvotellaan unionin normaalien ulkosopimusten tekemisessä noudatettavien menettelyiden mukaan SEUT 188 n artiklan 3 kohtaa soveltaen. Neuvosto tekee unionin puolesta eroamista koskevan sopimuksen määräänemmistöllä parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, kun erosopimus tulee voimaan tai, jos sopimusta ei ole, kahden vuoden kuluttua jäsenvaltion tekemästä eroamisilmoituksesta. Eurooppa-neuvosto voi yhteisymmärryksessä jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaikaa.

Artiklan 4 kohdan mukaan eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei voi kuitenkaan osallistua kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsitelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekoon Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa. Artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan määräänemmistöön tarvitaan vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat päätöksentekoon osallistuvia jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä.

Artiklan 5 kohdan mukaan jos unionista eronnut jäsenvaltio hakee uudelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään samassa menettelyssä kuin normaalisti jäsenyyttä haettaessa.

49 b artikla (uusi 51 artikla), jonka mukaan perussopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja niiden liitteet ovat erottamaton osa perussopimuksia, vastaa nykyistä SEY 311 artiklaa ja perustuslakisopimuksen IV-442 artiklaa.

49 c artikla (uusi 52 artikla) koskee perussopimusten alueellista soveltamisalaa. Artiklan 1 kohta vastaa SEY 299 artiklan 1 kohtaa sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 2003 liittymissopimuksen 19 artiklalla ja vuoden 2005 liittymisasiakirjan 17 artiklalla, joilla EY-sopimuksen soveltamisalaa on laajennettu koskemaan uusia jäsenvaltioita.

Artiklan 2 kohdan mukaan perussopimusten alueellinen soveltamisala täsmennetään SEUT 311 a artiklassa.

50 artikla kumotaan. Artikla koskee vuonna 1965 yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehdyn sopimuksen ja vuonna 1986 tehdyn yhtenäisasiakirjan eräiden määräysten kumoamista. Muutos on luonteeltaan tekninen.

51 artiklaa (uusi 53 artikla), jossa määrätään, että sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi, ei muuteta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen IV-446 artiklan sisältöä.

52 artiklaa (uusi 54 artikla), joka sisältää EU-sopimuksen ratifioimista ja voimaantuloa koskevat määräykset, ei muuteta. EU-sopimus on tullut niiden nojalla voimaan 1 päivänä marraskuuta 1993.

53 artikla (uusi 55 artikla) koskee EU-sopimuksen todistusvoimaisia kieliä. Nykyisen SEU 53 artiklan ensimmäisessä kohdassa mainittuihin todistusvoimaisiin kieliin lisätään artiklan toisessa kohdassa mainitut, vuo-

sien 1994, 2003 ja 2005 liittymissopimuksilla todistusvoimaisiksi kieliksi tulleet kielet. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslaki-sopimuksen IV-448 artikla.

Sopimus on laadittu kahdellakymmenellä-kolmella eri kielellä, jotka ovat kaikki yhtä todistusvoimaiset. Viimeksi virallisiksi kieliksi on lisätty bulgaria ja romania vuoden 2005 liittymissopimusten myötä, ja iirin kieli, joka hyväksyttiin viralliseksi kieleksi unionin kieliasetuksen N:o 1/1958 muutoksella 1 päivästä tammikuuta 2007 lukien. Myös Espanja on esittänyt vuonna 2004 pyynnön baskin, galician, katalaanin ja valencianon kielten lisäämisestä unionin virallisiksi kieliksi. Pynnön johdosta neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2005 päätelmät muiden kielten virallisesta käytöstä neuvostossa ja mahdollisesti muissa Euroopan unionin toimielimissä ja elimissä. Päätelmät koskevat muita kuin edellä mainittuja virallisia kieliä, joilla on jäsenvaltion perustuslaissa tunnustettu asema koko jäsenvaltion alueella tai osassa sitä tai jonka käyttö kansallisena kielinä on lain mukaan sallittua. Sellaisten kielten virallinen käyttö neuvostossa sallitaan neuvoston ja pyynnön esittävän jäsenvaltion välillä sovittavan hallinnollisen järjestelyn pohjalta. Pynnön esittävä jäsenvaltio maksaa välittömät tai välilliset kustannukset, joita unionin toimielimille ja elimille aiheutuu hallinnollisen järjestelyn toteuttamisesta.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimus voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Jäsenvaltiot huolehtivat itse sopimuksen kääntämisestä näille kielille ja toimittavat käännösten oikeaksi todistetut jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon. Näille kielille käännettyt sopimustekstit eivät ole todistusvoimaisia. HVK:n päätösasiakirjaan liitettyssä julistuksessa (nro 16) konferenssi suosittaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää SEU 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle sopimukset käännetään. Perustuslakisopimuksen yhteydessä vastaavan ilmoituksen tekivät Espanja (baski,

galicia, katalaani, valenciano) ja Alankomaat (friisin kieli).

1.3 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muutokset

2 artikla. Lissabonin sopimuksen 2 artikla sisältää määräykset EY-sopimuksen muuttamisesta. EY-sopimuksen nimi muutetaan kuulumaan "Sopimus Euroopan unionin toiminnasta".

Sopimuksen artikloita koskevat muutokset jaetaan kahteen osaan, joista A osa sisältää koko sopimusta koskevat muutokset ja B osa erityiset muutokset artikloittain esitettynä. A osassa ilmaistaan koko sopimusta koskevat (horisontaaliset) muutokset, jotka ovat luonteeltaan teknisiä terminologian mukautuksia, kuten yhteisön korvautuminen unionilla, eucn korvautuminen eurolla, yhteisön tuomioistuimen korvautuminen Euroopan unionin tuomioistuimella ja SEY 251 artiklassa määrätyn menettelyn korvautuminen tavallisella lainsäädäntömenettelyllä.

A osan horisontaalisia muutoksia ei pääsääntöisesti toisteta B osassa, ellei kysymyksessä ole artikla, jota muutetaan joko osittain tai kokonaisuudessaan myös muusta syystä.

Myöskään tämän esityksen artiklakohtaisissa perusteluissa ei toisteta tässä esitettyjä horisontaalisia muutoksia lukuun ottamatta niitä artikloja, joihin kohdistuu yksinomaan tällaisia muutoksia. Tässä esitettyihin muutoksiin viitataan niissä kohdin yleisesti toteamalla, että artiklaan kohdistuu horisontaalisia teknisiä muutoksia.

A. Koko sopimusta koskevat muutokset

Lissabonin sopimuksen 2 artiklan A osaan on sijoitettu luettelo sellaisista EY-sopimuksessa esiintyvistä ilmaisista, jotka on Lissabonin sopimuksen myötä tarpeen muuttaa. Näitä horisontaalisia muutoksia ei enää erikseen selosteta jäljempänä EUT-sopimuksen artiklakohtaisissa perusteluissa, ellei se asiayhteyden vuoksi ole erityisesti tarpeen.

Ilmaisut "yhteisö" ja "Euroopan yhteisö" korvataan ilmaisulla "unioni" ja "Euroopan yhteisöt" ilmaisulla "Euroopan unioni". Poik-

keuksena on perussopimusten alueellista soveltamisalaa koskeva SEUT 299 artiklan 6 kohdan c alakohta, josta tulee uusi SEUT 311 a artiklan 5 kohdan c alakohta, jossa viitataan vuoden 1972 liittymissopimukseen. Siltä osin kuin on kyse SEUT 136 artiklan ensimmäisestä kohdasta, tätä muutosta ei sovelleta ilmaisuun "yhteisön peruskirjassa".

Sopimuksessa käytetty ilmaisu "tämä sopimus" korvataan ilmaisulla "perussopimukset", joka viittaa kaikkiin Euroopan unionin perustana oleviin sopimuksiin. Poikkeuksena tästä säännöstä ovat SEUT 182 artiklan kolmas kohta ja 312 sekä 313 artikla, jotka koskevat sopimuksen voimassaoloa, ratifiointia ja voimaantuloa. Hallitustenvälisessä konferenssissa oli käsiteltävänä ehdotus, jonka mukaan EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen voimaantuloa koskevat määräykset olisi yhdistetty. Yhteisistä voimaantulomääräyksistä kuitenkin luovuttiin, koska kysymyksessä ovat määräykset, joiden nojalla kyseiset sopimukset ovat aikanaan tulleet voimaan. Sen vuoksi näissä määräyksissä olevaa ilmaisu "tämä sopimus" ei myöskään korvata ilmaisulla "perussopimukset".

Sopimuksessa käytetty ilmaisu "251 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen" korvataan ilmaisulla "tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen" ja sen yhteydessä ilmevä ilmaisu "neuvosto" ilmaisulla "Euroopan parlamentti ja neuvosto".

Sopimuksen ilmaisu "määräenemmistöllä" poistetaan.

Ilmaisu "valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto" korvataan ilmaisulla "Eurooppa-neuvosto".

Ilmaisut "toimielimet ja/tai laitokset" korvataan ilmaisulla "toimielimet, elimet ja/tai laitokset" lukuun ottamatta SEUT 193 artiklan ensimmäistä kohtaa, joka koskee tutkintavaliokuntien asettamista.

Ilmaisu "yhteismarkkinat" korvataan ilmaisulla "sisämarkkinat".

Ilmaisu "ecu" korvataan ilmaisulla "euro".

Ilmaisu "joita ei koske poikkeus" korvataan ilmaisulla "joiden rahayksikkö on euro".

Lyhenne "EKP" korvataan ilmaisulla "Euroopan keskuspankki" ja ilmaisu "EKPJ:n perussääntö" ilmaisulla "EKPJ:n ja EKP:n perussääntö".

Ilmaisu "114 artiklassa tarkoitettu komitea" korvataan ilmaisulla "talous- ja rahoituskomitea".

Ilmaisu "yhteisöjen tuomioistuimen perussääntö" korvataan ilmaisulla "Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö" ja ilmaisu "yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin" ilmaisulla "unionin yleinen tuomioistuin". "Lainkäyttövaliokunta" korvataan ilmaisulla "erityistuomioistuin".

Sopimuksessa luetellaan artikloittain määräykset, joissa otetaan käyttöön ilmaisut "erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä", "yksinkertaisella enemmistöllä", "Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan", "toimielin, elin tai laitos" ja "Euroopan unionin tuomioistuin".

Sopimuksessa luetellaan myös kohdat, joissa sana "yhteisö" poistetaan ennen sanaa "tuomioistuin", sekä muutetut viittaukset EU-sopimukseen.

B. Erityiset muutokset

Lissabonin sopimuksen 2 artiklan B kohta sisältää EY-sopimuksen eri osien otsikkojen ja artiklojen muuttamista koskevat määräykset.

EY-sopimus, joka nimetään EUT-sopimukseksi, jakautuu johdantoon ja seitsemään osaan. Ensimmäiseen unionin periaatteita koskevaan osaan sisältyvät unionin toimivallan jaottelua ja toimivallan aloja koskevat määräykset (I osasto) ja yleisesti sovellettavat määräykset (II osasto). EUT-sopimuksen toisen osan otsikko laajennetaan muotoon "syrjintäkielto ja unionin kansalaisuus", kuvaamaan osan laajennettua sisältöä. Sopimuksen kolmas osa sisältää unionin sisäiset politiikat ja toimet: sisämarkkinat (I osasto), tavaroiden vapaa liikkuvuus (I a osasto), maatalous ja kalastus (II osasto), henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus (III osasto), vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue (IV osasto), liikenne (V osasto), kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt (VI osasto), talous- ja rahapolitiikka (VII osasto), työllisyys (VIII osasto), sosiaalipolitiikka (IX osasto), Euroopan sosiaalirahasto (X osasto), koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu (XI osasto), kulttuuri (XII

osasto), kansanterveys (XIII osasto), kuluttajansuojat (XIV osasto), Euroopan laajuiset verkot (XV osasto), teollisuus (XVI osasto), taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus (XVII osasto), tutkimus ja teknologinen kehittäminen sekä avaruusala (XVIII osasto), ympäristö (XIX osasto), energia (XX osasto), matkailu (XXI osasto), pelastuspalvelu (XXII osasto) ja hallinnollinen yhteistyö (XXIII osasto). Sopimuksen neljäs osa sisältää nykyiseen tapaan määräykset merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista. Uusi EUT-sopimuksen viides osa sisältää määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta. Se jakautuu seitsemään osastoon seuraavasti: yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta (I osasto), yhteinen kauppapolitiikka (II osasto), yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu (III osasto), rajoittavat toimenpiteet (IV osasto), kansainväliset sopimukset (V osasto), unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin sekä unionin edustustot (VI osasto) ja yhteisvastuulauseke (VII osasto). EUT-sopimuksen kuudes osa sisältää toimielinjärjestelmää ja varainhoitoa koskevat määräykset. Sopimuksen yleiset määräykset ja loppumääräykset sisältyvät sen seitsemänteen osaan. EUT-sopimuksen rakenne vastaa suurelta osin nykyisen EY-sopimuksen rakennetta, ja se sisältää pääosin perustuslakisopimuksen III osaan sisältyviä määräyksiä.

JOHDANTO-OSA

EY-sopimuksen, joka nimetään EUT-sopimukseksi, johdanto-osan toista ja viimeistä kappaletta muutetaan. Toisessa kappaleessa ilmaisu "maittensa" korvataan sanalla "valtioidensa", joka on perussopimuksissa muualla käytössä oleva ilmaisu. Viimeisen johdantokappaleen ilmaisu "ovat tehneet päätöksen perustaa Euroopan yhteisö ja tätä varten nimenneet" korvataan ilmaisulla "ovat nimenneet". Koska Euroopan yhteisön tilalle muutetuissa perussopimuksissa tulee Euroopan unioni, jonka perustamisesta määrätään EU-sopimuksessa, viittaus Euroopan yhteisön perustamiseen poistetaan EUT-sopimuksen johdanto-osan viimeisestä kappaleesta.

ENSIMMÄINEN OSA

PERIAATTEET

1 ja 2 artikla kumotaan. Nykyisessä SEY 1 artiklassa määrätään Euroopan yhteisön perustamisesta ja SEY 2 artiklassa yhteisön päämääristä. SEY 1 artikla kumotaan tarpeettomana Euroopan unionin tullessa yhteisön sijaan ja SEY 2 artiklan asiasisältö korvataan SEU 2 artiklalla.

1 a artiklassa (uusi 1 artikla) luonnehditaan EUT-sopimusta ja sen suhdetta EU-sopimukseen. Samansisältöistä määräystä ei sisälly EY-sopimukseen eikä perustuslakisopimukseen. Uuden määräyksen tarkoituksena on varmistaa, että vaikka vuoden 2007 HVK:ssa päätettiin luopua perustuslakisopimuksen kaltaisesta yhtenäisestä perussopimuksesta, EU-sopimus ja EUT-sopimus muodostavat yhden kokonaisuuden, jonka molemmilla osilla on yhtäläinen oikeudellinen arvo.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että EUT-sopimuksella järjestetään Euroopan unionin toiminta. Lisäksi EUT-sopimuksella määritellään unionin toimivallan alat ja rajat sekä yksityiskohtaiset säännöt toimivallan käytöstä. Kohta täydentää osaltaan SEU 3 b artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan EUT-sopimus ja EU-sopimus ovat ne sopimukset, joihin unioni perustuu. Nämä sopimukset, joista käytetään nimitystä "perussopimukset", ovat nimenomaisen määräyksen mukaan keskenään oikeudellisesti samanarvoiset. Vastaava määräys sisältyy myös SEU 1 artiklan kolmanteen kohtaan.

I OSASTO

UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU JA TOIMIVALLAN ALAT

2 a artikla (uusi 2 artikla) sisältää määräykset unionin toimivallan jaottelusta unionin yksinomaiseen toimivaltaan, unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan sekä unionin toimivaltaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Määräyksessä yksilöidään unionin ja jäsenvaltioiden

toimivallan suhdetta koskevat keskeiset säännöt kunkin kolmen päätoimivaltaluokan osalta. Lisäksi artikla sisältää erityismääräykset jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittamisesta sekä yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, jotka eivät kuulu mihinkään kolmesta päätoimivaltaluokasta. Unionin voimassaolevat perussopimukset eivät sisällä vastaavia yleisiä määräyksiä unionin tai yhteisön toimivallan jaottelusta. Artiklaan kirjatut periaatteet vastaavat kuitenkin EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa pääosin nykyistä oikeustilaa. Artiklaa vastaava määräys sisältyy perustuslakisopimuksen I-12 artiklaan.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvalla alalla ainoastaan unioni voi toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot sen sijaan voivat tehdä näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön panemiseksi. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (esimerkiksi asia 804/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, Kok. suomenk. erityispainos VI, s. 81, 17–20 ja 30 kohta, sekä asia 174/84, Bulk Oil v. Sun International Limited ja Sun Oil Trading Company, Kok. suomenk. erityispainos VIII, s. 451, 31 kohta).

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvalla alalla sekä unioni että jäsenvaltiot voivat toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaansa. Lisäksi jäsenvaltiot voivat jälleen käyttää toimivaltaansa siltä osin kuin unioni on päättänyt lakata käyttämästä omaansa. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltiot eivät nykyisinkään voi jaetun toimivallan alalla itsenäisesti toteuttaa toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa jo olemassa olevan yhteisön sekundäärioikeuden kanssa (esimerkiksi asia C-154/00, komissio v. Kreikka, Kok. 2002, s. I-3879, 12 kohta). Eri asia on, että jatkossakin voidaan tietyissä tapauksissa sallia jäsenvaltion poikkeavan unionin säädöksestä joko suoraan perussopimuksen määräyksen tai kyseiseen säädökseen sisältyvän valtuutussäännöksen nojalla. Kohtaan liittyy jaetun toimivallan käyttöä

koskeva pöytäkirja ja toimivallan jakoa koskeva julistus (nro 18).

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot sovittavat yhteen talous- ja työllisyyspolitiikkansa EUT-sopimuksessa määrättyjen sääntöjen mukaisesti, joiden laatiminen kuuluu unionin toimivaltaan. Määräyksessä ei kuitenkaan lähemmin yksilöidä unionin toimivallan luonnetta kyseisellä alalla. Talous- ja työllisyyspolitiikan yhteensovittamisen sisällyttäminen artiklaan erilliseksi kohdakseen kuitenkin osoittaa, ettei kysymys ole artiklan 2 kohdassa tarkoitettusta jaetusta toimivallasta eikä artiklan 5 kohdassa tarkoitettusta alasta, jolla unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia. Sama koskee artiklan 4 kohdassa tarkoitettua unionin EUSopimuksen määräysten mukaista toimivaltaa määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mihin kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asteittainen määrittely.

Artiklan 5 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan unionilla on perussopimuksissa määrättyillä aloilla ja niissä määrättyin edellytyksin toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia. Määräyksessä tarkoitettun toimivallan luonne poikkeaa unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta ensinnäkin siinä suhteessa, ettei unionin toimivalta näillä niin sanotuilla tukitoimialoilla milloinkaan syrjäytä jäsenvaltioiden toimivaltaa. Unionin toimivallan käyttämisestä ei toisin sanoen seuraa, että jäsenvaltiot menettäisivät oikeuden käyttää omaa toimivaltaansa unionin toteuttamien toimenpiteiden kattamissa kysymyksissä.

Periaatetta, jonka mukaan tukitoimialoilla lainsäädäntövallan ja muutoinkin toteuttavan politiikan pääpaino kuuluu selkeästi jäsenvaltioille, korostaa myös kaikkia tukitoimialoja koskeva, artiklan 5 kohdan toiseen alakohtaan kirjattu harmonisointikielto. Sen mukaan perussopimusten kyseisiä aloja koskevien määräysten perusteella annettavat oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Vaikka säädöstyyppinä tukitoimialoilla ovatkin käytössä asetus, direktiivi ja päätös, harmonisointikielto rajoittaa niiden toimenpiteiden sisäl-

töä, joihin unionin toimielimet voivat kyseisiä aloja koskevien määräysten perusteella ryhtyä. EUT-sopimuksen mukaisista tukitoimialoista vastaava harmonisointikielto koskee nykyisin koulutusta, ammatillista koulutusta ja nuorisoa (SEY 149 artiklan 4 kohta ja 150 artiklan 4 kohta), kulttuuria (SEY 151 artiklan 5 kohta) sekä kansanterveyttä (SEY 152 artiklan 4 kohdan c alakohta). EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä kyseisiä aloja ei kuitenkaan ole vakiintuneesti luonnehdittu erityiseen, jaetusta toimivallasta erilliseen tukitoimialojen toimivaltaluokkaan kuuluviksi, vaan EUT-sopimuksen mukaisen tukitoimialojen toimivaltaluokan taustalla voidaan katsoa olevan lähinnä oikeuskirjallisuuteen pohjautuva tiettyjen, lähinnä edellä mainitun harmonisointikiellon piiriin kuuluvien yhteisön politiikka-alojen systematisointi yhteisön niin sanotun täydentävän toimivallan alaan kuuluviksi.

Artiklan 5 kohdan toisen alakohdan harmonisointikiellon kattamissa tapauksissa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistaminen ei ole mahdollista myöskään SEUT 308 artiklan joustolausekkeen eikä yhteistä kauppapolitiikkaa koskevan SEUT 188 c artiklan nojalla kyseisiin määräyksiin sisältyvien nimenomaisten kieltojen valossa.

Artiklan 6 kohdan mukaan unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään perussopimusten kutakin alaa koskevissa määräyksissä. Artiklan muista määräyksistä poiketen 6 kohta ei varsinaisesti koske toimivallan luokittelua, vaan sen tarkoituksena on vahvistaa periaate, jonka mukaan unionin toimivallan laajuus samoin kuin sen käyttöä koskevat menettelyt määräytyvät viime kädessä perussopimusten kutakin politiikka-alaa koskevien määräysten perusteella.

2 b artikla (uusi 3 artikla) sisältää luettelon aloista, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan, sekä määräykset tilanteista, jolloin unionin toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia on luonteeltaan yksinomaista myös muilla kuin edellä mainittuun luetteloon kuuluvilla aloilla. Artikla on uusi ja vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen 1-13 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat seuraavat alat:

– tulliliitto;

– sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;

– niiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka, joiden rahayksikkö on euro;

– meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen osana yhteistä kalastuspolitiikkaa; sekä

– yhteinen kauppapolitiikka.

Määräys perustuu EY-tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön tulliliiton ja kauppapolitiikan (asia 8/73, Hauptzollamt Bremerhaven v. Massey-Ferguson, Kok. suomenk. erityispainos II, s. 139, lausunto 1/75, Kok. suomenk. erityispainos II, s. 521, ja lausunto 1/78, Kok. suomenk. erityispainos IV, s. 561) sekä meren elollisten luonnonvarojen säilyttämisen (asia 804/79, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, Kok. suomenk. erityispainos VI, s. 81) osalta. Euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden rahapolitiikkaa nykyisin koskevan Euroopan yhteisön toimivallan luonteesta ei ole nimenomaista EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, mutta kyseisen yhteisötoimivallan yksinomaisen luonteen voidaan katsoa johtuvan asian luonteesta. Sen sijaan sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen ei EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan nykyään kuulu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan, vaan jäsenvaltioiden velvollisuuden pidättyä toteuttamasta yhteisön kilpailulainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia toimenpiteitä on katsottu seuraavan SEY 10 artiklan mukaisesta vilpittömän yhteistyön periaatteesta (asia 14/68, Walt Wilhelm ym. v. Bundeskartellamt, Kok. suomenk. erityispainos I, s. 377).

Artiklan 2 kohdassa määrätään tilanteista, joissa unionin toimivalta kansainvälisen sopimuksen tekemiseen on luonteeltaan yksinomaista myös muilla kuin artiklan 1 kohdan tarkoittamilla aloilla. Artiklan 2 kohta ei toisin sanoen perusta unionille yksinomaista toimivaltaa tietyillä politiikka-aloilla tai tietyssä asiakysymyksessä, vaan unionin toimivallan yksinomainen luonne on kytketty määräyksessä yksilöityjen, soveltamisalaltaan yleisten edellytysten täyttymiseen kutakin sopimusta koskevassa yksittäistapauksessa. Kyseinen kohta koskee vain unionin sopimustoimivallan luonnetta, kun taas määräykset siitä, milloin unionilla on toimivalta

tehdä kansainvälinen sopimus, sisältyvät SEUT 188 I artiklan 1 kohtaan.

Artiklan 2 kohdan määräykset unionin yksinomaisesta sopimustoimivallasta perustuvat EY-tuomioistuimen Euroopan yhteisön ulkoista toimivaltaa koskevaan oikeuskäytäntöön. Kyseisen kohdan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyksikössä hyväksytyssä unionin säädöksessä (lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI, s. 237, 95 kohta, ja asia C-469/98, komissio v. Suomi, Kok. 2002, s. I-9627, 83 kohta) tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa (lausunto 1/94, 85-86 kohta, ja asia C-469/98, komissio v. Suomi, 58 kohta), tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta (asia 22/70, komissio v. neuvosto (niin sanottu ERTA-tapaus), Kok. suomenk. erityispainos I, s. 553, 17 ja 22 kohta, ja asia C-469/98, komissio v. Suomi, 77 kohta).

Sanotuista unionin yksinomaisen sopimustoimivallan perusteista käytännön merkitykseltään selvästi keskeisimpänä voidaan pitää EY-tuomioistuimen ERTA-oikeuskäytäntöä vastaavaa määräystä, jonka mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta siltä osin kuin tehtävä kansainvälinen sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Sen sijaan perustetta, joka edellyttää sopimuksen tekemisestä säädetyn lainsäätämisyksikössä hyväksytyssä säädöksessä, voidaan oikeuskäytännön valossa pitää lähinnä ERTA-oikeuskäytännön alaan kuuluvana erityistapauksena (asia C-469/98, komissio v. Suomi, 80-83 kohta). Perustetta, jossa edellytyksenä on sopimuksen tekemisen välttämättömyys unionin sisäisen toimivallan käytön kannalta, voidaan puolestaan pitää soveltamisalaltaan suhteellisen kapealajaisena (asia C-469/98, komissio v. Suomi, 58 kohta).

ERTA-doktriinia vastaavan yksinomaisen toimivallan perusteen osalta artiklan 2 kohdassa täsmennetään nimenomaisesti se nykyisin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyvä periaate, että unionin toimivalta on luonteeltaan yksinomaista vain siltä osin kuin tehtävä sopimus voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Näin ollen jäsenvaltioilla säilyy oikeus tulla sopi-

muksen osapuoliksi unionin rinnalla, mikäli unionilla ei artiklan muiden määräysten nojalla ole sopimuksen kokonaisuudessaan kattavaa yksinomaista toimivaltaa. Tältäkin osin artiklan 2 kohta vastaa tarkoin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

2 c artiklassa (uusi 4 artikla) määrätään unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvista aloista. Artikla on uusi ja vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen I-14 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimivalta on luonteeltaan jäsenvaltioiden kanssa jaettua silloin, kun se ei koske SEUT 2 b artiklan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja taikka SEUT 2 e artiklassa tarkoitettuja aloja, joilla unioni voi toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Systematiikka, jonka mukaan unionin toimivalta on pääsäännön mukaan luonteeltaan jaettua, vastaa nykyistä oikeustilaa. EY-tuomioistuin on oikeuskäytännössään noudattanut johdonmukaisesti periaatetta, jonka mukaan Euroopan yhteisön toimivalta on luonteeltaan lähtökohtaisesti jaettua, jollei erityisellä perusteella voida katsoa sen olevan yksinomaista (esimerkiksi lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI, s. 237, lausunto 2/92, Kok. 1995, s. I-521, ja lausunto 2/00, Kok. 2001, s. I-9713). Toisin sanoen jo nykyisessä, EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvassa toimivalta-luokittelussa yhteisön ja jäsenvaltioiden jaettu toimivalta on toimivaltaloukkana residuaalinen suhteessa yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Kuten edellä SEUT 2 a artiklan 5 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on selvitetty, ei jaetun toimivallan luokasta erillisellä tukitoimialojen toimivaltaloukalla sen sijaan ole vakiintunutta asemaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Artiklan 2 kohta sisältää unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvia aloja koskevan luettelon, joka sanamuotonsa valossa ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Jaettuun toimivaltaan kuuluvat:

- sisämarkkinat; sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen kuuluu kuitenkin SEUT 2 b artiklan 1 kohdan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan;
- sosiaalipolitiikka EUT-sopimuksessa määriteltyjen näkökohtien osalta; näihin kuu-

luvut ainakin SEUT 137 artiklan 2 kohdan b alakohdan unionille perustama toimivalta säättää sanotun määräyksen 1 kohdan a–i alakohdassa tarkoitettuja aloja koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä SEUT 141 artiklan 3 kohdan mukainen toimivalta toteuttaa kyseisen määräyksen tarkoittamia miesten ja naisten tasa-arvoa koskevia toimenpiteitä työtä ja ammattia koskevissa kysymyksissä; sosiaalipolitiikan muita unionin toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä koskee SEUT 2 d artiklan 3 kohta;

– taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;

– maatalous ja kalastus, lukuun ottamatta meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä, joka kuuluu SEUT 2 b artiklan 1 kohdan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan;

– ympäristö;

– kuluttajansuojat;

– liikenne;

– Euroopan laajuiset verkot;

– energia;

– vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue; sekä

– kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset EUT-sopimuksessa määriteltujen näkökohtien osalta; määräys viittaa unionin toimivaltaan toteuttaa SEUT 152 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, joilla puututaan yhteisiin turvallisuuskysymyksiin; unionin muiden kansanterveyden alan toimenpiteiden osalta on kysymys SEUT 2 e artiklan tarkoittamista ihmisten terveyden suojelua ja kohentamista koskevista toimista.

Koska artiklan 2 kohdan luettelo ei siis kuitenkaan ole luonteeltaan tyhjentävä, luonteeltaan jaettua on kaikki muukin sopimuksessa unionille annettu toimivalta, joka ei koske unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja tai aloja, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin talous- ja työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen sekä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, joita koskevat SEU 11 artiklan ja SEUT 2 d artiklan erityismääräykset ja joiden ei voida katsoa kuuluvan mihinkään kolmesta päätoimivaltuudesta.

Artiklan 2 kohdan luettelo vastaa pääosin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Kuten edellä SEUT 2 b artiklaa koskevien yksityis-

kohtaisten perustelujen yhteydessä on todettu, sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen ei nykyisin kuulu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Toisaalta taas teollisuutta, joka SEUT 2 e artiklassa luokitellaan tukitoimialaksi, ei nykyisin EY-sopimuksessa koske SEUT 2 a artiklan 5 kohdan toiseen alakohtaan sisältyvää harmonisointikieltoa vastaava kielto, joten teollisuutta voidaan nykyisin pitää luonteeltaan lähinnä yhteisön ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan kuuluvana. SEUT 2 c artiklan 2 kohdassa luetelluista aloista energia on politiikka-alana uusi. Nykyisen SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimintaan tosin sisältyvät toimenpiteet muun ohella energian alalla, mutta EY-sopimus ei sisällä muita nimenomaisia määräyksiä kyseisestä alasta.

Muutosta nykyiseen oikeustilaan merkitsee myös se, että poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö kuuluvat osana vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Nykyisin kyseisiä aloja koskevat määräykset ovat EU-sopimuksen VI osastossa (III pilarissa), eikä kyseisiin määräyksiin perustuva unionin toimivalta ole kaikilta osin luonteeltaan rinnastettavissa EY-sopimuksen mukaiseen jaettuun toimivaltaan (SEU 47 artikla ja asia C-170/96, komissio v. neuvosto, Kok. 1998, s. I-2763). Todettakoon lisäksi, että EY-tuomioistuin on tietyissä tapauksissa katsonut sääntelyn, joka on annettu III pilarissa osana rikosoikeudellista yhteistyötä, kuuluvan eräiltä osin I pilarissa EY-lainsäädäntönä annettavaksi ja siten EY-sopimuksen mukaiseen jaettuun toimivaltaan kuuluvaksi (asia C-176/03, komissio v. neuvosto, ja asia C-440/05, komissio v. neuvosto; asioita käsitellään tarkemmin SEUT 69 b artiklaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa).

Artiklan 3 kohdan mukaan tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia sekä toteuttaa muitakin toimia ilman, että tämän toimivallan käyttäminen kuitenkaan estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Artiklan 4 kohta sisältää vastaavan määräyksen koskien kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua. Kyseisissä määräyksissä luetelluista aloista avaruus ja humanitaarinen apu ovat politiikka-

aloina uusia. Avaruuspolitiikkaa koskevaan SEUT 172 a artiklaan lisättiin vuoden 2007 HVK:ssa tarkennus, jonka mukaan kyseisen oikeusperustan nojalla hyväksyttävät toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

Artiklan 3 ja 4 kohdan seurauksena jaetun toimivallan aloja SEUT 2 a artiklan 2 kohdan mukaan koskeva peruseriaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää näillä aloilla toimivaltaansa vain siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä, ei siten sovellu SEUT 2 c artiklan 3 ja 4 kohdassa mainituilla aloilla. Tältä osin unionin toimivalta kyseisillä aloilla vastaa asiallisesti luonteeltaan toimivaltaa, joka unionilla on SEUT 2 e artiklassa tarkoitetuilla tukitoimialoilla. EY-sopimukseen ei nykyisin sisälly vastaavia määräyksiä, joskin EY-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä on saatavissa tiettyä tukea unionin toimivallan kuvatulaiselle erityisluonteelle kehitys yhteistyön ja humanitaarisen avun aloilla (asia C-316/91, parlamentti v. neuvosto, Kok. suomenk. erityispainos XV, s. I-55, ja yhdistetyt asiat C-181/91 ja C-248/91, parlamentti v. neuvosto ja komissio, Kok. suomenk. erityispainos XIV, s. I-289).

2 d artikla (uusi 5 artikla) on nykytilaan verrattuna uusi ja se sisältää määräykset jäsenvaltioiden talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikkojen yhteensovittamisesta, jota koskevat peruseriaatteet ovat nykyisin eri puolilla EY-sopimusta jäljempänä kuvatulla tavalla. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-15 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot soveltavat yhteen talouspolitiikkansa unionin puitteissa, mitä varten neuvosto hyväksyy toimenpiteitä, erityisesti näiden politiikkojen laajat suuntaviivat. Euron käyttöön ottaneisiin jäsenvaltioihin sovelletaan erityismääräyksiä. Määräys vastaa EY-sopimuksen kolmannen osan VII osastoon nykyisin sisältyviä peruseriaatteita ja SEY 99 artiklan määräyksiä talouspolitiikan laajoista suuntaviivoista. Myös euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskeva määräys vastaa nykyistä oikeustilaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen. Kyseisistä toimenpiteistä määräyk-

sessä on erikseen mainittu jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkoja koskevien suuntaviivojen määrittely. Nykyisin työllisyyttä koskevista suuntaviivoista, jotka jäsenvaltioiden tulee ottaa huomioon työllisyyspolitiikassaan, määrätään SEY 128 artiklassa.

Artiklan 3 kohdan mukaan unioni voi tehdä aloitteita, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittaminen. Määräyksellä viitataan muihin unionin toimivallassa oleviin sosiaalipolitiikan näkökohtiin kuin niihin, jotka 2 c artiklan 2 kohdan mukaan kuuluvat unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan.

2 e artikla (uusi 6 artikla) sisältää luettelon aloista, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi. Määräys on nykytilaan verrattuna uusi ja se vastaa perustuslakisopimuksen I-17 artiklaa lukuun ottamatta muutosta, jolla korostetaan unionin tukevan, yhteensovittavan tai täydentävän jäsenvaltioiden toimia. Perustuslakisopimuksen mukaan unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Artiklan määräyksen tarkoittamia aloja ovat:

- ihmisten terveyden suojelu ja kohentaminen;
- teollisuus;
- kulttuuri;
- matkailu;
- yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu;
- pelastuspalvelu sekä
- hallinnollinen yhteistyö.

II OSASTO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

2 f artiklassa (uusi 7 artikla) määrätään, että unioni varmistaa eri politiikkojen ja toimien välisen johdonmukaisuuden kaikki tavoitteensa huomioon ottaen ja annetun toimivallan periaatetta noudattaen. Määräys on uusi mutta vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEU 3 artiklan ensimmäistä kohtaa, jonka mukaan unionin yhteisen toimielinjärjestelmän tehtävänä on turvata muun ohella unionin tavoit-

teiden saavuttamiseksi suoritettavien toimien johdonmukaisuus. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-115 artiklaa.

3 artikla (uusi 8 artikla) vastaa pääpiirteissään nykyistä SEY 3 artiklan 2 kohtaa ja perustuslakisopimuksen III-116 artiklaa, joissa määrätään naisten ja miesten eriarvoisuuden poistamisesta ja tasa-arvon edistämisestä. Määräystä on kuitenkin muokattu niin, että ilmaisu "Toteuttaessaan tässä artiklassa tarkoitettua toimintaa yhteisö" korvataan ilmaisulla "Unioni pyrkii kaikissa tomissaan", joten määräys on aiempaa kattavampi. Nykyinen SEY 3 artiklan 1 kohta kumotaan ja se korvataan asiasisällön osalta SEUT 2 b–2 e artiklalla.

4 artikla, joka koskee talous- ja rahapolitiikkaa, siirretään mukautettuna SEUT 97 b artiklaan.

5 artikla, joka koskee yhteisön annettua toimivaltaa ja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta, kumotaan. Se korvataan SEU 3 b artiklalla.

5 a artikla (uusi 9 artikla) on nykytilaan verrattuna uusi ja samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-117 artikla. Artiklaan sisältyvä määräys korkean työllisyystason edistämistä sisältyy osittain jo nykyisen SEY 127 artiklan 2 kohtaan ja määräys ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvistä vaatimuksista jo nykyisen SEY 152 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan. Määräykset riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen liittyvien vaatimusten huomioon ottamisesta unionin politiikan ja toiminnan määrittelyssä ja toteuttamisessa ovat uusia.

5 b artikla (uusi 10 artikla) on nykytilaan verrattuna uusi. Artiklan mukaan unioni pyrkii politiikkojensa ja toimiensa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-118 artikla. Vaikka nykyinen SEY 13 artikla, jota EUT-sopimuksessa vastaa 16 e artikla, mahdollistaakin yhteisön toimivallan rajoissa edellä mainittujen syrjinnän muotojen torjumiseksi tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisen, eivät unionin nykyiset perussopimukset sisällä

SEUT 5 b artiklaa vastaavaa yleisesti sovellettavaa määräystä.

6 artiklan (uusi 11 artikla) mukaan ympäristönsuojelun vaatimukset on sisällytettävä unionin politiikan ja toiminnan määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestäväin kehityksen edistämiseksi. Artikla on samansisältöinen kuin nykyinen SEY 6 artikla ja perustuslakisopimuksen III-119 artikla.

6 a artiklalla (uusi 12 artikla) korvataan nykyisen SEY 153 artiklan 2 kohdan horisontaalinen määräys kuluttajansuojaa koskevien vaatimusten huomioonottamisesta muilla politiikan aloilla ja muussa toiminnassa. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-120 artikla.

6 b artikla (uusi 13 artikla) on uusi. Se koskee eläinten suojelua ja hyvinvointia. Artikla vastaa eräitä määräyksen sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta Amsterdamin sopimuksella EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-121 artiklaa.

7–9 artikla, jotka koskevat yhteisön toimielimiä, kumotaan. Niiden asiasisältö korvataan SEU 9 artiklan määräyksillä ja 8 artiklan osalta lisäksi SEUT 245 a artiklan 1 kohdalla.

10 artikla, joka koskee jäsenvaltioiden velvollisuutta panna EY-sopimuksesta ja toimielinten säädöksistä johtuvat velvoitteet täytäntöön, kumotaan. Sen asiasisältö korvataan SEU 3 a artiklan 3 kohdalla.

11 ja 11 a artikla, jotka koskevat tiiviimpää yhteistyötä, korvataan SEU 10 artiklalla sekä 280 a–280 i artiklalla siten kuin näiden artiklojen käsittelyn yhteydessä tarkemmin selostetaan.

12 artiklasta, joka koskee kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää, tulee SEUT 16 d artikla, jota selostetaan jäljempänä.

13 artiklasta, joka koskee toimenpiteitä sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi, tulee SEUT 16 e artikla jäljempänä esitetyllä tavalla muutettuna.

14 artiklasta, joka koskee sisämarkkinoiden määritelmää ja tavoitetta sisämarkkinoiden luomisesta, tulee SEUT 22 a artikla jäljempänä esitetyllä tavalla mukautettuna.

15 artiklasta, joka koskee eri kehitystasolla olevien kansantalouksien ongelmien huomiointia, tulee SEUT 22 b artikla teknisesti mukautettuna.

16 artiklaan (uusi 14 artikla) sisältyvä, unionia ja jäsenvaltioita koskeva velvoite huolehtia siitä, että yleistä taloudellista etua koskevat palvelut toimivat sellaisten periaatteiden pohjalta ja erityisesti sellaisin taloudellisin ja rahoituksellisin edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä, vastaa keskeisiltä osiltaan nykyistä SEY 16 artiklaa. Muutoksena viimeksi mainittuun määräykseen muutetussa 16 artiklassa korostetaan nimenomaisesti määräyksen tarkoittamien palvelujen toimintaa koskevien taloudellisten ja rahoituksellisten edellytysten turvaamista. Lisäksi 16 artiklassa mainittuun luetteloon erityismääräyksistä, joiden soveltamista 16 artiklalla ei rajoiteta, lisätään SEU 3 a artikla.

Nykyistä SEY 16 artiklaa vastaavien määräysten lisäksi muutettu 16 artikla perustaa unionille toimivallan määrittellä tavallista lainsäätämisympäristöstä noudattaen annettulla asetuksella yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen toimintaa sääntelevät periaatteet sekä niitä koskevat taloudelliset ja rahoitukselliset edellytykset. Unionille määräyksellä perustettava toimivalta ei kuitenkaan rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa määräyksen tarkoittamia palveluja perussopimuksissa määrätyn mukaisesti. Koska 16 artikla ei määräyksen nimenomaisen sanamuodon mukaan rajoita SEU 3 a artiklan ja SEUT 73, 86 ja 87 artiklan soveltamista, 16 artiklaan perustuva toimivalta ei rajoita myöskään unionin mahdollisuuksia toteuttaa yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyviä toimenpiteitä edellä mainittujen määräysten nojalla. Tältä osin erityisen keskeinen on SEUT 86 artikla, jonka mukaan perussopimusten määräyksiä sovelletaan vain siltä osin, kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavia yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Nykyisen SEY 86 artiklan sekä EY-sopimuksen muiden sisämarkkinoita koskevien määräysten nojalla yhteisö onkin toteuttanut yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevia säädöksiä muun ohella posti-, telekommunikaatio- ja energiasektoreilla. Lissabonin sopimukseen liitetään

myös uusi, yleistä etua koskevista palveluista tehty pöytäkirja, jossa sovitaan tarkemmin niiden tulkinnasta.

16 a artiklassa (uusi 15 artikla) määrätään unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnan avoimuudesta ja asiakirjajulkisuudesta. Nykysopimuksissa määräystä vastaa lähinnä SEY 255 artikla, joka koskee asiakirjajulkisuutta. Nykyiseen SEY 255 artiklaan verrattuna asiakirjajulkisuuden soveltamisala laajenee. Lisäksi SEUT 16 a artiklaan sijoitetaan yleinen avointa hallintotapaa koskeva periaate sekä määräys Euroopan parlamentin ja neuvoston istuntojen julkisuudesta. Määräys neuvoston istuntojen julkisuudesta sisältyy myös SEU 9 c artiklan 8 kohtaan. SEUT 16 a artikla vastaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen unionin toiminnan avoimuutta koskevaa I-50 artiklaa sekä tarkemmat määräykset asiakirjajulkisuuden toteuttamisesta sisältävää III-399 artiklaa.

SEU 1 artiklan toiseen kohtaan sisältyy edelleen viittaus kansojen yhä läheisempään liittoon, jossa päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja läheisyysperiaatetta noudattaen. Lisäksi EU-sopimuksen demokratian periaatteita koskevan II osaston 8 a artiklan 3 kohtaan sisällytetään viittaus siihen, että päätökset unionissa tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.

SEUT 16 a artiklan 1 kohta on nykytilaan nähden uusi ja sisältää yleisen avoimuusperiaatteen. Artiklassa määrätään, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen. Viittaus täydentää yllä kuvattuja SEU 1 artiklan toisen kohdan ja SEU 8 a artiklan 3 kohdan viittauksia avoimuusperiaatteen noudattamiseen unionin toiminnassa.

Artiklan 2 kohta on nykytilaan nähden uusi ja sisältää määräyksen Euroopan parlamentin ja neuvoston istuntojen julkisuudesta. Euroopan parlamentin istunnot ovat aina julkisia, mikä vastaa nykyistä käytäntöä. Neuvoston istunnot ovat julkisia silloin, kun neuvosto käsittelee esityksiä lainsäätämisympäristössä hyväksyttäväksi säädöksiksi ja äänestää niistä. Artikla liittyy neuvoston osalta SEU 9 c artiklan 8 kohtaan, jonka mukaan neuvoston

istunnot jaetaan kahteen osaan, joista toisessa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät unionin säädökset ja toisessa muut kuin lainsäädäntöasiat.

Nykyisin neuvostolle asetetaan SEY 207 artiklan 3 kohdassa velvollisuus määritellä työjärjestyksessään tilanteet, joissa sen katsotaan toimivan lainsäätäjänä, jotta näissä tapauksissa voitaisiin laajemmin sallia yleisön tutustua asiakirjoihin, säilyttäen samalla päätöksenteon tehokkuus. Neuvoston toimiessa lainsäätäjänä äänestystulos ja äänestysseilytykset sekä pöytäkirjaan merkityt lausumat ovat SEY 207 artiklan 3 kohdan nojalla aina julkisia. Neuvoston nykyisen työjärjestyksen (neuvoston päätös 2006/683/EY, Euratom, EUVL L 285 2006, s. 47) mukaan neuvoston istuntojen julkisuus koskee lähtökohtaisesti ainoastaan yhteispäätösmerkityksessä annettavia säädöksiä. Lissabonin sopimus merkitsee neuvoston istuntojen osalta sitä, että avoimuudesta tulee kaikissa lainsäädäntömenettelyissä sovellettava pääsääntö.

Artiklan 3 kohdan ensimmäinen alakohta sisältää asiakirjajulkisuutta koskevan pääperiaatteen, jonka mukaan unionin kansalaisilla, kaikilla jossain jäsenvaltiossa asuvilla luonnollisilla henkilöillä sekä kaikilla oikeushenkilöillä, joilla on sääntömääräinen kotipaikka jossain jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua unionin asiakirjoihin. Artikla vastaa SEY 255 artiklan 1 kohtaa, mutta sen soveltamisala laajenee kattamaan Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen lisäksi kaikkien muidenkin unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjat. Lisäksi määräykseen lisätään, että oikeus koskee kaikkia asiakirjoja niiden tallennemuodosta riippumatta. Nykyään asiakirjan määritelmä sisältyy SEY 255 artiklan nojalla hyväksytyyn asiakirjajulkisuutta koskevaan sekundäärilainsäädäntöön (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1049/2001/EY, EYVL L 145 2001, s. 43). Oikeus tutustua asiakirjoihin toteutuu SEUT 16 a artiklan 3 kohdan mukaisesti määriteltyjen periaatteiden ja edellytysten perusteella.

Kohdan toisen alakohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavalla asetuksella asiakirjoihin tutustumisoikeutta koskevat yleiset periaatteet ja rajoitukset julkisen tai yksityisen edun huo-

mioon ottamiseksi. Kyseinen alakohta eroaa SEY 255 artiklan 2 kohdasta sikäli, että siinä yksilöidään annettava säädösinstrumentti. Tosin säädösinstrumenttina on käytännössä jo nyt käytetty juuri asetusta säädettäessä tutustumisoikeutta koskevista yleisistä periaatteista ja rajoituksista.

Kohdan kolmas alakohta vastaa pääosin SEY 255 artiklan 3 kohtaa. Alakohdan mukaan unionin kukin toimielin, elin ja laitos varmistaa työskentelynsä avoimuuden ja täsmentää toisessa alakohdassa tarkoitettua säädöksen mukaisesti omassa työjärjestyksessään erityissäännökset yleisön oikeudesta tutustua sen asiakirjoihin. Uutta SEY 255 artiklan 3 kohtaan verrattuna on se, että alakohta sisältää toimielimiä, elimiä ja laitoksia koskevan nimenomaisen velvoitteen toteuttaa avoimuutta. Velvollisuutta täsmentää työjärjestyksessään tutustumisoikeutta koskevat erityissäännökset ei enää myöskään rajoiteta Euroopan parlamenttiin, neuvostoon ja komissioon. Käytännössä muut unionin toimielimet, elimet ja laitokset ovat kuitenkin pääsääntöisesti jo aikaisemmin hyväksyneet asiakirjajulkisuutta koskevat säännökset ilman perussopimukseen perustuvaa suoranais- ta velvollisuutta.

Kohdan neljäs alakohta rajaa 3 kohdassa tarkoitettua asiakirjoihin tutustumisoikeutta Euroopan unionin tuomioistuimen, Euroopan keskuspankin ja Euroopan investointipankin osalta. Tutustumisoikeuden piiriin kuuluva aineisto rajataan vain niiden hallinnollisessa toiminnassa syntyneisiin asiakirjoihin.

Kohdan viides alakohta on uusi ja sisältää lainsäädäntömenettelyihin liittyviä asiakirjoja koskevan erityisen velvoitteen. Alakohdan mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto huolehtivat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta toisessa alakohdassa tarkoitettua asetuksessa säädetyin edellytyksin. Vastaavaa määräystä ei sisälly SEY 255 artiklaan. SEY 207 artiklan 3 kohdassa asetetaan neuvostolle kuitenkin siis velvoite määritellä työjärjestyksessään, missä tilanteissa sen katsotaan toimivan lainsäätäjänä, jotta näissä tapauksissa voitaisiin laajemmin sallia yleisön tutustumisoikeus asiakirjoihin.

16 b artikla (uusi 16 artikla) sisältää henkilötietojen suojaa koskevan määräyksen. Määräys vastaa asiallisesti pääpiirteittäin nykyistä

SEY 286 artiklaa. Perustuslakisopimuksen I-51 artiklaa määräs vastaa säädösnimikkeitä ja muita alla esitettäviä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohta on uusi ja sisältää määräyksen, jonka mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Kohtaa vastaava määräys sisältyy unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohtaan.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta sisältää oikeusperustamääräyksen. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä. Oikeusperusta koskee myös jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä silloin kun jäsenvaltiot toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaa kuuluvaa toimintaa. Kyseeseen tulevat myös säännöt, jotka koskevat artiklassa tarkoitettujen henkilötietojen vapaata liikkuvuutta.

Voimassa olevassa yhteisön lainsäädännössä yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettu niin sanottu tietosuojadirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, EYVL L 281 1995, s. 31) sääntelee henkilötietojen käsittelyä jäsenvaltioissa. Tietosuojadirektiivi on annettu nykyisen SEY 95 (entinen 100 a) artiklan nojalla. Yhteisöjen toimielinten ja elinten osalta vastaava sääntely perustuu nykyisen SEY 286 artiklan nojalla annettuun tietosuoja-asetukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 45/2001, EYVL L 8 2001, s. 1). Unionin III pilarin alalla tietosuoja koskeva sääntely on tällä hetkellä pirstaleista. Asiaa koskevia määräyksiä on sisällynyt useisiin eri instrumentteihin, esimerkiksi niihin, jotka koskevat Euroopan laajuisia tietojärjestelmiä. SEUT 16 b artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta muodostaa siten voimaan tullessaan ensi kerran kattavan oikeusperustan henkilötietoja koskevalle sääntelylle unionissa.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen. Artikla toistaa tältä osin perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan määräyksen.

Voimassa olevassa yhteisön lainsäädännössä tietosuoja-asetuksen sääntöjen noudatta-

mista valvoo tietosuoja-asetuksen 41 artiklassa tarkoitettu riippumaton viranomainen, Euroopan tietosuojavaltuutettu. Jäsenvaltioiden osalta tietosuojasäännösten noudattamista valvoo tietosuojadirektiivin 28 artiklassa tarkoitettu kansallinen tietosuojaviranomainen, joka toimii tehtäviään suorittaessaan itsenäisesti. SEUT 16 b artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu riippumaton viranomainen tullaan määrittelemään artiklan nojalla annettavassa säädöksessä.

Artiklan 2 kohdan toiseksi alakohdaksi on otettu määräys siitä, että artiklan nojalla annettavat säännöt eivät vaikuta SEU 25 a artiklassa tarkoitettuihin erityisiin sääntöihin. SEU 25 a artiklaan sisältyy erityinen oikeusperusta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan sijoitettavia tietosuojasääntöjä varten. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla hyväksyttävät tietosuojasäännöt jäävät Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalan ulkopuolelle. SEUT 16 b artiklan 2 kohdan toista alakohtaa vastaavaa poikkeusmääräystä ei sisälly SEY 286 artiklaan eikä perustuslakisopimuksen I-51 artiklaan.

Artiklasta on annettu julistus (nro 20), jonka mukaan aina kun artiklan nojalla annettavat henkilötietojen suojaa koskevat säännöt voivat vaikuttaa suoraan kansalliseen turvallisuuteen, tämä on otettava asianmukaisesti huomioon. Lisäksi henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla on annettu julistus (nro 21), jossa korostetaan näiden alojen erityisluonnetta. Julistuksia käsitellään tarkemmin julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

16 c artiklassa (uusi 17 artikla) määrätään kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemasta. Artikla on nykytilaan verrattuna uusi, mutta sen 1 ja 2 kohdassa toistetaan kokonaisuudessaan Amsterdamin sopimukseen liitetty julistus (nro 11) kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemasta. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-52 artikla.

Artiklan 1 kohdassa määrätään unionin kunnioittavan kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 2 kohdassa määrätään unionin kunnioittavan myös elämäkatsomuksellisten

ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin käyvän avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaa niiden identiteettiä ja erityisen tehtävän.

TOINEN OSA

SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAIKUUS

16 d artiklassa (uusi 18 artikla) vahvistetaan periaate, jonka mukaan perussopimusten soveltamisalalla kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä, tämän kuitenkin rajoittamatta sopimusten erityismääräysten soveltamista. Määräys on samansisältöinen kuin nykyinen SEY 12 artikla horisontaalista muutosta lukuun ottamatta ("tämä sopimus" korvataan sanalla "perussopimus"). Sääntely kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon täytäntöönpanosta voidaan toteuttaa tavallista lainsäätämisympäristössä noudattaen. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-4 artiklan 2 kohtaa ja III-123 artiklaa. Asiallinen muutos nykytilaan verrattuna on, että kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon soveltamisala laajenee koskemaan nykyisin EU-sopimuksen V ja VI osaston kattamia kysymyksiä, eli yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

16 e artikla (uusi 19 artikla) on oikeusperusta, jonka nojalla unioni voi vahvistaa tarvittavat toimenpiteet syrjinnän torjumiseksi sukupuolen, rodun, etnisen alkuperän, uskonnon, vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella. Artikla vastaa nykyistä SEY 13 artiklaa sekä perustuslakisopimuksen III-124 artiklaa jäljempänä esitetyin muutoksin. Sen soveltamisala laajenee kattamaan myös nykyisen EU-sopimuksen alan.

Artiklan 1 kohdan menettelyä on verrattuna SEY 13 artiklaan muutettu siten, että neuvosto toteuttaa toimenpiteensä erityisessä lainsäätämisympäristössä. Perustuslakisopimuksessa artiklan 1 kohdan mukainen menettely edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää, SEUT 16 e artiklan 1 kohdan mukaan

kuitenkin riittää Euroopan parlamentin kuuleminen.

Artiklan 2 kohtaa muutetaan SEY 13 artiklaan verrattuna päätöksentekomenettelyn nimityksen osalta. Verrattuna perustuslakisopimuksen III-124 artiklaan SEUT 16 e artiklassa ei eritellä käytettäviä säädösinstrumentteja.

17 artikla (uusi 20 artikla) sisältää unionin kansalaisuutta koskevat yleiset periaatteet ja luettelon kansalaisuuteen liittyvistä oikeuksista. Unionin kansalaisen määritelmä sijaitsee demokratian periaatteita koskevan EU-sopimuksen uuden II osaston 8 artiklassa.

Unionin kansalaisuutta koskevan 17 artiklan 1 kohdassa määrätään unionin kansalaisuuden käyttöön ottamisesta. Artiklan 1 kohtaan sisältyvät yleiset periaatteet vastaavat nykyisen SEY 17 artiklan 1 kohdan määräyksiä. Unionin kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet on 2 kohdassa lueteltu tiivistetyssä muodossa. Oikeudet vastaavat nykyisen SEY 18–21 artiklan määräyksiä lukuun ottamatta SEUT 17 artiklaan lisättyä oikeutta kääntyä neuvoo-antavien elinten puoleen. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-10 artiklaa. Myös perusoikeuskirjaan sisältyvä osasto kansalaisten oikeuksista (V osasto).

18 artikla (uusi 21 artikla) koskee unionin kansalaisen liikkumis- ja oleskeluvapautta. Määräys täydentää EUT-sopimuksen unionin kansalaisuutta koskevaa 17 artiklan 2 kohdan a alakohtaa. Artikla on oikeusperusta toimenpiteille, joilla helpotetaan unionin kansalaisten mahdollisuutta käyttää liikkumis- ja oleskeluvapautta. Artiklan 2 ja 3 kohtaa muutetaan päätöksentekoa koskevin osin ja määräämällä uudesta oikeusperustasta sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua koskeville toimenpiteille. Siltä osin kuin nykyisen SEY 18 artiklan 3 kohta sulkee passeja, henkilödistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja koskevat määräykset yhteisön toimivallan ulkopuolelle, asiasta määrätään SEUT 62 artiklan 3 kohdassa. Muutetut 18 artiklan 2 ja 3 kohta vastaavat perustuslakisopimuksen III-125 artiklan 1 ja 2 kohtaa.

Artiklan 1 kohtaa, joka koskee unionin kansalaisen liikkumis- ja oleskeluvapautta, ei muuteta horisontaalisia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämistä

däntömenettelyä noudattaen antaa säännöksiä artiklan 1 kohdassa tarkoitetun unionin kansalaisen liikkumis- ja oleskeluvapauden käyttämisen helpottamiseksi.

Artiklan 3 kohtaa muutetaan määräämällä, että artiklan 1 kohdassa tarkoitetun unionin kansalaisen liikkumis- ja oleskeluvapauden käyttämisen turvaamiseksi ja jollei perussopimuksissa ole määräyksiä tähän toimintaan tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

19 artiklaa (uusi 22 artikla) ei muuteta lukuun ottamatta horisontaalisia päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia. Artikla sisältää määräykset unionin kansalaisten ääni-oikeudesta ja vaalikelpoisuudesta kunnallisvaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa sekä oikeusperustan näitä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen antamiseksi. Määräykset täydentävät SEUT 17 artiklan 2 kohdan b alakohtaa. Ne vastaavat perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja III-126 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

20 artiklaa (uusi 23 artikla), joka koskee diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta saatavaa suojelua kolmansien maiden alueella, muutetaan siten, että SEY 20 artiklan ilmaisu "vahvistavat tarpeelliset säännöt keskenään ja" korvataan ilmaisulla "hyväksyvät tarvittavat säännökset ja". Artiklaa täydennetään myös siten, että neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa direktiivejä suojelua helpottavista tarpeellisista yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä. Muutettu artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan c alakohtaa ja III-127 artiklaa.

21 artiklaan (uusi 24 artikla) sisältyvät määräykset koskevat unionin kansalaisten mahdollisuutta tehdä kansalaisaloite sekä oikeutta vedota Euroopan parlamenttiin, käännyä Euroopan oikeusasiamiehen puoleen ja olla yhteydessä unionin toimielimeen tai elimen. Artikla vastaa asiasisällöltään nykyistä SEY 21 artiklaa sillä poikkeuksella, että artiklaan on otettu uusi, kansalaisaloitetta koskeva ensimmäinen kohta. Artiklan ensimmäinen kohta vastaa yhdessä siinä viitatus

SEU 8 b artiklan 4 kohdan kanssa perustuslakisopimuksen I-47 artiklan 4 kohtaa säädösnimikettä koskevaa muutosta lukuun ottamatta, ja artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta vastaavat perustuslakisopimuksen I-10 artiklan 2 kohdan d alakohtaa.

Artiklan uudessa ensimmäisessä kohdassa määrätään siitä, että Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset SEU 8 b artiklassa tarkoitetun kansalaisaloitteen esittämistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä. Säännökset annetaan muun muassa niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärästä, joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin.

22 artiklan (uusi 25 artikla) ensimmäisessä kohdassa määrätään, että komissio antaa kolmen vuoden välein artiklassa mainituille toimielimille kertomuksen syrjintäkieltoa ja kansalaisuutta koskevan osan soveltamisesta. Määräys vastaa asiallisesti perustuslakisopimuksen III-129 artiklaa.

Artiklan ensimmäisen kohdan sanamuotoa ei muuteta, mutta nykysopimukseen verrattuna kertomus kattaa lisäksi osassa artiklojen muuttamisen jälkeen mainittavan kansalaisaloitteen sekä syrjimättömyyden kansalaisuuden, sukupuolen, rodun, etnisen alkuperän, uskonnon, vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella.

Artiklan toisessa kohdassa määrätään, että neuvosto voi täydentää SEUT 17 artiklan 2 kohdan mukaisia oikeuksia yksimielisesti säännöksillä Euroopan parlamenttia kuultuaan. Määräys vastaa sisällöllisesti nykyisen SEY 22 artiklan toista kohtaa. Perustuslakisopimuksen III-129 artiklan mukaan päätös edellyttäisi Euroopan parlamentin hyväksyntää.

KOLMAS OSA

UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET

I OSASTO

SISÄMARKKINAT

Määräykset koskevat sisämarkkinoiden määritelmää, sisämarkkinoiden toteuttamisen

ja toiminnan pääperiaatetta sekä eräitä sisämarkkinoiden toimintaan liittyviä erityistilanteita. Eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta ne vastaavat nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä.

22 a artikla (uusi 26 artikla), joka vastaa SEY 14 artiklaa, sisältää sisämarkkinoiden määritelmän sekä tavoitteen sisämarkkinoiden luomisesta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-130 artiklan 1–3 kohtaa. SEY 14 artiklan 1 kohdassa ollut viittaus sisämarkkinoiden toteuttamiseen 31 päivään joulukuuta 1992 mennessä on poistettu vanhentuneena.

22 b artiklassa (uusi 27 artikla), määrätään mahdollisuudesta huomioida eri kehitystasoilla olevien kansantalouksien ongelmat sisämarkkinoita luotaessa. Artikla on samansisältöinen kuin nykyinen SEY 15 artikla ja vastaa perustuslakisopimuksen III-130 artiklan 4 kohtaa.

I a OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

Määräykset koskevat tulliliiton määritelmää ja siihen sovellettavia peruseriaatteita, tulli yhteistyötä, tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia pääperiaatteita sekä vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi toimielimille annettuja tehtäviä. Eräitä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan I osaston ja perustuslakisopimuksen III-151 – III-155 artiklan määräyksiä.

23 artikla (uusi 28 artikla), jossa määritellään tulliliitto, vastaa pääosin perustuslakisopimuksen III-151 artiklan 1 ja 2 kohtaa ja nykyistä SEY 23 artiklaa. Artiklan 1 kohdassa määrätään, että unioniin sisältyy tulliliitto, kun voimassa olevassa tekstissä määrätään, että yhteisön perustana on tulliliitto. Artiklan 2 kohtaa ei muuteta.

24 artiklaa (uusi 29 artikla), jossa määritellään, milloin tavara on vapaassa liikkeessä tullimuodollisuuksien jälkeen, ei muuteta.

1 LUKU

TULLILIITTO

25 artiklaa (uusi 30 artikla), jossa kielletään jäsenvaltioiden väliset tuonti- ja vientitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut, ei muuteta.

26 artiklaa (uusi 31 artikla), jonka mukaan neuvosto vahvistaa määräänemmistöllä yhteisen tullitariffin tullit, ei muuteta.

27 artiklaa (uusi 32 artikla), jossa määritellään komission lähtökohdat sen hoitaessa tulliliittoa koskevia tehtäviä, ei muuteta.

1 A LUKU

TULLIYHTEISTYÖ

27 a artikla (uusi 33 artikla) sisältää tulli yhteistyötä koskevat säännöt. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-152 artikla ja se vastaa pääosin nykyistä SEY 135 artiklaa. Artiklasta on poistettu SEY 135 artiklassa oleva määräys, jonka mukaan toteutettavat toimenpiteet eivät koske kansallisen rikosoikeuden soveltamista tai kansallista oikeudenhoitoa. Pilarijaon poistamisen myötä rikosoikeuden soveltamista ja oikeudenhoitoa koskeva erillinen määräys käy tarpeettomaksi, koska EUT-sopimus sisältää myös rikosoikeudellista yhteistyötä koskevat määräykset.

2 LUKU

JÄSENVALTIOIDEN VÄLISTEN MÄÄRÄLLISTEN RAJOITUSTEN KIELTÄMINEN

Artikloja 28–31 (uusi 34–37 artikla), jotka sisältävät tavaroiden vapaan liikkuvuuden perustana olevat kiellot jäsenvaltioiden välisistä tuonnin ja viennin määrällisistä rajoituksista ja vaikutuksiltaan vastaavista toimenpiteistä sekä määräykset kansallisten monopoliin sopeuttamisesta, ei muuteta.

II OSASTO

MAATALOUS JA KALASTUS

Määräykset unionin politiikasta, joka koskee maataloutta ja kalastusta, ovat EY-sopimuksen kolmannen osan II osastossa. Lissabonin sopimuksessa, kuten perustuslakisopimuksessakin, keskeinen muutos on siirtyminen pääsääntöisesti tavalliseen lainsäätämisympäristöön myös maatalouden ja kalastuksen aloilla. Lisäksi maataloutta ja kalastusta koskeviin artikloihin on tehty teknisiä tarkistuksia, erityisesti sanamuotojen ja määräysten sijainnin osalta. Maatalouden lisäksi artiklat koskevat erikseen mainittuna myös kalastusta.

Ensimmäinen muutos maataloutta koskeviin EY-sopimuksen määräyksiin on se, että maataloutta koskevan II osaston otsikkoon lisätään sanat "ja kalastus".

32 artiklaa (uusi 38 artikla), jossa todetaan sisämarkkinoiden kattavan myös maataloustuotteet ja niiden kaupan, muutetaan siten, että artiklan 1 kohtaan lisätään uusi ensimmäinen alakohta, jossa todetaan unionin määrittelevän yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan ja toteuttavan sitä. Nykyinen artiklan 1 kohta siirtyy 2 kohdaksi ja myös tähän kohtaan lisätään viittaus kalastukseen. Lisäksi alakohtaan lisätään maininta siitä, että viittauksilla yhteiseen maatalouspolitiikkaan tai maatalouteen tarkoitetaan myös kalastusta, ottaen huomioon tämän sektorin erityispiirteet. EY-sopimuksessa viittaus yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja kalastuspolitiikkaan on SEY 3 artiklassa, minkä perusteella maataloutta ja kalastusta on tähänkin saakka käsitelty samalla tavoin perustamissopimuksessa. Artiklan 2 kohtaan lisätään myös sanat "tai toimintaa" ilmaisun "toteuttamista" jälkeen. Kyse on vain yhteisten markkinajärjestelyjen luomiseen liittyvästä selvennyksestä. Artiklan 3 kohdasta poistetaan ilmaisu "tämän sopimuksen". Kyse on teknisestä muutoksesta liittyen sopimuksen maataloustuotteita koskevaan liitteeseen. Artikla vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-225 ja III-226 artiklaa.

33–35 artiklaa (uusi 39–41 artikla) ei muuteta. SEY 33 artikla määrittelee yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet sekä näkökohdat, jotka pitää ottaa huomioon yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteiden täytäntöönpanossa. SEY 34 artikla määrittelee maataloustuotteita koskevien niin sanottujen yhteisten markkinajärjestelyiden sisällön hyvin yleisellä tasolla. SEY 35 artiklan mukaan yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan myös sovittaa yhteen toimenpiteitä ammatillisen koulutuksen, tutkimuksen, maatalousneuvonnan sekä maataloustuotteiden menekinedistämisen aloilla. Artiklat vastaavat perustuslakisopimuksen III-227 - III-229 artiklaa.

36 artikla (uusi 42 artikla) koskee kilpailusääntöjen soveltumista maatalouden alalla. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-230 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. Artiklaa muutetaan siten, että ensimmäisessä kappaleessa mainitaan neuvoston lisäksi Euroopan parlamentti ja viittaus 37 artiklan 3 kohtaan poistetaan. Muutoksen perusteella tavallista lainsäätämisympäristöä sovelletaan myös sen määrittelyyn, miltä osin maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan sovelletaan EY-sopimuksen kilpailusääntöjä koskevaa lukua. Nykyisen SEY 36 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään sovellettavaksi menettelyä, jossa Euroopan parlamentin asema rajoittuu kuulemiseen. Lisäksi 36 artiklaa muutetaan siten, että artiklan toisen kohdan mukainen neuvoston lupa tuen myöntämiseen annetaan komission ehdotuksesta, kun voimassa olevan SEY 36 artiklan 2 kohdassa ei edellytetä komission tekemän ehdotusta asiasta.

37 artikla (uusi 43 artikla) koskee maatalouden ja kalastuksen aloilla sovellettavaa päätöksentekomenettelyä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-231 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. Artiklaa muutetaan siten, että artiklan 1 kohdan vanhentunut viittaus maataloutta koskevan konferenssin koollekutsumiseen sen jälkeen, kun EY-sopimus on tullut voimaan, poistetaan. SEY 37 artiklan 2 kohdasta tulee näin ollen 1 kohta ja sen alusta poistetaan myös viittaus edellä mainittuun maataloutta koskevaan konferenssiin ja siihen, että komissio tekisi kahden vuoden kuluessa ehdotuksia maatalouspolitiikan toteuttamiseksi. Sen sijaan määrätään vain, että komissio tekee ehdotukset yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseksi.

Artiklaan lisätään myös uusi 2 ja 3 kohta. Uudessa 2 kohdassa määrätään tavallista lainsäätämisyjärjestystä koskevasta pääsäännöstä sekä talous- ja sosiaalikomitean pakollisesta kuulemisesta. Tätä menettelyä noudatetaan säädettäessä yhteisistä maatalouden markkinajärjestelyistä sekä muista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa tarvittavista säännöksistä. Nykyisen SEY 37 artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto antaa määränemistöllä, komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan asetuksia ja direktiivejä sekä tekee päätöksiä. Nykyisessä SEY 37 artiklan 2 kohdassa on myös päätöksentekomenettelyn osalta suositusten antamista koskeva poikkeus. Uudessa 37 artiklan 3 kohdassa määrätään kuitenkin, että neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamiseen sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät toimenpiteet. Näistä kysymyksistä tehtäviin päätöksiin Euroopan parlamentti ei siten osallistu.

SEY 37 artiklan 3 kohdan alusta poistetaan viittaus siihen, että neuvosto voi komission ehdotuksesta määränemistöllä korvata kansalliset markkinajärjestelyt yhteisillä markkinajärjestelyillä. Tämän sijaan määrätään uudessa 4 kohdassa vain, että SEUT 37 artiklan 2 kohdan mukaisesti kansalliset markkinajärjestelyt voidaan korvata yhteisillä markkinajärjestelyillä.

Lissabonin sopimus merkitsee myös eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla siirtymistä kokonaan tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen SEUT 37 artiklan 2 kohdan mukaisesti, kun tällä hetkellä yhteispäätösmenettelyä noudatetaan vain silloin, kun säädökset annetaan kansanterveyttä koskevan SEY 152 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla. Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla säilyy kuitenkin säädösperustan kaksijakoisuus, sillä jos toimenpiteiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen, annetaan säädökset kansanterveyttä koskevan 152 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-278 artiklan 4 kohdan b alakohtaa.

38 artiklaa (uusi 44 artikla), joka koskee kansallisten markkinajärjestelyjen tai vastaavankaltaisen kansallisen sääntelyn suhdetta sisämarkkinoiden toimintaan, ei muuteta. Ar-

tikla vastaa perustuslakisopimuksen III-232 artiklaa.

III OSASTO

HENKILÖIDEN, PALVELUJEN JA PÄÄOMIEN VAPAA LIIKKUVUUS

1 LUKU

TYÖNTEKIJÄT

SEUT 39–42 artikla sisältävät määräykset työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionissa.

39–41 artiklaa (uusi 45–47 artikla) ei muuteta. Artiklat vastaavat pääosin perustuslakisopimuksen III-133–III-135 artiklaa, mutta perustuslakisopimuksessa käytetään artiklassa III-133 ilmaisua ”työntekijöillä on oikeus liikkua vapaasti” ja todetaan, että kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä, kun taas EUT- ja EY-sopimuksissa käytetään ilmaisua ”turvataan työntekijöiden vapaa liikkuvuus” ja kansalaisuuteen perustuva syrjintä poistetaan. Lisäksi artikloja 39 ja 40 vastaavissa perustuslakisopimuksen artikloissa on horisontaalisia säädösinstrumenttien nimiä ja päätöksentekomenettelyiden nimiä koskevia eroja. Artiklan 41 osalta perustuslakisopimuksen artiklan III-135 teksti on identtinen.

42 artikla (uusi 48 artikla) koskee työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi hyväksyttäviä sosiaaliturva-alan toimenpiteitä. Määräys vastaa muutoin perustuslakisopimuksen III-136 artiklaa, mutta siihen sisältyviä määräyksiä säädösten hyväksymismenettelyä koskevasta niin sanotusta hätäjarrumekanismista on muokattu. Muutos sisältyy sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Nykyiseen SEY 42 artiklaan verrattuna viittaus siirtotyöläisiin korvataan viittauksella palkattuihin työntekijöihin ja itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin siirtotyöläisiin. SEUT 42 artiklan nojalla hyväksyttävien toimenpiteiden osalta siirrytään perustuslakisopimuksen mukaisesti neuvoston yksimielisestä päätöksenteosta tavalliseen lainsäätä-

misjärjestykseen. Määräykseen sisältyy kuitenkin edellä sanottu hätäjarrumekanismi. Sen mukaan neuvoston jäsen, joka katsoo ehdotuksen määräyksessä tarkoitetuksi säädökseksi voivan vaikuttaa sen sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka kyseisen järjestelmän rahoituksen tasapainoon, voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa lainsäädäntömenettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvoston tulee neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko palauttaa esitys neuvostolle, mikä lopettaa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisen, tai pyytää komissiota tekemään uusi ehdotus. Viimeksi mainitussa tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu. Perustuslakisopimukseen verrattuna menettelyyn on lisätty Eurooppa-neuvoston mahdollisuus olla myös toteuttamatta toimenpiteitä neljän kuukauden määräajan puitteissa. Myös tällöin katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu.

2 LUKU

SIOITTAUTUMISOIKEUS

Määräykset koskevat jäsenvaltioiden kansalaisten ja yhtiöiden oikeutta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle, sijoittautumisoikeuteen sovellettavia pääperiaatteita sekä toimielimille sijoittautumisvapauden toteuttamiseksi annettuja tehtäviä. Eräitä päätöksentekomenettelyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 2 luvun määräyksiä.

43 ja 44 artiklaa (uusi 49 ja 50 artikla), joissa määrätään sijoittautumisoikeudesta, ei muuteta. SEUT 44 artiklan johdantoon lisätään kuitenkin ilmaisu "Euroopan parlamentti". Vastaava tekninen muutos toteutetaan myös muualla tavallista lainsäädäntömenettelyä koskevissa kohdissa.

45 artikla (uusi 51 artikla) vastaa nykyistä SEY 45 artiklaa seuraavin muutoksin. SEUT 45 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet, joilla

tietty toimiala suljetaan sopimuksen sijoittautumisvapautta koskevien määräysten soveltamisalan ulkopuolelle, siirtyvät tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Nykyisen SEY 45 artiklan nojalla kyseiset toimenpiteet toteuttaa neuvosto määräenemmistöllä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-139 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

46 artiklaa (uusi 52 artikla), jossa määrätään ulkomaalaisiin sovellettavasta sijoittautumisoikeutta koskevasta kansallisesta sääntelystä, ei muuteta.

47 artikla (uusi 53 artikla) koskee toimenpiteitä, joilla helpotetaan itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana. Määräys vastaa nykyistä SEY 47 artiklaa, kuitenkin siten, että SEUT 47 artiklan tarkoittamia toimenpiteitä toteutettaessa siirrytään kaikilta osin tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen ja määräenemmistö päätöksentekoon neuvostossa. Nykyisin neuvosto tekee ratkaisunsa SEY 47 artiklan 2 kohdan tarkoittamista direktiiveistä kaikissa SEY 251 artiklan tarkoittamissa menettelyissä yksimielisesti, jos niiden täytäntöönpano edellyttää ainakin yhdessä jäsenvaltiossa lain tasoisia muutoksia niihin ammatin harjoittamisen periaatteisiin, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden koulutusta ja ammattiin pääsyn edellytyksiä. Uudessa 47 artiklassa mainittu SEY 47 artiklan 2 kohta poistetaan kokonaan ja nykyinen 3 kohta numeroidaan 2 kohdaksi. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-141 artikla.

48 artiklaa (uusi 54 artikla), jossa määrätään yhtiöiden sijoittautumisoikeudesta, ei muuteta.

48 a artiklaa (uusi 55 artikla), jossa määrätään yhtiöiden pääomaan osallistumisesta, ei muuteta. Artikla korvaa SEY 294 artiklan.

3 LUKU

PALVELUT

Määräykset koskevat palvelujen tarjoamisen vapauden pääperiaatteita sekä unionin ja jäsenvaltioiden toimia palvelujen tarjoamisen vapauttamiseksi. Eräitä päätöksentekomenet-

telyä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 3 luvun määräyksiä.

49 artiklassa (uusi 56 artikla) määrätään palvelujen tarjonnan vapaudesta. Artikla vastaa SEY 49 artiklaa seuraavin muutoksin. SEUT 49 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla toimenpiteillä voidaan palvelujen tarjoamisen vapautta koskeva luku ulottaa koskemaan myös sellaisia palvelun tarjoajia, jotka ovat unioniin sijoittautuneita kolmannen valtion kansalaisia. Näiden toimenpiteiden osalta siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 49 artiklan nojalla kyseiset toimenpiteet toteuttaa neuvosto määränemistöllä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-144 artiklan 2 kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

50 ja 51 artiklaa (uusi 57 ja 58 artikla), joissa määrätään palvelujen määritelmästä ja tilapäisestä palvelun tarjoamisesta sekä liikenteen alaan ja pankki- ja vakuutuspalveluihin sovellettavista määräyksistä, ei muuteta.

52 artikla (uusi 59 artikla) vastaa SEY 52 artiklaa seuraavin muutoksin. SEUT 52 artiklassa tarkoitettujen tietyin palvelun vapauttamista koskevien toimenpiteiden osalta siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 52 artiklan nojalla toimenpiteistä päättää neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan. Muutos vastaa perustuslakisopimuksen III-147 artiklan sisältöä.

53–55 artiklaa (uusi 60–62 artikla), joissa määrätään palvelujen tarjoamisen vapauttamisen syventämisestä vaiheittain, ei muuteta.

4 LUKU

PÄÄOMAT JA MAKSUT

Määräykset koskevat pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia pääperiaatteita, jäsenvaltioiden toimivallan rajoittamista sekä unionin toimivaltaa yhtäältä unionin sisällä tapahtuvien ja toisaalta jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisten pääomanliikkeiden ja maksujen osalta. Eräitä päätöksentekomenettelyä ja pääomanliikkeitä rajoittavia

toimenpiteitä koskevia muutoksia sekä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta määräykset vastaavat sisällöltään nykyisiä EY-sopimuksen kolmannen osan III osaston 4 luvun määräyksiä sekä perustuslakisopimuksen kolmannen osaston I luvun 4 jakson määräyksiä, lukuun ottamatta SEY 60 artiklaa, jota perustuslakisopimuksessa vastaa III-160 artikla ja jonka sisältö eräin jäljempänä kuvattavin muutoksin siirretään EUT-sopimuksen IV osastoon 61 h artiklaksi.

56 artiklaa (uusi 63 artikla), joka koskee unionin sisällä tapahtuvien ja jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisten pääomanliikkeiden ja maksujen rajoitusten kieltoa, ei muuteta.

57 artiklaa (uusi 64 artikla), joka koskee pääomanliikkeiden rajoituksia kolmansiin maihin, muutetaan seuraavasti. Artiklan 2 kohdassa pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista koskevien toimenpiteiden osalta siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. Nykyisin määräyksessä tarkoitettut toimenpiteet toteuttaa neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määränemistöllä komission ehdotuksesta. Sisällöllisesti määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-157 artiklan 2 kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. SEUT 57 artiklan 2 kohdan viimeinen virke, jonka mukaan neuvosto päättää yksimielisesti toimenpiteistä, jotka merkitsevät taantumista kolmansiin maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomanliikkeiden vapauttamisessa, kumotaan. Se korvataan lisäämällä 57 artiklaan uusi 3 kohta, jonka mukaan neuvosto vahvistaa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan toimenpiteet, jotka merkitsevät taantumista kolmansiin maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomanliikkeiden vapauttamisessa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-157 artiklan 3 kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

58 artiklaan (uusi 65 artikla), joka koskee jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa verolainsäädäntöään siten, että verovelvollisia kohdellaan eri tavoin asuinpaikan tai pääoman sijoituspaikan perusteella, sekä välttämättömiä toimenpiteitä, joilla estetään verotukseen ja rahoituslaitosten toiminnan vakauden valvontaan liittyvien jäsenvaltioiden lakien ja

asetusten rikkomista, lisätään uusi 4 kohta. Se antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden tiettyin edellytyksin pyytää komissiota tekemään päätös, jossa todetaan, että jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan osalta toteuttamia rajoittavia verotoimenpiteitä on pidettävä perussopimusten mukaisina. Jäsenvaltio voi pyytää komission päätöstä silloin, kun neuvosto ei ole vahvistanut toimenpiteitä 57 artiklan 3 kohdan nojalla, jos jäsenvaltion toteuttamat toimenpiteet perustuvat johonkin unionin tavoitteeseen ja ovat sopusoinnussa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa. Ellei komissio ole tehnyt päätöstä kolmen kuukauden kuluessa jäsenvaltion pyynnöstä, neuvosto voi tehdä jäsenvaltion pyynnöstä päätöksen yksimielisesti. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-158 artiklan 4 kohtaa.

59 artiklaa (uusi 66 artikla), joka sisältää määräykset unionin ja kolmansien maiden välisten pääomanliikkeiden aiheuttamasta uhkasta talous- ja rahaliiton toimivuudelle poikkeuksellisissa olosuhteissa, ei muuteta.

60 artikla, joka koskee unionin tasolla toteutettavia pääomanliikkeitä ja maksuja rajoittavia hallinnollisia toimenpiteitä, siirretään IV osaston 1 lukuun. Siitä tulee uusi SEUT 61 h artikla. Suhteessa nykyiseen SEY 60 artiklaan tehtyjä muutoksia käsitellään jäljempänä 61 h artiklan yhteydessä. Asiallisesti uusi 61 h artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-160 artiklaa.

IV OSASTO

VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva osasto sisältää seuraavat luvut: 1) yleiset määräykset, 2) rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, 3) oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla, 4) oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla sekä 5) poliisiyhteistyö.

Keskeistä muutosta nykytilaan nähden merkitsee Lissabonin sopimuksesta seuraava pilarijaon purkamisen. Perustuslakisopimukseen verrattuna Lissabonin sopimus sisältää joitakin muutoksia ja tarkennuksia. Jäsenval-

tiolle annetaan mahdollisuus järjestää keskenään tarkoituksenmukaiseksi katsomiaan yhteistyön ja yhteensovittamisen muotoja kansallisesta turvallisuudesta vastaavien hallintonsa toimivaltaisten yksiköiden kesken. Yksityisoikeudellisen yhteistyön alalla yksikin kansallinen parlamentti voi estää siirtymisen tavalliseen lainsäätämismenettelyyn rajat ylittävien perheoikeudellisten toimenpiteiden osalta. Rikosoikeudellisen yhteistyön alalla puolestaan täsmennetään niin sanottua hätäjarrumenettelyä ja mahdollisuutta aloittaa tiiviimpi yhteistyö yksinkertaistettua menettelyä käyttäen. Myös Euroopan syyttäjänvirastoa sekä poliisiyhteistyötä koskeviin artikloihin on sisällytetty vastaavantyyppiset menettelyt. Lisäksi määräys, joka koskee pääomanliikkeiden ja maksujen rajoittamista terrorismin torjumiseksi, on siirretty tähän osastoon.

Alaan liittyviä määräyksiä sisältyy pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä sekä pöytäkirjaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta. Pöytäkirjoja, joita muutetaan Lissabonin sopimuksella, ovat pöytäkirja osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä, pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta sekä pöytäkirja Tanskan asemasta. Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia ja Tanskaa koskevissa pöytäkirjoissa määrätään kyseisten valtioiden mahdollisuudesta jättäytyä EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksyttävien vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien toimenpiteiden ulkopuolelle (*opt out*). Näillä valtioilla on pöytäkirjojen nojalla myös mahdollisuus ilmoittautua osallistuvansa edellä mainittuihin toimenpiteisiin. Lisäksi Lissabonin sopimuksella tehdään siitä aiheutuvat tekniset muutokset pöytäkirjaan 22 a artiklan soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin sekä pöytäkirjaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten oikeudesta turvapaikkaan.

Julistuksia, jotka liittyvät alaan, ovat puolestaan julistus henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla (nro 21), julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 ja 63 a artiklasta (nro 22), julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn

sopimuksen 61 h ja 188 k artiklasta (nro 25), julistus tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen (nro 26), julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 69 d artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta (nro 27), julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 n artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta (nro 36), julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 r artiklasta (nro 37), julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta (nro 44), julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta (nro 45), julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta (nro 46), julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta (nro 47), julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta (nro 48) sekä julistus siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklasta (nro 50).

Lisäksi yksittäiset jäsenvaltiot ovat antaneet seuraavat alaan liittyvät julistukset: Irlannin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta (nro 56) sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklasta (nro 65).

Pöytäkirjoja ja julistuksia käsitellään tarkemmin pöytäkirjoja ja julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

61 artiklassa (uusi 67 artikla) määritellään yleisellä tasolla ne unionin toiminnan alat,

jotka muodostavat unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan politiikan, sekä sanotun toiminnan perustavoitteet. Artikla pohjautuu nykyiseen SEU 29 artiklaan ja SEY 61 artiklaan, joiden sisältö jäljempänä lähemmin selostettavien muutoksien kootaan yhteen. Unionin toiminnan alojen ja tavoitteiden kirjaaminen yhteen artiklaan kuvastaa Lissabonin sopimuksesta seuraavaa pilarijaon purkamista eli nykyisin yhtäältä EU-sopimuksen VI osaston ja toisaalta EY-sopimuksen kolmannen osan IV osaston kattamien politiikkojen kokoamista vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaksi EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoksi. SEUT 61 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-257 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä. Eräänlaista painotuksen muutosta nykyiseen SEU 29 artiklaan ja SEY 61 artiklaan verrattuna merkitsee se, ettei vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta SEUT 61 artiklassa määritellä asteittain toteutettavaksi tavoitetilaksi, vaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen viitataan suoraan EUT-sopimuksesta johtuvana asiantilana. Oikeus- ja sisäasioiden normalisoiminen osaksi unionin tavanomaista työskentelyä näkyy myös siinä, ettei EUT-sopimus, toisin kuin nykyiset EU- ja EY-sopimukset, sisällä nimenomaisia määräaikoja tiettyjen toimenpiteiden toteuttamiselle.

Perussopimuksen tasolle kirjataan näin periaate, jonka mukaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä. Taustalla on lähtökohta, jonka mukaan oikeudellista yhteistyötä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella kehitetään ensisijaisesti tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen kautta ja vasta toissijaisesti jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä lähentämällä. Lisäksi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevat toimet edellyttävät säännönmukaisesti yksilön oikeusasemaan puuttumista, minkä vuoksi perusoikeuksien kunnioittamisen merkitykseen on tarpeellista kiinnittää erityistä huomiota.

Artiklan 2 kohdan mukaan unioni varmistaa sen, ettei henkilöitä tarkasteta sisärajoilla. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 61 artiklan a kohtaa. Toisin kuin SEY 61 artiklan a kohdassa, uuden 61 artiklan 2 kohdassa ei kuitenkaan ole viittausta henkilöiden vapaan liikkuvuuden takaamiseksi sisämarkkinoiden alalla toteutettaviin toimenpiteisiin (SEY 14 artikla, jota EUT-sopimuksessa vastaa 22 a artiklan 1–3 kohta). SEU 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa kuitenkin korostetaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen luonnetta alueena, jolla ei ole sisärajoja, sekä viitataan myös sisämarkkinoiden toteuttamiseen. Sisärajatarkastusten palauttamisesta säädettäisiin nykyiseen tapaan lainsäädännöllä.

Edelleen artiklan 2 kohdan mukaan unioni kehittää turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevan yhteisen politiikan, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja joka on oikeudenmukainen kolmansien maiden kansalaisia kohtaan. Nykyiseen SEY 61 artiklan b kohtaan verrattuna artiklan 2 kohdassa täsmennetään unionin turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkorajavalvontaa koskevaa yhteistä politiikkaa siten, että sanotun yhteisen politiikan edellytetään perustuvan jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja oikeudenmukaisuuteen kolmansien valtioiden kansalaisia kohtaan. Uuden 61 artiklan 2 kohdassa määrätään myös nimenomaisesti kansalaisuudettomien henkilöiden rinnastamisesta kolmansien maiden kansalaisiin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaa osastoa sovellettaessa. Unionin voimassaolevat perussopimukset eivät sisällä vastaavaa määräystä, joskin niitä koskeva tulkintakäytäntö vastaa tältä osin EUT-sopimusta.

Artiklan 3 kohdassa asetetaan unionin toiminnan tavoitteeksi korkean turvallisuustason varmistaminen ja määrätään eräistä kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi tarpeellisista, lähinnä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alaan kuuluvista toimenpiteistä. Näitä ovat ensinnäkin rikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa ehkäisevät ja torjuvat toimenpiteet, joista kaikista määrätään myös nykyisessä SEU 29 artiklassa. SEU 61 artiklan 3 kohta ei sen sijaan nykyisestä SEU 29 artiklasta poiketen sisällä esimerkki-

luetteloa määräyksen tarkoittamista rikollisuuden lajeista. Toiseksi 61 artiklan 3 kohdassa määrätään poliisiviranomaisten ja oikeusviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välisistä yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä. Määräys on jossain määrin nykyisen SEU 29 artiklan vastaavaa määräystä yleisluonteisempi. Kolmantena keinona korkeamman turvallisuustason varmistamiseksi 61 artiklan 3 kohdassa määrätään rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, josta ei ole nimenomaisia määräyksiä nykyisessä SEU 29 artiklassa. Jäsenvaltioiden rikoslainsäädäntöjen lähentämistä koskeva määräys sen sijaan vastaa sisällöllisesti nykyiseen SEU 29 artiklaan sisältyvää määräystä.

Artiklan 4 kohta koskee oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla. Sen mukaan unionin tavoitteena on helpottaa oikeussuojan saatavuutta. Tähän unioni pyrkii muun muassa soveltamalla yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 61 artiklan c alakohtaa, joka ei kuitenkaan sisällä unionin toiminnan tavoitetta tai keinoja koskevia määräyksiä.

61 a artiklan (uusi 68 artikla) mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan eteenpäin viennin strategiset suuntaviivat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella. Kysymys on perussopimuksen tasolla uudesta, Eurooppa-neuvostolle osoitetusta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevasta toimivaltuudesta. Jo nykyisinkin Eurooppa-neuvoston rooli unionin toiminnan yleisten suuntaviivojen määrittäjänä on tosin ollut korostunut juuri oikeus- ja sisäasioiden alalla (Tampereen ja Haagin ohjelmat). Koska 61 a artiklassa tarkoitettuja suuntaviivoja ei hyväksytä unionin säädöksellä, kysymys on toimenpiteestä, jota koskevan ratkaisunsa Eurooppa-neuvosto tekee SEU 9 b artiklan 4 kohdan mukaan yhteisymmärryksessä. Eurooppa-neuvoston 61 a artiklan mukaista tehtävän laajuutta ja luonnetta arvioitaessa on myös otettava huomioon SEU 9 b artiklan 1 kohdan määräys, jonka mukaan Eurooppa-neuvosto ei toimi lainsäätäjänä. SEU 61 a artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-258 artikla.

61 b artikla (uusi 69 artikla), joka sisältää viittausmääräyksen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevaan pöytäkirjaan, on uusi nykytilaan verrattuna. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-259 artikla. Pöytäkirjaa käsitellään tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Pääsäännön mukaan esitystä lainsäätämisen järjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tulee tarkastella uudelleen vähintään yhden kolmasosan pöytäkirjan mukaisesta kansallisten parlamenttien tai niiden kamarien kokonaisuuden määräästä edustaessa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan esityksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta. Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta koskevan pöytäkirjan 7 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan viimeisen virkkeen mukaan tarvittava äänten vähimmäismäärä on neljännes, kun kysymys on rikosoikeuden alalla toteutettavaa oikeudellista yhteistyötä tai poliisiyhteistyötä koskevasta säädösehdotuksesta tai -aloitteesta.

61 c artiklassa (uusi 70 artikla) määrätään mahdollisuudesta antaa yksityiskohtaisia sääntöjä jäsenvaltioiden yhteistoiminnassa komission kanssa suorittamasta, vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien politiikkojen toteuttamista koskevasta objektiivisesta ja puolueettomasta arvioinnista. Kysymys on perussopimuksen tasolla uudesta menettelystä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa sen arviointi, miten jäsenvaltioiden viranomaiset toteuttavat kyseisiä unionin politiikkoja. Pyrkimyksenä on erityisesti edistää vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen täysimääräistä soveltamista. Vaikka unionin voimassaolevat perussopimukset eivät sisälläkään 61 c artiklaa vastaavaa määräystä, toteutetaan eräillä oikeus- ja sisäasioiden aloilla nykyisinkin tarkoitukseltaan vastaavanlaista arviointia. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-260 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

Arviointia koskevat yksityiskohtaiset säännöt antaa neuvosto komission ehdotuksesta. Artiklaan sisältyvän nimenomaisen määräyksen mukaan artiklassa määrätyllä menettelyllä ei rajoiteta SEUT 226, 227 ja 228 artiklassa tarkoitettujen, jäsenyysvelvoitteiden lai-

minlyönnin toteamista koskevien yleisten menettelyjen soveltamista.

Artiklan mukaan Euroopan parlamentille sekä kansallisille parlamenteille tehdään selkoa määräyksen tarkoittaman objektiivisen ja puolueettoman arvioinnin sisällöstä ja tulokista. SEU 8 c artiklan c alakohdassa edellytetään myös, että kansalliset parlamentit voivat osallistua 61 c artiklan tarkoittamiin arviointimenettelyihin.

61 d artiklan (uusi 71 artikla) nojalla neuvoston yhteyteen perustetaan pysyvä komitea, jonka tehtävänä on huolehtia unionin sisällä toteutettavan operatiivisen yhteistyön edistämisestä ja tehostamisesta sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa. Uusi sisäisen turvallisuuden operatiivinen komitea edistää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamista. Artiklassa on erityinen maininta siitä, ettei uusi komitea rajoita jäsenvaltioiden hallitusten pysyvistä edustajista muodostuvan SEUT 207 artiklan mukaisen komitean (Coreper) toimivaltaa. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-261 artikla.

Artiklan nojalla perustettavan komitean toimiala, joka määräyksen sanamuodon mukaan kattaa kaikki sisäiseen turvallisuuteen kuuluvat asiat, on laajempi kuin nykyisessä SEU 36 artiklassa tarkoitetun komitean toimiala, jonka piiriin kuuluvat nykyisin yksinomaan SEU 29 artiklassa tarkoitettut alat. SEUT 61 d artiklan mukainen komitea on siis toimivaltainen käsittelemään myös esimerkiksi rajavalvonta-, turvapaikka- tai maahanmuuttopolitiikan alaan kuuluvia kysymyksiä. Käytännössä näitäkin kysymyksiä käsitellään tällä hetkellä komiteatasolla Coreperin alaisessa strategisessa komiteassa (SCIFA). Artiklan mukaan unionin asianomaisten elinten ja laitosten edustajat voidaan ottaa mukaan komitean työskentelyyn. Määräys koskee esimerkiksi Europolin, Eurojustin, rajavalvontaviraston sekä tulevaisuudessa mahdollisesti perustettavan Euroopan syyttäjänviranomaisen edustajia. SEUT 61 d artiklan mukaan myös Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit tulee pitää tietoisina komitean työskentelystä.

61 e artiklan (uusi 72 artikla) mukaan sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on ylei-

sen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Määräys vastaa sisällöltään nykyistä SEU 33 artiklaa ja SEY 64 artiklan 1 kohtaa sekä perustuslakisopimuksen III-262 artiklaa.

61 f artiklan (uusi 73 artikla) mukaan jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää keskenään ja omalla vastuullaan tarkoituksenmukaisiksi katsomiaan yhteistyön ja yhteensovittamisen muotoja kansallisesta turvallisuudesta vastaavien hallintonsa toimivaltaisten yksiköiden kesken. Vastaavaa artiklaa ei ole nykyisissä perussopimuksissa eikä perustuslakisopimuksessa, mutta se lisättiin Euroopa-neuvostossa vuoden 2007 HVK:n toimeksianto.

Määräyksellä on jäsenvaltioille turvattu mahdollisuus tehdä yhteistyötä kansallisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten kesken. Artiklan voidaan katsoa vahvistavan uutta SEU 3 a artiklan 2 kohtaa, jossa määrätään kansallisen turvallisuuden säilyvän yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla.

61 g artikla (uusi 74 artikla) perustaa unionille toimivallan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen sekä näiden viranomaisten ja komission välisen hallinnollisen yhteistyön varmistamiseksi sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevassa osastossa tarkoitetuilla aloilla.

Määräys vastaa SEY 66 artiklaa, mutta sen soveltamisala on laajempi, sillä SEUT 61 g artikla koskee myös rikosoikeuden alalla toteutettavaa oikeudellista yhteistyötä ja poliisiyhteistyötä. Määräyksen soveltamisala on nimenomaisesti rajattu koskemaan vain siinä tarkoitettujen viranomaisten välistä hallinnollista yhteistyötä, eikä sen piiriin näin ollen kuulu operatiivinen yhteistyö.

Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-263 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevaa muutosta lukuun ottamatta. Päätöksentekomenettely vastaa Nizzan sopimukseen sisältyvän, SEY 67 artiklaa koskevan pöytäkirjan mukaista menettelyä. Kyseinen pöytäkirja kumotaan.

Artiklan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, jollei SEUT 61 i artiklasta muuta johdu, sekä Euroopan parlamenttia kuultuaan. SEUT 61 i artiklan tarkoitamissa tilanteissa komission ohella aloitetoikeus on myös yhtä neljäsosaa jäsenvalti-

oista edustavalla ryhmällä. Tämän taustalla on määräyksen soveltamisalan laajeneminen rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalle.

61 h artikla (uusi 75 artikla) koskee unionin tasolla toteutettavia pääomanliikkeitä ja maksuja rajoittavia hallinnollisia toimenpiteitä, kuten luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, ryhmän tai muun kuin valtiollisen yhteisön omistamien tai hallussaan pitämien varojen, muun rahoitusomaisuuden tai saadun taloudellisen hyödyn jäädyttämistä. Toimenpiteitä toteutetaan sikäli kuin se on tarpeen 61 artiklassa tarkoitettujen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen tavoitteiden saavuttamiseksi terrorismin ja siihen liittyvän toiminnan ennalta ehkäisemisen ja torjumisen osalta. SEUT 61 h artikla vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 60 artiklaa. Kun SEY 60 artikla sijaitsee EY-sopimuksen pääomia ja maksuja koskevassa 4 luvussa, 61 h artikla on kuitenkin sijoitettu osaksi EUT-sopimuksen oikeus- ja sisäasioita käsittelevää IV osastoa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-160 artiklaa säädösnumikkeitä ja säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevia muutoksia lukuun ottamatta, mutta perustuslakisopimuksessa artikla sisältyy pääomia ja maksuja koskevaan 4 jaksoon.

Artiklan ensimmäisen kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavalla asetuksella puitteet artiklassa tarkoitetuille hallinnollisille toimenpiteille.

Artiklan toisen kohdan nojalla ensimmäisessä kohdassa tarkoitetut puitteet pannaan täytäntöön neuvoston komission ehdotuksesta toteuttamalla toimenpiteillä.

Artiklan nojalla annettuihin säädöksiin tulee artiklan kolmannen kohdan nojalla sisällyttää tarvittavat säännökset oikeusturvasta. SEUT 61 h artiklasta ja SEUT 188 k artiklasta on annettu julistus (nro 25), jossa konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja vapauksien kunnioittaminen edellyttää erityisesti asianmukaisen huomion kiinnittämistä siihen, että kyseisten henkilöiden tai yhteisöjen oikeutta lailla säädettyihin oikeusturvan takeisiin suojellaan ja kunnioitetaan. Julistuksessa edellytetään, että näillä päätöksillä on selkeät ja erilliset perusteet, jotka vastaavat kunkin rajoittavan toimenpiteen erityispiirteitä. Julistusta käsitellään tarkemmin ju-

listuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklassa tarkoitettulla järjestelyllä korvataan SEY 60 artiklaan sisältyvä järjestelmä. Nykyisin SEY 60 artikla mahdollistaa pääomaliikkeiden rajoittamisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sitä edellyttäessä, kun taas 61 h artikla ei edellytä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten nojalla tehtyä päätöstä. Uuden 61 h artiklan nojalla voidaan toteuttaa sekä unionin sisäisiä toimenpiteitä että kolmansiin maihin kohdistuvia toimenpiteitä. SEY 60 artiklaan ei sisälly vastaavanlaista esimerkkiluetteloa artiklan tarkoittamista toimenpiteistä kuin mitä 61 h artiklaan sisältyy. Jäsenvaltiolla on mahdollisuus toteuttaa SEY 60 artiklan nojalla ennen neuvoston toimenpiteitä vakavin poliittisin perustein ja kiireellisyyssyistä kolmatta maata koskevia yksipuolisia pääomien liikkuvuutta ja maksuja koskevia toimenpiteitä. Vastaavanlaista jäsenvaltioiden yksipuolisia toimia koskevaa määräästä ei sisälly 61 h artiklaan.

Artiklan siirron seurauksena sen nojalla hyväksytyihin toimenpiteisiin soveltuvat jatkossa Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin ja Tanskan niin sanotut *opt out* -järjestelyt. Asiaa koskevia pöytäkirjoja käsitellään tarkemmin pöytäkirjoja koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yhdistynyt kuningaskunta on antanut kuitenkin SEUT 61 h artiklasta julistuksen (nro 65), jossa se toteaa aikovansa käyttää oikeuttaan osallistua kaikkien kyseisen artiklan nojalla tehtävien ehdotusten hyväksymiseen. Julistusta käsitellään tarkemmin julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

61 i artikla (uusi 76 artikla) sisältää poikkeuksen SEU 9 d artiklan 2 kohdan pääsääntöön, jonka mukaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät unionin säädökset annetaan komission ehdotuksesta. Rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla kaikki unionin säädökset sekä ne 61 g artiklassa tarkoitettut toimenpiteet, joilla varmistetaan hallinnollinen yhteistyö rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla, annetaan 61 i artiklan mukaan joko komission ehdotuksesta tai aloitteesta, jonka on tehnyt yhtä neljäsosa jäsenvaltioista vastaava jäsenvaltioiden ryhmä. Esimerkiksi tilanteessa, jolloin jäsenvaltioita olisi 28, yhden neljäsosan

vähimmäisvaatimus tarkoittaisi seitsemää jäsenvaltiota. Nykyisen SEU 34 artiklan 2 kohdan nojalla aloiteoikeus rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla kuuluu komission ohella jokaiselle jäsenvaltiolle itsenäisesti. Uusi 61 i artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-264 artiklaa.

EY-sopimuksen kolmannen osan IV osaston tarkoittamissa asioissa komissiolla on jo nykyisin yksinomainen aloiteoikeus kaikissa tapauksissa, joskin SEY 67 artiklan 2 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla komissiolla on nimenomainen velvollisuus käsitellä jäsenvaltioiden sille esittämät pyynnöt, jotka koskevat ehdotuksen tekemistä neuvostolle. Määräys koskee SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohdassa ja 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä sekä SEY 67 artiklan 5 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettuja perheoikeutta koskevia kysymyksiä. Vastaavaa erityismääräystä ei sisälly EUT-sopimukseen.

2 LUKU

RAJAVALVONTA-, TURVAPAikka- JA MAAHANMUUTTOPOLITIikka

Määräyksissä määritellään unionin toimivalta ja yhteisen politiikan tavoitteet rajavalvontaa, turvapaikkaa ja maahanmuuttoa koskevissa asioissa.

62 artikla (uusi 77 artikla) sisältää määräykset unionin rajavalvontapolitiikasta. Artiklan 1, 2 ja 4 kohta vastaavat perustuslakisopimuksen III-265 artiklaa muuten, mutta siinä ei ole yksilöity käytössä olevia lainsäädäntöinstrumentteja, vaan määrätään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät toimenpiteistä tavallista lainsäätämisyjärjestyksestä noudattaen. Lisäksi 62 artiklan 3 kohdaksi on siirretty perustuslakisopimuksen III-125 artiklan 2 kohdasta määräys, joka luo oikeusperustan toimenpiteille, joilla helpotetaan unionin kansalaisten mahdollisuutta käyttää oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella.

Artiklan 1 kohdassa määritellään unionin kehittämän rajavalvontapolitiikan tavoitteet. Unionin politiikan tarkoituksena on artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan varmistaa, ett-

ei sisärajoja ylittäviä henkilöitä tarkasteta, heidän kansalaisuudestaan riippumatta. Tarkoituksena on myös b alakohdan mukaan varmistaa henkilöiden tarkastukset ja tehokas valvonta ulkorajojen ylittämisen yhteydessä sekä c alakohdan mukaan ottaa vaihteittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä. SEUT 62 artiklaan sisältyvä unionin politiikan tavoitteiden määrittely vastaa asialliselta laajuudeltaan niitä toimenpiteitä, jotka neuvosto voi toteuttaa jo nykyisin SEY 62 artiklan nojalla. SEY 62 artiklassa ei kuitenkaan ole SEUT 62 artiklan 1 kohtaa vastaavaa määrystä yhteisen politiikan kehittämisestä, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, jotka voidaan toteuttaa 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat viisumeja ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohdasta, jonka nojalla voidaan toteuttaa sääntelyä, joka koskee enintään kolmeksi kuukaudeksi suunniteltua oleskelua varten myönnettäviä viisumeja.

Artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat ulkorajoja ylittävälle henkilölle tehtäviä tarkastuksia. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 62 artiklan 2 kohdan a alakohdasta, joka koskee vaatimuksia ja menettelyjä, joita jäsenvaltioiden on noudatettava ulkorajoilla tapahtuvissa henkilötarkastuksissa.

Artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää edellytyksistä, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti liikkua unionin alueella lyhyen ajan. Määräys vastaa tarkoitukseltaan SEY 62 artiklan 3 kohtaa, jonka nojalla toteutetaan toimenpiteet niiden edellytysten vahvistamiseksi, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti matkustaa jäsenvaltioiden alueella enintään kolmen kuukauden ajan. Määräys kolmen kuukauden määräajasta on poistettu.

Artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla voidaan säätää tarvittavista toimenpiteistä, joilla otetaan vaihteittain käyttöön yhdenmukainen ulko-

rajojen valvontajärjestelmä. EY-sopimus ei sisällä d alakohdasta vastaavaa määrystä, mutta yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmän käsitteen sisältöä on kehitetty Sevillan Eurooppa-neuvostossa vuonna 2002 ja tämän jälkeen useissa muissa Eurooppa-neuvostoissa. Yhdenmukainen rajavalvontajärjestelmää voidaan kuvailla politiikaksi, joka perustuu yhteiseen lainsäädäntöön, yhtenäiseen koulutukseen ja operatiivisen yhteistyön vahvistamiseen. Yhdenmukainen rajavalvontajärjestelmän tarkoituksena on vahvistaa yhteistyötä lainsäädännön tasolla sekä operatiivisen toiminnan osalta. Määräyksellä selkeytetään yhteisöllä jo nykyisin olevaa toimivaltia.

Artiklan 2 kohdan e alakohdasta, joka koskee sisärajoja ylittävälle henkilölle tehtävien tarkastusten poistamista koskevia toimenpiteitä, vastaa SEY 62 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa siirrytään kaikilta osin tavalliseen lainsäätämisympäristöön, jota noudattaen Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät toimenpiteistä artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Nykyisin niihin sovelletaan SEY 251 artiklan mukaista menettelyä muiden paitsi SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohdan i ja iii alakohdassa tarkoitettujen viisumiasioiden osalta, joita koskevan ratkaisun neuvosto tekee SEY 67 artiklan 3 kohdan nojalla määräenemmistöllä Euroopan parlamenttia kuultuaan. SEY 62 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii ja iv alakohdassa tarkoitetuissa viisumiasioiden osalta noudatetaan SEY 251 artiklan mukaista menettelyä SEY 67 artiklan 4 kohdan nojalla 1 päivästä toukokuuta 2004 alkaen. SEY 67 artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös 2004/927/EY (EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 62 artiklan 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa ja 3 kohdassa tarkoitettuja rajavalvontaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa 1 päivästä tammikuuta 2005 alkaen.

SEUT 62 artiklan 3 kohdassa määrätään tilanteesta, jossa on osoittautunut, että tarvitaan unionin toimintaa helpottamaan mahdollisuutta käyttää SEUT 17 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin kansalaisen oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella eikä perussopimuksissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksis-

ta. Tällöin neuvosto voi antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säännöksiä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 3 kohta täydentää kansalaisuutta koskevan SEUT 17 artiklan liikkumis- ja oleskeluvapautta koskevaa 2 kohdan a alakohtaa. Artikla on oikeusperusta toimenpiteille, joilla helpotetaan unionin kansalaisen mahdollisuutta käyttää liikkumis- ja oleskeluvapautta.

Nykyisen SEY 18 artiklan 3 kohdan mukaan nämä kysymykset on suljettu yhteisön toimivallan ulkopuolelle, mutta esimerkiksi SEY 62 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla on voitu yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden myöntämien passien turvatekijät, mukaan lukien biometriset tunnisteet (neuvoston asetus (EY) N:o 2252/2004, annettu 13 päivänä joulukuuta 2004, jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista (EUVL L 385 2004, s. 1)).

Määräys vastaa pääasiallisesti perustuslakisopimuksen III-125 artiklan 2 kohtaa. SEUT 62 artiklan 3 kohdasta poiketen III-125 artiklan 2 kohta sisältää oikeusperustan myös sosiaaliturvaa ja sosiaalista suojelua koskeville toimenpiteille. Tämä oikeusperusta on SEUT 18 artiklan 3 kohdassa. Oikeusperusta passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia ja muita niihin rinnastettavia asiakirjoja koskeville toimenpiteille on EUT-sopimuksessa sijoitettu rajatarkastuksia koskevaan artiklaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen IV osastoon.

SEUT 62 artiklan 4 kohdassa on kirjattu perussopimusten tasolle periaate, jonka mukaan SEUT 62 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, joka koskee niiden maantieteellisten rajojen määrittelyä kansainvälisen oikeuden mukaan.

63 artikla (uusi 78 artikla) koskee turvapaikkapolitiikkaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-266 artiklaa lukuun ottamatta lainsäädäntöinstrumenttien yksilöintiä.

Artiklan 1 kohdassa määritellään unionin tavoitteet turvapaikka-asioissa sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevissa asioissa. Yhteisen politiikan tarkoituksena on antaa

asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. SEY 63 artiklassa ei vastaavalla tavalla määritellä yhteistä politiikkaa ja sen tavoitteita, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta. SEUT 63 artiklan yhteistä turvapaikkajärjestelmää koskevien määräysten nojalla unionilla on toimivalta antaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista tarkoittavia säädöksiä, kun taas EY-sopimuksen määräykset mahdollistavat yksinomaan vähimmäissääntöjen antamisen. Artiklan 1 kohdan viittaus kansainvälisiin sopimuksiin vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan viittausta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, joista voidaan säätää 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla voidaan säätää koko unionissa voimassa oleva yhdenmukainen turvapaikka-asema kolmansien maiden kansalaisille. Määräystä vastaavan SEY 63 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää sitä koskevista vähimmäisvaatimuksista, milloin kolmansien maiden kansalaisia on pidettävä pakolaisina.

Artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla voidaan säätää yhdenmukaisesta toissijaisten suojelun asemasta kolmansien maiden kansalaisille, jotka eivät saa turvapaikkaa unionissa, mutta jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua. EY-sopimuksessa ei ole nykyisin toissijaista suojelua koskevaa määräystä. Toissijaista suojelua koskevia säädöksiä on kuitenkin annettu SEY 63 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla (neuvoston direktiivi 2004/83/EY kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelyä pakolaisiksi tai muuta kansainvälistä suojelua tarvitseviksi henkilöiksi koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä myönnetyn suojelun sisällöstä, EUVL L 304 2004, s. 12).

Artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla voidaan säätää yhteisestä järjestelmästä tilapäisen suojelun antamiseksi kotimaastaan siirtymään joutuneille joukoittaisen maahantulon yhteydessä. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa.

Artiklan 2 kohdan d alakohdan nojalla voidaan säätää yhteisistä menettelyistä turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan yhdenmukaisen aseman myöntämisessä ja peruuttamisessa. Kohta vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan d alakohdasta, kuitenkin siten, ettei EY-sopimuksessa mainita toissijaista suojelua.

Artiklan 2 kohdan e alakohdan nojalla voidaan säätää perusteista ja menettelyistä, joiden nojalla voidaan ratkaista turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan a alakohdasta.

Artiklan 2 kohdan f alakohdan nojalla voidaan säätää turvapaikkaa tai toissijaista suojelua hakevien vastaanotto-olosuhteita koskevista vaatimuksista. Määräys vastaa SEY 63 artiklan 1 kohdan b alakohdasta.

Artiklan 2 kohdan g alakohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat kumppanuutta ja yhteistyötä kolmansien maiden kanssa turvapaikkaa taikka toissijaista tai tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden maahantulon hallinnoimiseksi. EY-sopimus ei sisällä vastaavaa määräystä. Marraskuussa 2004 hyväksytty Haagin ohjelma kuitenkin sisältää tavoitteet ja toimenpiteet perustuslakisopimuksessa mainitusta kumppanuudesta kolmansien maiden kanssa. Ohjelmassa kumppanuus ja yhteistyö ulotetaan sekä turvapaikka- että maahanmuuttoasioihin ja siinä on lueteltu toimenpiteet kumppanuuden ja yhteistyön edistämiseksi.

SEUT 63 artiklan 2 kohdan osalta siirrytään kaikilta osin tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen, jota noudattaen Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät toimenpiteistä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää. SEY 63 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja turvapaikkapolitiikkaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa noudatettavasta menettelystä määrätään nykyisin SEY 67 artiklassa. Artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös (2004/927/EY, EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 63 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa 1.1.2005 alkaen. SEY 63 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa so-

velletaan SEY 67 artiklan 5 kohtaa, jonka perusteella näihin toimenpiteisiin on sovellettu SEY 251 artiklan mukaista menettelyä 67 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa mainittujen säädösten hyväksymisen jälkeen. SEUT 63 artiklan 2 kohdassa ei ole yksilöity käytettävissä olevia lainsäädäntöinstrumentteja kuten perustuslakisopimuksen III-266 artiklassa.

Artiklan 3 kohta koskee neuvoston mahdollisuutta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi silloin, jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Neuvoston käytössä olevia lainsäädäntöinstrumentteja ei ole yksilöity kuten perustuslakisopimuksen III-266 artiklan 3 kohdassa. Kohta vastaa SEY 64 artiklan 2 kohtaa sillä poikkeuksella, että EY-sopimuksen nojalla neuvosto voi määränemmistöllä toteuttaa enintään kuusi kuukautta kestäviä väliaikaisia toimenpiteitä.

63 a artikla (uusi 79 artikla) sisältää määräykset unionin maahanmuuttopolitiikasta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-267 artiklaa lukuun ottamatta käytettävissä olevien lainsäädäntöinstrumenttien yksilöintiä.

Artiklan 1 kohdassa määritellään yhteisen maahanmuuttopolitiikan tavoitteet. Unionin yhteisellä maahanmuuttopolitiikalla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laitoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta. SEY 63 artiklassa ei ole vastaavaa määräystä yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisestä, vaan siinä ainoastaan luetellaan toimenpiteet, jotka neuvosto toteuttaa viiden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta. SEUT 63 a artiklan 1 kohtaan sisältyvän yhteisen politiikan määrittely vastaa kuitenkin asialliselta laajuudeltaan niitä toimenpiteitä, jotka neuvoston tulee toteuttaa SEY 63 artiklan nojalla. Unionin maahanmuuttopolitiikkaa koskevan toimivallan ja sitä koskevien tavoitteiden nykyistä täsmällisempi määrittely ei merkitse muutosta nykyiseen oikeustilaan.

Artiklan 2 kohdassa määrätään toimenpiteistä, jotka voidaan toteuttaa 1 kohdassa lueteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan 2 kohdan a alakohta vastaa SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohtaa.

Artiklan 2 kohdan b alakohta vastaa SEY 63 artiklan 4 kohtaa eräin määräyksen sanamuotoa koskevin täsmennyksin.

Artiklan 2 kohdan c alakohta vastaa SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakohtaa seuraavin täsmennyksin. SEUT 63 a artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla on mahdollista toteuttaa maasta poistamista koskevia toimenpiteitä, joita ei ole nimenomaisesti mainittu SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakohdassa. Tämän määräyksen nojalla on kuitenkin annettu maasta poistamista koskevia säädöksiä (esimerkiksi neuvoston direktiivi 2001/40/EY kolmansien maiden kansalaisia koskevien maastapoistamispäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, EYVL L 149 2001, s. 34, ja neuvoston direktiivi 2003/110/EY avunannosta kauttakulkuilanteissa lentoteitse tapahtuvien palauttamistoimenpiteiden yhteydessä, EYVL L 321 2003, s. 26).

Artiklan 2 kohdan d alakohta on uusi. Sen nojalla voidaan säätää ihmiskauppaa, erityisesti nais- ja lapsikaupan torjuntaa koskevista toimenpiteistä. Määräys korostaa ihmiskaupan torjuntaa koskevien näkökohtien merkitystä unionin olemassa olevassa politiikassa.

Artiklan 2 kohdan tarkoittamissa kysymyksissä siirrytään kaikilta osin tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen, jota noudattaen Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät toimenpiteistä artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. SEY 63 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja maahanmuuttopolitiikkaa koskevia toimenpiteitä toteutettaessa noudatettavasta menettelystä määrätään nykyisin SEY 67 artiklassa. Artiklan 2 kohdan nojalla on annettu neuvoston päätös 2004/927/EY (EUVL L 396 2004, s. 45), jonka 1 artiklan mukaan SEY 251 artiklassa määrättyä menettelyä sovelletaan SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä toteutettaessa 1.1.2005 alkaen. Mainittu neuvoston päätös ei koske SEY 63 artiklan 3 kohdan a alakohtaa eikä 4 kohtaa, joten niiden osalta neuvosto toteuttaa nykyisen perussopimuksen voimassaoloaikana toimenpiteet SEY 67 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla yksimielisellä päätöksellä Euroopan

parlamenttia kuultuaan. SEUT 63 a artiklan 2 kohdassa ei ole yksilöity käytettävissä olevia säädösinstrumentteja, toisin kuin perustuslakisopimuksen III-267 artiklan 2 kohdassa.

Artiklan 3 kohdan nojalla unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- ja lähtömaahan, jotka eivät täytä tai jotka eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä. Unionin nykyiset perussopimukset eivät sisällä nimenomaisia määräyksiä asiasta. Neuvosto on kuitenkin SEY 63 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla valtuuttanut komission neuvottelemaan EY:n ja kolmansien valtioiden välisistä takaisinotto-sopimuksista. SEUT 63 a artiklan 3 kohta ei siten tuo muutosta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon.

Artiklan 4 kohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa niiden alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi ja jotka eivät käsitä jäsenvaltion lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Jo nykyisin EY-sopimus mahdollistaa turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan vähimmäistasoa sääntelevän lainsäädännön antamisen (63 artiklan 1 kohdan b alakohta) sekä pakolaisten vastaanottamisen ja siitä jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakaantumisen edistämistä tarkoitettujen toimien toteuttamisen (63 artiklan 2 kohdan b alakohta). SEUT 63 a artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä säädetään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, mutta käytettävissä olevia instrumentteja ei ole yksilöity kuten perustuslakisopimuksen III-267 artiklan 4 kohdassa.

Artiklan 5 kohtaa vastaavaa määräystä ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin. Sen mukaan 63 a artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

63 b artiklan (uusi 80 artikla) mukaan rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa koskevassa unionin politiikassa ja sen toteuttamisessa noudatetaan jäsenvaltioiden yhteisvastuun periaatetta, myös rahoituk-

sen osalta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-268 artikla.

Unionin IV osaston 2 luvun nojalla antamiin säädöksiin sisällytetään aina tarvittaessa asianmukaisia säännöksiä jäsenvaltioiden yhteisvastuun periaatteen soveltamiseksi. EY-sopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä, mutta periaatetta sovelletaan yleisperiaatteenä unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja rajavalvontapolitiikoissa. SEY 63 artiklan 2 kohdan b alakohdassa on mainittu pakolaisien ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakaantumisen edistäminen. Yhteisön yhteisvastuun periaate on mainittu myös yhteisössä annetuissa säädöksissä (muun muassa neuvoston direktiivi 2001/55/EY vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakautumisen edistämiseksi, EYVL L 212 2001, s. 12).

64 artiklan 1 kohdan määräys on korvattu SEUT 61 e artiklalla ja 2 kohdan määräys on siirretty SEUT 63 artiklan 3 kohtaan. Näitä artikloja selostetaan edellä.

3 LUKU

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ YKSITYISOIKEUDEN ALALLA

65 artiklassa (uusi 81 artikla) määrätään oikeudellisen yhteistyön kehittämistä yksityisoikeudellisissa asioissa. Artikla vastaa SEY 65 ja 67 artiklaa sekä perustuslakisopimuksen III-269 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevia ja alla esitettäviä muita muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen, ja siihen voi kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämistä koskevien toimenpiteiden hyväksymistä. Vaikka unionin toimivalta yksityisoikeudelli-

sisä asioissa määritellään 65 artiklan 1 kohdassa aiempaa täsmällisemmin, ei 1 kohta merkitse muutosta nykyiseen oikeustilaan. Yhteistyön perustuminen tuomioiden ja muiden päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen muodostaa jo nykyisin oikeudellisen yhteistyön peruskiven yksityisoikeuden alalla (vuoden 1999 Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmät ja vuoden 2004 Haagin ohjelma). Vaikka EY-sopimuksessa ei nimenomaisesti mainita mahdollisuutta yhtenäistää jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä yksityisoikeuden alalla, on SEY 65 ja 67 artiklaa tulkittu siten, että niiden on katsottu mahdollistavan myös jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamista tarkoittavien toimenpiteiden toteuttamisen jäsenvaltioiden välistä siviilioikeudellista yhteistyötä tarkoittavan lainsäädännön osalta.

Artiklan 2 kohdassa yhteistyön kattama ala määritellään tyhjentyvän luettelon muodossa, kun taas SEY 65 artiklaan sisältyvä luettelo on luonteeltaan esimerkkiluettelo. Unionin toimenpiteillä pyritään varmistamaan SEUT 65 artiklan 2 kohdassa lueteltujen päämäärien toteutuminen erityisesti silloin, kun sisämarkkinoiden moitteeton toiminta sitä edellyttää. Kun SEY 65 artiklan nojalla toimenpiteitä voidaan toteuttaa vain siinä määrin kuin ne ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteetoman toiminnan varmistamiseksi, SEUT 65 artiklan sanamuodon ("erityisesti") valossa toimenpiteiden tarpeellisuus sisämarkkinoiden moitteetoman toiminnan kannalta ei ole ehdoton edellytys. Sisämarkkinakäytäntää koskevaa vaatimusta on siten lievennetty nykyisestä. SEUT 65 artiklan mukaan tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä. Artiklan 2 kohdan a, b, c, d ja f alakohta vastaavat SEY 65 artiklan a, b ja c alakohtaa. Artiklan 2 kohdan alakohdat e, g ja h ovat uusia. Uuden e alakohdan nojalla pyritään varmistamaan tehokas oikeussuojan saatavuus, millä tarkoitetaan muun muassa yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, joilla taataan asianmukainen oikeudellisen avun taso rajat ylittävissä tapauksissa koko unionin alueella. Uuden g alakohdan nojalla pyritään kehittämään vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä. Nämä ovat tarpeellisia, jotta voidaan yksinkertaistaa ja nopeuttaa riidanratkaisua muun muassa kulutta-

jalainsäädännön alaisten vaatimusten osalta sekä luoda yhteiset minimisäännöt monikielille vakiolomakkeille ja asiakirjoille rajat ylittävissä menettelyissä. Uuden h alakohdan nojalla voidaan toteuttaa tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukemista koskevia toimenpiteitä. Vastaava määräys on rikosoikeudellista yhteistyötä koskevan SEUT 69 a artiklan 1 kohdan c alakohdassa. Uudet alakohdat eivät merkitse toimivallan laajennusta yksityisoikeuden alalla, sillä SEY 65 artiklaan sisältyvä luettelo on esimerkkiluettelo ja 65 artikla mahdollistaa yhteistyön myös muiden kuin luettelossa mainittujen toimenpiteiden osalta.

Artiklan 3 kohta koskee unionin toimivaltaa sellaisten perheoikeudellisten toimenpiteiden osalta, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Kohdan ensimmäiseen alakohtaan sisältyvä menettely vastaa perheoikeudellisiin toimenpiteisiin nykyisin sovellettavaa menettelyä. Ensimmäisen alakohdan nojalla neuvosto säättää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tällaisista toimenpiteistä siten, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan toinen alakohta sisältää valtuutuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla määritellään ne perheoikeudelliset seikat, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja joista voidaan antaa säädöksiä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Vastaavaa valtuutuslauseketta ei sisälly EY-sopimukseen.

Artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan toisessa alakohdassa tarkoitettu ehdotus tavalliseen lainsäätämismenettelyyn siirtymisestä toimitetaan kansallisille parlamenteille. Siinä tapauksessa, että kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen toimittamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, päätöstä ei tehdä. Jos ehdotusta ei vastusteta, neuvosto voi tehdä päätöksen. Tällaista määräystä, jonka perusteella yksikin kansallinen parlamentti voi estää tavalliseen lainsäätämismenettelyyn siirtymisen veto-oikeuttaan käyttämällä, ei sisälly perustuslakisopimukseen.

66 artiklasta tulee tietyin muutoksin SEUT 61 g artikla, jota selostetaan edellä.

67 artikla, joka koskee siirtymämääräyksiä Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta johtuen, kumotaan.

68 artikla kumotaan. Artikla koskee erityisesti SEY 234 artiklan (EY-tuomioistuimen toimivalta antaa ennakkoratkaisuja) soveltamista osaston määräyksiin.

69 artikla, joka koskee osaston määräysten soveltamista ottaen huomioon Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta sekä Tanskan asemasta tehdyt pöytäkirjat, kumotaan.

4 LUKU

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ RIKOSOIKEUDEN ALALLA

69 a artikla (uusi 82 artikla) sisältää määräykset rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevasta yhteistyöstä jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten välillä. Artikla vastaa jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan a–d alakohtaa. Käytettävissä olevia säädöksiä ja noudatettavia päätöksentekomenettelyjä koskevat määräykset sisältyvät nykyisin SEU 34 artiklaan. SEUT 69 a artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-270 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä ja säädösnumikkeitä koskevia sekä alla esitettäviä muita muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Määräyksellä kirjataan kyseinen periaate perussopimukseen. Periaatteen asema rikosoikeudellisen yhteistyön peruskivenä tunnustettiin kuitenkin jo vuoden 1999 Tampereen Eurooppa-neuvostossa. Oikeudelliseen yhteistyöhön kuuluu myös jäsenvaltioiden rikosoikeudellisen menettelyn erityisiä osatekijöitä koskevien vähimmäissääntöjen antaminen artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa sekä tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen antaminen 69 b artiklan mukaisesti.

Artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa täsmennetään jäsenvaltioiden viranomaisten vä-

lisen rikosoikeudellisen yhteistyön tavoitteet, joita ovat seuraavat:

- sääntöjen ja menettelyjen laatiminen kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa (a alakohta);
- jäsenvaltioiden välisten tuomioistuimen toimivaltaa koskevien ristiriitojen ehkäiseminen ja ratkaiseminen (b alakohta);
- tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukeminen (c alakohta);
- jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyön helpottaminen rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä (d alakohta).

Kyseisistä määräyksistä b alakohta vastaa nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan d alakohdan ja d alakohta nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan a alakohdan, kun taas a ja c alakohta ovat uusia.

Artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä säättävät Euroopan parlamentti ja neuvosto tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Aloiteoikeus on 61 i artiklan mukaan komissiolla tai yhtä neljäosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä. Tämä merkitsee muutosta verrattuna nykyiseen SEU 34 artiklaan, jonka tarkoittamat yhteiset kannat, puitepäätökset, päätökset ja yleissopimukset toteuttaa neuvosto yksimielisesti komission tai jäsenvaltion ehdotuksesta. SEUT 69 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tarkoittamilla toimenpiteillä voi myös olla välitön oikeusvaikutus, joka nykyisessä SEU 34 artiklassa on puitepäätösten ja päätösten osalta nimenomaisesti suljettu pois.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta perustaa unionille toimivallan säätää rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevista vähimmäissäännöistä sikäli kuin tämä on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajat ylittävissä rikosasioissa. Vähimmäissäännöissä tulee ottaa huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan vähimmäissäännöt voivat koskea seuraavia asioita:

- todisteiden vastavuoroista hyväksyttävyyttä jäsenvaltioissa (a alakohta);

- yksilön oikeuksia rikosasioiden käsittelyssä (b alakohta);

- rikosten uhrien oikeuksia (c alakohta);
- muita rikosasioiden käsittelyn erityisiä osatekijöitä, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt päätöksellä. Neuvosto tekee tällaisen päätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan (d alakohta).

EU-sopimus ei nykyisin sisällä yhtä yksityiskohtaista oikeusperustaa jäsenvaltioiden rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamiselle, vaan nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan c alakohdassa määrätään yleisellä tasolla rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön mahdollisesti edellyttämästä, jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistamista koskevista toimenpiteistä.

Artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan vähimmäissääntöjen hyväksyminen ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä tai ottamasta käyttöön niitä korkeatasoisempaa yksilön suojelua.

Artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista vähimmäissäännöistä voivat säätää Euroopan parlamentti ja neuvosto tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavalla direktiivillä. Määräyksestä johtuvat muutokset nykyisen SEU 34 artiklan mukaiseen järjestelmään vastaavat soveltuvin osin artiklan 1 kohdan yhteydessä selostettuja. Nykyisen SEU 34 artiklan tarkoittamista säädöstyypeistä kysymykseen tulevat nykyisin käytännössä vain mainitun artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettut puitepäätökset.

Artiklan 2 kohdan tarkoittaman direktiivejä koskevan päätöksentekomenettelyn osalta tavallista lainsäätämisyjärjestystä kuitenkin täydentää erityinen, niin sanottu hätäjarrumekanismi sekä sen käyttöön kytkeytyvä mahdollisuus tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen. Ne tarjoavat jäsenvaltiolle keinon viime kädessä jättäytyä kysymyksessä olevan säädöksen soveltamisen ulkopuolelle.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan neuvoston jäsen, joka katsoo ehdotuksen määräyksessä tarkoitetuksi direktiiviksi vaikuttavan sen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestuksen mukainen menettely keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärryk-

seen, Eurooppa-neuvosto palauttaa ehdotuksen neljän kuukauden kuluessa kyseisen menettelyn keskeyttämisestä neuvostolle, mikä lopettaa menettelyn keskeyttämisen. Koska 69 a artiklaan ei sisälly nimenomaisia määräyksiä Eurooppa-neuvoston ratkaisun muodosta eikä noudatettavasta päätöksentekomenettelystä, Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa SEU 9 b artiklan 4 kohdan mukaan yhteisymmärryksessä. Edellä tarkasteltu 69 a artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukainen menettely eroaa osin perustuslakisopimuksen III-270 artiklan 3 kohtaan kirjattusta menettelystä. Tuossa perustuslakisopimuksen kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvoston tulee neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä joko palauttaa esitys neuvostolle, mikä lopettaa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisen, tai pyytää komissiota tai puitelakiesityksen tehnyttä jäsenvaltioiden ryhmää tekemään uuden esityksen. Kohdan mukaan viimeksi mainitussa tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole hyväksytty.

SEUT 69 a artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan siinä tapauksessa, että asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen direktiiviehdotuksen pohjalta, niiden edellytetään neljän kuukauden kuluessa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisestä ilmoittavan asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa SEU 10 artiklan 2 kohdassa ja SEUT 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan. Myös tämä menettely eroaa perustuslakisopimuksen III-270 artiklan 4 kohtaan kirjattusta menettelystä. Viimeksi mainitussa perustuslakisopimuksen kohdassa määrätään näet vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista edustavan jäsenvaltioiden ryhmän oikeudesta aloittaa I-44 artiklan 2 kohdassa ja III-419 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö tilanteessa, jossa Eurooppa-neuvosto ei ole toteuttanut toimia neljän kuukauden kuluessa lainsäädäntömenettelyn keskeyttämisestä tai jos eurooppapuitelakia ei ole annettu 12 kuukauden kuluessa siitä, kun uusi esitys eurooppapuitelaksi on tehty. Tällöin määräyksen tarkoittaman jäsenvaltioiden ryhmän tulee yksinomaan ilmoittaa

Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle halustaan aloittaa tiiviimpi yhteistyö kyseisen puitelakiesityksen pohjalta, ja lupa yhteistyön aloittamiseen katsotaan annetuksi ja sopimuksen määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

69 b artikla (uusi 83 artikla) koskee aineellista rikosoikeutta ja perustaa unionille toimivallan säätää rikosten tunnusmerkistöjen ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rajat ylittävän rikollisuuden alalla sekä aloilla, jotka vaikuttavat unionin politiikan kohteena olevaan yleiseen etuun ja joilla rikosoikeudelliset seuraamukset osoittautuvat välttämättömiksi kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa. Artikla vastaa jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohtaa. Säädöksiä ja päätöksentekomenettelyä koskevien määräysten osalta vastaavat määräykset sisältyvät nykyisin SEU 34 artiklaan. SEUT 69 b artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-271 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia ja alla esitettäviä muita muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta mahdollistaa rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamisen sellaisen erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajat ylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan sisältyvän tyhjentyvän luettelon mukaan tällaisia rikollisuuden lajeja ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laiton huumausainekauppa, laitton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytynyt rikollisuus. Määräyksen soveltamisala on laajempi kuin nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohdan, jonka nojalla unionilla on toimivalta vahvistaa järjestäytyntä rikollisuutta, terrorismia ja laitonta huumausainekauppaa koskevia tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevia vähimmäissääntöjä. Toisaalta nykyisen SEU 29 artiklan toisessa kohdassa määrätään yleisesti järjestäytyneen tai muunkin rikollisuuden ehkäisemisestä ja torjumisesta, joskin varsi-

nainen oikeusperustamääräys sisältyy nykyisen SEU 31 artiklan 1 kohdan e alakohtaan.

Artiklan 1 kohdan kolmas alakohta sisältää valtuuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi rikollisuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella tehdä päätöksen, jossa määritellään muitakin rikollisuuden aloja, joiden katsotaan täyttävän tässä kohdassa tarkoitettuja edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyinen EU-sopimus ei sisällä vastaavaa määräystä.

Artiklan 2 kohta mahdollistaa rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevien vähimmäissääntöjen antamisen tietyllä unionin politiikka-alalla silloin, kun rikoslainsäädäntöjen lähentäminen osoittautuu välttämättömäksi unionin kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisessa alalla ja kun kyseisellä alalla on jo toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä. SEUT 69 b artiklan 1 kohdasta poiketen 2 kohdassa ei yksilöidä määräyksen tarkoittamia niin sanottuja unionin yhteiseen etuun kohdistuvia rikoksia, vaan kysymys on luonteeltaan horisontaalisesta oikeusperustasta, jota voidaan soveltaa lähtökohtaisesti kaikilla unionin politiikkaaloilla, kunhan määräyksen edellytys toimenpiteiden välttämättömyydestä unionin kyseisen politiikan tehokkaan täytäntöönpanon kannalta täyttyy. Pelkkä rikosoikeudellisten toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuus tai tarpeellisuus unionin politiikan täytäntöönpanon kannalta ei siis vielä riitä perustamaan unionille määräyksen tarkoittamaa toimivaltaa.

EY-tuomioistuin antoi 13 päivänä syyskuuta 2005 asiassa C-176/03, komissio v. neuvosto, tuomion (Kok. 2005-8/9(A), s. I-7907), jossa se katsoi, että tiettyjen edellytysten täytyessä EY-sopimuksen ympäristöä koskevat määräykset luovat yhteisölle toimivallan velvoittaa jäsenvaltiot säätämään kansallisessa lainsäädännössään ympäristöä vahingoittavia, yhteisösäännöksissä määriteltyjä tekoja koskevista kriminalisoinneista. Asiassa C-440/05, komissio v. neuvosto, 23 päivänä lokakuuta 2007 antamassaan tuomiossa (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa), jossa myös oli kyse ympäristönsuojelusta, EY-tuomioistuin vahvisti, että myös liikenepolitiikan oikeusperustan nojalla voidaan antaa tietyin edellytyksin rikosoikeutta kos-

kevia säännöksiä, mutta rajoitti yhteisön toimivallan ulkopuolelle rikosoikeudellisten seuraamusten lajin ja tason määrittämisen.

SEUT 69 b artiklan 2 kohta koskee tilanteita, joista EY-tuomioistuimen edellä mainitussa oikeuskäytännössä oli kyse. Artiklan 2 kohdan mukainen toimivalta on kuitenkin avoimempi ja laajempi kuin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuva yhteisön rikosoikeudellinen toimivalta. Kohdan nojalla voidaan antaa säännöksiä seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöksistä, kun nykyisellään seuraamusten lajin ja tason määrittäminen ei tuomioistuimen nimenomaisen kannan mukaan kuulu yhteisön toimivaltaan. Kohdassa ei myöskään rajata niitä politiikanaloja, joilla kyseisiä rikosoikeutta koskevia säännöksiä voidaan antaa. Nykyisellään kysymys kyseeseen tulevista yhteisöpolitiikoista on epäselvä, koska edellä mainittujen tuomioiden perusteella jää avoimeksi, kuinka pitkälle muissa kuin ympäristönsuojelua koskevista kysymyksissä yhteisöllä on rikosoikeudellista toimivaltaa. Vaikka EUT-sopimuksessa annettu toimivalta siten eroaa laajuudeltaan tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetuista periaatteista, sitä tasapainottavat sopimukseen sisällytetyt erityismääräykset, erityisesti 69 b artiklan 3 kohtaan sisältyvä niin sanottu hätäjarrumekanismi.

Artiklan 2 kohdan tarkoittamina rikoslajeina kysymykseen saattaisivat muiden ohella tulla esimerkiksi unionin taloudellista etua haittaavat petokset, euron väärentäminen, laittoman maahantulon ja oleskelun järjestäminen, ympäristörikokset sekä rasismi ja muukalaisviha. Edellytyksenä kuitenkin on, että kyseisellä unionipolitiikan alalla on jo toteutettu jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä koskevia yhdenmukaistamistoimia.

Artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista vähimmäissäännöistä säätävät Euroopan parlamentti ja neuvosto tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen annettavilla direktiiveillä, ja 2 kohdassa tarkoitettuja direktiivejä annetaan kohdassa viitattujen yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun tavallisen tai erityisen lainsäätämisenjärjestelyn mukaisesti. Verrattuna nykyiseen SEU 34 artiklaan käytettävissä olevia säädöstyyppejä sekä päätöksentekomenettelyjä koskevat muutokset vastaavat soveltuvin osin edellä SEUT 69 a

artiklan 2 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa viitattuja muutoksia. Uuden artiklan 2 kohdassa myös määrätään, että kohdassa tarkoitettu päätöksentekomenettely ei saa rajoittaa SEUT 61 i artiklan soveltamista. Viimeksi mainitussa artiklassa annetaan aloiteoikeus komission lisäksi myös yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalle jäsenvaltioiden ryhmälle.

Artiklan 3 kohdan ensimmäinen ja toinen alakohta sisältävät SEUT 69 a artiklan 3 kohtaa vastaavat määräykset niin sanotusta hätäjarrumekanismista sekä mahdollisuudesta tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen. Jälkimmäisten määräysten sisältöä on selostettu edellä SEUT 69 a artiklan 3 kohtaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Myös nyt kyseessä olevien alakohtien eroavuudet perustuslakisopimuksen III-271 artiklan 3 ja 4 kohtaan nähden vastaavat tuossa yhteydessä esitetyt.

69 c artiklassa (uusi 84 artikla) määrätään unionin toimivallasta säätää jäsenvaltioiden toimintaa rikollisuuden torjunnan alalla tukvista toimenpiteistä. Määräykseen sisältyvän nimenomaisen rajoituksen mukaan kyseiset toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Määräyksen unionille perustama toimivalta rinnastuu siten luonteeltaan unionin toimivaltaan SEUT 2 e artiklassa tarkoitetuilla aloilla, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät toimenpiteistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Nykyiseen EU-sopimukseen ei sisälly vastaavaa määräystä. Rikollisuuden ehkäisemisestä ja torjumisesta määrätään nykyisessä SEU 29 artiklassa, mutta nykyiset SEU 30 ja 31 artikla eivät sisällä asiaa koskevaa nimenomaista oikeusperustaa. Perustuslakisopimuksen III-272 artiklasta SEUT 69 c artikla eroaa sikäli, että 69 c artiklassa jätetään käytettävä säädösinstrumentti avoimeksi.

69 d artikla (uusi 85 artikla) sisältää yleiset määräykset Eurojust-yksikön tehtävistä sekä oikeusperustan Eurojustin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämiseksi. Eurojust on jo perustettu nykyisen SEU 31 artiklan ja 34 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehdyllä neuvoston päätöksellä (neuvoston päätös 2002/187/YOS, tehty

28 päivänä helmikuuta 2002, Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi, EYVL L 63 2002, s. 1; päätös tuli voimaan 6.3.2002), mutta 69 d artikla mahdollistaa sen, että Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavilla asetuksilla Eurojustin rakenteen ja tehtävät. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-273 artiklaa säädösnumikettä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan Eurojustin tehtävänä on jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin toteuttamien operaatioiden sekä niiden toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäväviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohta koskee Eurojustin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämistä asetuksilla sekä Eurojustille tässä yhteydessä annettavia tehtäviä, joita voivat olla:

- rikostutkinnan aloittaminen ja ehdotuksen tekeminen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireilepanosta erityisesti niiden koskiessa unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia (a alakohta);

- a alakohdassa tarkoitettujen tutkinta- ja syytetoimien yhteensovittaminen (b alakohta); sekä

- oikeudellisen yhteistyön tehostaminen, mukaan lukien tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaiseminen, ja tiivis yhteistyö Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa (c alakohta).

Paitsi että sovellettavaksi tuleva päätöksentekomenettely poikkeaa nykyisestä SEU 34 artiklasta, 69 d artiklan 1 kohdan ensimmäinen ja toinen alakohta ovat sanamuodoltaan nykyisen SEU 31 artiklan 2 kohtaa yleisempiä, mikä antaa unionin toimielimille nykyistä enemmän liikkumavaraa Eurojustin tehtävien ja toimivaltuuksien kehittämiseksi. Merkittävintä muutosta nykytilaan verrattuna merkitsee mahdollisuus antaa Eurojustille toimivaltuudet päättää rikostutkinnan aloittamisesta. Eurojustin tehtäviin ei kuitenkaan

voi kuulua syytetoimien aloittamisesta päättäminen, vaan Eurojustin mahdolliset toimivaltuudet on rajattu tältä osin rikostutkinnan aloittamiseen ja ehdotuksen tekemiseen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireillepanosta. Muutosta nykytilaan verrattuna merkitsee myös Eurojustin mahdollinen rooli tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaisemisessa. SEUT 69 d artiklan 1 kohdan toisen alakohdan osalta huomattakoon myös hallitustenvälisen konferenssin päätöksiin liitetty julistus (nro 27), jossa konferenssi katsoo, että määräyksen tarkoittamassa asetuksessa olisi otettava huomioon rikostutkinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt. Julistusta käsitellään tarkemmin julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan mukaan asetuksilla säädetään myös menettelytavoista, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien osallistumista Eurojustin toiminnan arviointiin. Kysymys on nykytilaan verrattuna uudesta menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa Eurojustin parlamentaarisen valvonnan toteuttaminen.

Artiklan 2 kohdassa rajataan nimenomaisesti Eurojustin toimivaltuuksien ulkopuolelle kansalliseen tuomioistuimenmenettelyyn kuuluvat, syytetoimiin liittyvät viralliset toimenpiteet. Näiden suorittaminen on kansallisten viranomaisten tehtävä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan syyttäjänvirastoa koskevan SEUT 69 e artiklan soveltamista.

69 e artiklassa (uusi 86 artikla) annetaan unionille toimivalta perustaa Euroopan syyttäjänvirasto, jonka tehtävänä on tutkia viraston perustamista koskevassa asetuksessa määritettäviä unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia ja toimia syyttäjän tehtävissä näitä koskevissa rikosasioissa kansallisissa tuomioistuimissa. Nykyinen EUSopimus ei sisällä vastaavaa oikeusperustaa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-274 artiklaa säädösnimikkeitä koskevia ja alla esitettäviä muita muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan syyttäjänvirasto voidaan perustaa Eurojustin pohjalta unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi. Viras-

to perustetaan erityistä lainsäätämisyhteistyötä noudattaen annettavalla neuvoston asetuksella, jota koskevan ratkaisunsa neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Määräykseen sisältyvän ilmaisun ”Eurojustin pohjalta” tarkoituksena on selventää, ettei virasto olisi Eurojustista erillinen yksikkö vaan se perustettaisiin Eurojustin pohjalta ja sitä kehittämällä.

Artiklan 1 kohdan toiseen ja kolmanteen alakohtaan on otettu määräykset niin sanotusta hätäjarrumekanismista sekä mahdollisuudesta tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen. Kohdan toisen alakohdan mukaan siinä tapauksessa, että asiasta ei päästä yksimielisyyteen, vähintään yhdeksän jäsenvaltion ryhmä voi pyytää asetusehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tällöin menettely neuvostossa keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi. Kohdan kolmannen alakohdan määräys tiiviimmästä yhteistyöstä vastaa edellä tarkasteltuja SEUT 69 a artiklan 3 kohdan toista alakohtaa ja SEUT 69 b artiklan 3 kohdan toista alakohtaa, tosin soveltamistilannetta ja säädösnimikettä koskevin eroavuuksin. Perustuslakisopimuksen III-274 artiklaan ei vastaavia määräyksiä sisälly.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettua syyttäjänviraston perustamista koskevassa asetuksessa määritetään ne unionin taloudellisia etuja vahingoittavat rikokset, joita virastolla on toimivalta tutkia ja joiden tekijät ja joihin osalliset sillä on toimivalta asettaa syytteeseen. Kyseisessä asetuksessa neuvosto voi myös määrittellä syyttäjänviraston aseman suhteessa Euroopoliin. Artiklan 2 kohdassa määrätään nimenomaisesti, että virasto toimii syyttäjän tehtävissä toimivaltuuksiensa piiriin kuuluvia tekoja koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettua asetuksessa säädetään myös syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtävien hoitamista koskevista ehdoista, sen toimintaan sovellettavista ja todisteiden hyväksyttävyyttä koskevista menettelysäännöistä sekä viraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien

menettelyllisten toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä.

Artiklan 4 kohta sisältää valtuuslausekkeen, jonka nojalla Eurooppa-neuvosto voi päätöksellä muuttaa artiklan 1 kohtaa syyttäjänviraston toimivaltuuksien laajentamiseksi koskemaan rajat ylittävää vakavaa rikollisuutta ja 2 kohtaa vastaavasti siten, että se koskee useita jäsenvaltioita koskevien vakavien rikosten tekijöitä ja niihin osallisia. Määräyksessä tarkoitettu päätös voidaan tehdä joko samanaikaisesti, kun viraston perustamista koskeva artiklan 1 kohdassa tarkoitettu asetus annetaan, tai myöhemmin. Mikäli päätös viraston toimivaltuuksien laajentamisesta tehdään ja viraston perustamista koskeva asetus annetaan samanaikaisesti, voidaan viraston toimivaltuudet siis jo alusta lähtien määritellä kattamaan paitsi unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia myös rajat ylittävän vakavan rikollisuuden lajeja. Määräyksen tarkoittamaa päätöstä koskevan ratkaisunsa Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan ja komissiota kuultuaan.

5 LUKU

POLIISIYHTEISTYÖ

69 f artiklassa (uusi 87 artikla) määrätään jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisestä poliisiyhteistyöstä. Artikla vastaa jäljempänä lähemmin selostettavin muutoksin nykyistä SEU 30 artiklan 1 kohtaa, jossa määritellään poliisiyhteistyön yhteinen toiminta. Säädöksiä ja päätöksentekomenettelyä koskevat määräykset sisältyvät nykyiseen SEU 34 artiklaan. EU-sopimuksen määräykseen verrattuna SEUT 69 f artiklassa erotetaan selkeämmin toisistaan jäsenvaltioiden asianomaisten viranomaisten välistä yhteistyötä koskevat, luonteeltaan lainsäädännölliset toimenpiteet kyseisten viranomaisten välistä operatiivista yhteistyötä koskevista toimenpiteistä. Ensiksi mainittuja koskee artiklan 2 kohta ja viimeksi mainittuja artiklan 3 kohta. Artikla vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen III-275 artiklaa, mutta siinä ei erikseen määritellä käytössä olevia lainsäädäntöinstrumentteja. Lisäksi artiklaan on sisälly-

tetty nykyisiin perussopimukseen ja perustuslakisopimukseen verrattuna uudet määräykset niin sanotusta hätäjarrumekanismista ja helpotetusta tiiviimmästä yhteistyöstä.

Artiklan 1 kohta sisältää yleisen määräyksen jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisestä poliisiyhteistyöstä. Sen mukaan kysymys on jäsenvaltioiden kaikkien toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden muiden lainvalvontaviranomaisten välisestä yhteistyöstä. Artiklan soveltamisalaan kuuluvien viranomaistahojen määritelmä vastaa nykyisen SEU 30 artiklan 1 kohdan sisältämää.

Artiklan 2 kohta perustaa unionille toimivallan säätää toimenpiteistä, jotka koskevat kohdan a alakohdan mukaan asiaa koskevien tietojen keräämistä, tallentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa; b alakohdan mukaan henkilöstön koulutuksen tukemista sekä henkilöstövaihtoa, välineistöä ja yhteistyötä rikosten selvittämistä koskevan tutkimuksen osalta; sekä c alakohdan mukaan yhteisiä tutkintatekniikoita vakavan järjestäytyneen rikollisuuden paljastamiseksi.

Kyseisistä määräyksistä a alakohta vastaa pääosin SEU 30 artiklan 1 kohdan b alakohdasta, b alakohta vastaa SEU 30 artiklan 1 kohdan c alakohtaa ja c alakohta vastaa pääosin SEU 30 artiklan 1 kohdan d alakohtaa.

Määräyksen tarkoittamat toimenpiteet toteutetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säätämällä toimenpiteillä. Käytössä olevia lainsäädäntöinstrumentteja ei määritellä, toisin kuin perustuslakisopimuksen III-275 artiklassa. Aloiteoikeus on SEUT 61 i artiklan mukaan komissiolla tai yhtä neljäsosaa jäsenvaltioista edustavalla jäsenvaltioiden ryhmällä. Tämä merkitsee muutosta verrattuna SEU 34 artiklaan, jonka tarkoittamat yhteiset kannat, puittepäätökset, päätökset ja yleissopimukset toteuttaa neuvosto yksimielisesti komission tai jäsenvaltion aloitteesta. Tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säädetyillä toimenpiteillä voi myös olla välitön oikeusvaikutus, joka SEU 34 artiklassa on puittepäätösten ja päätösten osalta nimenomaisesti suljettu pois.

Artiklan 3 kohdan nojalla neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteitä artiklassa tarkoitettujen jä-

senvaltioiden viranomaisten välisestä operatiivisesta yhteistyöstä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Määräys vastaa SEU 30 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. Kohdassa ei ole määritelty käytössä olevia lainsäädäntöinstrumentteja toisin kun perustuslakisopimuksen III-275 artiklan 3 kohdassa.

Lukuun ottamatta päätöksentekomenettelyä muutokset SEU 34 artiklaan nähden vastavat edellä artiklan 2 kohdan yhteydessä selostettuja.

Artiklan 3 kohdan toiseen ja kolmanteen alakohtaan on otettu määräykset niin sanotusta hätäjarrumekanismista sekä mahdollisuudesta tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen artiklassa tarkoitettujen viranomaisten välisen operatiivisen yhteistyön osalta. Kohdan toisen alakohdan mukaan siinä tapauksessa, että asiasta ei neuvostossa päästä yksimielisyyteen, vähintään yhdeksän jäsenvaltion ryhmä voi pyytää toimenpide-ehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tällöin menettely neuvostossa keskeytetään. Jos asiasta on Eurooppa-neuvostossa päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa SEU 9 b artiklan 4 kohdan mukaan yhteisymmärryksessä. Jos Eurooppa-neuvostossa asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen, vähintään yhdeksän jäsenvaltiota voi aloittaa tiiviimmän yhteistyön ehdotuksen nojalla. Kohdan toinen alakohta vastaa edellä tarkasteltua 69 e artiklan 1 kohdan toista alakohtaa.

Kohdan kolmannen alakohdan määräys tiiviimmästä yhteistyöstä vastaa edellä tarkasteltuja SEUT 69 a artiklan 3 kohdan toista alakohtaa ja SEUT 69 b artiklan 3 kohdan toista alakohtaa ja SEUT 69 e artiklan 1 kohdan kolmatta alakohtaa, tosin säädösnimikettä koskevin poikkeuksin.

Artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa rajataan Schengenin säännöstöä kehittävät säädökset toisen ja kolmannen alakohdan mukaisen erityismenettelyn sekä tiiviimmän yhteistyön aloittamisen ulkopuolelle. Määräys takaa Schengenin säännöstön yhtenäisyyden säilymisen.

SEUT 69 f artiklan mukainen menettely helpottaa tiiviimmän yhteistyön käynnistä-

mistä poliisiyhteistyön alalla. Kun perussopimukseen sisältyy edelleen SEUT 61 i artiklan nojalla mahdollisuus jäsenvaltioiden yhteisiin aloitteisiin 5 luvun alalla, pienemmällä jäsenvaltioiden ryhmällä on mahdollisuus nykyistä helpommalla tavalla tiivistää operatiivista poliisiyhteistyötä ilman, että kaikki jäsenvaltiot osallistuvat yhteistyöhön.

69 g artikla (uusi 88 artikla) sisältää yleiset määräykset Europolin tehtävistä sekä oikeusperustan Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston tavallisessa lainsäätämismenettelyssä antamalla asetuksella. Artikla ei siten sisällä nykyisen SEU 30 artiklan 2 kohtaa vastaavia yksityiskohtaisia määräyksiä Europolille annettavista tehtävistä, vaan näistä säädetään tavallisessa lainsäätämismenettelyssä asetuksella. Neuvosto valmistelee nykyisin voimassaolevan unionisopimuksen nojalla Europolin oikeusperustan muuttamista yleissopimuksesta neuvoston päätökseksi, vastaavalla tavalla kuin Eurojustin osalta. Neuvoston on tarkoitus sopia asiasta kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-276 artiklaa säädösnimikettä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Europolin perustehtävästä. Sen mukaan Europolin tehtävänä on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja.

Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta koskee Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävien määrittämistä tavallisessa lainsäätämismenettelyssä annettavalla asetuksella. Määräyksen mukaan Europolin tehtäviin voi sisältyä:

- erityisesti jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden tai elinten viranomaisten välittämien tietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely, analysointi ja vaihto (a alakohta); ja
- yhdessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa toteutettujen tai yhteisten tutkintaryhmien toteuttamien tutkintotoimien ja operatiivisten toimien yhteensovittaminen, järjestäminen ja toteuttaminen, ol-

len tarvittaessa yhteydessä Eurojustiin (b alakohta).

Sekä säädöstyyppejä että noudatettava päätöksentekomenettely poikkeavat nykyisen SEU 34 artiklan mukaisista. Artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettavat tehtävät kuuluvat Europolin tehtäviin jo nyt voimassa olevan Europol-yleissopimuksen perusteella. Sen sijaan b alakohdan mukainen mahdollisuus antaa Europolille operatiivisia toimivaltuuksia on uutta ja mahdollistaa jossain määrin Europolin toimivaltuuksien laajentamisen nykyiseen verrattuna.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan asetuksella vahvistetaan myös menettelyt, joilla Euroopan parlamentti yhdessä jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien kanssa valvoo Europolin toimintaa. Kysymys on uudesta määräyksestä, joka laajentaa Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien toimivaltaa Europolin valvonnassa.

Artiklan 3 kohta sisältää nimenomaisen Europolin mahdollisia operatiivisia toimivaltuuksia koskevan rajoituksen, josta artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa asetuksessa ei voida poiketa. Määräyksen mukaan Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava ollen yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Pakkokeinojen käyttö kuuluu yksinomaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

69 h artikla (uusi 89 artikla) koskee niiden edellytysten ja rajoitusten vahvistamista, joiden mukaisesti SEUT 69 a ja 69 f artiklassa tarkoitettavat jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat toimia toisen jäsenvaltion alueella. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-277 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

Artiklan mukaan toisen jäsenvaltion alueella voidaan toimia vain ollen yhteydessä kyseisen jäsenvaltion viranomaisiin ja näiden viranomaisten suostumuksella. Määräys vastaa sisällöllisesti nykyistä SEU 32 artiklaa.

Noudatettava päätöksentekomenettely poikkeaa kuitenkin nykyisen SEU 34 artiklan mukaisesta. Neuvosto vahvistaa kyseiset edellytykset ja rajoitukset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Neuvosto tekee

ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

V OSASTO

LIIKENNE

Unionin liikennepolitiikkaa koskevat Lisabonin sopimuksen määräykset vastaavat jäljempänä selostettavin muutoksin niitä määräyksiä, jotka ovat EY-sopimuksen kolmannen osan V osastossa. Eräitä määräysten sanamuotoja ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia on niin ikään tehty.

70 artiklasta (uusi 90 artikla), joka koskee yhteisen liikennepolitiikan tavoitteiden toteuttamista, poistetaan viittaus siihen, että liikennettä koskevan jakson alaan kuuluvissa asioissa tavoitteita toteuttavat jäsenvaltiot. Lisabonin sopimuksen kyseisessä määräyksessä todetaan vain yleisemmin, että tavoitteita toteutetaan yhteisellä liikennepolitiikalla. Viittaus EY-sopimukseen korvataan viittauksella perussopimukseen. SEUT 70 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-236 artiklan 1 kohta.

71 artiklan (uusi 91 artikla) 2 kohta, joka koskee poikkeuksia liikenteen sääntelyperiaatteista, muutetaan siten, että säännöksiä liikenteen alalla annettaessa määrätään huomiioon otettaviksi tapaukset, joissa toimenpiteiden soveltaminen voisi joillakin alueilla vaikuttaa vakavasti elintasoon ja työllisyyteen sekä kuljetuskaluston käyttöön. SEY 71 artiklan 2 kohdassa on asiallisesti vastaava rajoituslauseke, jossa kuitenkin määrätään kyseisen kohdan soveltamisalaan kuuluvien tilanteiden osalta, että neuvoston päätöksenteossa noudatetaan tällöin yksimielisyyttä ja että Euroopan parlamentin osalta sen osallistuminen rajoittuu kuulemiseen. Artiklaan tehdään myös koko sopimusta koskevissa muutoksissa mainitut tekniset mukautukset, jotka koskevat ilmaisun "yhteismarkkinat" korvaamista ilmaisulla "sisämarkkinat" ja tavalliseen lainsäädäntömenettelyyn viittaamisessa käytettyä ilmaisua. SEUT 71 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-236 artiklan 2 ja 3 kohta lainsäädäntömenettelyssä hyväksyttävien säädösten nimikkeitä lukuun ottamatta.

72 artikla (uusi 92 artikla) koskee yhteisöön liittymishetkellä voimassa olleiden säännösten muuttamista muiden jäsenvaltioiden liikenteenharjoittajille epäedullisemmiksi. Artiklan sanamuotoa muutetaan siten, että ilmaisu ”ilman neuvoston yksimielistä suostumusta” korvataan ilmaisulla ”ilman neuvoston yksimielisesti toteuttamaa toimenpiteitä, jolla myönnetään poikkeus”. SEUT 72 on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-237 artikla lukuun ottamatta käytettävien säädösinstrumenttien yksilöintiä.

73 ja 74 artiklaa (uusi 93 ja 94 artikla), jotka koskevat tukien perussopimusten mukaisuutta ja toimenpiteitä kuljetusmaksuista ja -ehdoista, ei muuteta. Molempiin artikloihin tehdään kuitenkin koko sopimusta koskevilla muutoksissa mainitut tekniset mukautukset, jotka koskevat ilmaisun ”tämä sopimus” korvaamista ilmaisulla ”perustamisopimukset” sen eri sijamuodoissa. SEUT 73 ja 74 artikla ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen III-238 ja III-239 artikla.

75 artiklaa (uusi 95 artikla), joka koskee syrjintää yhteisön sisäisessä liikenteessä tavaroiden alkuperä- tai määrämään perusteella, muutetaan siten, että syrjinnän poistamisen sijasta käytetään ilmaisua ”Unionin sisäisessä liikenteessä on kiellettyä”.

SEUT 75 artikla vastaa pääosin perustuslakisopimuksen III-240 artiklaa. Perustuslakisopimuksen III-240 artiklan 1 kohdassa käytetään kuitenkin ilmaisun ”tavaroiden alkuperä- tai määräämaa” sijasta ilmaisua ”tavaroiden alkuperä- tai määräjäsenvaltio”. Sen lisäksi perustuslakisopimuksen III-240 artiklan 2 ja 3 kohdassa yksilöidään käytettävät säädösinstrumentit.

76 ja 77 artiklaa (uusi 96 ja 97 artikla), jotka koskevat unionin sisäisessä liikenteessä käytettäviä kuljetusmaksuja ja -ehtoja, ei muuteta lukuun ottamatta niitä koko sopimusta koskevilla muutoksissa mainittuja teknisiä mukautuksia, jotka koskevat ilmaisun ”yhteisö” korvaamista ilmaisulla ”unioni”. SEUT 76 ja 77 artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-241 ja III-242 artiklaa. Perustuslakisopimus eroaa SEUT 76 ja 77 artiklasta kuitenkin siten, että III-241 artiklassa käytettäväksi säädösinstrumentiksi yksilöidään eurooppapäätös ja III-242 artiklassa määrätään jäsenvaltioiden pyrkivän ylipäätään pienentämään kustannuksia, jotka johtu-

vat liikenteenharjoittajan rajanylityksen vuoksi veloittamista maksuista tai kuluista, kun vastaavan SEY 77 ja SEUT 77 artiklan mukaan näitä kustannuksia pyritään pienentämään asteittain.

78 artiklaan (uusi 98 artikla), joka koskee poikkeusta niiden toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, lisätään toinen virke, jonka mukaan viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen tämän artiklan kumoamisesta. SEUT 78 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-243 artikla lukuun ottamatta eurooppapäätöksen nimikettä koskevaa eroa.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (nro 28) SEY 78 artiklasta. Julistus koskee artiklan määräysten soveltamista ja tulkitsemista nykyisen käytännön ja oikeuskäytännön mukaisesti. Julistusta selvitetään tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

79 artiklasta (uusi 99 artikla), joka koskee liikenneasioissa neuvoo-antavaa komiteaa, poistetaan ilmaisu ”sanotun kuitenkin rajoittamatta talous- ja sosiaalikomitean toimivaltuuksia”. SEUT 79 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-244 artikla.

80 artiklan (uusi 100 artikla) 2 kohtaa, joka koskee meri- ja lentoliikenteestä annettavaa säännöstöä, muutetaan siten, että parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen meri- ja lentoliikennettä koskevat aiheelliset säännökset alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan. Nykyisen SEY 80 artiklan 2 kohdassa määrätään neuvoston voivan määränemmistöllä päättää, annetaanko meri- ja lentoliikennettä koskevia aiheellisia säännöksiä sekä missä laajuudessa ja mitä menettelyä noudattaen niitä annetaan, ja että tällöin sovelletaan SEY 71 artiklan määräyksiä menettelystä. SEY 71 artiklassa tarkoitettu menettely vastaa SEUT 80 artiklan 2 kohtaan nyt kirjattavaa menettelyä. SEUT 80 artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-245 artiklaa säädösinstrumentin yksilöintiä eurooppalaiksi tai -puitelaiksi lukuun ottamatta.

VI OSASTO

**KILPAILUA, VEROTUSTA JA LAIN-
SÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMISTÄ KOS-
KEVAT YHTEISET SÄÄNNÖT**

1 LUKU

KILPAILUSÄÄNNÖT**1 jakso****Yrityksiin sovellettavat säännöt**

Määräykset koskevat yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen pääperiaatteita sekä unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden viranomaisten toimivaltaa kilpailuasioissa. Määräykset vastaavat sisällöltään pääpiirteissään EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 1 luvun 1 jakson määräyksiä. Määräyksiin on tehty eräitä muutoksia päätöksentekomenettelyiden osalta sekä eräitä sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

81 artiklaa (uusi 101 artikla), joka koskee yritysten välistä kiellettyä yhteistyötä, ei muuteta.

82 artiklaa (uusi 102 artikla), joka koskee määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, ei muuteta.

83 artiklaa (uusi 103 artikla), jossa määrätään 81 ja 82 artiklassa tarkoitettujen periaatteiden soveltamista koskevien neuvoston asetusten ja direktiivien antamisesta, ei muuteta.

84 artiklaa (uusi 104 artikla), joka koskee 83 artiklan nojalla annettujen asetusten ja direktiivien täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa, ei muuteta.

85 artiklaan (uusi 105 artikla) lisätään uusi 3 kohta, jonka nojalla komissio voi antaa sellaisten sopimusten ryhmiä koskevia asetuksia, joista neuvosto on antanut asetuksen tai direktiivin SEUT 83 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti. Komission antamat asetukset ovat SEUT 81 artiklan 3 kohdan soveltamista koskevia niin sanottuja ryhmäpoikkeusasetuksia. EY-sopimuksessa ei ole vastaavaa määräystä, jossa nimenomaisesti todettaisiin komission toimivaltuus antaa asetuksia SEY 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta sopimusten ryhmiin. Komissiolla on kuitenkin jo nykyisin mahdollisuus antaa SEY 81 artiklan 3 kohdan soveltamista kos-

kevia ryhmäpoikkeusasetuksia, jos neuvosto on asetuksella antanut komissiolle siihen toimivaltuudet. Komission toimivallan kirjaaminen perussopimukseen ei siten tuo muutosta vallitsevaan oikeustilaan. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-165 artikla.

86 artiklaa (uusi 106 artikla), joka sääntelee julkisten yritysten toimintaa, ei muuteta.

2 jakso**Valtion tuki**

Määräykset koskevat jäsenvaltion myöntämän tuen soveltumista sisämarkkinoille sekä komission ja neuvoston toimivaltaa tukiasioissa. Määräyksiin on tehty eräitä erityisalueita ja päätöksentekomenettelyjä koskevia muutoksia sekä sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

87 artiklan (uusi 107 artikla) 2 kohta koskee sisämarkkinoille soveltuvia tukia. SEUT 87 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan sisämarkkinoille soveltuvana pidetään tukea tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi. Viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla 87 artiklan 2 kohdan c alakohta kumotaan. Vastaavaa valtuutuslauseketta ei sisälly nykyiseen EY-sopimukseen. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-167 artiklan 2 kohdan c alakohta.

SEUT 87 artiklan 3 kohdassa määritellään tuet, joita voidaan pitää sisämarkkinoille soveltuvina. Artiklan 3 kohdan a alakohtaan on lisätty uusi määräys, jonka nojalla sisämarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea taloudellisen kehityksen edistämiseen SEUT 299 artiklassa mainituilla alueille ottaen huomioon niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne. SEUT 299 artiklassa mainittuja alueita ovat Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique, Réunion, Saint Barthélemy, Saint Martin, Azorit, Madeira ja Kanariansaaret. Lissabonin sopimuksessa vahvistetaan näiden alueiden kuuluminen SEUT 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisen tuen piiriin. Kyseisiä alueita ei ole mainittu SEY 87 artiklan 3 kohdan a alakoh-

dassa, mutta käytännössä näiden alueiden on nykyisin katsottu kuuluvan 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisen tuen piiriin. Näiden alueiden kirjaamisella SEUT 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan mahdollistetaan nykyisen käytännön jatkuminen kaikkien kyseisten alueiden osalta myös tulevaisuudessa. Määräys on samansisältöinen perustuslakisopimuksen III-167 artiklan 3 kohdan a alakohdan kanssa.

88 artiklaan (*uusi 108 artikla*) lisätään uusi 4 kohta, jonka nojalla komissio voi antaa asetuksia niistä valtioneuvoston toimintatavoista, jotka neuvosto on SEUT 89 artiklan mukaisesti määrittellyt sellaisiksi, jotka voidaan vapauttaa SEUT 88 artiklan 3 kohdassa määrätystä ilmoitusmenettelystä. Nykyisessä EY-sopimuksessa ei ole vastaavaa määrystä, jossa nimenomaisesti annettaisiin komissiolle valtuus tällaisten asetusten antamiseen. Neuvosto voi nykyisin antaa asetuksella komissiolle valtuuden antaa vastaavanlaisia asetuksia. Neuvosto on antanut asetuksella N:o 659/1999 komissiolle valtuuden antaa ryhmäpoikkeusasetuksia joidenkin valtioneuvoston toimintatavojen osalta. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-168 artikla.

89 artiklaa (*uusi 109 artikla*), jossa määrätään 87 ja 88 artiklan soveltamista koskevien neuvoston asetusten antamisesta, ei muuteta.

2 LUKU

VEROJA JA MAKSUJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Määräykset koskevat veroihin ja maksuihin sovellettavia pääperiaatteita sekä neuvoston toimivaltaa niiden osalta ja ne vastaavat määräysten sanamuodon teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta pääasiallisesti nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 2 luvun määräyksiä samoin kuin perustuslakisopimuksen III-171 ja III-172 artiklan määräyksiä.

90 artiklaa (*uusi 110 artikla*), joka kieltää jäsenvaltioita määräämästä muiden jäsenvaltioiden tuotteille korkeampia välillisiä tai välittömiä sisäisiä maksuja kuin kotimaisille tuotteille, ei muuteta.

91 artiklaa (*uusi 111 artikla*), jonka mukaan tuotteita toisen jäsenvaltion alueelle vietäessä sisäisten maksujen palautus ei saa olla sisäisesti perittyjä maksuja suurempi, ei muuteta.

92 artiklaa (*uusi 112 artikla*), jonka mukaan välillisistä veroista ei vapauteta tai niitä ei palauteta jäsenvaltiosta toiseen tapahtuvan maastaviennin yhteydessä ilman neuvoston määräaikaista toimenpiteitä koskevaa päätöstä, ei muuteta.

93 artikla (*uusi 113 artikla*), joka koskee neuvoston toimivaltaa antaa säännöksiä välillistä verotusta koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi, vastaa SEY 93 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-171 artiklaa. Ainoina muutoksina nykyiseen verrattuna on SEY 14 artiklan mukaisen määräajan poistaminen ja se, että lauseeseen, jonka mukaan säännöksiä annetaan tarvittaessa sisämarkkinoiden toimivuuden takaamiseksi, lisätään lisäedellytykseksi myös kilpailun vääristymisen välttäminen.

3 LUKU

LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN

Luku sisältää määräykset unionin toimivalta sisämarkkinoita toteutettaessa sekä yhdenmukaistamistoimenpiteisiin sovellettavasta päätöksentekomenettelystä. Luvussa määrätään myös jäsenvaltioiden toimivallasta yhdenmukaistamistoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen. Määräykset vastaavat pääpiirteissään nykyisen EY-sopimuksen kolmannen osan VI osaston 3 luvun määräyksiä. Määräyksiin on tehty eräitä muutoksia päätöksentekomenettelyiden osalta sekä eräitä sanamuotoja koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

94 artiklassa (*uusi 114 artikla*) määrätään sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevista toimenpiteistä jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Artikla vastaa säädösinstrumenttien yksilöntiä lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-172 artiklaa ja korvaa SEY 95 artiklan seuraavasti muutettuna. SEUT 94 artiklan 4 ja 5 kohtaan lisätään viittaukset Euroopan parlamenttiin yhtenä lainsäätäjänä.

95 artiklassa (uusi 115 artikla) määrätään neuvoston mahdollisuudesta antaa komission ehdotuksesta yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan direktiivejä sisämarkkinoiden vaatimaksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-173 artiklaa ja korvaa SEY 94 artiklan seuraavin muutoksin. SEUT 95 artiklassa on uusi määräys, jonka mukaan SEUT 95 artikla ei rajoita SEUT 94 artiklan soveltamista. Tämä tarkoittaa, että SEUT 94 artikla on ensisijainen SEUT 95 artiklaan nähden. Vastaavaa määrystä ei sisälly nykyiseen SEY 94 artiklaan, mutta määräys vastaa nykyistä oikeustilaa. Käytännössä SEY 95 artiklaa ja SEY 94 artiklaa on tulkittu siten, että SEY 95 artikla on ensisijainen SEY 94 artiklaan nähden.

96 artiklassa (uusi 116 artikla) määrätään menettelystä, jota noudatetaan, jos komissio toteaa, että jäsenvaltioiden lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten välillä oleva eroavuus vääristää kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla ja johtaa vääristymään, joka on poistettava. Jollei vääristymän poistamisesta päästä sopimukseen asiaa koskevien jäsenvaltioiden välillä, toteutettavien toimenpiteiden osalta siirrytään tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen. SEY 96 artiklan nojalla neuvosto toteuttaa toimenpiteet yksin antamalla direktiivejä. Määräys vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen III-174 artiklaa.

97 artiklaa (uusi 117 artikla), jossa määrätään jäsenvaltioiden toimivallasta yhdenmukaistamistoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen, ei muuteta.

97 a artiklassa (uusi 118 artikla) määrätään unionin toimivallasta teollis- ja tekijänoikeuksien unionin tasolla toteutettavan suojan osalta, jota koskevista toimenpiteistä voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Määräys vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen III-176 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan nojalla voidaan säätää toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen suoja teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla. Nykyiseen EY-sopimukseen ei sisälly vastaavaa oikeusperustaa, mutta kyseisiä toimenpiteitä on toteutettu SEY 308 artiklan nojalla. SEUT 97 a artikla ei koske te-

ollis- ja tekijänoikeuksia koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämistä tarkoittavia toimenpiteitä, joita voidaan jatkossakin antaa SEUT 94 ja 95 artiklan nojalla, jotka vastaavat nykyisiä SEY 95 ja 94 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään eurooppalaista suojaa koskevista kielijärjestelyistä, joita koskevia asetuksia neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Neuvosto tekee kielijärjestelyjä koskevan ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

VII OSASTO

TALOUS- JA RAHAPOLITIikka

1 LUKU

TALOUSPOLITIikka

Talouspolitiikan koordinaatiota ja talous- ja rahaliittoa koskeviin artikloihin ei ole tullut merkittäviä muutoksia. SEY 99 artiklaan tehtyjen muutosten seurauksena komissio saa mahdollisuuden antaa häiriöitä aiheuttavalle jäsenvaltiolle erityisen politiikkavaroituksen ilman neuvoston päätöksentekoa. Muuten artikloihin tulleet muutokset ovat pääosin tekstiä selkeyttäviä ja jäsentäviä. Myös Maastrichtin sopimukseen sisältyneet talous- ja rahaliiton aikaansaamista koskevat siirtymämääräykset ovat käyneet tarpeettomiksi. EUT-sopimuksessa tunnustetaan euroryhmän olemassaolo (3 a luku), vaikka ryhmä säilyykin edelleen epävirallisena. Euroalueen jäsenyyteen liittyvät oikeudet ja velvoitteet tulevat kuitenkin näkyviin aiempaa selkeämmin. Määräykset vastaavat SEY 4 artiklan ja VII osaston 1 luvun sekä perustuslakisopimuksen III-177–III-184 artiklan määräyksiä.

97 b artikla (uusi 119 artikla), jossa määritellään unionin talous- ja rahapolitiikan tavoitteet, vastaa perustuslakisopimuksen III-177 artiklaa ja SEY 4 artiklaa.

98 artiklaa (uusi 120 artikla), jossa jäsenvaltiot velvoitetaan harjoittamaan talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat unionin tavoitteiden toteuttamiseen, ei muuteta.

99 artikla (uusi 121 artikla), jossa määrätään unionin ja jäsenvaltioiden talouspolitiikan yleislinjojen laatimisesta sekä taloudellisen kehityksen valvomisesta, on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-179 artikla ja se vastaa pääpiirteittäin SEY 99 artiklaa.

Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto voi antaa jäsenvaltiolle suosituksia, mikäli sen talouspolitiikka ei ole unionin asettamien suuntaviivojen mukaista. Uutta on se, että komissio on saanut yksin valtuudet antaa jäsenvaltiolle varoituksen. Myös määräykset neuvoston päätöksentekomenettelystä kyseisissä asioissa ovat uusia. Kun neuvosto päättää suosituksista, asiassa osallisena olevan jäsenvaltion edustaja saa osallistua keskusteluun, mutta hänellä ei ole äänioikeutta. Vaikka komissio saa mahdollisuuden antaa yksittäiselle jäsenvaltiolle ”ennakkovaroituksen”, ei muutos käytännössä ole kovin merkittävä, koska komission avoimen tiedotuskäytännön vuoksi suunnitelmat ennakkovaroituksen antamisesta ovat tulleet julkisuuteen viimeistään silloin, kun asia tulee kollegioon. Samasta syystä neuvoston mahdollisuudella julkistaa suosituksensa erillisellä päätöksellä ei ole juurikaan merkitystä.

100 artiklaan (uusi 122 artikla), joka antaa neuvostolle poikkeusvaltuudet taloudellisissa erityistilanteissa, on lisätty vuoden 2007 HVK:ssa päätöksenteon tapahtuvan ”yhteisvastuun” hengessä ja silloin kun tavaroiden saatavuudessa ilmenee vaikeuksia ”ennen kaikkea energia-alalla”. Muilta osin määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-180 artiklaa ja SEY 100 artiklaa.

101 artiklaa (uusi 123 artikla), joka koskee Euroopan keskuspankin ja jäsenvaltioiden keskuspankkien tilinylitysoikeuksia ja muita luottojärjestelyjä, ei muuteta.

102 artikla (uusi 124 artikla), joka kieltää unionin ja jäsenvaltioiden elimiltä ja viranomaisilta erityisoikeudet rahalaitoksissa, vastaa SEY 102 artiklaa lukuun ottamatta sitä, että kyseisen artiklan oikeusperusta, jonka perusteella voidaan antaa artiklassa määrätyn kiellon soveltamiseksi tarvittavat määritelmät, on siirretty 103 artiklaan.

103 artikla (uusi 125 artikla), jonka mukaan unioni ei ole vastuussa jäsenvaltioiden veloista tai niiden muista antamista taloudellisista sitoumuksista, vastaa asiasisällöltään

perustuslakisopimuksen III-183 ja SEY 103 artiklaa.

Artiklan 2 kohtaa on laajennettu niin, että sen perusteella voidaan antaa myös 101 ja 102 artiklan soveltamista varten tarvittavat tarkemmat määräykset.

104 artikla (uusi 126 artikla), joka velvoittaa jäsenvaltioita välttämään julkisen talouden liiallisia alijäämiä, vastaa SEY 104 artiklaa. Artiklaan tehdyillä muutoksilla ei ole käytännön merkitystä liiallisen alijäämän menettelyn soveltamiselle.

Artiklan 6 ja 7 kohdassa on määräyksiä neuvoston menettelystä, kun se päättää liiallisen alijäämän olemassaolosta sekä siihen liittyvistä seuraamuksista. Määräykset päätöksentekomenettelystä näissä asioissa ovat uusia. Kun neuvosto päättää liiallisen alijäämän olemassaolosta, asiassa osallisena olevan jäsenvaltion edustaja saa osallistua keskusteluun, mutta hänellä ei ole äänioikeutta.

2 LUKU

RAHAPOLITIikka

Määräykset koskevat Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perustehtäviä, niiden perussääntöä ja perussääntöön tiettyjen osien muuttamista koskevia menettelyjä, Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien riippumattomuutta sekä Euroopan keskuspankin tehtäviensä suorittamiseksi tekemiä päätöksiä. Määräykset vastaavat EY-sopimuksen VII osaston 2 luvun määräyksiä, lukuun ottamatta tiettyjä päätöksentekomenettelyjä koskevia määräyksiä, uudeksi 245 a artiklaksi siirrettyjä määräyksiä Euroopan keskuspankkijärjestelmän kokoonpanosta ja Euroopan keskuspankin oikeushenkilöllisyydestä ja uudeksi 188 o artiklaksi siirrettyjä päätöksiä euroalueen ulkoisesta edustautumisesta. Lisäksi luvun loppuun on siirretty nykyisestä 4 luvusta tiettyjä määräyksiä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen otettaessa euro käyttöön yhteisenä rahana. Perustuslakisopimuksessa vastaavat määräykset on sisällytetty II luvun 2 jaksoon III-185–III-190 artiklaan.

105 artiklassa (uusi 127 artikla) määritellään Euroopan keskuspankkijärjestelmän tavoitteet ja tehtävät. Artiklan 6 kohtaa täs-

mennetään siten, että säädöstyypiksi, joka neuvostolla on käytössään sen päättäessä rahoituslaitosten valvontaa koskevien erityistehtävien antamisesta Euroopan keskuspankille, yksilöidään asetus. Lisäksi määräystä muutetaan siten, että Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon sijasta riittää, että parlamenttia kuullaan ennen päätöksentekoa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-185 artiklaa.

106 artikla (uusi 128 artikla) sisältää määräykset setelien ja metallirahojen liikkeelle laskemisesta. Artiklan 1 kohtaa täsmennetään siten, että Euroopan keskuspankilla on yksinoikeus nimenomaan eurosetelien liikkeelle laskemiseen yhteisössä. Artiklan 2 kohtaan tehdään lisäys, jonka mukaan neuvoston tulee kuulla myös Euroopan parlamenttia ennen kuin se päättää metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten määritelmien yhdenmukaistamisesta. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-186 artiklaa.

107 artiklassa (uusi 129 artikla) määrätään Euroopan keskuspankin johdosta sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä ja sen muuttamisesta. Artikla vastaa nykyistä määräystä seuraavin muutoksin. Artiklan 1 ja 2 kohta poistetaan. Niiden sisältämät määräykset sisältyvät uuteen SEUT 245 a artiklaan.

Artiklan 4 kohtaa, josta tulee uusi 2 kohta, täsmennetään lisäyksellä, jonka mukaisesti Euroopan keskuspankkijärjestelmän perussääntö käsittää myös Euroopan keskuspankin perussäännön. Artiklan 5 kohdassa, josta tulee uusi 3 kohta, määrätään, että muutettaessa tiettyjä perussäännön artikloja komission ehdotuksesta tai Euroopan keskuspankin suosituksesta Euroopan parlamentti ja neuvosto noudattavat tavallista lainsäädäntömenettelyä. Nykyisin asiasta tekee päätöksen neuvosto määräenemmistöllä Euroopan keskuspankin suosituksesta tai yksimielisesti komission ehdotuksesta. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-187 artiklaa.

108 artiklaa (uusi 130 artikla), jossa määrätään Euroopan keskuspankin ja kansallisten keskuspankkien päätöksentekoelinten jäsenen riippumattomuudesta, ei muuteta.

109 artikla (uusi 131 artikla), jossa määrätään jäsenvaltioiden velvollisuudesta huolehtia siitä, että kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa EUT-sopimuksen ja Euroopan

keskuspankkijärjestelmän perussäännön kanssa, vastaa nykyistä SEY 109 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-189 artiklaa. Voimassa olevan artiklan virke Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamisesta poistetaan keskuspankin tultua toimeilimeksi.

110 artikla (uusi 132 artikla) sisältää määräykset Euroopan keskuspankin toimivaltuuksista. Artiklan 2 kohdasta poistetaan neljä ensimmäistä luetelmakohtaa, jotka koskevat oikeudellisia säädöksiä. Määritelmät on poistettu tarpeettomina, koska Euroopan keskuspankin tultua toimeilimeksi siihen sovelletaan perussopimusten toimeilimiä koskevia yleisiä määräyksiä, joihin sisältyvät unionin säädösten määritelmät ja eri säädöstyypien oikeusvaikutuksia koskevat määräykset. Artikla vastaa edellä mainituin mukautuksin SEY 110 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-190 artiklaa.

111 artiklan 1–3 ja 5 kohta siirretään rahoitoliikettä koskevasta luvusta kansainvälisiä sopimuksia koskevaan osastoon uudeksi SEUT 188 o artiklaksi sen yhteydessä selostetulla tavalla mukautettuna. Artiklan 4 kohta siirretään muutettuna SEUT 115 c artiklan 1 kohdaksi.

111 a artikla (uusi 133 artikla) on uusi. Sen mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat vahvistaa Euroopan keskuspankkia kuultuaan toimenpiteet, jotka ovat tarpeen euron käyttämiseksi yhteisenä rahana. Artikla vastaa SEY 123 artiklan neljättä kohtaa. Voimassa olevalla määräyksellä on tarkoitus antaa unionille ainoastaan väliaikaiset toimivaltuudet, kun taas uudessa muodossaan artikla antaa pysyvät toimivaltuudet. Vastaava määräys on perustuslakisopimuksen III-191 artiklassa.

3 LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

112 ja 113 artikla Euroopan keskuspankin neuvostosta siirretään toimeilimiä koskevaan osaan uudeksi SEUT 245 b ja 245 c artiklaksi.

114 artikla (uusi 134 artikla), jossa määrätään talous- ja rahoituskomiteasta ja sen tehtävistä, vastaa asiasisällöltään SEY 114 ja

perustuslakisopimuksen III-192 artiklaa. Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ilmaisu "neuvo-antava raha-asiain komitea" korvataan ilmaisulla "talous- ja rahoituskomitea". Artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta, joka koskee talous- ja rahoituskomitean perustamista ja neuvoa-antavan raha-asiain komitean lakkauttamista, poistetaan tarpeettomana talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen jo alettua. Muilta osin 114 artiklaan tehdään artiklaviittauksiin liittyvät tekniset mukautukset.

115 artiklaa (uusi 135 artikla), jossa luettelaaan asiat, joissa neuvosto tai jäsenvaltio voi pyytää komissiota antamaan suosituksen tai tekemään ehdotuksen, ei muuteta.

3 A LUKU

NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOIDEN RAHAYSIKKÖ ON EURO, KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET

Sopimukseen lisätään uusi 3 a luku, johon on kerätty niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevat erityismääräykset. EUT-sopimus määrittää euron käyttöön ottaneille maille erityisiä oikeuksia, jotka koskevat lähinnä osallistumista euroa koskevaan päätöksentekoon ja jotka merkitsevät sitä, että äänestystilanteissa voi syntyä hyvin monenlaisia määräenemmistöjä. Tämän lisäksi sopimukseen sisältyy myös euromaita koskevia velvoitteita. Ne liittyvät osin talouspolitiikan yleislinjojen täytäntöönpanoon, mutta merkittävimmät velvoitteet koskevat liiallisten alijäämien välttämistä. Näistä voidaan määrätä tuntuvat taloudelliset sanktiot. Kysymys on lähinnä ennaltaehkäisevästä vaikutuksesta ja talouspolitiikan koordinaation uskottavuudesta.

115 a artikla (uusi 136 artikla) on uusi viitetausnormi, joka koskee talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan varmistamista. Se vastaa perustuslakisopimuksen III-194 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan SEUT 99 tai 104 artiklassa tarkoitetuissa menettelyissä voidaan hyväksyä toimenpiteitä, jotka koskevat niitä valtioita, joiden rahayksikkö on euro. Neuvosto voi päättää suosituksista, joilla jäsenvaltiota painostetaan korjaamaan ta-

louspolitiikkaansa, jos se poikkeaa yhteisesti hyväksytyistä suuntaviivoista tai vaarantaa talous- ja rahaliiton toiminnan. Komissio saa nyt mahdollisuuden antaa tähän liittyviä politiikkaohjeita myös ilman neuvoston päätöstä. Neuvosto voi myös komission aloitteesta käynnistää erityisen menettelyn, jos jäsenvaltiolla on havaittu liiallinen julkisen talouden alijäämä tai uhka liiallisen alijäämän synty-miseksi. Euron käyttöön ottaneisiin maihin voidaan soveltaa myös taloudellisia pakotteita. Euron käyttöön ottaneita jäsenvaltioita koskevista talouspolitiikan suuntaviivoista päätettäessä tulee huolehtia yleislinjojen yhteensopivuudesta koko unionin osalta hyväksytyjen talouspolitiikan suuntaviivojen kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan kyseisistä asioista päätetään määräenemmistöllä ja äänestukseen osallistuvat vain edustajat niistä jäsenvaltiosta, jotka ovat ottaneet euron käyttöön. Päätöksenteossa sovelletaan SEUT 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaista määräenemmistön määritelmää

115 b artikla (uusi 137 artikla), joka koskee euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden ministereiden välisten kokouksien järjestelyjä, on uusi. Artiklan mukaan kokousten järjestelyt vahvistetaan euroryhmää koskevassa pöytäkirjassa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-195 artiklaa.

115 c artikla (uusi 138 artikla), joka koskee toimenpiteitä euron aseman varmistamiseksi kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä, on uusi. Se on säädösnimikkeitä ja määräenemmistöllä tehtäviä päätöksiä koskevia muutoksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-196 artikla. Artikla on siinä mielessä ennakoiva, että se tukee mahdollisuuksia vahvistaa yhteiseen rahaan liittyvää ulkoista edustautumista ja vaikuttamista.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin, joita käsitellään toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja rahoituskonferensseissa. Neuvosto

kuulee Euroopan parlamenttia ennen kuin se tekee asiassa ratkaisun.

Artiklan 3 kohdan mukaan kyseisistä asioista päätetään määräenemmistöllä ja äänestukseen osallistuvat vain edustajat niistä jäsenvaltioista, jotka ovat ottaneet euron käyttöön. Päätöksenteossa sovelletaan SEUT 205 artiklan 3 kohdan yhteydessä selostettua määräenemmistöä.

4 LUKU

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

Siirtymämääräyksiä koskevaa lukua on lyhennetty aiempaan EY-sopimukseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että osa EY-sopimukseen sisällytetyistä siirtymämääräyksistä koski toimivaltamääräyksiä ryhtyä tiettyihin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi Euroopan keskuspankin perustamiseen. Koska kyseiset toimenpiteet on jo suoritettu, vastaavat toimivaltamääräykset on poistettu tarpeettomina. Kaikki jäljellä olevat siirtymäsäännökset koskevat sellaisia maita, jotka eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön, mutta ovat kuitenkin valmistautumassa siihen. Periaatteessa kaikkia jäsenvaltioita – Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Tanskaa lukuun ottamatta – koskee velvollisuus ottaa yhteinen raha käyttöön.

116 artikla kumotaan.

116 a artikla (uusi 139 artikla) korvaa kumottavan SEY 116 artiklan. Siinä määrätään, mitä artikloita ei sovelleta niihin jäsenvaltioihin, jotka eivät ole täyttäneet euron käyttöön ottamiseksi vaadittavia edellytyksiä. Artikla vastaa SEY 122 artiklan ensimmäistä, kolmatta ja viidettä kohtaa ja perustuslakisopimuksen III-197 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan aiempien rajoitusten lisäksi kyseisiin jäsenvaltioihin ei sovelleta myöskään muun muassa euroalueeseen yleisesti liittyviä talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja eikä pakkotoimia liiallisten alijäämien korjaamiseksi.

Artiklan 4 kohdassa on äänestysmääräykset muutettu siten, ettei kyseisillä jäsenvaltioilla ole äänioikeutta unionin talouden laajoja suuntaviivoja koskevan 99 artiklan 4 kohdan eikä liiallista alijäämää koskevan 104 artik-

lan 6, 7, 8, 12 ja 13 kohdan mukaisessa päätöksenteossa.

117 artikla, joka koskee Euroopan rahapoliittista instituuttia, kumotaan lukuun ottamatta sen 2 kohdan viittä ensimmäistä luetelmakohtaa. Viimeksi mainitut kohdat siirretään uuteen 118 a artiklaan teknisesti mukautettuina.

117 a artikla (uusi 140 artikla), joka koskee uusien jäsenvaltioiden hyväksymistä euron käyttäjiksi, vastaa SEY 121 artiklan ensimmäistä kohtaa, SEY 122 artiklan toista kohtaa sekä SEY 123 artiklan neljännen kohdan ensimmäistä lausetta ja perustuslakisopimuksen III-198 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa olevia päätöksentekomenettelysäännöksiä on kuitenkin uusittu. Uusitun määräyksen mukaan neuvoston on, ennen kuin se tekee normaalikokoonpanonsaan lopullisen päätöksen uuden jäsenvaltion hyväksymisestä euron käyttäjäksi, saatava suositus euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden edustajilta. Kyseinen suositus annetaan määräenemmistöllä, joka määrittellään SEUT 205 artiklan 3 a alakohdassa.

118 artikla, joka koskee Ecu-korin valuuttakokoonpanoa, kumotaan.

118 a artikla (uusi 141 artikla) vastaa asiasällöltään SEY 123 artiklan kolmatta kohtaa sekä SEY 117 artiklan toista kohtaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta. SEUT 118 a artikla koskee Euroopan keskuspankin yleisneuvostoa sekä Euroopan keskuspankin tehtäviä niihin valtioihin liittyen, jotka eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-199 artiklaa.

118 b artikla (uusi 142 artikla), joka koskee valuuttakurssipolitiikkaa niiden maiden osalta, joissa euroa ei ole otettu käyttöön, vastaa SEY 124 artiklaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-200 artiklaa. Tämän artiklan mukaan poikkeusmaiden valuuttakurssipolitiikkaa koskee yhteinen etu. Tämän on tulkittu tarkoittavan sitä, että ulkopuoliset maat eivät voi tehdä niin sanottuja kilpailevia devalvaatioita ja siten haitata rahaliiton toimintaa ja sen jäsenten asemaa.

119 artikla (uusi 143 artikla), joka koskee maksutasevaikeuksista johtuvia toimenpiteitä ja avustuksia, vastaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta SEY 119 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-201 artiklaa.

120 artikla (uusi 144 artikla), joka koskee suojatoimenpiteitä äkillisen maksutasekriisin johdosta, vastaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta SEY 120 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-202 artiklaa.

121 artiklan 1 kohdasta, joka koskee komission ja Euroopan rahapoliittisen instituutin antamia kertomuksia, tulee 117 a artiklan 1 kohta. Artiklan muut osat kumotaan.

122 artiklan 2 kohdan toisesta virkkeestä, joka koskee neuvoston jäsenvaltioiden poikkeuksia koskevaa käsittelyä, tulee 117 a artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta. Artiklan muut osat kumotaan.

123 artiklan 3 kohdasta, joka koskee Euroopan keskuspankin yleisneuvoston päätöksentekoa, tulee 117 a artiklan 3 kohta, ja 5 kohdasta, joka koskee neuvoston poikkeusta koskevan päätöksen kumoamista, tulee 117 artiklan 3 kohta. Artiklan muut osat kumotaan.

124 artiklan 1 kohdasta, joka koskee jäsenvaltioiden valuuttakurssipolitiikkaa talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamiseen asti, tulee uusi 118 c artiklan 1 kohta. Artiklan muut osat kumotaan.

VIII OSASTO

TYÖLLISYYS

Unionin työllisyyspolitiikkaa koskevat määräykset ovat EUT-sopimuksen kolmannen osan VIII osastossa. Kyseiseen osastoon sisältyvät määräykset vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksien EY-sopimuksen kolmannen osan VIII osaston määräyksiä ja perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 1 jakson määräyksiä.

125 artikla (uusi 145 artikla), joka koskee yhteensovittettua työllisyysstrategiaa sekä työvoiman ja työmarkkinoiden kehittämistä, vastaa SEY 125 artiklaa. Artiklassa viitataan toimintaa ohjaavina tavoitteina pyrkimykseen SEU 2 artiklassa tarkoitettujen unionin tavoitteiden saavuttamiseksi. Näiden tavoitteiden uudistamista aiempaan SEU 2 artiklaan verrattuna tarkastellaan lähemmin edellä. SEY 125 artiklaan verrattuna SEUT 125 artiklasta on poistettu viittaus SEY 2 artiklaan,

jonka asiasisältö nyt sisältyy SEU 2 artiklaan.

126 ja 127 artiklaa (uusi 146 ja 147 artikla), jotka koskevat jäsenvaltioiden ja yhteisön toimintaa työllisyyden edistämiseksi, ei muuteta. Ne ovat samansisältöisiä kuin perustuslakisopimuksen III-204 ja III-205 artikla.

128 artiklaa (uusi 148 artikla), joka koskee työllisyysuuntaviivoja, ei muuteta. Määräys vastaa myös perustuslakisopimuksen III-206 artiklaa, jossa kuitenkin 4 kohdassa tarkoitettujen suositusten osalta on poistettu viittaus tarkasteluun suositusten antamisen aiheellisuudesta.

129 ja 130 artiklaa (uusi 149 ja 150 artikla), jotka koskevat neuvoston edistämistoimenpiteitä työllisyyden alalla ja työllisyyskomiteaa, ei muuteta. Ne vastaavat perustuslakisopimuksen III-207 ja III-208 artiklaa horisontaalisia lainsäädäntömenettelyiden nimikkeitä ja säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

131 artiklasta, joka koskee tulliliiton perustamista, tulee SEUT 188 b artikla jäljempänä selostetuina muutoksina.

132 artikla, joka koskee kolmansiin maihin suuntautuvan vientituen yhdenmukaistamista asteittain, kumotaan.

133 artiklasta, joka koskee muun muassa tulli- ja kauppasopimusten tekemistä, tulee SEUT 188 c artikla, jota selostetaan jäljempänä.

134 artikla, joka koskee kauppapoliittisten toimenpiteiden toteuttamista varmistavia suojatoimenpiteitä, kumotaan.

135 artiklasta, joka koskee toimenpiteitä tulliyhteistyön vahvistamiseksi, tulee SEUT 27 a artikla, jota selostetaan edellä.

IX OSASTO

SOSIAALIPOLITIikka

EY-sopimuksen XI osaston otsikko "Sosiaalipolitiikka, koulutus, ammatillinen koulutus ja nuoriso" korvataan otsikolla "Sosiaalipolitiikka" ja se numeroidaan IX osastoksi. Otsikko "1 luku - Sosiaaliset määräykset" poistetaan.

136 artiklaa (uusi 151 artikla), joka koskee työllisyyden edistämistä, elin- ja työolojen

kohentamista, riittävää sosiaalista suojelua, työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua sekä inhimillisten voimavarojen kehittämistä, ei muuteta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-209 artiklaa pieniä sanamuotoja koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

136 a artikla (uusi 152 artikla), joka sisältää työmarkkinaosapuolia ja itsenäistä sosiaalista vuoropuhelua koskevat määräykset, on uusi. Sosiaalisen vuoropuhelun edistämistä ja työmarkkinajärjestöjen kuulemisesta määrätään nykyisin SEY 136 ja 138 artiklassa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-48 artiklaa. Perustuslakisopimuksessa artikla on kuitenkin sijoitettu sopimuksen I osaan. Lissabonin sopimuksen valmisteluiden yhteydessä keskusteltiin artiklan sijoittamisesta yleisesti sovellettaviin määräyksiin, mutta koska sijoittelusta sosiaalipolitiikkalukuun oli sovittu vuoden 2007 HVK:n toimeksiannossa, päädyttiin toimeksiannon mukaiseen sijoitteluun.

Artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti unioni tunnustaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää sitä ottaen huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden. Se helpottaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua niiden itsenäisyyttä kunnioittaen. Työmarkkinaosapuolten aseman ja kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden tunnustamista koskeva määräys on uusi. Nykyisin vuoropuhelun helpottamista koskeva velvoite koskee SEY 138 artiklan mukaisesti vain komissiota, ja se laajenee siis Lissabonin sopimuksen myötä koskemaan kaikkia toimielimiä. Myös velvoite kunnioittaa työmarkkinajärjestöjen itsenäisyyttä on uusi.

Artiklan toisessa kohdassa määrätään sosiaalialan kolmikantahuippukokouksen osallistuvan sosiaaliseen vuoropuheluun. Määräys on uusi. Eurooppa-neuvoston kokousten edellä viime vuosina järjestetyt kasvua ja työllisyyttä käsittelevät kolmikantahuippukokoukset ovat tähän asti toimineet neuvoston päätöksen pohjalta, ilman että niiden asemaa olisi kirjattu perussopimukseen. (Neuvoston päätös (2003/174/EY) kasvua ja työllisyyttä käsittelevän huippukokouksen perustamisesta.)

137 artikla (uusi 153 artikla), joka koskee yhteisön täydentävää toimintaa muun muassa työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden,

työehtojen ja työntekijöiden sosiaaliturvan alalla, vastaa asiallisesti SEY 137 artiklaa lukuun ottamatta horisontaalisia muutoksia. Määräys vastaa myös säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-210 artiklaa.

SEUT 137 artiklan 3 kohdassa, joka vastaa SEY 137 artiklan 3 kohtaa, on EY-sopimuksen määräykseen nähden lisätty niiden instrumenttien määrää, joiden täytäntöönpanon jäsenvaltio voi tarvittaessa antaa työmarkkinaosapuolten tehtäväksi niiden yhteisestä pyynnöstä. Lisäys vastaa perustuslakisopimuksen III-210 artiklan 4 kohtaa. Kohdan mukaan jäsenvaltio voi antaa työmarkkinaosapuolille niiden direktiivien tai päätösten täytäntöönpanon, joihin tässä kohdassa viitataan, kun SEY 137 artiklan 3 kohdan mukainen mahdollisuus koskee vain siinä tarkoitettuja direktiivejä.

138 artikla (uusi 154 artikla), joka koskee työmarkkinaosapuolten kuulemista, vastaa teknisiä muutoksia lukuun ottamatta SEY 138 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-211 artiklaa.

139 artikla (uusi 155 artikla), joka koskee työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua, vastaa pääosin SEY 139 artiklaa. Artiklan 2 kohdassa määrätään SEY 139 artiklan 2 kohtaan verrattuna kuitenkin lisäksi siitä, että määräyksessä tarkoitetuista asioista ilmoitetaan Euroopan parlamentille. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-212 artiklaa.

140 artikla (uusi 156 artikla), joka koskee komission toimia jäsenvaltioiden välisen yhteistyön edistämiseksi muun muassa työllisyyden, työoikeuden ja työehtojen osalta, vastaa SEY 140 artiklaa. Artiklan toisessa kohdassa määrätään kuitenkin SEY 140 artiklaan 2 kohtaan verrattuna täydentävästi, että edistäessään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaessaan niiden toiminnan yhteensovittamista sosiaalipolitiikan aloilla komissio tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. SEUT 140 artiklan osalta kyse on kuitenkin unionin toimivallan käytöstä. SEUT 140 artiklan toisessa kohdassa määrätään SEY 140 artiklaan verrattuna lisäksi Euroopan parlamentin pitämisestä asiassa täysin ajan tasalla.

Muutokset vastaavat perustuslakisopimuksen III-213 artiklaa.

SEUT 140 artiklaa koskee HVK:n päätösiakirjaan liitetty julistus (nro 31) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklasta. Julistus koskee toimivallan jakautumista unionin ja jäsenvaltioiden välillä. Sitä on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

141 artiklassa (uusi 157 artikla) on määräys naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta työssä ja ammatissa, varsinkin samasta palkasta samasta tai samanarvoisesta työstä sekä erityismääräys, että tasa-arvoinen kohtelu työelämässä ei estä niin sanottua positiivista erityiskohtelua. Artiklaan on tehty horisontaalinen päätöksentekomenettelyä koskeva muutos. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-214 artiklaa säädösinstrumentteja koskevin muutoksin.

142 artiklaa (uusi 158 artikla), jonka mukaan jäsenvaltiot pyrkivät säilyttämään palkallisia lomina koskevien järjestelmiensä samankaltaisuuden, ei muuteta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-215 artikla sitä lukuun ottamatta, että perustuslakisopimuksessa käytetään sanaa "vastaavuuden" sanan "samankaltaisuuden" sijaan.

143 artikla (uusi 159 artikla) koskee komission laatimaa vuosittaista kertomusta Euroopan parlamentille SEUT 136 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisesta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-216 artiklaa.

Artiklan toinen kohta, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi pyytää komissiota laatimaan kertomuksen sosiaalista tilannetta koskevista erityisongelmista, poistetaan. Muutos on luonteeltaan tekninen, sillä SEUT 145 artikla sisältää miltei täsmälleen samanlaisen määräyksen. Tosin SEUT 143 artiklan yhteydessä määräys voidaan ymmärtää mitä tahansa sosiaalisen tilanteen ongelmaa koskevaksi ja luonteeltaan hyvin laajaksi. SEUT 145 artiklaan sisältyvä määräys viittaa komission sosiaalisia oloja koskevan vuosikertomuksen erilliseen lukuun, mutta käytännössä viittaukseen sisältyvä raja ei kavenna parlamentin mahdollisuutta pyytää komissiolta erityisselvityksiä. SEUT 143 artiklan ja SEUT 145 artiklan välillä on pieni sanallinen

ero. Artiklan 143 mukaan Euroopan parlamentti "voi pyytää komissiota laatimaan", kun taas artiklan 145 mukaan Euroopan parlamentti "voi kehottaa komissiota laatimaan".

144 artiklaa (uusi 160 artikla), joka koskee jäsenmaiden yhteistyötä sosiaalisen suojelun alalla, ei muuteta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-217 artiklaa.

145 artiklan (uusi 161 artikla) mukaan komission Euroopan parlamentille antamassa vuosikertomuksessa on erillinen luku sosiaalisten olojen kehityksestä yhteisössä. Artiklan toisen kohdan mukaan Euroopan parlamentti voi kehottaa komissiota laatimaan kertomuksia sosiaalisia oloja koskevista erityisongelmista. Artiklaa ei muuteta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-218 artiklaa.

X OSASTO

EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO

146 ja 147 artiklaa (uusi 162 ja 163 artikla) ei muuteta. Artiklat vastaavat pääosin perustuslakisopimuksen III-219 artiklaa säädösinstrumenttien yksilöintiä lukuun ottamatta.

148 artiklassa (uusi 164 artikla) korvataan sana "tekee" sanalla "antaa" ja sana "soveltamispäätökset" sanalla "soveltamisasetukset".

XI OSASTO

KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS, NUORISO JA URHEILU

EY-sopimuksen 3 osan XI osaston 3 luvusta tulee EUT-sopimuksen XI osasto. Tähän osastoon on lisätty urheilua koskevia määräyksiä, joten vastaava lisäys on myös tehty osaston otsikkoon. Tehtävät muutokset johtuvat pääosin horisontaalisista mukautuksista.

149 artikla (uusi 165 artikla) vastaa SEY 149 artiklaa seuraavin muutoksin sekä lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia.

Artiklan 1 kohta perustaa unionille toimivallan myötävaikuttaa urheiluun liittyvien asioiden edistämiseen ottaen huomioon urheilun erityispiirteet, sen vapaaehtoisuuteen liittyvät rakenteet sekä urheilun yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän.

Artiklan 2 kohtaan lisättävän viimeisen luettelukohdan mukaan unionin toiminta urheilun alalla tähtää urheilun eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämiseen, johon pyritään edistämällä urheilukilpailuiden rehellisyyttä ja avoimuutta ja urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä, sekä urheilijoiden fyysisen ja henkisen koskemattomuuden suojelemisen kautta. Unionin tavoitteita on täsmennetty myös uudella 1 kohdan e alakohdalla otetulla määräyksellä, jonka mukaan unioni pyrkii kannustamaan nuoria osallistumaan demokratian toteuttamiseen unionissa.

Artiklan 3 kohta, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen ja erityisesti Euroopan neuvoston kanssa, vastaa SEY 149 artiklan 3 kohtaa lukuun ottamatta täsmennystä, jolla ilmaisu "koulutusalan" korvataan ilmaisulla "koulutuksen ja urheilun alalla". Määräys vastaa näin sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-282 artiklan 3 kohtaa.

Artiklan 4 kohta, joka koskee päätöksentekoa artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamisen edistämiseksi, vastaa lukuun ottamatta eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja teknisiä tarkistuksia nykyisen SEY 149 artiklan 4 kohtaa. SEUT 149 artiklan 4 kohdassa yksilöidään päätöksentekojärjestykseksi tavallinen lainsäätämisyjärjestys, johon liittyy talous- ja sosiaalikomitean ja alueiden komitean kuuleminen. Neuvosto voi myös antaa määräenemmistöllä komission ehdotuksesta suosituksia. Sisällöltään artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-282 artiklaa, johon on tehty säädösinstrumenttijärjestelmää koskevat mukautukset.

150 artikla (uusi 166 artikla), joka koskee ammatillista koulutusta, vastaa nykyistä SEY 150 artiklaa lukuun ottamatta 4 kohdan loppuun tehtävää lisäystä, jonka mukaan "neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia". Saman kohdan mukaan toimenpiteet toteutetaan tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä sitten, kun alueiden komiteaa sekä talous- ja sosiaalikomiteaa on kuultu. Artikla

vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen artiklaa III-283.

XII OSASTO

KULTTUURI

151 artikla (uusi 167 artikla) sisältää määräykset unionin toiminnasta jäsenvaltioiden kulttuurien kehittämiseksi. Artikla vastaa asiallisesti nykyistä SEY 151 artiklaa, lukuun ottamatta eräitä määräyksen sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia. Päätöksentekomenettelyn osalta käytetään kuitenkin tavallista lainsäätämisyjärjestystä, kun alueiden komiteaa on kuultu. Neuvosto voi myös antaa komission ehdotuksesta suosituksia. Nykyisen SEY 151 artiklan 5 kohdan mukaisesta yksimielisyysvaatimuksesta on luovuttu. Artikla vastaa sisällöltään perustuslakisopimuksen artiklaa III-280.

XIII OSASTO

KANSANTERVEYS

152 artikla (uusi 168 artikla) sisältää kansanterveyttä koskevat määräykset. Artiklan määräykset perustuvat jäljempänä selostetuina muutoksiin sekä eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 152 artiklaan. Artikla vastaa jäljempänä selostettavaa poikkeusta lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-278 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa unionin toimintaan kuuluviksi määritellään SEY 152 artiklan 1 kohdassa mainittujen toimien lisäksi myös rajat ylittävien vakavien terveysuhkien seuranta, niistä hälyttäminen ja niiden torjunta. Ihmisten terveyden täsmennetään käsittävän sekä fyysisen että psyykkisen terveyden.

Artiklan 2 kohdassa täsmennetään SEY 152 artiklan 2 kohdan määräyksiä siten, että unioni kannustaa jäsenvaltioita erityisesti sellaiseen yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on parantaa jäsenvaltioiden tarjoamien terveyspalveluiden täydentävyyttä jäsenvaltioiden välisten rajojen molemmin puolin sijaitsevil-

la alueilla. Edelleen täsmennetään sitä, millaisia aloitteita komissio voi tehdä kiinteässä yhteydessä jäsenvaltioihin näiden politiikkojen ja ohjelmien yhteensovittamisen edistämiseksi. Näitä keinoja ovat erityisesti aloitteet, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaita käytäntöjä koskevien tietojen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta- ja arviointia varten. Lisäksi 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.

Artiklan 3 kohta, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, vastaa SEY 152 artiklan 3 kohtaa eräitä määräysten sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta.

Artiklan 4 kohdan uuden c alakohdan mukaan unioni voi säätää sellaisista toimenpiteistä, joilla asetetaan lääkkeille ja lääkinnällisille laitteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset. Määräyksen suhdetta sisämarkkinasäännöksiin täsmennetään Lissabonin sopimukseen liitettyllä julistuksella nro 32. Perustuslakisopimuksen III-278 artiklaan sisältyvä d alakohta rajat ylittävien vakavien terveysuhkien seurannasta, niistä hälyttämisestä tai niiden torjumisesta on poistettu ja sisältyy SEUT 152 artiklan 5 kohtaan. Eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualalla toteutettavien toimenpiteiden osalta SEUT 152 artiklan 4 kohdan b alakohta vastaa muilta osin SEY 152 artiklan 4 kohdan b alakohtaa, mutta se ei sisällä vastaavaa viittausta mahdollisuuden poiketa maataloutta koskevasta SEY 37 artiklasta. SEUT 152 artiklan muista määräyksistä poiketen sen 4 kohdassa mainitut toimenpiteet, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuustoimenpiteisiin, kuuluvat SEUT 2 c artiklan 2 kohdan k alakohdan mukaisesti jaetun toimivallan piiriin.

Artiklan 5 kohta vastaa sisällöllisesti SEY 152 artiklan 4 kohdan c alakohtaa, johon on kuitenkin tehty täsmennyksiä lisäyksiä kannustustoimenpiteiden kohteista. Näitä voivat erityisesti olla myös rajat ylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta sekä toimenpiteet, jotka koskevat vakavien rajat ylittävien terveysuhkien seuranta- ja hälyttämisestä ja niiden torjuntaa, sekä toimenpiteet, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäise-

mällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä. Artiklan 5 kohdan nojalla tehtävistä toimenpiteistä säädetään tavallisessa lainsäätämisen järjestyksessä. Toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Artiklan 5 kohdan suomenkielisessä toisinnossa on käännösvirhe, joka on pyydetty oikaistavaksi.

Artiklan 6 kohta, joka koskee komission ehdotuksesta annettavia suosituksia, vastaa SEY 152 artiklan 4 kohdan viimeistä kappaletta eräitä sanamuotoa koskevia ja luonteeltaan teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta.

Artiklan 7 kohta vastaa SEY 152 artiklan 5 kohdan määräystä. Artiklan 7 kohtaa on täsmennetty siten, että sen mukaan unionin toiminnassa tulee ottaa huomioon jäsenvaltioiden velvollisuudet, jotka liittyvät niiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen. Määräykseen ei sisälly SEY 152 artiklan 5 kohdan mukaista rajoitusta jäsenvaltioiden velvollisuuksien täysimääräisestä huomioimisesta ainoastaan kansanterveyden alalla tapahtuvassa unionin toiminnassa, vaan SEUT 152 artiklan 7 kohta soveltuu lähtökohtaisesti kaikkeen unionin toimintaan. Lisäksi 7 kohdassa määrätään, että terveyspalvelujen ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen kuuluvat jäsenvaltioiden tehtäviin.

XIV OSASTO

KULUTTAJANSUOJA

153 artikla (uusi 169 artikla) on ainoa artikla unionin kuluttajansuojapolitiikkaa koskevassa EUT-sopimuksen kolmannen osan XIV osastossa. Se vastaa perustuslakisopimuksen III-235 artiklaa eräitä määräysten sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia ja säädösinstrumenttien yksilöintiä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. SEY 153 artiklan 2 kohdan horisontaalinen määräys kuluttajansuojaa koskevien vaatimusten huomioonottamisesta muilla politiikan aloilla ja muussa toiminnassa on siirretty SEUT 6 a artiklaan, jossa se on osana EUT-sopimuksen unionin

politiikkoihin ja toimintaan yleisesti sovellettavia määräyksiä, ja artiklaan on tehty horisontaalinen päätöksentekoa koskeva muutos.

mukseen verrattuna 3 kohdassa ei yksilöidä käytettyjä säädösinstrumentteja.

XV OSASTO

EUROOPAN LAAJUISET VERKOT

154–156 artiklaa (uusi 170–172 artikla), jotka koskevat Euroopan laajuisia verkkoja, ei muuteta lukuun ottamatta niitä koko sopimusta koskevissa muutoksissa mainittuja teknisiä mukautuksia, jotka koskevat ilmaisen "yhteisö" korvaamista ilmaisulla "unioni" ja tavalliseen lainsäädäntömenettelyyn viittaamisessa käytettyä ilmaisua. SEUT 154–156 artikla ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen III-246 ja III-247 artikla säädösinstrumentin yksilöintiä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

XVI OSASTO

TEOLLISUUS

157 artikla (uusi 173 artikla) sisältää määräykset teollisuuden kilpailukyvyn kannalta tärkeiden edellytysten turvaamisesta. Artikla vastaa säädösinstrumentteja koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-279 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että helpottaessaan jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamista teollisuuden alalla komissio tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa parhaista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Nämä keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää. Artiklan 2 kohtaan sisältyy myös määräys Euroopan parlamentin pitämisestä ajan tasalla.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, ettei tämän artiklan mukaisesti säädetyillä erityistoimenpiteillä voida yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja tai asetuksia. Perustuslakisopi-

XVII OSASTO

TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS

Määräykset unionin politiikasta, joka koskee taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, ovat XVII osastossa. EY-sopimuksessa vastaavan osion otsikkona on "Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus". Muutoksena EY-sopimukseen verrattuna osaston otsikkoon on lisätty taloudellisen ja sosiaalisen näkökulman rinnalle alueellisen yhteenkuuluvuuden näkökulma.

Kyseistä osastoa koskee pöytäkirja taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. Pöytäkirjan muutoksia selvitetään tarkemmin pöytäkirjoja koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

158 artikla (uusi 174 artikla) vastaa SEY 158 artiklaa seuraavin muutoksin. Artiklan ensimmäisessä kohdassa korvataan ilmaisu "taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus" ilmaisulla "taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus". Artiklan toista kohtaa on muutettu siten, että siitä on poistettu ilmaisu "tai saarien" ja ilmaisu "maaseutu mukaan luettuna". Uuteen 158 artiklaan on lisäksi lisätty uusi kolmas kohta. Siinä määrätään SEY 158 artiklaan nähden täydentävästi, että pyrittäessä vähentämään eri alueiden välisiä kehityseroja sekä heikoimmassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, ja saa-risto-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin. Viittaus pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, koskee erityisesti Suomea.

Lisäksi HVK:n päätöksiäkirjaan on liitetty julistus (nro 17) 158 artiklasta. Julistuksessa todetaan, että saaristoalue voi tarkoittaa myös kokonaista saarivaltiota. Julistusta on selvi-

tetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

159 artiklaa (uusi 175 artikla) on muutettu siten, että artiklan 2 kohdassa on ilmaistu "taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta" korvattu ilmaisulla "taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus". Muilta osin artikla vastaa teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta SEY 159 artiklaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-221 artiklaa.

160 artikla (uusi 176 artikla) vastaa sisältöään SEY 160 artiklaa.

161 artiklan (uusi 177 artikla) 1 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan 1 kohdassa tarkoitetut rakennerahastojen tehtävät, ensisijaiset tavoitteet ja rakenteet. Muutoksena SEY 161 artiklaan artiklan 1 kohdassa määrätään tavallisesta lainsäätämisyjärjestyksestä. SEY 161 artiklan ensimmäisen ja toisen kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta, saatuaan Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan. SEY 161 artiklan kolmas kohta poistetaan tarpeettomana. Kohta on sisältänyt päätöksentekosäännön osalta siirtymämääräyksen, jonka mukaan vuoden 2007 alusta neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä.

162 artikla (uusi 178 artikla) vastaa SEY 162 artiklaa. SEUT 162 artiklan ensimmäisessä kohdassa täsmennetään säädösinstrumentiksi soveltamisasetus, jolla vahvistetaan Euroopan aluekehitysrahastoa koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet.

XVIII OSASTO

TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN SEKÄ AVARUUSALA

Tutkimusta ja teknologista kehittämistä sekä avaruusalaa koskevat määräykset ovat EUT-sopimuksen XVIII osastossa. Ne vastaavat jäljempänä selvitettävien muutoksien sekä eräitä määräysten sanamuotoja ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun otta-

matta tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevan EY-sopimuksen kolmannen osan XVIII osaston määräyksiä. EY-sopimukseen verrattuna osastossa on kuitenkin myös uusia määräyksiä, kuten eurooppalaisen tutkimusalueen perustamista ja avaruusalaa koskevat määräykset, jotka sisältyvät samansisältöisinä perustuslakisopimuksen III-248 ja III-254 artiklaan.

163 artikla (uusi 179 artikla), jossa määritellään unionin tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen tavoitteet, vastaa perustuslakisopimuksen III-248 artiklaa. SEUT 163 artiklan 1 kohdassa on uusi määräys eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamisesta. Kyse on alueesta, jolla tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti. Lisäksi 163 artiklan 1 kohdassa määrätään ylipäätään tieteellisen ja teknologisen perustan lujittamisesta, kun vastaavassa SEY 163 artiklan 1 kohdassa määrätään rajatun nimen omaan teollisuuden tieteellisen ja teknologisen perustan lujittamisesta. Lisäksi 163 artiklan 1 kohdassa määrätään unionin kilpailukykyyn tukemisesta täsmenään, että kyse on myös unionin teollisuuden kilpailukykyyn tukemisesta. SEUT 163 artiklan 2 kohdassa täsmennetään lisäksi SEY 163 artiklan 2 kohtaan verrattuna, että unionin pyrkimyksenä on erityisesti se, että tutkijat voivat tehdä yhteistyötä vapaasti rajoista riippumatta.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus (nro 34) SEUT 163 artiklasta. Julistus koskee jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjojen ja -valintojen huomioonottamista unionin toiminnassa. Julistusta on selvitetty tarkemmin julistuksia koskevien yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

164 artiklaa (uusi 180 artikla), jossa määritellään unionin toimet tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla, ei muuteta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-249 artikla.

165 artikla (uusi 181 artikla), jossa määrätään unionin ja jäsenvaltioiden välisen toiminnan yhteensovittamisesta, vastaa perustuslakisopimuksen III-250 artiklaa. SEY 165 artiklaan verrattuna artiklan 2 kohtaa täsmennetään siten, että tehdessään aloitteita tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla komissio voi erityisesti tehdä aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää tietojen vaihtoa par-

haista käytännöistä sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Nämä keinot muistuttavat sisällöltään niin sanottua avointa koordinaatiomenetelmää. SEUT 165 artiklan 2 kohdan osalta kyse on kuitenkin unionin toimivallan käytöstä. SEUT 165 artiklan 2 kohdassa määrätään myös Euroopan parlamentin pitämisestä täysin ajan tasalla.

166 artikla (uusi 182 artikla), jossa määrätään puiteohjelman, sen erityisohjelmien sekä eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavien toimien päätöksenteosta, vastaa perustuslakisopimuksen III-251 artiklaa. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan monivuotisesta puiteohjelmasta. Artiklaan lisätään uusi 5 kohta, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä monivuotisen puiteohjelman mukaisten toimien täydentämiseksi.

167 artiklaa (uusi 183 artikla), jossa määrätään puiteohjelmaan osallistumista ja tutkimustulosten levittämistä koskevista säännöistä, ei muuteta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-252 artiklan 1 kohta.

168 artiklaa (uusi 184 artikla), jossa määrätään puiteohjelmaa täydentävistä ohjelmista, ei muuteta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-252 artiklan 2 kohta.

169 artiklaa (uusi 185 artikla), jossa määrätään yhteisön osallistumisesta jäsenmaiden käynnistämiin tutkimus- ja kehitysohjelmiin, ei muuteta. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-252 artiklan 3 kohta.

170 artikla (uusi 186 artikla), jossa määrätään unionin tutkimusta, teknologista kehittämistä ja demonstrointia koskevasta yhteistyöstä kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, vastaa SEY 170 artiklaa lukuun ottamatta artiklan viimeiseen lauseeseen tehtyä poistoa ", joista neuvotellaan ja jotka tehdään 300 artiklan mukaisesti". Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-252 artiklan 4 kohta.

171 artiklaa (uusi 187 artikla), jossa määrätään yhteisyritysten tai muiden tarpeellisten rakenteiden perustamisesta unionin tutkimusta, teknologista kehittämistä ja demonstrointia koskevien ohjelmien toteuttamiseksi, ei muuteta. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-253 artikla.

172 artikla (uusi 188 artikla) vastaa SEY 172 artiklaa. Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto antaa 171 artiklassa tarkoitetut säännökset Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan. Määräys sisältyy samansisältöisenä perustuslakisopimuksen III-253 artiklaan. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan SEUT 167, 168 ja 169 artiklassa tarkoitetut säännökset. Määräys sisältyy samansisältöisenä perustuslakisopimuksen III-252 artiklaan.

172 a artikla (uusi 189 artikla) sisältää uudet määräykset eurooppalaisesta avaruuspolitiikasta ja sen kehittämiseksi tarvittavista toimenpiteistä. SEUT 172 a artiklalla ei ole vastinetta EY-sopimuksessa. SEUT 172 a artiklan nojalla unioni kehittää eurooppalaisen avaruuspolitiikan edistääkseen tieteellistä ja teknistä kehitystä, teollisuuden kilpailukykyä ja politiikkansa toteuttamista. Tältä osin unioni voi edistää yhteisiä aloitteita, tukea tutkimusta ja teknologista kehittämistä sekä sovittaa yhteen avaruuden tutkimuksen ja käytön edellyttämiä toimia. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joiden toteuttamismuotona voi olla eurooppalainen avaruusohjelma, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Lisäksi artiklassa määrätään, että unioni luo tarvittavat yhteydet Euroopan avaruusjärjestöön. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-254 artikla, lukuun ottamatta täsmennystä, että hyväksytyt toimenpiteet eivät saa johtaa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamiseen, sekä uutta kohtaa 4, jonka mukaan artiklalla ei rajoiteta tämän osaston muiden määräysten soveltamista.

173 artiklaa (uusi 190 artikla), jossa määrätään tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevasta vuosikertomuksesta, ei muuteta.

Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-255 artikla.

XIX OSASTO YMPÄRISTÖ

Unionin ympäristöpolitiikkaa koskevat määräykset ovat EUT-sopimuksen kolmannen osan XIX osastossa. Jäljempänä selvitetävin muutoksin ja eräitä määräysten sanamuotoa ja sijaintia koskevia teknisiä tarkistuksia lukuun ottamatta osaston artikkelit vastaavat nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä ja perustuslakisopimuksen III osan III osaston III luvun 5 jakson määräyksiä.

174 artikla (uusi 191 artikla) sisältää unionin ympäristöpolitiikan tavoitteet ja periaatteet. Artikla vastaa SEY 174 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-233 artiklaa seuraavin muutoksin. Artiklan 1 kohdan neljänteen luetelmakohtaan lisätään nimenomainen maininta ilmastomuutoksen torjumisesta. Uuden sanamuodon mukaan unionin toiminnalla muun muassa edistetään sellaisia kansainvälisiä toimenpiteitä, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti ilmastomuutoksen torjumista. Määräys ei muuta unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallan jakoa, vaan sen voidaan katsoa korostavan ilmastohaasteen merkittävyyttä ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta.

175 artikla (uusi 192 artikla) sisältää unionin ympäristöpolitiikan toimivaltaperustan. Artikla vastaa SEY 175 artiklaa seuraavin muutoksin. Päätöksentekosääntöjen osalta 175 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa on valtuutussäännös, jonka nojalla neuvosto voi komission ehdotuksesta yksimielisesti päättää, että artiklan ensimmäisessä alakohdassa neuvoston yksimielisen päätöksenteon piirin rajattuihin aloihin sovelletaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä. SEY 175 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa on tätä asiallisesti vastaava mahdollisuus. SEUT 175 artiklan 3 kohdasta poistetaan SEY 175 artiklan 3 kohtaan verrattuna rajaus, jonka mukaan "muilla aloilla" neuvosto ja parlamentti hyväksyvät yleiset toimintaohjelmat. Säädös-

strumenttien nimikkeitä lukuun ottamatta asiallisesti 175 artiklaa vastaavat säännökset sisältyvät perustuslakisopimuksen III-234 artiklan 1-5 kohtaan.

176 artikla (uusi 193 artikla) ei muuteta. Sen mukaan jäsenvaltiot voivat pitää voimassa ja toteuttaa 175 artiklan nojalla annettuja suojatoimenpiteitä tiukempia toimenpiteitä. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-234 artiklan 6 kohta.

XX OSASTO ENERGIA

EY-sopimuksen nykyinen XX osasto "Kehitysyhteistyö" siirretään unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan III osaston 1 luvuksi ja uudeksi XX osastoksi tulee "Energia".

176 a artikla (uusi 194 artikla) on ainoa artikla energiaa koskevassa EUT-sopimuksen XX osastossa. SEUT 176 a artiklassa määrätään unionin energiapolitiikasta. Se on uusi määräys, eikä sillä ole vastinetta EY-sopimuksessa. Määräys on sopimusteknisiä mukautuksia ja 1 kohtaan tehtyjä eräitä lisäyksiä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-256 artikla. Nykyisen SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhteisön toimivaltaan sisältyy muun ohella toimenpiteet energian alalla, mutta nykyiset perussopimukset eivät sisällä nimenomaista oikeusperustaa kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Artiklan 1 kohdan mukaan sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä sekä ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevan vaatimuksen huomioon ottaen unionin energiapolitiikalla pyritään jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus, varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa, edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä sekä edistämään energiaverkkojen yhteen liittämistä. Verrattuna perustuslakisopimukseen artiklan 1 kohtaan on lisätty maininta jäsenvaltioiden väli-

sen yhteisvastuun hengestä sekä energia-verkkojen yhteen liittämistä koskeva d alakohta. Energiaverkkojen osalta ei kuitenkaan asiallisesti ottaen ole kyse uudesta toimival-
lasta, sillä energiaverkkojen luomista on voi-
tu edistää jo nykyisten Euroopan laajuisten
verkostojen koskevien SEY 154–156 artiklan
perusteella.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parla-
mentti ja neuvosto säätävät tavallista lain-
säätämisyjärjestystä noudattaen unionin ener-
giapolitiikkaa koskevien tavoitteiden saavut-
tamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, sanotun
kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten
muiden määräysten soveltamista. Nämä toi-
menpiteet eivät vaikuta jäsenvaltion oikeu-
teen määrittellä energiavarojensa hyödyntä-
misen ehdot, jäsenvaltioiden eri energialäh-
teiden välillä tekemiin valintoihin eikä jäsen-
valtioiden energiahuollon yleiseen rakenteeseen,
sanotun kuitenkin rajoittamatta 175
artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamista.
Tämä ympäristöosaston alakohta koskee toi-
menpiteitä, jotka vaikuttavat merkittävästi jä-
senvaltion eri energialähteiden välillä teke-
miin valintoihin ja jäsenvaltion energiahuol-
lon yleiseen rakenteeseen. Nämä toimenpi-
teet edellyttävät myös jatkossa yksimielisyyttä
neuvostossa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään poikkeuk-
sesta, jonka mukaan neuvosto säätää yksi-
mielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä
noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultu-
aan niistä 2 kohdassa tarkoitetuista toimenpi-
teistä, jotka ovat etupäässä verotuksellisia.

HVK:n päätösasiakirjaan on liitetty julistus
(nro 35) 176 a artiklasta. Julistus koskee jä-
senvaltioiden oikeutta toteuttaa tarvittavat
toimenpiteet energiahuoltonsa varmistami-
seksi. Julistusta on selvitetty tarkemmin julis-
tuksia koskevien yksityiskohtaisten peruste-
lujen yhteydessä.

XXI OSASTO

MATKAILU

176 b artikla (uusi 195 artikla) on ainoa arti-
kklamatkailua koskevassa EUT-sopimuksen
XXI osastossa. SEUT 176 b artikla sisältää
uudet määräykset unionin täydentävistä toi-

mista matkailun alalla. Määräys on päätök-
sentekomenettelyjä koskevia muutoksia lu-
kuun ottamatta samansisältöinen kuin perus-
tuslakisopimuksen III-281 artikla. SEY 3 arti-
klan 1 kohdan u alakohdan mukaan yhtei-
sön toimintaan sisältyvät muun ohella toi-
menpiteet matkailun alalla, mutta EY-
sopimus ei sisällä nimenomaista oikeusperus-
taa näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi.
Tarvittavat toimenpiteet on aiemmin toteutet-
tu EY-sopimuksen muiden määräysten nojal-
la.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni täyden-
tää jäsenvaltioiden toimintaa matkailualalla
erityisesti edistämällä alalla toimivien unio-
nin yritysten kilpailukykyä. Tätä tavoitetta
varten unioni pyrkii erityisesti kannustamaan
matkailualan yritysten kehittämiseksi suotui-
san ympäristön luomista sekä edistämään jä-
senvaltioiden yhteistyötä alalla erityisesti hy-
viä käytäntöjä koskevien tietojen vaihdon
kautta.

Artiklan 2 kohdan nojalla Euroopan parla-
mentti ja neuvosto voivat tavallista lainsä-
ätämisyjärjestystä noudattaen säätää jäsenvalti-
oiden toimia täydentävistä erityisistä toimen-
piteistä edellä tarkoitettujen tavoitteiden saa-
vuttamiseksi, ei kuitenkaan sellaisista toimis-
ta, joilla yhdenmukaistettaisiin jäsenvaltioi-
den lakeja tai asetuksia.

XXII OSASTO

PELASTUSPALVELU

176 c artikla (uusi 196 artikla) sisältää uu-
den määräyksen unionin tukitoimista luon-
nonmullistusten ja suuronnettomuuksien va-
ralta. SEY 3 artiklan 1 kohdan u alakohdan
mukaan yhteisön toimintaan sisältyvät muun
ohella toimenpiteet pelastustoimen alalla,
mutta SEY ei sisällä nimenomaista oikeuspe-
rustaa näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi.
Tarvittavat toimenpiteet on aiemmin toteutet-
tu EY-sopimuksen muiden määräysten nojal-
la. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-
284 artiklaa lukuun ottamatta säädösinstru-
mentin määrittelyä.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni kannus-
taa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön
niiden järjestelmien tehostamiseksi, joilla on

tarkoitus ehkäistä ennalta luonnonmullistuksia tai ihmisten aiheuttamia suuronnettomuuksia ja suojautua niiltä. Unioni pyrkii toiminnallaan tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimintaa, joka koskee vaarojen ennaltaehkäisyä, jäsenvaltioiden pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamista sekä luonnonmullistusten että ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettaviin toimiin unionin alueella, edistämään unionin alueella tapahtuvaa operatiivista yhteistyötä kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä sekä edistämään alalla toteutettavien kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuutta.

Artiklan 2 kohdan nojalla Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joilla myötävaikutetaan artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen. Artiklan nojalla toteutettavilla toimenpiteillä ei kuitenkaan voida yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lakeja tai asetuksia.

XXIII OSASTO

HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ

Hallinnollista yhteistyötä käsittelevä osasto on uusi nyky sopimukseen nähden. Perustuslakisopimuksen III osan III osaston V lukuun sisältyy hallinnollista yhteistyötä käsittelevä 7 jakso.

176 d artikla (uusi 197 artikla) sisältää uuden määräyksen unionin ja jäsenvaltioiden välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä. Määräys vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-285 artiklaa lukuun ottamatta säädösinstrumenttia koskevaa muutosta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että unionin oikeuden tehokasta täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa pidetään yhteistä etua koskevana asiana. Lisäksi täytäntöönpanon toteutuminen on keskeistä unionin moitteettoman toiminnan kannalta.

Artiklan 2 kohdan perusteella unioni voi tukea jäsenvaltioiden toimia, joilla nämä pyrkivät parantamaan hallinnollista valmiutta panna täytäntöön unionin oikeus, esimerkiksi tietojen- tai virkamiesvaihdon hel-

pottamiseen tai koulutusohjelmien tukemiseen tähtäviä toimia. Jäsenvaltiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa tällaista tukea vastaan. Artiklan 2 kohdan nojalla Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavilla asetuksilla tuen antamiseksi tarvittavista toimenpiteistä, jotka eivät kuitenkaan voi käsittää jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista.

Artiklan 3 kohdassa on selventävä määräys, jonka mukaan SEUT 176 d artikla ei rajoita yhtäältä jäsenvaltioiden velvollisuutta panna täytäntöön unionin oikeus eikä toisaalta komission oikeuksia ja velvollisuuksia. Artiklan määräykset eivät myöskään rajoita sellaisten perussopimusten muiden määräysten soveltamista, jotka koskevat hallinnollista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja unionin välillä.

177 artiklasta, joka koskee kehitys yhteistyöpolitiikan tavoitteita, tulee SEUT 188 d artikla, jota selostetaan jäljempänä. SEY 177–181 artiklan uudelleennumerointi liittyy siihen, että EY-sopimuksen XX osastosta "Kehitys yhteistyö" tulee EUT-sopimuksessa unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan III osaston 1 luku.

178 artikla, joka koskee kehitys yhteistyöpolitiikan tavoitteiden huomioonottamista kehitysmaihin vaikuttavassa politiikassa, on kumottu.

179 artiklasta, joka koskee kehitys yhteistyöpolitiikan päätöksentekomenettelyä, Euroopan investointipankkia sekä AKT-yhteistyötä, tulee SEUT 188 e artikla, jota selostetaan jäljempänä.

180 artiklasta, joka koskee yhteensovittamista ja avustusohjelmia, tulee SEUT 188 f artikla, jota selostetaan jäljempänä.

181 artiklasta, joka koskee yhteistyötä kolmansien maiden sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa, tulee SEUT 188 g artikla, jota selostetaan jäljempänä.

181 a artiklasta, joka koskee taloudellista, teknistä ja rahoitus yhteistyötä kolmansien maiden kanssa, tulee SEUT 188 h artikla, jota selostetaan jäljempänä. Muutos liittyy siihen, että EY-sopimuksen XXI osastosta "Taloudellinen, tekninen ja rahoitus yhteistyö kolmansien maiden kanssa" tulee EUT-sopimuksessa unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan III osaston 2 luku.

NELJÄS OSA

**MERENTAKAISTEN MAIDEN JA
ALUEIDEN ASSOSIAATIO**

Määräykset koskien Euroopan ulkopuolisten maiden ja alueiden assosiaatiota säilyvät EUT- sopimuksen neljännessä osassa. Ainoat muutokset EY-sopimukseen nähden koskevat lainsäätämisyjärjestystä. Vastaavat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen IV osastoon.

182 artiklassa (uusi 198 artikla) määrittelee ne Euroopan ulkopuoliset maat ja alueet, jotka määräyksen mukaan assosioidaan unioniin, sekä määrittellen tämän assosiaation tavoitteet. Muutoksen myötä artiklan ensimmäisen kohdan lopusta poistetaan sanat "tämän sopimuksen". Muutettu artikla vastaa asiallisesti perustuslakisopimuksen III-286 artiklaa muutoin paitsi, että artiklaan ei sisällytetä viittausta Grönlantiin.

183–185 artiklaa (uusi 199–201 artikla) ei muuteta lukuun ottamatta 183 artiklaan tehtäviä koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artiklat koskevat assosioinnin tavoitteita sekä tulleja. Artiklat vastaavat perustuslakisopimuksen III-287–III-289 artiklaa.

186 artikla (uusi 202 artikla) koskee merentakaisien maiden ja alueiden työntekijöiden vapaata liikkuvuutta. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-290 artikla. Artiklaa muutetaan siten, että SEU 186 artiklan loppuosan ilmaisu "säännellään myöhemmin tehtävin sopimuksin, joiden edellytyksenä on jäsenvaltioiden yksimielisyys" korvataan ilmaisulla "säännellään 187 artiklan mukaisesti hyväksytyillä säädöksillä". Muutoksen myötä artiklan mukaan maista ja alueilta olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioista olevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta maissa ja alueilla säännellään SEUT 187 artiklan mukaisesti eli yksimielisesti hyväksytyillä säädöksillä, jollei kansanterveyttä taikka yleistä turvallisuutta tai järjestystä koskevista määräyksistä muuta johdu. Kyseisten säädösten hyväksyminen edellyttää Euroopan parlamentin kuulemista. SEY 186 artiklan määräysten mukaan vapaata liikkuvuutta säännellään jäsenvaltioiden yksimielisesti tekemin sopimuksin.

187 artikla (uusi 203 artikla) sisältää merentakaisien maiden ja alueiden assosiaatiota koskevien sääntöjen hyväksymismenettelyä koskevat määräykset. Vastaava määräys sisältyy perustuslakisopimuksen III-291 artiklaan. Erot määräysten välillä johtuvat erilaisista säädösnimikkeistä. Artiklassa korvataan SEY 187 artiklan sana "yksimielisesti" ilmaisulla "yksimielisesti komission ehdotuksesta" ja lisätään artiklan loppuun virke seuraavasti: "Kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultaan."

188 artiklaa (uusi 204 artikla), joka koskee Grönlantiin sovellettavia määräyksiä, ei muuteta.

VIIDES OSA

UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA

Muutoksen myötä lisätään uusi viides osa, jonka otsikko on "Unionin ulkoinen toiminta". Uusi viides osa vastaa perustuslakisopimuksen VI osaston lukujakoa, mutta perustuslakisopimuksesta poiketen yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset on sisällytetty EU-sopimukseen, erilleen muista ulkoista toimintaa koskevista määräyksistä. Uuden viidennen osan I osaston viittauseräyksen mukaisesti kaikki ulkoinen toiminta kuuluu kuitenkin EU-sopimuksen V osaston 1 luvun soveltamisalaan. Uusi viides osa sisältää seuraavat osastot ja luvut:

- I osasto: Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta
- II osasto: Yhteinen kauppapolitiikka
- III osasto: Yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu
 - 1 luku: Kehitysyhteistyö
 - 2 luku: Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa
 - 3 luku: Humanitaarinen apu
- IV osasto: Rajoittavat toimenpiteet
- V osasto: Kansainväliset sopimukset

- VI osasto: Unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiiin maihin sekä unionin edustustot
- VII osasto: Yhteisvastuulauseke

I OSASTO

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA

188 a artikla (uusi 205 artikla) sisältää viittauksen EU-sopimuksen V osaston 1 luvussa sijaitseviin tavoitteisiin ja yleisiin määräyksiin, jotka ohjaavat unionin toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä. Artiklan merkitystä selostetaan muun muassa SEU 10 c artiklan yhteydessä.

II OSASTO

YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka

Unionin yhteistä kauppapolitiikkaa koskevat määräykset sijaitsevat unionin ulkoista toimintaa koskevan V osan II osastossa.

188 b artikla (uusi 206 artikla), jossa määritellään unionin yhteisen kauppapolitiikan tavoitteet, vastaa pääosin SEY 131 artiklaa. Artiklaa on kuitenkin laajennettu määräyksellä, jonka tavoitteena on edistää ulkomaisia suoria sijoituksia koskevien rajoitusten asteittaista poistamista. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-314 artikla.

188 c artiklassa (uusi 207 artikla) määritellään yhteisen kauppapolitiikan ala ja määrätään alalla sovellettavista päätöksentekomenettelyistä. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-315 artikla.

Artiklan 1 kohta vastaa SEY 133 artiklan 1 kohtaa seuraavin muutoksin: Unionin kauppapoliittisen toimivallan alaa laajennetaan koskemaan myös ulkomaisia suoria sijoituksia. Artiklan 1 kohtaan on myös siirretty SEY 133 artiklan 5 kohdan sisältämät toimivaltamääräykset sopimusten tekemisestä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alalla sekä palvelukaupan alalla. Nykyisin SEY 133 artiklan 6 kohdassa lueteltujen palvelukaupan alojen osalta tämä merkitsee

unionin toimivallan luonteen muuttamista jaetusta toimivallasta yksinomaiseksi. Tämän lisäksi artiklaan on myös lisätty toimivaltamääräys sopimusten tekemisestä tavarakaupan alalla. Tämä lisäys on nykyisen tilanteen kodifiointia. Edelleen 1 kohdan mukaan yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan SEU 10 a artiklassa mainittujen unionin ulkoista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti, mikä on uutta SEY 133 artiklaan verrattuna.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimenpiteistä, joilla määritellään yleiset puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi, säädetään asetuksilla, jotka hyväksytään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Muutos antaa Euroopan parlamentille vahvan aseman unionin kauppapolitiikan yleisistä puitteista päätettäessä, koska neuvosto ja Euroopan parlamentti säätävät asetukset lainsäätämisyjärjestyksen mukaisesti yhdessä. Rajaus, jonka mukaan Euroopan parlamentti osallistuu päätöksentekoon vain yhteisistä puitteista päätettäessä, tarkoittaa, ettei se osallistu yhteisen kauppapolitiikan täytäntöönpanoon ja siihen liittyvien päätösten tekemiseen. Nykyisen SEY 133 artiklan mukaan Euroopan parlamentilla ei ole roolia kauppapolitiikasta päätettäessä, vaan neuvosto hyväksyy kauppapoliittiset sopimukset ja päätökset komission ehdotuksesta parlamenttia kuulematta.

Artiklan 3 kohta, joka sisältää kansainvälisten sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat menettelysäännöt, vastaa pääosin SEY 133 artiklan 3 kohtaa. SEUT 188 c artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan komissio kuitenkin veloitetaan antamaan säännöllisesti tietoja sopimusneuvottelujen etenemisestä neuvoston nimeämän erityiskomitean lisäksi myös Euroopan parlamentille. Kansainvälisten sopimusten tekemisen osalta on lisäksi huomattava, että 188 n artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan v alakohdan mukaan neuvosto voi tehdä päätöksen sopimuksen tekemisestä vasta saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän.

Artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan neuvosto tekee 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa määräenemmistöllä. Määräys vastaa SEY 133 artiklan 4 kohtaa ja 5 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

Artiklan 4 kohdan toisessa alakohdassa määrätään, että palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla tehtävien sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisut neuvosto tekee yksimielisesti silloin, kun sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Määräys vastaa asiasisällöltään SEY 133 artiklan 5 kohdan toista alakohtaa. Siihen ei kuitenkaan enää sisälly määräystä siitä, että neuvosto tekee yksimielisesti ratkaisunsa myös silloin, kun sopimus koskee alaa, jolla yhteisö ei ole vielä käyttänyt toimivaltaansa. Määräys on tullut tarpeettomaksi sen vuoksi, että toimivallan luonne muuttuu yksinomaiseksi edellä selostetulla tavalla.

Artiklaa ei enää sisälly SEY 133 artiklan 5 kohdan toisen ja neljännen alakohdan sekä 6 kohdan toisen alakohdan erityismääräyksiä, koska unionin toimivalta näissä kohdissa tarkoitetuilla aloilla on muuttunut jaetusta yksinomaiseksi.

Artiklan 4 kohdan kolmas alakohta on SEY 133 artiklaan verrattuna uusi, ja sen mukaan neuvosto tekee kuitenkin poikkeuksellisesti ratkaisunsa yksimielisesti neuvotellessa ja tehtäessä sopimuksia:

a) kulttuuri- ja audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta;

b) sosiaali- ja koulutus- ja terveyspalvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.

Artiklan 5 kohta, jonka mukaan artiklaa ei sovelleta liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemiseen ja tekemiseen, vastaa SEY 133 artiklan 6 kohdan kolmatta alakohtaa. Kyseisiin sopimuksiin sovelletaan EUT-sopimuksen liikennepolitiikkaa koskevia määräyksiä.

Artiklan 6 kohdan mukaan tällä artiklalla annetun yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvan toimivallan käyttäminen ei vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon. Määräys on SEY 133 artiklaan verrattuna uusi, ja sen tarkoituksena on varmistaa, ettei yhteiseen kauppapolitiikkaan

liittyvää oikeusperustaa käytetä, mikäli perussopimukseen sisältyy jokin muu suunnitellun toimenpiteen mahdollistava, nimenomainen oikeusperusta. Sen sijaan määräys, jonka mukaan kyseisen toimivallan käyttäminen ei käsitä jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamista siltä osin kuin se ei ole perussopimusten mukaan mahdollista, vastaa asiasisällöltään SEY 133 artiklan 6 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

III OSASTO

YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU

Yhteistyötä kolmansien maiden kanssa ja humanitaarista apua koskevat määräykset sijaitsevat viidennen osan III osastossa. Otsikko vastaa perustuslakisopimuksen V osaston IV luvun otsikkoa.

1 LUKU

KEHITYSYHTEISTYÖ

Kehitysyhteistyötä koskevat määräykset sijaitsevat EUT-sopimuksen viidennen osan III osaston I luvussa. EY-sopimuksessa ne sijaitsevat XX osastossa. Otsikko vastaa EY-sopimuksen kolmannen osan XX osaston otsikkoa sekä perustuslakisopimuksen V osaston IV luvun 1 jaksoa.

188 d artiklassa (uusi 208 artikla) määritetään unionin kehitysyhteistyöpolitiikan periaatteet ja tavoitteet. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-316 artikla. Se vastaa SEY 177 artiklan sanamuotoa muutettuna siten, että artiklan 1 ja 2 kohta korvataan uudella 1 kohdalla, jonka mukaan unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikkojen suhdetta on täsmennetty lisäämällä, että ne paitsi täydentävät myös tukevat toisiaan. Köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen nostetaan määräyksessä unionin kehitysyhteistyöpolitiikan päätavoitteeksi. Artiklaan on lisätty myös SEY 178 artiklaa vastaava määräys siitä, että unioni ottaa

huomioon kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet toteuttaessaan muita sellaisia politiikkoja, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin. SEY 177 artiklan 3 kohta numeroidaan 2 kohdaksi. Köyhyyden vähentäminen ja muut SEY 177 artiklan 1 ja 2 kohdassa määritetyt unionin kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet sisältyvät SEUT 188 a artiklan mukaisesti EUsopimuksen V osaston I luvun 10 a artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkoisen toiminnan yleisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin.

188 e artikla (uusi 209 artikla) vastaa asiassisällöltään SEY 179 ja osin 181 artiklaa ja on asiallisesti samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-317 artikla. SEY 179 artiklan 1 kohta korvataan uudella 1 kohdalla, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisen järjestystä noudattaen kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jotka voivat koskea kehitysmaiden kanssa toteutettavia monivuotisia yhteistyöohjelmia tai aihekohtaisia ohjelmia. Artiklaan lisätään uusi 2 kohta, jonka mukaan unioni voi tehdä kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia SEU 10 a artiklassa ja SEUT 188 d artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. SEY 181 artiklasta poiketen artikla ei sisällä viittausta unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisten sopimusten neuvottelemiseen sovellettavaa menettelyä koskeviin määräyksiin 188 n artiklassa (entinen SEY 300 artikla). Kyseinen viittaus on poistettu oikeudellisesti tarpeettomana. Artikla ei myöskään sisällä SEY 179 artiklan 3 kohtaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan tarkoitettujen toimenpiteiden ei voida vaikuttaa AKT-EY-yleissopimuksessa määrättyyn yhteistyöhön Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen valtioiden kanssa.

188 f artikla (uusi 210 artikla) vastaa asiassisällöltään SEY 180 artiklaa, kuitenkin siten, että 1 kohdan alkuun lisätään ilmaisu "edistääkseen toimiansa täydentävyyttä ja tehokkuutta unioni...". SEUT 188 f artikla on myös samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-318 artikla. Muutetun artiklan mukaan unioni ja jäsenvaltiot sovittavat yhteen kehitysyhteistyöpolitiikkansa ja tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa sekä sovittavat

yhteen kehitysyhteistyöpoliittiset toimensa parantaakseen niiden täydentävyyttä ja tehokkuutta. Näin artiklasta heijastuu kehitysyhteistyöpolitiikan luonne alueena, jolla unionilla ja jäsenvaltioilla on jaettu toimivalta. Kuten SEUT 2 c artiklan 4 kohdassa määrätään, jaettua toimivallan käyttöä koskevasta peruseriaatteesta poiketen unionin toimet kehitysyhteistyön alueella eivät estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Koska unioni ja jäsenvaltiot toimivat kehitysyhteistyöpolitiikan alueella myös rinnakkain, on tärkeää varmistaa niiden toimien yhteensovittaminen.

188 g artiklassa (uusi 211 artikla) määrätään, että unioni ja jäsenvaltiot tekevät kukin toimivaltaansa kuuluvaa yhteistyötä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Artikla vastaa SEY 181 artiklaa, kuitenkin niin, että ensimmäisen kohdan toinen virke poistetaan. Poistettu virke, jossa viitataan kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevaan nykyiseen SEY 300 artiklaan, sisältyy osittain SEUT 188 e artiklaan. Myös toinen kohta, jossa määrätään, että artiklan ensimmäinen kohta ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia, poistetaan. Muutettu artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-318 artiklan 3 kohtaa.

2 LUKU

TALOUELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMAN- SIEN MAIDEN KANSSA

Taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä kolmansien maiden kanssa koskevat määräykset sijaitsevat viidennen osan III osaston 2 luvussa. Näitä asioita koskevat määräykset sisältyvät EY-sopimuksen kolmannen osan XXI osastoon. Luvun otsikko vastaa EY-sopimuksen kolmannen osan XXI osaston otsikkoa sekä perustuslakisopimuksen V osaston IV luvun 2 jakson otsikkoa.

188 h artiklassa (uusi 212 artikla), joka säädösinstrumenttien nimiä lukuun ottamatta vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-319 artiklaa, määrätään unionin ja muiden

kolmansien maiden kuin kehitysmaiden taloudellisesta, teknisestä ja rahoitusyhteistyöstä ja sen toteuttamiseksi tarvittavien toimenpiteiden säätämisestä. Määräys vastaa SEY 181 a artiklaa muutamia muutoksia lukuun ottamatta. SEY 181 a artiklan 1 kohta korvataan uudella 1 kohdalla, jossa korostetaan, että määräyksen nojalla toteutettavien toimien tulee olla paitsi unionin kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisia, ne tulee myös toteuttaa huomioiden unionin ulkoisen toiminnan yleiset periaatteet ja tavoitteet. Määräyksessä ei SEY 181 a artiklasta poiketen määritellä erityisesti tässä tarkoitettuun yhteistyöhön liittyviä tavoitteita. SEY 181 a artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden sisältyvät kuitenkin SEUT 188 a artiklan mukaisesti EU-sopimuksen V osaston I luvun 10 a artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkoisen toiminnan yleisiin periaatteisiin ja tavoitteisiin.

SEY 181 a artiklan 2 kohta korvataan uudella 2 kohdalla, jonka mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyhteistyöstä noudattaen 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi tarvittavista toimenpiteistä, kun SEY 181 a artiklan mukaan neuvosto vahvistaa tarvittavat toimenpiteet Euroopan parlamenttia kuultuaan. Määräyksessä ei enää viitata erikseen SEUT 188 m artiklassa tarkoitettuihin assosiaatiosopimuksiin ja unionin jäsenedokasvaltioiden kanssa tehtäviin sopimuksiin sekä niitä koskevaan äänestyskäytännön, sillä kyseinen sääntö löytyy SEUT 188 n artiklasta.

Artiklan 3 kohdassa määrätään unionin ja kolmansien osapuolten välisestä yhteistyöstä. SEY 181 a artiklasta poiketen siinä ei kuitenkaan viitata SEUT 188 n artiklaan (SEY 300 artikla), joka sisältää unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisen sopimusten neuvottelemiseen sovellettavaa menettelyä koskevat määräykset. Kyseinen viittaus on poistettu oikeudellisesti tarpeettomana.

188 i artiklassa (uusi 213 artikla) määrätään kiireellisen rahoitusavun antamisesta kolmannelle maalle. Määräys on uusi EY-sopimukseen verrattuna. Määräys on sama kuin perustuslakisopimuksen III-320 artikla, säädösinstrumenttien nimiä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. Artiklan mukaan neuvosto tekee tarvittavat päätökset komission ehdotuksesta, mikäli tilanne kolmannessa

maassa edellyttää unionin kiireellistä rahoitusapua.

3 LUKU

HUMANITAARINEN APU

Humanitaarista apua koskevat määräykset sijaitsevat viidennen osan III osaston 3 luvussa. Humanitaarista apua koskevilla määräyksillä luodaan nykytilanteeseen nähden uusi oikeusperusta. Luvun otsikko vastaa perustuslakisopimuksen V osaston IV luvun 3 jakson otsikkoa.

188 j artiklalla (uusi 214 artikla) luodaan humanitaarista apua koskeva uusi oikeusperusta. Nykyisin EU toimii humanitaarisen avun alalla lähinnä SEY 308 artiklan nojalla. Sopimusperustan vahvistamiseksi humanitaaristen toimenpiteiden toteuttamista varten luodaan oma, nimenomainen oikeusperustansa. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-321 artikla säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa edellytetään, että humanitaariseen apuun liittyvät unionin toimet toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Määräyksen nojalla toteutettavien toimien tarkoituksena on tapauskohtaisesti avustaa ja suojella sellaisten kolmansien maiden asukkaita, joissa on tapahtunut luonnonmullistus tai ihmisen aiheuttama suuronnettomuus, ja huolehtia näistä eri tilanteista aiheutuvista humanitaarisista tarpeista. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan humanitaariseen apuun liittyviä toimia toteutetaan kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyhteistyöstä noudattaen toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamiselle. Nykyisen SEY 308 artiklan nojalla toteutettavista toimista neuvosto taas päättää yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia tässä määräyksessä tarkoitettujen tavoitteiden sekä SEU 10 a artiklassa lueteltujen unionin ulkoisen toiminnan yleisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

Artiklan 5 kohdan nojalla perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot, jotta nuoret eurooppalaiset voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin. Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla vapaaehtoisjoukkojen perussäännön ja toimintatavat.

Artiklan 6 kohdan mukaan komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen unionin ja jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamista unionin järjestelmien ja kansallisten järjestelmien tehokkuuden ja täydentävyyden lisäämiseksi humanitaarisen avun alalla.

Artiklan 7 kohta velvoittaa unionin huolehtimaan siitä, että sen humanitaarisen avun toimet ovat yhteensopivia ja johdonmukaisia kansainvälisten järjestöjen ja elinten, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien toteuttamien toimien kanssa.

IV OSASTO

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET

Rajoittavia toimenpiteitä koskevat määräykset sijaitsevat viidennen osan IV osastossa. Rajoittavia toimenpiteitä koskevat määräykset sisältyvät nykytilanteessa SEY 60 ja 301 artiklaan. Osaston otsikko vastaa perustuslakisopimuksen V osaston V luvun otsikkoa.

188 k artikla (uusi 215 artikla), jossa määrätään unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tekemien taloudellisia pakotteita koskevien päätösten täytäntöönpanosta, vastaa pääasialliselta sisällöltään SEY 60 ja 301 artiklaa. Artikla on myös ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimikettä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-322 artikla.

Artiklan 1 kohdan päätöksentekoa koskevat määräykset poikkeavat SEY 301 artiklasta siten, että neuvosto toteuttaa määräyksen tarkoittamat toimenpiteet komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta. SEY 301 artiklan mukaan Euroopan parlamentti ei osallistu pakotetoimia koskevaan päätöksentekomenettelyyn, kun taas EUT-sopimus edellyttää neuvoston aina ilmoittavan pakotesäädöksen hyväksymisestä parlamentille.

Artiklan 2 kohta on uusi. Nykyisestä poiketen pakotteiden kohteena voivat olla myös sellaiset luonnolliset tai oikeushenkilöt ja ryhmät tai muut kuin valtiolliset yhteisöt, joilla ei ole kytkentää kolmansiiin maihin. Jo unionin nykyisten perussopimusten nojalla on kohdistettu taloudellisia pakotteita yksityisiä tahoja kohtaan, mutta tilanteissa, joissa näillä ei ole ollut kytkentää kolmanteen maahan, on nimenomaisen oikeusperustan puuttuessa jouduttu turvautumaan SEY 308 artiklaan (ks. esimerkiksi neuvoston asetus (EY) 2580/2001, EYVL L 344, 28.12.2001, s. 70). Artiklan 2 kohdassa ei ole yksilöity siinä tarkoitettujen toimenpiteiden luonnetta vaan määräys mahdollistaa muutkin kuin luonteeltaan taloudelliset rajoittavat toimenpiteet.

Artiklan 3 kohta on myös uusi ja se sisältää määräyksen siitä, että tällaisessa pakotesäädöksessä on aina oltava tarvittavat säännökset pakotteiden kohteina olevien oikeusturvasta. Tällä tarkoitetaan lähinnä jäsenvaltioiden kansallisia oikeusturvakeinoja, ottaen huomioon että sekä pakotesäädöksen että sitä edeltävän yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehdyn päätöksen (SEUT 240 a artikla) laillisuus on joka tapauksessa mahdollista saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen tutkittavaksi SEUT 230 artiklan 4 kohdan nojalla.

Artiklaan liittyy myös julistus 25, jota selostetaan julistuksia koskeissa yksityiskohteisissa perusteluissa.

V OSASTO

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

Kansainvälisiä sopimuksia koskevat määräykset sijaitsevat EUT-sopimuksen viiden-

nen osan V osastossa. Kansainvälisiä sopimuksia koskevat määräykset sisältyvät nykytilanteessa SEY 300 ja SEU 24 artiklaan. Osaston otsikko vastaa perustuslakisopimuksen V osaston VI luvun otsikkoa. Osasto vastaa pääasiallisesti mainittua perustuslakisopimuksen lukua, mutta SEUT 188 n 8 kohtaan on lisätty vaatimus neuvoston päätöksen tekemisestä yksimielisesti, kun sopimus koskee unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen. Perustuslakisopimuksen mukaan päätös liittymisestä voitaisiin tehdä määränemmistöllä. Erona perustuslakisopimukseen on myös se, että SEUT 188 n artiklan 8 kohdan mukaan unionin liittymistä ihmisoikeusyleissopimukseen koskevan päätöksen voimaantulon edellytyksenä on kaikkien jäsenvaltioiden valtiosisäisten hyväksymismenettelyjen noudattaminen. Unionin liittymistä ihmisoikeusyleissopimukseen koskeva oikeusperusta sisältyy uuden SEU 6 artiklan 2 kohtaan. Suomi osallistuu ihmisoikeusyleissopimukseen liittymistä koskevaan päätöksentekoon toisaalta unionin jäsenenä, toisaalta ihmisoikeusyleissopimuksen sopimuspuolena.

188 l artikla (uusi 216 artikla) sisältää määräykset tilanteista, joissa unionilla on toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia kolmansien valtioiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sekä unionin tekemien sopimusten oikeusvaikutuksista unionin toimielimiin ja jäsenvaltioihin nähden. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-323 artikla ja vastaa SEY 300 ja SEU 24 artiklaa alla selitetyin tavoin.

Artiklan 1 kohdassa määrätään siitä, milloin unionilla on toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia. Määräyksen mukaan unionilla on kyseinen toimivalta ensinnäkin silloin, kun perussopimuksissa on asiaa koskeva määräys. Viittausmääräyksen tarkoittamat, unionille sopimuskentekovallan nimenomaisesti perustavat määräykset koskevat ympäristöä (SEUT 174 artiklan 4 kohta), tutkimuksen ja teknologian kehittämistä (SEUT 170 artikla), kolmansien maiden kansalaisten takaisinottoa alkuperä- tai lähtömaahan (SEUT 63 a artiklan 3 kohta, uusi määräys), yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (SEU 24 artikla), yhteistä kauppapolitiikkaa (SEUT 188 c artikla, joka vastaa SEY 133 artiklaa),

kehitysyhteistyötä (SEUT 188 e artiklan 2 kohta, joka osittain vastaa SEY 181 artiklaa), muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa tehtävää taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä (SEUT 188 h artiklan 3 kohta, joka vastaa SEY 181 a artiklan 3 kohtaa), humanitaarista apua (SEUT 188 j artiklan 4 kohta, uusi määräys) sekä valuutta- ja rahapolitiikkaa (SEUT 188 o artikla, joka vastaa SEY 111 artiklaa). Vaikka unionin nykyiset perussopimukset eivät sisälläkään SEUT 63 a artiklan 3 kohtaa vastaavaa nimenomaista määräystä kolmansien maiden kansalaisten takaisinottoa koskevista sopimuksista, on sanotunlaisia sopimuksia tehty SEY 63 artiklan 3 kohdan nojalla (esimerkiksi Euroopan yhteisön ja Kiinan kansantasa-vallan erityishallintoalueen Hongkongin hallituksen sopimus ilman lupaa oleskelevien henkilöiden takaisinotosta, EUVL L 17 2004, s. 25). Sama koskee SEUT 188 j artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia humanitaarisesta avusta, jota koskevia sopimuksia on tehty erityisesti kehitysyhteistyötä koskevan SEY 181 artiklan nojalla (Euroopan yhteisön ja Yhdistyneiden Kansakuntien Lähi-idässä olevien palestiinalaispakolaisten avustus- ja työelimen (UNRWA) välinen yleissopimus pakolaisille Lähi-idän maissa vuosina 2002–2005 annettavasta avusta, EYVL L 281 2002, s. 12).

Muut tilanteet, joiden osalta perussopimuksissa on nimenomaisesti määrätty sopimuksen tekemisestä, koskevat unionin liittymistä Euroopan neuvoston ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (SEU 6 artiklan 2 kohta), unionin ja sen naapurimaiden välisiä sopimuksia (SEU 7 a artiklan 2 kohta), assosiaatiosopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa (SEUT 188 m artikla, joka vastaa SEY 310 artiklaa) sekä unionista eroavien jäsenvaltioiden kanssa tehtäviä, eroamiseen sovellettavia yksityiskohtaisia määräyksiä koskevia sopimuksia (SEU 49 a artiklan 2 kohta).

Edellä mainittujen, perussopimuksissa nimenomaisesti määrättyjen tilanteiden lisäksi unionilla voi olla SEUT 188 l artiklan 1 kohdan mukaan sopimustoimivaltaa eräissä muissakin tilanteissa. Kysymys on niin sanotusta implisiittisestä sopimustoimivallasta, jota koskevat periaatteet pohjautuvat EY-

tuomioistuimen Euroopan yhteisön ulkoista toimivaltaa koskevaan oikeuskäytäntöön. SEUT 188 1 artiklan 1 kohdan tarkoituksena on kyseisten periaatteiden kirjaaminen EUT-sopimukseen. Korostettakoon, että määräys koskee unionin implisiittisen sopimustoimivallan olemassaoloa eikä siinä siis määrätä kyseisen toimivallan luonteesta. Viimeksi mainittua kysymystä koskevat määräykset sisältyvät SEUT 2 b artiklan 2 kohtaan.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionilla on implisiittistä sopimustoimivaltaa ensinnäkin silloin, kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle perussopimuksissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi. Määräys vastaa EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Sen mukaan aina silloin, kun yhteisölle on annettu sisäinen toimivalta tietyin tavoitteen saavuttamiseksi, yhteisöllä on toimivalta tehdä myös tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliset kansainväliset sitoumukset, vaikkei tästä olisikaan nimenomaista määräystä yhteisön perustamissopimuksessa (esimerkiksi lausunto 2/94, Kok. 1996, s. I-1759, kohta 26). Toiseksi unionilla on toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus silloin, kun sopimuksen tekemisestä määrätään unionin oikeudellisesti sitovassa säädöksessä (lausunto 1/94, Kok. suomenk. erityispainos XVI, s. 237, kohta 95). Kolmas implisiittisen sopimustoimivallan peruste koskee tilannetta, jossa sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden soveltamisalaa (niin sanottu ERTA-periaate, asia 22/70, komissio v. neuvosto, Kok. suomenk. erityispainos I, s. 553, kohta 17 ja 22, ja asia C-469/98, komissio v. Suomi, Kok. 2002, s. I-9627, kohta 77).

Artiklan 2 kohta, jonka mukaan unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimieliimiä ja jäsenvaltioita, vastaa asiallisesti SEY 300 artiklan 7 kohtaa ja SEU 24 artiklan 6 kohtaa.

188 m artikla (uusi 217 artikla) koskee asosiaatiosopimuksia. Artikla vastaa SEY 310 artiklaa, kuitenkin siten, että artiklan sana "valtion" korvataan sanoilla "kolmannen maan". Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-324 artikla.

188 n artikla (uusi 218 artikla) sisältää määräykset unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisten sopimus-

ten neuvottelua, tekemistä ja soveltamista koskevasta menettelystä. Artikla on ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimikettä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-325 artikla. Määräys vastaa tarkoitukseltaan yhteisösopimuksia koskevaa SEY 300 artiklaa sekä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaa nykyistä SEU 24 artiklaa. Viimeksi mainittua määräystä sovelletaan nykyisen SEU 38 artiklan nojalla myös poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön aloilla tehtäviin sopimuksiin. SEUT 188 n artiklalla yhdistetään SEY 300 artikla ja nykyinen SEU 24 artikla yhdeksi, kansainvälisten sopimusten neuvottelua, tekemistä ja soveltamista koskevaksi yleismääräykseksi ja tehdään määräysten sisältöön seuraavassa lähemmin selostettavat muutokset. Erityismääräyksiä kansainvälisten sopimusten tekemisestä sisältyy lisäksi kauppapolitiikkaa koskevaan SEUT 188 c artiklaan sekä valuuttaja rahapolitiikan alan sopimuksia koskevaan SEUT 188 o artiklaan. Kyseisiä määräyksiä käsitellään lähemmin niitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen väliset sopimukset neuvotellaan ja tehdään seuraavan menettelyn mukaisesti, sanottuun kuitenkin rajoittamatta kauppapolitiikkaa koskevan SEUT 188 c artiklan erityismääräysten soveltamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto antaa luvan neuvottelujen aloittamiselle, vahvistaa neuvotteluohjeet, antaa luvan sopimusten allekirjoittamiseen ja tekee sopimukset. Myös SEY 300 artiklan ja nykyisen SEU 24 artiklan nojalla kyseiset tehtävät kuuluvat neuvostolle.

Artiklan 3 kohdan mukaan komissio esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee päätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 1 kohtaa. Mikäli suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, suositukset neuvostolle esittää unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja. Nykyinen SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä siitä, kenen aloitteesta päätös valtuutuksen antamisesta neuvottelujen aloittamiseksi tehdään, ja esimerkiksi matkustajahenkilötietojen (PNR) luo-

vuttamista koskevien sopimusten neuvottelemista koskevat valtuudet on annettu komission aloitteesta. SEUT 188 n artiklan 3 kohdan mukaan päätöksessä, jolla annetaan lupa neuvottelujen aloittamiseen, nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja. SEY 300 artiklassa tarkoitetut sopimukset neuvottelee komissio ja nykyisessä SEU 24 artiklassa tarkoitetut sopimukset neuvoston puheenjohtajavaltio, tarvittaessa komission avustamana.

Artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita ja nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana. SEY 300 artiklan mukaan komissio käy määräyksen tarkoittamia neuvotteluja kuullen erityiskomiteoita, joita neuvosto nimeää avustamaan komissiota tässä tehtävässä, sekä noudattaen neuvotteluohjeita, joita neuvosto voi antaa komissiolle. SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä kyseisistä asioista.

Artiklan 5 kohdan mukaan neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta päätöksen, jolla annetaan lupa sopimuksen allekirjoittamiseen ja tarvittaessa sen väliaikaiseen soveltamiseen ennen sen voimaantuloa. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa, kuitenkin siten, ettei SEUT 188 n artiklan 5 kohtaan sisälly viittausta komission toimivaltaan kyseisissä asioissa. Nykyinen SEU 24 artikla ei sisällä määräyksiä kyseisistä asioista.

Artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan sopimuksen tekemistä koskevan päätöksen tekee neuvosto neuvottelijan ehdotuksesta. Nykyisin neuvosto päättää sopimuksen tekemisestä SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan komission ehdotuksesta ja nykyisen SEU 24 artiklan 1 kohdan mukaan neuvoston puheenjohtajavaltion suosituksesta.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan b alakohdan mukaan neuvosto tekee sopimuksen tekemistä koskevan päätöksen pääsäännön mukaan Euroopan parlamenttia kuultuaan. Euroopan parlamentin tulee antaa lausuntonsa neuvoston asian kiireellisyyden mukaan asettamassa määräajassa. Jos parlamentti ei anna lausuntoaan määräajassa, neuvosto voi tehdä ratkaisunsa. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 3 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan mukaan neuvosto voi kuitenkin tehdä sopimuksen tekemistä tarkoittavan päätöksen vain Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, mikäli kysymys on:

- assosiaatiosopimuksesta (ks. SEUT 188 m artikla);

- unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleis-sopimukseen (ks. SEU 6 artiklan 2 kohta);

- sopimuksesta, jossa yhteistyömenettelyjä järjestämällä luodaan erityiset institutionaaliset rakenteet;

- sopimuksesta, jolla on huomattavia vaikutuksia unionin talousarvioon;

- sopimuksesta alalla, jolla sovelletaan joko tavallista lainsäätämistä tai erityistä lainsäätämistä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Unionin nykyisiin perussopimuksiin ei sisälly määräyksiä yhteisön tai unionin liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, joten edellytys Euroopan parlamentin hyväksynnästä kyseiseen sopimukseen liittymistä tarkoittavaa sopimusta tehtäessä on uusi. Muutosta merkitsee myös vaatimus parlamentin hyväksynnästä tehtäessä sopimuksia aloilla, joilla sovelletaan joko tavallista lainsäätämistä tai parlamentin hyväksyntää edellyttävää erityistä lainsäätämistä. SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmannen alakohdan mukaan parlamentin hyväksyntää edellytetään, mikäli sopimuksesta aiheutuu muutos SEY 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä (niin sanottua yhteispäätösmenettelyä) noudattaen annettuun säädökseen. Viimeksi mainittu muutos laajentaa olennaisesti Euroopan parlamentin toimivaltuuksia kansainvälisiä sopimuksia tehtäessä. Muut tilanteet, joissa SEUT 188 n artiklan 6 kohdan toisen alakohdan a alakohdan mukaan edellytetään parlamentin hyväksyntää, vastaavat SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmatta alakohtaa.

Kiireellisissä tapauksissa Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat sopia määräajasta hyväksynnän antamiselle. Määräys vastaa SEY 300 artiklan 3 kohdan kolmatta alakohtaa.

Artiklan 6 kohdan toisen alakohdan mukaan sopimukset, jotka koskevat yksinomaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, eivät edellytä Euroopan parlamentin kuulemistai

hyväksyntää. Määräys vastaa tältä osin nykyistä SEU 24 artiklaa. SEUT 188 n artikla ei sen sijaan sisällä määräyksiä SEU 24 artiklan 5 kohdan mukaisesta menettelystä, jossa neuvoston jäsenellä on oikeus ilmoittaa jäsenvaltion tarpeesta noudattaa sopimusta hyväksyttäessä valtiosääntönsä mukaisia menettelyjä ja jossa sanotunlaisen ilmoituksen jälkeen muut neuvoston jäsenet voivat sopia, että sopimusta sovelletaan väliaikaisesti.

Artiklan 7 kohdan mukaan neuvosto voi sopimusta tehtäessä valtuuttaa neuvottelijan hyväksymään unionin puolesta sopimuksen muutokset, jos sopimuksessa määrätään, että muutokset on hyväksyttävä yksinkertaistetussa menettelyssä tai mainitulla sopimuksella perustetussa elimessä. Määräys, joka merkitsee poikkeusta SEUT 188 n artiklan 5, 6 ja 9 kohtaan, vastaa SEY 300 artiklan 4 kohtaa. SEU 24 artikla ei sisällä vastaavaa määräystä.

Artiklan 8 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä koko menettelyn ajan. Se tekee ratkaisunsa kuitenkin yksimielisesti, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä, taikka jos kysymys on assosiaatiosopimuksesta tai SEUT 188 h artiklassa tarkoitettua sopimuksesta unionin jäseneksi ehdolla olevan valtion kanssa. Määräys vastaa SEY 181 a artiklan 2 kohtaa, SEY 300 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa ja SEU 24 artiklan 2-4 kohtaa. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien sopimusten osalta päätöksenteko neuvostossa muuttuu kuitenkin sikäli, ettei SEU 15 b artiklan 2 kohdan mukaista niin sanottua hätäjarrumennettelyä sovelleta. Nykyinen SEU 24 artiklan 3 kohta sisältää nimenomaisen viittauseräyksen hätäjarrumennettelyä koskevaan SEU 23 artiklan 2 kohtaan, mutta SEUT 188 n artiklaan ei sisälly vastaavaa viittausta SEU 15 b artiklan 2 kohtaan. Artiklan 8 kohtaan on perustuslakisopimuksen III-325 artiklasta poiketen lisätty määräys siitä, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös sopimuksesta, joka koskee unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen. Päätös tämän sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Artiklan 9 kohta, joka koskee sopimuksen soveltamisen keskeyttämistä ja sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitetävien kantojen vahvistamista, vastaa SEY 300 artiklan 2 kohdan toista alakohtaa. SEU 24 artiklaan ei sisälly vastaavia määräyksiä.

Artiklan 10 kohdan mukaan Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti SEUT 188 n artiklassa tarkoitettujen menettelyjen kaikissa vaiheissa. Kysymys on uudesta, Euroopan parlamentin osallistumista koskevasta yleismääräyksestä, joka täydentää niitä SEUT 188 n artiklan määräyksiä parlamentin kuulemisesta ja parlamentilta edellä selostetuissa tapauksissa ennen sopimuksen tekemistä vaadittavasta hyväksynnästä. SEY 300 artiklan 2 kohdan kolmannen alakohtan mukaan Euroopan parlamentille on viipymättä annettava täydelliset tiedot neuvoston päätöksestä, joka koskee sopimuksen väliaikaista soveltamista tai soveltamisen keskeyttämistä taikka yhteisön kannan määrittelyä sopimuksella perustetussa elimessä. SEUT 188 n artiklan 10 kohdan määräys koskee yleisesti kaikkia SEUT 188 n artiklassa tarkoitettuja menettelyn vaiheita ja myös nykyisin SEU 24 artiklan soveltamisalaan kuuluvia sopimuksia.

Artiklan 11 kohta, joka koskee mahdollisuutta hankkia unionin tuomioistuimen lausunto siitä, onko suunniteltu kansainvälinen sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa, vastaa SEY 300 artiklan 6 kohtaa.

Artiklaan liittyy myös julistus 23, jota selostetaan julistuksia koskevissa yksityiskohteisissa perusteluissa.

188 o artikla (uusi 219 artikla) sisältää erityismääräykset noudatettavista menettelyistä valuutta- ja rahapolitiikan alan kansainvälisiä sopimuksia tehtäessä ja toteutettaessa muita toimenpiteitä. Kyseisiä määräyksiä ei 116 a artiklan mukaan sovelleta jäsenvaltioihin, joita koskee 122 artiklan poikkeus eli ne eivät ole ottaneet vielä käyttöön yhteistä rahaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-326 artiklaa.

Artiklan 1 kohta, joka koskee muodollisia sopimuksia valuuttajärjestelmästä sekä euron keskuskurssien vahvistamista, muuttamista ja kumoamista sanotussa järjestelmässä, vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohta, joka koskee suuntaviivojen laatimista määräyksen tarkoittamia valuuttoja koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten, vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 3 kohta vastaa eräitä teknisiä ja määräyksen sanamuotoa koskevia tarkistuksia lukuun ottamatta SEY 111 artiklan 3 kohdan ensimmäistä alakohtaa. Viimeksi mainitun määräyksen toista alakohtaa vastaa SEUT 188 1 artiklan 2 kohta ja perustuslakisopimuksessa III-323 artiklan 2 kohta, joiden mukaan unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita. Määräys koskee myös Euroopan keskuspankkia.

VI OSASTO

UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLI- SIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT

Unionin suhteita kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin sekä unionin edustoihin koskevat määräykset sijaitsevat viidennen osan VI osastossa. Otsikko vastaa perustuslakisopimuksen V osaston VII luvun otsikkoa.

188 p artikla (uusi 220 artikla), jossa määrätään unionin yhteyksistä kansainvälisiin järjestöihin, vastaa pääosin SEY 302, 303 ja 304 artiklaa. Siihen on kuitenkin tehty unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa koskeva lisäys sekä unionin oikeushenkilöllisyydestä aiheutuvat mukautukset. Määräys on ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimikettä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-327 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni harjoittaa aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen kanssa, kun nykyisen SEY 302 artiklan mukaan komissio huolehtii yhteyksistä kyseisen järjestön toimielimiin. Edelleen artiklaan on lisätty yhteistyö Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja komissio huolehtivat tämän artiklan täytäntöönpanosta.

188 q artikla (uusi 221 artikla), jossa määrätään unionin edustustoista, on uusi EY-sopimukseen verrattuna. Määräys on ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimikettä lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-328 artikla.

Artiklan 1 kohdan mukaan unionin edustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä huolehtivat unionin edustuksesta.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin edustot ovat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan alaisuudessa. Ne toimivat läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.

VII OSASTO

YHTEISVASTUULAUSEKE

188 r artikla (uusi 222 artikla) koskee niin sanottua yhteisvastuulauseketta, jonka mukaan unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jokin jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Artikla on nykyisiin perussopimuksiin verrattuna uusi. Artiklan 1 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-43 artiklan 1 kohta ja sen 2–4 kohta ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen III-329 artikla säädösten ja korkean edustajan nimikkeisiin tehtyjä mukautuksia lukuun ottamatta. EUT-sopimuksessa kaikki yhteisvastuulauseketta koskevat määräykset on sijoitettu yhteen artiklaan, kun perustuslakisopimuksessa yhteisvastuulauseketta koskeva yleislauseke on sopimuksen I osassa ja sen täytäntöönpanoa koskevat määräykset ovat sopimuksen III osassa.

Artiklan 1 kohdan mukaan unioni ottaa yhteisvastuulausekkeen perusteella toimiessaan käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat. Ar-

tiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan unioni ryhtyy toimiin torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella; suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta; tai antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa. Edelleen b alakohdan mukaan unioni toimii antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion joutuessa terrori-iskun kohteeksi taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

Artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään, että yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanoa koskevat säännöt määritellään neuvoston päätöksessä, jonka neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta. Mikäli päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla, neuvosto tekee ratkaisunsa SEU 15 b artiklan 1 kohdan mukaisesti yksimielisesti. Lisäksi tällöin tulevat sovellettaviksi niin sanottua rakentavaa pidättymistä koskevat määräykset. Yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanosta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan yhteisvastuulausekkeen täytäntöönpanossa neuvostoa avustavat poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä SEUT 61 d artiklalla perustettava sisäisen turvallisuuden komitea. Nämä antavat neuvostolle tarvittaessa yhteisiä lausuntoja. Tämä ei kuitenkaan rajoita SEUT 207 artiklan soveltamista, eli jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean (Coreper) tehtävää neuvoston kokousten valmistelijana ja neuvoston antamien toimeksiantojen suorittajana sekä neuvoston pääsihteeristön tehtävää neuvoston avustajana.

Artiklan 4 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia, jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti.

KUUDES OSA

TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

I OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

1 LUKU

TOIMIELIMET

1 jakso

Euroopan parlamentti

189 artikla, joka koskee Euroopan parlamentin kokoonpanoa, kumotaan. Määräykset siirretään SEU 9 a artiklan 2 kohtaan.

190 artikla (uusi 223 artikla) sisältää määräykset Euroopan parlamentin vaalien järjestämisestä sekä parlamentin jäsenten ohjesäännöstä. Määräykset vastaavat perustuslakiosopimuksen III-330 artiklaa. Artiklan nykyinen 1, 2, ja 3 kohta siirretään SEU 9 a artiklan 2 ja 3 kohtaan. Artiklan 1 kohta vastaa sisällöllisesti SEY 190 artiklan 4 kohtaa. Euroopan parlamentti laatii esityksen tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välitömien vaalien toimittamiseksi. Toisen alakohdan mukaan poikkeuksena nykyiseen SEY 190 artiklan 4 kohtaan neuvosto vahvistaa säädöksen erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen eikä yksimielisesti.

Artiklan 2 kohta vastaa SEY 190 artiklan 5 kohtaa. Euroopan parlamentin jäsenten ohjesääntö annetaan jatkossa Euroopan parlamentin erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä.

191 artikla (uusi 224 artikla) sisältää määräyksen Euroopan tasolla toimivia poliittisia puolueita ja erityisesti niiden rahoitusta koskevien sääntöjen hyväksymisestä. Määräys vastaa SEY 191 artiklan 2 kohtaa päätöksentekomenettelyä ja säädösinstrumentin yksilöintiä koskevin täsmennyksin. SEY 191 artiklan 1 kohtaan sisältyvä määräys Euroopan tason poliittisten puolueiden merkityksestä eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostamisessa ja kansalaisten tahdon ilmaisemisessa on sisällytetty SEU 8 a artiklan 4

kohtaan. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-331 artiklaa säädösnimikettä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

192 artiklassa (uusi 225 artikla) määrätään parlamentin oikeudesta pyytää jäsentensä enemmistöllä komissiota tekemään tarpeellisia ehdotuksia sopimuksen toimeenpanemiseksi. Vastaava määräys sisältyy SEY 192 artiklan 2 kohtaan. Utta on kuitenkin se, että mikäli komissio ei tee parlamentin esittämää ehdotusta, sen on ilmoitettava parlamentille perustelunsa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-332 artiklaa. SEY 192 artiklan 1 kohtaan sisältyvä määräys Euroopan parlamentin toimivaltuuksista säädösten antamisen yhteydessä on sisällytetty uuteen SEU 9 a artiklaan.

193 artiklassa (uusi 226 artikla) määrätään väliaikaisen tutkintalautakunnan asettamisesta. Määräykset vastaavat päätöksentekomenettelyitä lukuun ottamatta nykyistä SEY 193 artiklaa. Päätöksentekomenettelyä tutkintaoikeuden käyttämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä on kuitenkin muutettu niin, että näistä säädetään Euroopan parlamentin erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä. Parlamentti tekee ratkaisunsa omasta aloitteestaan neuvoston ja komission hyväksynnän saatuaan. SEY 193 artiklan mukaan päätös vahvistetaan neuvoston, parlamentin ja komission yhteisellä sopimuksella. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-333 artiklaa.

194 artiklassa (uusi 227 artikla) määrätään kansalaisten ja luonnollisten henkilöiden sekä unionin alueella asuin- tai kotipaikan omaavien oikeushenkilöiden oikeudesta esittää vetoamus Euroopan parlamentille. Määräystä ei muuteta, ja se vastaa myös perustuslakisopimuksen III-334 artiklaa.

195 artikla (uusi 228 artikla) sisältää määräykset Euroopan oikeusasiamiehen valinnasta ja tehtävistä. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-335 artiklaa. Oikeusasiamiehen ohjesääntö annetaan jatkossa Euroopan parlamentin erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä.

196 artikla (uusi 229 artikla) sisältää määräykset Euroopan parlamentin istuntokaudesta. Määräyksiin ei ole tullut sisällöllisiä muutoksia, ja ne vastaavat perustuslakisopimuksen III-336 artiklaa.

197 artikla (uusi 230 artikla) sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston, neuvoston ja komission puhevallasta ja läsnäolo-oikeudesta Euroopan parlamentissa. Määräys vastaa pääosin perustuslakisopimuksen III-337 artiklaa. SEY 197 artiklan ensimmäisen kohdan sisältämät määräykset puhemiehen valinnasta sisältyvät uuden SEU 9 a artiklan 4 kohtaan.

Artiklan uusi ensimmäinen ja toinen kohta komission läsnäolo-oikeuden ja puhevallan käyttämisestä vastaavat SEY 197 artiklan toista ja kolmatta kohtaa.

Artiklan kolmas kohta vastaa SEY 197 artiklan neljättä kohtaa. Määräystä on kuitenkin täydennetty lisäämällä neuvoston rinnalle Eurooppa-neuvosto, josta tulee unionin toimielin. Eurooppa-neuvoston puhevallan käyttämisestä Euroopan parlamentissa sisällytetään määräys Eurooppa-neuvoston työjärjestykseen.

198 artiklassa (uusi 231 artikla) määrätään Euroopan parlamentin päätöksenteosta ja päätösvaltaisuudesta. Määräyksen mukaan Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa, jollei toisin määrätä, annettujen äänten enemmistöllä, kun se nykyisin tekee sen ehdottomalla enemmistöllä. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-338 artiklaa.

199 artikla (uusi 232 artikla) sisältää määräykset Euroopan parlamentin työjärjestyksen hyväksymisestä ja sen asiakirjojen julkaisemisesta. Määräykset vastaavat asiallisesti SEY 199 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-339 artiklaa.

200 artikla (uusi 233 artikla) sisältää määräyksen komission Euroopan parlamentille antaman yleiskertomuksen käsittelystä julkisessa istunnossa. Määräystä ei muuteta, ja se sisältyy perustuslakisopimuksen III-337 artiklaan.

201 artiklassa (uusi 234 artikla) määrätään menettelystä, jota Euroopan parlamentissa noudatetaan annettaessa epäluottamuslause komissiolle. Määräyksiä on täydennetty maininnalla siitä, että myös unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa tällöin niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa. Euroopan parlamentin koko komissiolle antama epäluottamuslause ei siis suoraan vaikuta korkean edustajan tehtäviin neuvostossa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-340 artiklaa.

1 a jakso

Eurooppa-neuvosto

Jakso on uusi ja sen sisältämät muutokset nykysopimukseen heijastavat Eurooppa-neuvoston uutta asemaa unionin toimielimellä.

201 a artikla (uusi 235 artikla) on uusi ja sisältää tarkemmat määräykset Eurooppa-neuvostosta. Määräykset vastaavat pääosin perustuslakisopimuksen III-341 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä. Artikla sisältää perustuslakisopimuksen I-25 artiklaan sisältyneet määräykset äänestysistä Eurooppa-neuvostoissa. Eurooppa-neuvoston tehdessä ratkaisunsa määränemmistöllä päätöksentekoon sovelletaan SEU 9 c artiklan 4 kohdan sekä SEUT 205 artiklan 2 kohdan määräyksiä. Eurooppa-neuvoston äänestäessä ratkaisustaan sen puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu äänestykseen. Nykyisin Eurooppa-neuvosto tekee kaikki päätökset yhteisymmärryksellä. Asiaa käsitellään tarkemmin edellä Eurooppa-neuvostoa koskevan 9 b artiklan 4 kohdan perusteluissa. Henkilökohtaisesti tai edustetuina läsnä olevien jäsenten pidäytyminen äänestämästä ei estä Eurooppa-neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys. Tältä osin Eurooppa-neuvostoa koskevat samat säännöt kuin neuvostoa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvosto voi kutsua Euroopan parlamentin puhemiehen kuultavaksi.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että menettelyä koskeissa asioissa Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä. Eurooppa-neuvosto hyväksyy myös työjärjestyksensä yksinkertaisella enemmistöllä. Eurooppa-neuvostolla ei nykyisin ole työjärjestystä.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että Eurooppa-neuvostoa avustaa neuvoston pääsihteeristö.

201 b artikla (uusi 236 artikla) on uusi ja sisältää määräykset Eurooppa-neuvoston määränemmistöllä tekemistä päätöksistä. Näitä ovat SEU 9 c artiklan 6 kohdan mukai-

nen luettelo neuvoston kokoonpanoista sekä SEU 9 c artiklan 9 kohdan mukainen muiden neuvostojen kuin ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuus. Vastaavat määräykset sisältyvät perustuslakisopimuksen I-24 artiklaan.

2 jakso

Neuvosto

202 ja 203 artikla kumotaan. Määräykset koskevat neuvoston tehtäviä, neuvoston jäseniä ja kiertävää puheenjohtajuusjärjestelmää ja ne sisältyvät SEU 9 c artiklaan.

204 artikla (uusi 237 artikla) sisältää määräyksen neuvoston koolle kutumisesta. Määräyksiä ei muuteta, ja ne vastaavat perustuslakisopimuksen III-342 artiklaa.

205 artikla (uusi 238 artikla) sisältää määräykset neuvoston äänestysmenettelyistä. Artikla sisältää SEY 205 artiklan tavoin määräykset äänestysmenettelyistä, mutta määräykset koskevat tilanteita, joissa ratkaisua ei tehdä komission aloitteesta tai joissa kaikki jäsenet eivät osallistu äänestykseen, joista puolestaan määrätään SEU 44 artiklassa. Perusmääräykset äänestysmenettelyistä sisältyvät SEU 9 c artiklaan. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen I-25, I-44 ja III-343 artiklaa, mutta niissä huomioidaan kaksoisenemmistöön perustuvan äänestysjärjestelmän käyttöönoton lykkääminen vuoteen 2014.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä, kun päätösten edellytyksenä on yksinkertainen enemmistö. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-343 artiklan 2 kohtaa. Nykyisin yksinkertainen enemmistö on kuitenkin määriteltä pääsäännöksi siten, että neuvosto tekee päätöksensä jäsentensä enemmistöllä, jollei EY-sopimuksessa toisin määrätä. Sanamuodon muutos on seurausta siitä, että uuden SEU 9 c artiklan 3 kohdassa määränemmistö päätöksenteko on määriteltä vastaavalla tavalla pääsäännöksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan silloin, kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, määränemmistöön tarvitaan 72 prosenttia jäsenvaltioista,

jotka samalla edustavat vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä, poiketen 1 päivänä marraskuuta 2014 käyttöön otettavasta kaksoisenemmistöpäätöksenteosta ja jollei siirtymämääräyksistä muuta johdu. Määräys vastaa tarkoitukseltaan nykyistä määräystä, jonka mukaan määräenemmistöön edellytetään kaksi kolmasosaa jäsenmaista silloin, kun päätöstä ei tehdä komission ehdotuksesta. Kynnystä on nostettu kahdesta kolmasosasta 72 prosenttiin, sillä myös pääsääntönä olevaa jäsenmaiden määrää on nostettu nykyisestä jäsenmaiden enemmistöstä SEU 9 c artiklan 4 kohdan mukaiseen 55 prosenttiin. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-25 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään perussopimuksissa määritellyjä menettelyjä koskevista poikkeuksista. Tilanteissa, joissa kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen, määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvista jäsenvaltioista, joiden tulee samalla edustaa vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä. Määrävähemmistöön tarvitaan puolestaan niin monta jäsenvaltiota, että ne edustavat vähintään 35 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättyinä yhdellä jäsenvaltiolla. Muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö. Mainitusta lasketavasta poiketaan kuitenkin tilanteessa, jossa neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta. Tällöin määräenemmistöön vaaditaan vähintään 72 prosenttia osallistuvista jäsenvaltioista, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden väestöstä. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen I-44 artiklaa sekä sisällöllisesti tiivistettyä yhteistyötä koskevaa nykyistä SEU 44 artiklaa.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidäytyminen äänestämästä ei estä neuvostoa tekemästä yksimielisyyttä edellyttävää ratkaisua. Määräys vastaa nykyistä SEY 205 artiklan 3 kohtaa ja perustuslakisopimuksen III-343 artiklan 3 kohdan määräystä.

Äänestysmenettelyn määrittelyyn liittyy pöytäkirja (pöytäkirja neuvoston päätöksestä,

joka koskee SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin pöytäkirjoja koskevissa perusteluissa. Äänestysmenettelyn määrittelyyn liittyy myös julistus (nro 7), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskevissa perusteluissa.

206 artiklassa (uusi 239 artikla) määrätään, että jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä. Artiklaa ei muuteta.

207 artikla (uusi 240 artikla) sisältää määräykset jäsenvaltioiden pysyvien edustajien komiteasta (Coreper), neuvoston pääsihteeristöstä ja neuvoston päätöksenteosta menettelyä ja neuvoston työjärjestystä koskevissa asioissa. Määräykset vastaavat pääasiallisesti nykyistä SEY 207 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-344 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaan ei tehdä muutoksia.

Artiklan 2 kohdassa määrätään, että neuvoston pääsihteeristöä johtaa neuvoston nimittämä pääsihteeri. Nykyisen SEY 207 artiklan mukaan pääsihteeristöä johtaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimiva pääsihteeri, jota avustaa varapääsihteeri, joka vastaa pääsihteeristön toiminnasta. Muutos johtuu siitä, että nykyisen korkean edustajan tehtävät yhdistetään unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviin. Sekä neuvostossa että komissiossa toimiva korkea edustaja ei enää voi toimia muodollisesti neuvoston pääsihteerinä. Käytännössä neuvoston pääsihteerin virka tulee sisältämään nykyisen varapääsihteerin tehtävät.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa työjärjestyksensä pääsäännön mukaisesti yksinkertaisella enemmistöllä. Lisäksi artiklan 3 kohdassa vahvistetaan nykykäytäntö, jonka mukaan neuvosto tekee myös menettelyä koskevat päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä. Nykyään artiklassa ei määrätä työjärjestyksen vahvistamisessa käytävästä menettelystä.

208 artiklassa (uusi 241 artikla) määrätään neuvoston oikeudesta pyytää komissiolta tutkimuksia, joita neuvosto pitää yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeellisina. Se voi myös pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia. Määräys vastaa ny-

kyistä SEY 208 artiklaa, mutta siihen on lisätty perustuslakisopimuksen III-345 artiklan määräysten mukaisesti komissiota velvoittava määräys, jonka mukaan komission on ilmoitettava perustelunsa, jollei se tee neuvoston pyytämää ehdotusta. Toimivallanjakoon liittyy julistus (nro 18), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskevissa perusteluissa.

209 artiklassa (uusi 242 artikla) määrätään neuvoston tehtävästä antaa Lissabonin sopimuksessa tarkoitettuja komiteoita koskevat säännöt. Määräyksen mukaan neuvosto antaa säännöt komissiota kuultuaan, kun nykyisin ne annetaan komission lausunnon jälkeen. Määräys vastaa asiallisesti perustuslakisopimuksen III-346 artiklaa.

210 artiklassa (uusi 243 artikla) määrätään Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komission puheenjohtajalle, korkealle edustajalle, komission jäsenille, Euroopan unionin tuomioistuimen presidenteille, jäsenille, kirjaajille sekä neuvoston pääsihteerille maksettavat palkat, korvaukset ja eläkkeet. Nykyiseen määräykseen on lisätty uusien toimihenkilöiden nimikkeet. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-400 artiklaa.

3 jakso

Euroopan komissio

211 artikla kumotaan, ja sen määräykset komission tehtävistä siirretään SEU 9 d artiklaan.

211 a artikla (uusi 244 artikla) on uusi, ja siinä määritellään SEU 9 d artiklan 5 kohdassa mainitun Eurooppa-neuvoston yksimielisesti vahvistaman vuorottelujärjestelmän periaatteet. Vuorottelussa noudatetaan periaatteita, jotka nykyisin sisältyivät Nizzan sopimukseen liitettyyn Euroopan unionin laajentumista koskevaan pöytäkirjaan. Jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasa-arvoisesti, ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien välillä ei saa olla yhtä suurempi. Tämän puitteissa peräkkäiset komissiot muodostetaan siten, että ne kuvastavat tyydyttävällä tavalla kaikkien jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-26 artiklan 5 kohtaa.

212 artikla koskee komission julkaisemaa vuosittaista yleiskertomusta yhteisön toiminnasta, ja se siirretään SEU 218 artiklan uudeksi 2 kohdaksi.

213 artiklassa (uusi 245 artikla) määrätään Euroopan komission jäsenten riippumattomuudesta. Artikla täydentää SEU 9 d artiklan 1 ja 3 kohdan määräyksiä ja vastaa perustuslakisopimuksen III-347 artiklaa. Artiklan määräykset vastaavat pääpiirteissään nykyisen SEY 213 artiklan 2 kohdan määräyksiä. Nykyisin 2 kohtaan sisältyvä maininta komission riippumattomuudesta ja yleisen edun ajamisesta sekä määräys siitä, että tehtäviään hoitaessaan komission jäsenet eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita hallituksilta tai muilta tahoilta, on kuitenkin sisällytetty SEU 9 d artiklaan.

214 artikla kumotaan, ja sen sisältämät määräykset komission jäsenistä ja nimittämisestä sisältyvät SEU 9 d artiklan 3 ja 7 kohtaan.

215 artikla (uusi 246 artikla) sisältää määräykset komission jäsenten eroamisesta, erotamisesta ja kuolemasta sekä uuden komissaarin nimeämisestä eronneen, erotetun tai kuolleen komission jäsenen tilalle jäljellä olevan toimikauden ajaksi. Määräykset vastaavat pääpiirteissään nykyistä SEY 215 artiklaa ja täysin perustuslakisopimuksen III-348 artiklaa.

Artiklan ensimmäistä kohtaa ei muuteta.

Artiklan toinen kohta vastaa nykyistä SEY 215 artiklan 2 kohtaa, kuitenkin muutettuna siten, että neuvoston on nimittäessään uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi toimittava yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa. Tämä vastaa uuden SEU 9 d artiklan 7 kohdan määräyksiä komission puheenjohtajan kanssa yhteisymmärryksessä toimimisesta uutta komission kollegiota muodostettaessa. Käytännössä näin on toimittu jo nykyisen sopimuksen aikana kesken kauden nimitettäviä komissaareja nimittäessä. Lisäksi artiklan toisessa kohdassa on uusi määräys siitä, että Euroopan parlamenttia on kuultava ennen uuden jäsenen nimittämistä. Käytännössä myös näin on toimittu jo nykyisinkin. Lisäksi toisessa kohdassa täsmennetään, että uudella jäsenellä on oltava sama kansalaisuus kuin eronneella, erotetulla tai kuolleella komission jäsenellä.

Uudessa kolmannessa kohdassa tarkennetaan, että neuvosto voi komission puheenjohtajan ehdotuksesta päättää yksimielisesti olla nimeämättä uutta jäsentä komissioon etenkin silloin, jos jäljellä oleva komission jäsenen toimikausi on lyhyt. Nykyisessä SEY 215 artiklassa tähän päätökseen ei tarvita komission puheenjohtajan ehdotusta vaan neuvosto voi tehdä sen omasta aloitteestaan ja ilman yhteyttä jäljellä olevan toimikauden pituuteen.

Artiklan neljäs kohta koskee komission jäljellä olevaksi toimikaudeksi nimitettävän puheenjohtajan nimittämistä. Valinta tapahtuu SEU 9 d artiklan 7 kohdan mukaisesti. Määräys vastaa nykyistä SEY 215 artiklan kolmatta kohtaa.

Artiklan viides kohta on uusi määräys, joka koskee uuden unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimittämistä eronneen, erotetun tai kuolleen korkean edustajan tilalle. Korkean edustajan kohdalla seuraajan nimittämisessä noudatetaan samaa 9 e artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä kuin varsinaisessa nimityksessä.

Artiklan uusi kuudes kohta koskee tilannetta, jossa kaikki komission jäsenet eroavat. Jäsenet jatkavat SEU 9 d artiklan mukaisesti tehtävissään ja hoitavat juoksevia asioita, kunnes heidän tilalleen on nimitetty jäljellä olevaksi toimikaudeksi uudet komission jäsenet. Nykyisessä SEY 215 artiklan neljännessä kohdassa ei määrätä kaikkien komission jäsenten erosta.

216 artiklassa (uusi 247 artikla) määrätään mahdollisuudesta erottaa komission jäsen, jos tämä ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita tehtävät edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Määräystä ei ole muutettu, ja se vastaa perustuslakisopimuksen III-349 artiklaa.

217 artiklassa (uusi 248 artikla) määrätään komission puheenjohtajan oikeudesta ryhmittellä komission tehtävät ja vastata sisäisestä tehtävänjaosta. Määräys vastaa nykyisen SEY 217 artiklan 2 kohtaa. Artiklaan on lisätty viittaus SEU 9 d artiklan 6 kohtaan, jonka mukaan komission puheenjohtaja nimittää komission jäsenten keskuudesta sen varapuheenjohtajat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa lukuun ottamatta. Viittaus SEU 9 e artiklan 4 kohtaan merkitsee sitä, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edusta-

ja on automaattisesti yksi komission varapuheenjohtajista. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-350 artiklaa.

218 artiklassa (uusi 249 artikla) määrätään komission työjärjestyksestä ja sen toimintaa koskevan yleiskertomuksen julkaisemisesta. Artiklan määräykset vastaavat nykyistä SEY 212 ja SEY 218 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-352 artiklaa.

219 artiklassa (uusi 250 artikla) määrätään komission päätöksenteosta ja päätösvaltaisuudesta. Artiklan määräykset vastaavat sisällöllisesti nykyistä SEY 219 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-351 artiklaa.

4 jakso

Euroopan unionin tuomioistuin

220 artikla kumotaan. SEY 220 artiklan ensimmäisen kohdan määräystä vastaava määräys Euroopan unionin tuomioistuimen tehtävistä sisältyy SEU 9 f artiklan 1 kohtaan. SEY 220 artiklan toisen kohdan määräystä lainkäyttölautakuntien perustamisesta yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhteyteen vastaa SEUT 225 a artiklan ensimmäisen kohdan määräys erityistuomioistuinten perustamisesta unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen.

221 artiklan (uusi 251 artikla) ensimmäinen kohta kumotaan. Vastaava määräys unionin tuomioistuimen tuomareiden lukumäärästä suhteessa jäsenvaltioiden tuomareiden lukumäärään sisältyy SEU 9 f artiklan 2 kohdan ensimmäiseen alakohtaan.

222 artiklaa (uusi 252 artikla) ei muuteta. Artiklassa määrätään unionin tuomioistuimen julkisasiamiesten lukumäärästä ja tätä lukumäärää lisättäessä noudatettavasta menettelystä sekä julkisasiamiesten tehtävistä. Julkisasiamiesten määrän lisäämistä sekä Puolalle tässä tilanteessa tulevaa pysyvää julkisasiamiestä koskee julistus nro 38. Julistuksen sisältöä käsitellään sitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

223 artiklan (uusi 253 artikla) ensimmäisessä kohdassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevista perusvaatimuksista sekä heidän nimittämisessään noudatettavasta menet-

telystä. Kohdan loppuun lisätään viittaus 224 a artiklassa tarkoitetun komitean kuulemiseen unionin tuomioistuimen tuomareiden ja julkisasiamiesten nimittämisen yhteydessä. Muutettu 223 artiklan ensimmäinen kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-355 artiklan ensimmäistä kohtaa sillä erolla, että artiklaan sisältyy perustuslakisopimuksen I-29 artiklan 2 kohdan määräystä vastaava määräys tuomareiden ja julkisasiamiesten kuuden vuoden toimikaudesta.

224 artiklan (uusi 254 artikla) ensimmäisen kohdan ensimmäinen virke kumotaan. Vastaava määräys unionin yleisen tuomioistuimen tuomareiden lukumäärästä suhteessa jäsenvaltioiden lukumäärään sisältyy SEU 9 f artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan.

224 a artikla (uusi 255 artikla) on EY-sopimukseen verrattuna uusi määräys, joka koskee tuomioistuinten jäsenten valintaan osallistuvan komitean perustamista. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-357 artikla.

Komitea antaa lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltavuudesta tuomarin ja julkisasiamiehen tehtäviin ennen jäsenvaltioiden hallitusten tekemää nimityspäätöstä. Komiteassa on seitsemän henkilöä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen entisten jäsenten, ylimpien kansallisten tuomioistuinten jäsenten ja tunnetusti pätevien oikeusoppineiden keskuudesta, joista yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Komitean toimintasäännöistä ja jäsenistä päätetään neuvoston unionin tuomioistuimen presidentin aloitteesta tekemällä päätöksellä.

225 artiklan (uusi 256 artikla) 1 ja 2 kohdassa määrätään unionin yleisen tuomioistuimen toimivallasta. Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ja 2 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuotoon tehdään luonteeltaan teknisiä muutoksia, joilla ei ole vaikutusta näiden määräysten sisältöön. Muutetut määräykset ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen III-358 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta ja 2 kohdan ensimmäinen alakohta.

225 a artiklassa (uusi 257 artikla) määrätään erityistuomioistuinten perustamisesta. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-359 artiklaa säädösnimikkeitä koskevin muutoksin. Erityistuomioistuimet vastaavat ny-

kyisten sopimusmääräysten mukaisia lainkäyttölautakuntia. Ainoa sisällöllisesti merkityksellinen SEY 225 a artiklan määräykseen tehtävä muutos liittyy erityistuomioistuimen perustamisessa noudatettavaan menettelyyn. Lainkäyttölautakuntien perustamisesta päätetään nykyisin neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Muutetun määräyksen mukaan erityistuomioistuimen perustaminen tapahtuu Euroopan parlamentin ja neuvoston tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä antamalla asetuksella. Euroopan parlamentti päättää siten neuvoston rinnalla erityistuomioistuinten perustamisesta.

226 ja 227 artiklaa (uusi 258 ja 259 artikla) ei muuteta. SEUT 226 artiklassa määrätään komission jäsenvaltiota vastaan käynnistämästä unionin oikeuden rikkomista koskevasta menettelystä. SEUT 227 artiklassa määrätään menettelystä, jota noudattaen jäsenvaltio voi nostaa Euroopan unionin tuomioistuimessa kanteen toista jäsenvaltiota vastaan, jos se katsoo tämän rikkoneen unionin oikeutta.

228 artiklassa (uusi 260 artikla) määrätään jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä määrättäviä seuraamuksia koskevasta menettelystä. Artiklan 2 kohtaa muutetaan ja artiklaan lisätään uusi 3 kohta. Muutosten tarkoituksena on komission jäsenvaltioita kohtaan käynnistämien valvontamenettelyjen tehostaminen. Artiklan 2 kohdan muutettu määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-362 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan määräys. Artiklan uusi 3 kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-362 artiklan 3 kohtaa säädösnimikkeitä koskevin muutoksin. SEUT 228 artiklan 2 kohta koskee tilannetta, jossa Euroopan unionin tuomioistuin on todennut jäsenvaltion rikkooneen jäsenyysvelvoitteitaan. Jos komissio katsoo, ettei kyseinen jäsenvaltio ole toteuttanut mainitun tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavia toimia, se voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi uhkasakon tai kiinteämääräisen hyvityksen määräämistä varten. Nykyään komission on ennen kanteen nostamista ensin varattava jäsenvaltiolle tilaisuus esittää huomautuksensa ja sitten lähetettävä jäsenvaltiolle perusteltu lausunto, jossa täsmennetään, miltä osin jäsenvaltio ei ole noudattanut tuomiota. Kyseistä 228 artiklan 2 kohtaa muute-

taan siten, että menettelystä jätetään pois perustellun lausunnon vaihe. Komissio voi näin ollen saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi heti varattuaan kyseiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa.

Kokonaan uusi määräys on 228 artiklaan lisättävä 3 kohta, jossa määrätään nopeutetusta menettelystä tilanteissa, joissa jäsenvaltio on laiminlyönyt velvollisuutensa ilmoittaa lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetun direktiivin kansallista täytäntöönpanoa koskevista toimenpiteistä. Tällaisessa tilanteessa komissio voi jo täytäntöönpanon viivästyttäessä koskevassa kanteessa pyytää tuomioistuinta määräämään kyseiselle jäsenvaltiolle kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon.

229 artiklaa (uusi 261 artikla) ei muuteta. Artiklan mukaan asetuksissa voidaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle täysi tarkintavalta asetuksissa säädettyjen seuraamusten osalta.

229 a artiklassa (uusi 262 artikla) määrätään, että neuvosto voi yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa Euroopan unionin tuomioistuimelle toimivallan ratkaista eurooppalaisen teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa koskevien säädösten soveltamiseen liittyviä riitoja. Nykyisen SEY 229 a artiklan teollisoikeuksien suojaa laajennettu koskemaan teollis- ja tekijänoikeuksia, mikä vastaa uuden SEUT 97 a artiklan muotoilua. Artiklan loppuosassa todetaan säännösten tulevan voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti, mikä on selvennys SEY 229 a artiklan nykyiseen muotoiluun, jonka mukaan neuvosto suosittaa jäsenvaltioita hyväksymään kyseiset säännökset valtiosääntöjensä asettamien vaatimusten mukaisesti. Artikla poikkeaa tältä osin perustuslakisopimuksen III-364 artiklasta, jossa ei ollut mainintaa jäsenvaltioiden ratifioinnista.

230 artikla (uusi 263 artikla) koskee unionin säädösten kumoamiseksi nostettavia kanteita. Artiklaan tehdään muutoksia, joilla Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa laajennetaan tietyiltä osin verrattuna yhteisön tuomioistuimen nykyisten määräysten mukaiseen toimivaltaan. Määräys vastaa muutettuna perustuslakisopimuksen III-365 artiklan määräyksiä. Kumoamiskanteen kohteesta määrätään SEUT 230 artiklan ensimmäisessä

kohdassa. Määräystä muutetaan siten, että kumoamiskanteen voi tietyissä tapauksissa nostaa myös unionin elimiä ja laitoksia vastaan, mikä ei nykyisin ole mahdollista. Kumoamiskanteen kohteena voi tietyissä tapauksissa olla myös Eurooppa-neuvoston säädös. Kumoamiskanteen nostamiseen oikeutettujen toimielinten joukkoon on lisätty alueiden komitea. Luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön kanneoikeutta laajennetaan kumoamiskanteen osalta. Tällä hetkellä yksityisen henkilön kanneoikeuden edellytyksenä on, että kyse on joko hänelle osoitetusta päätöksestä tai toisaalta muusta säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen. Muutetun 230 artiklan neljännen kohdan mukaan henkilö voi nostaa näiden lisäksi kanteen myös sääntelytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä. Artiklaan lisätään myös uusi viides kohta, jonka mukaan unionin elinten ja laitosten perustamissäädöksissä voidaan säätää edellytyksistä ja menettelyistä, jotka koskevat niiden antamia oikeusvaikutuksia tuottavia säädöksiä. Artiklan nykyinen viides kohta siirtyy kuudenneksi kohdaksi.

231 artiklassa (uusi 264 artikla) määrätään kumoamiskanteen johdosta annettavasta tuomiosta. Artiklan toista kohtaa muutetaan siten, että tuomioistuimen valta todeta, miltä osin mitättömäksi julistetun säädöksen vaikutuksia on pidettävä pysyvinä, koskee kaikkia säädöksiä. Nykyisin määräys koskee asetuksia. Artikla vastaa muutettuna perustuslakisopimuksen III-366 artiklaa.

232 artikla (uusi 265 artikla) koskee laiminlyöntikannetta. Artiklaan tehdään muutoksia, joilla Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa laajennetaan tietyiltä osin verrattuna yhteisön tuomioistuimen nykyisten määräysten mukaiseen toimivaltaan. Artikla vastaa muutettuna perustuslakisopimuksen III-367 artiklaa säädösnimikkeitä koskevin muutoksin. Laiminlyöntikanteen kohteesta määrätään SEUT 232 artiklan ensimmäisessä kohdassa. Määräystä muutetaan siten, että laiminlyöntikanteen voi tietyissä tapauksissa nostaa myös unionin elimiä ja laitoksia vastaan, mikä ei nykyisin ole mahdollista. Laiminlyöntikanteen kohteena voi tietyissä tapauksissa olla myös tilanne, jossa Eurooppa-neuvosto on laiminlyönyt ratkaisun tekemisen. Laiminlyöntikanteen kohteena voi

nykyisestä poiketen olla myös Euroopan keskuspankki.

233 artiklassa (uusi 266 artikla) määrätään unionin toimielimen, elimen tai laitoksen velvollisuuksista kumoamis- tai laiminlyöntikannetta koskevan tuomion johdosta. Artiklan ensimmäistä kohtaa muutetaan SEUT 230 ja 232 artiklaan tehtyjen muutosten kanssa yhdenmukaisesti siten, että siinä nykyisin mainittujen toimielinten lisäksi kohdan määräys koskee myös unionin elimiä ja laitoksia. SEY 233 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään nykyisin, että artikla koskee myös Euroopan keskuspankkia. Artiklan kolmas kohta käy ensimmäiseen kohtaan tehdyn muutoksen vuoksi tarpeettomaksi ja kolmas kohta kumotaan. Artikla vastaa muutettuna perustuslakisopimuksen III-368 artiklaa.

234 artiklassa (uusi 267 artikla) määrätään ennakkoratkaisumenettelystä. Artiklaan lisätään uusi neljäs kohta, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen on ennakkoratkaisuasiassa tehtävä ratkaisunsa mahdollisimman pian, jos ennakkoratkaisupyynnö on esitetty kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-369 artiklan 4 kohdan määräys. Määräys on yhteydessä tuomioistuimen toimivallan laajentumiseen oikeus- ja sisäasioiden alalla.

235 artiklassa (uusi 268 artikla) määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta unionin ja Euroopan keskuspankin sopimussuhteen ulkopuolista vahingonkorvausvastuuta koskevissa riita-asioissa. Artiklaa muutetaan lisäämällä siihen viittaus Euroopan keskuspankin sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevaan SEUT 288 artiklan kolmanteen kohtaan. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-370 artikla. SEY 235 artiklan nykyisen määräyksen mukaan yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista 288 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua yhteisön sopimussuhteen ulkopuolista vahingonkorvausvastuuta koskevat riidat. Artiklaan lisätään viittaus, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta kattaa myös Lissabonin sopimuksella muutettavan SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan mukaisen Euroopan kes-

kuspankin sopimussuhteen ulkopuolisen vahingonkorvausvastuun.

235 a artikla (uusi 269 artikla) on kokonaan uusi määräys, joka koskee erityistä menettelyä niiden säädösten laillisuuden toteamiseksi, joita Eurooppa-neuvosto ja neuvosto antavat SEU 7 artiklassa tarkoitetussa, jäsenvaltion tiettyjen jäsenyys-oikeuksien pidättämiseen mahdollisesti johtavassa menettelyssä. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-371 artikla. Määräyksen mukaan Euroopan unionin tuomioistuin voi tutkia kyseisten säädösten laillisuuden ainoastaan toteamuksen kohteena olevan jäsenvaltion pyynnöstä ja yksinomaan SEU 7 artiklaan sisältyvien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta. Asia käsitellään erityisessä, nopeutetussa menettelyssä. Nykyisissä perussopimuksissa ei ole määräyksiä tuomioistuimen toimivallasta tällaisessa tilanteessa.

236 artiklassa (uusi 270 artikla) määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta Euroopan unionin ja sen henkilöstön välisissä riita-asioissa. Artiklan sanamuotoon tehdään tekninen muutos, jolla ei ole vaikutusta määräyksen sisältöön. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-372 artikla.

237–240 artiklaa (uusi 271–274 artikla) ei muuteta. SEUT 237 artiklassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta ratkaista Euroopan investointipankkiin liittyvät riidat, sekä toisaalta riidat, jotka koskevat kansallisten keskuspankkien velvollisuuksia Euroopan keskuspankkijärjestelmän puitteissa. SEUT 238 artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia unionin tekemässä tai sen puolesta tehdyssä sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla. SEUT 239 artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista jäsenvaltioiden välinen riita, joka koskee EUT-sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa, jos asia saateen sen käsiteltäväksi välityssopimuksen nojalla. SEUT 240 artiklan mukaan riidat, joissa yhteisö on asianosainen, eivät yhteisön asianosaisuuden perusteella ole jäsenvaltioiden tuomioistuinten tuomiovallan ulkopuolella, ellei toimivaltaa ole EUT-sopimuksella annettu Euroopan unionin tuomioistuimelle.

240 a artikla (uusi 275 artikla) on EY-sopimukseen verrattuna uusi määräys, joka koskee Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Tuomioistuimen toimivaltaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla koskevat erityismääräykset sisältyvät myös SEU 11 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan.

Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät pääsäännön mukaan kuulu tuomioistuimen toimivaltaan, mikä vastaa nykyistä tilannetta. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-376 artiklaa, mutta perustuslakisopimuksesta poiketen tässä määräyksessä ei yksilöidä luvuittain ja artikloittain yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevia määräyksiä, joiden osalta tuomioistuimella ei ole toimivaltaa. Tuomioistuimella on kuitenkin 240 a artiklan toisen kohdan nojalla toimivalta ratkaista yksityisten kanneoikeutta koskevien yleisten edellytysten mukaisesti vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille osoitetun, neuvoston EU-sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien erityismääräysten nojalla tekemän, rajoittavia toimenpiteitä sisältävän päätöksen laillisuuden tutkimista. Tuomioistuimella on toimivalta valvoa myös uuden SEU 25 b artiklan noudattamista. Suomenkielisessä sopimustekstissä virheellisesti viitataan SEU 25 artiklaan SEU 25 b artiklan sijasta. Viittausvirhe on tarpeen oikaista ennen sopimuksen voimaantuloa. Vastaava toimivalta sisältyy nykyisen SEU 46 artiklan f alakohtaan. SEU 25 b artiklan mukaan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten niiden toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään SEUT 2 b–2 e artiklassa tarkoitettun unionin toimivallan käyttämiseksi. Toisaalta SEUT 2 b–2 e artiklassa tarkoitettujen politiikkojen toteuttaminen ei vastavasti vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten niiden toimivaltuuksien laajuuteen, joista perustamissopimuksissa määrätään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan EU-sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisen unionin toimivallan käyttämiseksi.

240 b artiklassa (uusi 276 artikla) määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevasta rajauksesta silloin, kun tuomioistuin käyttää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeviin EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston 4 ja 5 luvun määräyksiin liittyviä toimivaltuuksiaan. Artikla vastaa tarkoitukseltaan nykyistä SEU 35 artiklaa ja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-377 artikla. SEUT 240 b artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole kyseisiä toimivaltuuksia käyttäessään toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muun lain noudattamista valvovan viranomaisen toteuttamien toimien pätevyyttä tai suhteellisuutta tai niiden velvollisuuksien täyttämistä, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vastaava määräys sisältyy nykyisin SEU 35 artiklan 5 kohtaan.

Lissabonin sopimuksen myötä EU-sopimuksen poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevan nykyisen VI osaston määräykset siirretään EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaan IV osastoon. Näihin asioihin tullaan näin ollen soveltamaan Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevia yleisiä määräyksiä lukuun ottamatta 240 b artiklassa mainittua poikkeusta. Lissabonin sopimuksen myötä ylimmille oikeusasteille asetetaan SEUT 234 artiklan kolmannen kohdan mukainen velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta silloin, kun tulkintaa koskeva kysymys nousee esille kansallisessa tuomioistuimessa. Nykyisin ylimpien oikeusasteiden osalta ennakkoratkaisunpyynnön esittäminen on SEU 35 artiklan nojalla vapaaehtoista. Suomi on antanut SEU 35 artiklan 2 kohdan ja 3 kohdan b alakohtaa koskevan julistuksen, jonka mukaan kaikilla sen tuomioistuimilla on artiklan tarkoittama oikeus pyytää ennakkoratkaisua. Alempien oikeusasteiden oikeus pyytää ennakkoratkaisua näissä asioissa ei muutu. Lissabonin sopimuksen myötä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta arvioida poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä koskevissa asioissa annettavien säädösten pätevyyttä laajenee koskemaan kaikkia annettuja säädöksiä. Nykyisin EY-tuomioistuin voi tutkia EU-sopimuksen

VI osaston säädöksistä ainoastaan puitepäätösten ja päätösten laillisuuden SEU 35 artiklan 6 kohdan nojalla. Niin ikään Lissabonin sopimuksella annetaan oikeus kumoamiskanteen nostamiseen komission ja jäsenvaltioiden lisäksi myös neuvostolle ja muille SEUT 230 artiklan mukaan kanteen nostamiseen oikeutetuille tahoille. EUT-sopimukseen ei sisälly sellaista jäsenvaltioiden välisten tai komission ja jäsenvaltioiden välisten riitojen ratkaisemista koskevaa erityistä menettelyä, josta määrätään SEU 35 artiklan 7 kohdassa EU-sopimuksen VI osastoon kuuluvien asioiden osalta. Kyseisiin riitoihin sovelletaan SEUT 226 ja 227 artiklan mukaisia yleisiä menettelyjä.

Lissabonin sopimuksesta seuraa tiettyjä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivallan kannalta merkityksellisiä muutoksia myös nykyisen EY-sopimuksen IV osaston määräyksiin, jotka koskevat viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa sekä muuta henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää politiikkaa. Lissabonin sopimuksen myötä Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa koskevien yleisten määräysten soveltamisala laajenee koskemaan kaikkia rajavalvontaa, maahanmuuttoa ja turvapaikkaa sekä oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla koskevia, nykyiseen EY-sopimuksen IV osastoon kuuluvia asioita, eikä EUT-sopimukseen sisällytetä SEY 68 artiklaa vastaavia erityismääräyksiä tuomioistuimen toimivallasta näissä asioissa. SEY 68 artiklan 1 kohdan mukainen ylimpien oikeusasteiden velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua ei muutu Lissabonin sopimuksen myötä, mutta alemmat oikeusasteet saavat oikeuden pyytää ennakkoratkaisua myös nykyisen SEY IV osaston kattamissa asioissa. EUT-sopimus ei sisällä SEY 68 artiklan 2 kohtaa vastaavaa yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan rajausta, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimella ei ole milloinkaan toimivaltaa antaa ratkaisua SEY 62 artiklan 1 kohdan nojalla toteutetusta toimenpiteestä tai päätöksestä, joka koskee yleisen järjestyksen ylläpitämistä tai sisäisen turvallisuuden suojaamista. Huomattakoon kuitenkin, että SEUT 61 e artiklan mukaan EUT-sopimuksen IV osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltiolla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuus-

den suojaamiseksi. Määräys vastaa nykyistä SEU 33 artiklaa. EUT-sopimus ei sisällä myöskään nykyistä SEY 68 artiklan 3 kohtaa vastaavaa määräystä, jonka mukaan neuvostolla, komissiolla ja jäsenvaltioilla on oikeus pyytää SEY IV osaston määräysten tai niiden nojalla annettujen säädösten tulkintaa koskevaa ratkaisua silloinkin, kun kansallisessa tuomioistuimessa ei ole vireillä konkreettista asiaa.

Poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla sovellettavista toimielinten toimivaltaa koskevista siirtymäjärjestelyistä määrätään siirtymämääräyksistä annetun pöytäkirjan 10 artiklassa. Määräykset koskevat myös Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa. Yleisten määräysten lisäksi pöytäkirjan 10 artiklan 4 ja 5 kohdassa määrätään Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista erityisjärjestelyistä. Näitä määräyksiä käsitellään tarkemmin kyseistä pöytäkirjaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

241 artiklassa (uusi 277 artikla) määrätään asianosaisen oikeudesta vaatia Euroopan unionin tuomioistuimessa riidassa, joka koskee unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamaa soveltamisalaltaan yleistä säädöstä, että säädöstä ei sovelleta, vaikka kumoamiskanteen 230 artiklan mukainen määräaika on umpeutunut. Artiklaa muutetaan siten, että siinä huomioidaan 230 artiklan ensimmäiseen kohtaan tehdyt muutokset. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-378 artikla. Määräykseen on jäänyt tekninen viittausvirhe, joka on tarpeen oikaista ennen sopimuksen voimaantuloa. Artiklassa tulisi viitata SEUT 230 artiklan kuudenteen kohtaan, koska artiklaan on lisätty Lissabonin sopimuksella uusi viides kohta, jolloin nykyinen kumoamiskanteen määräaika koskeva viides kohta siirtyy artiklan kuudenneksi kohdaksi.

242–244 artiklaa (uusi 278–280 artikla) ei muuteta. SEUT 242 artiklan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimessa käsiteltävänä olevalla kanteella ei ole lykkäävää vaikutusta, ellei tuomioistuin toisin määrää. SEUT 243 artikla koskee tuomioistuimen määräämiä välitoimia. SEUT 244 artikla koskee tuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa.

245 artiklan (uusi 281 artikla) toisessa kohdassa määrätään Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntöä muutettaessa nou-

datettavasta menettelystä. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-381 artiklan toista kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta. Nykyisestä poiketen perussäännön määräysten muuttamisesta päättävät Euroopan parlamentti ja neuvosto tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Euroopan parlamentti ja neuvosto tekevät ratkaisunsa joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta unionin tuomioistuinta kuultuaan. Tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevan perussäännön I osaston sekä tuomioistuimessa sovellettavia kielijärjestelyjä koskevan perussäännön 64 artiklan muuttaminen on SEUT 245 artiklan mukaan mahdollista ainoastaan perussopimusten muuttamista koskevassa menettelyssä. Nykyisen määräyksen mukaan neuvosto päättää yhteisön tuomioistuimen perussäännön muuttamisesta yksimielisesti yhteisön tuomioistuimen pyynnöstä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission pyynnöstä Euroopan parlamenttia ja yhteisön tuomioistuinta kuultuaan. Perussäännön 64 artiklan muuttaminen on nykyisin mahdollista SEY 245 artiklan mukaisessa menettelyssä.

4 a jakso

Euroopan keskuspankki

Määräykset sisältävät Euroopan keskuspankkia ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtäviä koskevat määräykset. Ne vastaavat EY-sopimuksen VII osaston 2 luvun ja perustuslakisopimuksen I-30 ja III-382 – III-383 artiklaa.

245 a artikla (uusi 282 artikla) sisältää kootusti määräykset Euroopan keskuspankista. Määräykset vastaavat SEY 8, 105–108 ja 110 artiklaa ja ne ovat samansisältöisiä kuin määräykset perustuslakisopimuksen I-30 artiklassa.

Artiklan 1 kohta sisältää määräykset Euroopan keskuspankkijärjestelmästä ja sen tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 106 ja 107 artiklaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään Euroopan keskuspankkijärjestelmän tehtävistä. Määräykset vastaavat SEY 105 artiklaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään Euroopan keskuspankin asemasta ja riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 106, 107 ja 108 artiklaa. Nykyisessä sopimuksessa Euroopan keskuspankkia koskevat määräykset sijaitsevat talous- ja rahapolitiikkaa koskevassa osastossa.

Artiklan 4 kohdassa määrätään Euroopan keskuspankin päätöksenteosta. Euroopan keskuspankki hyväksyy tehtäviensä toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet SEUT 105–111 a ja 115 c artiklan mukaisesti sekä Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä määrättyin edellytyksin. Vastaavat määräykset sisältyvät SEY 105–110 artiklaan ja 123 artiklan 4 kohtaan. Niitä täydentävästi artiklassa kuitenkin vielä määrätään, että ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole ottaneet käyttöön euroa, sekä näiden jäsenvaltioiden keskuspankit säilyttävät oman toimivaltansa rahapolitiikan alalla. Nämä artiklan määräykset vastaavat sisällöllisesti EKP:n perussäännön 42 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 5 kohdassa määrätään EKP:n kuulemisesta ja sen oikeudesta antaa lausuntoja. Määräykset vastaavat SEY 105 artiklaa.

245 b artikla (uusi 283 artikla) sisältää määräykset Euroopan keskuspankin neuvoston ja johtokunnan kokoonpanosta ja nimitämisestä. Määräykset vastaavat SEY 112 artiklaa. Johtokunnan jäsenten nimittämistapaa on kuitenkin muutettu siten, että johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muiden jäsenten nimitys tapahtuu Eurooppa-neuvoston toimesta määränemmistöllä aikaisemman yhteisen sopimuksen sijaan. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-382 artiklaa.

245 c artiklan (uusi 284 artikla) määräykset vastaavat SEY 113 artiklaa. Ne koskevat neuvoston puheenjohtajan ja komission jäsenen osallistumista Euroopan keskuspankin kokouksiin, Euroopan keskuspankin puheenjohtajan osallistumista neuvoston kokouksiin, Euroopan keskuspankin vuosittaista Euroopan keskuspankkijärjestelmän toimintaa koskevaa kertomusta sekä Euroopan keskuspankin puheenjohtajan ja johtokunnan jäsenten kuulemista Euroopan parlamentissa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-383 artiklaa.

5 jakso

Tilintarkastustuomioistuin

Tilintarkastustuomioistuinta koskevat määräykset on perustuslakisopimuksessa koottu yhteen I-31 artiklaan, joka vastaa SEY 246, 247 ja 248 artiklaa. Määräykset palautetaan EUT-sopimuksessa erillisiin artikloihin voimassa olevia määräyksiä muuttamalla jäljempänä kuvatulla tavalla.

246 artiklassa (*uusi 285 artikla*) todetaan tilintarkastustuomioistuimen huolehtivan unionin tilintarkastuksesta. Se vastaa SEY 246 artiklaa, johon ainoa muutos on sanan ”unionin” lisäys.

Artiklaan lisätään uusi 2 kohta, johon siirretään SEY 247 artiklan 1 kohdan sisältö ja joka koskee tilintarkastustuomioistuimen kokoonpanoa. Kohtaan lisätään myös lause tuomioistuimen jäsenten riippumattomuudesta ja velvollisuudesta toimia unionin yleisen edun mukaisesti.

247 artikla (*uusi 286 artikla*) koskee tilintarkastustuomioistuimen jäsenten nimittämistä, kelpoisuutta, erottamista ja palvelussuhteen ehtoja. Määräykset vastaavat numerointia ja eräitä sanallisia muutoksia lukuun ottamatta SEY 247 artiklaa.

248 artiklassa (*uusi 287 artikla*) määrätään tilintarkastustuomioistuimen tehtävistä. Määräykset vastaavat eräitä sanallisia muutoksia lukuun ottamatta SEY 248 artiklaa.

2 LUKU

UNIONIN SÄÄDÖKSET, HYVÄKSYMISEN MENETTELYT JA MUITA MÄÄRÄYKSIÄ

1 jakso

Unionin säädökset

Vuoden 2007 HVK:ssa päätettiin säilyttää voimassaolevat säädösnimikkeet eli asetus, direktiivi ja päätös sekä suositus ja lausunto. Näin ollen perustuslakisopimukseen sisällyvästä säädösten uudelleen nimeämisestä (eurooppalaki, eurooppapuitelaki, eurooppa-asetus ja eurooppapäätös) luovutaan. Perustuslakisopimuksessa eurooppalaki vastaa oi-

keusvaikutuksiltaan nykyistä asetusta ja eurooppapuitelaki direktiiviä, kun taas eurooppapäätös vastaa nykyistä päätöstä tietyin täsmennyksin ja sillä poikkeuksella, että se määritellään perustuslakisopimuksessa muussa kuin lainsäätämismenettelyssä hyväksyttäväksi säädökseksi. Vuoden 2007 HVK:lle annetun toimeksiannon mukaan päätöksen määritelmä muutetaan vuoden 2004 HVK:ssa hyväksytyyn määritelmän mukaiseksi, tosin sen hyväksymismenettelyä ei rajata siten kuin vuoden 2004 HVK:ssa.

Lissabonin sopimuksessa luovutaan siitä perustuslakisopimuksen lähtökohdasta, että säädöstyypit kytkettäisiin niiden antamismenettelyihin siten, että säädösnimike osoittaisi aina sen, minkä säädöston menettelyssä säädös tulee antaa tai on annettu. Vuoden 2007 HVK-toimeksiannon mukaisesti Lissabonin sopimuksella pyritään kuitenkin säilyttämään ero lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävien säädösten ja muiden säädösten välillä.

Pilarijaon poistumisen seurauksena samoja säädöstyyppejä sovelletaan jatkossa myös poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön aloilla sekä lähtökohtaisesti myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, tosin eri aloja koskeviin määräyksiin sisältyvin rajoituksin. EU-sopimuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten mukaan kyseisellä alalla ei kuitenkaan anneta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä (uusi SEU 11 artiklan 1 kohdan toinen alakohta).

Säädöksiä koskevissa EUT-sopimuksen määräyksissä määrätään säädösten antamisesta lainsäätämisyjärjestyksessä, säädösten antamisesta säädösvallan siirron nojalla ja täytäntöönpanosäädösten antamisesta. Määräykset vastaavat perussystematiikaltaan perustuslakisopimuksessa maksuttua ratkaisua kolmiportaisesta säädöshierarkiasta. EUT-sopimuksessa säädöshierarkian toteuttamiseen pyritään osaltaan siten, että säädösvallan siirron nojalla annettavien säädösten otsikkoon sisällytetään ilmaisu ”delegoitu” ja täytäntöönpanosäädösten otsikkoon sisällytetään ilmaisu ”täytäntöönpano”.

249 artikla (*uusi 288 artikla*) sisältää määräykset unionin säädöksistä ja niiden oikeusvaikutuksista. Artikla vastaa nykyistä SEY 249 artiklaa alla esitetyn poikkeuksin. Li-

säksi artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-33 artiklaa lukuun ottamatta niitä poikkeuksia, jotka aiheutuvat vuoden 2007 HVK:ssa tehdystä ratkaisusta säilyttää säädösten nykyiset nimikkeet.

Artiklan ensimmäisessä kohdassa luetaan unionin toimielinten käytössä olevat säädösinstrumentit. Kohdan mukaan käyttäessään unionin toimivaltaa toimielimet hyväksyvät asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä sekä antavat suosituksia ja lausuntoja. Säädöstyypit ovat samat kuin nykyisessä SEY 249 artiklassa. Nykyiseen SEY 249 artiklan ensimmäiseen kohtaan verrattuna SEUT 249 artiklan ensimmäisestä kohdasta on poistettu maininta säädöksiä antavista toimielimistä. Vastaava määräys sisältyy kuitenkin säädösten hyväksymismenettelyjä koskevaan uuteen SEUT 249 a artiklaan.

Artiklan toisessa kohdassa määrätään asetuksen oikeusvaikutuksista ja kolmannessa kohdassa direktiivin oikeusvaikutuksista. Nämä kohdat säilyvät nykytilanteeseen verrattuna ennallaan.

Artiklan neljännen kohdan mukaan päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos päätöksessä nimetään tahot, joille päätös on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä. Päätös voidaan siten antaa joko yleisenä kaikkia velvoittavana säädöksenä tai vain niitä nimettyjä tahoja velvoittavana säädöksenä, joille se on osoitettu. Muutos liittyy vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon, jonka mukaan päätöksen määritelmä muutetaan samaksi kuin se on perustuslakisopimuksessa (I-33 artikla). Nykyiseen SEY 249 artiklan neljänteen kohtaan verrattuna uudessa muotoilussa otetaan huomioon se, että päätös voi olla myös yleisesti sovellettava. Päätöksen käyttöalan laajentaminen johtuu siitä, että sitä käytetään jatkossa myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Lisäksi päätöksen määritelmä kattaa jo nykyisin käytössä olevat niin sanotut epätyypilliset päätökset, joilla ei ole varsinaista kohdetta.

Artiklan viides kohta, jossa määrätään suositusten ja lausuntojen oikeusvaikutuksista, säilyy nykytilanteeseen verrattuna ennallaan.

249 a artiklan (uusi 289 artikla) määräykset koskevat säädösten antamista tavallisessa lainsäätämismenettelyssä ja erityisessä lainsäätämismenettelyssä. Artikla on nykytilaan nähden siinä mielessä uusi, että EY-

sopimukseen ei sisälly samansisältöistä, erillistä artiklaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-34 artiklaa säädösinstrumenttien nimikkeitä koskevia ratkaisuja lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään säädösten hyväksymismenettelyn osalta pääsäännöksi niin sanottu tavallinen lainsäätämismenettely, joka vastaa pitkälti nykyistä yhteispäätösmenettelyä. Kohdan nojalla tavallista lainsäätämismenettelyä noudatettaessa Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen, direktiivin tai päätöksen komission ehdotuksesta. Tavallista lainsäätämismenettelyä koskeva menettely määritellään tarkemmin SEUT 251 artiklassa.

Artiklan 2 kohdan mukaan perussopimuksissa määrättyissä erityistapauksissa säädöksiä annetaan erityistä lainsäätämismenettelyä noudattaen. Tällöin säädöksen antaa joko Euroopan parlamentti tai neuvosto. Se näistä toimielimistä, joka ei anna säädöstä, osallistuu menettelyyn jollain muulla tavalla (kuuleminen tai hyväksyntä). Oikeusperustojen yhteydessä mainitaan erikseen erityisestä lainsäätämismenettelyksestä silloin kun se tulee kyseeseen.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että lainsäätämismenettelyssä hyväksyttävistä säädöksistä ovat ne, jotka hyväksytään yhteisessä menettelyssä. Määräyksellä määritellään, mitkä ovat lainsäädäntömenettelyssä hyväksyttävistä säädöksistä. Tällä määritelmällä on merkitystä muun muassa toissijaisuusperiaatteen valvontaa ja neuvoston istuntojen julkisuutta koskevien määräysten soveltamisessa.

Artiklan 4 kohdan mukaan tietyissä perussopimuksissa määrättyissä erityistapauksissa lainsäätämismenettelyssä hyväksyttävät säädökset voidaan antaa muuten kuin pääsäännön mukaisesti eli komission ehdotuksesta. Erikseen määritellyissä tapauksissa säädös voidaan antaa jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen tai Euroopan investointipankin pyynnöstä.

249 b artikla (uusi 290 artikla) sisältää määräykset, jotka liittyvät säädösvallan siirron nojalla annettaviin säädöksiin. Artikla on nykytilaan nähden uusi. Se vastaa perustuslakisopimuksen I-36 artiklaa säädösinstru-

menttien nimikkeitä koskevia ratkaisuja lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa määrätään säädösvalan siirron kohteesta, käyttöalasta ja sen rajoituksista sekä säädösvaltaa delegeoivien säädösten sisällöstä. Säädösvalan siirto voidaan toteuttaa vain, jos siitä on säädetty lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyssä säädöksessä. Säädösvaltaa voidaan siirtää komissiolle siten, että komissio saa toimivallan antaa muita kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä, soveltamisalaltaan yleisiä säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt säädöksen tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia. Tietyn alan keskeisistä osista voidaan säätää vain lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävällä säädöksellä. Sitä, mitä ”tietyn alan keskeisillä osilla” tarkoitetaan, ei kuitenkaan tarkemmin määritellä. Tämä jää myöhemmän lainsäädäntö- ja tuomioistuinkäytännön varaan. Säädösvalan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto on kuitenkin määriteltävä erikseen kussakin säädösvalan siirron sisältävässä säädöksessä.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset säädösvalan siirtoa koskevista ehdoista eli niin sanotusta takaisinotto-oikeudesta, jolla voidaan turvata lainsäätäjän (Euroopan parlamentti ja neuvosto) asema suhteessa delegoidun säädösvalan käyttäjään (komissio). Säädösvalan siirron sisältävässä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä vahvistetaan siirrolle ehdot, joiden nojalla Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat itsenäisesti valvoa delegoidun säädösvalan käyttöä. Lainsäätäjä voi määrätä säädösvalan käytön ehdoista kahdella eri tavalla. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat joko pidättää itselleen toisistaan riippumattoman oikeuden peruuttaa kokonaan säädösvalan siirto tai määrätä, että säädösvalan siirron nojalla annettu säädös voi tulla voimaan vain, jos parlamentti tai neuvosto ei vastusta sitä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä asetetun määräajan kuluessa. Päätöksään takaisinottamisesta säädösvalan siirron peruuttamisen tai säädöksen vastustamisen yhteydessä Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä.

Artiklan 3 kohdan mukaan säädösvalan siirron nojalla annettavien säädösten nimik-

keissä käytetään ilmaisua ”delegoitu”. Tällä pyritään säädöshierarkian toteuttamiseen siten, että jo säädöksen otsikosta käy ilmi, millainen säädös on kyseessä. Artiklaan liittyy HVK:n hyväksymä julistus (nro 39), jossa todetaan komission aikovan jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista sen valmistellessa sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia säädöksiä, jotka annetaan säädösvalan siirron nojalla. Kyseessä on niin sanotun Lamfalussy-menettelyn jatkuvuuden tunnustaminen. Vastaava julistus sisältyy perustuslakisopimukseen (nro 8). Julistusta käsitellään tarkemmin julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

249 c artiklassa (uusi 291 artikla) määrätään unionin oikeudellisesti velvoittavien säädösten täytäntöönpanosta. Artikla vastaa tarkoitukseltaan ja peruseriaatteiltaan nykyisen SEY 202 artiklan kolmatta alakohtaa, joka koskee neuvoston oikeutta siirtää komissiolle toimivalta antamiensa säädösten täytäntöönpanoon (niin sanottu komitologiamenettely). Suurin ero suhteessa nykytilaan liittyy muutoksiin, jotka liittyvät Euroopan parlamentin asemaan neuvoston kanssa tasavertaisena lainsäätäjänä. Komitologiamenettelystä on annettu neuvoston päätös 1999/468/EY (EYVL L 184 1999, s. 23), jota on perustuslakisopimusta koskeneiden neuvottelujen päättymisen jälkeen muutettu neuvoston päätöksellä 2006/512/EY (EUVL L 200 2006, s. 11). Vuonna 2006 tehdyt muutokset, joilla luodaan uusi valvonnan käsittävä sääntelymenettely, koskevat nimenomaan yhteispäätösmenettelyssä annettuja perussäädöksiä. Valvonnan käsittävän sääntelymenettelyn soveltamisala muistuttaa läheisesti SEUT 249 b artiklassa kuvattua lainsäädäntövalan siirron soveltamisalaa. SEUT 249 c artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-37 artikla säädösinstrumenttien nimikkeitä koskevia ratkaisuja lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohdassa ilmaistaan pääperiaate eli se, että unionin säädösten täytäntöönpanosta vastaavat ensisijaisesti jäsenvaltiot, joiden velvollisuutena on toteuttaa kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaiset toimenpiteet unionin oikeudellisesti velvoittavien säädösten panemiseksi täytäntöön. Määräys täydentää SEU 3 a artiklan 3

kohtaa, joka sisältää yleisen lojaliteettivoitteen.

Artiklan 2 kohdassa on määräykset niiden tapausten varalta, jolloin unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista täytäntöönpanoa unionin tasolla. Tällöin pääsääntönä on se, että täytäntöönpanovaltaa siirretään säädöksessä komissiolle (komitologiamenettely). Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaa koskevissa SEU 11 ja 13 artiklassa määrätyissä tapauksissa täytäntöönpanosäädösten antamisesta vastaa kuitenkin aina neuvosto. Lisäksi neuvostolle voidaan siirtää täytäntöönpanovaltaa muissa asianmukaisesti perustelluissa erityistapauksissa. Artiklan 2 kohta vastaa SEY 202 artiklan kolmannen luetelmakohdan määräyksiä neuvoston oikeudesta täytäntöönpanovallan siirtoon. SEUT 249 c artiklan 2 kohdassa oikeutta täytäntöönpanovallan siirtoon ei kuitenkaan rajata vain neuvostoon. Uuden määräyksen taustalla on nykykäytäntö, jossa säädösten antajina ovat useimmiten Euroopan parlamentti ja neuvosto yhdessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen annettavilla asetuksilla vahvistetaan etukäteen komitologiamenettelyn yleiset säännöt ja periaatteet, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä. Nykyisen SEY 202 artiklan kolmannen luetelmakohdan menettelystä poiketen säädös komitologiasta annetaan tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä hyväksyttävällä Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisellä säädöksellä. Nykyisen komitologiapäätöksen on antanut neuvosto yksimielisesti Euroopan parlamentin lausunnon saatuaan. Lissabonin sopimuksessa vahvistetaan näin olennaisesti Euroopan parlamentin mahdollisuuksia vaikuttaa komitologiaa koskevan perussäädöksen sisältöön. Käytännössä Euroopan parlamentti on osallistunut keskeisesti jo nykyisen komitologiapäätöksen ja sen muutosten valmisteluun. SEUT 249 c artiklan 3 kohta poikkeaa SEY 202 artiklan kolmannesta luetelmakohdasta myös siinä, että komissioon kohdistuvan valvontavallan käyttäjiksi määritellään neuvoston asemesta jäsenvaltiot. Käytännössä kyseessä on lähinnä määräyksen selkeyttäminen vastaamaan nykytilannetta.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että täytäntöönpanosäädösten nimikkeessä käytetään liisäystä ”täytäntöönpano”. Määräyksen tavoitteena on säädöshierarkian toteuttaminen siten, että jo säädöksen otsikosta ilmenee, millainen säädös on kyseessä.

249 d artiklan (uusi 292 artikla) mukaan suosituksia voivat antaa neuvosto ja komissio sekä perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa Euroopan keskuspankki. Artikla sisältää määräykset menettelystä neuvoston antaessa suosituksia. Neuvosto voi antaa suosituksen vain komission ehdotuksesta, jos perussopimuksissa määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksen kyseisellä alalla komission ehdotuksesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti aloilla, joilla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Komission yleisestä toimivallasta antaa suosituksia määrätään nykyisin SEY 211 artiklassa. Lissabonin sopimuksella yleinen toimivalta suositusten antamiseen laajennetaan neuvostoon. SEUT 249 d artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-35 artiklan 3 kohtaa.

2 jakso

Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä

EUT-sopimuksen kuudennen osan I osaston 2 lukuun sisällytetään 2 jakso, jonka otsikko on ”Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä”. Jaksoon sijoitetaan määräykset neuvoston oikeudesta muuttaa komission aloitetta, komission oikeudesta muuttaa ehdotustaan, tavallisesta lainsäätämismenettelystä, toimielinten välisistä sopimuksista sekä säädösten antamisesta, valinnasta, julkaisusta, voimaantulosta ja maksuvelvollisuuden sisältämän säädöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Määräyksiin tehtävät muutokset suhteessa nykyiseen EY-sopimukseen johtuvat erityisesti siitä, että Lissabonin sopimus vähentää perustuslakisopimuksen tavoin päätöksentekomenettelyjen määrää ja pääsäännöksi tulee nykyistä yhteispäätösmenettelyä vastaava tavallinen lainsäätämisenjärjestys.

250 artiklassa (uusi 293 artikla) määrätään neuvoston oikeudesta muuttaa komission aloitetta ja komission oikeudesta muuttaa eh-

dotustaan. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-395 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään neuvoston oikeudesta muuttaa komission ehdotusta vain yksimielisesti, tiettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Nämä poikkeustapaukset koskevat SEUT 251 artiklan 10 ja 13 kohtaa, 268, 270 a ja 272 artiklaa sekä 273 artiklan toista kohtaa. Artiklan määräykset vastaavat nykyistä SEY 250 artiklaa, mutta poikkeustapausten määrää on lisätty perustuslakisopimuksen III-395 artiklan mukaisesti. Kokonaan uusia ovat viittaukset SEUT 268, 270 a, 272 sekä 273 artiklaan.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti niin kauan, kuin neuvosto ei ole tehnyt ratkaisuaan, voi komissio milloin tahansa säädöksen antamiseen johtavan menettelyn aikana muuttaa ehdotustaan. Määräykseen ei ole tullut muutoksia.

251 artikla (uusi 294 artikla) sisältää tavallista lainsäätämisyjärjestystä koskevat määräykset. Artikla vastaa sisällöltään pääosin nykyistä SEY 251 artiklaa, jossa määrätään yhteispäätösmenettelystä. Yhteispäätösmenettely nimikkeenä muuttuu Lissabonin sopimuksen myötä tavalliseksi lainsäätämisyjärjestykseksi, mutta menettely sinänsä säilyy lähes ennallaan. Artiklan rakennetta on kuitenkin selkeytetty erittelemällä ensimmäinen, toinen ja kolmas käsittely sekä sovittelumenettely selkeämmin omiksi kokonaisuuksikseen. Myös artiklan kielellistä asua on selkeytetty niin, että artiklan sanamuodot paremmin ilmentävät neuvoston ja Euroopan parlamentin tasaveroista asemaa lainsäätäjinä. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-396 artiklaa.

Tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudatetaan pääsääntöisesti hyväksyttäessä lainsäätämisyjärjestyksessä annettavia säädöksiä. Tämä merkitsee myös sitä, että ellei oikeusperustamääräyksessä ole nimenomaisesti mainittu erityisen lainsäätämismenettelyn soveltamisesta lainsäätämismenettelyssä annettavia säädöksiä hyväksyttäessä, sovelletaan SEUT 251 artiklan mukaista tavallista lainsäätämisyjärjestystä. Lisäksi kussakin oikeusperustamääräyksessä on erikseen mainittu, jos säädöksen hyväksymiseen tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä liittyy unionin neuvoa-antavien elinten (alueiden komitea ja/tai talous- ja sosiaalikomitea) kuuleminen.

Artiklan 1 kohdassa määrätään tämän artiklan sisältämän menettelyn noudattamisesta silloin, kun säädökset annetaan tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Määräys vastaa sisällöllisesti nykyistä SEY 251 artiklan 1 kohtaa. Nykyisestä EY-sopimuksesta poiketen EUT-sopimuksen oikeusperustamääräyksissä viitataan tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen soveltamiseen SEY 251 artiklassa määrätyn menettelyn noudattamisen asemesta.

Artiklan 2 kohdassa määrätään komission antavan ehdotuksen parlamentille ja neuvostolle. Määräys vastaa nykyistä SEY 251 artiklan 2 kohdan ensimmäistä alakohtaa.

Artiklan 3–6 kohta sisältävät määräykset ensimmäisestä käsittelystä. Määräykset vastaavat sisällöllisesti nykyisiä SEY 251 artiklan määräyksiä ensimmäisestä käsittelystä.

Artiklan 7–9 kohta sisältävät määräykset toisesta käsittelystä. Määräykset vastaavat sisällöllisesti nykyisen SEY 251 artiklan määräyksiä toisesta käsittelystä.

Artiklan 10–12 kohdassa määrätään sovittelusta. Määräykset vastaavat nykyisiä SEY 251 artiklan määräyksiä sovittelusta.

Artiklan 13–14 kohta sisältävät määräykset kolmannelta käsittelystä. Määräykset vastaavat nykyisiä SEY 251 artiklan määräyksiä kolmannelta käsittelystä.

Artiklan 15 kohta sisältää uudet erityismääräykset, joita noudatetaan silloin, kun säädös käsitellään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä jäsenvaltioiden ryhmän aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen pyynnöstä. Tällöin eräitä komissiota koskevia 251 artiklan määräyksiä ei ensimmäisen alakohdan mukaan sovelleta menettelyyn. Näitä ovat 251 artiklan 2 kohta (komission aloiteoikeus), 6 kohdan toinen virke (komission selvitys Euroopan parlamentille omasta kannastaan) ja 9 kohta (neuvosto voi tehdä ratkaisunsa vain yksimielisesti, jos komissio on antanut tarkistuksista kielteisen lausunnon).

Kohdan toisessa alakohdassa määrätään komission mahdollisuudesta osallistua menettelyyn niissä tapauksissa, joissa säädös annetaan muuten kuin komission aloitteesta. Tällöin Euroopan parlamentti ja neuvosto toimittavat aina komissiolle säädösehdotuksen sekä ensimmäisen ja toisen käsittelyn kantansa. Lisäksi parlamentti tai neuvosto

voi pyytää milloin tahansa menettelyn aikana komissiolta lausuntoa. Komissio voi myös antaa lausunnon omasta aloitteestaan. Komissio saa näissäkin tapauksissa tarpeen mukaan osallistua sovittelukomitean työskentelyyn ja tehdä 11 kohdan mukaisesti tarpeellisia aloitteita edistääkseen parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

252 artikla, joka koskee yhteistoimintamenettelyä, kumotaan.

252 a artiklassa (uusi 295 artikla) määrätään toimielinten yhteistyössään soveltamista menettelytavoista. SEY 252 artikla, joka sisältää määräykset yhteistoimintamenettelyistä, kumotaan. Uuden SEUT 252 a artiklan ensimmäisessä virkkeessä määrätään Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission neuvottelevan keskenään ja sopivan yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista. Tämä vastaa nykyistä SEY 218 artiklan 1 kohtaa sillä lisäyksellä, että myös Euroopan parlamentin mainitaan osallistuvan sopimusten tekemiseen, mikä vastaa nykykäytäntöä. Toisaalta SEUT 252 a artiklassa viitataan yhteistoiminnan sijasta yhteistyöhön. Lisäksi täydennyksenä nykyiseen SEY 218 artiklan 1 kohtaan verrattuna SEUT 252 a artiklan toisessa virkkeessä määrätään edellä tarkoitettun sopimisen osalta, että tätä varten kyseiset toimielimet voivat perussopimuksia noudattaen tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jotka voivat olla velvoittavia. EY-sopimuksessa SEY 218 artikla on institutionaalisia määräyksiä koskevan osaston toimielimiä koskevan luvun komissiota koskevassa jaksossa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-397 artiklaa.

Toimielinten väliset sopimukset mainitaan lisäksi uuden SEU 9 d artiklan 1 kohdassa, jossa määrätään komission tekemien aloitteiden unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

253 artikla (uusi 296 artikla) sisältää kaikkien unionin säädösten antamista ja säädösten lajin valintaa koskevat yhteiset periaatteet. Nykyinen SEY 253 artikla, joka sisältää määräykset säädösten perusteluvielitteestä ja velvoitteesta sisällyttää säädöksiin viittaukset niihin ehdotuksiin ja lausuntoihin, joita EY-sopimuksessa edellytetään, laajenee kattamaan myös muut asioita koskevat yhteiset periaatteet.

Artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti säädösten lajin valinnassa otetaan huomioon perussopimusten määräysten mukaiset menettelyt ja noudatetaan suhteellisuusperiaatetta niissä tapauksissa, joissa perussopimuksissa ei ole erikseen määrätty annettavan säädöksen lajia. Tämä tarkoittaa välillisesti myös sitä, etteivät toimielimet voi käyttää muita kuin nimenomaisesti määriteltyjä säädöstyyppejä, jos ne on politiikka-alakohteisissa määräyksissä määritelty. Vastaavaa määräystä ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-38 artiklaa.

Artiklan toisen kohdan mukaan säädökset perustellaan, ja niissä viitataan perussopimuksissa määrättyihin ehdotuksiin, aloitteisiin, suosituksiin, pyyntöihin ja lausuntoihin. Määräys vastaa asiallisesti nykyistä SEY 253 artiklaa ja perustuslakisopimuksen I-38 artiklaa.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan kun Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi annetaan ehdotus lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ne pidättyvät antamasta sellaista säädöstä, joka ei ole kyseiseen alaan sovellettavan lainsäädäntömenettelyn mukainen. Määräys on uusi perussopimustasolla, mutta vastaava määräys sisältyy nykyisin neuvoston työjärjestyksen 7 artiklaan. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-33 artiklaa.

254 artikla (uusi 297 artikla) sisältää määräykset unionin säädösten allekirjoittamisesta, julkaisemisesta ja voimaantulosta. Artikla vastaa nykyistä SEY 254 artiklaa, mutta siihen on tehty säädösten hyväksymismenettelyihin tehtäviin muutoksiin liittyvät tarpeelliset mukautukset. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen I-39 artiklaa.

254 a artikla (uusi 298 artikla) on nykytilaan nähden uusi ja sisältää oikeusperustan, jonka nojalla voidaan antaa säännökset avoimesta, tehokkaasta ja riippumattomasta eurooppalaisesta hallinnosta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-398 artiklaa säädösnimikettä koskevaa muutosta lukuun ottamatta.

Artiklan 1 kohta sisältää unionin hallintoa koskevan tavoitteen ja hyvän hallinnon periaatteen. Sen mukaisesti unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoi-

taessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon.

Artiklan 2 kohtaan sisältyvän oikeusperustan nojalla Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla 1 kohdassa tarkoitetut, hyvää hallintoa koskevat säännökset. Säännöksissä kunnioitetaan SEUT 283 artiklan nojalla vahvistettuja henkilöstösääntöjä ja palvelussuhteen ehtoja.

255 artikla, joka koskee unionin toiminnan avoimuutta, siirretään niin, että siitä tulee SEUT 16 a artikla tuon artiklan yhteydessä esitettyine muutoksineen.

256 artiklassa (uusi 299 artikla) määrätään sellaisen neuvoston, komission tai Euroopan keskuspankin säädöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta, jossa määrätään maksuvelvollisuus muulle kuin valtiolle. Määräys vastaa nykyistä SEY 256 artiklaa, joka kuitenkin koskee vain neuvoston ja komission päätöksiä. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-401 artiklaa.

3 LUKU

UNIONIN NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

256 a artikla (uusi 300 artikla) sisältää määräykset unionin neuvon-antavien elimien kokoonpanosta yleisellä tasolla. Määräykset vastaavat SEY 257–258 ja SEY 263 artiklaa. Määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen I-32 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että unionin neuvon-antavat toimielimet ovat alueiden komitea ja talous- ja sosiaalikomitea, jotka avustavat Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota. Määräykset vastaavat SEY 257 ja 263 artiklaa.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset talous- ja sosiaalikomitean jäsenistä. Määräykset vastaavat pääasiallisesti SEY 257 artiklaa. Poiketen nykyisestä sopimuksesta ei talous- ja sosiaalikomitean jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloa kuitenkaan enää ole sisällytetty tähän yhteyteen, vaan sitä koskevat määräykset sisältyvät SEUT 258 artiklaan sekä pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä. Ko-

mitean kokoonpano tullaan jatkossa vahvistamaan neuvoston yksimielisellä päätöksellä SEUT 258 artiklan mukaisesti.

Artiklan 3 kohta sisältää määräykset alueiden komitean jäsenistä. Määräykset vastaavat SEY 263 artiklaa. Poiketen nykyisestä sopimuksesta ei myöskään alueiden komitean jäsenvaltiokohtaista paikkaluetteloa kuitenkaan enää ole sisällytetty tähän yhteyteen, vaan sitä koskevat määräykset sisältyvät SEUT 263 artiklaan sekä pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä. Komitean kokoonpano tullaan jatkossa vahvistamaan neuvoston yksimielisellä päätöksellä SEUT 263 artiklan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdassa määrätään alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean jäsenten riippumattomuudesta. Määräykset vastaavat SEY 258 ja 263 artiklaa.

Artiklan 5 kohdan mukaisesti neuvosto tarkastelee komiteoiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta asiaa koskevat päätökset. Tämä on uusi määräys, jonka tarkoituksena on mahdollistaa komiteoiden jäsenkuntaa koskevien muutosten tekeminen aiempaa yksinkertaisemmalla tavalla tarpeen niin vaatiessa. Tällainen päätös voi kuitenkin koskea vain jäsenyysvaatimusten määrittelyä, ei jäsenten lukumäärää tai paikkojen jakautumista jäsenvaltioiden kesken. Perustuslakisopimuksessa artiklan 5 kohdassa määrätään alueiden komitean ja talous- ja sosiaalikomitean kokoonpanoa, jäsenten nimeämistä, toimivaltuuksia ja toimintaa koskevien tarkempien sääntöjen sisältyvän III-386–III-392 artiklaan. Kyseiset määräykset sisältyvät SEUT 258–260 ja 262–265 artiklaan.

1 jakso

TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

257 artikla kumotaan, ja sen sisältämät määräykset talous- ja sosiaalikomitean jäsenistä siirretään 256 a artiklaan.

258 artiklassa (uusi 301 artikla) määrätään talous- ja sosiaalikomitean kokoonpanosta.

Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-389 artiklaa. Komitean paikkojen enimmäismääränä säilyy 350. Uutta on nykyso-pimukseen nähden kuitenkin se, ettei jäsen-
valtiokohtaista paikkajakoa enää ole sisälly-
tetty sopimuksen tähän yhteyteen, vaan se si-
sältyy nyky muodossaan sopimuksen liitteenä
olevaan pöytäkirjaan siirtymämääräyksistä.
Jäsenmäärä jakautuu jäsenvaltioiden kesken
pöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti siihen
saakka, kunnes komitean kokoonpano vah-
vistetaan uudelleen neuvoston komission eh-
dotuksesta tekemällä yksimielisellä päätök-
sellä. Määräys jäsenten riippumattomuudesta
sisältyy uuteen SEUT 256 a artiklaan.

259 artiklassa (uusi 302 artikla) määrätään
talous- ja sosiaalikomitean jäsenten nimittä-
misestä. Määräykset vastaavat SEY 259 ar-
tiklaa. Talous- ja sosiaalikomitean toimikau-
den pituutta on kuitenkin pidennetty neljästä
viiteen vuoteen. Määräykset vastaavat sisäl-
löllisesti perustuslakisopimuksen III-390 ar-
tiklaa.

260 artiklassa (uusi 303 artikla) määrätään
talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtajan ja
puheenjohtajiston valinnasta. Määräykset
vastaavat SEY 260 artiklaa. Puheenjohtajan
ja puhemiehistön toimikausi on kuitenkin
muutettu kahdesta vuodesta kahden ja puolen
vuoden pituiseksi, vastaamaan komitean toi-
mikauden pidentämistä viiteen vuoteen. Ar-
tiklassa määrätään, että komitean puheenjoh-
taja kutsuu komitean koolle Euroopan parla-
mentin, neuvoston tai komission pyynnöstä.
Euroopan parlamenttia ei sisälly SEY 260 ar-
tiklaan. Määräykset vastaavat sisällöllisesti
perustuslakisopimuksen III-391 artiklaa.

261 artikla sisältää määräykset komitean
erityisjaostoista ja alakomiteoista. Artikla
kumotaan.

262 artikla (uusi 304 artikla) sisältää mää-
räykset talous- ja sosiaalikomitean kuulemi-
sesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY
262 artiklaa. Johdonmukaisuuden vuoksi Eu-
roopan parlamentti on lisätty neuvoston ja
komission rinnalle kuulemiseen velvoitettuna
ja oikeutettuna tahona. Tämän vuoksi SEY
262 artiklan neljäs kohta, jonka mukaan Eu-
roopan parlamentti voi kuulla talous- ja sosi-
aalikomiteaa, on poistettu. Määräykset vas-
taavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen
III- 392 artiklaa.

2 jakso

ALUEIDEN KOMITEA

263 artikla (uusi 305 artikla) sisältää tar-
kemmat määräykset alueiden komitean ko-
koonpanosta. Artiklan määräykset vastaavat
SEY 263 artiklaa. SEY 263 artiklan 1 koh-
taan sisällytynyt määräys jäsenistä siirretään
uuteen 256 a artiklaan. Määräykset vastaavat
sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-386
artiklaa.

Artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdas-
sa määrätään alueiden komitean jäsenmääräs-
tä ja kokoonpanosta. Alueiden komitean
paikkojen enimmäismääränä säilyy 350. Uut-
ta on nykyso-pimukseen nähden kuitenkin se,
ettei jäsenvaltiokohtaista paikkajakoa enää
ole sisällytetty sopimuksen tähän yhteyteen,
vaan se sisältyy nyky muodossaan sopimuk-
sen liitteenä olevaan pöytäkirjaan siirtymä-
määräyksistä. Jäsenmäärä jakautuu jäsenval-
tioiden kesken pöytäkirjan 7 artiklan mukai-
sesti siihen saakka, kunnes komitean ko-
koonpano vahvistetaan uudelleen neuvoston
komission ehdotuksesta tekemällä yksimieli-
sellä päätöksellä.

Artiklan kolmannessa kohdassa määrätään
komitean jäsenten nimittämisestä ja toimi-
kaudesta. Määräys vastaa SEY 263 artiklan
neljännen kohdan vastaavia määräyksiä.
Toimikauden pituutta on kuitenkin pidennet-
ty neljästä viiteen vuoteen. Artiklan kolman-
nessa kohdassa määrätään myös alueiden
komitean jäsenen toimikauden päättymisestä
sen tehtävän päättyessä, jonka perusteella
hänet on valittu alueiden komitean jäseneksi.
Määräys vastaa SEY 263 artiklan neljännen
kohdan vastaavia määräyksiä. Määräys jä-
senten riippumattomuudesta sisältyy uuteen
SEUT 256 a artiklaan.

264 artiklassa (uusi 306 artikla) määrätään
alueiden komitean puheenjohtajan ja puhe-
miehistön valinnasta, sen koollekutsumisesta
sekä sen työjärjestyksen hyväksymisestä.
Määräykset vastaavat SEY 264 artiklaa. Pu-
heenjohtajan ja puhemiehistön toimikausi on
kuitenkin muutettu kahdesta vuodesta kahden
ja puolen vuoden pituiseksi, vastaamaan ko-
mitean toimikauden pidentämistä viiteen
vuoteen. Artiklassa määrätään, että komitean
puheenjohtaja kutsuu komitean koolle Eu-
roopan parlamentin, neuvoston tai komission

pyynnöstä. Euroopan parlamenttia ei sisälly SEY 264 artiklaan. Määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-387 artiklaa.

265 artikla (uusi 307 artikla) sisältää määräykset alueiden komitean kuulemisesta. Artiklan määräykset vastaavat SEY 265 artiklaa. Johdonmukaisuuden vuoksi Euroopan parlamentti on lisätty neuvoston ja komission rinnalle kuulemiseen velvoitettuna ja oikeutettuna tahona. Tämän vuoksi SEY 265 artiklan neljäs kohta, jonka mukaan Euroopan parlamentti voi kuulla alueiden komiteaa, on poistettu. Määräykset vastaavat sisällöllisesti perustuslakisopimuksen III-388 artiklaa.

4 LUKU

EUROOPAN INVESTOINTIPANKKI

266 artikla (uusi 308 artikla) sisältää määräykset Euroopan investointipankista.

Artiklan kolmannessa kohdassa Euroopan investointipankin perussäännön muuttamista koskevia määräyksiä on muutettu siten, että neuvosto voi muuttaa Euroopan investointipankin koko perussääntöä yksimielisesti, kun nykyisessä artiklassa sallitaan vain perussäännön tiettyjen kohtien muuttaminen. Määräyksiä on myös muutettu siten, että neuvosto tekee perussäännön muuttamista koskevan ratkaisun komission ehdotuksesta, ei komission pyynnöstä, kuten nykyisin. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-393 artiklaa, lukuun ottamatta säädösnimikkeitä koskevia muutoksia.

267 artikla (uusi 309 artikla), joka sisältää määräykset Euroopan investointipankin tehtävistä, ei muuteta.

II OSASTO

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Unionin talousarviota ja varainhoitoa koskevissa määräyksissä ei ole olennaisia sisällöllisiä muutoksia nykytilaan nähden. Muutokset ovat lähinnä nykysääntelyä kokoavia ja täsmentäviä. Määräykset koskevat unionin talousarvion ja varainhoitoon sovellettavia

tärkeimpiä periaatteita, unionin vuotuisen talousarvion valmistelua, hyväksymistä ja toteuttamista sekä siihen liittyvää vastuuvapauden myöntämistä. Lisäksi niihin kuuluvat määräykset unionin omista varoista ja monivuotisesta rahoituskehystä. Määräyksiin on koottu yhteen voimassa olevia, sekä EY-sopimuksen II osastossa että eräissä muissa säädöksissä, kuten unionin monivuotista rahoituskehystä koskevassa Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä, olevia säännöksiä. Määräykset ovat jäljempänä artikloittain esitetyin tavoin koonnos eräin osin muutetuista perustuslakisopimuksen I-53–I-55 ja III-402–III-414 artiklasta. Perustuslakisopimukseen näiden artiklojen osalta sisältyvät, säätämisyjärjestykseen liittyvät säädösnimikkeet on muutettu vastaamaan pääosin nykytilaa, koska perustuslakisopimukseen sisältyneet määräykset unionin säädöksistä eivät sisälly EUT-sopimukseen. Samalla eräisiin EY-sopimuksessa oleviin määräyksiin, joista puuttuu säännös käytettävästä säädöksestä, on lisätty nykytilaa vastaava viittaus sovellettavaan säädöstyyppiin.

268 artikla (uusi 310 artikla) sisältää määräykset unionin talousarviota ja varainhoitoa koskevista tärkeimmistä periaatteista. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen I-53 artiklaa.

Artiklan uusi 1 kohta vastaa pääosin nykyisen SEY 268 artiklan 1-3 kohtaa jäljempänä kuvatuin muutoksin Artiklan 1 kohdasta on poistettu viittaus Euroopan sosiaalirahastoon liittyvien tulojen ja menojen ottamisesta unionin talousarvioon. Artiklan 1 kohtaan on lisätty nykyisen SEY 268 artiklan 2 kohdan korvaava, talousarviosta päättämistä koskeva säännös siitä, että Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat unionin vuosittaisen talousarvion uudessa 272 artiklassa määrättyssä menettelyssä.

Artiklaan lisätty uusi 2 kohta vastaa nykyisen SEY 271 artiklan 1 kohdan määräystä siitä, että talousarvioon otetaan vain kyseisen varainhoitovuoden menot 279 artiklassa tarkoitetun asetuksen mukaisesti. Artiklan 2 kohta vastaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen I-53 artiklan 3 kohtaa.

Artiklan uudessa 3 kohdassa on kokonaan uusi lisäys, jonka mukaan talousarvioon otettujen menojen toteuttaminen edellyttää, että on annettu oikeudellisesti velvoittava unionin

säädös, joka toimii oikeusperustana unionin toiminnalle ja vastaavan menon toteuttamiselle 279 artiklassa tarkoitetun asetuksen mukaisesti. Lisäyksellä vahvistetaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vakiintunut tulkinta sekä Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseen toimielinten väliseen sopimukseen perustuva käytäntö. Artiklan 3 kohta vastaa perustuslakisopimuksen 1-53 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan uusi 4 kohta sisältää nykyisen SEY 270 artiklan määräyksen talousarvion kurinalaisuudesta täydennettynä uudella määräyksellä rahoituskehysten sitovuudesta suhteessa unionin säädöksiin ja toimintaan lainsäätäjänä. Artiklan 4 kohdan mukaan talousarvion kurinalaisuuden turvaamiseksi unioni ei anna sellaisia säädöksiä, joilla saattaa olla huomionarvoisia vaikutuksia talousarvioon, ellei se esitä vakuuksia sille, että niistä aiheutuvat menot voidaan rahoittaa unionin omilla varoilla ja 270 a artiklassa tarkoitetun monivuotisen rahoituskehysten puiteissa. Artiklan 4 kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-53 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan uudessa 5 kohdassa määrätään moitteettoman varainhoidon periaatteen noudattamisesta unionin talousarvion toteuttamisessa. Nykyisen SEY 274 artiklan mukaan komissio on velvollinen noudattamaan talousarvion toteuttamisessa moitteettoman varainhoidon periaatteita ja jäsenvaltiot ovat yhteistyössä komission kanssa sen varmistamiseksi, että määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteiden mukaisesti. Artiklan uudessa 5 kohdassa määrätään yleisesti talousarvion toteuttamisessa sovellettavasta moitteettoman varainhoidon periaatteesta ilman, että velvoite olisi osoitettu erityisesti komissiolle, ja lisäksi kohdassa määrätään jäsenvaltioiden ja unionin toiminnasta yhteistyössä sen varmistamiseksi, että talousarvion määrärahat käytetään moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Artiklan 5 kohta vastaa perustuslakisopimuksen 1-53 artiklan 6 kohtaa.

Artiklan uudessa 6 kohdassa määrätään, että unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petoksilta ja muulta laittomalta toiminnalta 280 artiklan mukaisesti. Kohta vastaa SEY 280 artiklan 1 kohdan ensimmäistä virkettä. Artiklan 6 kohta vastaa

perustuslakisopimuksen I-53 artiklan 7 kohtaa.

I LUKU

UNIONIN OMAT VARAT

269 artikla (uusi 311 artikla) sisältää määräykset unionin omista varoista. Artikla vastaa nykyistä SEU 6 artiklan 4 kohtaa, SEY 269 artiklaa ja perustuslakisopimuksen I-54 artiklaa.

Artiklan uuden 1 kohdan mukaan unioni huolehtii siitä, että sillä on tavoitteidensa saavuttamiseksi ja politiikkansa toteuttamiseen tarvittavat varat. Kohta vastaa nykyistä SEU 6 artiklan 4 kohtaa ja se on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-54 artiklan 1 kohta.

Artiklan 2 kohta, jonka mukaan talousarvio rahoitetaan kokonaisuudessaan omin varoin, mikä ei kuitenkaan rajoita muita tuloja, on samansisältöinen kuin SEY 269 artiklan 1 kohta ja perustuslakisopimuksen I-54 artiklan 2 kohta.

Artiklan uudessa 3 ja 4 kohdassa määrätään unionin omien varojen järjestelmää koskevien säädösten antamisesta. Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto hyväksyy erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti päätöksen, jossa vahvistetaan unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset. Määräys vastaa asiallisesti nykyisen SEY 269 artiklan 2 kohtaa unionin omien varojen järjestelmää koskevista neuvoston antamista säännöksistä, jotka käytännössä sisältyvät neuvoston päätökseen, mutta uudessa 3 kohdassa mainitaan lisäksi, että neuvosto voi samassa yhteydessä ottaa käyttöön ja poistaa käytöstä omien varojen luokkia. Nykyisen SEY 269 artiklan mukaisen omien varojen järjestelmää koskevan neuvoston päätöksen säätämisyjärjestystä vastaavasti päätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Omien varojen järjestelmää koskeva säädös on siten edelleen nykyisen EY-sopimuksen määräyksiä vastaavalla tavalla ratifioitava jäsenvaltioissa. Artiklan 3 kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-54 artiklan 3 kohtaa

säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan uuden 4 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella unionin omien varojen järjestelmää koskevat täytäntöpanotoimenpiteet siltä osin kuin siitä säädetään neuvoston hyväksymässä, omien varojen järjestelmää koskevassa päätöksessä. Neuvosto tekee 4 kohdassa tarkoitetun ratkaisunsa saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän. Artiklan 4 kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-54 artiklan 4 kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

270 artikla, joka koskee komission velvoitteita talousarviota koskevan kurinalaisuuden turvaamiseksi, kumotaan.

2 LUKU

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYKS

270 a artikla (uusi 312 artikla) on kokonaan uusi ja sisältää määräykset unionin monivuotisesta rahoituskehystä. Se vastaa perustuslakisopimuksen I-55 ja III-402 artiklaa.

Artiklan 1 kohdassa määrätään monivuotisen rahoituskehysten merkityksestä unionin varainhoidolle. Artiklan 1 kohdan mukaan monivuotisella rahoituskehysellä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen rajoissa. Monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan vähintään viideksi vuodeksi ja unionin vuotuinen talousarvio laaditaan sitä noudattaen. Artiklan 1 kohta vastaa perustuslakisopimuksen I-55 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohdassa määrätään monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisessa noudatettavasta lainsäädäntömenettelystä. Sen mukaan neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan neuvosto voi monivuotisen rahoituskehysten vahvistamiseksi tarkoitettua asetusta antaessaan tehdä ratkai-

sunsa määränemmistöllä. Artiklan 2 kohta vastaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen I-55 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 3 kohdassa eritellään monivuotisen rahoituskehysten rakenne. Sen mukaan rahoituskehyksessä vahvistetaan vuotuiset enimmäismäärät maksusitoumusmäärärahoille menoluokittain ja vuotuinen enimmäismäärä maksumäärärahoille. Menoluokat vastaavat unionin keskeisiä toiminta-aloja, ja niiden lukumäärä on rajoitettu. Artiklan 3 kohdan mukaan rahoituskehyksessä määrätään kaikista muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn moitteettomalle toteuttamiselle. Artiklan 3 kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-402 artiklan 2 kohtaa.

Artiklan 4 kohta sisältää määräykset rahoituskehysten voimassaolon jatkumisesta eräissä tilanteissa rahoituskehysten voimassaolon päättyessä. Sen mukaan, jos uuden rahoituskehysten vahvistavaa neuvoston asetusta ei ole annettu edellisen rahoituskehysten voimassaolon päättyessä, jatketaan päättyneen rahoituskehysten viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden voimassaoloa, kunnes neuvoston asetusta on annettu. Artiklan 4 kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-402 artiklan 4 kohtaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta.

Artiklan 5 kohdan mukaan Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio toteuttavat rahoituskehysten vahvistamiseen johtavan menettelyn aikana kaikki tarvittavat toimenpiteet helpottaakseen rahoituskehysten vahvistamista. Artiklan 5 kohta vastaa perustuslakisopimuksen III-402 artiklan 5 kohtaa.

3 LUKU

UNIONIN VUOTUINEN TALOUSARVIO

270 b artikla (uusi 313 artikla), joka koskee varainhoitovuoden alkamista ja päättymistä, on samansisältöinen kuin SEY 272 artiklan 1 kohta ja perustuslakisopimuksen III-403 artikla.

271 artikla, joka koskee talousarvion otettavia määrärahoja, siirretään uudeksi 273 a

artiklaksi jäljempänä esitettyine muutoksineen.

272 artikla (uusi 314 artikla) sisältää määräykset unionin talousarvion hyväksymismenettelystä, jota koskevat määräykset ovat nykyisessä SEY 272 artiklan 2-10 kohdassa. Menettelyä on uudistettu siten, että uusien määräysten mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat unionin vuotuisen talousarvion erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Menettely koostuu kahdesta käsitteystä Euroopan parlamentissa ja neuvostossa, kuten nykyisinkin, mutta uutta on se, että talousarvioesitystä käsitellään parlamentin ja neuvoston välisessä sovittelukomiteassa, elleivät ne pääse yhteisymmärrykseen ensimmäisessä käsittelyssä.

Artiklan 1 kohdan mukaan kukin toimielin, Euroopan keskuspankkia lukuun ottamatta, laatii 1 päivään heinäkuuta mennessä ennakoarvion seuraavan varainhoitovuoden menoistaan. Komissio kokoaa nämä ennakoarvot talousarvioesitykseen, joka voi sisältää niistä poikkeavia arvioita. Talousarvioesityksessä on arvio tuloista ja arvio menoista. Artiklan 1 kohta vastaa asiallisesti pääosin nykyisen SEY 272 artiklan 2 kohtaa, mutta komission nykyistä mahdollisuutta liittää ennakoarvioista kokoamaansa alustavaan talousarvioesitykseen lausuntonsa, jossa voi olla toisenlaisia arvioita, on laajennettu, koska komission kokoama talousarvioesitys voi 1 kohdan perusteella sisältää poikkeamia toimielinten laatimista ennakoarvioista Artiklan 1 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-404 artiklan 1 kohta.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset komission oikeudesta antaa talousarvioesityksen sisältävä ehdotus määräajassa Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Määräaika koskevat määräykset vastaavat nykyisen SEY 272 artiklan 3 kohdan sisältöä, mutta menettelyä on muutettu siten, että uusien määräysten mukaan komissio antaa talousarvioesityksen sisältävän ehdotuksen, kun taas nykyisin komissio tekee neuvostolle alustavan ehdotuksen talousarvioesitykseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi muuttaa antamaansa talousarvioesitystä 272 artiklassa säädetyn, talousarvion vahvistamista koskevan menettelyn aikana aina artiklan 5 kohdassa tarkoitetun sovittelukomitean koollekutsumiseen saakka. Artiklan 2 kohta on sa-

mansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-404 artiklan 2 kohta.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto vahvistaa kantansa talousarvioesitykseen ja ilmoittaa sen parlamentille viimeistään 1 päivänä lokakuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee, antaen samalla Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen kantansa perusteista. Artiklan 3 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-404 artiklan 3 kohta.

Artiklan 4–10 kohdassa määrätään talousarvion hyväksymisessä noudatettavan erityisen lainsäätämisyjärjestelyn vaiheista.

Artiklan 4 kohdassa määrätään, että jos Euroopan parlamentti 42 päivän kuluessa artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta neuvoston ilmoituksesta:

a) hyväksyy neuvoston kannan, talousarvio hyväksytään;

b) ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarvio katsotaan hyväksytyksi;

c) tekee jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia, tarkistettu esitys toimitetaan neuvostolle ja komissiolle ja parlamentin puhemies kutsuu yhteisymmärryksessä neuvoston puheenjohtajan kanssa artiklan 5 kohdassa tarkoitetun toimielinten välisen sovittelukomitean viipymättä koolle. Komitea ei kuitenkaan kokoonnu, jos neuvosto 10 päivän kuluessa tarkistetun esityksen toimittamisesta ilmoittaa hyväksyvänsä kaikki parlamentin esittämät tarkistukset.

Artiklan 4 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-404 artiklan 4 kohta.

Artiklan 5 kohdan mukaan sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta parlamenttia edustavaa jäsentä. Komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määränemmistöllä sekä parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä parlamentin ja neuvoston kantojen pohjalta 21 päivän kuluessa komitean koollekutsumisesta. Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä. Artiklan 5 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-404 artiklan 5 kohta.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos sovittelukomitea pääsee 5 kohdassa tarkoitettussa määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, parlamentilla ja neuvostolla on tästä lukien 14 päivää aikaa hyväksyä yhteinen teksti. Artiklan 6 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-403 artiklan 6 kohta.

Artiklan 7 kohdassa määrätään, että jos 6 kohdassa tarkoitettussa määräajassa:

a) parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhteisen tekstin tai eivät ole tehneet ratkaisuaan, talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi yhteisen tekstin mukaisena. Samoin käy, jos jompikumpi hyväksyy yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, tai

b) sekä parlamentti jäsentensä enemmistöllä että neuvosto hylkäävät yhteisen tekstin tai jompikumpi hylkää sen eikä toinen ole tehnyt ratkaisuaan, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

c) parlamentti jäsentensä enemmistöllä hylkää yhteisen tekstin, mutta neuvosto hyväksyy sen, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

d) parlamentti hyväksyy yhteisen tekstin, mutta neuvosto hylkää sen, parlamentti voi kuitenkin 14 päivän kuluessa hylkäämisestä jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä vahvistaa kaikki aiemmin tekemänsä tarkistukset tai osan niistä. Vahvistamisen koskiessa vain osaa tarkistuksista sovittelukomiteassa yhteisesti hyväksyty kanta jää muilta osin voimaan, ja talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi tämän mukaisesti.

Artiklan 7 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-403 artiklan 7 kohta.

Artiklan 8 kohdan mukaan komissio tekee uuden talousarvioesityksen, jos sovittelukomitea ei pääse 5 kohdassa tarkoitettussa määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä. Artiklan 8 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-403 artiklan 8 kohta.

Artiklan 9 kohdan mukaan talousarvion vahvistamista koskevan erityisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn päätyttyä Euroopan parlamentin puhemies toteaa talousarvion lopullisesti hyväksytyksi. Artiklan 9 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-403 artiklan 9 kohta.

Artiklan 10 kohdassa määrätään talousarvion vahvistamiseen osallistuvien unionin toimielinten toimivaltuuksien yhteydestä perussopimukseen ja niiden nojalla annettuihin säädöksiin. Artiklan 10 kohdan mukaan kukin toimielin käyttää 272 artiklasta johtuvia toimivaltuuksiaan perussopimuksia ja niiden nojalla annettuja säädöksiä noudattaen, erityisesti, kun on kyse unionin omia varoja sekä tulojen ja menojen tasapainoa koskevista säädöksistä. Artiklan 10 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-403 artiklan 10 kohta.

273 artikla (uusi 315 artikla) sisältää määräykset sen tilanteen varalta, että talousarvion ei ole lopullisesti hyväksytty varainhoitovuoden alkuun mennessä. Artiklan sisältö vastaa eräin muutoksin nykyistä SEY 273 artiklaa. Keskeisinä muutoksina on artiklan 2 kohtaan lisätty määräys siitä, että neuvosto antaa artiklan 1 kohdassa tarkoitettua, yhden kahdestoistaosan mukaisen menojen määrän ylittämisluvan komission ehdotuksesta ja 279 artiklan nojalla annetun asetuksen mukaisesti sekä ilmoittaa päätöksestä välittömästi Euroopan parlamentille. Päätös määrätään tulemaan voimaan 30 päivän kuluttua sen tekemisestä, jollei parlamentti tämän ajan kuluessa päättä pienentää päätöksessä tarkoitettuja menoja jäsentensä enemmistöllä tekemällä ratkaisulla. Nykyiseen SEY 273 artiklan 3 kohtaan sisältyvät määräykset, jotka koskevat talousarvion menojen jaottelua pakollisiin ja ei-pakollisiin menoihin, on lisäksi poistettu uudesta artiklasta. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-405 artiklaa.

273 a artikla (uusi 316 artikla) koskee talousarvion määrärahojen jaottelua lukuihin ja vastaa pääpiirteittäin SEY 271 artiklaa. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen III-406 artiklaa.

Nykyisen SEY 271 artiklan 1 kohtaan sisältyvä määräys siitä, että talousarvioon otetaan vain yhden varainhoitovuoden menoja, jollei 279 artiklan nojalla annetussa asetuksessa toisin säädetä, on siirretty 268 artiklaan sen uudeksi 2 kohdaksi osana talousarviota koskevia periaatteita. Artiklan 4 kohtaan on tehty Eurooppa-neuvostoa koskeva lisäys määrättäessä unionin toimielinten määrärahojen ottamisesta talousarvioon erillisinä erinä.

4 LUKU

**TALOUSARVION TOTEUTTAMINEN
JA VASTUUVAPAUDEN
MYÖNTÄMINEN**

SEUT 274–276 artikla sisältävät määräykset unionin talousarvion toteuttamisessa noudatettavasta moitteettoman varainhoidon periaatteesta sekä talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden myöntämismenetelystä.

274 artikla (uusi 317 artikla) sisältää määräykset talousarvion toteuttamisesta moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti ja vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEY 274 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-407 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaan on tehty lisäys siitä, että komissio toteuttaa talousarviota yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. Artiklan 2 kohtaan on tehty lisäys, jonka mukaan asetuksessa vahvistetaan jäsenvaltioiden valvonta- ja tilintarkastusvelvoitteet talousarvion toteuttamisessa sekä niistä johtuvat tehtävät. Asetuksessa vahvistetaan myös kunkin toimielimen tehtävät sekä erityissäännöt, joiden mukaisesti toimielimet osallistuvat omien menojensa toteuttamiseen. Artiklan 2 kohtaan tehty lisäys vastaa perustuslakisopimuksen III-407 artiklan 1 alakohtaa.

275 artikla (uusi 318 artikla) sisältää määräykset talousarviota koskevien tilien ja unionin varoja ja vastuita koskevan taseen toimittamisesta Euroopan parlamentille ja neuvostolle ja vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEY 275 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-408 artiklaa.

Artiklaan on lisätty uusi 2 kohta, jonka mukaan komissio esittää parlamentille ja neuvostolle unionin varoja koskevan arviointikertomuksen. Kertomus perustuu niihin toimiin, joita komissio on toteuttanut parlamentin ja neuvoston SEY 276 artiklassa tarkoitettuun vastuuvapauspäätökseen liittämien huomautusten perusteella. Artiklan 2 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-408 artiklan 2 alakohta säädösviittaukseen tehtyä muutosta lukuun ottamatta.

276 artikla (uusi 319 artikla) sisältää määräykset talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden myöntämisestä komissiolle

ja vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEY 276 artiklaa ja perustuslakisopimuksen III-409 artiklaa.

Artiklan 1 kohtaan on tehty 275 artiklaan lisättyä uutta 2 kohtaa vastaava lisäys, jonka mukaan Euroopan parlamentti tutkii tilien ja taseen ohella myös 275 artiklassa tarkoitettua komission antaman arviointikertomuksen.

5 LUKU

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

SEUT 277–279 b artiklaan sisältyvät määräykset unionin monivuotisen rahoituskehiksen ja vuotuisen talousarvion laatimisessa käytettävästä valuutasta, Euroopan komission tekemistä jäsenvaltioiden valuuttojen vaihdoista, varainhoitosääntöjen antamisesta sekä toimielinten yhteisistä toimenpiteistä talousarvion toteuttamista ja varainhoitosääntöjen soveltamista varten.

277 artikla (uusi 320 artikla) sisältää määräyksen siitä, että monivuotinen rahoituskehys ja vuotuinen talousarvio laaditaan euroissa. Artikla vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEY 277 artiklaa lukuun ottamatta rahoituskehystä koskevaa lisäystä ja laskentayksikön korvaamista eurolla. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-410 artikla.

278 artikla (uusi 321 artikla), joka sisältää määräykset komission tekemistä jäsenvaltioiden valuuttojen vaihdoista, ei muuteta.

279 artikla (uusi 322 artikla) koskee varainhoitosääntöjen antamista ja vastaa eräin muutoksin nykyistä SEY 279 artiklaa sekä perustuslakisopimuksen III-412 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvoston nykyinen toimivalta antaa yksimielisesti 279 artiklassa tarkoitettuja varainhoitosäädöksiä on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteiseksi, tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä toteutettavaksi lainsäädäntömenettelyksi. Artiklan uuden 1 kohdan mukaan parlamentti ja neuvosto antavat asetuksella tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan

a) varainhoitosäännöt, joissa vahvistetaan varsinkin talousarvion laatimista ja toteuttamista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilin-

tarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

b) säännöt, joilla järjestetään taloushallinnon henkilöstön ja erityisesti tulojen ja menojen hyväksyjien ja tilinpitäjien toiminnan valvonta.

Artiklan 1 kohta vastaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-412 artiklan 1 kohtaa.

Artiklan 2 kohdasta on poistettu määräys, jonka mukaan neuvoston päätös, jolla se vahvistaa ne yksityiskohtaiset säännöt ja sen menettelyn, joita noudattaen unionin omia varoja koskevan sääntelyn mukaiset talousarvioon otetut tulot annetaan komission käyttöön sekä toimenpiteet, joita tarvittaessa sovelletaan käteisvarojen saamiseksi, annetaan yksimielisesti. Artiklan 2 kohta vastaa säädösnimikkeitä koskevia muutoksia lukuun ottamatta perustuslakisopimuksen III-412 artiklan 2 kohtaa.

279 a artikla (uusi 323 artikla) on kokonaan uusi ja sisältää määräyksen, jonka mukaan Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio huolehtivat siitä, että käytävissä on varoja, joiden avulla unioni voi täyttää oikeudelliset velvoitteensa kolmansia osapuolia kohtaan. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-413 artikla.

279 b artikla (uusi 324 artikla) on kokonaan uusi ja sisältää määräykset siitä, että Euroopan parlamentin puhemiehen sekä neuvoston ja komission puheenjohtajien säännöllisiä tapaamisia järjestetään komission aloitteesta varainhoitoa koskevassa luvussa tarkoitettujen talousarviomenettelyjen yhteydessä. Puhemies ja puheenjohtajat toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet johtamiensa toimielinten kantojen sovittelemiseksi ja lähentämiseksi, jotta varainhoitoa koskevan luvun määräysten täytäntöönpano helpottuisi. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-414 artikla.

6 LUKU

PETOSTEN TORJUNTA

280 artikla (uusi 325 artikla), joka koskee unionin ja jäsenvaltioiden toimintaa unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toimin-

nalta, muutetaan lisäämällä artiklan 1 ja 4 kohtaan ilmaisut, joiden mukaan toimenpiteiden tarjoaman suojan tulee ulottua jäsenvaltioiden lisäksi myös unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin. Artiklan 4 kohdasta on poistettu myös rajaus, minkä seurauksena unionin petostentorjuntatoimenpiteet ulottuvat myös kansallisen rikos- ja muun oikeudenhoidon piiriin. Artiklan 2, 3 ja 5 kohtaa ei muuteta. Muutokset vastaavat perustuslakisopimuksen III-145 artiklassa SEY 280 artiklaan tehtyjä muutoksia.

III OSASTO

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

EUT-sopimuksen III osasto sisältää yksityiskohtaisemmat määräykset tiiviimmistä yhteistyöstä jäsenvaltioiden välillä. Yleiset määräykset tiiviimmistä yhteistyöstä sisältyvät EU-sopimuksen IV osastoon. Lisäksi EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeva IV osasto sisältää erityiset määräykset tiiviimmän yhteistyön soveltamisesta oikeus- ja sisäasioiden alalla. Tähän liittyy julistus (nro 26), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskevissa perusteluissa. EUT-sopimuksen III osaston määräykset vastaavat pääpiirteissään nykysopimusten ja perustuslakisopimuksen määräyksiä.

280 a artikla (uusi 326 artikla) sisältää määräykset tiiviimmässä yhteistyössä sovellettavista peruseriaatteista. Artikla vastaa pääpiirteittäin nykyisen SEU 43 artiklan b, e ja f kohtaa. Artiklaan on kuitenkin lisätty määräys, jonka mukaan tiiviimmässä yhteistyössä on noudatettava perussopimusten lisäksi myös unionin oikeutta. Edelleen uutta on se, että tiiviimpi yhteistyö ei saa haitata taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäksi myös alueellista yhteenkuuluvuutta. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-416 artiklaa.

280 b artikla (uusi 327 artikla), joka sisältää määräykset muiden jäsenvaltioiden toimivallan kunnioittamisesta, vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEU 43 artiklan h kohtaa sekä SEU 44 artiklan 2 kohtaa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-417 artiklaa.

280 c artiklan (uusi 328 artikla) 1 kohta sisältää määräykset tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä. Kohta vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEU 43 b artiklaa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-418 artiklaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan komissio ja tarvittaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tiedottavat Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti tiiviimmän yhteistyön kehityksestä. Nykyiseen SEU 27 d artiklaan verrattuna tiedotusvelvollisuus laajenee kattamaan myös komission. SEU 27 d artiklassa velvollisuus koskee ainoastaan tiiviimmän yhteistyön soveltamista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla.

280 d artikla (uusi 329 artikla), joka sisältää määräykset tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta, vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEY 11 artiklaa sekä SEU 27 c ja 40 a artiklaa. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-419 artiklaa. Tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen liittyy julistus (nro 40), jonka sisältöä selvitetään tarkemmin julistuksia koskeissa perusteluissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan päätös aloitus-oikeuden myöntämisestä edellyttää muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla komission jäsenvaltioiden pyynnöstä tekemää ehdotusta. Poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön liittyviä erityismääräyksiä käsitellään niitä koskeissa perusteluissa. Nykyisin jäsenvaltiot voivat SEU 40 a artiklan mukaan kääntyä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön osalta suoraan neuvoston puoleen, ellei komissio ole tehnyt jäsenvaltioiden pyynnöstä ehdotusta tiiviimmän yhteistyön aloittamiseksi.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan muilla aloilla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla neuvosto tekee päätöksensä parlamentin hyväksynnän saatuaan. Nykyiset määräykset edellyttävät yhteispäätösmenettelyn alaisia yhteisöasioita lukuun ottamatta vain parlamentin kuulemista.

Artiklan 2 kohta koskee yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jonka alalla myöntämisestä vastustavalla neuvoston jäsenellä ei ole enää mahdollisuutta saattaa asiaa Eurooppa-neuvoston yksimielisesti päätettäväksi.

280 e artikla (uusi 330 artikla) koskee päätöksentekoa tiiviimmän yhteistyön alalla. Siinä määrätään SEU 10 artiklan 3 kohtaa vastaavasti, että vaikka kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua asioiden käsittelyyn, äänestukseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot. Tiiviimmän yhteistyön määräenemmistön määritelmä sisältyy SEUT 205 artiklan 3 kohtaan. Artikla vastaa pääpiirteissään nykyistä SEU 44 artiklan 1 kohtaa. Määräenemmistön määritelmä sisältyy perustuslakisopimuksessa I-44 artiklan 3 kohtaan.

280 f artikla (uusi 331 artikla), joka sisältää määräykset jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön liittymisestä, vastaa pääpiirteittäin nykyistä SEU 27 e ja 40 b artiklaa sekä SEY 11 a artiklaa. SEUT 280 f artiklassa menettelyä on kuitenkin jonkin verran muutettu eikä artiklassa enää mainita kolmen kuukauden määräaikaa, jossa komission on annettava neuvostolle lausunto sekä mahdollinen suositus jäsenvaltion osallistumiselle tarpeellisista erityisjärjestelyistä. Artiklassa ei myöskään enää mainita neuvoston mahdollisuutta tehdä lepäämäänjättämispäätös jäsenvaltion osallistumisesta tiiviimpään yhteistyöhön. Määräykset vastaavat perustuslakisopimuksen III-420 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion halutessa osallistua muulla kuin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön sen on ilmoitettava aikomuksestaan neuvostolle ja komissiolle, kuten ennenkin. Komissio vahvistaa osallistumisen neljän kuukauden kuluessa ilmoituksesta nykyisen neuvoston asiaa koskevan päätöksen sijasta. Komissio toteaa tarvittaessa, että osallistumisehdot täytyvät, ja hyväksyy siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säästöjen soveltamiselle.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohda on uusi, ja sen mukaan komission katsoessa, etteivät osallistumisehdot täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsitelyä varten. Määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen. Elleivät ehdot vielääkään komission mukaan täyty, jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa SEUT 280 e artiklan äänestysmääräysten mukaisesti. Se voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettua siirtymätoimenpiteet.

Artiklan 1 kohdan toinen alakohda on uusi, ja sen mukaan komission katsoessa, etteivät osallistumisehdot täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsitelyä varten. Määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen. Elleivät ehdot vielääkään komission mukaan täyty, jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa SEUT 280 e artiklan äänestysmääräysten mukaisesti. Se voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettua siirtymätoimenpiteet.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on halutessaan osallistua yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön ilmoitettava aikomuksestaan neuvoston ja komission lisäksi myös unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan neuvosto vahvistaa yhteistyöhön liittyvän haluavan jäsenvaltion osallistumisen korkeaa edustajaa kuultuaan ja tarvittaessa todettuaan, että osallistumisehdot täyttyvät. Neuvosto voi korkean edustajan ehdotuksesta myös hyväksyä siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiseksi. Jos neuvosto kuitenkin katsoo, etteivät osallistumisehdot täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan osallistumispyynnön uutta käsittelyä varten.

Artiklan 2 kohdan kolmannen alakohdan mukaan tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee päätöksensä yksimielisesti ja SEUT 280 e artiklan mukaisesti.

280 g artikla (uusi 332 artikla), joka sisältää määräyksen tiiviimmän yhteistyön aiheuttamien menojen kattamisesta, vastaa nykyistä SEU 44 a artiklaa. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-421 artiklaa.

280 h artikla (uusi 333 artikla) on kokonaan uusi ja sisältää valtuuslausekkeet siitä, miten neuvosto voi muuttaa päätöksentekomenettelyään tiiviimmän yhteistyön alalla. Määräys vastaa perustuslakisopimuksen III-422 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen, jolla se siirtyy yksimielisestä päätöksenteosta määränemistöpäätöksentekoon. SEUT 280 e artiklan mukaisesti yksimielisyyteen tässä vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden äänet.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen, jolla se siirtyy käyttämään tavallista lainsäätämisyjärjestystä erityisen lainsäätämisyjärjestyksen sijaan säädöksiä antaessaan. SEUT 280 e artiklan mukaisesti yksimielisyyteen tässä vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden äänet. Neuvosto tekee ratkaisunsa parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan edellä mainittuja valtuuslausekkeita ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

280 i artikla (uusi 334 artikla), joka sisältää määräyksen siitä, että tiiviimmän yhteistyön alalla toteutettujen toimien on oltava johdonmukaisia keskenään ja sovitettava yhteen unionin politiikkojen kanssa, vastaa nykyistä SEU 45 artiklaa sekä perustuslakisopimuksen III-423 artiklaa.

SEITSEMÄS OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

Yleiset määräykset ja loppumääräykset sijaitsevat EUT-sopimuksen seitsemännessä osassa.

281 artikla, joka koskee yhteisön oikeushenkilöllisyyttä, kumotaan. Oikeushenkilöllisyydestä määrätään uudessa SEU 46 a artiklassa. Uusi SEU 46 a artikla merkitsee asiallisesti Euroopan yhteisön ja Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella perustetun Euroopan unionin yhdistämistä yhdeksi oikeushenkilöksi, Euroopan unioniksi vastavalla tavalla kuin perustuslakisopimuksen I-7 artikla.

282 artikla (uusi 335 artikla) koskee unionin oikeushenkilöllisyyttä suhteessa jäsenvaltioihin. Artiklaa on muutettu siten, että oikeushenkilöllisyys koskee koko unionia eikä vain sitä osaa unionista, jonka nykyään muodostaa Euroopan yhteisö. Artiklaa on lisäksi muutettu siten, että unionia edustaa unionin toimielinten toimintaan liittyvissä kysymyksissä kukin toimielin itse hallinnollisen riippumattomuutensa puitteissa. Muilta osin artikla vastaa asiasisällöltään SEY 282 artiklaa. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-426 artikla.

283 artikla (uusi 336 artikla), joka koskee unionin virkamiehiin sovellettavaa henkilöstösäännöstöä, vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-427 artiklaa. SEY 283 artiklan ilmaisu "Neuvosto vahvistaa määränemistöllä komission ehdotuksesta ja kuultuaan" korvataan ilmaisulla "Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla

asetuksilla ja kuultuaan". Artiklaan tehdään myös koko sopimusta koskevat horisontaaliset muutokset. Nykyisessä SEY 283 artiklassa ei yksilöidä, minkälaisella säädöksellä henkilöstösäännöt vahvistetaan. SEUT 283 artiklaan lisätty viittaus asetuksiin vastaa sitä käytäntöä, että yhteisön nykyiset henkilöstösäännöt on vahvistettu asetuksella (ETY, Euratom, EHTY) N:o 259/68.

284 artikla (uusi 337 artikla) koskee komission tiedonhankkimisoikeutta sille uskotujen tehtävien hoitamiseksi. Artiklaan tehdään ainoastaan koko sopimusta koskevat horisontaaliset muutokset. Näin muutettu SEUT 284 artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-428 artiklaa lukuun ottamatta sitä, että perustuslakisopimuksessa käytettävissä olevat säädösmuodot ovat eurooppa-asetus ja -pätös.

285 artikla (uusi 338 artikla), joka koskee unionin toiminnan kannalta tarpeellisten tilastojen laatimista, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-429 artiklaa terminologisia eroja lukuun ottamatta.

286 artiklan määräykset, jotka koskevat yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsitelystä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettujen yhteisön säädösten soveltamista EY-sopimuksen nojalla perustettuihin toimielimiin sekä tätä soveltamista valvovan elimen perustamista, korvataan mukautettuna SEUT 16 b artiklalla, jota käsitellään edellä.

287 artikla (uusi 339 artikla), joka koskee unionin toimihenkilöiden salassapitovelvollisuutta, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-430 artikla.

288 artikla (uusi 340 artikla) koskee unionin vahingonkorvausvastuuta. Artiklan kolmatta kohtaa on selvennetty siten, että Euroopan keskuspankki korvaa itse ne vahingot, jotka pankki tai sen henkilöstö on toiminnallaan aiheuttanut. Muilta osin artikla vastaa asiasisällöltään SEY 288 artiklaa. SEUT 288 artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-431 artikla.

289 artikla (uusi 341 artikla), joka koskee unionin toimielinten kotipaikkoja, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla on saman-

sisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-432 artikla.

290 artikla (uusi 342 artikla), joka koskee unionin toimielimissä käytettäviä kieliä koskevaa sääntelyä, vastaa säädösnimikkeitä lukuun ottamatta asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-433 artiklaa. SEY 290 artiklaa tarkennetaan siten, että neuvosto vahvistaa asetuksilla kyseisen sääntelyn. Myös nykyinen sääntely toimielimissä käytettävistä kielistä on toteutettu asetuksilla (Neuvoston asetus Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä (ETY) N:o 1/1958 ja vastaava asetus Euroopan atomienergiayhteisössä käytettävistä kielistä).

291 artikla (uusi 343 artikla) koskee unionin erioikeuksia ja vapauksia jäsenvaltioissa. Artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-434 artiklaa. Artikla on samansisältöinen kuin SEY 291 artikla, kuitenkin niin, että artiklasta poistetaan ilmaisu "Euroopan rahapoliittista instituuttia". Euroopan rahapoliittinen instituutti lakkautettiin rahaliiton myötä, kun Euroopan keskuspankki aloitti toimintansa vuonna 1998.

292 artikla (uusi 344 artikla) ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artiklan mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat ratkaisemaan perussopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevat riidat vain perussopimuksissa määrätyllä tavalla. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-375 artiklan 2 kohta.

293 artikla kumotaan osittain vanhentuneena ja muutoin tarpeettomana. Artikla koskee jäsenvaltioiden velvoitetta ryhtyä keskenään tarvittaessa neuvotteluihin taatakseen kansalaisten turvallisuuden ja oikeuksien nauttimisen ja suojan samoin edellytyksin kuin kukin valtio ne suo omille kansalaisilleen, poistaakseen kaksinkertaisen verotuksen, tunnustaakseen yhteisöiden vastavuoroisen tunnustamisen sekä tunnustaakseen vastavuoroisesti tuomioistuinten päätökset ja välitystuomiot. SEY 293 artiklan kumoaminen vastaa perustuslakisopimusta, joka ei sisällä tällaista määräystä.

Artiklassa tarkoitettuja toimia on jo nykyisellään mahdollista toteuttaa EY-sopimuksen eri oikeusperustojen nojalla. Tällaisia oikeusperustoja sisältyy muun muassa SEY 65, 94 ja 95 artiklaan. Kaksinkertaisen verotuk-

sen poistamisesta jäsenvaltiot ovat tehneet kahdenvälisiä sopimuksia muiden jäsenvaltioiden kanssa. Esimerkiksi Suomella on tällaiset sopimukset kaikkien jäsenvaltioiden kanssa lukuun ottamatta Kyprosta.

294 artiklan määräys siirretään SEUT 48 a artiklaan. Artikla koskee muiden jäsenvaltioiden kansalaisten oikeutta osallistua yhtiöiden pääomaan.

295 artiklaa (uusi 345 artikla), jonka mukaan sopimuksella ei puututa jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-425 artikla.

296 artiklaa (uusi 346 artikla), joka koskee jäsenvaltioiden toimenpiteitä keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-436 artiklaa lukuun ottamatta siinä käytettyä ilmaisua "eurooppapääätös".

297 ja 298 artiklaa (uusi 347 ja 348 artikla), jotka koskevat erityisiä toimenpiteitä yleisen järjestyksen pitämiseksi poikkeusoloissa sekä toimia tilanteissa, joissa 296 tai 297 artiklassa tarkoitettujen toimenpiteiden uhkaavat vääristää kilpailua, ei muuteta asiallisesti. Artikloihin tehdään kuitenkin koko sopimusta koskevat horisontaaliset muutokset. Artiklat ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen III-131 ja III-132 artikla.

299 artikla (uusi 349 artikla) koskee toimenpiteitä tiettyjen unioniin kuuluvien kaukaisten saariryhmien aseman parantamiseksi. Artikla vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen III-424 artiklaa, kuitenkin niin, että SEUT 299 artiklassa säilytetään ilmaisu "erityistoimenpiteet" perustuslakisopimuksessa käytetyn ilmaisun "säädökset" sijasta. Artikla on myös samansisältöinen kuin SEY 299 artiklan 2 kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta, kuitenkin niin, että SEY 299 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan ilmaisu "Ranskan merentakaisen departementtien" korvataan ilmaisulla "Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique, Réunion, Saint Barthélemy, Saint Martinin". Kohdasta poistetaan sana "kuitenkin" ja sen loppuun lisätään virke "Kun neuvosto hyväksyy nämä erityistoimenpiteet erityistä lainsäätämistäjär-

jestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.". SEY 299 artiklan 2 kohdan kolmatta alakohtaa muutetaan niin, että määritellään ne alat, jota toimenpiteet erityisesti koskevat. SEY 299 artiklan 2 kohdan neljännessä alakohdassa tehdään kohtanumeroinnin muuttumisesta johtuvat tarvittavat muutokset. SEY 299 artiklan muut kohdat ja alakohdat siirtyvät SEUT 311 artiklaan.

300 artikla, joka sisältää määräykset kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta, tekemisestä ja soveltamisesta, korvataan SEUT 188 n artiklalla.

301 artikla, joka koskee taloudellisia pakkotteita, korvataan SEUT 188 k artiklalla.

302–304 artikla, jotka koskevat yhteisön yhteyksiä kansainvälisiin järjestöihin, korvataan SEUT 188 p artiklalla.

305 artikla kumotaan. Artikla koskee hiili- ja teräsyhteisön perustamisopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen määräyksiä. Hiili- ja teräsyhteisön perustamisopimusta koskeva SEY 305 artiklan 1 kohta on tullut tarpeettomaksi kyseisen sopimuksen lakattua olemasta voimassa vuonna 2002. Artiklan 2 kohtaa vastaava määräys siirretään Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen uudeksi 106 a artiklan 3 kohdaksi, kuten Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan (nro 2) 3 artiklassa määrätään. Asiallisesti ratkaisu vastaa perustuslakisopimuksen mukaista ratkaisua.

306 artiklaa (uusi 350 artikla), joka koskee alueellisia liittoja, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen IV-441 artikla.

307 artiklaa (uusi 351 artikla), joka koskee jäsenvaltioiden ennen unioniin liittymistään tekemiä kansainvälisiä sopimuksia, ei muuteta lukuun ottamatta koko sopimusta koskevia horisontaalisia muutoksia. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen III-435 artikla.

308 artikla (uusi 352 artikla), joka sisältää niin sanotun joustolausekkeen, vastaa tarkoitukseltaan ja perusperiaatteiltaan nykyistä SEY 308 artiklaa, johon on kuitenkin tehty eräitä sen soveltamisedellytyksiä ja -tapaa

koskevia muutoksia. Artikla vastaa myös perustuslakisopimuksen I-18 artiklaa alla selostetuin poikkeuksin. Luonteeltaan yleisempi muutos on joustolausekkeen soveltamisalan laajeneminen koskemaan poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa.

Artiklan 1 kohdan mukaan jos jokin unionin toimi osoittautuu tarpeelliseksi sopimuksessa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla eikä niissä ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto antaa aiheelliset säännökset yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. SEY 308 artiklaan verrattuna määräyksestä on poistettu edellytys yhteisön tavoitteen kytketymisestä yhteismarkkinoiden toimintaan, mikä vastaa SEY 308 artiklaa koskevaa soveltamiskäytäntöä. Määräyksen nojalla on toteutettu toimenpiteitä, joilla on tavoiteltu lukuisia muitakin kuin yhteismarkkinoiden toimintaan kytkeytyviä päämääriä (esimerkiksi neuvoston päätös (2004/100/EY) yhteisön toimintaohjelmasta unionin aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi (kansalaisosallistuminen), EYVL L 30 2004, s. 6). Toisaalta joustolausekkeeseen on lisätty vaatimus annettavien säädösten tarpeellisuudesta unionin tavoitteen saavuttamiseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla. Myös joustolauseketta koskevaa päätöksentekomenettelyä on tarkistettu. Kun SEY 308 artiklan mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuuluttuaan, edellytetään SEUT 308 artiklan 1 kohdassa parlamentin hyväksyntää. Lisäyksenä SEY 308 artiklaan sekä perustuslakisopimuksen I-18 artiklaan verrattuna, 1 kohdan loppuun on lisätty määräys siitä, että kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Artiklan 2 kohdassa asetetaan komissiolle SEY 308 artiklaan verrattuna uusi velvollisuus tiedottaa lausekkeeseen perustuvista ehdotuksista kansallisille parlamenteille SEU 3 b artiklan 3 kohtaan sisältyvän toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

Artiklan 3 kohta sisältää SEY 308 artiklaan verrattuna uuden määräyksen, jonka mukaan

joustolausekkeeseen perustuvat toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista niissä tapauksissa, joissa tämä ei ole perussopimusten mukaan mahdollista. Määräys viittaa harmonisointikieltoon, joka SEUT 2 a artiklan 5 kohdan nojalla koskee SEUT 2 e artiklassa tarkoitettuja tukitoimialoja sekä sopimuksen erityismääräysten nojalla eräitä muita toimia sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kiellon (SEUT 16 e artiklan 2 kohta), työllisyyden (SEUT 129 artikla), sosiaalipolitiikan (SEUT 137 artiklan 2 kohdan a alakohta), maahanmuuttopolitiikan (SEUT 63 a artiklan 4 kohta) sekä rikosoikeudellisen yhteistyön (SEUT 69 c artikla) aloilla. Sanotuissa kysymyksissä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistaminen ei toisin sanoen ole mahdollista myöskään SEUT 308 artiklan joustolausekkeen nojalla.

Artiklan 4 kohta sisältää uuden määräyksen verrattuna sekä SEY 308 artiklaan että perustuslakisopimuksen I-18 artiklaan. Määräyksen mukaan tätä artiklaa ei voida käyttää perustana yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan tavoitteen saavuttamiseksi, ja tämän artiklan soveltamisessa noudetaan SEU 25 b artiklan toisessa kohdassa asetettuja rajoja. Rajoituksen mukaan unionin muiden politiikkojen toteuttaminen ei vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan toimivallan käyttämiseksi. Tähän artiklaan liittyy kaksi julistusta, julistukset nrot 36 ja 37, joita selostetaan tarkemmin julistuksia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

308 a artikla (uusi 353 artikla) sisältää uuden määräyksen. Vuoden 2007 hallitustenvälisen konferenssin toimeksiannon mukaan EUT-sopimukseen sisällytetään erillinen artikla, jossa todetaan, että ne oikeusperustat, jotka eivät kuuluneet yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn piiriin vuoden 2004 hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyissä teksteissä, eivät kuulu kyseisen tarkistusmenettelyn piiriin myöskään Lissabonin sopimuksessa. Määräyksen mukaan SEU 48 artiklan 7 kohtaa, joka koskee tarkistusmenet-

telyitä, ei sovelleta seuraaviin artikloihin: SEUT 269 artiklan kolmas ja neljäs kohta, 270 a artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohhta, 308 artikla ja 309 artikla. SEU 48 artiklan 7 kohdan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei voida siten soveltaa unionin omien varojen järjestelmää ja niiden täytäntöönpanotoimia koskevien säännösten hyväksymismenettelyyn, monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamista koskevaan menettelyyn, EUT-sopimuksen joustolausekkeeseen eikä menettelyihin, joita noudatetaan unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämisessä. Näillä aloilla jäsenvaltioilla ei ole ollut valmiutta siirtyä yksinkertaistettuun menettelyyn. Koska nykyiset perussopimukset eivät sisällä yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä, niihin ei sisälly myöskään tässä artiklassa tarkoitettua rajausta.

309 artikla (uusi 354 artikla) korvataan uudella tekstillä, jossa määrätään jäsenyyksistä johtuvien oikeuksien pidättämisessä noudatettavasta äänestysmenettelystä ja määränemmistöstä. Artikla on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen I-59 artiklan 5 kohdan ensimmäinen ja toinen alakohhta. Artiklan mukaan sovellettaessa tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämistä koskevaa SEU 7 artiklaa asianomaista jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston jäsen tai neuvoston jäsen ei osallistu äänestykseen eikä tuota jäsenvaltiota oteta huomioon määriteltäessä SEU 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden kolmasosaa tai neljää viidesosaa. Jonkin jäsenvaltion tai joidenkin jäsenvaltioiden pidätyminen äänestämästä ei estä päätösten tekemistä. Tehtäessä SEU 7 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja päätöksiä määränemmistö määräytyy SEUT 205 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti. Määränemmistöön tarvitaan sen mukaan vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä. Nykyisessä SEY 309 artiklassa toistetaan SEU 7 artiklaan sisältyvät määräykset niiltä osin kuin kysymyksessä on jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättäminen EY-sopimuksen osalta. Lissabonin sopimuksella SEU 7 artiklaa muutetaan siten, että sen soveltamisala ulotetaan koskemaan perusso-

pimuksia ja jäsenyyksistä johtuvien oikeuksien pidättämisessä noudatettavaa äänestysmenettelyä ja määränemmistöä koskevat määräykset sisällytetään SEUT 309 artiklaan.

310 artiklan määräykset siirtyvät SEUT 188 m artiklaan. Artiklan määräykset koskevat assosiaatiosopimuksia.

311 artikla, jonka mukaan EY-sopimukseen liitetyt pöytäkirjat ovat erottamaton osa sopimusta, kumotaan. Artikla korvataan asiasisällön osalta SEU 49 b artiklalla, jota selostetaan edellä.

311 a artiklaan (uusi 355 artikla) siirretään muutettuina osa nykyisen 299 artiklan määräyksistä, jotka koskevat sopimuksen alueellista soveltamisalaa. Artikla on teknisiä muutoksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 2-7 kohta.

Artiklan johdantolauseen mukaan perussopimusten alueellista soveltamisalaa koskevien SEU 49 c artiklan määräysten lisäksi sovelletaan tämän artiklan määräyksiä.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen määräyksiä sovelletaan Guadeloupeen, Ranskan Gyayanaan, Martiniqueen, Réunioniin, Saint Barthélemyyn, Saint Martiniin, Azoreihin, Madeiraan ja Kanariansaariin SEUT 299 artiklan mukaisesti. Erona nykyiseen SEY 299 artiklaan verrattuna on se, että Ranskan merentakaiset departementit yksilöidään niiden nimillä. Alueet yksilöidään samalla tavalla perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 2 kohdassa.

Artiklan 2 kohta assosiointia koskevasta erityissääntelystä on teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin nykyinen SEY 299 artiklan 3 kohta ja perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 3 kohta.

Artiklan 3 kohdan mukaan tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan niihin Euroopassa sijaitseviin alueisiin, joiden suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio. Määräys on samansisältöinen kuin nykyinen SEY 299 artiklan 4 kohta ja perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 4 kohta.

Artiklan 4 kohdan mukaan tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan Ahvenanmaahan Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisehdoista tehtyyn asiakirjaan liitetyn pöytäkirjan nro 2 määräysten mukaisesti. Määräys on samansisältöinen kuin nykyinen SEY 299 artiklan 5 kohta ja perustuslakisopimuksen IV-440 ar-

tiklan 5 kohta. Koska perustuslakisopimuksessa liittymissopimusten määräykset sisällytettiin perussopimukseen ja sen pöytäkirjoihin, viitataan perustuslakisopimuksessa tässä kohdin asianomaisiin määräyksiin.

Artiklan 5 kohta, jolla rajataan sopimusten soveltamisalaa suhteessa Färsaariin, Iso-Britannian suvereniteettiin kuuluviin Kyproksessa sijaitseviin tukikohta-alueisiin ja Kanaalisaariin sekä Mansaareen, on teknisiä mukautuksia lukuun ottamatta samansisältöinen kuin SEY 299 artiklan 6 kohta ja perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 6 kohta.

Artiklan 6 kohta on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen IV-440 artiklan 7 kohta. EY-sopimus ei sisällä vastaavaa määräystä. Sen mukaan Eurooppa-neuvosto voi asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta tehdä päätöksen, jolla muutetaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komissiota kuultuaan. SEUT 311 artiklan 6 kohtaan liittyy Alankomaiden julistus, jota selostetaan jäljempänä.

Sopimuksen maantieteelliseen soveltamisalaan liittyy myös Espanjan ja Ison-Britannian julistus nro 54 perussopimusten soveltamisesta Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena. Julistusta ei ole kuitenkaan liitetty erityisesti mihinkään EU- tai EUT-sopimuksen määräykseen. Sen sisältöä selostetaan jäljempänä.

Nykyistä SEY 311 artiklaa vastaavat määräykset pöytäkirjoista ja perussopimusten liitteistä siirretään uuteen SEU 49 b artiklaan.

Artiklaan liittyy julistus 25, jota selostetaan tarkemmin julistusta koskevissa yksityiskohteisissa perusteluissa.

312 artiklaa (uusi 356 artikla) ei muuteta. Artiklan mukaan sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi. Artikla vastaa perustuslakisopimuksen IV-446 artiklaa.

313 artiklaa (uusi 357 artikla) ei muuteta. Artikla koskee sopimuksen ratifioimista ja voimaantuloa, joka on toteutunut 1 päivänä tammikuuta 1958 alkuperäisen EY-sopimuksen tullessa voimaan.

313 a artiklan (uusi 358 artikla) mukaan EUT-sopimukseen sovelletaan SEU 53 artiklan määräyksiä perussopimusten todistusvoimaisista kielistä. Nykyisistä perussopi-

muksista poiketen EUT-sopimuksessa ei toisteta todistusvoimaisia kieliä.

314 artikla, joka koskee sopimuksen laati- mis- ja todistusvoimaisia kieliä, kumotaan. Se korvautuu asiasisällön osalta SEU 53 artiklalla.

1.4 Lissabonin sopimuksen loppumääräykset

3 artiklan mukaan Lissabonin sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi. Vastaava määräys sisältyy nykyiseen SEY 312 artiklaan ja SEU 51 artiklaan.

4 artiklan mukaan sopimukseen liitetään pöytäkirja nro 1, joka sisältää Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyihin pöytäkirjoihin tehdyt muutokset. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimukseen liitetään myös pöytäkirja nro 2, joka sisältää Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen tehdyt muutokset. Pöytäkirjojen sisältöä käsitellään jäljempänä.

5 artiklan mukaan EU-sopimuksen ja EY-sopimuksen artiklat, jaksot, luvut, osastot ja osat numeroidaan uudelleen sopimukseen liitetyn vastaavuustaulukon mukaisesti. Sopimuksesta myöhemmin julkaistavassa epävirallisessa konsolidoidussa toisinnossa käytetään näin muutettuja numeroita.

Lissabonin sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan mukautetaan myös artikloissa, jaksoissa, luvuissa, osastoissa ja osissa olevat viittaukset sekä viittaukset sopimusten välillä. Samoin mukautetaan myös viittaukset unionin perustana olevissa muissa sopimuksissa ja primäärioikeuden asiakirjoissa siten, että ne vastaavat uudistettua EU-sopimusta ja uutta EUT-sopimusta.

Muissa asiakirjoissa ja säädöksissä olevia viittauksia ei erikseen mukauteta, mutta niiden katsotaan viittaavaan uudelleen numeroituihin artikloihin ja niiden kohtiin sekä osiin, osastoihin, lukuihin ja jaksoihin.

6 artiklassa on määräykset sopimuksen ratifioinnista jäsenvaltioissa, ratifioimiskirjojen tallettamisesta sekä sopimuksen voimaantulosta.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet ratifioivat sopimuksen valtiosääntönsä aset-

tamien vaatimusten mukaisesti ja ratifioimiskirjat talletetaan Italian hallituksen huostaan. Määräys vastaa nykyistä SEU 48 artiklan kolmatta kohtaa, jossa määrätään unionin perustana olevien sopimusten muutosten voimaantulosta.

Artiklan 2 kohdan mukaan Lissabonin sopimus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009, jos kaikki ratifioimiskirjat on talletettu siihen mennessä. Muussa tapauksessa sopimus tulee voimaan viimeisen ratifioimiskir-

jan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä.

7 artikla sisältää sopimuksen eri kieli-toisintoja koskevan määräyksen. Sopimus on laadittu kahdellakymmenelläkolmella eri kielellä, jotka ovat kaikki yhtä todistusvoimaiset.

1.5 Lissabonin sopimukseen liitetyt pöytäkirjat

A. Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja tietyiltä osin Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettävät pöytäkirjat

Pöytäkirja

kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa

Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa pohjautuu osittain nykyiseen Euroopan unionin ja yhteisöjen perussopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan nro 9 kansallisten kansanedustuslaitosten asemasta Euroopan unionissa. Pöytäkirja käsittelee tietojen antamista erinäisistä unionin asiakirjoista jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille. Nykyisen pöytäkirjan mukaan ainoastaan komission niin sanotut vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille, kun taas uudessa pöytäkirjassa tiedonsaantioikeutta on huomattavasti laajennettu. Pöytäkirja käsittelee lisäksi unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssin toimintaa. Pöytäkirjan sisältöä kehitettiin merkittävästi perustuslakisopimusta koskeneiden neuvottelujen yhteydessä, ja se muodosti sopimukseen liitetyn pöytäkirjan nro 1. Verrattuna perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan ainoa muutos koskee määräaika, jolloin neuvosto voi aikaisintaan ottaa esityksen lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sen hyväksymistä tai yhteisen kannan vahvistamista varten neuvoston esityslistalle. Jäljempänä käsiteltävässä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatetta koskevassa pöytäkirjassa kansallisille parlamenteille annettavaa aikaa tarkastella lainsäädän-

töehdotuksia pidennetään kuudesta viikosta kahdeksaan viikkoon, jolloin myös neuvoston esityslistalle ottamista koskevaa määräaika pidennetään vastaavasti kahdeksaan viikkoon.

Pöytäkirjan I osasto koskee tietojen antamista kansallisille parlamenteille.

1 artiklassa määrätään, että komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission tausta-asiakirjat (vihreät ja valkoiset kirjat sekä muut tiedonannot) silloin, kun ne julkaistaan. Määräys vastaa muuten nykyisen pöytäkirjan 1 kohtaa lukuun ottamatta sitä, että nykyisen pöytäkirjan mukaan mainitut asiakirjat toimitetaan viipymättä. Lisäksi uudessa artiklassa määrätään, että komissio toimittaa kansallisille parlamenteille myös vuotuisen lainsäädäntöohjelman samoin kuin kaikki muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2 artikla on pääosin uusi, ja sen ensimmäisessä kohdassa määrätään, että Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi toimitetaan kansallisille parlamenteille.

Artiklan toisessa kohdassa määrätään, että tässä pöytäkirjassa ilmaisulla "esitys lainsäädän-

tämisjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi" tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuinten pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen (jäljempänä lainsäädäntöesitys) antaminen.

Artiklan kolmannessa kohdassa määrätään, että komissio toimittaa siltä lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle. Nykyisen pöytäkirjan 2 kohdan mukaan neuvosto määrittelee SEY 207 artiklan 3 kohdan mukaisesti, mitkä komission säädösehdotukset on toimitettava riittävän ajoissa, jotta kunkin jäsenvaltion hallitus voi varmistaa, että sen oma kansallinen kansanedustuslaitos saa ne asianmukaisesti.

Artiklan neljännessä kohdassa määrätään, että Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset suoraan kansallisille parlamenteille.

Artiklan viidennessä kohdassa määrätään, että neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat lainsäädäntöesitykset kansallisille parlamenteille.

3 artikla on nyky sopimukseen verrattuna uusi, ja sen ensimmäisessä kohdassa määrätään, että kansalliset parlamentit voivat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan 6 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen toimittaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon siitä, onko lainsäädäntöesitys toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Artiklan toisen kohdan mukaan, kun lainsäädäntöesitys on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Artiklan kolmannen kohdan mukaan, kun lainsäädäntöesitys on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot asianomaiselle toimielimelle tai elimelle.

4 artikla, joka koskee lainsäädäntöesityksen toimittamista jäsenvaltioiden tiedoksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 3 kohta. Uuden artiklan mukaan esitys voidaan ottaa aikaisintaan kahdeksan viikon määräajan kuluttua neuvoston esityslistalle. Määräaika lasketaan kuitenkin siitä, kun esitys on toimitettu kansallisille parlamenteille unionin virallisilla kielillä. Nykyisen 3 kohdan mukaan mainittu määräaika lasketaan siitä, kun komissio on antanut ehdotuksensa unionin lainsäätäjälle kaikilla yhteisön kielillä. Edelleen 4 artiklan mukaan lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia, minkäänlaista lainsäädäntöesitykseen liittyvää sopimusta ei voida todeta saavutetun näiden kahdeksan viikon aikana. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia kanta voidaan vahvistaa aikaisintaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun lainsäädäntöesitys on otettu neuvoston esityslistaehdotukseen. Myös nykyisen pöytäkirjan 3 kohdan mukaan edellä mainitusta määräajasta voidaan poiketa kiireellisissä tapauksissa, jolloin päätöksen perustelut on esitettävä säädöksessä tai yhteisessä kannassa. Nykyiseen pöytäkirjaan ja perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan verrattuna määräaika on pidennetty kuudesta viikosta kahdeksaan.

5 artikla on nyky sopimukseen verrattuna uusi, ja siinä määrätään, että neuvoston istuntojen esityslistat ja käsittelyn tulokset, mukaan lukien niiden neuvoston istuntojen pöytäkirjat, joissa on käsitelty lainsäädäntöesityksiä, toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden hallituksille.

6 artikla on nyky sopimukseen verrattuna uusi, ja siinä määrätään, että Eurooppa-neuvoston aikoessa soveltaa SEU 48 artiklan 7 kohdan ensimmäistä tai toista alakohtaa, jotka koskevat yksinkertaistettuun tarkistamismenettelyyn siirtymistä, Eurooppa-neuvoston aloitteesta ilmoitetaan kansallisille parlamenteille vähintään kuusi kuukautta ennen päätöksen tekemistä.

7 artikla on nyky sopimukseen verrattuna uusi, ja siinä määrätään, että tilintarkastustuomioistuin toimittaa vuosikertomuksensa tiedoksi kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8 artikla on nykysopimuksiin verrattuna uusi, ja sen mukaan siinä tapauksessa, että kansallinen parlamenttijärjestelmä ei ole yksikamarinen, pöytäkirjan 1–7 artiklaa sovelletaan parlamentin muodostaviin kamareihin.

Pöytäkirjan II osaston otsikointia on uudessa pöytäkirjassa muutettu. Uuden pöytäkirjan otsikko on "Parlamenttien välinen yhteistyö", kun taas nykyisin se on "Yhteisöasioita käsittelevien elinten konferenssi".

9 artikla on nykysopimuksiin verrattuna uusi, ja siinä määrätään, että Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit päättävät yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä unionissa.

10 artiklassa määrätään, että unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi (niin sanottu COSAC) voi saat-

taa aiheellisina pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Määräys vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 4 kohdan määräystä. Edelleen 10 artiklan mukaan konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa, myös niiden erityisvaliokuntien välillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Artiklan viimeinen virke, jonka mukaan konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa, vastaa nykyisen pöytäkirjan 7 kohtaa.

Pöytäkirja

toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta

Pöytäkirja käsittelee toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista unionin lainvalmisteluprosessissa. Pöytäkirjaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta on otettu uudistettuina elementtejä nykyisestä EY-sopimukseen liitetystä samannimisestä pöytäkirjasta (nro 30). Pöytäkirjaa kehitettiin merkittävästi perustuslakisopimusta koskeneiden neuvottelujen yhteydessä, ja se muodosti perustuslakisopimukseen liitetyn pöytäkirjan nro 2. Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan verrattuna toissijaisuusperiaatteen valvontamekanismeja on vahvistettu edelleen. Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan verrattuna kansallisille parlamenteille annettavaa aikaa tarkastella lainsäädäntöehdotuksia ja antaa perusteltu lausunto toissijaisuudesta pidennetään kuudesta viikosta kahdeksaan viikkoon. Pöytäkirjaan on tehty perustuslakisopimukseen verrattuna säädösinstrumentteja koskeva horisontaalimuutos.

1 artikla, jossa määrätään, että toimielimet huolehtivat jatkuvasti toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 1 kohta.

2 artikla, joka koskee komission velvollisuutta kuulla eri tahoja ennen kuin se tekee esityksen lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 9 kohdan ensimmäistä luetelmakohtaa. Uutta on kuitenkin artiklaan lisätty maininta siitä, että kuulemisessa on otettava huomioon suunniteltujen toimien paikallinen ulottuvuus ja että päätös olla järjestämättä kuulemista poikkeukselliseen kiireeseen vedoten on perusteltava esityksessä. Sen sijaan nykyisen pöytäkirjan mukainen mahdollisuus olla järjestämättä kuulemista luottamuksellisiin seikkoihin vedoten on poistettu.

3 artiklassa määritellään käsite "esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi". Käsitteellä tarkoitetaan sellaisia komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteita, Euroopan keskuspankin suosituksia tai Euroo-

pan investointipankin tai unionin tuomioistuimen pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen (jäljempänä lainsäädäntöesitys) antaminen.

4 artikla koskee kansallisille parlamenteille tiedotettavia lainsäädäntöesityksiä. Artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että komissio toimittaa kyseiset esityksensä kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle.

Artiklan toisessa kohdassa määrätään, että Euroopan parlamentti toimittaa lainsäädäntöesityksensä sekä muutetut lainsäädäntöesityksensä kansallisille parlamenteille.

Artiklan kolmannessa kohdassa määrätään, että neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta peräisin olevat lainsäädäntöesitykset sekä muutetut esitykset kansallisille parlamenteille.

Artiklan neljännen kohdan mukaan Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi.

5 artikla, joka koskee velvollisuutta perustella lainsäädäntöesitys toissijaisuusperiaatteen soveltamisen kannalta, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 4 kohtaa sekä 9 kohdan toista luetelmakohtaa. Perusteluvelvollisuutta on kuitenkin täsmennetty niin, että yksityiskohtaiset perustelut on aina annettava eikä se ole enää harkinnanvaraista. Esitykseen liitettävässä selvityksessä toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta on myös esitettävä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida esityksen rahoitusvaikutuksia. Jos on kyse direktiivistä, on myös esitettävä tietoja lainsäädäntöesityksen vaikutuksista lainsäädäntöön, joka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön, sekä tarvittaessa vaikutuksista alueelliseen lainsäädäntöön.

6 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan kansallinen parlamentti tai sen kamari voi kahdeksan viikon kuluessa siitä, kun lainsäädäntöesitys on toimitettu sille, antaa perustel-

lun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Lausunto toimitetaan Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille. Kansallisten parlamenttien on tarvittaessa itse järjestettävä alueellisten parlamenttien kuuleminen. Alueellisille parlamenteille ei siis ole varattu itsenäistä mahdollisuutta toimittaa lausuntoa unionille. Perustuslakisopimukseen verrattuna määräaika on pidennetty kuudesta viikosta kahdeksaan.

Artiklan toinen kohta koskee tilannetta, jossa lainsäädäntöesitys on peräisin jäsenvaltioiden ryhmältä. Tässä tilanteessa neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon näiden maiden hallituksille.

Artiklan kolmas kohta koskee tilannetta, jossa lainsäädäntöesitys on peräisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta. Tässä tilanteessa neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon asianomaiselle toimielimelle tai laitokselle.

7 artiklan 1 kohdan mukaan unionin lainsäädäntöesityksen tekijä ottaa huomioon kansallisten parlamenttien perustellut lausunnot.

Artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan kullakin kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä ja nämä äänet jakautuvat kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni.

Artiklan 2 kohdan mukaan lainsäädäntöesitystä on tarkasteltava uudelleen, jos riittävän monta kansallista parlamenttia on käyttänyt äänioikeuttaan ja antanut perustellun lausunnon toissijaisuusperiaatteen noudattamatta jättämisestä. Pääsäännön mukaan tämä edellyttää, että vähintään kolmasosa artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta kokonaisuäänimäärästä edustaa käsitystä, jonka mukaan toissijaisuusperiaatetta ei ole noudatettu. Tarvittava äänten vähimmäismäärä on kuitenkin vain neljännes, kun on kyse oikeus- ja sisäasioiden aluetta koskevan SEUT 61 i artiklan perusteella tehdystä lainsäädäntöesityksestä.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan lainsäädäntöesityksen tekijä voi tarkasteltuaan esitystään uudelleen päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Tämä päätös on perusteltava.

Artiklan 3 kohdan mukaan ehdotusta on tarkasteltava uudelleen, jos lisäksi tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudatettaessa vähintään yksinkertainen enemmistö kansallisten parlamenttien 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta äänimäärästä edustaa käsitystä, jonka mukaan toissijaisuusperiaatetta ei ole noudatettu. Komissio voi päättää joko pitää ehdotuksen voimassa, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Määräys on täysin uusi, eikä se sisältynyt perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan. Määräyksen perusteella enemmistö kansallisista parlamenteista voi jatkaa tarkasteluprosessia siitä, onko ehdotus periaatteen mukainen.

Artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan komission on esitettävä perustellussa lausunnossa syyt, joiden vuoksi ehdotuksen katsotaan olevan toissijaisuusperiaatteen mukainen, jos se päättää pitää ehdotuksen voimassa. Perusteltu lausunto sekä kansallisten parlamenttien lausunnot toimitetaan unionin lainsäätäjälle, joka ottaa ne huomioon menettelyn aikana. Ennen ensimmäisen käsittelyn päättämistä lainsäätäjä tarkastelee lainsäädäntöehdotuksen toissijaisuusperiaatteen mukaisuutta ottaen erityisesti huomioon kansallisten parlamenttien enemmistön ilmaiset yhteiset perusteet sekä komission lausunnon. Jos lainsäätäjä katsoo neuvoston jäsenten 55 prosentin enemmistöllä tai Euroopan parlamentissa annettujen äänten enemmistöllä, että ehdotus ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen, päättyy lainsäädäntöehdotuksen käsittely.

8 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka perustuvat siihen, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta. Nämä kanteet pannaan vireille jäsenvaltioiden toimesta SEUT 230 artiklan määräysten mukaisesti. Jäsenvaltio voi myös sisäisen oikeusjärjestyksensä mukaisesti omissa nimissään panna kanteen vireille kansallisen parlamenttinsa tai sen kamarin puolesta.

Artiklan toisen kohdan mukaan myös alueiden komitea voi panna vireille artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettua kanteen, kun on kyse sellaisesta lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävästä säädöksestä, jonka hy-

väksyminen edellyttää perussopimusten mukaan komitean kuulemista.

9 artikla koskee komission velvollisuutta antaa vuosittain selvitys SEU 3 b artiklan sisältämien toimivallan käyttöä koskevien pe-

riaatteiden soveltamisesta. Määräys vastaa nykyisen pöytäkirjan 9 kohdan neljättä luetelmakohtaa.

Pöytäkirja

euroryhmästä

Euroryhmää käsittelevä pöytäkirja on nykyisyyteen verrattuna uusi, ja siihen on kirjattu niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, talousministerien epävirallista yhteistyömuotoa koskevat määräykset. Euroalueen valtioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamista pyritään parantamaan vahvistamalla tällä pöytäkirjalla jo nyt käytännössä toimiva niin sanottu euroryhmä. Pöytäkirjaan on kirjattu euroryhmän toimintaa koskevat määräykset suurin piirtein sen nykyistä toimintaa vastaavasti. Pöytäkirja vastaa perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa nro 12.

1 artiklan mukaan niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, kokoontuvat keskenään epävirallisiin kokouksiin. Näitä kokouksia pidetään tarvittaessa, ja niissä keskustellaan aiheista, jotka liittyvät näiden valtioiden yhteistä rahaa koskeviin erityisiin tehtäviin. Komissio ja Euroopan keskuspankki kutsutaan osallistumaan näihin

kokouksiin. Ryhmän kokousten valmistelu tulee tapahtumaan kuten nykyisinkin SEU 114 artiklassa tarkoitetussa talous- ja rahoituskomiteassa euron käyttöön ottaneiden maiden edustajien kokoonpanossa.

2 artiklan mukaan niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, valitsevat puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi näiden jäsenvaltioiden enemmistöllä.

Pöytäkirja vahvistaa euroryhmän toiminnan jatkumisen epävirallisena. Tämä ei vähennä yhteistyön merkitystä, joka on kaiken aikaa lisääntynyt ja tulee muuttumaan luonteeltaan sitä mukaa, kun euroalueen jäsenmäärä kasvaa ja euron asema globalissa taloudessa vahvistuu. Kuten Wienin Eurooppa-neuvostossa vuonna 1998 todettiin, epävirallinen euroryhmä tarjoaa väylän euroalueen valtiovarainministereiden ja Euroopan keskuspankin väliseen vuoropuheluun.

Pöytäkirja

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklaan perustuvasta pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä

Pöytäkirjassa määrätään tietyistä voimavaroista, joihin jäsenvaltion on sitouduttava voidakseen osallistua SEU 28 a artiklan 6 kohdassa ja 28 e artiklassa tarkoitettuun pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön. Pöytäkirja on nykyisyyteen verrattuna uusi. Samansisältöinen pöytäkirja sisältyy perustuslakisopimukseen (pöytäkirja nro 23).

1 artiklan mukaan yhteistyöhön voivat osallistua jäsenvaltiot, jotka Lissabonin so-

pimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien sitoutuvat täyttämään tämän artiklan mukaiset puolustusvoimavarojaan koskevat vaatimukset ja tavoitteet.

Artiklan a alakohdan mukaan yhteistyöhön voivat liittyä jäsenvaltiot, jotka sitoutuvat kehittämään puolustusvoimavarojaan kehittämällä kansallisia voimavaratarjouksiaan, osallistumalla tarvittaessa monikansallisiin joukkoihin, tärkeimpiin eurooppalaisiin puo-

lustustarvikeohjelmiin ja Euroopan puolustusviraston toimintaan.

Artiklan b alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden edellytetään sitoutuvan siihen, että niillä on viimeistään vuonna 2010 valmiudet antaa unionin käyttöön taisteluyksiköitä, joilla on omia tukitoimintoja ja kyky aloittaa SEU 28 b artiklassa tarkoitettujen tehtävien toteuttaminen 5-30 vuorokauden kuluessa erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien esittämiin pyyntöihin vastaamiseksi. Yksiköitä on voitava ylläpitää aluksi 30 vuorokauden ja tarvittaessa ainakin 120 vuorokauden ajan. Alakohdan yhteydessä on huomiotettava, että kesäkuussa 2004 Eurooppa-neuvostossa hyväksytyn niin sanotun yleistaivoite 2010:n mukaiset toimet nopean toiminnan joukkojen muodostamiseksi on jo aloitettu. EU:n taisteluosastot ovat olleet täydessä toimintavalmiudessa 1 päivästä tammikuuta 2007 lähtien.

2 artiklassa määrätään tarkemmin velvoitteista, joihin pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden on sitouduttava 1 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Artiklan a alakohdan mukaan osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat tekemään Lissabonin sopimuksen voimaantuloajankohdasta lähtien yhteistyötä puolustustarvikkeisiin liittyvien investointimenojen tasoa koskevien hyväksytyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja tarkastelemaan näitä tavoitteita säännöllisesti uudelleen unionin turvallisuusympäristön ja kansainvälisten velvoitteiden valossa.

Artiklan b alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua mahdollisuuksien mukaan lähentämään puolustusalan välineitään muun muassa yhdenmukaistamalla sotilaallisten tarpeiden määrittelyn, kokoomalla puolustusvoimavaransa yhteen ja tarvittaessa erikoistumalla sekä edistämällä yhteistyötä koulutuksen ja logistiikan alalla.

Artiklan c alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä joukkojensa käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi muun muassa määrittelemällä joukkojen käyttöön antamista koskevat yhteiset tavoitteet sekä mahdollisesti myös tarkastelemalla uudelleen kansallisia päätöksentekomenettelyjä.

Artiklan d alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua tekemään yhteistyötä sen varmistamiseksi, että ne toteutavat voimavarojen kehittämisjärjestelyn puitteissa todettujen puutteiden korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niitä koskevia sitoumuksia Pohjois-Atlantin liitossa.

Artiklan e alakohdan mukaan osallistuvien jäsenvaltioiden tulee sitoutua osallistumaan tarvittaessa Euroopan puolustusviraston puitteissa tärkeimpien yhteisten tai eurooppalaisten puolustustarvikeohjelmien kehittämiseen.

3 artiklan mukaan Euroopan puolustusvirasto ottaa osaa pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden voimavaratarjousten säännölliseen arviointiin, erityisesti kun on kyse sellaisista tarjouksista, joiden tekemisessä on noudatettu muun muassa 2 artiklan perusteella laadittavia arviointiperusteita. Euroopan puolustusvirasto antaa voimavaratarjouksista kertomuksen vähintään kerran vuodessa. Arviointia voidaan käyttää pohjana neuvoston SEU 28 e artiklan mukaisesti hyväksymille suosituksille ja päätöksille, jotka koskevat pysyvän rakenteellisen yhteistyön ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelon vahvistamista, myöhemmin mukaan tulevan jäsenvaltion osallistumisen vahvistamista tai jäsenvaltion osallistumisen keskeyttämistä.

Pöytäkirja

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta, joka koskee liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4 päivänä marraskuuta 1950 tehtyyn yleissopimukseen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) liittymistä koskeva pöytäkirja on nykyisiin perussopimuksiin verrattuna uusi, ja sillä pyritään turvaamaan tietyt unionin erityispiirteet sekä jäsenvaltioiden asema unionin liittyessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Lissabonin sopimuksella sisällytetään SEU 6 artiklan 2 kohtaan uusi oikeusperusta, jonka myötä Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyminen tulee mahdolliseksi. Pöytäkirja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen pöytäkirja nro 32.

1 artiklan a alakohdan mukaan unionin ja sen oikeuden erityispiirteiden säilyttämiseksi unionin liittyessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen tätä koskevassa liittymissopimuksessa on erityisesti määrättävä menettelysäännöistä, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen seurantaelinten toimintaan.

Artiklan b alakohdan mukaan on myös määrättävä tarpeellisista järjestelyistä, joilla

varmistetaan, että unionin ulkopuolisten valtioiden esittämät kanteet sekä yksityiset valitukset osoitetaan tapauksen mukaan jäsenvaltioille ja/tai unionille.

2 artiklan mukaan liittymissopimuksessa on varmistettava, ettei unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen vaikuta unionin toimivaltaan tai sen toimielinten toimivaltuuksiin. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, ettei liittyminen mitenkään vaikuta siihen asemaan, joka jäsenvaltioilla on Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja erityisesti siihen liitettyjen pöytäkirjojen mukaan, eikä se saa vaikuttaa myöskään jäsenvaltioiden Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan mukaisesti toteuttamiin poikkeaviin toimenpiteisiin tai 57 artiklan mukaisesti teke-miin varauksiin.

3 artiklan mukaan mitkään Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset eivät saa vaikuttaa SEUT 292 artiklan soveltamiseen. Kyseisen artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ratkaistava perussopimusten tulkintaa ja soveltamista koskevat riidat perussopimusten määräysten mukaisesti.

Pöytäkirja

sisämarkkinoista ja kilpailusta

Lissabonin sopimukseen vuoden 2007 HVK:ssa liitettyssä pöytäkirjassa sopimuspuolet katsovat, että SEU 2 artiklassa määritelty tavoite sisämarkkinoiden luomisesta käsittää järjestelmän, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy. Sopimuspuolet sopivat, että unioni toteuttaa toimenpiteitä tämän tavoitteen toteuttamiseksi perussopimusten, mukaan lukien niin kutsuttuna joustolausekkeena toimivan SEUT 308 artiklan, mukaisesti.

Pöytäkirjan tarkoituksena on vahvistaa, että kilpailun vääristymien poistaminen kuuluu unionin tavoitteisiin ja sitä voidaan näin ollen toteuttaa myös SEUT 308 artiklan nojalla. Sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen määritellään jatkossakin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvaksi, ja siitä määrätään SEUT 81–86 artiklassa.

Pöytäkirja

Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan

Pöytäkirjassa rajataan unionin perusoikeuskirjan soveltamista Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan lakien, asetusten ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta sekä sen kuulumista tuomioistuinten toimivaltaan näissä jäsenvaltioissa. Pöytäkirjaan sisältyvät viittaukset tiettyjen perusoikeuskirjan määräysten soveltamiseen eivät vaikuta perusoikeuskirjan muiden määräysten soveltamiseen, eikä pöytäkirja vaikuta perusoikeuskirjan soveltamiseen muihin jäsenvaltioihin. Pöytäkirja ei myöskään vaikuta Puolan eikä Yhdistyneen kuningaskunnan muihin velvoitteisiin, jotka johtuvat EU-sopimuksesta, EUT-sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä. Nykytilaan nähden pöytäkirja on uusi. Vastaavaa pöytäkirjaa ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

Pöytäkirjaan liittyy Puolan yksipuolinen julistus nro 62, jonka sisältöä selvitetään julistuksia koskeissa yksityiskohtaisissa perusteluissa. Julistuksessa Puola korostaa kunnioitettavaa täysimääräisesti sosiaalisia ja työntekijöiden oikeuksia ja erityisesti perusoikeuskirjan IV osastoon sisältyviä oikeuksia.

1 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjalla ei laajenneta Euroopan unionin tuomioistuimen eikä minkään Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimen toimivaltaa siten, että tuomioistuin voisi todeta, että näiden jäsenvaltioiden lait, asetukset tai hallinnolliset määräykset, käytännöt tai toiminnot eivät vastaa perusoikeuskirjassa vahvistettuja perusoikeuksia, vapauksia ja periaatteita. Artiklan 2 kohdassa määrätään, ettei mikään perusoikeuskirjan IV osastossa luo Puolaan tai Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovellettavia tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia oikeuksia, paitsi siltä osin kuin Puola tai Yhdistynyt kuningaskunta on säätänyt tällaisista oikeuksista kansallisessa lainsäädännössään.

2 artiklan mukaan siinä tapauksessa, että perusoikeuskirjassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, sitä sovelletaan Puolassa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain siinä määrin kuin sen sisältämät oikeudet tai periaatteet on tunnustettu Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä tai käytännöissä.

Pöytäkirja

jaetun toimivallan käytöstä

Pöytäkirjan mukaan EUT-sopimuksen jaetua toimivaltaa koskevan 2 a artiklan 2 kohdan osalta, unionin toteuttaessa toimintaa tietyllä alalla, tämä toimivallan käytön soveltamisala ei kata kuin kyseessä olevassa unionin säädöksessä säädellyt asiat, eikä se siten koske asianomaista alaa kokonaisuudessaan.

Tarkoituksena on korostaa sitä, että jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa kyseisessä kohdassa tarkoitettulla alalla edelleen siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaansa. Nykytilaan nähden pöytäkirja on uusi. Vastaavaa pöytäkirjaa ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

Pöytäkirja

yleistä etua koskevista palveluista

Lissabonin sopimukseen vuoden 2007 HVK:ssa liitettyssä pöytäkirjassa yleistä etua koskevista palveluista on haluttu korostaa niiden merkitystä ja sopia niiden tulkintaa koskevista määräyksistä.

Pöytäkirjan *ensimmäisessä artiklassa* luetellaan niitä unionin yhteisiä arvoja, jotka liittyvät yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin ja jotka tulee ottaa huomioon niitä tarjottaessa. Näitä ovat muun muassa kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten keskeinen asema ja laaja harkintavaltia niiden tarjotessa, tilatessa ja järjestäessä yleistä taloudellista etua koskevia palveluja mahdollisimman hyvin käyttäjien tarpeita vastaten. Lisäksi huomioon tulee ottaa yleistä

taloudellista etua koskevien eri palveluiden erilaisuus ja erot käyttäjien tarpeissa ja mieltymyksissä, jotka voivat johtua erilaisista maantieteellisistä, yhteiskunnallisista tai kulttuurisista tilanteista. Myös laadun ja turvallisuuden korkea taso, kohtuuhintaisuus, yhdenvertainen kohtelu sekä yleinen saatavuus ja käyttäjien oikeuksien edistäminen on otettava tässä yhteydessä huomioon.

Pöytäkirjan *toisessa artiklassa* vahvistetaan edelleen, että perussopimusten määräykset eivät millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista, etua koskevia palveluja.

Pöytäkirja

neuvoston päätöksestä, joka koskee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen

Pöytäkirja niin kutsutusta Ioanninan kompromissista, eli neuvoston päätöksestä, joka koskee SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen (jäljempänä päätös), on uusi. Ioanninan kompromissista saavutetulla yhteisymmärryksellä oli Lissabonin sopimusta hyväksyttäessä ratkaiseva merkitys joillekin jäsenvaltioille. Luonnos pöytäkirjassa tarkoitettu päätökseksi esitetään päätösiakirjaan sisältyvässä julistuksessa nro 7.

Ainoassa artiklassa määrätään, että ennen kuin neuvosto tarkastelee ehdotusta, jolla pyritään joko muuttamaan tai kumoamaan päätös tai jokin sen säännöksistä taikka muuttamaan välillisesti sen soveltamisalaa tai merkitystä jotain toista unionin säädöstä muuttamalla, Eurooppa-neuvosto käsittelee alustavasti kyseistä ehdotusta toimien yhteisymmärryksessä SEU 9 b artiklan 4 kohdan mukaisesti. Määräyksen mukaan päätöstä ei voida muuttaa määränemmistöllä ilman Eurooppa-neuvostossa saavutettavaa yhteisymmärrystä.

Pöytäkirja

siirtymämääräyksistä

Pöytäkirja on uusi ja sisältää määräykset Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä kos-

kevista siirtymämääräyksistä sekä siirtymämääräykset ennen Lissabonin sopimuksen

voimaantuloa annetuista EU-sopimuksen V ja VI osastoon perustuvista säädöksistä. Pöytäkirja vastaa toimielimiä koskevien määräysten osalta sisällöllisesti pääpiirteissään perustuslakiosopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 34) Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä koskevista siirtymämääräyksistä. Keskeisin muutos suhteessa perustuslakiosopimukseen liittyy päätökseen siirtää määräenemmistöpäätöksentekoon liittyvien uusien äänestysääntöjen käyttöön ottamista vuodesta 2009 vuoteen 2014. Pöytäkirjaa on mukautettu myös siitä syystä, että Bulgaria ja Romania ovat liittyneet unionin jäseniksi perustuslakiosopimusta koskeneiden neuvottelujen loppuunsaattamisen jälkeen. Erot perustuslakiosopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan verrattuna on selvitetty alla. Lisäksi pöytäkirjaa on täydennetty määräyksillä, jotka koskevat EU-sopimuksen nojalla aiemmin annettujen säädösten oikeusvaikutuksia sekä toimielinten toimivaltuuksia suhteessa nykyisen III pilarin alalla (poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö) annettuihin säädöksiin.

1 artikla sisältää perussopimusten määrittelyn.

2 artikla sisältää Euroopan parlamenttia koskevat määräykset. Artiklan 1 kohdassa määrätään, että Eurooppa-neuvosto tekee SEU 9 a artiklan 2 kohdan toisen alakohdan nojalla päätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta hyvissä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja.

Artiklan 2 kohta sisältää määräykset Euroopan parlamenttiin kustakin maasta valittavien edustajien kokoonpanon ja lukumäärän säilymisestä vaalikauden 2004–2009 ajan samoina kuin ne ovat Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

3 artikla sisältää määräenemmistöä koskevat määräykset. Artiklan 1 kohdassa määrätään määräenemmistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevien sääntöjen voimaantulosta. SEU 9 c artiklan 4 kohdan mukaisesti määräenemmistön määrittelyä koskevat SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2014. Perustuslakiosopimukseen liitetyn pöytäkirjan mukaan kyseiset määräykset olisivat tulleet voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009 samana vuonna pidettävien Euroopan parlamentin

vaalien jälkeen, kun Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva eurooppapäätös olisi tehty.

Artiklan 2 kohta on uusi. Sen mukaan neuvoston jäsen voi määräenemmistöpäätöstä tehtäessä 1 päivänä marraskuuta 2014 ja 31 päivänä maaliskuuta 2017 välisenä aikana pyytää, että ratkaisu tehdään 3 kohdassa määritellyllä määräenemmistöllä. Tällöin sovelletaan 3 artiklan 3 ja 4 kohtaa.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että 31 päivään lokakuuta 2014 sovelletaan nykyistä äänenpainotusmenettelyä, kuitenkin niin, etteivät Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja SEUT 201 a artiklan määräämällä tavalla osallistu Eurooppa-neuvoston äänestyksiin. Perustuslakiosopimuksen mukaan nykyisiä äänenpainotuksia olisi sovellettu 31 päivään marraskuuta 2009 saakka.

Artiklan 3 kohdan toiseen alakohtaan on sisällytetty taulukko, jossa vahvistetaan neuvoston jäsenten tämänhetkinen äänenpainotus. Taulukko vastaa muutoin 1 päivänä toukokuuta 2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 12 artiklaa sekä perustuslakiosopimukseen liitetyn pöytäkirjan taulukkoon sisällytettyjä äänimääriä, mutta siihen on sisällytetty Bulgarian ja Romanian äänimäärät. Bulgarialla on 10 ääntä ja Romanialla 14. Kyseiset äänimäärät on määritelty Bulgarian ja Romanian liittymissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa Bulgarian ja Romanian Euroopan unioniin liittymistä koskevista ehdoista ja menettelyistä.

Artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa määrätään määräenemmistöstä silloin, kun ratkaisu tehdään komission ehdotuksesta. Tällöin edellytyksenä on vähintään 255 puoltavaa ääntä, jotka edustavat jäsenten enemmistöä. Muissa tapauksissa edellytyksenä on vähintään 255 puoltavaa ääntä, jotka edustavat ainakin kahta kolmasosaa jäsenistä. Ennen Bulgarian ja Romanian liittymistä tehtyyn perustuslakiosopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa vähimmäisäänimääräksi määriteltiin 232.

Artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa määrätään Eurooppa-neuvoston tai neuvoston jäsenen mahdollisuudesta pyytää tarkistettavaksi, että määräenemmistö edustaa vähintään 62 prosenttia unionin väestöstä.

Jos tämä ehto ei täyty, ei kyseistä säädöstä voida antaa. Määräys vastaa 1 päivänä toukokuuta 2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 12 artiklaa.

Perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan verrattuna artiklasta on poistettu 3 kohta, joka koski tilannetta, jossa unioniin liittyi uusia jäseniä. Kyseisessä perustuslakisopimuksen pöytäkirjan kohdassa viitataan Nizzan sopimuksen liitteenä olevaan julistukseen nro 20 sisältyvään taulukkoon sekä julistuksessa nro 21 määriteltyyn määränemmistöön vaadittavaan äänimäärään tilanteessa, jolloin unioniin on liittynyt Bulgaria ja Romania.

Artiklan 4 kohta sisältää määräyksen määränemmistön määritelmää koskevista siirtymämääräyksistä niissä tapauksissa, joissa kaikki neuvoston jäsenet eivät osallistu äänestykseen. Määräyksen mukaan 31 päivään lokakuuta 2014 asti määränemmistöllä tarkoitetaan näissä tapauksissa yhtä suurta osuutta päätöksentekoon osallistuvien neuvoston jäsenten painotetuista äänistä ja yhtä suurta osuutta kyseisten jäsenten määrästä sekä tarvittaessa yhtä suurta prosentuaalista osuutta näiden väestöstä kuin artiklan 3 kohdassa määrätään. Perustuslakisopimukseen liitetty pöytäkirja sisältää luettelon niistä määränemmistön määrittelyä koskeneista määräyksistä, jotka olisivat tulleet voimaan 1 päivänä marraskuuta 2009.

4 artiklassa määrätään neuvoston kokoonpanoista siihen asti, kunnes niitä koskeva SEU 9 c artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohdan mukainen Eurooppa-neuvoston määränemmistöllä tehtävä päätös on tullut voimaan. Kyseisenä aikana neuvosto voi SEU 9 c artiklan 6 kohdan toisen ja kolmannen alakohdan mukaisesti kokoontua yleisten asioiden neuvoston sekä ulkosuhdeneuvoston kokoonpanojen lisäksi muissa kokoonpanoissa, joita koskevan luettelon yleisten asioiden neuvosto vahvistaa yksinkertaisella enemmistöllä tehtävällä päätöksellä.

5 artikla sisältää komissiota ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa koskevat siirtymämääräykset. Artiklassa määrätään Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevien komission jäsenten pysymisestä virassaan toimikautensa loppuun saakka. Sen komission jäse-

nen, jolla on sama kansalaisuus kuin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, toimikausi kuitenkin päättyy samana päivänä, jona korkea edustaja nimitetään.

6 artikla sisältää määräykset yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin toimikausien päättymisestä Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä. Neuvosto nimittää uuden pääsihteerin SEUT 207 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

7 artikla sisältää talous- ja sosiaalikomiteaa koskevat siirtymämääräykset. Artiklassa vahvistetaan talous- ja sosiaalikomitean jäsenmäärä ja paikkojen jakautuminen SEUT 258 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka. Taulukko vastaa 1 päivänä toukokuuta 2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 14 artiklaa ja perustuslakisopimukseen liitetyn pöytäkirjan taulukkoon sisällytettyjä äänimääriä Bulgarian ja Romanian äänimäärillä lisättyinä. Bulgarialla on 12 ääntä ja Romanialla 15. Kyseiset äänimäärät on määritelty Bulgarian ja Romanian liittymissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa Bulgarian ja Romanian Euroopan unioniin liittymistä koskevista ehdoista ja menettelyistä.

8 artikla sisältää alueiden komiteaa koskevat siirtymämääräykset. Artiklassa vahvistetaan alueiden komitean jäsenmäärä ja paikkojen jakautuminen SEUT 263 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka. Artiklaan on sisällytetty taulukko, jossa vahvistetaan alueiden komiteaan kustakin jäsenvaltiosta valittavien edustajien tämänhetkinen lukumäärä. Taulukko vastaa 1 päivänä toukokuuta 2004 unionin jäseneksi liittyneen kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen 15 artiklaa ja perustuslakisopimukseen liitetyn pöytäkirjan taulukkoon sisällytettyjä äänimääriä Bulgarian ja Romanian äänimäärillä lisättyinä. Bulgarialla on 12 ääntä ja Romanialla 15. Kyseiset äänimäärät on määritelty Bulgarian ja Romanian liittymissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa Bulgarian ja Romanian Euroopan unioniin liittymistä koskevista ehdoista ja menettelyistä.

9 artikla sisältää määräyksen, joka koskee ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa EU-sopimuksen V ja VI osaston määräysten nojalla hyväksytyjen säädösten oikeusvaiku-

tuksia. Vastaavaa artiklaa ei sisälly perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan. Määräyksen mukaan EU-sopimukseen perustuvien unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin niitä ei kumota, julisteta mitättömiksi tai muuteta perussopimusten nojalla. Sama koskee myös EU-sopimuksen nojalla tehtyjä jäsenvaltioiden välisiä yleissopimuksia.

10 artikla sisältää erityismääräykset, jotka koskevat nykyisen kolmannen pilarin (poliisiyhteistyö ja rikosoikeudellinen yhteistyö) alalla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa annettuja säädöksiä. Vastaavaa artiklaa ei sisälly perustuslakisopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan.

Artiklan 1 kohta sisältää määräyksen, joka koskee toimielinten toimivaltaa suhteessa ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa annettuihin säädöksiin. Määräyksen mukaan SEUT 226 artiklan mukaista komission toimivaltaa ei sovelleta ja nykyisen EU-sopimuksen VI osaston mukainen Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan, myös siltä osin kuin se koskee jäsenvaltioiden mahdollisuutta hyväksyä tuomioistuimen toimivalta antaa ennakkoratkaisuja nykyisen SEU 35 artiklan 2 kohdan nojalla.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa mainittujen säädösten muuttaminen johtaa kuitenkin siihen, että Lissabonin sopimuksella muutetut komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltuudet soveltuvat. Mainittujen toimielinten uudet toimivaltuudet soveltuvat muutetun säädöksen osalta niihin jäsenvaltioihin, joihin tätä muutettua säädöstä sovelletaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdassa määritelty siirtymätoimenpide lakkaa olemasta voimassa viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä. Lissabonin sopimuksen mukaiset uudet toimivaltuudet tulevat siten voimaan viimeistään sanotun viiden vuoden siirtymäajan jälkeen.

Artiklan 4 kohdassa määrätään Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista erityisjärjestelyistä. Yhdistynyt kuningaskunta voi viimeis-

tään kuusi kuukautta ennen 3 kohdassa määritellyn viiden vuoden määräajan päättymistä ilmoittaa neuvostolle, ettei se hyväksy 1 kohdassa tarkoitettujen säädösten osalta komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa. Tällöin kaikki 1 kohdassa tarkoitettut säädökset, joita ei ole viiden vuoden siirtymäkauden aikana muutettu, lakkaavat koskemasta sitä siirtymäkauden päättyessä.

Artiklan 4 kohdan toisen alakohdan mukaan neuvosto määrittää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta ne tarvittavat seuraus- ja siirtymäjärjestelyt, joita Yhdistyneen kuningaskunnan ilmoituksesta seuraa. Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu päätöksen tekoon. Määräenemmistö määritellään SEUT 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan mukaan neuvosto voi määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tehdä myös päätöksen siitä, että Yhdistynyt kuningaskunta vastaa niistä välittömistä taloudellisista seurauksista, joita mahdollisesti väistämättä aiheutuu siitä, että se on lakannut osallistumassa 1 kohdassa määriteltyihin säädöksiin.

Artiklan 5 kohdan mukaan Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa neuvostolle haluavansa osallistua säädöksiin, joiden soveltaminen siihen on lakannut 4 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla. Tällöin sovelletaan tapauksesta riippuen Schengen-pöytäkirjaa tai Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta tehtyä pöytäkirjaa. Tällöin unionin toimielinten toimivalta kattaa perussopimuksissa määrättyllä tavalla myös Yhdistyneen kuningaskunnan eli Lissabonin sopimuksella uudistetut toimivaltuudet soveltuvat myös siihen. Pöytäkirjoja sovellettaessa tavoitteena on palauttaa Yhdistyneen kuningaskunnan mahdollisimman laaja osallistuminen unionin säännöstöön vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalla vahingoittamatta vakavasti kuitenkaan säännösten eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta.

*B. Lissabonin sopimukseen liitettävät pöytäkirjat***Pöytäkirja nro 1****Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta**

Pöytäkirjan 1 artiklan 1 kohdan mukaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä voimassa olevat pöytäkirjat, jotka on liitetty EU-sopimukseen, EY-sopimukseen ja/tai Eu-

roopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen, muutetaan alla selostettujen määräysten mukaisesti.

A. KAIKKIA PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT MUUTOKSET

Pöytäkirjan 1 artiklan 2 kohdan mukaan Lissabonin sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa määrättyjä, koko sopimusta koskevia muutoksia sovelletaan sen d, e ja j alakohtaa lukuun ottamatta myös 1. pöytäkirjan 1 artiklassa tarkoitettuihin pöytäkirjoihin. Lissabonin sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa määrättyjä horisontaalisia muutoksia on selvitetty edellä artiklaa koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta tehtyä pöytäkirjaa ja jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta tehtyä pöytäkirjaa lukuun ottamatta jokaisen 1 kohdassa tarkoitettujen pöytäkirjan johdanto-osan viimeinen kappale, jossa mainitaan se perussopimus tai ne perussopimukset, joihin kyseinen pöytäkirja liitetään, korvataan ilmaisulla "OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen". Yksittäisiä perussopimuksia täydentävät pöytäkirjat liittyvät jatkossa pääsääntöisesti siis sekä EU-sopimukseen että EUT-sopimukseen.

Pöytäkirjat EU:n tuomioistuimen perussäännöstä, EU:n toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista, Irlannin perustuslain 40.4.4. artiklasta ja EU:n erioikeuksista ja vapauksista liitetään

myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen.

Artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan korvataan kulloisessakin taivutusmuodossa sana "yhteisöt" sanalla "unioni" ja mukautetaan samassa lauseyhteydessä esiintyvät muut sanat tarvittaessa.

Artiklan 4 kohdassa mainituissa pöytäkirjoissa korvataan kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu "tämä sopimus" ilmaisulla "perussopimukset" ja viittaus EU-sopimukseen ja/tai EY-sopimukseen viittauksella perussopimukseen. Lisäksi muutetaan tämän mukaisesti taipuvat sanat tarvittaessa monikkoon. Artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja pöytäkirjoja ovat pöytäkirja EU:n tuomioistuimen perussäännöstä, pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä, pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevista menettelyistä, pöytäkirja Tanskaa koskevista määräyksistä, pöytäkirja Schengenin säännöstöstä, pöytäkirja EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta, pöytäkirja kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa, pöytäkirja jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta ja pöytäkirja EHTY:n perustamissopimuksen voimaantulon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästutkimusrahosta. Artiklan 4 kohdassa yksilöidään näiden pöytäkirjojen määräykset, joihin mukautukset kohdistuvat.

Artiklan 5 kohdassa mainituissa pöytäkirjoissa ja liitteissä korvataan ilmaisu "tämän sopimuksen" ilmaisulla "Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen". Artiklan 5 kohdassa tarkoitettuja pöytäkirjoja ja liitteitä ovat pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä, pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä, pöytäkirja SEY 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista, pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä, pöytäkirja taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta sekä liitteet I ja II. Artiklan 5 kohdassa yksilöidään näiden pöytäkirjojen ja liitteiden määräykset, joihin mukautukset kohdistuvat.

Artiklan 6 kohdassa mainituissa pöytäkirjoissa korvataan ilmaisu "tämän sopimuksen" ilmaisulla "mainitun sopimuksen". Artiklan 6 kohdassa tarkoitettuja pöytäkirjoja ovat pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä, pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä, pöytäkirja EY-sopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista ja pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä. Artiklan 6 kohdassa yksilöidään näiden pöytäkirjojen määräykset, joihin mukautukset kohdistuvat.

Artiklan 7 kohdan mukaan EU:n tuomioistuimen perussäännöstä ja EU:n erioikeuksista ja vapauksista tehtyihin pöytäkirjoihin lisätään ilmaisu "yksinkertaisella enemmistöllä" samaan lauseyhteyteen sanan "neuvosto" kanssa. Artiklan 7 kohdassa yksilöidään näiden pöytäkirjojen määräykset, joihin mukautukset kohdistuvat.

Artiklan 8 kohdassa mainituissa pöytäkirjoissa korvataan kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu "Euroopan yhteisöjen tuomioistuin", "yhteisöjen tuomioistuin" tai "yhteisön tuomioistuin" ilmaisulla "Euroopan unionin tuomioistuin". Artiklan 8 kohdassa tarkoitettuja pöytäkirjoja ovat pöytäkirja EU:n tuomioistuimen perussäännöstä, pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä, pöytäkirja EY:n toimielinten ja tiettyjen elinten ja yksikköjen sekä Europolin kotipaikan sijainnista, pöytäkirja yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista, pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta, pöytäkirja Tanskan asemasta ja pöytäkirja EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta. Artiklan 8 kohdassa yksilöidään näiden pöytäkirjojen määräykset, joihin mukautukset kohdistuvat.

B. ERITYISET MUUTOKSET

Kumotut pöytäkirjat

Pöytäkirjan 1 artiklan 9 kohdassa luetellaan pöytäkirjat, jotka kumotaan Lissabonin sopimuksella. Suluissa mainittu numero viittaa pöytäkirjoille perussopimusten konsolidoidussa toisinnossa annettuun numeroon.

EY-sopimukseen vuonna 1957 liitetty pöytäkirja (nro 12) Italiasta kumotaan. Pöytäkirja koskee pääosin Italian talouskasvua.

EY-sopimukseen vuonna 1957 liitetty pöytäkirja (nro 13) tietyistä maista peräisin olevista ja sieltä tulevista tavaroista, jotka saavat jossakin jäsenvaltiossa erityisen tuontikohtelun, kumotaan.

EY-sopimukseen vuonna 1992 liitetty pöytäkirja (nro 19) Euroopan rahapoliittisen in-

stituutin perussäännöstä kumotaan. Rahapoliittinen instituutti on lakkautettu, kun Euroopan keskuspankki aloitti toimintansa vuonna 1998.

Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen vuonna 1992 liitetty pöytäkirja (nro 24) siirtymisestä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheeseen kumotaan.

EY-sopimukseen vuonna 1992 liitetty pöytäkirja (nro 23) Portugalista kumotaan. Pöytäkirja koskee Azoreiden ja Madeiran autonomisille alueille annettua oikeutta hyötyä korottomasta luottojärjestelystä Banco de Portugalissa.

EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen vuonna 1997 liitetty pöytäkirja (nro 9) kansallisten kansanedustuslaitosten asemasta Euroopan unionissa korvataan uudella pöytäkirjalla kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa.

EY-sopimukseen vuonna 1997 liitetty pöytäkirja (nro 30) toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta korvataan uudella pöytäkirjalla toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta.

EY-sopimukseen vuonna 1997 liitetty pöytäkirja (nro 33) eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista kumotaan. Pöytäkirjan teksti siirretään SEUT 6 b artiklaan.

EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen vuonna 2001 liitetty pöytäkirja (nro 10) Eu-

roopan unionin laajentumisesta kumotaan. Pöytäkirja sisältää laajentumisen johdosta unionin toimielinjärjestelmään tehdyt muutokset, jotka korvautuvat Lissabonin sopimuksen toimielinjärjestelmää koskevilla uudistuksilla.

EY-sopimukseen vuonna 2001 liitetty pöytäkirja (nro 35) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 67 artiklasta kumotaan. Pöytäkirja koskee määränemistöpäätöksentekoon siirtymistä nykyisen EY-sopimuksen IV osaston (viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka sekä muu henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka) alalla 2004 alkaen.

Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö

Yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöön, josta Lissabonin sopimuksen myötä tulee Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö, tehdään teknisten mukautusten lisäksi seuraavassa kuvattuja sisällöllisiä muutoksia, jotka koskevat perussäännön 3, 13, 46 ja 64 artiklaa. Muutokset vastaavat perustuslakisopimuksessa perussääntöön tehtyjä muutoksia.

3 artikla koskee tuomarien lainkäyttöllistä koskemattomuutta, ja unionin tuomioistuin voi sen mukaan täysistuntopäätöksellä pidättää koskemattomuuden. Sen toiseen kohtaan on lisätty virke, jonka mukaan jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta. Samanlainen virke on lisätty tuomarien sivutoimia ja -tehtäviä koskevan 4 artiklan neljänteen kohtaan ja tuomarin tehtävistään vapauttamista ja eläke- ja muiden etujen epäämistä koskevan 6 artiklan ensimmäiseen kohtaan.

13 artiklassa määrätään avustavien esittelijöiden nimittämisestä. Kyseisen artiklan ensimmäisen kohdan mukaan avustavien esittelijöiden nimittämisestä määrätään ja heitä koskevat henkilöstösäännöt vahvistetaan tällä hetkellä neuvoston yksimielisellä päätöksellä yhteisöjen tuomioistuimen ehdotuksesta. Perussääntöä muutetaan siten, että Euroopan

parlamentti ja neuvosto säätävät tästä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen unionin tuomioistuimen pyynnöstä.

46 artiklaan, joka koskee sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta, on lisätty toinen kohta, jonka mukaan artiklaa sovelletaan myös sopimussuhteen ulkopuolista Euroopan keskuspankin vastuuta koskeviin asioihin.

64 artiklassa määrätään kieliä koskevasta järjestelystä. Nykyisen määräyksen mukaan tuomioistuinten työjärjestyksissä olevaa kieliä koskevaa järjestelyä sovelletaan, kunnes perussäännössä annetaan määräykset kieliä koskevasta järjestelystä. Määräystä muutetaan siten, että säännöt Euroopan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kieliä koskevasta järjestelystä vahvistetaan neuvoston yksimielisesti antamalla asetuksella joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komission ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen taikka komission ehdotuksesta unionin tuomioistuimen ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen. Lisäksi perussäännössä määrätään nykyisin, että työjärjestyksen määräyksiä tältä osin voidaan muuttaa tai kumota ainoastaan perussäännön muuttamista koskevaa menettelyä noudattaen. Määräystä muutetaan siten, että määräysten muuttaminen tai kumoaminen edellyttää neuvoston yksimielistä hyväksyntää.

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö

Pöytäkirjalla muutetaan EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 18) Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä. Pöytäkirjasta on poistettu kaikki määräykset, jotka liittyvät Euroopan keskuspankin perustamiseen, koska Euroopan keskuspankki on jo perustettu. Tämän seurauksena pöytäkirjan artiklanumerointi on muuttunut jonkin verran. Pöytäkirjassa ei enää käytetä lyhenteitä Euroopan keskuspankista tai Euroopan keskuspankkijärjestelmästä. Pöytäkirjassa viitataan myös euroon aiemman ecun sijaan. Samoin pöytäkirjan terminologia ja viittaukset nykyisten perussopimusten artikloihin on päivitetty. Seuraavassa selostetaan ne artikkelit, jotka ovat asiasisällöltään muuttuneet. Sisällöllisesti pöytäkirja vastaa perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä.

1 artiklaan, joka koskee Euroopan keskuspankkijärjestelmää, on lisätty uusi määritelmä eurojärjestelmästä, jonka muodostavat Euroopan keskuspankki ja euron käyttöön otaneiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit. Muilta osin artikla päivitettyinä vastaa asiallisesti nykyistä.

10 artiklaa, joka koskee Euroopan keskuspankin neuvostoa, on muutettu siten, että Nizzan sopimuksella nykyiseen pöytäkirjaan liitetty 6 kohta (valtuuslause neuvoston äänivaltaisia jäseniä koskevien määräysten muuttamiseksi yksinkertaistetulla menettelyllä) on siirretty 40 artiklan 2 kohdaksi. Pöytäkirjan 10 artiklan 2 kohtaa muutettiin 21 päivänä maaliskuuta 2003 tehdyllä Eurooppa-neuvoston päätöksellä, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet (ks. HE 9/2004 vp).

11 artiklaa, joka koskee Euroopan keskuspankin johtokuntaa, muutetaan siten, että Eurooppa-neuvosto tekee johtokunnan jäsenen nimittämispäätöksen määränemmistöllä. Nykyisen määräyksen mukaan päätös tehdään yhteisellä sopimuksella.

12–28 artiklaa, jotka koskevat muun muassa Euroopan keskuspankin päätöksenteon velvollisuuksia, puheenjohtajan asemaa, kansallisten keskuspankkien velvollisuuksia sekä Euroopan keskuspankkijärjes-

telmän rahapoliittisia tehtäviä ja toimia, ei muuteta.

29 artiklaa, joka koskee Euroopan keskuspankin pääoman jakoperustetta, täsmennetään siten, että jako-osuuksia pankin pääomassa laskettaessa prosenttiosuus pyöristetään lähimpään 0,0001 prosenttiyksikön kerrannaiseen nykyisen 0,05 prosenttiyksikön kerrannaisen sijaan.

30–31 artiklaa, jotka koskevat valuuttavarantosaamisten siirtoa Euroopan keskuspankille ja kansallisten keskuspankkien hallussa olevia valuuttavarantosaamisia, ei muuteta.

32 artiklaa, joka koskee Euroopan keskuspankin rahoitustulon jakamista kansallisille keskuspankeille, muutetaan seuraavasti. Artiklan 2 kohdan mukaan kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo vastaa sitä vuotuista tuloa, joka sille kertyy saamisista, jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia. Artiklan 2 kohdasta on poistettu määräys, jonka mukaan sitä sovelletaan, jollei Euroopan keskuspankin neuvosto euron käyttöön ottamisen jälkeen päättä 3 kohdan mukaisesti, että rahoitustulo lasketaan toisen menetelmän mukaisesti enintään viiden vuoden ajan. Tällä muutoksella 2 kohdasta on tullut pääsääntö suhteessa 3 kohtaan.

34 artiklaa, joka koskee Euroopan keskuspankin oikeudellisia säädöksiä, on muutettu siten, että siinä ei enää erikseen määritellä eri säädöstyyppeiden oikeusvaikutuksia. Määritelmät on poistettu tarpeettomina, koska Euroopan keskuspankin tultua toimielimeksi siihen sovelletaan perussopimuksien toimielimiä koskevia yleisiä määräyksiä, joihin sisältyvät unionin säädösten määritelmät ja niiden oikeusvaikutuksia koskevat määräykset.

35–36 artiklaa, jotka koskevat Euroopan keskuspankkiin kohdistuvaa tuomioistuinvalvontaa ja pankin henkilöstöä, ei muuteta.

37 artikla, joka koskee Euroopan keskuspankin kotipaikasta tehtävää päätöstä, poistetaan. Seuraavat artikkelit numeroidaan uudelleen sen mukaisesti.

41 artiklasta tulee uusi 40 artikla. Se koskee Euroopan keskuspankin perussäännön yksinkertaistettuja tarkistusmenettelyjä. Ar-

tiklaa on muutettu niin, että neuvosto ja Euroopan parlamentti voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarkistaa tiettyjä Euroopan keskuspankin perussäännön artikloita SEUT 107 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Nykyisin päätöksen tekee neuvosto määränemmistöllä, jos päätös perustuu Euroopan keskuspankin suositukseen, mutta yksimielisesti, jos päätös perustuu komission ehdotukseen.

Euroopan investointipankin perussääntö

Pöytäkirjalla muutetaan EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 11) Euroopan investointipankin (jäljempänä pankin) perussäännöstä, jossa vahvistetaan pankin hallinto- ja päätöksentekojärjestelmää koskevat määräykset. Muutettu pöytäkirja vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa pankin perussäännöstä. Seuraavassa selostetaan pöytäkirjaan tehtävät asialliset muutokset.

1 artiklasta kumotaan määräys, joka koskee pankin kotipaikasta tehtävää päätöksentekoa.

3 artiklan mukaan pankin jäseniä ovat SEUT 266 artiklan mukaisesti jäsenvaltiot. Nykyisestä pöytäkirjasta poiketen jäsenvaltioita ei enää luetella.

4 artiklassa on määrätty pankin omasta pääomasta. Artiklan 1 kohdassa olevia pääomaosuuksia on tarkistettu vuonna 2004 unioniin liittyneiden valtioiden osalta, koska vuoden 2003 liittymissopimuksessa luetellut pääomaosuudet olivat viitteellisiä. Artiklan 1 kohdassa ei enää ole alakohtaa, jonka mukaan laskentayksikön määrittelyä voidaan muuttaa.

5 artiklan 1 kohtaa täsmennetään niin, että käteismaksut pankille suoritetaan yksinomaan euroina. Artiklan 3 kohtaa muutetaan siten, että hallintoneuvosto voi vaatia merkityn pääoman jäljellä olevan määrän maksamista, jos se on välttämätöntä pankin velvoitteiden täyttämiseksi. Kyse ei enää ole nimenomaisesti pankin velvoitteista lainanantajiaan kohtaan. Lisäksi 3 kohdasta poistetaan viittaus muina valuuttoina suoritettaviin maksuihin.

6 artikla, joka koskee mahdollisuutta myöntää erityislainoja, poistetaan.

7 artikla, joka koskee muissa kuin euroissa maksettujen jäsenvaltioiden pääomaosuuksien mukauttamista, poistetaan. Numeroidaan

seuraavat artikkelit uudelleen tämän mukaisesti.

9 artiklasta tulee uusi 7 artikla. Sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 2 kohtaa täsmennetään korvaamalla viittaus yhteismarkkinoiden toteutumisen edistyessä lähtökohtana pidettäviin tavoitteisiin viittauksella unionin tavoitteisiin. Artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan valtuusto määrittää 9 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi rahoitusoperaatioihin sovellettavat periaatteet pankin tehtävän mukaisesti. Alakohta korvaa nykyisen b alakohdan, jonka mukaan valtuusto käyttää erikoislainoja koskevia nykyisessä 6 artiklassa määrittäjiä valtuuksiaan.

10 artiklasta tulee uusi 8 artikla. Sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan viimeinen virke, jonka mukaan pankin hallintoneuvoston äänestysissä noudatetaan SEY 205 artiklaa, korvataan uudella alakohdalla, jonka mukaan määränemmistöön tarvitaan 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta. Lisäksi artiklassa täsmennetään, että henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien edustajien pidäytyminen äänestämästä ei estä valtuustoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

11 artiklasta tulee uusi 9 artikla. Sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 1 kohdan mukaan hallintoneuvosto voi vahvistaa lainojen korkojen ja toimitusmaksujen lisäksi myös muita maksuja. Se voi myös määränemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella siirtää tiettyjä toimivaltuuksiaan hallitukselle. Hallintoneuvosto määrittää toimivaltuuksien siirron edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt ja valvoo sen toteuttamista. Artiklan 2 kohdan kuudes alakohta muutetaan siten, että nykyiset varajäsenien oikeuksia koskevat määräykset kumotaan ja korvaavan määräyksen mukaan hallintoneuvoston kokouksiin osallistumisen edellytykset sekä varajäseniin ja

asiantuntijoihin sovellettavat määräykset vahvistetaan työjärjestyksessä. Artiklan 5 kohdan mukaan hallintoneuvosto vahvistaa aiemman yksimielisyyden sijaan määränemmistöllä, minkälainen toiminta on ristiriidassa jäsenen tai varajäsenen tehtävien kanssa.

13 artiklasta tulee uusi 11 artikla. Sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 7 kohtaan lisätään määräys, jonka mukaan työjärjestyksessä määritetään toimivaltainen elin, joka hyväksyy henkilöstöön sovellettavat määräykset.

14 artiklasta tulee uusi 12 artikla, ja sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 1 kohdan mukaan pankin valtuuston nimeämä komitea tarkastaa, että pankin toiminta noudattaa parhaita pankkikäytäntöjä, ja vastaa pankin tilien tarkastuksesta. Komiteaan nimitetään kuusi jäsentä nykyisen kolmen sijaan. Artiklan 2 kohta, jonka mukaan 1 kohdassa tarkoitettu komitea vahvistaa pankin taseen ja tuloslaskelman paikkansapitävyyden, kumotaan. Määräys korvataan uudella 2–4 kohdalla. Uuden 2 kohdan mukaan komitea tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden. Tätä varten se tarkastaa, että pankin toiminta on ollut perussäännön ja työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaista. Artiklan 3 kohdan mukaan komitea vahvistaa, että tilinpäätös ja kaikki hallintoneuvoston laatimaan tilinpäätökseen sisältyvä tilinpäätösinformaatio antavat luotettavan kuvan pankin rahoitusasemasta sen varojen ja sitoumusten osalta sekä sen toiminnan tuloksista ja kassavirroista kyseisellä tilikaudella. Artiklan 4 kohdan mukaan työjärjestyksessä määritellään komitean jäseniltä vaadittava pätevyys ja määritetään komitean toiminnan edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt.

18 artiklasta tulee uusi 16 artikla, ja sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 1 kohdan mukaan pankki voi myöntää rahoitusta myös takausten muodossa eikä investoinnin tarvitse enää kohdistua jäsenvaltioiden Euroopassa oleville alueille. Pankki tekee päätöksensä määränemmistöllä aiemman yksimielisyyden sijaan päättäessään rahoituksen myöntämisestä muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviin investointeihin. Artiklan 3 kohtaan lisätään uusi toinen alakohta, jonka mukaan hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3

kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti, ja jos SEUT 267 artiklassa tarkoitettujen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määränemmistöllä sellaisen rahoituksen edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, joihin liittyy erityinen riski ja joita sen vuoksi pidetään erityistoimena. Artiklan 5 kohtaa, jonka mukaan pankin myöntämien lainojen ja sen antamien takausten kokonaismäärä saa olla enintään 250 prosenttia merkitystä pääomasta, täydennetään uudella määräyksellä, että kokonaismäärää laskettaessa otetaan merkityn pääoman lisäksi huomioon myös varaukset, kohdentamattomat varaukset ja jakamaton voitto. Kyseisten erien yhteismäärä lasketaan vähentämällä määrä, joka vastaa kaikkien pankin merkittävien osuuksien merkittyä yhteismäärää, riippumatta siitä, onko ne maksettu. Pankin osuuksien muodossa maksama määrä ei missään vaiheessa saa ylittää sen maksetun pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton vapaan osan kokonaismäärää. Pankin erityistoimiin, joista valtuusto ja hallintoneuvosto päättävät 3 kohdan mukaisesti, voidaan poikkeuksellisesti myöntää erityismäärärahoja varauksina. Lisäksi vahvistetaan, että artiklan 5 kohtaa sovelletaan myös pankin konsolidoituun tilinpäätökseen.

20 artiklasta tulee uusi 18 artikla. Sen 2 kohtaan lisätään uusi toinen alakohta, jonka mukaan hallintoneuvosto päättää, 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja jos SEUT 267 artiklassa määrättyjen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määränemmistöllä kaupallisen yrityksen pääomaosuuksien hankkimista koskevista edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, jos tämä on tarpeen investoinnin tai ohjelman rahoittamiseksi, yleensä lainan tai takauksen lisäksi. Artiklaan lisätään uusi 7 kohta, jonka mukaan pankki voi lainanantotoimintansa lisäksi antaa teknistä apua valtuuston määränemmistöllä määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen mukaisesti ja pankin perussäännön määräyksiä noudattaen.

21 artiklasta tulee uusi 19 artikla, ja sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 1 kohtaa täsmennetään siten, että rahoitusta pankilta voivat hakea julkiset tai yksityiset yritykset tai

yhteisöt. Artiklaan lisätään uusi 8 kohta, jonka mukaan pankin hallitus toteuttaa viipymättä tarpeelliseksi katsomansa kiireelliset toimenpiteet ja tiedottaa tästä viipymättä hallintoneuvostolle, jos hyväksytyihin investointeihin liittyvän rahoituksen uudelleenjärjestely on perusteltua pankin oikeuksien ja etujen turvaamiseksi.

22 artiklasta tulee uusi 20 artikla. Artiklan 2 kohtaa muutetaan siten, että pankki voi lainata jäsenvaltioiden pääomamarkkinoilta näitä markkinoita koskevan lainsäädännön mukaisesti. Tällöin sellaisen jäsenvaltion, jota koskee SEUT 116 a artiklan 1 kohdan mukainen poikkeus, toimivaltaiset laitokset voivat vastustaa tätä vain, jos kyseisen valtion pääomamarkkinoilla on pelättävissä vakavia häiriöitä. Nykyisen määräyksen mukaan mahdollisuus koskee samoin ehdoin kaikkia jäsenvaltioita.

27 artiklasta tulee uusi 25 artikla. Artiklan 2 kohtaan lisätään määräys, jonka mukaan pankki huolehtii henkilöstönsä oikeuksien suojaamisesta, jos pankki asetetaan selvitystilaan.

30 artiklasta tulee uusi 28 artikla. Sitä muutetaan seuraavasti. Artiklan 1 kohdan mukaan valtuusto voi yksimielisesti päättää perustaa tytäryhtiöitä tai muita yksiköjä, jotka ovat oikeushenkilöitä ja taloudellisesti itsenäisiä. Tämä korvaa aiemman määräyksen, jonka nojalla valtuusto voi perustaa yksimielisesti Euroopan investointirahaston.

Artiklan 2 kohdan mukaan valtuusto hyväksyy yksimielisesti 1 kohdassa tarkoitettujen laitosten perussäännön, jossa vahvistetaan etenkin niiden tavoitteet, rakenne, pääoma, jäsenet, kotipaikka, varat, interventiokeinot, tarkastusta koskevat säännöt sekä niiden suhde pankin toimielimiin. Artiklan 3 kohdan mukaan pankki voi osallistua kyseisten laitosten hallintoon ja osallistua niiden pääoman merkitsemiseen aina valtuuston yksimielisesti vahvistamaan määrään asti. Artiklan 4 kohdan mukaan 1 kohdassa mainittuihin laitoksiin, sikäli kuin niihin sovelletaan unionin oikeutta, niiden toimielinten jäseniin heidän hoitaessaan tehtäviään ja niiden henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa samoin ehdoin ja samoin edellytyksin kuin pankkiin. Artiklan 5 kohdan mukaan Euroopan unionin tuomioistuin käsittelee jäljempänä määrätyn rajoituksen unionin lainsäädännön alaisen laitoksen toimielinten toimenpiteitä koskevat riidat. Tällaista toimenpidettä koskevan kanteen voi nostaa tällaisen laitoksen jäsen kyseisessä ominaisuudessaan tai jäsenvaltio SEUT 230 artiklassa määrätyn ehdoin. Artiklan 6 kohdan mukaan valtuusto voi yksimielisesti päättää, että unionin lainsäädännön alaisen laitoksen henkilökuntaan sovelletaan pankin kanssa yhteisiä järjestelyjä laitoksen ja pankin sisäisiä menettelyjä noudattaen.

Pöytäkirja

Euroopan unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista

Pöytäkirjalla muutetaan EU-sopimukseen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa Euroopan yhteisöjen toimielinten ja tiettyjen elinten ja yksikköjen sekä Europolin kotipaikan sijainnista seuraavasti esitetyllä tavalla. Muutettu pöytäkirja vastaa sisällöllisesti perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 6. Pöytäkirjaan on tehty pöytäkirjoihin sovitut horisontaalimuutokset Euroopan unionin tuomioistuimesta sekä tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen osalta.

Pöytäkirjassa viitataan SEUT 289 artiklaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden hallitukset vahvistavat yhteisellä sopimuksella unionin toimielinten kotipaikan. Pöytäkirjasta on nykyiseen pöytäkirjaan verrattuna poistettu viittaus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, joka kuuluu EU-tuomioistuimen alaisuuteen ja on jatkossa nimeltään unionin yleinen tuomioistuin, ja Euroopan rahapoliittiseen instituuttiin, joka on lakkautettu.

Pöytäkirjassa ei ole määräyksiä Eurooppa-neuvoston kotipaikasta, vaikka Eurooppa-

neuvosto Lissabonin sopimuksella muutettujen perussopimusten mukaan on unionin toimitielin. Vuoden 2000 hallitustenvälisen konferenssin päätöksiäkirjaan liitetyn julistuk-

sen nro 22 mukaan Eurooppa-neuvoston kokouspaikka on Bryssel. Päämiesten epävirallisia tapaamisia on järjestetty Brysselin lisäksi muuallakin.

Pöytäkirja

Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista

Pöytäkirjalla muutetaan Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa, joka alun perin oli liitettyä yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta vuonna 1965 tehtyyn sopimukseen (niin sanottu sulautumissopimus). Vaikka sulautumissopimus on kumottu Amsterdamin sopimuksella, pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista on edelleen voimassa ilman, että sitä on liitetty mihinkään tiettyyn perussopimukseen.

Lissabonin sopimuksen pöytäkirja, joka koskee EU-sopimukseen, EY-sopimukseen

ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamista, sisältää Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa koskien vain sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi muutettujen perussopimusten kanssa.

Koska pöytäkirjan määräykset koskevat EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen lisäksi myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, liitetään pöytäkirja myös Euratom-sopimukseen.

Pöytäkirja

lähentymisperusteista

Pöytäkirjalla muutetaan EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa nro 21 SEY 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista. Muutettu pöytäkirja vastaa pääasiassa perustuslakiosopimukseen liitettyä pöytäkirjaa nro 11. Lähentymisperusteet kuvaavat taloudellisen lähentymisen tasoa, joka jäsenvaltion on saatettava voidakseen osallistua EMU:n kolmanteen vaiheeseen eli euron käyttöönottoon. Seuraavassa selostetaan vain ne artikkelit, jotka ovat asiasisällöltään muuttuneet uudessa pöytäkirjassa vanhaan verrattuna.

3 artikla, joka koskee Euroopan valuuttakurssijärjestelmän valuuttakurssimekanismiin (niin sanottu ERM, nykyisin ERM II) osallistumista koskevan arviointiperusteen määrittelyä, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 3 artiklaa. Jäsenvaltioon kohdistuva kielto alentaa valuuttansa arvoa omasta aloitteestaan määrittellen kuitenkin suhteessa euroon eikä enää suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan.

6 artikla, joka koskee päätöksentekomenettelyä, jonka mukaan neuvosto antaa aiheelliset säännökset SEUT 117 a artiklassa tarkoitettujen lähentymisperusteiden yksityiskohtaisista määrittelyistä, vastaa asiasisällöltään nykyisen pöytäkirjan 6 artiklaa. Talous- ja rahoituskomitea on kuitenkin korvannut raha-asiaain komitean, eikä Euroopan rahapoliittista instituuttia tarvitse enää kuulla menettelyn aikana.

Lähentymiskriteereistä on käyty jonkin verran keskustelua euroalueen laajentuessa. Keskustelua ei kuitenkaan käyty perustamis-sopimuksen uudistuksen yhteydessä. Jäsenvaltioiden yhdenmukainen kohtelu edellyttää, että kriteerit säilyvät muuttumattomina. Viime kädessä Euroopan komissiolla on yhdessä Euroopan keskuspankin kanssa keskeinen rooli arvioitaessa, kuinka kestävää uusien jäsenvaltioiden lähentyminen on ollut ja tulee olemaan.

Pöytäkirja

eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä

EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 25) eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä muutetaan seuraavasti. Nykyiseen pöytäkirjaan sisältyviä määräyksiä Ison-Britannian mahdollisesta talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen liittymisestä muutetaan siten, että pöytäkirjassa määrätään mahdollisuudesta ottaa euro käyttöön kolmannen vaiheen jo alettua. Lisäksi pöytäkirjan tekstissä otetaan huomioon, että euro on korvannut ecun ja Euroopan rahapoliittinen instituutti on lakkautettu. Pöytäkirjan määräyksiin tehdään tekniset muutokset, jotka ovat tarpeen EUT-sopimuksen artikloihin tehtävien viittausten pitämiseksi ajan tasalla. Sisällöllisesti pöytäkirja vastaa perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 13) eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta. Seuraavassa on selostettu pöytäkirjaan tehdyt asiaalliset muutokset.

Pöytäkirjaa muutetaan siten, että sen 1 kohdan mukaan Ison-Britannia ei ole velvollinen ottamaan euroa käyttöön, paitsi jos se ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan tehdä niin. Nykyisen pöytäkirjan 1 kohdassa määrätään Ison-Britannian oikeudesta ilmoittaa, aikooko se liittyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.

Pöytäkirjan 2 kohdan mukaan Ison-Britanniaan sovelletaan pöytäkirjan 3–8 koh-

taa ja 10 kohtaa sen ilmoitettua 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997, ettei se osallistu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Vastaavassa nykyisen pöytäkirjan 2 kohdassa määrätään pöytäkirjan soveltamisesta Ison-Britanniaan riippuen siitä, osallistuuko se kolmanteen vaiheeseen.

Pöytäkirjan 3 kohta, jonka mukaan Yhdistynyttä kuningaskuntaa ei lueta mukaan niiden jäsenvaltioiden enemmistöön, jotka täyttävät yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset, poistetaan. Seuraavat kohdat numeroidaan uudelleen sen mukaisesti.

Pöytäkirjan 5 kohdasta tulee uusi 4 kohta. Kohta koskee EUT-sopimuksen artikloita, joita ei sovelleta Ison-Britanniaan. Kohtaan on lisätty viittaus uuteen SEUT 188 o artiklaan, joka koskee euroalueen ulkoista edustautumista. Lisäksi 4 kohtaan on lisätty viittaus SEUT 99 artiklaan, joka koskee jäsenvaltioiden ja unionin talouspoliittisia yleislinjoja. Tätä artiklaa ei sovelleta Ison-Britanniaan siltä osin kuin on kyse talouspolitiikan yleislinjojen niiden osien hyväksymisestä, jotka koskevat euroaluetta yleisesti.

Pöytäkirjan 6 kohtaan, josta tulee uusi 5 kohta, lisätään määräys, jonka mukaan Ison-Britannia pyrkii välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä.

Pöytäkirja

eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä

EY-sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa (nro 26) eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä määrätään Tanskan mahdollisuudesta ilmoittaa, osallistuuko se talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Pöytäkirja saatetaan ajan tasalle siten, että kolmannen vaiheen jo toteuduttua pöytäkirjan lähtökohtana on se,

että Tanska on tehnyt kyseisen ilmoituksen neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993. Asiallisesti pöytäkirjaa ei muuteta. Sisällöllisesti pöytäkirja vastaa perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 14) eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä talous- ja rahaliiton osalta.

Pöytäkirja

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä

Amsterdamin sopimuksella EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Schengenin säännöstön sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia muutetaan. Pöytäkirjaan on tehty merkittäviä muutoksia erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osallistumisen osalta.

Pöytäkirjan nimi on muutettu ja sen johdanto-osaan sekä 1, 2, 4 ja 6 artiklaan on tehty Lissabonin sopimuksesta sekä Bulgarian tasavallan, Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymissopimuksista ja -asiakirjoista aiheutuneet tekniset muutokset. Lisäksi pöytäkirjan tekstiä on osin yksinkertaistettu ja ajanmukaistettu, minkä vuoksi myös 7 artikla on kumottu tarpeettomana. Nämä muutokset vastaavat asiasisällöltään perustuslakisopimukseen liitettyä vastaavaa pöytäkirjaa nro 17. Lisäksi pöytäkirjaan on sisällytetty vuoden 2007 HVK:ssa uudet määräykset Tanskan (3 artikla) sekä Ison-Britannian ja Irlannin (5 artikla) osallistumisesta Schengenin säännöstöön.

3 artikla koskee Tanskan osallistumista Schengenin säännöstöön. Artikla korvataan viittaamalla Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan asianomaisiin määräyksiin. Tanskan asemaa koskevaa pöytäkirjaa käsitellään jäljempänä sitä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa.

5 artikla sisältää Schengen-yhteistyön edelleen kehittämistä koskevat määräykset. Artiklan 1 kohta vastaa asiasisällöltään nykyistä EU- ja EY-sopimukseen liitetyn pöytäkirjan 5 artiklan 1 kohtaa ja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimukseen liitetyn pöytäkirjan vastaava artikla. Pöytäkirjan 5 artiklaan on lisätty uudet kohdat 2 ja 3, joita ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

Artiklan 2 kohdan mukaan Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta voi ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle kolmen kuukauden kuluessa, että se ei halua osallistua Schengenin

säännöstöä kehittävään ehdotukseen tai aloitteeseen, vaikka tällaisen valtion pyyntö osallistua Schengenin säännöstöön kokonaan tai osittain on 4 artiklan mukaisesti neuvostossa jo hyväksytty. Tällaisessa tilanteessa Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu kyseisen säädöksen hyväksymiseen. Irlannin tai Yhdistyneen kuningaskunnan tehtyä ilmoituksen, että se ei haluakaan osallistua, Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettely keskeytetään tämän artiklan 3 ja 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen asti tai siihen asti, että kyseinen ilmoitus peruutetaan. Peruutus voidaan tehdä milloin tahansa artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuna menettelyn aikana.

Artiklan 3 kohdassa määrätään tilanteesta, jossa Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta on artiklan 2 kohdan mukaisesti ilmoittanut, että se ei haluakaan osallistua Schengenin säännöstöä kehittävään ehdotukseen tai aloitteeseen. Tällöin ilmoituksen tehneen jäsenvaltion osalta lakataan soveltamasta kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä neuvoston tarpeelliseksi katsomin osin. Neuvoston 4 artiklan nojalla tekemän päätöksen soveltaminen lakkaa neuvoston määrääntönnöllä komission ehdotuksesta tekemässä päätöksessä määritellyin edellytyksin. Soveltaminen lakkaa ehdotetun Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen voimassaolopäivästä alkaen. Artiklan 3 kohdassa määrätään perusteista, joita noudattaen neuvoston on tehtävä kyseinen päätös: neuvosto pyrkii säilyttämään kyseisen jäsenvaltion mahdollisimman laajan osallistumisen vahingoittamatta vakavasti Schengenin säännöstön eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta. Komission on tehtävä ehdotuksensa mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta on tehnyt 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen, ettei se halua osallistua Schengenin säännöstöä kehittävään ehdotukseen tai aloitteeseen. Neuvoston on toimittava neljän kuukauden kuluessa komission ehdotuksen tekemisestä ja sen on tarvittaessa kutsuttava koolle kaksi peräkkäistä istuntoa.

Artiklan 4 kohdassa määrätään tilanteesta, jossa neuvosto ei neljän kuukauden kuluttua ole tehnyt päätöstä. Tällöin jäsenvaltio voi välittömästi pyytää, että asia saatetaan Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Eurooppa-neuvosto tekee seuraavassa kokouksessaan määräenemmistöllä päätöksen komission ehdotuksesta 3 kohdassa tarkoitettujen perusteiden mukaisesti.

Artiklan 5 kohdassa määrätään tilanteesta, jossa neuvosto tai tapauksen mukaan Eurooppa-neuvosto ei ole 3 tai 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen mennessä tehnyt päätöstään. Tällöin Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettely keskeytetään. Jos kyseinen

toimenpide myöhemmin hyväksytään, kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä lakataan tämän toimenpiteen voimaansaolopäivästä alkaen soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon komission päättämin osin ja edellytyksin, jollei tämä jäsenvaltio ole peruuttanut 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitustaan ennen toimenpiteen hyväksymistä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti jäisi kokonaan Schengen-pöytäkirjan mukaisen yhteistyön ulkopuolelle. Komissio toimii edellä mainitun toimenpiteen hyväksymispäivään mennessä ja noudattaa päätöstä tehdessään 3 kohdassa tarkoitettuja perusteita.

Pöytäkirja

22 a artiklan soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin

Amsterdamin sopimuksella EU-sopimukseen ja Euroopan EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 14 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin muutetaan siten, että pöytäkirjaan tehdään Lissabonin sopi-

muksesta aiheutuvat tekniset muutokset. Pöytäkirjan perusteella Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti voivat pitää yllä sisärajarakastukset suhteessa muihin jäsenvaltioihin. Perustuslakisopimukseen liitettyyn vastaavaan pöytäkirjaan sisältyivät vastaavat tekniset muutokset.

Pöytäkirja

Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta

EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen liitetiin Amsterdamin sopimuksella pöytäkirja (nro 4) Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta. Pöytäkirjan mukaan Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu EY-sopimukseen sisältyviä oikeus- ja sisäasioita eli maahanmuutto-, turvapaikka- ja rajavalvontapolitiikkaa sekä yksityisoikeudellista yhteistyötä (unionin I pilari) koskevien toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa, eikä niitä sovelleta näissä valtioissa. Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti voi kuitenkin tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistuvansa I pilarin toimenpiteisiin joko ennen toimenpi-

teen hyväksymistä tai sen jälkeen (niin sanottu *opt in* -oikeus). Pöytäkirjaan on tehty Lissabonin sopimuksesta johtuvia teknisiä muutoksia. Lisäksi pöytäkirjaa muutetaan laajentamalla pöytäkirjan soveltamisala koskemaan koko EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoa, joka sisältää määräykset vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta. Pöytäkirjan soveltamisalaan liittyen siihen on lisätty uusi 4 a ja 9 artikla. Uudella 4 a artiklalla laajennetaan pöytäkirjan soveltamisalaa EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla ehdotettuihin tai hyväksytyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan jo voimassa

olevaa toimenpidettä, ja määrätään tällaisen ilmoituksen mahdollisista seurauksista. Uuden 9 artiklan mukaan pöytäkirjan soveltamisala ei Irlannin osalta kata terrorismin torjuntaa koskevaa SEUT 61 h artiklaa. Pöytäkirjaan on lisätty määräys Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osallistumisesta EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston kattamien alojen arviointiin (3 artiklan 1 kohdan uusi kolmas alakohta). Pöytäkirjaan on lisätty myös määräys menettelystä, jolla voidaan päättää myös Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osallistumisesta EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston toimenpiteen rahoitusvaikutusten kattamiseen (5 artikla) sekä määräys SEUT 16 b artiklan perusteella vahvistettujen jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevien sääntöjen sitovuudesta tietyissä tapauksissa (6 a artikla).

Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille myönnetyn poikkeuksen soveltamisalaan vaikuttaa Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan 4 artikla, jonka nojalla neuvosto päättää Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin pyynnöstä näiden osallistumisesta Schengenin säännösten soveltamiseen myös poikkeusten kattamilla aloilla.

3 artiklaan, joka koskee Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin mahdollisuutta ilmoittaa halukkuutensa osallistua EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla tehdyn ehdotuksen antamiseen tai soveltamiseen, on lisätty 1 kohdan uusi kolmas alakohta. Uuden alakohdan mukaan SEUT 61 c artiklan nojalla hyväksytyissä toimenpiteissä säädetään edellytyksistä, joilla Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston kattamien alojen arviointiin. Vastaavaa määrystä ei ole nykyisissä perussopimuksissa, mutta se sisältyy perustuslakisopimukseen liitetyn vastaavan pöytäkirjan (nro 19) 3 artiklan 1 kohtaan.

Uusi 4 a artikla lisätään pöytäkirjaan ja se laajentaa pöytäkirjan soveltamisalaa. Vastaavaa määrystä ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

Artiklan 1 kohdassa määrätään pöytäkirjan soveltuvan Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osalta myös EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla ehdotettui-

hin tai hyväksytyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan näitä jäsenvaltioita jo sitovaa voimassa olevaa toimenpidettä.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto voi todeta komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumattomuus voimassa olevaan toimenpiteeseen siinä muodossa kuin se on muutettuna tekee kyseisen toimenpiteen soveltamisen muissa jäsenvaltioissa tai unionissa käytännössä mahdottomaksi. Tällöin neuvosto voi vaatia Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia tekemään 3 tai 4 artiklan mukaisen ilmoituksen halustaan osallistua kyseiseen toimenpiteeseen. Päivänä, jona neuvosto on tehnyt tällaisen päätöksen, alkaa uusi 3 artiklan soveltamista koskeva kahden kuukauden määräaika.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ei tee 3 tai 4 artiklan mukaista ilmoitusta edellä mainitussa kahden kuukauden määräajassa, voimassa oleva toimenpide ei enää sido sitä eikä toimenpidettä sovelleta siihen, ellei kyseinen jäsenvaltio ole tehnyt 4 artiklan mukaista ilmoitusta ennen muuttavan toimenpiteen voimaantuloa. Tämä tulee voimaan muuttavan toimenpiteen voimaantulopäivänä tai kahden kuukauden määräajan kuluttua riippuen siitä, kumpi ajankohta on myöhäisempi.

Soveltaakseen artiklan 2 kohtaa neuvosto tekee asiasta käydyn perusteellisen keskustelun jälkeen ratkaisunsa niitä jäsenvaltioita edustavien jäsentensä määräenemmistöllä, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet muuttavan toimenpiteen hyväksymiseen. Neuvoston määräenemmistö määräytyy SEUT 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan neuvosto voi määräenemmistöllä päättää komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin on vastattava niistä mahdollisista suorista rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, että kyseinen jäsenvaltio ei enää osallistu voimassa olevaan toimenpiteeseen.

Artiklan 4 kohdan mukaan 4 a artikla ei rajoita 4 artiklan soveltamista.

5 artikla rajoittaa sellaisen jäsenvaltion, jota toimenpide ei sido, rahoitusvaikutusten kantamisen ulkopuolelle toimielimille aiheutuvia hallintomenoja lukuun ottamatta. Artiklaan on lisätty määräys, jonka mukaan neu-

vosto voi yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan myös poiketa edellä mainitusta pääsäännöstä. Määräys ei sisälly nykyisiin perussopimukseen, mutta se sisältyy perustuslakisopimuksen vastaavan pöytäkirjan (nro 19) 5 artiklaan.

Uusi 6 a artikla lisätään pöytäkirjaan ja siinä määrätään SEUT 16 b artiklan perusteella vahvistettujen jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevien sääntöjen sitovuudesta tietyissä tapauksissa. Vastaavaa artiklaa ei sisälly nykyisiin perussopimukseen tai perustuslakisopimukseen.

Artiklan mukaan Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia eivät sido ne SEUT 16 b artiklan perusteella vahvistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henki-

lötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston 4 tai 5 luvun toimintaa, jos kyseisiä jäsenvaltioita eivät sido rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön tai poliisiyhteistyön muotoja koskevat unionin säännöt. Viimeksi mainittujen sääntöjen mukaan SEUT 16 b artiklan perusteella vahvistettuja sääntöjä on noudatettava.

Uusi 9 artikla lisätään pöytäkirjaan ja siinä määrätään pöytäkirjan soveltamisalasta Irlannin osalta. Vastaavaa artiklaa ei sisälly nykyisiin perussopimukseen tai perustuslakisopimukseen.

Artiklan mukaan tätä pöytäkirjaa ei sovelleta Irlannin osalta terrorismin torjuntaa koskevaan SEUT 61 h artiklaan.

Pöytäkirja

Tanskan asemasta

EU-sopimukseen ja EY-sopimukseen liitettiin Amsterdamin sopimuksella pöytäkirja (nro 5) Tanskan asemasta. Pöytäkirjan mukaan Tanska ei osallistu EY-sopimukseen sisältyviä oikeus- ja sisäasioita eli maahanmuutto-, turvapaikka ja rajavalvontapolitiikkaa sekä yksityisoikeudellista yhteistyötä (unionin I pilari) koskevien toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa, eikä niitä sovelleta Tanskaan. Toisin kuin niin sanotun *opt in* -oikeuden saaneet Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti, Tanska ei voi tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistuvansa I pilarin toimenpiteisiin. Tanska osallistuu kuitenkin täysimääräisesti Schengenin säännöstöön, mutta siltä osin kuin säännöstö koskee unionin I pilaria, säädöksiä on käsiteltävä suhteessa Tanskaan oikeudellisilta vaikutuksiltaan kansainvälisoikeudellisina velvoitteina.

Lissabonin sopimuksella muutetaan Tanskaa koskevassa pöytäkirjassa Tanskalle annettua poikkeuksen soveltamisalaa ja sisältöä, ja lisäksi se mahdollistaa Tanskalle *opt in* -oikeuden käyttöönoton. Muutettu pöytäkirja laajentaa alkuperäisen pöytäkirjan soveltamisalan koskemaan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevia politiikkoja kokonaisuudessaan (EUT-sopimuksen kolman-

nen osan IV osasto). Schengenin säännöstöön Tanska osallistuu kuten nykyisinkin, mutta muilta osin Tanska jää kokonaan oikeus- ja sisäasiain yhteistyön ulkopuolelle. Muutetussa pöytäkirjassa on voimassa olevaa unionin poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alan säännöstöä koskeva siirtymäsäännös. Lisäksi pöytäkirjaan on lisätty määräys, jonka mukaan siltä osin kuin SEUT 16 b artiklan perusteella on vahvistettu jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevia sääntöjä poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla, nämä eivät sido Tanskaa. Pöytäkirjaan on myös lisätty uusi määräys, joka mahdollistaa pöytäkirjan määräysten korvaamisen Tanskan ilmoituksesta tämän pöytäkirjan liitteenä olevilla määräyksillä. Liitteen määräykset mahdollistavat Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin käytössä olevan *opt in* -oikeuden käyttöönoton myös Tanskan osalta EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston toimenpiteisiin. Soveltamisalaa ja liitettä koskevien muutosten lisäksi pöytäkirjan johdanto-osaan sekä artikloihin on tehty Lissabonin sopimuksesta aiheutuneet tekniset muutokset ja lisäksi artiklojen sijoittelua on muutettu. Lissabonin sopimukseen liitetty Tanskan asemaa koskeva pöytäkirja vastaa

asiasisällöltään pääosin perustuslakisopimukseen liitettyä Tanskan asemaa koskevaa pöytäkirjaa (nro 20).

2 artiklaan on lisätty siirtymäsäännös, jonka mukaan erityisesti poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyt unionin säädökset, joita muutetaan, sitovat edelleen Tanskaa ja niitä sovelletaan siihen muutoksitta. Määräystä ei ole nykysopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa, mutta asiasisällöltään vastaava määräys sisältyy perustuslakisopimukseen liitettyyn Tanskan asemaa koskevaan pöytäkirjaan (artikla 6).

2 a artiklassa määrätään, että pöytäkirjan 2 artikla, joka rajaa Tanskan EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksytyyn unionin säännösten ulkopuolelle, rajaa Tanskan myös niiden SEUT 16 b artiklan perusteella vahvistettujen sääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa poliisi- ja rikosasioissa tehtävän yhteistyön alaan kuuluvaa toimintaa. Vastaavaa määräystä ei ole nykysopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa tai perustuslakisopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa.

5 artikla on entinen 6 artikla ja se koskee unionin toimenpiteitä puolustuksen alalla. Artiklan 1 kohtaan on lisätty määräys, jonka mukaan Tanska ei vastusta sitä, että muut jäsenvaltiot kehittävät edelleen yhteistyötä SEU 13 artiklan 1 kohdassa, SEU 28 a artiklassa ja 28 b–28 e artiklassa tarkoitetuilla aloilla, joilla on merkitystä puolustuksen alalla, vaikka Tanska ei osallistu siihen. Lisäksi 1 kohdassa määrätään, että Tanskalla ei ole velvollisuutta antaa sotilaallisia voimavarojaan unionin käyttöön. Vastaavia määräyksiä ei sisälly nykysopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan, mutta samansisältöiset määräykset sisältyvät perustuslakisopimukseen liitetyn pöytäkirjan 5 artiklaan.

Pöytäkirjan 8 artikla on uusi. Artiklan mukaan Tanska voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti siirtyä pöytäkirjan liitteen mukaiseen *opt in* -menettelyyn, jonka mukaan se voi tapauskohtaisesti ilmoittaa osallistumisestaan oikeus- ja sisäasiain säännöstöön. Samalla Schengenin säännöstöstä, jota käsitellään kansainvälisen oikeuden velvoitteena suhteessa Tanskaan, tulee normaalia unionioikeutta suhteessa Tanskaan.

Pöytäkirja

Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta

Amsterdamin sopimuksella EY-sopimukseen on liitetty pöytäkirja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta. Alkuperäiseen pöytäkirjaan on tehty Lissabonin sopimuksesta aiheutuvat tekni-

set muutokset. Lisäksi pöytäkirjan tekstiä on yksinkertaistettu ja ajanmukaistettu. Vastava pöytäkirja (nro 22) sisältyy myös perustuslakisopimukseen.

Pöytäkirja

taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta

Pöytäkirjan otsikkoon on lisätty ilmaisu "alueellisesta yhteenkuuluvuudesta". Muutettu pöytäkirja vastaa sisällöltään EY-sopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta. Pöytäkirjasta on poistettu pääasiassa sen laatimisajankohtaan liittyneet

ja nykyisin vanhentuneet ilmaiset. Lisäksi muutettu pöytäkirja sisältää sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen kanssa. Muutettu pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 29.

MUUT PÖYTÄKIRJAT**Pöytäkirja****liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä**

EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 20) liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä muutetaan siten, että siihen tehdään koko Lissabonin sopimusta koskevat horisontaaliset muutokset. Viittaus EY-sopimukseen korvataan viittauksella EUT-sopimukseen. Muutettu pöytäkirja on samansisältöinen

kuin perustuslakisopimuksen pöytäkirja nro 10. Pöytäkirjassa määrätään menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistaa, että EMU-maat eivät kasvata julkista velkaansa vastuuttomasti ja siten aiheuta inflaatiopaineita koko euroalueelle.

Pöytäkirja**Ranskasta**

EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 27) Ranskasta koskien Communauté financière du Pacifique -frangijärjestelmää, muutetaan siten, että ilmaisu "merentakaisilla alueillaan" korvataan ilmaisulla "Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis ja Fotunassa". Muutettu pöytäkirja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen pöytäkirja nro 16.

Ainoan artiklan mukaan Ranska voi säilyttää erioikeuden laskea liikkeeseen rahaa Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis- ja Futunasaarilla kansallisessa lainsäädännössään vahvistettujen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti, ja ainoastaan sillä on oikeus vahvistaa Communauté financière du Pacifique -frangin vaihtoarvo.

Pöytäkirja**jäsenvaltioiden ulkosuhteista silmällä pitäen ulkorajojen ylittämistä**

Muutetaan Amsterdamin sopimuksella EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 31) jäsenvaltioiden ulkosuhteista silmällä pitäen ulkorajojen ylittämistä. Pöytäkirjaan tehdään

EU-sopimuksen muuttamisesta aiheutuvat tekniset viittausmuutokset. Muutettu pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 21.

Pöytäkirja**Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklasta**

EU-sopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa (nro 1) muutetaan siten, että säädösosasta poistetaan ilmaisu "vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta". Pöytäkirjan mukaan unioni

laatii yhdessä Länsi-Euroopan unionin (WEU) kanssa niiden välisen yhteistyön parantamista koskevat järjestelyt. Muutettu pöytäkirja vastaa asiasisällöltään perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 24.

Pöytäkirja

jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta

EY-sopimukseen Amsterdamin sopimuksella liitettyyn pöytäkirjaan (nro 32) jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta tehdään ne tekniset mukautukset, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattami-

seksi yhteensopivaksi Lissabonin sopimuksen kanssa. Johdanto-osan viittaus EY-sopimukseen korvataan viittauksella EUT- ja EU-sopimukseen. Muutettu pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 27.

Pöytäkirja

Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan unioniin

EY-sopimukseen sanotun sopimuksen tarkistamisesta vuonna 1962 tehdyllä yleissopimuksella liitettyä pöytäkirjaa (nro 14) Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan talousyhteisöön muutetaan niin, että siihen tehdään ne

tekniset mukautukset, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi Lissabonin sopimuksen mukaisten päätöksentekomenettelyjen kanssa. Muutettu pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 25.

Pöytäkirja

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 141 artiklasta

EY-sopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa (nro 17) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklasta muutetaan siten, että pöytäkirjan nimeen tehdään EY-sopimuksen nimen muutoksesta johtuvat tekniset muutokset. Myös pöytäkirjan artiklaviittauksista tarkennetaan viittauksella EUT-

sopimukseen. Pöytäkirja koskee ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisten etuuksien huomioon ottamista sovellettaessa miesten ja naisten samaa palkkaa koskevaa SEUT 141 artiklaa. Muutettu pöytäkirja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen pöytäkirja nro 28.

Pöytäkirja

Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä

Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten muuttamisesta Grönlannin osalta vuonna 1985 tehdyllä sopimuksella EY-sopimukseen liitettyä pöytäkirjaa (nro 15) Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä muutetaan siten, että siihen tehdään koko Lissabonin sopimus-

ta koskevat horisontaaliset muutokset. Viittaus EY-sopimukseen korvataan viittauksella EUT-sopimukseen. Myös 2 artikla, joka koskee siirtymätoimenpiteitä, poistetaan. Muutettu pöytäkirja on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen pöytäkirja nro 30.

Pöytäkirja

Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklasta

EU-sopimukseen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen EU-sopimuksella liitettyä pöytäkirjaa (nro 7) muutetaan siten, että pöytäkirjan nimi korvataan nimellä "Irlannin perustuslain 40.3.3. artiklasta". Pöytäkirjaan tehdään myös sellaisia teknisiä mukautuksia, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan saattamiseksi yhteensopivaksi Lissabonin

sopimuksen kanssa. Pöytäkirjan ilmaisu "Mikään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten" korvataan ilmaisulla "Mikään perussopimusten tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen". Muutettu pöytäkirja vastaa perustuslakisopimuksen pöytäkirjaa nro 31.

Pöytäkirja

EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahosta

EY-sopimukseen liitetty pöytäkirja (nro 34) EHTY:n voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästudkimusrahosta vastaa Lissabonin sopimuksella muutettuna perustuslakisopimukseen liitettyä pöytäkirjaa nro 35 säädösnimikkeitä lukuun ottamatta alla selostetuina poikkeuksina.

Johdantoa muutetaan siten, että nykyisen pöytäkirjan kaksi ensimmäistä kappaletta korvataan kappaleella "PALAUTTAVAT MIELEEN, että kaikki varat ja vastuut, joita Euroopan hiili- ja teräsyhteisöllä oli 23 päivänä heinäkuuta 2002, siirrettiin 24 päivästä heinäkuuta 2002 Euroopan yhteisölle".

1 artikla, joka koskee hiili- ja terästudkimusrahosta varoja ja niistä kertyviä tuloja, vastaa nykyisen pöytäkirjan 1 artiklan 2 ja 3 kohtaa. Nykyisen pöytäkirjan 1 artiklan 1 kohta poistetaan.

2 artikla, joka koskee päätöksentekomenettelyitä pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämien säädösten antamiseksi, vastaa pääpiirteittäin nykyisen pöytäkirjan 2 artiklaa.

Artiklan 1 kohdan mukaan pöytäkirjan täytäntöönpanon edellyttämät säännökset, mu-

kaan lukien keskeiset periaatteet, neuvosto kuitenkin antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän, kun neuvosto nykyisin antaa kyseiset säännökset yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan toimenpiteet, joilla vahvistetaan hiili- ja terästudkimusrahosta varojen hoitoa koskevat monivuotiset taloudelliset suuntaviivat sekä rahaston tutkimusohjelman tekniset suuntaviivat, kun neuvosto nykyisin antaa kyseiset säännökset yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan. Artiklassa ei myöskään enää maininta erityisistä päätöksentekomenettelyistä päättämisestä. Perustuslakisopimuksen mukaan neuvosto hyväksyy määränemmistöllä komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan eurooppa-asetukset tai -päätökset.

3 artikla, jonka mukaan perussopimuksia sovelletaan, ellei pöytäkirjassa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä toisin määrätä, vastaa sopimusviittausta lukuun ottamatta nykyisen pöytäkirjan 3 artiklaa.

2 artikla

Pöytäkirja nro 1 Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta sisältää myös 2 artiklan, joka sisältää teknisiä pöytäkirjojen artiklojen uudelleen numerointia koskevia muutoksia.

Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan, Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan sekä Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan artikkelit, sellaisina kuin ne ovat muutettuina Lissabonin sopimuksella, numeroidaan uudelleen tämän pöytäkirjan liitteessä olevan

vastaavuustaulukon mukaisesti. Näissä pöytäkirjoissa olevat ristikkäisviittaukset mainittujen pöytäkirjojen artikloihin mukautetaan mainittujen taulukoiden mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan viittaukset muissa pöytäkirjoissa tai muualla primäärioikeudessa edellä 1 kohdassa tarkoitettujen pöytäkirjojen johdanto-osan kappaleisiin tai artikloihin mukautetaan tämän pöytäkirjan mukaisesti. Tällaiset muutokset koskevat myös tilanteita, joissa kyseinen määräys on kumottu.

Artiklan 3 kohdan mukaan viittaukset muissa säädöksissä tai muissa asiakirjoissa 1 kohdassa tarkoitettujen pöytäkirjojen johdanto-osan kappaleisiin mukautetaan tämän pöytäkirjan mukaisesti.

LIITE

Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta tehdyssä pöytäkirjassa nro 1 olevassa 2 artiklassa tarkoitettut vastaavuustaulukot

Edellä pöytäkirjan 2 artiklassa tarkoitettut Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan, Euroopan investointipankin pe-

russäännöstä tehdyn pöytäkirjan ja Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan muutettut artiklanumerot esitetään pöytäkirjan liitteessä.

Pöytäkirja nro 2

Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta

Lissabonin sopimus jättää Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen (Euratom-sopimus) laajalti ennalleen. Vuoden 2004 ja 2007 hallituskönsväliset konferenssit eivät varsinaisesti käsitelleet Euratom-sopimusta, mutta siihen tehdään kuitenkin sellaisia muutoksia, jotka ovat tarpeen sen mukauttamiseksi muiden perussopimusten määräyksiin. Tällaiset mukautukset kohdistuvat erityisesti Euratom-sopimuksen toimielimiä ja varainhoitoa koskeviin määräyk-

siin. Tarkoituksena on, että Euratom-sopimuksen ja sen nojalla annettujen säädösten nykyiset oikeusvaikutukset eivät muutu. Nämä mukautukset sisältyvät tähän pöytäkirjaan. Perustuslakisopimukseen sisältyy vastaavansisältöinen pöytäkirja (nro 36).

Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan pöytäkirjalla muutetaan Euratom-sopimusta sellaisena kuin se on voimassa Lissabonin sopimuksen voimaantullessa.

2 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen III osaston otsikko ”Institutionaaliset määräykset” korvataan otsikolla ”Institutionaaliset ja varainhoitoa koskevat määräykset”.

3 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen III osaston alkuun lisätään uusi I luku, jossa on vain yksi artikla 106 a, EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen tiettyjen määräysten soveltamisesta Euratomiin.

Uudessa 106 a artiklassa määrätään, mitä EU- ja EUT-sopimuksen artikloja sovelletaan Euratom-sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa. Artiklan mukaan SEU 9, 9 a, 9 b, 9 c, 9 d, 9 e ja 9 f artiklaa (jotka koskevat unionin toimielinjärjestelmää), SEUT 246, 256 a, 249, 249 a, 249 d, 249 b, 249 c, 253 ja 254 artiklaa (jotka koskevat unionin muita toimielimiä sekä unionin säädöksiä), 195 artiklaa (joka koskee Euroopan oikeusasiamiestä), 21 artiklaa (joka koskee kansalaisten oikeuksia), 268, 269 ja 270 a artiklaa (jotka koskevat unionin varainhoitoa), SEU 7 artiklaa (joka koskee unionin periaatteiden rikkomista), 34 ja 35 artiklaa (jotka koskevat unionin jäsenyyttä), SEUT 190–201 artiklaa (jotka koskevat Euroopan parlamenttia), 201 a artiklaa (joka koskee Eurooppa-neuvostoa), 204–209 artiklaa (jotka koskevat neuvostoa), 213–236, 238, 239, 240, 292 ja 241–245 artiklaa (jotka koskevat komissiota, EU:n tuomioistuinta ja riitojenratkaisua), 248 ja 247 artiklaa (jotka koskevat tilintarkastustuomioistuinta), 258, 259, 260 ja 262 artiklaa (jotka koskevat talous- ja sosiaalikomiteaa), 250, 251, 252, 254 a, 21 a, 247, 258, 210, 256, 270 b, 272, 273, 273 a, 274, 275, 276, 277, 279, 279 a, 279 b ja 280 artiklaa (jotka koskevat unionin toimielimiin liittyviä yhteisiä määräyksiä, unionin rahoituskehystä ja talousarviota sekä petosten torjuntaa), 283 artiklaa (joka koskee unionin virkamiehiin sovellettavia henkilöstösääntöjä), 290 artiklaa (joka koskee unionin toimielimissä käytettäviä kieliä), SEU 33 artiklan 2 ja 5 kohtaa (jotka koskevat perussopimusten tavanomaista tarkistusmenettelyä) sekä siirtymämääräyksistä tehtyä pöytäkirjaa sovelletaan Euratom-sopimuksen alaan kuuluvissa asioissa.

Uuden 106 a artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa luetelluissa määräyksissä sekä EU-sopimukseen, EUT-sopimukseen ja Euratom-sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen määräyksissä olevia viittauksia unioniin, mainittui-

hin sopimukseen tai perussopimukseen pidetään tämän sopimuksen puitteissa viittauksina Euratomiin ja Euratom-sopimukseen.

Uuden 106 a artiklan 3 kohdan mukaan EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen määräyksillä ei poiketa Euratom-sopimuksen määräyksistä.

4 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen institutionaalisia määräyksiä koskevan III osaston I luku (joka koskee yhteisön toimielimiä), II luku (joka koskee toimielinten yhteisiä määräyksiä) sekä III luku (joka koskee talous- ja sosiaalikomiteaa) numeroidaan uudelleen II, III ja IV luvuksi.

5 artiklalla kumotaan tietyt Euratom-sopimuksen artikkelit: 3 artikla (joka koskee Euratomin tehtäviä hoitavia toimielimiä), 107–132 artikla (jotka koskevat yhteisön toimielimiä), 136–143 artikla, 146–156 artikla (jotka koskevat yhteisön tuomioistuinta), 158–163 artikla (jotka koskevat tuomioistuinta, tilintarkastustuomioistuinta ja toimielinten yhteisiä määräyksiä), 165–170 artikla (jotka koskevat talous- ja sosiaalikomiteaa), 173, 173 a ja 175 artikla, 177–179 a artikla, 180 b ja 181 artikla, 183 ja 183 a artikla (jotka koskevat unionin varainhoitoa), 190 artikla (joka koskee yhteisön toimielimissä käytettäviä kieliä koskevan sääntelyn vahvistamista) ja 204 artikla (joka koskee jäsenvaltion äänioikeuden pidättämistä).

6 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen IV osaston otsikko ”Varainhoitoa koskevat määräykset” korvataan otsikolla ”Varainhoitoa koskevat erityismääräykset”.

7 artiklalla tehdään Euratom-sopimukseen teknisluonteisia muutoksia.

Artiklan 1 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 38 artiklan kolmannessa kohdassa ja 82 artiklan kolmannessa kohdassa olevat viittaukset 141 ja 142 artiklaan (jotka koskevat jäsenvaltion sopimusrikkomuksen saattamista yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi) korvataan viittauksilla SEUT 226 ja 227 artiklaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 171 artiklan 2 kohdassa (joka koskee hankintakeskuksen tuloja ja menoja) ja 176 artiklan 3 kohdassa (joka koskee tutkimus- ja investointimäärärahojen jaottelua) oleva viittaus 183 artiklaan (joka koskee varainhoitoasetuksen antamista) korvataan viittauksella SEUT 279 artiklaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan Euratom-sopimuksen 172 artiklan 4 kohdassa (joka koskee tutkimusten ja investointien rahoitukseen otettavia lainoja) oleva viittaus 177 artiklan 5 kohtaan (joka koskee neuvoston äänen painottamista lainojen vahvistamisessa) korvataan viittauksella SEUT 272 artiklaan.

Artiklan 4 kohdan mukaan Euratom-sopimuksessa kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu ”yhteisön tuomioistuin” korvataan ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuin”.

8 artiklassa Euratom-sopimuksen 191 artiklaan tehdään kielellinen tarkistus. Siinä määrätään, että Euratomilla on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrä-

tyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen tehtävien toteuttamiseksi.

9 artiklan mukaan Euratom-sopimuksen 206 artiklaan (joka koskee assosiaatiosopimusten tekemistä) tehdään kielellisiä tarkistuksia sekä korvataan artiklan kolmannen kohdan viittaus SEU 48 artiklaan (joka koskee unionin perustamissopimusten tarkistamista) viittauksella SEU 48 artiklan 2–5 kohtaan, joka koskee tavanomaista tarkistusmenettelyä.

10 artiklan mukaan Euratomin tulot ja menot, hankintakeskuksen ja yhteisyritysten tulot ja menoja lukuun ottamatta, otetaan unionin talousarvioon.

LIITE

Lissabonin sopimuksen 5 artiklassa tarkoitetut vastaavuustaulukot

Lissabonin sopimuksen 5 artiklan mukaan EU-sopimuksen ja EUT-sopimuksen artikkelit, jaksot, luvut, osastot ja osat numeroidaan uudelleen sopimukseen liitetyn vastaavuustaulukon mukaisesti. Vastaavuustaulukko sijait-

see Lissabonin sopimuksen liitteessä. Uusien artikkelinumeroiden lisäksi liite sisältää alaviitteet, joissa selvitetään, mitkä artikkelit korvaavat kumottujen ja korvattujen artiklojen asiasisältöä.

1.6 Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirja

A. Perussopimusten määräyksiä koskevat julistukset

1. Julistus

Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Julistuksen mukaan oikeudellisesti sitovassa perusoikeuskirjassa vahvistetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet. Julistuksen toisessa kohdassa korostetaan, että pe-

rusoikeuskirjalla ei laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa aloihin, joilla unionilla ei ole toimivaltaa. Perusoikeuskirjalla ei myöskään anneta unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määritellyjä unionin toimivaltaa ja tehtäviä.

Julistus on uusi verrattuna perustuslakisopimukseen, ja se sisältyi sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

Julistuksen ensimmäinen kohta vastaa sisällöllisesti pitkälti uuden SEU 6 artiklan 3 kohtaa. Julistuksen toista kohtaa vastaava määräys sisältyy perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista koskevaan yleisten määräysten 51 artiklan 2 kohtaan. Perustuslakisopi-

muksessa määräys sisältyy II-111 artiklan 2 kohtaan.

Perusoikeuskirja ja sen selitykset on julkaistu virallisen lehden C-sarjassa (EUVL C 303, 14.12.2007, s. 1 ja 17). Perustuslakisopimuksessa perusoikeuskirjan selitykset sisältyvät sopimukseen liitettyyn julistukseen nro 12 ja itse perusoikeuskirja sisällytettiin perustuslakisopimuksen II osaksi.

2. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (Euroopan ihmisoikeussopimus) olisi tapahduttava siten, että unionin oikeuden erityispiirteet säilytetään. Konferenssi panee tässä yhteydessä merkille

Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävän vuoropuhelun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy mainittuun yleissopimukseen. Julistus on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan sisältyvä julistus nro 2.

3. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 a artiklasta

Julistuksen mukaan unioni ottaa huomioon sen kanssa läheisyytensä vuoksi erityissuhteissa olevien kooltaan pienten maiden eri-

tyistilanteen. Perustuslakisopimukseen liittyy vastaava julistus (nro 11).

4. Julistus

Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Julistus liittyy SEU 9 a artiklaan. Julistuksen mukaan Euroopan parlamentin lisäpaikka

annetaan Italialle. Julistus on uusi, eikä sisältynyt perustuslakisopimukseen.

5. Julistus

Eurooppa-neuvoston poliittisesta hyväksynnästä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle päätösluonnokselle

Julistus liittyy SEU 9 a artiklaan. Julistuksen mukaan Eurooppa-neuvosto antaa poliit-

tisen hyväksyntänsä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle tarkistetulle päätös-

luonnokselle, joka koskee vaalikautta 2009–2014 ja joka perustuu Euroopan parlamentin

tekemään ehdotukseen. Julistus on uusi, eikä sisältänyt perustuslakisopimukseen.

6. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 b artiklan 5 ja 6 kohdasta, 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta sekä 9 e artiklasta

Julistuksen mukaan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviin nimitettävien henkilöiden valinnassa on otettava asianmu-

kaisesti huomioon tarve kunnioittaa unionin ja sen jäsenvaltioiden maantieteellistä ja väestöllistä moninaisuutta. Perustuslakisopimukseen liittyy vastaava julistus (nro 3).

7. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdasta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdasta

Julistus sisältää luonnoksen neuvoston päätökseksi, joka koskee SEU 9 c artiklan 4 kohdassa ja SEUT 205 artiklan 2 kohdassa määriteltyä neuvoston ja Eurooppa-neuvoston määräenemmistöpäätöksentekoa, niin sanottua Ioanninan kompromissia. Julistus sisältyy perustuslakisopimukseen julistuksena nro 5, ja sitä muutetaan jäljempänä eriteltyin muutosin. Artiklaan ja Ioanninan kompromissiin liittyy myös pöytäkirja, jonka sisältöä selvitetään tarkemmin pöytäkirjoja koskeissa perusteluissa. Päätös hyväksytään Lissabonin sopimuksen allekirjoituspäivänä ja se tulee voimaan samana päivänä, jolloin kyseessä oleva sopimus tulee voimaan.

Päätösluonnoksen johdantolauseissa todetaan, että päätöksen tarkoituksena on helpottaa siirtymistä siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan 3 kohdassa määritellystä neuvoston määräenemmistöpäätöksentekojärjestelmästä, jota sovelletaan 31 päivään lokakuuta 2014, SEU 9 c artiklan 4 kohdan ja SEUT 205 artiklan 2 kohdan mukaiseen äänestysjärjestelmään, jota sovelletaan 1 päivästä marraskuuta 2014, mukaan luettuina saman pöytäkirjan 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut erityissäännökset, joita sovelletaan 31 päivään maaliskuuta 2017 ulottuvan siirtymäkauden aikana.

Perustuslakisopimukseen liitettyyn julistukseen verrattuna päätöksen hyväksymisai-

kataulua on muutettu aikaisemmin sovitusta hyväksymisestä sopimuksen voimaantulon yhteydessä ja myöhemmin suunnitellusta kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen allekirjoituksesta Lissabonin sopimuksen allekirjoituspäivänä tapahtuvaan hyväksymiseen. Johdannosta poistettiin myös viittaus päätöksen soveltamiseen niin kauan kuin on tarpeen varmistaa sujuva siirtyminen sopimuksessa määrättyyn uuteen äänestysjärjestelmään. Perustuslakisopimuksesta poiketen päätöksessä on otettu huomioon siirtymäaika, joka sovitettiin määräenemmistöpäätöksenteosta uuteen äänestysjärjestelmään siirtymiseen. Perustuslakisopimukseen liitettyyn julistukseen verrattuna päätöksen lopusta poistettiin viittaus sen voimaantulosta 1 päivänä marraskuuta 2009 ja myöhemmin suunnitellusta 1 päivänä marraskuuta 2014. Päätös tulee voimaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

Päätösluonnoksen 1 jakso sisältää säännökset, joita sovelletaan 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana.

1 artiklan mukaan neuvosto jatkaa keskustelua, mikäli neuvoston jäsenet, jotka edustavat vähintään kolmea neljäsosaa määrävähemmistön muodostamiseen edellytettävästä väestöstä tai jäsenvaltioiden määrästä, vastustavat säädöksen antamista määräenemmistöllä. Päätösten estämiseen vaadittava mää-

rävähemmistö on uudessa järjestelmässä yli 45 prosenttia jäsenmaista tai yli 35 prosenttia unionin väestöstä. Siten tämän päätöksen mukaiseen menettelyyn vaaditaan yli 33,75 prosenttia jäsenmaista, eli 10 jäsenvaltiota 27 jäsenmaan unionissa, tai yli 26,25 prosenttia unionin väestöstä.

2 artiklan mukaan neuvosto tekee keskustelua jatkaessaan kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

3 artiklan mukaan neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa.

Päätösluonnoksen 2 jakso sisältää säännökset, joita sovelletaan 1 päivästä huhtikuuta 2017.

4 artiklan mukaan neuvosto jatkaa keskustelua, mikäli neuvoston jäsenet, jotka edusta-

vat vähintään 55 prosenttia määräenemmistön muodostamiseen edellytettävästä väestöstä tai jäsenvaltioiden määrästä, vastustavat säädöksen antamista määräenemmistöllä. Päätöksen mukaiseen menettelyyn vaaditaan tässä tilanteessa 24,75 prosenttia eli 7 jäsenvaltiota 27 maan unionissa, tai yli 19,25 prosenttia unionin väestöstä.

5 artiklan mukaan neuvosto tekee keskustelua jatkaessaan kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

6 artiklan mukaan neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa.

7 artiklan mukaan päätös tulee voimaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

8. Julistus

Lissabonin sopimuksen voimaantulon yhteydessä toteutettavista käytännön toimenpiteistä siltä osin kun on kyse Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuudesta

Julistuksen mukaan, jos Lissabonin sopimus tulee voimaan 1 päivän tammikuuta 2009 jälkeen, konferenssi kehottaa neuvoston puolivuotista puheenjohtajuutta tuolloin hoitavan jäsenvaltion toimivaltaisista viranomaisista sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaksi valittavaa henkilöä ja korkeaksi edustajaksi nimitettävää henkilöä toteuttamaan seu-

raavaa puheenjohtajavaltiota kuullen tarvittavat konkreettiset toimenpiteet, jotta Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuuden siirtyminen hoituu tehokkaasti puheenjohtajuuteen liittyvien materiaalien ja organisatoristen näkökohtien osalta. Julistus on uusi, eikä sisälly perustuslakisopimukseen.

9. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 9 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamisesta koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä

Julistus sisältää luonnoksen Eurooppa-neuvoston päätökseksi neuvoston puheenjohtajuuden hoitamisesta. Julistuksen mukaan

päätös hyväksytään Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä. Julistus liittyy sopimuksen neuvostoa koskevan SEU 9 c artik-

lan 9 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasaisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti. Eurooppa-neuvosto säätää määränemmistöllä tehtävällä päätöksellä järjestelmän edellytyksistä. Julistus sisältyy perustuslakisopimukseen julistuksena nro 4, eikä sitä sisällöllisesti muuteta.

Julistuksen mukaan neuvoston tulee aloittaa tässä tarkoitetun Eurooppa-neuvoston päätöksen täytäntöönpanomenettelyitä koskevan päätöksen valmistelu heti sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja sille on annettava poliittinen hyväksyntä kuuden kuukauden kuluessa. Jäsenmaat saavuttivat luonnoksesta neuvoston päätökseksi poliittisen yhteisymmärryksen yleisten asioiden ja ulkosuhdeneuvoston kokouksessa 13 päivänä joulukuuta 2004.

Eurooppa-neuvoston päätöstä koskevan luonnoksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan etukäteen määritetyt kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Ryhmät muodostetaan jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun perusteella. Ryhmien muodostamisessa otetaan huomioon jäsenvaltioiden keskinäinen erilaisuus sekä maantieteellinen tasapaino.

1 artiklan 2 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan kaikkien neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Muut ryhmän jäsenvaltiot avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Ryh-

mät voivat keskenään kuitenkin sopia muunnallisista järjestelyistä puheenjohtajuuden hoitamiseksi.

2 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan yleisten asioiden neuvoston puheenjohtajana toimivan jäsenvaltion edustaja on jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja.

2 artiklan toisen kohdan mukaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa edustava henkilö on poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean puheenjohtaja. Nykyisin kyseisen komitean puheenjohtajana toimii neuvoston puheenjohtajavaltio.

2 artiklan kolmannen kohdan mukaan neuvoston eri kokoonpanojen, ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta, valmisteluelinten puheenjohtaja on se ryhmän jäsen, joka toimii myös kyseisen neuvostokokoonpanon puheenjohtajana, ellei 4 artiklan mukaisesti tehtävällä neuvoston päätöksellä toisin päätetä. Neuvostolla on myös nykyisin neuvoston työjärjestyksen nojalla mahdollisuus päättää kiertävästä kuuden kuukauden puheenjohtajuudesta poikkeamisesta valmisteluelimissä.

3 artiklan mukaan yleisten asioiden neuvosto huolehtii yhteistyössä komission kanssa neuvoston kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta monivuotisten ohjelmien mukaisesti. Puheenjohtajina toimivat jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet neuvoston työskentelyn järjestämiseksi ja sen sujuvuuden varmistamiseksi.

4 artiklan mukaan neuvosto tekee päätöksen tämän päätöksen soveltamisesta.

10. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, sen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota avoimuuden varmistamiseen suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Tätä varten komission tulisi olla tiiviissä yhteydessä kaikkiin jäsenvaltioihin ja kiinnittää erityistä huomiota tarpeeseen vaihtaa tietoja

kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja kuulla niitä.

Lisäksi konferenssi katsoo, että komission olisi toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet varmistaakseen, että kaikkien jäsenvaltioiden, myös niiden, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet otetaan täysi-

määräisesti huomioon. Näillä toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava se, että näiden jäsenvaltioiden asema otetaan huomioon asianmukaisissa organisatorisissa järjestelyissä.

Julistuksella haluttiin varmistaa kaikkien jäsenvaltioiden tasa-arvoinen kohtelu silloinkin, kun niistä ei ole kansalaista komission jäsenenä. Julistus sisältyy perustuslakisopimukseen julistuksena nro 6, eikä sitä sisällöllisesti muuteta.

11. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että Euroopan parlamentti ja Eurooppa-neuvosto vastaavat unionin perussopimusten määräysten mukaisesti yhdessä Euroopan komission puheenjohtajan valintamenettelyyn moitteettomasta toteuttamisesta. Tätä varten Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston edustajat järjestävät ennen Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä tarpeelliset kuulemiset tarkoituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Kuulemisissa keski-

tytään komission puheenjohtajaksi ehdolla olevien taustaan, ja niissä otetaan SEU 9 d artiklan 7 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti huomioon Euroopan parlamentin vaalit. Kuulemisia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan aikanaan tämentää Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston yhteisellä sopimuksella. Julistus sisältyy perustuslakisopimukseen julistuksena nro 7, eikä sitä sisällöllisesti muuteta.

12. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 e artiklasta

Julistuksen mukaan Euroopan parlamenttiin otetaan asianmukaisesti yhteyttä valmisteltaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimittämistä. Julistus on kokonaan uusi, ja sen sisällöstä sovittiin Lissabonin epävirallisessa päämies-tapaamisessa 18–19 päivänä lokakuuta 2007.

Julistuksessa viitataan korkean edustajan nimittämistä koskeviin määräyksiin EU-sopimuksessa sekä siirtymämääräyksistä tehdyssä pöytäkirjassa. Sillä ei ole tarkoitus muuttaa nimitysmenettelyä eikä lykätä Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä korkean edustajan nimittämistä vaan vahvistaa, että parlamenttia konsultoidaan epävirallisesti nimitystä edeltävistä valmisteluista.

Yhteyden ottaminen Euroopan parlamenttiin on katsottu perustelluksi, koska parlamentti ei osallistuisi uuden SEU 9 e artiklan nojalla ensimmäisen ulkoasioiden ja turvalli-

suuspolitiikan korkean edustajan nimittämistä koskevaan päätöksentekoon. Siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan mukaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät virassaan toimikautensa loppuun eli seuraavan komission nimittämiseen saakka. Korkea edustaja kuitenkin aloittaa tehtävissään sopimuksen voimaantulopäivänä, ja komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, toimikausi päättyy samana päivänä. Vasta Euroopan parlamentin vaalien jälkeistä komissiota hyväksyttäessä äänestää Euroopan parlamentti myös korkean edustajan hyväksymisestä, osana koko komission kokoonpanoa koskevaa menettelyä ja julistuksen toisessa kohdassa viitattujen SEU 9 d ja 9 e artiklan määräysten mukaisesti.

13. Julistus

yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Julistuksen sanamuodosta sovittiin kesäkuussa 2007 Eurooppa-neuvoston toimeksiannossa HVK:lle.

Julistuksen mukaan EU-sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimen ja Euroopan ulkosuhdehallinnon perustaminen, eivät vaikuta jäsenvaltioiden nykyiseen vastuuseen muotoilla ja harjoittaa omaa ulkopolitiikkaansa eikä niiden kansalliseen edustukseen kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

Julistuksen toisessa kappaleessa muistutetaan, että yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Konferenssi painottaa julistuksessa, että Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita sitovat edelleen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan määräykset sekä erityisesti turvallisuusneuvoston ja sen jäsenvaltioiden ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä.

14. Julistus

yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Julistuksen sanamuodosta sovittiin kesäkuussa 2007 Eurooppa-neuvoston toimeksiannossa HVK:lle.

Julistuksessa korostetaan, että SEU 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erityissääntöjen ja -menettelyjen lisäksi yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa ja ulkosuhdehallintoa koskevat määräykset, eivät vaikuta minkään jäsenvaltion nykyiseen oikeusperustaan, vastuuseen tai toimivaltaan, joka liittyy sen ulkopolitiikan muotoiluun ja harjoittamiseen, sekä kansalliseen ulkosuh-

dehallintoon, suhteisiin kolmansiiin maihin tai jäsenyyteen kansainvälisissä järjestöissä, mukaan lukien jäsenyys Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

Konferenssi toteaa myös, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilla määräyksillä ei anneta komissiolle uutta toimivaltaa tehdä aloitteita päätöksiksi eikä vahvisteta Euroopan parlamentin asemaa.

Konferenssi muistuttaa julistuksessa lopuksi, että yhteistä eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

15. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 a artiklasta

Julistuksen mukaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin, komission ja jäsenvaltioiden olisi aloitettava Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut heti, kun Lissabonin sopimus on

allekirjoitettu. Tämä työ aloitettiin jo vuonna 2004, mutta se keskeytettiin välillä perustuslakisopimuksen ratifiointiongelmien ja uuden hallitustenvälisen konferenssin vuoksi. Perustuslakisopimukseen liittyy vastaava julistus (nro 24).

16. Julistus

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 53 artiklan 2 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että mahdollisuus kääntää perussopimukset SEU 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille kielille edistää 2 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettua tavoitetta kunnioittaa unionin kulttuurien ja kielten rikkautta ja monimuotoisuutta. Konferenssi vahvistaa tässä yhteydessä, että unioni pitää arvossa Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja

kiinnittää edelleen erityistä huomiota niihin ja muihin kieliin.

Lisäksi konferenssi suosittaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle tämä sopimus käännetään.

17. Julistus

Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta

Julistuksen mukaan konferenssi muistuttaa, että Euroopan unionin tuomioistuimen vaikiintuneen oikeuskäytännön mukaan perussopimukset ja unionin niiden nojalla antama lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Konferenssi on lisäksi sisällyttänyt julistukseen neuvoston oikeudellisen yksikön 22 päivänä kesäkuuta 2007 antaman asiaa koskevan lausunnon. Lausunnossa oikeudellinen yksikkö toteaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraavan, että EY-oikeuden ensisijaisuus on yhteisön oikeuden keskeinen periaate. Oikeudellinen yksikkö myös toteaa, että se seikka, että ensisijaisuuden periaatetta ei sisällytetä tulevaan sopimukseen, ei millään tavoin muuta sitä, että periaate on olemassa, eikä vaikuta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen olemassa olevaan oikeuskäytäntöön.

Perussopimusten määräyksiin ei Lissabonin sopimuksella sisällytetä perustuslakisopimuksen I-6 artiklan määräystä vastaavaa määräystä unionin oikeuden ensisijaisuudesta. Myös perustuslakisopimuksen I-6 artikla liitettiin sopimuksen päätösasiakirjaan sisältyvällä julistuksella nro 1 EY:n tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olemassa olevaan oikeuskäytäntöön. Unionin oikeuden ensisijaisuus jää Lissabonin sopimuksessa edelleen oikeuskäytännössä vahvistetuksi periaatteeksi.

EY-tuomioistuimen etusijaperiaatetta koskeva oikeuskäytäntö perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan unionin oikeudella tulee olla yhdenmukainen merkitys, sisältö ja oikeusvaikutukset kaikissa jäsenvaltioissa sen voimaantulosta lähtien ja koko sen normien voimaolon ajan. Jäsenvaltion ei tule voida tehdä yksipuolisesti tyhjäksi unionioikeuden oikeusvaikutuksia sen vastaisilla kansallisilla normeilla. Etusijaperiaate käsittää välittömästi unionioikeuden normin voimaantulosta lukien vaikuttavan, kaikkiin kansallisiin viranomaisiin kohdistuvan kiellon soveltaa sen kanssa yhteensopimatonta kansallista normia. Kielto koskee minkä tahansa tasoista kansallista säännöstä. Periaate ei kuitenkaan merkitse hierarkkista suhdetta unionioikeuden ja kansallisen oikeuden välillä. Siitä ei seuraa itsestään vaikuttavaa, unionioikeuden kanssa ristiriidassa olevan kansallisen normin mitätömyyttä. Jäsenvaltioiden on valittava kansallisen oikeusjärjestyksen menettelysäännöistä ja keinoista ne, jotka soveltuvat unionioikeudesta johtuvien oikeuksien suojelemiseksi tehokkaasti sekä tarvittaessa ristiriidan poistamiseksi. Etusijan antaminen unionioikeudelle eli kansallisen normin soveltamatta jättäminen on vasta viimekätinen keino, johon nähden ensisijaisena tulee nähdä ristiriidan poistaminen kansallisen oikeuden tulkinnan avulla (PeVL 7/2003 vp).

18. Julistus**toimivallan jaosta**

Julistuksessa korostetaan sitä, että EU-sopimuksessa ja EUT-sopimuksessa määrätyn unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille. Tämä annetun toimivallanjaon periaate on kirjattu myös SEU 3 a artiklan 1 kohtaan ja 3 b artiklan 2 kohtaan.

Julistuksessa todetaan, että kun kysymyksessä on jäsenvaltioiden ja unionin välillä jaettu toimivalta, jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. Viimeksi mainittu tilanne voi syntyä, kun unioni päättää kumota lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt säädöksen, erityisesti turvatakseen paremmin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen jatkuvan noudattamisen.

Julistuksen mukaan neuvosto voi pyytää yhden tai useamman jäsenensä aloitteesta ja SEUT 208 artiklan mukaisesti komissiota tekemään ehdotuksia lainsäätämisyjärjestykses-

sä hyväksytyt säädöksen kumoamiseksi. Konferenssi on tyytyväinen komission ilmoitukseen, jonka mukaan se kiinnittää erityistä huomiota tällaisiin pyyntöihin. SEUT 208 artiklan mukaan neuvosto voi pyytää komissiolta tutkimuksia, joita se pitää yhteisten tavoitteiden toteuttamisessa tarpeellisina, ja se voi pyytää komissiota tekemään sille aiheellisia ehdotuksia. Artiklaan on vuoden 2007 HVK:ssa lisätty virke, jonka mukaan komissio ilmoittaa neuvostolle perustelunsa, jollei se tee ehdotusta.

Julistuksen mukaan SEU 48 artiklan 2–5 kohdassa tarkoitettussa perussopimusten tavanomaisessa tarkistusmenettelyssä voidaan joko lisätä tai vähentää perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa. Vastaava määräys sisältyy SEU 48 artiklan 2 kohtaan.

Julistus on uusi, ja sen teksti sisältyy kesäkuun 2007 Eurooppa-neuvoston hyväksymään hallitustenvälisen konferenssin toimeksiantoon.

19. Julistus**Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 3 artiklasta**

Julistus vastaa perustuslakisopimuksen julistusta nro 13 III-116 artiklasta. Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että osana yleistä pyrkimystään poistaa eriarvoisuutta naisten ja miesten väliltä unioni pitää tavoitteenaan eri politiikoissaan torjua kaikenlaista perheväkivaltaa. Se on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tällaisten rikosten estämiseksi ja niistä rankaisemiseksi

sekä niiden uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi.

Julistus vastaa tältä osin YK:n sopimuksia ja Euroopan neuvoston suosituksia sekä kansallisia kehittämishankkeita. Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta pitävät yllä naisten ja miesten eriarvoisuutta. Tämän lisäksi perheväkivalta merkitsee aina myös lapsen turvallisuuden loukkausta.

20. Julistus**Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklasta**

Julistus liittyy SEUT 16 b artiklan perusteella annettavien henkilötietojen suoja kos-

kevien sääntöjen ja kansallisen turvallisuuden väliseen suhteeseen, joka on julistuksen

mukaan otettava kyseisiä sääntöjä hyväksytessä asianmukaisesti huomioon. Julistuksessa muistutetaan, että tällä hetkellä sovellettavassa henkilötietojen suojaa koskevassa lainsäädännössä on asiaa koskevia erityisiä

poikkeuksia. Näiden osalta viitataan erityisesti niin sanottuun tietosuojadirektiiviin 95/46/EY. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

21. Julistus

henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla

Julistuksen mukaan SEUT 16 b artiklassa tarkoitettujen erityisten säännösten henkilötietojen suojasta ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta saattavat osoittautua tarpeellisiksi rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen

yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla. Julistuksessa korostetaan näiden alojen erityisluonnetta. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

22. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 ja 63 a artiklasta

Julistus liittyy SEUT 63 a artiklan 2 kohtaan, joka koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston tavallista lainsäätämisyhteistyötä noudattaen säädettäviä toimenpiteitä yhteisestä maahanmuuttopolitiikasta, muuttovirtojen hallinnasta ja muun muassa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukaisesta kohtelusta. Julistus liittyy kyseisen artiklan 2 kohdan b alakohtaan, joka koskee jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevien kolmansien valtioiden kansalaisten oikeuksien määrittelyä, mukaan lukien edellytykset, jotka koskevat liikkumis- ja oleskelu-

vapautta muissa jäsenvaltioissa. Julistuksen mukaan jäsenvaltion edut otetaan asianmukaisesti huomioon, jos 63 a artiklan 2 kohtaan perustuva säädösehdotus vaikuttaisi jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi 42 artiklan toisen alakohtaan tarkoittamalla tavalla jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän rahoituksen tasapainoon. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 14.

23. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 artiklan toisesta kohdasta

Julistus liittyy SEUT 42 artiklan toiseen kohtaan niin sanotun hätäjarrumekanismin käyttämisestä eli tilanteeseen, jossa tavallisen lainsäätämisyhteistyksen mukainen menettely keskeytetään neuvoston jäsenen ilmoittettua hyväksyttäväksi ehdotetun säädöksen mainitun artiklan 2 kohdan mukaisista vaikutuksista.

Julistuksessa konferenssi muistuttaa, että Eurooppa-neuvosto tekee SEUT 42 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun ratkaisun yhteisymmärryksessä uuden SEU 9 b artiklan 4 kohdan mukaisesti. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

24. Julistus

Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä

Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa, että Euroopan unionin oikeushenkilöllisyys ei millään tavoin anna unionille oikeutta antaa lainsäädäntöä tai toimia jäsenvaltioiden

perussopimuksissa sille antaman toimivallan ulkopuolella. Julistus on uusi, ja sen sisällöstä sovittiin Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa 2007.

25. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h ja 188 k artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittaminen edellyttää asianmukaisen huomion kiinnittämistä siihen, että sanktioiden tai muiden rajoittavien toimien kohteina olevien henkilöiden tai yhteisöjen oikeutta lainmukaiseen oikeusturvaan suojellaan ja kunnioitetaan. Tätä varten ja jotta taataan sanktioita

tai muita rajoittavia toimia koskevien päätösten tiukka tuomioistuinvalvonta, näillä päätöksillä on oltava selkeät ja erilliset arviointiperusteet. Näiden perusteiden olisi vastattava kunkin sanktion tai muun rajoittavan toimen erityispiirteitä. Samansisältöinen julistus sisältyy myös perustuslakisopimuksen päätösiakirjaan (nro 15).

26. Julistus

tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen

Julistuksen mukaan neuvosto käy perusteellisen keskustelun niistä seurauksista ja vaikutuksista, joita voi aiheutua, kun jokin jäsenvaltio päättää olla osallistumatta EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevaan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen. Lisäksi mikä tahansa jäsenvaltio voi kehottaa

komissiota tutkimaan tilannetta SEUT 96 artiklan perusteella. Edellä mainittu ei estä jäsenvaltioita saattamasta asiaa Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Julistus on uusi, ja vastaavaa julistusta ei ole liitetty nykyisiin perussopimukseen tai perustuslakisopimukseen.

27. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 69 d artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta

Julistuksen mukaan SEUT 69 d artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettussa asetuksessa, jolla määritetään Eurojustin rakenne, toiminta, toiminta-ala ja tehtävät, olisi otettava huomioon rikostutkinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

Julistuksen tarkoituksena on korostaa tällaisten kansallisten sääntöjen ja käytäntöjen kunnioittamisen merkitystä. Voimassaoleviin perussopimukseen ei liity vastaavaa julistusta. Perustuslakisopimukseen liittyy vastaava julistus (nro 23).

28. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 78 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että SEUT 78 artiklaa, joka koskee poikkeusta niiden toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, on sovellettava nykyisen käytännön mukaisesti. Julistuksen mukaan artiklan ilmaisua "toimenpiteitä Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan kor-

vaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut" on tulkittava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti. Julistus vastaa perustuslakisopimukseen liitettyä julistusta nro 20.

29. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 87 artiklan 2 kohdan c alakohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että SEUT 87 artiklan 2 kohdan c alakohtaa, jossa määrätään sisämarkkinoille soveltuvasta tuesta tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut, on tulkit-

tava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti. Perustuslakisopimukseen liittyy samansisältöinen julistus (nro 16).

30. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 104 artiklasta

Julistus luo yhteyden vakaus- ja kasvusopimuksen ja siihen liittyvän toissijaisen lainsäädännön välille. Tarkoitus on vahvistaa ja varmistaa Lissabonin sopimukseen sisältyvien monenkeskistä julkisen talouden yhteensovittamista koskevien määräysten täytäntöönpanoa siten, että ne tukevat talous- ja finanssipolitiikan harjoittamista ja pitkän aikavälin kestävyuden vahvistamista. Erityisesti

painotetaan hyvien aikojen hyödyntämistä julkisen talouden rahoitusaseman kohentamiseen. Julistus jättää myös avoimeksi vakaus- ja kasvusopimuksen edelleen kehittämisen ja tehostamisen ja kannustaa jatkamaan tätä koskevaa keskustelua. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 17.

31. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa, että SEUT 140 artiklassa mainitut politiikat (työllisyyttä, työoikeutta sekä työoloja ja -ehtoja, ammatillista perus- ja jatkokoulutusta, sosiaaliturvaa, työtapaturmien ja ammattitau-

tien ehkäisemistä, työhygieniää sekä järjestäytymisoikeutta ja työnantajien ja työntekijöiden välisiä kollektiivisia neuvotteluja koskevat asiat) kuuluvat keskeisiltä osiltaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Julistuksen mu-

kaan unionin tasolla kyseisen artiklan mukaisesti toteutettavat edistämistä- ja yhteensovittamistoimenpiteet ovat luonteeltaan täydentäviä. Toimenpiteiden tarkoituksena on jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tehostaminen eikä kansallisten järjestelmien yhdenmuikaistaminen. Ne eivät vaikuta kussakin jäsenvaltiossa työmarkkinaosapuolten vastuun

osalta olemassa oleviin takeisiin ja käytäntöihin.

Julistuksessa todetaan kuitenkin myös, ettei se rajoita unionille toimivallan antavien unionin perussopimusten määräysten, myös sosiiaalialaa koskevien, soveltamista.

Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 18.

32. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 152 artiklan 4 kohdan c alakohdasta

Julistuksessa korostetaan, että SEUT 152 artiklan 4 kohdan c alakohdan soveltamiseksi toteutettavien toimenpiteiden tavoitteena on oltava korkeiden laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettaminen silloin, kun sisämarkkinoihin vaikuttavat kansalliset vaatimukset muuten estäisivät ihmisten terveyden korkeatasoisen suojelun.

Lääkkeitä ja lääkinnällisiä laitteita koskevia säädöksiä on mahdollista hyväksyä sekä sisämarkkinoita että kansanterveyttä koskevien oikeusperustamääräysten nojalla. Julistuksen tarkoituksena on täsmentää näiden kahden oikeusperustan välistä suhdetta.

33. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 158 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että SEUT 158 artiklassa tarkoitetuilla saarisaloalueilla voidaan tarkoittaa myös kokonaisia saarivaltioita, mikäli ne täyttävät tarvittavat

edellytykset. Julistus sisältyy perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan julistuksena nro 19.

34. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 163 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla otetaan asianmukaisesti huomioon jäsenval-

tioiden tutkimuspolitiikkojen peruslinjat ja -valinnat. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 21.

35. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 176 a artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi katsoo, että SEUT 176 a artikla, jossa määrätään unio-

nin energiapolitiikasta, ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimen-

piteet varmistaa energiahuoltonsa SEUT 297 artiklassa määrätyin edellytyksin. SEUT 297 artiklassa määrätään, että jäsenvaltiot neuvottelevat keskenään, jotta ne voivat yhdessä antaa tarvittavat säännökset es-

tääkseen sen, etteivät kyseiset energiahuollon varmistamiseen tähtäävät toimenpiteet vaikuta yhteismarkkinoiden toimintaan. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 22.

36. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 n artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta

Julistuksen mukaan konferenssi vahvistaa, että jäsenvaltioilla on edelleen oikeus neuvotella ja tehdä EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston 3, 4 ja 5 luvun (oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla, oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla sekä poliisiyhteistyö) piiriin kuuluvia aloja koske-

via sopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sikäli kuin nämä sopimukset ovat unionin oikeuden mukaisia. Julistus ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin, mutta perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 25.

37. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 r artiklasta

Julistuksen mukaan se, mitä yhteisvastuulauseketta ja sen täytäntöönpanoa koskevassa SEUT 188 r artiklassa määrätään, ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen itse valita tarkoituksenmukaisimmat keinot täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa sellaista jäsenvaltiota kohtaan, joka on joutunut terroristiskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi.

Tämä ei kuitenkaan saa rajoittaa niiden toimenpiteiden toteuttamista, jotka unioni on hyväksynyt täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa tätä jäsenvaltiota kohtaan. Nykyisiin perussopimuksiin ei sisälly vastaavaa julistusta, mutta perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 9.

38. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklasta unionin tuomioistuinten julkisasiamiesten määrän osalta

Julistuksen mukaan konferenssi julistaa, että jos unionin tuomioistuin pyytää SEUT 222 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti julkisasiamiesten määrän lisäämistä kolmella (kahdeksasta yhteentoista), neuvosto hyväksyy lisäyksen yksimielisesti. Konferenssi myös sopii siitä, että Puola saa tässä tapauksessa pysyvän julkisasiamiehen. Nykyisin

pysyvä julkisasiamies on Saksalla, Ranskalla, Italialla, Espanjalla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla. Muiden julkisasiamiesten osalta sovelletaan jäsenvaltioiden välillä vuorottelujärjestelmää.

Julkisasiamiesten määrän lisääminen edellyttää tuomioistuimen aloitetta. Julistus koskee jäsenvaltioiden poliittista yhteisymmär-

rystä menettelystä tilanteessa, jossa tuomioistuimilla tällaisen aloitteen tekee.

Julkisasiamiesten määrän lisääminen kolmella nopeuttaisi muihin kuin pysyviin julkisasiamiehiin sovellettavan vuorottelujärjes-

telmän mukaista kiertoa myös Suomen osalta.

Julistus on uusi nykysopimukseen ja perustuslakisopimukseen verrattuna.

39. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 249 b artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi panee merkille, että komissio aikoo nykyisen vakiintuneen niin sanotun Lamfalussy-menetelyn mukaisesti jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan

sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia säädöksiä, jotka annetaan säädösvallan siirron nojalla. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 8.

40. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 d artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi julistaa, että jäsenvaltioiden ryhmän esittäessä komissiolle keskinäisen tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevan pyynnön ne voivat samalla ilmoittaa, aikovatko ne jo siinä vaiheessa soveltaa SEUT 280 h artiklan mukaisia niin sa-

nottuja valtuuslausekkeita siirtyäkseen määränemmistö päätöksentekoon yksimielisyyden sijasta tai tavalliseen lainsäätämisyksitykseen erityisen sijasta. Julistus vastaa perustuslakisopimuksen julistusta nro 27.

41. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

Julistuksen mukaan SEUT 308 artiklan 1 kohdassa olevalla viittauksella unionin tavoitteisiin tarkoitetaan SEU 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitettyjä tavoitteita (vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen ja sisämarkkinoiden perustaminen) sekä SEU 2 artiklan 5 kohdassa esitettyjä tavoitteita SEUT V osan mukaisen ulkoisen toiminnan osalta. Julistuksen mukaan on siis poissuljettu, että SEUT 308 artiklaan perustuvalla toiminnalla voitaisiin pyrkiä ainoastaan SEU 2 artiklan 1 kohdassa esitettyihin tavoitteisiin, joita ovat rauhan, unionin omien arvojen ja sen kansojen hyvinvoinnin edistäminen.

Konferenssi panee vielä merkille, että SEU 15 b artiklan 1 kohdan mukaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei voida antaa lainsäätämisyksityksessä hyväksyttävissä säädöksiä. Vastaava määräys sisältyy myös SEU 11 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan.

Julistus on uusi, ja sen teksti sisältyy kesäkuun 2007 Eurooppa-neuvoston hyväksymään hallitustenvälisen konferenssin toimeksiantoon.

42. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

Julistuksen mukaan SEUT 308 artiklaan sisältyvää niin sanottua joustolauseketta ei Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti voida käyttää perustana unionin valtuuksien laajentamiseksi siten, että ne ulottuisivat perussopimusten kaikista määräyksistä ja erityisesti unionin tehtäviä ja toimintaa säätelevistä määräyksistä ilmenevien yleisten puitteiden ulkopuolelle. Julistuksessa korostetaan SEUT 308 artiklan luonnetta annetun toimivallan periaatteen perustuvan institutionaalisen järjestelmän

oleellisena osana. Julistuksessa tähdennetään sitä, että kyseistä artiklaa ei missään tapauksessa voida käyttää perustana sellaisten määräysten hyväksymiselle, joiden vaikutuksena olisi perussopimusten muuttaminen noudattamatta niissä tätä tarkoitusta varten määrättyä menettelyä. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustuslakisopimukseen. Julistuksen teksti sisältyy vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon.

43. Julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklan 6 kohdasta

Julistuksen mukaan korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee SEUT 311 a artiklan 6 kohdan soveltamiseksi päätöksen, joka johtaa Mayotten aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähden siten, että tästä alueesta tulee SEUT 311 a artiklan 1 kohdassa ja SEUT 299 artiklassa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva. SEUT 299 artiklan mukaan perussopimuksia, yhteiset politiikat mukaan luettuina, sovelletaan siinä tarkoitettuihin alueisiin neuvoston komission ehdotuksesta hyväksymissä erityis-

toimenpiteissä vahvistetuun edellytykseen. Julistuksen mukaan päätös Mayotten aseman muuttamisesta tehdään, kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissiolle, että saaren sisäisen aseman menettelyä oleva kehittäminen sen sallii. Julistuksen tekstissä viitataan virheellisesti SEUT 311 artiklaan, mutta julistuksen otsikkoon sisältyvä viittaus 311 a artiklaan on oikein. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 28.

B. Perussopimukseen liitetyt pöytäkirjat koskevat julistukset

44. Julistus

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että jäsenvaltio, joka on ilmoittanut osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2

kohdan mukaisesti, ettei se halua osallistua johonkin ehdotukseen tai aloitteeseen, voi peruuttaa tämän ilmoituksen. Peruutus voidaan tehdä milloin hyvänsä ennen asian-

omaisen Schengenin säännöstöön perustuvan toimenpiteen hyväksymistä. Edellä mainitun pöytäkirjan 5 artikla koskee Yhdistynyttä

kuningaskuntaa ja Irlantia. Julistus on uusi ja se ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

45. Julistus

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi julistaa, että kun Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan olla osallistumatta toimenpiteeseen, joka perustuu Schengenin säännöstöön osaan, johon se muutoin osallistuu, neuvosto käy perusteellisen keskustelun seurauksista, joita tästä voi ai-

heutua. Neuvoston käymässä keskustelussa olisi otettava huomioon komission antamat tiedot ehdotuksen ja Schengenin säännöstöön välisestä suhteesta. Julistus on uusi ja se ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

46. Julistus

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta

Julistus koskee osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohtaa, joka koskee tilannetta, jossa Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti on ilmoittanut aikomuksestaan olla osallistumatta toimenpiteeseen, joka perustuu Schengenin säännöstöön. Tällöin neuvosto tekee päätöksen Schengenin säännöstöön soveltamisen lakkaamisesta kyseiseen jäsenvaltioon soveltuvien osien. Pöytäkirjan mukaan neuvosto tekee päätöksensä komission ehdo-

tuksessa ja neljän kuukauden kuluessa siitä. Neuvosto kutsuu koolle tarvittaessa kaksi peräkkäistä istuntoa. Julistuksella konferenssi palauttaa mieleen, että jos neuvosto ei tee päätöstä ensimmäisen asiasisältöä koskevan keskustelun jälkeen, komissio voi tehdä muutetun ehdotuksen neuvostossa neljän kuukauden kuluessa tapahtuvaa asiasisällön uudelleen tarkastelua varten. Julistus on uusi ja se ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

47. Julistus

osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta

Julistuksen mukaan konferenssi toteaa, että osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua päätöksessä määriteltävissä edellytyksissä voidaan todeta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista,

jotka väistämättä aiheutuvat siitä, ettei se enää osallistu mainitun pöytäkirjan 4 artiklan perusteella tehdyssä neuvoston päätöksessä tarkoitettua säännöstöön tai sen osan soveltamiseen.

Julistus on uusi ja se ei sisälly nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen.

48. Julistus

Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

Julistuksen mukaan konferenssi panee merkille, että Tanska ei aio käyttää äänioikeuttaan estääkseen sellaisten säännösten hyväksymisen, joita ei sovelleta Tanskaan. Julistus koskee säädöksiä, jotka neuvosto antaa yksin tai yhdessä Euroopan parlamentin kanssa ja jotka sisältävät säännöksiä, joita sovelletaan Tanskaan, sekä sellaisia säännöksiä, joita ei sovelleta Tanskaan, koska niiden oikeusperustana sovelletaan Tanskan erityisasemasta tehdyn pöytäkirjan I osaa.

Konferenssi panee lisäksi merkille Tanskan ilmoituksen, että sen osallistumisessa yhteisvastuulausekkeen (SEUT 188 r artikla) nojalla hyväksytyyn toimintaan tai säädökseen noudatetaan Tanskan erityisasemasta tehdyn pöytäkirjan I ja II osaa. Nykyisiin perussopimuksiin ei sisälly vastaavaa julistusta, mutta vastaava julistus sisältyy perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan julistuksena nro 39.

49. Julistus

Italiasta

Julistuksessa todetaan, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen on vuonna 1957 liitetty Italiaa koskeva pöytäkirja, jossa kiinnitetään huomio maan talouselämän

rakenteelliseen ja alueelliseen epätasapainoon. Julistuksessa toistetaan vanhan pöytäkirjan sisältö, jonka jäsenvaltiot ottavat huomioon.

50. Julistus

siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklasta

Julistus koskee siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklaa, joka määrää siirtymätoimenpiteestä koskien toimielinten toimivaltaa sellaisten unionin poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla annettujen säästöjen osalta, jotka on hyväksytty ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa. Julistuksen mukaan konferenssi kehottaa Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota kutakin oman toimivaltansa puitteissa pyrkimään kaikkiin voimin

siihen, että siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen säästöjen muuttamista tai korvaamista koskevat säädökset annetaan asianmukaisissa tapauksissa ja siinä määrin kuin se on mahdollista kyseisen pöytäkirjan 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa viiden vuoden määräajassa Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä. Julistus on uusi eikä sisälly nykyisten perussopimusten tai perustuslakisopimuksen loppuasiakirjoihin.

C. Jäsenvaltioiden julistukset

Päätösasiakirjan C osa sisältää jäsenvaltioiden yksipuoliset julistukset, jotka HVK panee merkille.

51. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista

Julistuksen mukaan Belgia toteaa, että Belgian perustuslain nojalla sekä edustajainhuone (Chambre des Représentants) ja liittovaltion parlamentin ylähuone (Sénat du Parlement fédéral) että sen kieliyhteisöjen ja alueiden parlamentaariset edustajakokoukset toimivat unionin kulloinkin käyttämän toimi-

vallan mukaisesti joko kansallisen parlamenttijärjestelmän osina tai kansallisen parlamentin kamareina toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan tarkoittamalla tavalla. Julistus on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus nro 49.

52. Julistus

Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan julistus Euroopan unionin tunnuksista

Julistuksen mukaan Belgia, Bulgaria, Saksa, Kreikka, Espanja, Italia, Kypros, Liettua, Luxemburg, Unkari, Malta, Itävalta, Portugali, Romania, Slovenia ja Slovakia julistavat, että lippu, jossa on sinisellä pohjalla kahdenkultaisen tähden muodostama ympyrä, hymni ”Oodi ilolle”, tunnuslause ”Moninaisuudessaan yhtenäinen”, euro unionin rahana sekä Eurooppa-päivä yhdeksäntenä päivänä

toukokuuta ovat niille edelleen Euroopan unionin kansalaisten yhteenkuuluvuuden ja heillä unioniin olevan siteen tunnuksia. Julistus on uusi, eikä sellaista sisälly perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan. Perustuslakisopimus sisältää artiklan I-8 unionin tunnuksista, Lissabonin sopimuksessa ei vastaavaa artiklaa ole.

53. Tšekin tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Julistuksessaan Euroopan unionin perusoikeuskirjasta Tšekin tasavalta korostaa toissijaisuusperiaatetta, toimivallanjakoa, jäsenvaltioiden yhteistä valtiosääntöperinnettä sekä niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka sen asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa ja niissä kansainvä-

lisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat. Julistuksessa korostetaan sitä, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltiota ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta. Julistus on uusi.

54. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

Julistuksen mukaan Saksa, Irlanti, Unkari, Itävalta ja Ruotsi toteavat, ettei Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen keskeisiä määräyksiä ole merkittävästi muutettu mainitun perustamissopimuksen tultua voimaan ja että ne on saatettava ajan tasalle.

Ne kannattavat näin ollen ajatusta jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssista, joka olisi kutsuttava koolle mahdollisimman pian. Julistus on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus nro 44.

55. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Julistuksen mukaan perussopimuksia sovelletaan Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena, jonka suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio. Tämä ei aiheuta muu-

toksia asianomaisten jäsenvaltioiden asemaan. Julistus on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus nro 45.

56. Irlannin julistus

Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta

Julistuksen mukaan Irlanti vahvistaa olevansa sitoutunut unioniin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena. Tämän johdosta Irlanti ilmoittaa vakaasta aikomuksestaan käyttää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua EUT-sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvien toimenpiteiden hyväksymiseen niin suuressa määrin kuin mahdollista. Irlanti ilmoittaa osallistuvansa suuressa määrin erityi-

sesti poliisiyhteistyön alan toimenpiteisiin. Lisäksi Irlanti palauttaa mieleen mahdollisuutensa ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle, pöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti, ettei se enää halua kyseisen pöytäkirjan määräysten soveltamista siihen. Irlanti ilmoittaa aikomuksensa tarkastella näiden määräysten toimintaa kolmen vuoden kuluessa Lissabonin sopimuksen voimaantulosta. Julistus on uusi ja sellaista ei liity nykyisiin perussopimukseen tai perustuslakisopimukseen.

57. Italian tasavallan julistus

Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Julistuksen mukaan Italia toteaa, että SEU 8 a artiklan ja 9 a artiklan mukaan Euroopan parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista ja kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen. Unionin kansalaisuus määritellään SEU 8 artiklassa ja SEUT 17 ar-

tiklassa olevan jokaisella, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Tämän johdosta Italia katsoo, että Eurooppa-neuvoston Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan tekemissä päätöksissä, joilla vahvistetaan parlamentin kokoonpano, on

kunnioitettava 9 a artiklan periaatteita. Tämä ei kuitenkaan vaikuta vaalikautta 2009–2014 koskevaan päätökseen. Julistus on uusi, eikä

sellaista sisälly perustulakissopimuksen päätösasiakirjaan.

58. Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta perussopimuksissa

Vaikuttamatta perussopimuksessa tarkoitettun, seteleissä ja metallirahoissa käytettävän Euroopan unionin yhteisen rahan yhdenmukaiseen kirjoitusasuun Latvia ja Unkari ilmoittavat julistuksen mukaan, ettei yhteisen rahan nimen kirjoitusasu, perussopimusten

latvian- ja unkarinkielisessä tekstissä käytetyt johdokset mukaan lukien, vaikuta latvian ja unkarin kielten voimassa oleviin nykyisiin sääntöihin. Julistus on samansisältöinen kuin perustulakissopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus nro 50.

59. Alankomaiden kuningaskunnan julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 270 a artiklasta

Alankomaiden kuningaskunnan julistus viittaa sen negatiiviseen nettomaksuasemaan vaikuttavaan ratkaisuun unionin omia varoja koskevan neuvoston päätöksen ja toimeenpanonasetuksen tarkistamisen yhteydessä. Julis-

tuksella ei ole erityistä merkitystä Suomen kannalta. Julistus on samansisältöinen kuin perustulakissopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus nro 42.

60. Alankomaiden kuningaskunnan julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklasta

Julistuksen mukaan Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että SEUT 311 a artiklan 6 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen päätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin

nähdessä, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiosäännön mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella. Perustulakissopimuksen päätösasiakirja sisältää samansisältöisen julistuksen nro 43.

61. Puolan tasavallan julistus

Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Puolan antaman julistuksen mukaan unionin perusoikeuskirja ei vaikuta millään tavoin jäsenvaltioiden oikeuteen antaa lainsäädäntöä julkisen moraalin, perheoikeuden, ihmisarvon suojaamisen sekä henkilöiden

fyysisen ja moraalisen koskemattomuuden kunnioittamisen alalla. Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustulakissopimukseen.

62. Puolan tasavallan julistus

perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta

Puola toteaa julistuksessaan, että ottaen huomioon yhteiskunnallisen solidaarisuusliikkeen perinteet ja sen merkittävän aseman sosiaalisten oikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien edistäjänä se kunnioittaa täysimääräisesti unionin oikeudessa vahvistettuja sosiaalisia oikeuksia ja työntekijöiden oikeuksia ja erityisesti niitä oikeuksia, jotka on vahvistettu uudelleen unionin perusoikeuskirjan IV osastossa (yhteisvastuu). Nykytilaan nähden julistus on uusi. Vastaavaa julistusta ei liity myöskään perustuslakisopimukseen.

Julistus liittyy vuoden 2007 HVK:ssa sovitettuun pöytäkirjaan perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Kyseinen pöytäkirja rajoittaa perusoikeuskirjan soveltamista kyseisissä jäsenvaltioissa. Pöytäkirjassa luodaan erityinen poikkeus perusoikeuskirjan IV osastoon si-

sältyvien oikeuksien (työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä, neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin, oikeus työnvälityspalveluihin, suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä, oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot, lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojele työssä, perhe- ja työelämä, sosiaaliturva ja toimeentuloturva, terveyden suojele, mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja, ympäristönsuojele sekä kuluttajansuoja) osalta. Pöytäkirja on Yhdistyneen kuningaskunnan neuvottelema ja sisältyy sellaisenaan vuoden 2007 HVK:lle annettuun toimeksiantoon. Toimeksiannossa varattiin kuitenkin kahdelle jäsenvaltiolle (Irlanti ja Puola) mahdollisuus liittyä pöytäkirjaan.

63. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

kansalaisten määritelmästä

Julistuksen mukaan perussopimusten ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimuksen sekä näistä sopimuksista johdettujen säädösten tai säädösten, jotka pysyvät näiden sopimusten mukaisesti voimassa, osalta Yhdistynyt kuningaskunta antaa uudelleen 31 päivänä joulukuuta 1982 antamansa

julistuksen kansalaisten määritelmästä kuitenkin niin, että ilmaisun 'British Dependent Territories Citizens' on kuitenkin ymmärrettävä tarkoittavan ilmaisua 'British overseas territories citizens'. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan on liitetty samansisältöinen julistus nro 46.

64. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

Julistuksen mukaan Yhdistynyt kuningaskunta panee merkille, ettei SEU 9 a artiklan eikä perussopimusten muiden määräysten tarkoituksena ole muuttaa äänioikeuden perustaa Euroopan parlamentin vaaleissa. Voi-

massaoleviin perussopimukseen ei liity vastaavaa julistusta. Perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan on liitetty samansisältöinen julistus nro 48.

65. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklasta

Julistuksen mukaan Yhdistynyt kuningaskunta ilmoittaa tukevansa täysimääräisesti tiukkoja toimia sellaisten taloudellisten seuraamusten käyttöönottamiseksi, joiden tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja torjua terrorismia ja siihen liittyvää toimintaa. Tästä syystä se ilmoittaa aikovansa käyttää Yhdis-

tyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan mukaista oikeutta osallistua kaikkien SEUT 61 h artiklaan perustuvien ehdotusten hyväksymiseen. Julistus on uusi, eikä sellaista sisälly myöskään perustuslakisopimuksen päätösasiakirjaan.

2 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 § sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne Lissabonin sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lissabonin sopimuksella tarkoitetaan itse sopimusta, sen 13 pöytäkirjaa ja liitteitä I ja II. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan perustuslain 95 §:n mukaisesti tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan. Lailla kumotaan Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki.

3 Voimaantulo

Lissabonin sopimuksen 6 artiklan mukaan sopimus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009 edellyttäen, että kaikki jäsenvaltiot ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa siihen mennessä Italian hallituksen huostaan. Muussa tapauksessa sopimus tulee voimaan viimeisen jäsenvaltion ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti Lissabonin sopimuksen voimaantulon kanssa.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 § sisältää säännökset kansainvälisten velvoitteiden voimaantulosta Ahvenanmaan

maakunnassa. Jos valtiosopimuksen määräys koskee itsehallintolain mukaan maakunnan toimivaltaan kuuluvaa asiaa tai jos määräys on ristiriidassa itsehallintolain säännösten kanssa, sopimus ei tältä osin tule voimaan maakunnassa, elleivät maakuntapäivät anna sille hyväksyntäänsä.

Maakuntapäivien hyväksymisen pyytämistä koskevat asiat esitellään oikeusministeriöstä tasavallan presidentille, joka päättää esityksen lähettämisestä maakuntapäiville. Hyväksymisen tarpeellisuuden arviointi on oikeudellinen kysymys; hyväksymistä pyydetään vain, jos itsehallintolain 59 §:n mukaiset edellytykset ovat käsillä.

Maakuntapäivien hyväksymistä pyydettiin sanotuilla perusteilla perustuslakisopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräyksen voimaansaattamisesta annetulle laille. Maakuntapäivät päätti 19 päivänä syyskuuta 2007, ettei se anna hyväksymistään lain voimaantulolle maakunnassa niiltä osin kuin sopimus koskee maakunnan toimivaltaan kuuluvaa asiaa tai sen määräykset ovat ristiriidassa itsehallintolain säännösten kanssa (beslut LTB 126/2007). Maakuntapäivien asiaa koskevassa lakivaliokunnan mietinnössä 17/2006—2007 perusteltiin asiaa toteamalla, että Eurooppa-neuvosto oli päättänyt uuden hallitustenvälisen konferenssin koolle kutsumisesta ja että käsiteltävänä ollut perustuslakisopimus ei ole enää ajankohtainen.

Lissabonin sopimuksella tehdään pienehköjä muutoksia lukuisiin EU:n perussopimusten määräyksiin, jotka itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Sen vuoksi maakuntapäivien hyväksymistä on pyydetävä sopimuksen voimaansaattami-

seksi Ahvenanmaan maakunnassa. Lisäksi sopimus sisältää joitakin määräyksiä, jotka merkitsevät itsehallintolaista poikkeamista ja sen vuoksi edellyttävät itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaista käsittelyjärjestystä. Niitä käsitellään tarkemmin jaksossa 4.2. Jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä, on siitä mainittava tasavallan presidentin asetuksessa, jolla säädetään sopimuksen voimaansaattamislain voimaantulosta.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai jotka ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen.

Perustuslakivaliokunta on viitannut sopimusten erityiseen tärkeyteen Euroopan talousalueen perustamista ja Euroopan unioniin liittymistä koskevista sopimuksista antamissaan lausunnoissa (ks. PeVL 15/1992 vp, PeVL 14/1994 vp ja HE 1/1998 vp). Nizzan sopimuksen ja perustuslakisopimuksen osalta perustuslakivaliokunta yhtyi hallituksen esityksiin, joiden mukaan sopimukset ovat tärkeydeltään niin merkittävät, että ne kuuluvat eduskunnan hyväksyttäviin myös sillä perusteella (PeVL 38/2001 vp, PeVL 36/2006 vp). Lissabonin sopimus sisältää kattavasti määräyksiä unionin tehtävistä ja toimivallasta samoin kuin unionin toimielin- ja päätöksentekojärjestelmästä sekä yksilön oikeusaseman perusteista. On selvää, että sopimus vaatii eduskunnan hyväksymisen myös siitä syystä, että se on merkitykseltään huomattava.

Muusta syystä eduskunnan hyväksymistä edellyttäviä määräyksiä ovat muun muassa eduskunnan budjettivaltaa sitovat kansainväliset velvoitteet (esimerkiksi PeVL 45/2000 vp). Tällaisina velvoitteina on käytännössä pidetty lähinnä sellaisia määräyksiä, joista

valtioille voi aiheutua välittömiä menoja. Eduskunnan hyväksyminen Lissabonin sopimukselle on tarpeen myös sopimuksen budjettivaltaa sitovien vaikutusten takia (PeVL 36/2006 vp, s. 3/II).

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Eduskunta on hyväksynyt Suomen liittymissopimuksen, Amsterdamin sopimuksen ja Nizzan sopimuksen sekä kymmenen uuden jäsenvaltion liittymissopimuksen muun muassa siitä syystä, että ne sisältävät suuren määrän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joita on selvitetty sopimusten hyväksymistä koskevissa hallituksen esityksissä ja niitä koskevissa perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (HE 135/1994 vp, nide I, s. 665 — PeVL 14/1994 vp, s. 2; HE 245/1997 vp, s. 171 — PeVL 10/1998 vp, s. 3; HE 93/2001 vp, s. 72–73 — PeVL 38/2001 vp, s. 2–4; HE 78/2003 vp, s. 146–148 — PeVL 11/2003 vp, s. 2). Lissabonin sopimuksen määräykset, joilla muutetaan edellä mainittujen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuuluvat niin ikään lainsäädännön alaan. Käsitys lainsäädännön alasta on laajentunut Suomen liittymissopimuksen hy-

väksymisen jälkeen, mistä syystä Lissabonin sopimukseen sisältyy lisäksi lukuisia määräyksiä, joita ei ole aiempien sopimusten käsittelyn yhteydessä nimenomaisesti yksilöity lainsäädännön alaan kuuluviksi.

Suomen liittymissopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä sopimuksen suhdetta Suomen lainsäädäntöön tarkasteltiin sekä primääri- että sekundäärilainsäädännön määräysten ja säännösten valossa. Ottaen huomioon, että Suomen liittymissopimus ja perussopimusten myöhemmät muutokset sekä niiden mukaisesti hyväksytyt säädökset jäävät voimaan, ei vastaavaa tarkastelua voida pitää tämän sopimuksen yhteydessä perusteltuna. Edellä esityksen artiklakohtaisissa perusteluissa tarkastellaan sopimuksen sisältämiä muutoksia mukaan luetuna uusien oikeusperustojen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa selostetaan lisäksi jäljempänä määräyksiä, jotka koskevat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ja jotka kuuluvat sanotusta syystä lainsäädännön alaan.

Lissabonin sopimuksen 1 artiklan mukaiset muutokset EU-sopimukseen sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Niitä eivät ole kuitenkaan muun muassa SEU 1 a, 9, 10 b, 15 a, 20, 28 c ja 53 artiklaa koskevat muutokset. Merkittävän uuden lainsäädännön alaan kuuluvan määräyksen muodostaa sopimuksen uusi SEU 6 artikla, jolla annetaan unionin perusoikeuskirjalle sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksille. Perusoikeuskirjan määräykset kuuluvat tavallisesti lainsäädännön alaan jo sillä perusteella, että ne koskevat yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita. Lissabonin sopimuksen 2 artiklan mukaiset muutokset EY-sopimukseen sisältävät suuren joukon lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Näitä eivät ole kuitenkaan muun muassa koko EY-sopimusta koskevat horisontaaliset muutokset ja SEUT 2 d, 2 f, 6 b, 16 e, 22 b, 39, 50, 52, 53, 61 d, 70, 72, 75, 79, 106, 109, 138, 139, 140, 150, 165, 182, 188 d, 188 f, 188 p, 191, 197, 207, 252 a, 291 ja 313 a artiklan yhteydessä mainitut EY-sopimuksen muutokset. Myöskään artiklojen uuden sijoituspaikan osoittavat määräykset eivät kuulu lainsäädännön alaan. Lissabonin sopimuksen

loppumääräyksistä 4 artikla sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Pääosa myös sopimuksen pöytäkirjoista sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Vain muita jäsenvaltioita koskevien siirtymäaikojen tai poikkeusten ei voida katsoa kuuluvan Suomen oikeudenkäyttöpiiriin sillä tavalla, että määräykset kuuluisivat Suomessa lainsäädännön alaan perustuslain 94 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla (vrt. HE 78/2003 vp, s. 147). Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä sisältyy pöytäkirjoihin lukuun ottamatta pöytäkirjaa euroryhmästä ja pöytäkirjaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Lissabonin sopimuksen pöytäkirjaa nro 1 niiltä osin kuin sillä tehdään horisontaalisia muutoksia ja muutoksia pöytäkirjaan eräistä Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä, pöytäkirjaa eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä, pöytäkirjaa 22 a artiklan soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin, pöytäkirjaa Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta ja pöytäkirjaa Tanskan asemasta. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä sisältävien pöytäkirjojen kumoamista koskeva pöytäkirjan nro 1 määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Lissabonin sopimuksen ja sen pöytäkirjan nro 1 liitteet eivät kuulu lainsäädännön alaan.

Eduskunnan on perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan hyväksyttävä myös samassa lainkohdassa tarkoitetun kansainvälisen velvoitteen irtisanominen. Lissabonin sopimuksella ei muodollisesti kumota perustuslakisopimusta, mutta jäsenvaltioille on selvää, että Lissabonin sopimuksella toteutetaan pitkälti perustuslakisopimuksen sisällölliset uudistukset ja sopimus tulee näin ollen perustuslakisopimuksen sijaan. Koska perustuslakisopimus vaati eduskunnan hyväksymisen sen merkityksen ja budjettivaikutusten sekä lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten vuoksi (PeVL 36/2006 vp, s. 3/II), on sen sijaan tulevan uuden velvoitteen katsottava myös näiltä osin kuuluvan eduskunnan toimivaltaan, vaikka asiassa ei olekaan muodollisesti kysymys sopimuksen irtisanomisesta eikä kumoamisesta (PeVL 18/2002 vp, PeVL 11/2003 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Lissabonin sopimuksen. Hyväksymispäätöksen on siten tarkoitus kattaa Lissabonin sopimus Suomen perustuslain 94 §:n 1 momentin sanamuodon mukaisesti kokonaisuudessaan (PeVL 36/2006 vp, s. 3/II). Lissabonin sopimuksella tarkoitetaan tässä itse sopimusta, sen 13 pöytäkirjaa ja liitteitä I ja II, jotka ovat erottamaton osa sopimusta.

4.2 Käsittelyjärjestys

Arvioinnin lähtökohdat

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Vastaavasti jos lakiehdotus kansainvälisen velvoitteen voimaansaattamisesta koskee perustuslakia, eduskunnan on perustuslain 95 §:n 2 momentin mukaan hyväksyttävä ehdotus sitä lepäämään jättämättä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä eli niin sanotussa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Laki Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä säädettiin aiemmin voimassa olleiden perustuslakien hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen perusteella usean seikan vuoksi supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (PeVL 14/1994 vp). Vaikuttuneen säätämisyjärjestyksen käyttämisen yleisin syy oli se, että liittymissopimuksen määräykset oikeudellisesti katsoen rajoittivat Suomen täysivaltaisuutta. Myös Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislaki säädettiin supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (PeVL 10/1998 vp).

Suomen liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen hyväksymisen ja voimaansaattamisen jälkeen on vuonna 2000 tullut voimaan Suomen uusi perustuslaki. Muun muassa sen 1 §:n säännökset täysivaltaisuudesta ovat osaksi erilaiset kuin kumotun hallitusmuodon säännökset samasta asiasta. Sen johdosta perustuslakivaliokunta vahvisti, että Nizzan sopimusta oli ensi sijassa arvioitava Suomen perustuslain säännös-

ten kannalta ja vasta toissijaisesti liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislakien kannalta (PeVL 38/2001 vp, s. 4/II, ks. myös PeVL 16/2005 vp, s. 4/I). Nizzan sopimuksen määräysten ei katsottu merkinneen perustuslain 1 §:ssä säädetyn Suomen täysivaltaisuuden rajoittamista, eikä sen katsottu olevan muutoinkaan ristiriidassa perustuslain kanssa. Nizzan sopimuksen hyväksymisestä päätettiin siten äänten enemmistöllä, ja sen voimaansaattamislaki säädettiin tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 38/2001 vp).

Tšekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltaan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen sisältämien toimielinmääräysten ei katsottu olennaisesti muuttavan Nizzan sopimuksesta johtuvia velvoitteita. Laajentumissopimuksen ei katsottu muutoinkaan edellyttävän perustuslain 94 §:n 2 momentissa ja 95 §:n 2 momentissa tarkoitettua käsittelyjärjestystä (PeVL 11/2003 vp, s. 3/I). Samassa järjestyksessä käsiteltiin niin ikään Bulgarian ja Romanian liittymisestä Euroopan unionin tehty sopimus (HE 218/2005 vp – EV 68/2006 vp).

Vuonna 2004 allekirjoitetulla perustuslakisopimuksella pyrittiin toteuttamaan unionin perussopimusten kokonaisuudistus. Sopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä 67/2006 vp ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa sopimuksen katsottiin sisältävän lukuisia määräyksiä, jotka edellyttivät sopimuksen ja sen voimaansaattamislain hyväksymistä perustuslain 94 §:n 2 momentissa ja 95 §:n 2 momentissa tarkoitettua käsittelyjärjestyksessä (PeVL 36/2006 vp). Perustuslakisopimus ei ole tullut kuitenkaan voimaan.

Perustuslain 1 §:n 1 momentin säännöstä Suomen täysivaltaisuudesta on perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan tarkasteltava Suomen kansainvälisten velvoitteiden valossa ja erityisesti ottaen huomioon Suomen jäsenyys Euroopan unionissa (HE 1/1998 vp, s. 72/II). Suomen perustuslakiuudistuksessa sanouduttiin irti sellaisesta muodollisesta tulkinnasta, jonka mukaan valtion jäsenyys kansainvälisissä järjestöissä aina merkitsisi valtion täysivaltaisuuden rajoitusta. Tässä yhteydessä hallituksen esityksessä viitattiin perustuslakivaliokunnan aiemmin esittämään

luonnehdintaan siitä, että Euroopan unionin jäsenenä Suomi käyttää osaa suvereniteettiaan yhdessä muiden täysivaltaisten jäsenvaltioiden kanssa eurooppalaisen yhteistoiminnan hyväksi (HE 1/1998 vp, s. 71–72).

Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Momentilla on tulkinnallista merkitystä arvioitaessa sitä, milloin kansainvälinen velvoite on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa. Suomen perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan on perusteltua lähteä siitä, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät ole sellaisenaan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (HE 1/1998 vp, s. 73/II). Tärkeä ja jo vakiintuneena pidettävä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisen muoto on Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. Perustuslain 1 §:n täysivaltaisuussäännösten tulkitseminen perustuslakiuudistuksen perustelujen mukaisesti siitä lähtökohdasta, että Suomi on Euroopan unionin jäsen, tarkoittaa perustuslakivaliokunnan mielestä sen seikan huomioon ottamista, että jäsenyys on merkinnyt nimenomaan täysivaltaisuuden rajoituksia julkisen vallan eri lohkoilla. Kysymys uusien toimivaltuuksien antamisesta unionin toimielimille on kuitenkin valiokunnan käsityksen mukaan asia, joka lähtökohtaisesti koskettaa perustuslain täysivaltaisuusjärjestelyjä. Unionin tehtäväkentän vähäinen, esimerkiksi tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta saattaa toisaalta tapauksesta riippuen olla sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kanssa. Unionin sisäisen toiminnan tavanomaisena pidettävä kehittäminen institutionaalisella tasolla puolestaan on yleensä merkityksetöntä täysivaltaisuuden kannalta. (PeVL 38/2001 vp, s. 4–5, PeVL 7/2003 vp, s. 3–4, PeVL 9/2006 vp, s. 5/I)

Nyt käsiteltävänä olevalla Lissabonin sopimuksella toteutetaan perustuslakisopimuksen keskeinen sisältö. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 36/2006 vp arvioinut yksityiskohtaisesti sopimuksen määräysten

käsittelyjärjestystä. Sopimuksen käsittelyjärjestyksen kannalta merkityksellisiä artikloita on kuitenkin joiltakin kohdin vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa muutettu. Tästä syystä Lissabonin sopimuksen käsittelyjärjestyksessä ei voida tukeutua kaikilta osin perustuslakivaliokunnan lausuntoon perustuslakisopimuksesta, vaan asiaa arvioidaan vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa tehtyjen muutosten valossa vielä erikseen.

Lissabonin sopimuksen suhdetta Suomen perustuslakiin arvioitaessa on täysivaltaisuusarvioinnin (1 §) lisäksi huomiota kiinnitettävä erityisesti perusoikeussäännöksiin (6 – 23 §), rajattua poikkeusta koskeviin säännöksiin (73 §, 94 §:n 3 mom.), ylimpien valtioiden toimivaltuuksia kansainvälisissä suhteissa koskeviin säännöksiin (93 – 97 §), tuomioistuinten riippumattomuutta ja ylimmän tuomiovallan käyttämistä koskeviin säännöksiin (3 §:n 3 mom., 99 §:n 1 mom.) ja syyttäjälaitosta koskevaan säännökseen (104 §) sekä asioiden käsittelyä eduskunnassa koskeviin säännöksiin (39 ja 52 §).

Lissabonin sopimuksella muutetaan nykyisiä perussopimuksia, kun taas perustuslakisopimuksen tarkoituksena oli korvata kaikki nykyiset perussopimukset Euratom-sopimusta lukuun ottamatta. Lissabonin sopimusta ei – kuten ei perustuslakisopimustakaan – voida pitää täysin uutena kansainvälisenä velvoitteena sopimuksen hyväksymis- ja voimaansaattamismenettelyjen kannalta. Sopimuksen käsittelyjärjestyksen arvioinnin lähtökohdana on pidettävä sitä, kuinka Lissabonin sopimus muuttaa tilannetta nykytilaan verrattuna.

Suomen liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislait ovat valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan niin sanottuja poikkeuslakeja, ja niitä voidaan muuttaa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos muuttava laki ei laajenna niillä perustuslakiin tehtyjä poikkeuksia. Myös sellaiset kokonaisuuden kannalta epäolennaiset lisäykset ja muutokset, jotka sinänsä merkitsevät perustuslakipoikkeuksen vähäistä laajentamista, voidaan toteuttaa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos perustuslakipoikkeuksena aikanaan säädetyn kokonaisjärjestyksen luonnetta ei tällä tavoin muuteta toisenlaiseksi (HE 1/1998 vp, s. 125/I). Perustusla-

kivaliokunta on soveltanut näitä periaatteita myös silloin, kun aiemmalla lailla säädetyt perustuslakipoikkeukset siirretään uuteen lakiin kumoamalla alkuperäinen poikkeuslaki (PeVL 1/1988 vp, s. 2/I, PeVL 31/1998 vp, s. 5/II, PeVL 36/2006 vp, s. 4/II).

Myös perustuslakisopimuksen voimaansaattamista koskeva laki on luonteeltaan poikkeuslaki. Edellä mainituista Suomen liittymissopimuksen ja Amsterdamin sopimuksen voimaansaattamislajeista poiketen perustuslakisopimuksen voimaansaattamista koskeva laki ei ole tullut voimaan, eikä sitä Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ole myöskään tarkoitus saattaa voimaan. Tämän huomioon ottaen, arvioinnin lähtökohdaksi olisi hallituksen käsityksen mukaan otettava nykyisin voimassa olevat perussopimukset ja niiden voimaan saattamista koskevat poikkeuslait.

Käsittelyjärjestyksen kannalta ongelmattomia kysymyksiä

Perustuslakisopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen käsittelyjärjestysperusteluissa on arvioitu muun muassa Euroopan unionin oikeushenkilöllisyyttä, toissijaisuusvalvontaa, toimielinjärjestelmää ja määränemistöpäätöksentekoa (HE 67/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on yhtynyt näiltä osin hallituksen esityksessä esitettyyn näkemykseen, että määräykset eivät vaikuta sopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006 vp, s. 5/II). Näitä kysymyksiä käsitellään tässä esityksessä ainoastaan niiltä osin kuin vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa hyväksytyt muutokset antavat aihetta.

Unionin oikeuden etusijaperiaatteen ilmeneminen perussopimuksissa

Perustuslakisopimuksen I-6 artiklan mukaan EU:n perustuslaki sekä lainsäädäntö, jota unionin toimielimet antavat käyttäessään sille annettua toimivaltaa, ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden. Perustuslakivaliokunta katsoi, että perustuslakisopimukseen otettu nimenomainen määräys unionin oikeuden etusijasta ei vallitsevana oikeudellisena tekijänä edellytä perustuslakisopimuksen käsittelemistä vaikeutetussa jär-

jestyksessä (PeVL 36/2006 vp, s. 6/I). Unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevaa periaatetta ei ole kirjattu Lissabonin sopimukseen, mutta hallitustenvälisen konferenssin päätösoasiakirjaan sisältyy asiaa koskeva julistus nro 17. Näillä muutoksilla ei vaikuteta vallitsevaan oikeustilaan eikä tämän sopimuksen käsittelyjärjestykseen. Seuraavassa kappaleessa käsitellään lisäksi etusijaperiaatteen soveltamisalan laajenemista Lissabonin sopimuksella.

Pilarijaon poistuminen

Lissabonin sopimuksella puretaan pilarirakenne, jossa ensimmäisen pilarin muodostavat EY:n perustamissopimukset, toisen pilarin EU-sopimuksen määräykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja kolmannen pilarin EU-sopimuksen määräykset poliisiyhteistyöstä ja rikosoikeudellisesta yhteistyöstä. Lissabonin sopimuksen voimaantulon jälkeen kaikilla politiikka-aloilla sovelletaan lähtökohtaisesti samoja unionioikeuden yleisiä periaatteita. Vaikka yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset sijoitetaan EU-sopimukseen erilleen muuta ulkoista toimintaa ja sisäisiä politiikkoja koskevista määräyksistä, EU-sopimus ja EUT-sopimus muodostavat kokonaisuuden, joissa molemmilla sopimuksilla on sama oikeudellinen arvo. Yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan kuitenkin erityisiä sääntöjä ja menettelyjä, ja se säilyy siten luonteeltaan korostetun hallitustenvälisenä etenkin toimielinten toimivaltuuksien, päätöksentekomenettelyjen ja käytettävissä olevien säädöstyyppejen osalta. Unionin toiminnan yhteisöllistäminen koskee siis käytännössä lähinnä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla, joissa siirrytään noudattamaan yhteisöoikeuden mukaisia periaatteita. Näihin kuuluvat säädöstyyppejen oikeusvaikutuksia koskevat periaatteet, mukaan luettuna välitön oikeusvaikutus.

Etusijaperiaatteen soveltamisalan laajeneminen. Käsittelyjärjestyksen kannalta merkityksellinen laajennus on unionin oikeuden etusijaperiaatteen soveltamisalan laajentuminen koskemaan yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla.

Yhteisön oikeuden etusijaperiaatteen arvioitiin Suomen liittymissopimusta käsiteltäessä vaativan supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä. Etusijaperiaatteen soveltamisalan laajeneminen Lissabonin sopimuksessa tarkoitettulla tavalla koskee myös nykyistä perustuslakia ja vaatii supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä.

Joustolauseke. SEY 308 artiklaan sisältyvän joustolausekkeen soveltamisala laajenee SEUT 308 artiklassa kattamaan poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön rikosoikeuden alalla. Perustuslakisopimuksesta poiketen joustolauseke sisältää nimenomaisen määräyksen, jonka mukaan artiklaa ei voida käyttää perustana yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan tavoitteen saattamiseksi. Uuden joustolausekkeen soveltamisessa noudatetaan myös SEU 25 artiklan toisessa kohdassa asetettuja rajoja, eli joustolausekkeen nojalla toteutetuilla toimilla ei voida vaikuttaa niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten valtuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Joustolausekkeen soveltamedellytykset pysyvät entisellään, mutta muutos on omiaan laajentamaan unionin toimivallan alaa poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla. Määräykseen Lissabonin sopimuksella tehdyt muutokset merkitsevät lähinnä lausekkeen käyttöedellytysten täsmentämistä. Kysymyksessä on sellainen unionin tehtäväkentän vähäinen, tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta, joka on sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäätelyn kanssa.

Tuomioistuimen toimivallan laajeneminen. EY-tuomioistuimen toimivaltaa nykyisin koskevat yleiset periaatteet laajenevat viimeistään viiden vuoden siirtymäkauden päätyttyä koskemaan eräin poikkeuksin poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Ne laajenevat koskemaan – joskin hyvin rajoitetusti – myös yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa heti sopimuksen tullessa voimaan. Suomen liittymissopimusta käsitellessään perustuslakivaliokunta totesi, että EY-tuomioistuimen toimivalta ratkaista, olisiko jäsenvaltio jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvan velvollisuuden, merkitsi poikkeusta tuolloin voimassa olleen hallitusmuodon täysivaltaisuutta

koskevista säännöksistä, koska tuomioistuimen päätöksestä saattoi aiheutua jäsenvaltiolle velvoite muuttaa lainsäädäntöään (PeVL 14/1994 vp, s. 3/II, PeVL 15/1992 vp, s. 4/II, PeVL 2/1990 vp, s. 2/I). Ottaen huomioon, että SEUT 226–228 artikla perustavat EU-tuomioistuimelle vastaavan toimivallan myös poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien määräysten osalta, merkitsee Lissabonin sopimus sanotuilta osin poikkeusta perustuslain täysivaltaisuutta koskevista säännöksistä, kuten perustuslakivaliokunta on todennut perustuslakisopimuksen osalta (PeVL 36/2006 vp, s. 6/II).

Ennakkoratkaisumenettely. Jäsenvaltioiden ylimmät tuomioistuimet ovat SEUT 234 artiklan nojalla tietyin edellytyksin velvollisia saattamaan niiden käsiteltävinä olevissa asioissa esille tulevat kysymykset unionin tuomioistuimen käsiteltäviksi. Kun SEUT 234 artikla tulee koskemaan myös poliisi- ja rikosoikeudellista yhteistyötä, artikla merkitsee ylimmille tuomioistuimille nykyisin kuuluvan menettelytapaa koskevan harkintavallan poistumista poliisiyhteistyötä ja rikosoikeudellista yhteistyötä koskevissa kysymyksissä. Perustuslakivaliokunta arvioi vastaavan perustuslakisopimuksen sisältämän uudistuksen osalta, että oikeustilan muutoksessa rikosoikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla on kysymys unionissa jo nykyisin käytetyn menettelyn laajentamisesta. Sopimuksen soveltamisalaltaan laajentuvat määräykset ennakkoratkaisupyynnön esittämisen velvollisuudesta rinnastuvat valiokunnan mielestä unionin tehtäväkentän tarkistusluonteiseen kehittämiseen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta eivätkä siksi edellytä sopimuksen käsittelemistä vaikeutetussa järjestyksessä (PeVL 36/2006 vp, s. 6–7). Arvio soveltuu myös Lissabonin sopimuksen ennakkoratkaisumenettelyä koskeviin määräyksiin.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla EU-tuomioistuimella ei Lissabonin sopimuksenkaan mukaan ole toimivaltaa. Ainoan poikkeuksen muodostaa SEUT 240 a artiklan 2 kohta, jonka seurauksena tuomioistuimen toimivalta laajenee koskemaan luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitettujen, neuvoston EUT-sopimuksen V osaston 2 luvun nojalla tekemien, rajoittavien toimenpiteitä sisältävien päätösten laillisuuden

tutkimista. Ottaen huomioon, että kysymys on unionin toimielinten toimintaa koskevaan laillisuusvalvontaan liittyvän tehtävän perustamisesta EU-tuomioistuimelle, jonka ratkaisuista ei seuraa jäsenvaltioihin tai niiden kansallisiin tuomioistuihin kohdistuvia oikeusvaikutuksia, SEUT 240 a artiklan 2 kohdan määräys ei merkitse poikkeusta perustuslain täysivaltaisuutta tai tuomioistuinten asemaa koskevista säännöksistä.

Unionin oikeushenkilöllisyys

Uuden SEU 46 a artiklan mukaan unioni on oikeushenkilö. Nykyisin Euroopan yhteisön oikeushenkilöllisyys on tunnustettu nimenomaisesti SEY 281 artiklassa ja sen oikeuskelpoisuus on määritelty SEY 282 artiklassa. Myös Euroopan unionin asema (yhteisöstä erillisenä) oikeushenkilönä on tunnustettu valtiokäytännössä. SEU 1 ja 46 a artiklan määräyksillä yhdistetään Euroopan yhteisö ja EU-sopimuksella perustettu unioni yhdeksi, yhtenäiseksi oikeushenkilöksi. Yhtenäisellä oikeushenkilöllisyydellä ei ole vaikutusta unionin sopimus- tai muun ulkoisen toimivallan laajuuteen tai luonteeseen, joita määrittävät sopimuksen muut määräykset.

Perustuslakivaliokunta ei pitänyt perustuslakisopimuksen sisältävää yhtä yhtenäistä oikeushenkilöllisyyttä perustuslain kannalta ongelmallisena (PeVL 36/2006 vp, s. 5/II). Lissabonin sopimuksella ei perusteta uutta Euroopan unionia vaan yhdistetään olemassa oleva unioni ja yhteisö yhdeksi oikeushenkilöksi, mitä on pidettävä käsittelyjärjestyksen kannalta niin ikään ongelmattomana.

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ja EU:n liittymisen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistava oikeusperusta

Uuden SEU 6 artiklan mukaan unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka sisältyvät joulukuussa 2007 mukautettuun perusoikeuskirjaan, jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla. Perusoikeuskirjaa ei ole liitetty Lissabonin sopimukseen eikä sitä koskevia selityksiä ole liitetty julistuksena vuoden 2007 hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan. Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen toteutetaan Lissabonin sopimuksessa toisella tavalla kuin pe-

rustuslakisopimuksessa, mutta keskeistä on, että sen määräyksille annetaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksille. Tosin perustuslakivaliokunta on katsonut, että perusoikeuskirjan oikeudellistamisessa noudatettu ratkaisu merkitsee perustuslakisopimukseen verrattuna heikennystä sekä perusoikeuskirjan oikeudellisen aseman selkeyden että sen näkyvyyden kannalta (PeVL 8/2007 vp).

Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen vahvistaa käytännössä Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden mahdollisuuksia vedota unionin perusoikeuksiin niissä tapauksissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden soveltamisalaa. Se merkitsee myös sitä, että suomalaisten tuomioistuinten ja viranomaisen on sovellettava perusoikeuskirjan määräyksiä unionin oikeuden soveltamisalaa kuuluvissa asioissa ja kansallisen lainsäätäjän on noudatettava unionin perusoikeuksia täytäntöönpannessaan unionin lainsäädäntöä. Sen paremmin henkilöiden mahdollisuus vedota unionin perusoikeuksiin kuin julkiseen valtaan kohdistuva velvoite soveltaa ja noudattaa unionin perusoikeuksia eivät sinänsä merkitse muutosta nykytilaan, joka perustuu EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja SEU 6 artiklan 2 kohtaan. Unionin perusoikeussuojan vahvistamisessa ei siten ole kysymys kokonaan uuden säännösten ottamisesta unionin oikeuteen (PeVL 36/2006 vp, s. 7).

Unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen mahdollistaa toteutuessaan yksilövalitukset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen myös tapauksissa, joihin on sovellettu unionin oikeutta. Tämä vahvistaisi myös Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden ihmisoikeuksien suojaa.

Kokonaisuutena ottaen perusoikeuskirjan oikeudellistaminen myös Lissabonin sopimukseen kirjatulla tavalla ja oikeusperustan luominen EU:n liittymiselle Euroopan ihmisoikeussopimukseen parantavat merkittävästi Suomen kansalaisten ja muiden Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvien henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suojaa unionin oikeuden soveltamisalalla. Lisäksi perusoikeuskirjan sisältämät oikeudet ja suojan taso vastaavat pääpiirteissään Suomen perustuslain turvaamia perusoikeuksia. Perusoikeuskirja ei korvaa kansallisia perustuslakeja eikä se myöskään aiheuta tarvetta muuttaa Suo-

men perustuslain perusoikeussäännöksiä. Sekä perusoikeuskirjan että ihmisoikeussopimukseen liittymisen osalta sopimuksessa on nimenomaisesti suljettu pois se mahdollisuus, että näillä voisi olla vaikutusta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon (ks. SEU 6 artiklan 1 ja 2 kohta). Perusoikeuskirjan oikeudellistaminen ja ihmisoikeussopimukseen liittymisen mahdollistava oikeusperusta eivät edellä mainitut näkökohdat ja perustuslain 1 §:n 3 momentin säännökset huomioon ottaen ole ristiriidassa perustuslain säännösten kanssa eivätkä siten edellytä supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä (PeVL 36/2006 vp, s. 7/II).

Toimielimiä koskevat muutokset

Lissabonin sopimuksella muutetaan eräitä keskeisiä unionin toimielimiä koskevia määräyksiä. Merkittävimmät muutokset koskevat Eurooppa-neuvoston asemaa ja sisäistä organisoitumista, Euroopan parlamentin aseman vahvistumista, neuvoston määränemmistöpäätöksentekoa koskevan menettelyn uudistamista, neuvoston uusittua puheenjohtajuusjärjestelmää, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan viran perustamista sekä komission kokoonpanon uudistamista. Lissabonin sopimuksen taustalla on pyrkimys kehittää unionin sisäistä päätöksentekojärjestelmää tehokkaammaksi, kansanvaltaisemmaksi ja avoimemmaksi. Toimielimiä koskevat uudistukset eivät kuitenkaan muuta unionin perusluonnetta.

Lissabonin sopimukseen on sisällytetty perustuslakisopimuksen toimielimiä koskevat uudistukset pääpiirteissään sellaisenaan. Ainoat sisältömuutokset perustuslakisopimukseen verrattuna koskevat neuvoston äänestysjärjestelmää ja unionin ulkoministerin nimikkeen muuttamista ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi. Muutoksilla ei ole vaikutusta siihen perustuslakisopimuksen vastaavia määräyksiä koskevaan johtopäätökseen, jonka mukaan edellä mainitut toimielinjärjestelmää koskevat määräykset eivät vaikuta sopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006 vp, s. 5/II).

Kokonaisuutena ottaen toimielinjärjestelmää koskevia muutoksia voidaan siten laajamittaisuudestaan huolimatta pitää sellaise-

na unionin sisäisen toiminnan kehittämisenä institutionaalisella tasolla, jolla ei ole merkitystä perustuslain täysivaltaisuussäännösten kannalta (vrt. myös PeVL 38/2001 vp, PeVL 7/2003 vp, s. 7–9).

Toissijaisuuden valvonta

EU-sopimukseen lisätään Lissabonin sopimuksella uusi 8 c artikla, joka koskee kansallisten parlamenttien toimia unionin moitteettoman toiminnan edistämiseksi. Toissijaisuuden valvontamekanismia vahvistetaan myös toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita koskevassa pöytäkirjassa. Parlamenttien reagointiaikaa toissijaisuusperiaatteen ennakkovalvonnassa pidennetään Lissabonin sopimuksella kuudesta kahdeksaan viikkoon ja lisätään valvontamenettelyyn uusi vaihe. Uuden menettelyn mukaan neuvosto ja Euroopan parlamentti tarkastelevat toissijaisuusperiaatteen toteutumista ennen tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen ensimmäisen käsitelyn päättymistä.

Perustuslakisopimusta koskevassa hallituksen esityksessä todettiin, että eduskunnan mahdollisuus toissijaisuusmoitteen tekemiseen on katsottava lähinnä sellaiseksi eduskunnan perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisia menettelyjä täydentäväksi menettelyksi, joka ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Perustuslakivaliokunta katsoi, että toissijaisuusvalvonta ei vaikuta sopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006 vp, s. 5/II). Lissabonin sopimuksessa toissijaisuusvalvontaan tehdyt lisäykset eivät muuta tätä johtopäätöstä.

Määränemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen

Lissabonin sopimuksella laajennetaan neuvoston määränemmistöpäätöksenteon käyttöalaa nykyisestä merkittävästi. Neuvoston päätöksenteossa siirrytään yksimielisestä päätöksenteosta määränemmistöpäätöksentekoon yhteensä 17 alalla. Lisäksi lähes kaikilla niin sanottujen uusien oikeusperustojen kattamilla aloilla noudatetaan määränemmistöpäätöksentekoa neuvostossa. Perustuslakivaliokunta on erityisesti EY-sopimuksen osalta korostanut yleisesti sitä, että tällainen päätöksentekosääntöjen muutos ei muuta jä-

senvaltioiden ja yhteisön välistä toimivallanjakoa, vaan niitä menettelyjä, joiden mukaan yhteisössä tehdään päätöksiä. Nizzan sopimuksen käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, ettei kysymyksessä ollut uudenlainen päätösmenettely vaan jo ennestään käytetyn menettelyn soveltamisalan laajentaminen, minkä vuoksi tällaiset päätöksenteosääntöjen muutokset eivät olleet ongelmallisia perustuslain täysivaltaisuussääntösten kannalta (PeVL 38/2001 vp, s. 6/I, ks. myös PeVL 7/2003 vp, s. 8/II). Perustuslakivaliokunta totesi myös perustuslakisopimuksen osalta, että määränemmistöpäätöksenteon laajentaminen ei vaikuta sopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006, s. 5/II).

Lissabonin sopimuksessa määränemmistön käyttöala säilyy saman laajuisena kuin perustuslakisopimuksessa lukuun ottamatta Euroopan ihmisoikeusyleissopimukseen liittymistä, joka Lissabonin sopimuksessa edellyttää jäsenvaltioiden yksimielistä päätöstä. Lissabonin sopimuksen sisältämä määränemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentaminen ei perustuslakisopimuksen tavoin vaadi supistetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Unionin toimivallan muutokset

Lissabonin sopimuksesta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon aiheutuvat muutokset voidaan jaotella kolmeen päätyyppiin. Ensinnäkin sopimus sisältää määräykset uusista politiikka-aloista tai asiakokonaisuuksista, joiden kaikkien osalta unionille annetaan nimenomaisin sopimusmääräyksiin tiettyä toimivaltaa. Toiseksi sopimuksella kehitetään eräitä unionin nykyisiä politiikkoja sisällyttämällä sopimukseen kyseisiä politiikkoja koskevia uusia oikeusperustamääräyksiä. Kolmanneksi eräitä nykyisten perussopimusten määräyksiä tarkistetaan siten, että unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako muuttuu.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön perusteella on selvää, että kysymys uusien toimivaltuuksien antamisesta unionin toimielimille on asia, joka lähtökohtaisesti koskettaa perustuslain täysivaltaisuussääntöistä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin tässä yhteydessä katsonut, että unionin tehtäväkentän vähäinen, esimerkiksi

tarkistusluonteinen kehittäminen unionilla jo olevien toimivaltuuksien pohjalta saattaa toisaalta tapauksesta riippuen olla sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussääntelyn kanssa (PeVL 38/2001 vp, s. 5/I). Seuraavassa arvioidaan kutakin edellä kuvatusta toimivallanjakoa koskevien muutosten pääryhmästä perustuslain täysivaltaisuussääntösten valossa. SEU 6 artiklassa unionille annettavaa toimivaltaa liittyä Euroopan ihmisoikeusopimukseen on arvioitu edellä erikseen perusoikeuksia koskevassa jaksossa.

Uusina politiikka-aloina EUT-sopimus sisältää määräykset yleistä taloudellista etua koskevista palveluista (SEUT 16 artikla), teollis- ja tekijänoikeuksien eurooppalaisesta suojasta (SEUT 97 a artikla) sekä energiasta (SEUT 176 a artikla). Määräyksillä luodaan yhtenäiset oikeusperustat unionin toimenpiteille kysymyksissä, joita koskevia toimia on jo toteutettu EY-sopimuksen nykyisten määräysten, erityisesti SEY 95 ja 308 artiklan, nojalla. Yleistä taloudellista etua koskevista palveluista on lisäksi voitu säätää rajoitetusti myös SEY 86 artiklan 2 ja 3 kohdan nojalla, joskin sanottuihin määräyksiin perustuvien yhteisön toimenpiteiden päätavoite on tämentää niissä tarkoitettujen yritysten osalta yhteisöoikeuden kilpailua koskeviin sääntöihin tehtävien poikkeusten sisältöä.

Perustuslakivaliokunta katsoi valiokunnan aikaisemman käytännön (PeVL 10/1998 vp, s. 8/II) mukaisesti, etteivät vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset (III-122, III-176 ja III-256 artikla) vaikuta sopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006 vp, s. 8/I).

Näitä oikeusperustoja täydennettiin vielä Lissabonin sopimuksella lisäämällä pöytäkirja yleistä etua koskevista palveluista. Pöytäkirjalla täydennetään SEUT 16 artiklaa muun muassa toteamalla, että perussopimusten määräykset eivät millään tavalla rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista etua koskevia palveluja. Energiaa koskevaan määräykseen lisättiin Lissabonin sopimuksella viittaus jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuhenteen sekä energiaverkkojen yhteen liittämistä käsittelevä uusi kohta.

Lissabonin sopimuksella tehdyt lisäykset eivät muuta käsittelyjärjestyksestä perustuslakisopimuksen yhteydessä tehtyä arviota.

SEUT 16, 97 a ja 176 a artiklan määräykset eivät siten ole säätämisyjärjestyksen kannalta ongelmallisia.

Niin ikään uusina politiikka-aloina EUT-sopimus sisältää määräykset avaruuspolitiikasta (SEUT 172 a artikla) sekä humanitaarisesta avusta (SEUT 188 j artikla). Vaikka unionin toimivallan luonteen osalta kysymys onkin molemmissa tapauksissa unionin ja jäsenvaltioiden jaetusta toimivallasta, poikkeava unionin toimivallan luonne kyseisillä aloilla jaettua toimivaltaa koskevista pääperiaatteista siinä suhteessa, ettei unionin toimivallan käyttäminen niiden nojalla estä jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa (SEUT 2 c artiklan 3 ja 4 kohta). Perustuslakivaliokunta katsoi, että vastaavat perustuslakisopimuksen määräykset (III-254 ja III-321 artikla) eivät unionin toimivallan luonne huomioon ottaen edellytä sopimuksen käsittelemistä vaikeutussa järjestyksessä (PeVL 36/2006 vp, s. 8/I). Lissabonin sopimuksessa avaruuspolitiikkaa koskevaa artiklaa täsmennettiin vielä siten, että hyväksytyt toimenpiteet eivät saa johtaa jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamiseen. SEUT 172 a ja 188 j artikla eivät edellytä vaikeutettua käsittelyjärjestystä.

Uusista politiikka-aloista matkailu (SEUT 176 b artikla), urheilu (SEUT 149 artikla), pelastuspalvelu (SEUT 176 c) ja hallinnollinen yhteistyö (SEUT 176 d artikla) kuuluvat SEUT 2 e artiklassa tarkoitettuihin aloihin, joilla unionilla on toimivalta toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. SEUT 2 a artiklan 5 kohdan mukaan unionin toimivalta kyseisillä aloilla ei korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa eivätkä unionin toimenpiteet näillä aloilla voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Ottaen huomioon unionin toimivallan luonne näillä aloilla perustuslakivaliokunta katsoi vastaavien perustuslakisopimuksen määräysten (III-281, III-282, III-284 ja III-285 artikla) olevan käsittelyjärjestyksen kannalta ongelmattomia (PeVL 36/2006 vp, s. 8/I). Lissabonin sopimuksessa näitä määräyksiä ei ole muutettu perustuslakisopimukseen verrattuna, joten arviota ei ole näiden määräysten osalta syytä muuttaa.

Toisen pääryhmän unionin ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa koskevista muutoksista muodostavat EUT-sopimuksen mää-

rykset, joilla kehitetään eräitä unionin nykyisiä politiikkoja sisällyttämällä sopimukseen kyseisiä politiikkoja koskevia uusia oikeusperustamääräyksiä. Näistä säätämisyjärjestyksilyksymyksen kannalta merkityksellisinä voidaan pitää määräyksiä, jotka koskevat unionin toimivaltaa menettelyllisen ja aineellisen rikosoikeudellisen yhteistyön alalla sekä rikosoikeutta koskevan operatiivisen yhteistyön alalla.

Arvioitaessa uutta oikeusperustaa rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä unionin politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi (SEUT 69 b artiklan 2 kohta) on otettava huomioon, että nimenomaisen sopimusmääräyksen puuttumisesta huolimatta EY-tuomioistuimien on oikeuskäytännössään katsonut (asia C-176/03, komissio v. neuvosto, ja asia C-440/05, komissio v. neuvosto), että yhteisöllä on jo nyt tietyin edellytyksin toimivalta säätää yhteisöissä säännöksissä määriteltyjen tekojen kriminalisoimisesta. Tuomion C-176/03 johdosta perustuslakisopimusta koskevassa hallituksen esityksessä päädyttiin siihen, että perustuslakisopimuksen sisältämä muutos suhteessa EY-sopimukseen ja sen nojalla annettuun oikeuskäytäntöön on rajattu, erityisesti ottaen huomioon määräyksen sisältävä hätäajurmekanismi. Tuomioissa C-440/05, joka annettiin 23 päivänä lokakuuta 2007, tuli kuitenkin selväksi, että yhteisösääntelyä asiassa voidaan antaa ainoastaan, mikäli se jättää jäsenvaltioille lopullisen harkintavallan päättää rikosoikeudellisten seuraamusten valinnasta eli rikosoikeudellisten seuraamusten lajin ja tason määrittämisestä. Siten SEUT 69 b artiklan 2 kohdan mukainen toimivalta on huomattavasti avoimempi ja laajempi kuin EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuva yhteisön rikosoikeudellinen toimivalta. SEUT 69 b artiklan 2 kohdan nojalla voidaan antaa säännöksiä rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä, kun nykyisellään seuraamusten lajin ja tason määrittäminen ei tuomioistuimen nimenomaisen kannan mukaan kuulu yhteisön toimivaltaan. SEUT 69 b artiklan 2 kohdassa ei myöskään ole rajattu niitä politiikanaloja, joilla kyseisiä rikosoikeutta koskevia säännöksiä voidaan antaa. Nykyisellään kysymys kyseeseen tulevista yhteisöpolitiikoista on epäselvä, koska edellä

mainittujen tuomioiden perusteella jää avoimeksi, kuinka pitkälle muissa kuin ympäristön suojelua koskevissa kysymyksissä yhteisöllä on rikosoikeudellista toimivaltaa.

Lisäksi arvioitaessa SEUT 69 a artiklan (rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskevat vähimmäissäännöt) ja SEUT 69 b artiklan (aineellista rikosoikeutta koskevat vähimmäissäännöt) vaikutuksia unionin toimivaltaan tulee huomata, että toimivalta, joka kuuluu unionille nykyisen SEU 31 ja 34 artiklan nojalla, on luonteeltaan tarkkarajaista ja kattaa vain tietyt rikosoikeudellisen yhdenmukaistamisen alat (järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin ja huumausainekaupan). Merkityksellisenä seikkana on erityisesti otettava huomioon se, että SEUT 69 a artiklan ja SEUT 69 b artiklan määräyksillä unionille annettava toimivalta on määritelty suhteellisen laajasti verrattuna nykyiseen SEU 31 ja 34 artiklaan, vaikka näidenkään artiklojen soveltamisalaa ei voida oikeuskäytännön valossa pitää täysin tarkkarajaisena. Erityisen merkityksellistä täysivaltaisuusarvioinnin kannalta on se, että rikosoikeudenkäyntimenettelyä koskeva SEUT 69 a artiklan 2 kohta sisältää valtuutuslausekkeen, jonka nojalla neuvosto voi yksimielisesti laajentaa määräyksen soveltamisalan koskemaan myös muita kuin siinä nimenomaisesti mainittuja rikosoikeudellisen menettelyn osatekijöitä. Vastavaanlainen valtuutuslauseke sisältyy myös vakavaa rajat ylittävää rikollisuutta koskevaan SEUT 69 b artiklan 1 kohtaan. Määräys mahdollistaa siten tunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisen myös muiden kuin siinä nimenomaisesti mainittujen rikollisuuden lajien osalta. Perustuslakivaliokunta katsoi vastaavien perustuslakisopimuksen valtuutuslausekkeiden (III-270 ja III-271 artikla) vaativan vaikeutettua käsittelyjärjestystä (PeVL 36/2006 vp, s. 11/I). Myös SEUT 69 a artiklan 2 kohta ja SEUT 69 b artiklan 1 kohta merkitsevät poikkeusta perustuslain täysivaltaisuussäännöksestä ja edellyttävät supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä. Vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa sovitut muutokset SEUT 69 a ja 69 b artiklaan sisältyvään hätäjarrumekanismiin ja tiivistettyyn yhteistyöhön eivät muuta tätä arviota.

Perustuslain täysivaltaisuussäännöksen ja syyttäjälaitosta koskevan säännöksen näkö-

kulmasta tulee arvioida myös Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistavaa SEUT 69 e artiklaa. Syyttäjänviraston tehtävät määritellään SEUT 69 e artiklassa, mutta sen toimivaltuuksia voidaan laajentaa Eurooppa-neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Sekä viraston perustaminen että mahdollisuus sen toimivaltuuksien laajentamiseen SEUT 69 e artiklan nojalla merkitsevät toimivallan siirtämistä jäsenvaltioilta unionille. Koska syyttäjänvirasto toimii syyttäjän tehtävissä jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa 69 e artiklan nojalla määritettävissä rikosasioissa, määräys merkitsee poikkeusta syyttäjälaitosta koskevasta perustuslain 104 §:stä, kuten perustuslakivaliokunta on perustuslakisopimuksen III-274 artiklan osalta todennut. Syyttämistoimivallan uskominen merkittävässä määrin muulle kuin kansalliselle syyttäjänviranomaiselle merkitsee lisäksi poikkeusta perustuslain täysivaltaisuussäännöksestä ja edellyttää näin ollen supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä (PeVL 36/2007 vp, s. 8/I). SEUT 69 e artiklan osalta arviota ei muuta seikka, että artiklaan on sisällytetty niin sanottu hätäjarrumekanismi sekä mahdollisuus tiiviimmän yhteistyön aloittamiseen.

Perustuslakivaliokunta totesi perustuslakisopimusta käsitellessään lisäksi, että III-274 artiklan 4 kohdan määräyksessä on kysymys Eurooppa-neuvoston mahdollisuudesta laajentaa unionin toimivaltaa merkittävän julkisen vallan käyttämiseksi jäsenvaltiossa. Tällainen valtuutus on perustuslakivaliokunnan aiemman käytännön valossa ristiriidassa valtion täysivaltaisuutta samoin kuin kansainvälisten velvoitteiden hyväksymistä ja voimaansaattamista koskevien perustuslain säännösten kanssa, minkä vuoksi perustuslakisopimus oli näiltä osin käsiteltävä vaikeutetussa järjestyksessä (PeVL 36/2006 vp, s. 11). SEUT 69 e artikla vastaa perustuslakisopimusta ja vaatii myös tästä syystä vaikeutettua käsittelyjärjestystä.

Kolmanneksi Lissabonin sopimuksella tarkistetaan yleisperusteluissa selostetulla tavalla eräitä nykyisten perussopimusten määräyksiä siten, että tarkistukset merkitsevät muutoksia unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon (ks. esimerkiksi kansanterveyttä koskeva SEUT 152 artiklan 1 kohdan toinen alakohta ja 4 kohdan c alakohta). Kyseisissä muutoksissa on kuitenkin pääosin

muksen muuttamista koskeva päätös tulee voimaan vasta, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Määräys on samansisältöinen kuin perustuslakisopimuksen IV-445 artikla, eikä sääntely tältä osin muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi (PeVL 36/2006 vp, s. 10/II).

Lissabonin sopimuksen sisältämiin valtuutuslausekkeisiin ei sisälly yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen tapaan kansallista ratifiointimenettelyä tai vastaavaa eduskunnan vaikutusmahdollisuudet suoraan sopimuksen nojalla turvaavaa menettelyä. Valtuutuslausekkeitä tulee siten tarkastella erityisesti niiden kriteerien valossa, jotka perustuslakivaliokunta asetti arvioidessaan Nizzan sopimukseen sisällyneitä määräyksiä, joiden mukaan perustamissopimusta voidaan mukauttaa tai tarkentaa neuvoston päätöksellä (PeVL 38/2001 vp, s. 7/II). Perustuslakivaliokunnan asettamien kriteerien perusteella täysivaltaisuuden kannalta ongelmattomia ovat ainakin sellaiset EU-sopimuksen tai EUT-sopimuksen määräykset, jotka asiallisesti ottaen vastaavat Nizzan sopimuksen sisältämiä valtuutuslausekkeitä. Tällaisia ovat määränemistöpäätöksentekoon siirtymisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla (SEU 15 b artiklan 3 kohta) ja monivuotisten rahoituskehysten yhteydessä (SEUT 270 a artikla) mahdollistavat valtuutuslausekkeet sekä tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen perheoikeuden alalla siirtymisen mahdollistava valtuutuslauseke (SEUT 65 artiklan 3 kohta). Viimeksi mainittuun valtuutuslausekkeeseen on lisätty vuoden 2007 hallitustenvälisessä konferenssissa määräys, jonka mukaan kansallinen parlamentti voi kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen tiedoksiantamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, jolloin päätöstä ei tehdä. Nämä valtuutuslausekkeet ovat alaltaan rajoitettuja ja ne kohdistuvat toimielinten päätöksentekomenettelyihin ja toimielinten välisiin suhteisiin.

SEUT 280 h artiklan mukaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot voivat keskenään siirtyä määränemistöpäätöksentekoon sellaisellakin alalla, jolla sopimuksen jonkin määräyksen mukaan sovelletaan neuvostossa yksimielisyyttä, tai tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöön alalla, jolla sopimuksen mukaan neuvosto hyväksyy

säädöksiä erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä. Päätös siirtymisestä tehdään neuvoston yksimielisellä päätöksellä. Päätöksen tekemiseen osallistuvat neuvostossa ainoastaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot. Menettely vastaa laajuudeltaan SEU 48 artiklan 7 kohdan mukaista yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä, mutta siitä poiketen SEUT 280 h artiklan mukaiseen valtuutuslausekkeeseen ei sisälly kansallisten parlamenttien mahdollisuutta estää päätöksen tekeminen. Tällainen valtuutuslauseke on alaltaan niin yleinen, että sen sisältämästä päätöksenteon yksimielisyysvaatimuksesta huolimatta määräys on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännöksen kanssa ja edellyttää supistettua perustuslainsäätämisyjärjestystä, kuten perustuslakivaliokunta totesi perustuslakisopimuksen III-422 artiklan osalta (PeVL 36/2006 vp, s. 10/II).

Lissabonin sopimuksen institutionaalisista valtuutuslausekkeista täysivaltaisuusarvioinnin kannalta merkityksellisiä ovat SEUT 225 a artikla, jonka mukaan unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen voidaan perustaa erityistuomioistuimia, sekä SEUT 245 artikla, jonka mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntöä voidaan eräin osin muuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta piti täysivaltaisuuden kannalta ongelmattomina Nizzan sopimukseen sisällyneitä samoja asioita koskeneita valtuutuslausekkeitä, joiden mukaan neuvosto valtuutettiin tekemään vastaavat päätökset yksimielisesti (PeVL 38/2001 vp, s. 7). Lissabonin sopimuksen sisältämät muutokset merkitsevät sitä, että neuvostossa sovelletaan näitä päätöksiä tehtäessä määränemistöpäätöksentekoa ja Euroopan parlamentti toimii neuvoston kanssa tasaveroisena päätöksentekijänä. SEUT 245 artiklan osalta muutos merkitsee sitä, että muodollisesti primäärioikeuteen kuuluvia määräyksiä voidaan muuttaa tavallista lainsäätämisyjärjestystä käyttäen ja määränemistöllä neuvostossa. Muuttamistoimivalta voisi koskea esimerkiksi tuomioistuimen organisaatiota ja asian käsittelytapaa, ei sen sijaan tuomareita ja julkisasiamiehiä koskevia määräyksiä eikä tuomioistuinkieliä koskevaa määräystä. Ottaen huomioon tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttöalaa kuuluvien määräysten lähinnä tekninen luonne, tällaista järjestelyä

voidaan pitää varsinkin laajentuneen unionin oloissa käytännön välttämättömyytenä. Järjestelyn mahdollistama täysivaltaisuuden rajoitus on unionin jäsenvaltiolle sillä tavoin vähäinen, että se on sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (vrt. SEU 24 artiklan osalta esitetty arvio PeVL 38/2001 vp, s. 6–7).

Toimivallan siirrot mahdollistavia valtuutuslausekkeita (SEUT 69 a artiklan 2 kohta, SEUT 69 b artiklan 1 kohta, SEUT 69 e artiklan 4 kohta) arvioidaan erikseen käsittelyjärjestysarvioinnin unionin toimivallan muutoksia koskevassa osassa.

Kansainvälisten sopimusten tekemistä koskevat menettelyt

Lissabonin sopimuksen määräykset kansainvälisten sopimusten tekemisessä noudattavista menettelyistä ovat samansisältöiset kuin perustuslakisopimuksen vastaavat määräykset. Perustuslakisopimuksesta poiketen Lissabonin sopimuksen määräys Euroopan ihmisoikeusyleissopimukseen liittymisestä edellyttää jäsenvaltioiden yksimielistä päätöstä. Muutoksella ei ole merkitystä käsittelyjärjestyksen kannalta.

SEUT 188 n artiklassa määrätään menettelyistä, jota sovelletaan neuvoteltaessa ja tehtäessä kansainvälisiä sopimuksia unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välillä. Määräys koskee myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä poliisiyhteistyön ja rikosoikeudellisen yhteistyön alalla tehtäviä sopimuksia, joiden neuvottelua ja tekemistä koskevasta menettelystä määrätään nykyisin SEU 24 ja 38 artiklassa.

Perustuslakivaliokunta piti Amsterdamin sopimusta arvioidessaan SEU 24 artiklan osalta ratkaisevana sitä, että artikla uskoo sopimuskentekovaltaa valtiosäännön ulkopuolisille toimielimille liittymissopimukseen nähden uusilla aloilla, minkä vuoksi tuolloin käsiteltävänä ollut voimaansaattamislakiehdotus oli käsiteltävä supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 10/1998 vp, s. 7/II).

Nizzan sopimuksella SEU 24 artiklaan tehdyillä muutoksilla siirryttiin määränemistöpäätöksentekoon neuvostossa siltä osin kuin tehtävä sopimus koskee asiaa, jota koskeviin sisäisiin päätöksiin tai toimenpiteisiin

sovelletaan määränemistöpäätöksentekoa. Koska määräykseen kuitenkin sisältyi mahdollisuus soveltaa SEU 23 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaista niin sanottua hätäjarrulauseketta, perustuslakivaliokunta katsoi, ettei siirtyminen määränemistöpäätöksentekoon ollut ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (PeVL 38/2001 vp, s. 6/II).

SEUT 188 n artikla — toisin kuin SEU 24 artikla — ei sisällä nimenomaista viittausta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaan hätäjarrulausekkeeseen (SEU 17 artiklan 2 kohdan toinen alakohta). Kun lisäksi otetaan huomioon SEUT 188 n artiklan asema kansainvälisten sopimusten neuvottelua ja tekemistä koskevana yleismääräyksenä, johon tehtävät poikkeukset on kyseisessä määräyksessä yksilöity nimenomaisesti, on muutosta sinänsä pidettävä valtion täysivaltaisuuden rajoituksena, mutta lausekkeeseen vetoamiskynnystä voidaan jo nykyisin pitää korkeana ja määränemistöpäätöksenteon kohteena olevissa asioissa on perustuslakivaliokunnan mukaan epätodennäköistä, että jäsenvaltion aidosti elintärkeät seikat eivät tulisi vilpittömän yhteistyön periaatetta noudattavassa neuvostossa huomioon otetuiksi. Valiokunta piti hätäjarrua koskevan viittauksen puuttumisesta johtuvaa täysivaltaisuuden rajoitusta asiallisilta vaikutuksiltaan sillä tavoin vähäisenä, ettei rajoitus vaikuta perustuslakisopimuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 36/2006 vp, s. 9).

Toiseksi Nizzan sopimuksen myötä SEU 24 artiklan nojalla tehty sopimus saattoi tulla sovellettavaksi jäsenvaltioon siitä huolimatta, että kyseinen jäsenvaltio olisikin ilmoittanut tarpeesta noudattaa valtiosääntönsä edellyttämiä menettelyjä, koska neuvoston muut jäsenet saattoivat kuitenkin sopia sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta. Perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoi, että muutoksessa oli kysymys laajentumisesta johtuvasta käytännön välttämättömyydestä ja että sen mahdollistama täysivaltaisuuden rajoitus oli sillä tavoin vähäinen, että muutos oli sopusoinnussa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (PeVL 38/2001 vp, s. 6–7).

SEUT 188 n artikla ei sisällä SEU 24 artiklaa vastaavaa määräystä yksittäisen jäsenvaltion mahdollisuudesta ilmoittaa valtiosääntönsä edellyttämien menettelyjen noudatta-

misesta. Koska myöskään SEU 24 artiklaan nykyisin sisältyvä määräys ei edellä selostetun mukaisesti luo kyseisen ilmoituksen tehneelle jäsenvaltiolle ehdotonta mahdollisuutta jättäytyä sopimuksen soveltamisen ulkopuolelle, ei kuvatuksen ratifiointiehdon puuttuminen SEUT 188 n artiklasta ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuus säännösten kanssa.

Suomen perustuslain mukainen rajattu poikkeus -edellytys

Perustuslakisopimusta tarkasteltiin myös Suomen perustuslain 73 §:n 1 momenttiin sisältyvän rajattu poikkeus -edellytyksen kannalta. Poikkeuslain tulee olla selvästi rajattu suhteessa perustuslain kokonaisuuteen. Rajatun poikkeuksen käsite merkitsee sitä, että poikkeuslailla ei voida puuttua perustuslain keskeisiin ratkaisuihin, kuten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuteen ja eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä. Poikkeuksen ala tulisi rajata vain välttämättömään kirjoittamalla se mahdollisimman tarkkarajaiseksi ja vähäiseksi (HE 1/1998 vp, s.125/I).

Perustuslakivaliokunta arvioi perustuslakisopimukseen sisältyviä, nykytilaan verrattuna uusia poikkeuksia perustuslaista lausunnossaan PeVL 36/2006 vp, s. 11 ja 12. Valiokunta katsoi, että perustuslakisopimukseen sisältyvät unionin toimivaltuudet ovat kansalliseenkin lainsäädäntöön sovellettavien arviointiperusteiden näkökulmasta pääosin varsin tarkasti rajattuja. Pilarijaon poistumisesta johtuvia unionin toimivallan muutoksia valiokunta piti kuitenkin jossain määrin väljinä. Niiltäkin osin kysymys on kuitenkin unionin puitteissa jo verraten vakiintuneesti harjoitettavasta yhteistyöstä eikä sinänsä uusista tai määrittelemättömistä politiikka-aloista. Valiokunta kiinnitti huomiota lisäksi siihen, ettei valtiosopimusten ja muiden kansainvälisten velvoitteiden määräyksiltä ole aina mahdollista vaatia samanlaista tarkkuutta ja täsmällisyyttä kuin kansalliselta lailta.

Lissabonin sopimus ei sisällä laajempia poikkeuksia perustuslaista kuin perustuslakisopimus. Lissabonin sopimuksen vaikeutettua käsittelyjärjestystä edellyttävät määräykset eivät muodostu ongelmallisiksi perustuslain 73 §:n 1 momentissa olevan rajattua poikkeusta koskevan vaatimuksen kannalta.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (68/2004) 59 §:n 2 momentissa säädetään, että itsehallintolain säännösten kanssa ristiriidassa oleva valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys tulee maakunnassa voimaan vain, jos maakuntapäivät antaa hyväksymisensä määräyksen voimaansaattamislaille päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, ja voimaansaattamislaki käsitellään eduskunnassa perustuslain 95 §:n 2 momentissa säädettyssä supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Lissabonin sopimuksen määräysten, jotka merkitsevät maakunnan lainsäädäntö- ja hallintotoimivallan siirtoa unionin toimivallan alaan, on katsottava olevan ristiriidassa itsehallintolain kanssa. Maakuntapäivien hyväksymisen käsittelyjärjestystä arvioitaessa sovelletaan niin sanottuun aukkoteoriaan verrattavaa harkintaa: Jos maakuntapäivät on antanut aiemmin hyväksymisensä toimivallansiirrolle, voidaan kyseisen sopimusmääräyksen muuttaminen käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä edellyttäen, että muutos ei laajenna toimivallansiirtoa aiempaan verrattuna (PeVL 36/2006 vp, s. 12/II).

Lissabonin sopimus sisältää joitakin määräyksiä, jotka nykytilaan verrattuna voivat merkitä maakunnan toimivallan siirtoa unionille itsehallintolaissa tarkoitetulla tavalla. Maakunnan toimivaltaan kuuluvia unionin uusia aloja ovat matkailu, urheilu, pelastuspalvelu ja hallinnollinen yhteistyö. Näillä aloilla unionilla on kuitenkin toimivalta toteuttaa vain tuki- ja yhteensovittamistoimia, joihin ei sisälly jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamista. Unionin toimivallan tällaisen luonteen takia sääntely ei ole ristiriidassa Ahvenanmaan itsehallintolain kanssa (PeVL 36/2006 vp, s. 13/I).

SEUT 152 artiklan 5 kohdassa annetaan unionille oikeus säätää toimenpiteistä, jotka koskevat rajat ylittävien vakavien terveysuhkien torjumista. Kun otetaan huomioon itsehallintolain 27 §:n säännökset väestönsuojelua ja tarttuvia tauteja samoin kuin eläinten ja eläintuotteiden maahantuontia sekä kasvintuhojen maahan kulkeutumista koskevien asioiden kuulumisesta valtakunnan toimivaltaan, ei kyseisessä sopimusmääräyksessä ole

kuitenkaan ainakaan kaikilta osin kysymys maakunnan toimivaltaan kuuluvista asioista (PeVL 36/2006 vp, s. 13/II).

SEUT 69 b artiklan määräykset aineellista rikosoikeutta sekä seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä merkitsevät edellä sanotulla tavalla unionin toimivallan laajentumista rikosoikeuden alalla. Pilarirakenteen poistuminen merkitsee lisäksi muun muassa yhteisöoikeuden periaatteiden soveltumista poliisiyhteistyöhön ja rikosoikeudelliseen yhteistyöhön. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevat asiat kuuluvat maakunnan toimivaltaan itsehallintolain 18 §:n 6 momentin kohdassa mainituin poikkeuksin. Teon säätäminen rangaistavaksi ja rangaistuksen määrä kuuluvat itsehallintolain 18 §:n 25 kohdan mukaan maakunnan toimivaltaan, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan muuten kuuluvasta oikeudenalasta.

Unionin toimivallan laajentumista aloille, jotka itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan toimivaltaan, on pidettävä asiana, joka edellyttää itsehallintolain 59 §:n 2 momentin mukaista käsittelyjärjestystä.

Edellä esitetyn perusteella maakuntapäivien hyväksymistä sopimuksen voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa on pyydetävä itsehallintolain 59 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ja voimaansaattamislaki on myös sanotuista syistä käsiteltävä eduskunnassa supistetussa perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta on perustuslakisopimusta käsitellessään arvioinut voimaansaattamissäädöksen hyväksymisen merkitystä Ahvenanmaan itsehallintolain ja perustuslain 93–95 §:n näkökulmasta (PeVL 36/2006 vp, s. 13/II). Arvio on merkityksellinen myös Lissabonin sopimuksen kohdalla, vaikka Lissabonin sopimus poikkeaa perustuslakisopimuksesta sikäli, että Lissabonin sopimuksella ja sen voimaansaattamissäädöksellä ei kumota nykyisin voimassa olevia perussopimuksia eikä niiden voimaansaattamissäädöksiä.

Yhteenveto

Seuraavat Lissabonin sopimuksen määräykset vaativat edellä sanotuista syistä supis-

tetun perustuslain säätämisyjärjestyksen käyttämistä:

— unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan periaatteen soveltamisalan ja tuomioistuimen toimivallan laajeneminen pilarijaon poistumisen myötä;

— uudet oikeusperustat rikosoikeudenkäyntimenettelyn osatekijöiden (SEUT 69 a artikla) ja rikosten tunnusmerkistöjen ja seuraamusten (SEUT 69 b artikla) määrittelemiseksi;

— Euroopan syyttäjänviraston perustamisen mahdollistava oikeusperusta (SEUT 69 e artikla);

— perussopimusten yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt (SEU 48 artiklan 7 kohta) kansainvälisten velvoitteiden hyväksymisen ja voimaansaattamisen sekä täysivaltaisuuden näkökulmasta;

— määräenemmistö päätöksentekoon siirtymisen tiiviimmän yhteistyön aloilla mahdollistava määräys (SEUT 280 h artikla).

Koska Lissabonin sopimus sisältää määräyksiä, jotka koskevat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimuksen hyväksyminen edellyttää päätöstä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Koska lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta koskee perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, edellyttää lain hyväksyminen niin sanotun supistetun perustuslain säätämisyjärjestyksen käyttämistä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

Eduskunta hyväksyisi Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 tehdyn Lissabonin sopimuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta.

Koska sopimukseen sisältyy lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 95 §:n 2 momentissa määrätyl-
lä tavalla, säädetään:

1 §

Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Tällä lailla kumotaan Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 8 päivänä joulukuuta 2006 annettu laki (1149/2006).

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministerin sijainen

Pääministeri *Matti Vanhanen*

HE 23/2008 vp

SISÄLLYS

Sisällys.....	1
LISSABONIN SOPIMUS Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta.....	5
JOHDANTO.....	6
EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN JA EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN TEHTÄVÄT MUUTOKSET	11
II OSASTO - MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA.....	14
III OSASTO - MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ.....	15
1 LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA	20
2 LUKU ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA	21
1 JAKSO YHTEISET MÄÄRÄYKSET”	21
2 JAKSO YHTEISTÄ TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIIKKAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET”	26
A. KOKO SOPIMUSTA KOSKEVAT MUUTOKSET	26
B. ERITYISET MUUTOKSET	34
JOHDANTO-OSA.....	34
I OSASTO UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU JA TOIMIVALLAN ALAT ...	34
II OSASTO YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET.....	36
1 LUKU YLEISET MÄÄRÄYKSET.....	41
2 LUKU RAJAVALVONTA-, TURVAPAikka- JA MAAHANMUUTTO-POLITIikka.....	43
3 LUKU OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ YKSITYISOIKEUDEN ALALLA....	45
4 LUKU OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ RIKOSOIKEUDEN ALALLA.....	45
5 LUKU POLIISIYHTEISTYÖ.....	48
3 A LUKU NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOIDEN RAHAYKSIKKÖ ON EURO, KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET	53
XX OSASTO ENERGIA	61
XXI OSASTO MATKAILU	62

XXII OSASTO	PELASTUSPALVELU	62
XXIII OSASTO	HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ	63
I OSASTO	YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA	64
3 LUKU	HUMANITAARINEN APU	66
IV OSASTO	RAJOITTAVAT TOIMENPITEET	67
VI OSASTO	UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT.....	69
VII OSASTO	YHTEISVASTUULAUSEKE	69
	1 A JAKSO EUROOPPA-NEUVOSTO	71
	4 A JAKSO EUROOPAN KESKUSPANKKI.....	77
	1 JAKSO "UNIONIN SÄÄDÖKSET"	78
3 LUKU	UNIONIN NEUVOA-ANTAVAT ELIMET.....	81
2 LUKU	MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS	84
PÖYTÄKIRJAT		97
A. EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN JA TIETYILTÄ OSIN EUROOPAN ATOMIENERGIA YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT		97
PÖYTÄKIRJA KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ASEMASTA EUROOPAN UNIONISSA.....		98
PÖYTÄKIRJA TOISSIJAISUUS- JA SUHTEELLISUUSPERIAATTEEN SOVELTAMISESTA		101
PÖYTÄKIRJA EURORYHMÄSTÄ		104
PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 28A ARTIKLAAN PERUSTUVASTA PYSYVÄSTÄ RAKENTEELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ		105
PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 6 ARTIKLAN 2 KOHDASTA, JOKA KOSKEE LIITTYMISTÄ IHMISOIKEUKSIEN JA PERUSVAPAUKSIEN SUOJAAMISEKSI TEHTYYN EUROOPPALAISEEN YLEISSOPIMUKSEEN		107
PÖYTÄKIRJA SISÄMARKKINOISTA JA KILPAILUSTA		108
PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SOVELTAMISESTA PUOLAAN JA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN		108
PÖYTÄKIRJA JAETUN TOIMIVALLAN KÄYTÖSTÄ		111

PÖYTÄKIRJA YLEISTÄ ETUA KOSKEVISTA PALVELUISTA	113
PÖYTÄKIRJA NEUVOSTON PÄÄTÖKSESTÄ, JOKA KOSKEE EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 9C ARTIKLAN 4 KOHDAN JA EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 205 ARTIKLAN 2 KOHDAN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA 1 päivän marraskuuta 2014 JA 31 päivän maaliskuuta 2017 VÄLISENÄ AIKANA SEKÄ 1 päivästä huhtikuuta 2017 ALKAEN.....	114
PÖYTÄKIRJA SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSISTÄ.....	115
B. LISSABONIN SOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT	120
PÖYTÄKIRJA N:o 1 EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN JA/TAI EUROOPAN ATOMIENERGIA YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTYJEN PÖYTÄKIRJOJEN MUUTTAMISESTA.....	121
LIITE	141
LIITE EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN JA/TAI EUROOPAN ATOMIENERGIA YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTYJEN PÖYTÄKIRJOJEN MUUTTAMISESTA TEHDYSSÄ PÖYTÄKIRJASSA N:O 1 OLEVASSA 2 ARTIKLASSA TARKOITETUT VASTAAVUUSTAULUKOT	143
A. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ	143
B. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ	145
C. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA	146
PÖYTÄKIRJA N:o 2 EUROOPAN ATOMIENERGIA YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA.....	147
LIITE LISSABONIN SOPIMUKSEN 5 ARTIKLASSA TARKOITETUT VASTAAVUUSTAULUKOT	149
A. EUROOPAN UNIONISTA TEHTY SOPIMUS	149
B. SOPIMUS EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA	155
PÄÄTÖSASIAKIRJA	176
JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJIEN KONFERENSSI, joka on kutsuttu koolle Brysseliin 23 päivänä heinäkuuta 2007 päättämään yhteisellä sopimuksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen tehtävistä muutoksista, ovat sopineet seuraavista teksteistä:	177

A. PERUSSOPIMUSTEN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET.....	185
B. PERUSSOPIMUKSIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET	196
Lisäksi konferenssi on pannut merkille jäljempänä luetellut, tähän päätösasiakirjaan liitetyt julistukset:	199
EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA	205
EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SELITYKSET.....	215

LISSABONIN SOPIMUS
EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN JA EUROOPAN YHTEISÖN
PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA

JOHDANTO

HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS,
BULGARIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
TŠEKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR,
SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,
VIRON TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS,
RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
IRLANNIN PRESIDENTTI,
ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
KYPROKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
LATVIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
LIETTUAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUURHERTTUA,
UNKARIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
MALTAN PRESIDENTTI,
HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR,
ITÄVALLAN TASAVALLAN LIITTOPRESIDENTTI,
PUOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
ROMANIAN PRESIDENTTI,
SLOVENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SLOVAKIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,
SUOMEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUS,

HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR, jotka

HALUAVAT täydentää Amsterdamin sopimuksella ja Nizzan sopimuksella aloitettua prosessia, jonka tarkoituksena on vahvistaa unionin tehokkuutta ja demokraattista legitimitettä sekä parantaa sen toiminnan johdonmukaisuutta,

OVAT SOPINEET muuttavansa Euroopan unionista tehtyä sopimusta, Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta,

ja ovat tätä varten nimittäneet täysivaltaisiksi edustajikseen: HÄNEN MAJESTEETTINSA BELGIAN KUNINGAS,

pääministeri Guy VERHOFSTADTin,

ulkoasiainministeri Karel DE GUCHTin;

BULGARIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Sergei STANISHEVin,

varapääministeri ja ulkoasiainministeri Ivailo KALFINin;

TŠEKIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Mirek TOPOLÁNEKin,

ulkoasiainministeri Karel SCHWARZENBERGin;

HÄNEN MAJESTEETTINSA TANSKAN KUNINGATAR,

pääministeri Anders Fogh RASMUSSEnin,

ulkoasiainministeri Per Stig MØLLERin;

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN PRESIDENTTI,

liittokansleri Dr. Angela MERKELin,

ulkoasiainministerin ja liittokanslerin sijaisen Dr. Frank-Walter STEINMEIERin;

VIRON TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Andrus ANSIPin,

ulkoasiainministeri Urmas PAETin;

IRLANNIN PRESIDENTTI,

pääministeri (Taoiseach) Bertie AHERNin,

ulkoasiainministeri Dermot AHERNin;

HELLEENIEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Konstantinos KARAMANLISin,

ulkoasiainministeri Dora BAKOYANNISin;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ESPANJAN KUNINGAS,

hallituksen puheenjohtaja José Luis RODRÍGUEZ ZAPATEROn,

ulko- ja kehitysyhteistyöministeri Miguel Ángel MORATINOS CUYAUBÉN;

RANSKAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Nicolas SARKOZYn,

pääministeri François FILLONin,

ulko- ja Eurooppa-asiaainministeri Bernard KOUCHNERin;

ITALIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Romano PRODIin,

varapääministeri ja ulkoasiainministeri Massimo D'ALEMAN;

KYPROKSEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Tassos PAPADOPOULOSin,

ulkoasiainministeri Erato KOZAKOU-MARCOULLISin;

LATVIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Valdis ZATLERSin,

pääministeri Aigars KALVĪTISin,

ulkoasiainministeri Māris RIEKSTIŅŠin;

LIETTUAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

presidentti Valdas ADAMKUSin,

pääministeri Gediminas KIRKILASin,

ulkoasiainministeri Petras VAITIEKŪNASin;

HÄNEN KUNINKAALLINEN KORKEUTENSA LUXEMBURGIN SUURHERTTUA,

pääministeri, 'Ministre d'Etat' Jean-Claude JUNCKERin,
ulko- ja maahanmuuttoministerin Jean ASSELBORNin;

UNKARIN TASAVALLN PRESIDENTTI,

pääministeri Ferenc GYURCSÁNYn,
ulkoasiainministeri Dr. Kinga GÖNCZin;

MALTAN PRESIDENTTI,

pääministeri The Hon Lawrence GONZIn,
ulkoasiainministeri The Hon Michael FRENDOn;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ALANKOMAIDEN KUNINGATAR,

pääministeri Dr. J. P. BALKENENDEn,
ulkoasiainministeri M. J. M. VERHAGENin;

ITÄVALLAN TASAVALLAN LIITTOPRESIDENTTI,

liittokansleri Dr. Alfred GUSENBAUERin,
Eurooppa- ja kansainvälisten asioiden ministeri Dr. Ursula PLASSNIKIn;

PUOLAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Donald TUSKIn,
ulkoasiainministeri Radosław SIKORSKIn;

PORTUGALIN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri José Sócrates Carvalho Pinto de SousaAn,
ulkoasiainministeri Luís Filipe Marques AmadOn;

ROMANIAN PRESIDENTTI,

presidentti Traian BĂSESCUn,
pääministeri Călin Popescu ȚăriceanuUn,

ulkoasiainministeri Adrian CioroianUn;

SLOVENIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

hallituksen puheenjohtaja Janez JANŠAn,

ulkoasiainministeri Dr. Dimitrij RUPELin;

SLOVAKIAN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Robert FICOn,

ulkoasiainministeri Ján KUBIŠin;

SUOMEN TASAVALLAN PRESIDENTTI,

pääministeri Matti VANHASEN,

ulkoasiainministeri Ilkka KANERVAn;

RUOTSIN KUNINGASKUNNAN HALLITUS,

pääministeri Fredrik REINFELDTin,

Eurooppa-asiain ministeri Cecilia MALMSTRÖMin;

HÄNEN MAJESTEETTINSA ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDIS-
TYNEEN KUNINGASKUNNAN KUNINGATAR,

pääministeri The Rt. Hon Gordon BROWNin,

ulko- ja kansainyhteisöasiainministeri The Rt. Hon David MILIBANDin,

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi todetut valtakirjansa OVAT SOPINEET
SEURAAVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:

**EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN
SOPIMUKSEEN JA EUROOPAN
YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUK-
SEEN TEHTÄVÄT MUUTOKSET**

1 artikla

Muutetaan Euroopan unionista tehty sopimus tämän artiklan mukaisesti.

JOHDANTO-OSA

1) Muutetaan johdanto-osa seuraavasti:

a) lisätään seuraava teksti johdanto-osan toiseksi kappaleeksi:

”HAKEVAT INNOITUKSENSA Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä, josta kehittyneitä yleismaailmallisia arvoja ovat ihmisen loukkaamattomat ja luovuttamattomat oikeudet sekä vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja oikeusvaltioperiaate.”;

b) korvataan johdanto-osan seitsemännessä kappaleessa, josta tulee kahdeksas kappale, ilmaisu ”tämän sopimuksen” ilmaisulla ”tämän sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”;

c) korvataan johdanto-osan yhdennessätoista kappaleessa, josta tulee kahdestoista kappale, ilmaisu ”tämän sopimuksen” ilmaisulla ”tämän sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”.

YLEISET MÄÄRÄYKSET

2) Muutetaan 1 artikla seuraavasti:

a) lisätään ensimmäisen kohdan loppuun lause seuraavasti:

”..., jolle jäsenvaltiot antavat toimivaltaa yhteisten tavoitteidensa saavuttamiseksi.”;

b) korvataan kolmas kohta seuraavasti:

”Unioni perustuu tähän sopimukseen ja sopimukseen Euroopan unionin toiminnasta, jäljempänä ’perussopimukset’. Kummallakin sopimuksella on sama oikeudellinen arvo. Unioni korvaa Euroopan yhteisön, jonka seuraaja se on.”

3) Lisätään 1 a artikla:

”1 a artikla

Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo.”

4) Korvataan 2 artikla seuraavasti:

”2 artikla

1. Unionin päämääränä on edistää rauhaa, omia arvojaan ja kansojensa hyvinvointia.

2. Unioni tarjoaa kansalaisilleen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja ja jolla taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus, toteuttaen samalla ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia, turvapaikkaa, maahanmuuttoa sekä rikollisuuden ehkäisyä ja torjuntaa koskevat aiheelliset toimenpiteet.

3. Unioni toteuttaa sisämarkkinat. Se pyrkii Euroopan kestävään kehitykseen, jonka perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintatason vakaus, täystyöllisyyttä ja sosiaalista edistystä tavoitteleva erittäin kilpailukykyinen sosiaalinen markkinatalous sekä korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen. Se edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä.

Unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja sosiaalista suojelua, naisten ja miesten tasa-arvoa, sukupolvien välistä yhteisvastuuta ja lapsen oikeuksien suojelua.

Unioni edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta.

Unioni kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta sekä huolehtii Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisesta ja kehittämisestä.

4. Unioni perustaa talous- ja rahaliiton, jonka rahayksikkö on euro.

5. Unioni vaalii ja puolustaa arvojaan ja etujaan kansainvälisissä suhteissaan ja edistää osaltaan kansalaistensa suojelua. Se edistää osaltaan rauhaa, turvallisuutta, maapallon kestävä kehitystä, kansojen välistä yhteisvastausta ja keskinäistä kunnioitusta, vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien suojelua, sekä kansainvälisen oikeuden tarkkaa noudattamista ja kehittämistä, etenkin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden kunnioittamista.

6. Unioni pyrkii tavoitteisiinsa asianmukaisin keinoin unionille perussopimuksissa annetun toimivallan mukaisesti.”

5) Kumotaan 3 artikla, ja lisätään 3 a artikla:

”3 a artikla

1. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu 3 b artiklan mukaisesti jäsenvaltioille.

2. Unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perussopimuksia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja perustuslaillisia perusrakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Se kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla.

3. Vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti unioni ja jäsenvaltiot kunnioittavat ja avustavat toisiaan perussopimuksista johtuvia tehtäviä täyttäessään.

Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa perussopimuksista tai unionin toimielinten sääöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen.

Jäsenvaltiot tukevat unionia sen täyttäessä tehtäviään ja pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen.”

6) Lisätään 3 b artikla, joka korvaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 5 artiklan:

”3 b artikla

1. Unionin toimivalta määräytyy annetun toimivallan periaatteen mukaisesti. Unioni käyttää toimivaltaansa toissijaisuusperiaatetta ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

2. Annetun toimivallan periaatteen mukaisesti unioni toimii ainoastaan jäsenvaltioiden sille perussopimuksissa antaman toimivallan rajoissa ja kyseisissä sopimuksissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

3. Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti unioni toimii aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, ainoastaan jos ja siltä osin kuin jäsenvaltiot eivät voi keskuhallinnon tasolla taikka alueellisella tai paikallisella tasolla riittävällä tavalla saavuttaa suunnitellun toiminnan tavoitteita, vaan ne voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla.

Unionin toimielimet soveltavat toissijaisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti. Kansalliset parlamentit valvovat toissijaisuusperiaatteen noudattamista mainitussa pöytäkirjassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

4. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Unionin toimielimet soveltavat suhteellisuusperiaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.”

7) Kumotaan 4 ja 5 artikla.

8) Korvataan 6 artikla seuraavasti:

”6 artikla

1. Unioni tunnustaa oikeudet, vapaudet ja periaatteet, jotka esitetään 7 päivänä joulukuuta 2000 hyväksytyssä ja Strasbourgissa 12 päivänä joulukuuta 2007 mukautetussa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

Perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna perussopimuksissa määriteltyä unionin toimivaltaa.

Perusoikeuskirjassa esitettyjä oikeuksia, vapauksia ja periaatteita on tulkittava perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista koskevien perusoikeuskirjan VII osaston yleisten määräysten mukaisesti ja ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjassa tarkoitettut selitykset, joissa esitetään näiden määräysten lähteet.

2. Unioni liittyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. Liittyminen ei vaikuta perussopimuksissa määriteltyyn unionin toimivaltaan.

3. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut ja jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta.”

9) Muutetaan 7 artikla seuraavasti:

a) korvataan koko artiklassa ilmaisu ”puoltavan lausunnon” ilmaisulla ”hyväksynnän”, viittaus 6 artiklan 1 kohdassa mainittujen periaatteiden rikkomiseen viittauksella 1 a artiklassa tarkoitettujen arvojen loukkaamiseen, ilmaisu ”tästä sopimuksesta” ilmaisulla ”perussopimuksista” sekä ilmaisu ”komission” ilmaisulla ”Euroopan komission”;

b) poistetaan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisen virkkeen loppuosa ”ja antaa sille aiheellisia suosituksia”; korvataan

1 kohdan ensimmäisen alakohdan viimeisen virkkeen loppuosa ”ja voi samaa menettelyä noudattaen pyytää riippumattomia henkilöitä esittämään kohtuullisessa ajassa selvityksen kyseisen jäsenvaltion tilanteesta” ilmaisulla ”ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia”;

c) korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto voi yksimielisesti” ilmaisulla ”Eurooppa-neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti, voi” ja ilmaisu ”asianomaisen jäsenvaltion hallitusta” ilmaisulla ”asianomaista jäsenvaltiota”;

d) korvataan 5 ja 6 kohta seuraavasti:

”5. Euroopan parlamentissa, Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa tätä artiklaa sovellettaessa noudatettavista äänestysmenettelyä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 309 artiklassa.”

10) Lisätään uusi 7 a artikla seuraavasti:

”7 a artikla

1. Unioni luo naapurimaitensa kanssa erityissuhteet pyrkien saamaan aikaan unionin arvoihin perustuvan alueen, jolla vallitsee vauraus ja hyvä naapuruus ja jolle ovat ominaisia yhteistyöhön perustuvat läheiset ja rauhanomaiset suhteet.

2. Unioni voi 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tehdä erityisiä sopimuksia kyseisten valtioiden kanssa. Näihin sopimuksiin voi sisältyä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuus toteuttaa yhteisiä toimia. Sopimusten täytäntöönpanosta neuvotellaan määrärajoin.”

11) Sisällytetään II osaston määräykset muutettuun Euroopan yhteisön perustamisopimukseen, josta tulee Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus.

DEMOKRATIAN PERIAATTEET

12) Korvataan II osasto ja 8 artikla uudella otsikolla ja uusilla 8–8 c artiklalla seuraavasti:

”II OSASTO
MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN
PERIAATTEISTA

8 artikla

Unioni noudattaa kaikessa toiminnassaan kansalaistensa yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan sen toimielimet, elimet ja laitokset kohtelevat kansalaisia yhdenvertaisesti. Unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Unionin kansalaisuus täydentää mutta ei korvaa jäsenvaltion kansalaisuutta.

8 a artikla

1. Unionin toiminta perustuu edustukselliseen demokratiaan.

2. Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla.

Jäsenvaltiota edustaa Eurooppa-neuvostossa valtion- tai hallituksen päämies ja neuvostossa hallitus, jotka puolestaan ovat demokratian mukaisessa vastuussa joko kansallisille parlamenteilleen tai kansalaisilleen.

3. Kaikilla kansalaisilla on oikeus osallistua demokratian toteuttamiseen unionissa. Päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia.

4. Euroopan tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat eurooppalaisen poliittisen tietoisuuden muodostumiseen ja unionin kansalaisten tahdon ilmaisemiseen.

8 b artikla

1. Toimielimet antavat kansalaisille ja etujärjestöille mahdollisuuden esittää ja vaihtaa julkisesti mielipiteitä kaikilla unionin toiminta-aloilla asianmukaisten kanavien kautta.

2. Toimielimet käyvät avointa ja säännöllistä vuoropuhelua etujärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

3. Euroopan komissio kuulee laajasti asianomaisia osapuolia varmistaakseen unionin toimien johdonmukaisuuden ja avoimuuden.

4. Vähintään miljoona unionin kansalaista merkittävästä määrästä jäsenvaltioita voi tehdä aloitteen, jossa Euroopan komissiota kehoitetaan toimivaltuuksiensa rajoissa tekemään asianmukainen ehdotus asioista, joissa näiden kansalaisten mielestä tarvitaan unionin säädöstä perussopimusten soveltamiseksi.

Tällaisen aloitteen tekemistä varten vaadittavat menettelyt ja edellytykset vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 21 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti.

8 c artikla

Kansalliset parlamentit edistävät osaltaan aktiivisesti unionin moitteetonta toimintaa seuraavasti:

a) ne saavat tietoja unionin toimielimiltä ja niille toimitetaan esitykset lainsäätämisyksessä hyväksyttäviksi unionin säädöksiksi kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti;

b) ne huolehtivat siitä, että toissijaisuusperiaatetta noudatetaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyssä pöytäkirjassa määrättyjen menettelyjen mukaisesti;

c) ne osallistuvat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta unionin tämän alan politiikkojen täytäntöönpanoa koskeviin arviointimenettelyihin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 c artiklan mukaisesti ja osallistuvat Europolin poliittiseen valvontaan ja Eurojustin toiminnan arviointiin mainitun sopimuksen 69 g ja 69 d artiklan mukaisesti;

d) ne osallistuvat perussopimusten tarkistusmenettelyyn tämän sopimuksen 48 artiklan mukaisesti;

e) niille ilmoitetaan unioniin liittymistä koskevista hakemuksista tämän sopimuksen 49 artiklan mukaisesti;

f) ne osallistuvat kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin väliseen yhteistyöhön kansallisten parlamenttien asemasta Eu-

roopan unionissa tehdyn pöytäkirjan mukaisesti.”

TOIMIELIMET

13) Kumotaan III osaston määräykset. Korvataan III osasto uudella otsikolla seuraavasti:

”III OSASTO

MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ”

14) Korvataan 9 artikla seuraavasti:

”9 artikla

1. Unionilla on toimielinjärjestelmä, jolla pyritään edistämään unionin arvoja, ajamaan unionin tavoitteita, palvelemaan unionin, sen kansalaisten ja jäsenvaltioiden etuja sekä varmistamaan unionin politiikkojen ja toimien johdonmukaisuus, tehokkuus ja jatkuvuus.

Unionin toimielimet ovat seuraavat:

- Euroopan parlamentti,
- Eurooppa-neuvosto,
- neuvosto,
- Euroopan komissio, jäljempänä ’komissio’,
- Euroopan unionin tuomioistuin,
- Euroopan keskuspankki,
- tilintarkastustuomioistuin.

2. Kukin toimielin toimii sille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoissa sekä niissä määrättyjen menettelyjen, edellytysten ja tavoitteiden mukaisesti. Toimielimet tekevät keskenään vilpitöntä yhteistyötä.

3. Euroopan keskuspankkia ja tilintarkastustuomioistuinta koskevat määräykset sekä muita toimielimiä koskevat yksityiskohtaiset määräykset ovat Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksessa.

4. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joilla on neuvoa-antava tehtävä.”

15) Lisätään 9 a artikla:

”9 a artikla

1. Euroopan parlamentti toimii yhdessä neuvoston kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se huolehtii poliittisesta valvonnasta ja antaa neuvoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Se valitsee komission puheenjohtajan.

2. Euroopan parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista. Edustajien määrä on puhemiehen lisäksi enintään 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden. Jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa.

Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan päätöksen, jolla määrittellään Euroopan parlamentin kokoonpano ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja periaatteita noudattaen.

3. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapailla ja salaisilla vaaleilla viiden vuoden pituiseksi toimikaudeksi.

4. Euroopan parlamentti valitsee jäsentensä keskuudesta puhemiehen ja puhemiehistön.”

16) Lisätään 9 b artikla:

”9 b artikla

1. Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Se ei toimi lainsäätäjänä.

2. Eurooppa-neuvostoon kuuluvat jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehet sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu sen työskentelyyn.

3. Eurooppa-neuvosto kokoontuu puheenjohtajansa kutsusta kaksi kertaa puolivuotis-

kaudella. Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää, että kutakin heistä avustaa ministeri ja komission puheenjohtajaa komission jäsenen, jos käsiteltävät asiat sitä edellyttävät. Puheenjohtaja kutsuu koolle Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen, jos tilanne sitä vaatii.

4. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä, jollei perussopimuksissa toisin määrätä.

5. Eurooppa-neuvosto valitsee puheenjohtajansa määräenemmistöllä kaksi ja puoli vuotta kestäväksi kaudeksi, joka voidaan uusia kerran. Jos puheenjohtaja on estynyt tai syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, Eurooppa-neuvosto voi päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

6. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja

a) toimii Eurooppa-neuvoston kokouksissa puheenjohtajana ja ohjaa sen työskentelyä;

b) huolehtii yhteistyössä komission puheenjohtajan kanssa ja yleisten asioiden neuvoston työskentelyn pohjalta Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelusta ja sen työskentelyn jatkuvuudesta;

c) pyrkii helpottamaan yhteenkuuluvuutta ja yhteisymmärrystä Eurooppa-neuvostossa;

d) antaa Euroopan parlamentille kertomuksen jokaisesta Eurooppa-neuvoston kokouksesta.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja huolehtii omalla tasollaan ja tässä ominaisuudessa unionin ulkoisesta edustuksesta yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimivaltaa.

Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja ei saa hoitaa kansallista tehtävää.”

17) Lisätään 9 c artikla:

”9 c artikla

1. Neuvosto toimii yhdessä Euroopan parlamentin kanssa lainsäätäjänä ja budjettivallan käyttäjänä. Se määrittelee ja sovittaa yh-

teen unionin politiikkoja perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti.

2. Neuvosto muodostuu jäsenvaltioiden ministeritason edustajista, joita on yksi kustakin jäsenvaltiosta ja joilla on edustamansa jäsenvaltion hallitusta sitovat valtuudet sekä sille kuuluva äänioikeus.

3. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, jollei perussopimuksissa toisin määrätä.

4. Määräenemmistöön tarvitaan 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen vähintään 55 prosenttia neuvoston jäsenistä; siihen on kuuluttava vähintään viisitoista jäsentä, jotka edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään neljä neuvoston jäsentä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

Muut määräenemmistöpäätöksentekoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdassa.

5. Määräenemmistön määrittelyyn 31 päivään lokakuuta 2014 sovellettavat ja 1 päivästä marraskuuta 2014 31 päivään maaliskuuta 2017 sovellettavat siirtymämääräykset vahvistetaan siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa.

6. Neuvosto kokoontuu eri kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo hyväksytään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 201 b artiklan mukaisesti.

Yleisten asioiden neuvosto huolehtii neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta. Se valmistelee Eurooppa-neuvoston kokoukset ja toteuttaa niistä aiheutuvat jatkotoimet ollen yhteydessä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaan ja komission.

Ulkoasiainneuvosto muotoilee unionin ulkoista toimintaa Eurooppa-neuvoston määrit-

telemien strategisten linjausten mukaisesti ja huolehtii unionin toiminnan johdonmukaisuudesta.

7. Jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitea huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta.

8. Neuvoston istunnot ovat julkisia sen käsitellessä esitystä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi tai äänestäessä siitä. Tätä varten jokainen neuvoston istunto on jaettu kahteen osaan, joista toisessa käsitellään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät unionin säädökset ja toisessa muut kuin lainsäädäntöasiat.

9. Neuvostossa olevat jäsenvaltioiden edustajat toimivat ulkoasiainneuvostoa lukuun ottamatta neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajina tasapuolisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 201 b artiklan mukaisesti vahvistetuina edellytyksin."

18) Lisätään 9 d artikla:

"9 d artikla

1. Komissio ajaa unionin yleistä etua ja tekee tätä varten tarvittavat aloitteet. Se huolehtii siitä, että perussopimuksia sekä toimielinten niiden nojalla hyväksymiä toimenpiteitä sovelletaan. Komissio valvoo unionin oikeuden soveltamista Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnassa. Se toteuttaa talousarvion ja hallinnoi ohjelmia. Komissio hoitaa yhteensovitus-, täytäntöönpano- ja hallinnointitehtäviä perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä muita perussopimuksissa määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta se huolehtii unionin ulkoisesta edustuksesta. Se tekee aloitteet unionin vuotuisten ja monivuotisten ohjelmien laatimiseksi pyrkien toimielinten välisiin sopimuksiin.

2. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävä unionin säädös voidaan antaa ainoastaan komission ehdotuksesta, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Muut säädökset annetaan komission ehdotuksesta, kun perussopimuksissa niin määrätään.

3. Komission toimikausi on viisi vuotta.

Komission jäsenet valitaan heidän yleisen pätevyytensä ja Euroopan asiaan sitoutumisensa perusteella henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton.

Komissio hoitaa tehtävänsä täysin riippumattomana. Tehtäviään hoitaessaan komission jäsenet eivät saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita miltään hallitukselta, toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta, sanotun kuitenkin rajoittamatta 9 e artiklan 2 kohdan soveltamista. He pidättyvät kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän velvollisuuksiensa ja tehtävien hoitamisen kanssa.

4. Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivän ja 31 päivän lokakuuta 2014 välisenä aikana nimitettävän komission kokoonpanoon kuuluu yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta, mihin luetaan mukaan komission puheenjohtaja ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka on yksi varapuheenjohtajista.

5. Komission jäsenten lukumäärä, mukaan lukien sen puheenjohtaja ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, vastaa 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen kahta kolmasosaa jäsenvaltioiden lukumäärästä, jollei Eurooppa-neuvosto yksimielisesti päättä muuttaa tätä lukumäärää.

Komission jäsenet valitaan jäsenvaltioiden kansalaisista jäsenvaltioiden täysin tasapuolisen vuorottelun järjestelmän mukaisesti jäsenvaltioiden koko väestöllisen ja maantieteellisen kirjon huomioon ottaen. Eurooppa-neuvosto vahvistaa kyseisen järjestelmän yksimielisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 211 a artiklan mukaisesti.

6. Komission puheenjohtaja

a) määrittelee suuntaviivat, joiden mukaisesti komissio hoitaa tehtävänsä;

b) päättää komission sisäisestä organisaatiosta varmistaakseen komission toiminnan johdonmukaisuuden, tehokkuuden ja kollegiaalisuuden;

c) nimittää komission jäsenten keskuudesta sen varapuheenjohtajat unionin ulkoasioiden

ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa lukuun ottamatta.

Komission jäsen eroaa, jos komission puheenjohtaja sitä häneltä pyytää. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa eroaa 9 e artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, jos puheenjohtaja sitä häneltä pyytää.

7. Eurooppa-neuvosto, joka ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalit, ehdottaa aiheellisten kuulemisten jälkeen määränemmistöllä Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Jollei ehdokas saa taakseen vaadittua enemmistöä, Eurooppa-neuvosto ehdottaa määränemmistöllä kuu-kauden kuluessa uutta ehdokasta, jonka Euroopan parlamentti valitsee samaa menettelyä noudattaen.

Neuvosto hyväksyy yhteisymmärryksessä valitun puheenjohtajan kanssa luettelon muista henkilöistä, jotka neuvosto aikoo nimittää komission jäseniksi. Heidät valitaan jäsenvaltioiden tekemien ehdotusten pohjalta 3 kohdan toisessa alakohdassa ja 5 kohdan toisessa alakohdassa määrättyjä valintaperusteita noudattaen.

Euroopan parlamentti äänestää komission puheenjohtajan, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja muiden komission jäsenten hyväksymisestä yhtenä kokoonpanona. Hyväksynnän jälkeen Eurooppa-neuvosto nimittää komission määränemmistöllä.

8. Komissio on yhtenä kokoonpanona vastuussa Euroopan parlamentille. Euroopan parlamentti voi antaa komissiolle epäluottamuslauseen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 201 artiklan mukaisesti. Jos epäluottamuslause annetaan, kaikkien komission jäsenten on samalla kertaa erottava tehtävistään ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan on erottava niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa.”

19) Lisätään uusi 9 e artikla seuraavasti:

”9 e artikla

1. Eurooppa-neuvosto nimittää määränemmistöllä komission puheenjohtajan suostumuksella unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan. Eurooppa-neuvosto voi päättää hänen toimikautensa samaa menettelyä noudattaen.

2. Korkea edustaja johtaa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän osallistuu ehdotuksillaan tämän politiikan muotoiluun ja toteuttaa sitä neuvoston valtuuttamana. Tämä koskee myös yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

3. Korkea edustaja toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana.

4. Korkea edustaja on yksi komission varapuheenjohtajista. Hän huolehtii unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta. Hän vastaa komissiossa tälle ulkosuhteiden alalla kuuluvista tehtävistä ja unionin ulkoisen toiminnan muiden näkökohtien yhteensovittamisesta. Hoitaessaan komissiossa näitä tehtäviä, ja ainoastaan näiden tehtävien osalta, korkean edustajan on noudatettava komission toimintaa sääteleviä menettelytapoja siltä osin kuin se on 2 ja 3 kohdan mukaista.”

20) Lisätään 9 f artikla:

”9 f artikla

1. Euroopan unionin tuomioistuin käsittää unionin tuomioistuimen, unionin yleisen tuomioistuimen ja erityistuomioistuimia. Euroopan unionin tuomioistuin huolehtii siitä, että perussopimusten tulkinnassa ja soveltamisessa noudatetaan lakia.

Jäsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhaakeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla.

2. Unionin tuomioistuimessa on yksi tuomari jäsenvaltiota kohden. Sitä avustavat julkisasiamiehet.

Unionin yleisessä tuomioistuimessa on vähintään yksi tuomari jäsenvaltiota kohden.

Unionin tuomioistuimen tuomarit ja julkisasiamiehet sekä unionin yleisen tuomioistuimen tuomarit valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton ja jotka täyttävät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 223 ja 224 artiklassa tarkoitetut vaatimukset. Heidät nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi. Tuomari tai julkisasiamies, jonka toimikausi päättyy, voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi.

3. Perussopimusten määräysten mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuin

a) tekee ratkaisun jäsenvaltion, toimielimen taikka luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nostamien kanteiden johdosta;

b) antaa kansallisten tuomioistuinten pyynnöstä ennakkoratkaisun unionin oikeuden tulkinnasta tai toimielinten antamien säädösten pätevyydestä;

c) tekee ratkaisun perussopimuksissa määrättyissä muissa tapauksissa.”

21) Sisällytetään IV osaston määräykset muutettuun Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen.

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

22) Muutetaan IV osaston otsikoksi VII osaston otsikko ”MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ” ja korvataan 27 a–27 e artikla, 40–40 b artikla ja 43–45 artikla 10 artiklalla, joka korvaa myös Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 11 ja 11 a artiklan, seuraavassa esitetyllä tavalla. Nämä samat artiklat korvataan myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 a–280 i artiklalla, jäljempänä tämän sopimuksen 2 artiklan 278 kohdassa esitetyllä tavalla:

”10 artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön muulla kuin unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvalla alalla, voivat käyttää unionin toimielimiä ja tätä toimivaltaa perussopimusten asiaa koskevia määräyksiä soveltaen sekä tässä ar-

tiklassa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 a–280 i artiklassa tarkoitettuja rajoituksia ja menettelysääntöjä noudattaen.

Tiiviimmän yhteistyön tarkoituksena on edistää unionin tavoitteiden saavuttamista, suojella sen etuja ja vahvistaa sen yhdentymiskehitystä. Yhteistyöhön voivat milloin tahansa sen aikana liittyä kaikki jäsenvaltiot Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 c artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto tekee päätöksen, jolla annetaan lupa tiiviimmälle yhteistyölle, viimeisenä keinona todetessaan, ettei koko unioni voi saavuttaa tälle yhteistyölle asetettuja tavoitteita kohtuullisessa ajassa, ja edellyttäen, että vähintään yhdeksän jäsenvaltiota osallistuu yhteistyöhön. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 d artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen.

3. Kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua näiden asioiden käsittelyyn, mutta äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet. Äänestysmenettelyä koskevista säännöistä määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 e artiklassa.

4. Tiiviimmän yhteistyön alalla hyväksytyt säädökset sitovat ainoastaan kyseiseen yhteistyöhön osallistuvia valtioita. Niitä ei pidetä säännöstonä, joka unionin jäsenyyttä hakevien valtioiden on hyväksyttävä.”

23) Korvataan V osaston otsikko seuraavalla otsikolla: ”YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA”

YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA

24) Lisätään uusi 1 luku ja uudet 10 a ja 10 b artikla seuraavasti:

”1 LUKU

**YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN
ULKOISESTA TOIMINNASTA***10 a artikla*

1. Unionin toiminta kansainvälisellä tasolla perustuu sen perustamisen, kehittämisen ja laajentumisen johtoajatukseksi oleviin periaatteisiin, joita unioni pyrkii edistämään muualla maailmassa: demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleismaailmallisuus ja jakamattomuus, ihmisarvon kunnioittaminen, tasa-arvo ja yhteisvastuu sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattaminen.

Unioni pyrkii kehittämään suhteita ja rakentamaan kumppanuuksia sellaisten kolmansien maiden ja kansainvälisten, alueellisten tai maailmanlaajuuksien, järjestöjen kanssa, jotka noudattavat ensimmäisessä alakohdassa mainittuja periaatteita. Se pyrkii edistämään yhteisten ongelmien monenvälisiä ratkaisemista erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien puitteissa.

2. Unioni määrittelee ja toteuttaa yhteistä politiikkaa ja toimintaa sekä pyrkii saamaan aikaan pitkälle menevää yhteistyötä kaikilla kansainvälisten suhteiden aloilla tavoitteenaan:

a) turvata omat arvonsa, perusetunsa, turvallisuutensa, riippumattomuutensa ja koskemattomuutensa;

b) lujittaa ja tukea demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita;

c) säilyttää rauha, estää konfliktit ja lujittaa kansainvälistä turvallisuutta noudattaen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämääriä ja periaatteita sekä Helsingin päätöksiä ja Pariisin peruskirjan tavoitteita, ulkorajoja koskevat tavoitteet mukaan luettuina;

d) edistää kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävästä kehityksestä ensisijaisena tarkoituksenaan poistaa köyhyys;

e) kannustaa kaikkien maiden yhdentymistä maailmantalouteen, muun muassa poistamalla asteittain kansainvälisen kaupan esteitä;

f) osallistua kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen ympäristön laadun ja maapallon luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi varmistaakseen kestävä kehityksen;

g) auttaa kansoja, maita ja alueita selviytymään luonnon tai ihmisen aiheuttamista suuronnettomuuksista; ja

h) edistää kansainvälistä järjestelmää, joka perustuu entistä tiiviimpään monenväliseen yhteistyöhön, ja maailmanlaajuisesta hyvästä hallintotapaa.

3. Unioni noudattaa 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja periaatteita ja pyrkii niissä mainittuihin tavoitteisiin kehittäessään ja toteuttaessaan ulkoista toimintaansa tämän osaston ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen viidennen osan soveltamisalaa kuuluvilla aloilla sekä muita politiikkojaan niiden ulkoisten näkökohtien osalta.

Unioni huolehtii johdonmukaisuudesta ulkoisen toimintansa eri alojen välillä sekä näiden ja muiden politiikkojensa välillä. Neuvosto ja komissio varmistavat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan avustamana tämän johdonmukaisuuden ja tekevät siinä tarkoituksessa yhteistyötä.

10 b artikla

1. Eurooppa-neuvosto määrittää unionin strategiset edut ja tavoitteet 10 a artiklassa lueteltujen periaatteiden ja tavoitteiden pohjalta.

Eurooppa-neuvoston unionin strategisista eduista ja tavoitteista tekemät päätökset koskevat yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja muita unionin ulkoisen toiminnan aloja. Ne voivat koskea unionin suhteita yksittäiseen maahan tai alueeseen taikka tiettyä aluetta. Päätöksissä määritellään päätösten voimassaoloaika sekä keinot, jotka unionin ja jäsenvaltioiden on tarjottava niiden toteuttamista varten.

Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti neuvoston suosituksesta, jonka tämä antaa kunkin alan osalta määrättyjen menettelysääntöjen mukaisesti. Eurooppa-neuvoston päätökset pannaan täytäntöön perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen mukaisesti.

2. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alan osalta ja komissio muiden ulkoisen toiminnan alojen osalta voivat tehdä neuvostolle yhteisiä ehdotuksia.”

YHTEINEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

25) Lisätään otsikot seuraavasti:

”2 LUKU

ERITYISMÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIikka

1 JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET”

26) Lisätään uusi 10 c artikla seuraavasti:

”10 c artikla

Tämän luvun mukaista unionin toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä ohjaavat ne periaatteet, sillä pyritään niihin tavoitteisiin ja sitä harjoitetaan niiden yleisten määräysten mukaisesti, jotka esitetään 1 luvussa.”

27) Muutetaan 11 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohta seuraavilla kahdella kohdalla:

”1. Unionin toimivalta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla käsittää kaikki ulkopolitiikan osa-alueet ja kaikki unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset, muun muassa asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan, joka voi johtaa yhteiseen puolustukseen.

Yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan erityisiä sääntöjä ja menettelyjä. Eurooppa-neuvosto ja neuvosto määrittelevät ja toteuttavat sitä yksimielisesti, jollei perussopimuksissa toisin määrätä. Lainsäätämisen järjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ei voida antaa. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön perussopimusten mukaisesti. Perussopimuksissa määritellään Euroopan parlamentin ja komission erityisasema tällä alalla. Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole näitä määräyksiä koskevaa toimivaltaa, lukuun ottamatta sen toimivaltaa valvoa tämän sopimuksen 25 b artiklan noudattamista ja tutkia eräiden Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 240 a artiklan toisessa alakohdassa tarkoitettujen päätösten laillisuus.

2. Euroopan unioni harjoittaa, määrittelee ja toteuttaa ulkoisen toimintansa periaatteiden ja tavoitteiden puitteissa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden keskinäisen poliittisen yhteisvastuun kehittämiseen, yleistä etua koskevien kysymysten määrittämiseen ja jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentämiseen.”;

b) muutetaan 2 kohta, joka numeroidaan 3 kohdaksi, seuraavasti:

i) lisätään seuraava ilmaisu ensimmäisen alakohdan loppuun:

”... ja kunnioittavat unionin toimintaa tällä alalla.”;

ii) korvataan kolmas alakohta seuraavasti: ”Neuvosto ja korkea edustaja huolehtivat siitä, että näitä periaatteita noudatetaan.”

28) Korvataan 12 artikla seuraavasti:

”12 artikla

Unioni toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa:

a) määrittelemällä yleiset suuntaviivat;
 b) tekemällä päätöksiä, joissa määritellään
 i) toimet, jotka unioni toteuttaa,
 ii) kannat, jotka unioni omaksuu,
 iii) i ja ii alakohdassa tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

ja
c) tehostamalla jäsenvaltioiden välistä järjestelmällistä yhteistyötä niiden harjoittaessa politiikkaansa.”

29) Muutetaan 13 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”määrittelee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan periaatteet ja yleiset suuntaviivat” ilmaisulla ”määrittelee unionin strategiset edut sekä vahvistaa yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet ja määrittelee sen yleiset suuntaviivat”, ja lisätään siihen seuraava virke: ”Se tekee tarpeelliset päätökset.”; lisätään seuraava alakohta:

”Jos kansainvälinen tilanne sitä edellyttää, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle ylimääräisen Eurooppa-neuvoston kokouksen unionin politiikan strategisten linjausten määrittämiseksi kyseisen tilanteen osalta.”;

b) poistetaan 2 kohta ja numeroidaan 3 kohta 2 kohdaksi. Ensimmäinen alakohta korvataan seuraavasti: ”Neuvosto muotoilee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja tekee sen määrittämiseksi ja toteuttamiseksi tarvittavat päätökset Eurooppa-neuvoston määrittämien yleisten suuntaviivojen ja strategisten linjausten perusteella.” Poistetaan toinen alakohta. Korvataan kolmannessa alakohdassa, josta tulee toinen alakohta, ilmaisu ”huolehtii” ilmaisulla ”ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja huolehtivat”;

c) Lisätään uusi kohta seuraavasti:

”3. Korkea edustaja ja jäsenvaltiot panevat yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöön kansallisia ja unionin voimavaroja käyttäen.”

30) Lisätään uusi 13 a artikla seuraavasti:

”13 a artikla

1. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka toimii ulkoasiainneuvoston puheenjohtajana, osallistuu ehdotuksillaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmisteluun sekä huolehtii Eurooppa-neuvoston ja neuvoston tekemien päätösten täytäntöönpanosta.

2. Korkea edustaja edustaa unionia yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvissa asioissa. Hän käy unionin puolesta poliittista vuoropuhelua kolmansien osapuolten kanssa ja esittää unionin kannan kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisissä konferensseissa.

3. Korkean edustajan hoitaessa tehtäviään häntä avustaa Euroopan ulkosuhdehallinto. Tämä hallinto toimii yhteistyössä jäsenvaltioiden ulkoasiainhallintojen kanssa, ja se koostuu neuvoston pääsihteeristön ja komission toimivaltaisten yksiköiden virkamiehistä sekä jäsenvaltioiden lähettämästä ulkoasiainhallinnon henkilöstöstä. Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatio ja toiminta vahvistetaan neuvoston päätöksellä. Neuvosto tekee ratkaisunsa korkean edustajan ehdotuksesta Euroopan parlamenttia kuultuaan ja saatuaan komission hyväksynnän.”

31) Muutetaan 14 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan kaksi ensimmäistä virkettä seuraavalla virkkeellä: ”Kun kansainvälinen tilanne edellyttää unionin operatiivista toimintaa, neuvosto tekee tarvittavat päätökset.”;

b) 2 kohdasta tulee 1 kohdan toinen alakohta, ja sitä seuraavat kohdat numeroidaan uudelleen sen mukaisesti. Ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”yhteistä toimintaa,” ilmaisulla ”tällaista päätöstä,” ja sana ”toiminnan” sanalla ”päätöksen”. Poistetaan viimeinen virke;

c) korvataan 3 kohdassa, joka numeroidaan 2 kohdaksi, ilmaisu ”Yhteiset toiminnat” ilmaisulla ”Edellä 1 kohdassa tarkoitetut päätökset”;

d) poistetaan nykyinen 4 kohta, ja numeroidaan sitä seuraavat kohdat uudelleen sen mukaisesti;

e) korvataan 5 kohdan, joka numeroidaan 3 kohdaksi, ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”Kun suunnitellaan yhteiseen toimintaan sisältyvää kansallista kannanottoa tai kansallista toimintaa, siitä annetaan tietoja niin ajoissa, että asiasta ehditään tarvittaessa” ilmaisulla ”Kun jäsenvaltio 1 kohdassa tarkoitettua päätöstä sovellettaessa suunnittelee kansallista kannanottoa tai kansallista toimintaa,

se ilmoittaa tästä niin ajoissa, että asiasta voidaan tarpeen vaatiessa”;

f) korvataan 6 kohdan, joka numeroidaan 4 kohdaksi, ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”jos neuvosto ei ole tehnyt päätöstä,” ilmaisulla ”jos 1 kohdassa tarkoitettua neuvoston päätöstä ei ole tarkistettu,” ja ilmaisu ”yhteisen toiminnan” ilmaisulla ”kyseisen päätöksen”;

g) korvataan 7 kohdan, joka numeroidaan 5 kohdaksi, ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”yhteisen toiminnan” ilmaisulla ”tässä artikkelassa tarkoitettua päätöksen” ja toisessa virkkeessä ilmaisu ”yhteisen toiminnan” ilmaisulla ”1 kohdassa tarkoitettua päätöksen”.

32) Korvataan 15 artiklan alussa oleva ilmaisu ”Neuvosto hyväksyy yhteiset kannat. Yhteisissä kannoissa määritellään” ilmaisulla ”Neuvosto tekee päätökset, joissa määritellään” ja lopussa oleva ilmaisu ”yhteisten kantojen” sanalla ”unionin kantojen”.

33) Lisätään 15 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 22 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”Jokainen jäsenvaltio tai komissio voi saattaa neuvoston käsiteltäväksi” ilmaisulla ”Jokainen jäsenvaltio, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tai korkea edustaja komission tukemana voi saattaa neuvoston käsiteltäväksi” ja ilmaisu ”sekä tehdä ehdotuksia” ilmaisulla ””, ja jäsenvaltiot voivat tehdä aloitteita ja korkea edustaja ehdotuksia”;

b) korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”puheenjohtajavaltio voi omasta aloitteestaan taikka komission tai jäsenvaltion pyynnöstä kutsua koolle” ilmaisulla ”korkea edustaja kutsuu koolle omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä”.

34) Lisätään 15 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 23 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäinen alakohta seuraavasti: ”Eurooppa-neuvosto ja neuvosto tekevät tässä luvussa tarkoitettua päätökset yksimielisesti, jollei tässä luvussa toisin määrätä. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä ei voida antaa.” ja toisen alakohdan viimeinen virke seuraavasti:

”Jos tällä tavoin pidättymisensä perustelleet neuvoston jäsenet edustavat vähintään yhtä kolmasosaa jäsenvaltioista ja vähintään yhtä kolmasosaa unionin väestöstä, päätöstä ei tehdä.”;

b) muutetaan 2 kohta seuraavasti:

i) korvataan ensimmäinen luetelmakohta seuraavilla kahdella luetelmakohtalla:

— tehdessään päätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta unionin strategisia etuja ja tavoitteita koskevan, 10 b artiklan 1 kohdassa tarkoitettua Eurooppa-neuvoston päätöksen perusteella;

— tehdessään päätöksen, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta ja joka perustuu unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotukseen, joka on tehty sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto on omasta aloitteestaan tai korkean edustajan aloitteesta sitä häneltä nimenomaisesti pyytänyt;”;

ii) korvataan toisessa luetelmakohtassa, josta tulee kolmas luetelmakohta, ilmaisu ”pätöksen yhteisen toiminnan tai yhteisen kannan täytäntöönpanosta” ilmaisulla ”pätöksen sellaisen päätöksen täytäntöönpanosta, jossa määritellään unionin toiminta tai kanta;”;

iii) korvataan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä sana ”tärkeistä” sanalla ”elintärkeistä”; korvataan viimeinen virke seuraavasti: ”Korkea edustaja pyrkii tiiviisti asianomaisen jäsenvaltion kanssa neuvotellen löytämään ratkaisun, jonka tämä voi hyväksyä. Jollei tulokseen päästä, neuvosto voi määräenemmistöllä pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi yksimielisen päätöksen tekemiseksi.”;

iv) korvataan kolmas alakohta seuraavalla uudella 3 kohdalla sekä numeroidaan viimeinen alakohta 4 kohdaksi ja 3 kohta 5 kohdaksi:

”3. Eurooppa-neuvosto voi tehdä yksimielisen päätöksen, jonka mukaan neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä muissakin kuin tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.”

c) korvataan 4 kohdaksi numeroidussa kohdassa ilmaisu ”Tätä kohtaa ei sovelleta” ilmaisulla ”Edellä 2 ja 3 kohtaa ei sovelleta”.

35) Muutetaan 16 artikla seuraavasti:

a) poistetaan ilmaisu ”antavat toisilleen tietoja ja”, korvataan ilmaisu ”neuvostossa” ilmaisulla ”Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa” ja korvataan ilmaisu ”sen varmistamiseksi, että unionin vaikutusvaltaa käytetään mahdollisimman tehokkaasti yhteensovitetun ja toisiaan lähentyvän toiminnan avulla.” ilmaisulla ”yhteisen lähestymistavan määrittämiseksi.”;

b) lisätään ensimmäisen virkkeen jälkeen seuraava teksti: ”Kukin jäsenvaltio kuulee muita jäsenvaltioita Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa, ennen kuin se toteuttaa kansainvälisiä toimia tai tekee sitoumuksia, jotka voivat vaikuttaa unionin etuihin. Jäsenvaltiot varmistavat toimiaan lähentämällä, että unioni voi puolustaa etujaan ja arvojaan kansainvälisissä yhteyksissä. Jäsenvaltiot ovat toisiaan kohtaan solidaarisia.”;

c) lisätään kaksi kohtaa seuraavasti:

”Kun Eurooppa-neuvosto tai neuvosto on määritellyt ensimmäisessä kohdassa tarkoitettun unionin yhteisen lähestymistavan, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja jäsenvaltioiden ulkoasiainministerit sovittavat yhteen toimintansa neuvostossa.

Jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja unionin edustustot kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä tekevät keskenään yhteistyötä ja osallistuvat yhteisen lähestymistavan muotoiluun ja täytäntöönpanoon.”

36) 17 artiklan tekstistä tulee 28 a artikla jäljempänä 49 kohdassa esitettyine muutoksineen.

37) Muutetaan 18 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1–4 kohta;

b) korvataan 5 kohdassa, jota ei numeroida, ilmaisu ”..., pitäessään sitä tarpeellisena,” ilmaisulla ”unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta” ja lisätään kohdan loppuun seuraava virke: ”Erityisedustaja hoitaa tehtäviään korkean edustajan alaisuudessa.”.

38) Muutetaan 19 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”tukeutuvat niissä yhteisiin kantoihinsa” ilmaisulla ”puolustavat niissä unionin kantoja” ja toisessa alakohdassa ilmaisu ”tukeutuvat yhteisiin kantoihin” ilmaisulla ”puolustavat unionin kantoja” sekä lisätään seuraava virke: ”Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja vastaa tämän yhteensovittamisen järjestämisestä.”;

b) muutetaan 2 kohta seuraavasti:

i) lisätään ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”ja korkealle edustajalle” ilmaisun ”viimeksi mainituille jäsenvaltioille” jälkeen ja korvataan ilmaisu ”..., edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan ja 14 artiklan 3 kohdan määräysten soveltamista” ilmaisulla ”11 artiklan 3 kohdan mukaisesti”;

ii) lisätään toisen alakohdan ensimmäiseen virkkeeseen ilmaisu ”ja korkean edustajan” ilmaisun ”ja pitävät muut jäsenvaltiot” jälkeen; poistetaan toisesta virkkeestä ilmaisu ”pysyviä” ja korvataan ilmaisu ”huolehtivat toiminnassaan unionin kantojen ja etujen puolustamisesta” ilmaisulla ”puolustavat toiminnassaan unionin kantoja ja etuja”;

iii) lisätään uusi kolmas alakohta seuraavasti:

”Jos unioni on määritellyt kannan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston esityslistalla olevasta aiheesta, turvallisuusneuvoston jäsenenä olevat jäsenvaltiot pyytävät, että korkea edustaja kutsutaan esittämään unionin kanta.”

39) Muutetaan 20 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”komission edustustot” ilmaisulla ”unionin edustustot” ja ilmaisu ”neuvoston hyväksymiä yhteisiä kantoja ja yhteisiä toimintoja noudatetaan ja että ne toteutetaan.” ilmaisulla ”tämän luvun nojalla tehtyjä päätöksiä, joissa määritellään unionin kantoja ja toimintoja, noudatetaan ja että ne pannaan täytäntöön.”;

b) korvataan toisessa kohdassa ilmaisu ”tietoja, laatimalla yhteisiä arvioita” ilmaisulla ”tietoja ja laatimalla yhteisiä arvioita” sekä poistetaan ilmaisu ”ja tukemalla Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 20 artiklassa tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanoa”;

c) lisätään uusi kohta seuraavasti:

”Ne edistävät sitä, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 17 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu unionin kansalaisten oikeus saada suojelua kolmannen maan alueella sekä edellä mainitun sopimuksen 20 artiklan nojalla hyväksytyt toimenpiteet pannaan täytäntöön.”

40) Muutetaan 21 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja kuulee säännöllisesti Euroopan parlamenttia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisistä näkökohdista ja perusvalinnoista ja pitää Euroopan parlamentin tietoisena näiden politiikkojen kehityksestä. Hän huolehtii siitä, että Euroopan parlamentin näkemykset otetaan asianmukaisesti huomioon. Erityisedustajat voivat osallistua tietojen antamiseen Euroopan parlamentille.”;

b) lisätään toisen kohdan ensimmäiseen virkkeeseen ilmaisu ”ja korkealle edustajalle” ilmaisun ”neuvostolle” jälkeen, korvataan sana ”sille” sanalla ”niille”, korvataan toisessa virkkeessä ilmaisu ”vuosittain” ilmaisulla ”kaksi kertaa vuodessa” ja lisätään ilmaisu ”..., yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan lukien,” ilmaisun ”yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan” jälkeen.

41) 22 artiklan tekstistä tulee 15 a artikla edellä 33 kohdassa esitettyine muutoksineen.

42) 23 artiklan tekstistä tulee 15 b artikla edellä 34 kohdassa esitettyine muutoksineen.

43) Korvataan 24 artikla seuraavasti:

”24 artikla

Unioni voi tehdä sopimuksia yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.”.

44) Muutetaan 25 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä oleva maininta Euroopan yhteisön perustamissopimuksesta Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta koskevalla maininnalla ja lisätään ilmaisu ”tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan” ilmaisun ”neuvoston” jälkeen; korvataan toisessa virkkeessä ilmaisu ”tämän kuitenkin rajoittamatta puheenjohtajavaltion ja komission toimivaltaa” ilmaisulla ”tämän kuitenkin rajoittamatta korkean edustajan toimivaltuuksia”;

b) korvataan toinen kohta seuraavasti: ”Tätä lukua sovellettaessa poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea huolehtii neuvoston ja korkean edustajan johdolla 28 artiklassa tarkoitettujen kriisinhallintaoperaatioiden poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta.”;

c) poistetaan kolmannessa kohdassa sanat ”, tämän kuitenkin rajoittamatta 47 artiklan soveltamista”.

45) Kumotaan 26 ja 27 artikla. Lisätään seuraavat kaksi artiklaa 25 a ja 25 b siten, että 25 b artikla korvaa 47 artiklan:

”25 a artikla

Neuvosto tekee päätöksen, jolla vahvistetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklan mukaisesti ja sen 2 kohdasta poiketen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden tämän luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttaessaan suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomainen.

25 b artikla

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen ei vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toimielinten toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 2 b–2 e artiklassa tarkoitettun unionin toimivallan käyttämiseksi.

Mainituissa artikloissa tarkoitettujen politiikkojen toteuttaminen ei myöskään vaikuta niiden menettelyjen soveltamiseen eikä toi-

mielinten niiden toimivaltuuksien laajuuteen, joista perussopimuksissa määrätään tämän luvun mukaisen unionin toimivallan käyttämiseksi.”

46) Korvataan tiiviimpää yhteistyötä koskeva 27 a–27 e artikla 10 artiklalla edellä olevan 22 kohdan mukaisesti.

47) Muutetaan 28 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohta ja numeroidaan sitä seuraavat kohdat uudelleen sen mukaisesti; korvataan koko artiklassa ilmaisu ”Euroopan yhteisöjen” ilmaisulla ”unionin”;

b) korvataan 2 kohdassa, joka numeroidaan 1 kohdaksi, ilmaisu ”yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvistä määräyksistä” ilmaisulla ”yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisesta”;

c) korvataan 3 kohdan, joka numeroidaan 2 kohdaksi, ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”Kyseisten määräysten täytäntöönpanosta” ilmaisulla ”Tämän luvun täytäntöönpanosta”;

d) Lisätään seuraava uusi 3 kohta ja poistetaan 4 kohta:

”3. Neuvosto tekee päätöksen erityismenettelyistä, joilla taataan, että määrärahat, jotka on otettu unionin talousarvioon yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla tehtävien kiireellisten aloitteiden rahoittamista ja erityisesti 28 a artiklan 1 kohdassa ja 28 b artiklassa tarkoitetun tehtävän valmistelutoimia varten, saadaan nopeasti ja tehokkaasti käyttöön. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Edellä 28 a artiklan 1 kohdassa ja 28 b artiklassa tarkoitettujen tehtävien valmistelutoimet, joita ei oteta menoina unionin talousarvioon, rahoitetaan jäsenvaltioiden rahoitusosuuksista koostuvasta käynnistysrahastosta.

Neuvosto tekee määräenemmistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta päätökset, joilla vahvistetaan:

a) käynnistysrahaston perustamista ja rahoittamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt, erityisesti rahastolle myönnettävän rahoituksen määrät;

b) käynnistysrahaston hoitoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

c) varainhoidon valvontaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Jos 28 a artiklan 1 kohdan ja 28 b artiklan mukaisesti suunniteltua tehtävää ei voida rahoittaa unionin talousarviosta, neuvosto valtuuttaa korkean edustajan käyttämään tätä rahastoa. Korkea edustaja antaa neuvostolle kertomuksen tämän toimeksiannon hoitamisesta.”

YHTEINEN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka

48) Lisätään uusi 2 jakso seuraavasti:

”2 JAKSO

YHTEISTÄ TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikkaA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET”

49) Lisätään 28 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 17 artiklasta seuraavin muutoksin:

a) Lisätään uusi 1 kohta, ja numeroidaan sitä seuraava kohta 2 kohdaksi:

”1. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Unioni voi käyttää niitä unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhanturvaamisesta, konfliktinestosta ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti. Nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden käyttöön asettamia voimavaroja käyttäen.”;

b) muutetaan 1 kohta, joka numeroidaan 2 kohdaksi, seuraavasti:

i) korvataan ensimmäinen alakohta seuraavasti:

”2. Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan. Se johtaa yhteiseen puolustukseen, kun Eurooppa-neuvosto yksimielisesti niin päättää. Tällöin se suosittelee, että kukin jäsenvaltio tekee tätä koskevan päätöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.”;

ii) korvataan toisessa alakohdassa ilmaisu ”Tässä artiklassa tarkoitettu” ilmaisulla ”Tässä jaksossa tarkoitettu”;

iii) poistetaan kolmas alakohta.

c) korvataan nykyinen 2, 3, 4 ja 5 kohta 3–7 kohdalla seuraavasti:

”3. Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen. Ne jäsenvaltiot, jotka muodostavat keskenään monikansallisia joukkoja, voivat asettaa ne myös yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan käyttöön.

Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaava virasto, jäljempänä ’Euroopan puolustusvirasto’, määrittää operatiiviset tarpeet, edistää niiden täyttämiseen tähtäviä toimia, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa.

4. Neuvosto tekee yksimielisesti unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta tai jäsenvaltion aloitteesta päätökset, jotka koskevat yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, mukaan lukien tässä artiklassa tarkoitettujen tehtävien käynnistämistä koskevat päätökset. Korkea edustaja voi ehdottaa, tarvittaessa yhdessä komission kanssa, kansallisten voimavarojen sekä unionin välineiden käyttämistä.

5. Neuvosto voi unionin arvojen vaalimiseksi ja sen etujen palvelemiseksi antaa unionin puitteissa suoritettavan tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle. Tällaisen tehtävän toteuttamiseen sovelletaan 28 c artiklaa.

6. Jäsenvaltiot, joiden sotilaalliset voimavarat täyttävät korkeammat vaatimukset ja jotka ovat tehneet keskenään tiukempia sitoumuksia tällä alalla suorittaakseen vaatimimpia tehtäviä, aloittavat unionin puitteissa pysyvän rakenteellisen yhteistyön. Tähän yhteistyöhön sovelletaan 28 e artiklaa. Yhteis-

työ ei vaikuta 28 b artiklan määräysten soveltamiseen.

7. Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.”

50) Lisätään uudet 28 b–28 e artikla seuraavasti:

”28 b artikla

1. Edellä 28 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin, joiden yhteydessä unioni voi käyttää siviili- ja sotilasvoimavaroja, kuuluvat yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, humanitaariset ja pelastustehtävät, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto- ja rauhanturvaamistehtävät, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhanpalauttaminen ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen mukaan luettuina. Kaikilla näillä tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

2. Neuvosto tekee 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä koskevat päätökset ja määrittelee tehtävien tavoitteet ja laajuuden sekä niiden yleiset toteuttamistavat. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja valvoo neuvoston alaisuudessa sekä tiiviissä ja jatkuvassa yhteydessä poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteaan näiden tehtävien siviili- ja sotilasnäkökohtien yhteensovittamista.

28 c artikla

1. Edellä 28 b artiklan mukaisesti tehtävien päätösten yhteydessä neuvosto voi antaa tehtävän toteuttamisen jäsenvaltioiden ryhmälle, joka on siihen halukas ja jolla on tehtävään

tarvittavat voimavarat. Asianomaiset jäsenvaltiot sopivat tehtävän hoidosta keskenään yhteistyössä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa.

2. Tehtävän toteuttamiseen osallistuvat jäsenvaltiot tiedottavat omasta aloitteestaan tai muun jäsenvaltion pyynnöstä neuvostolle säännöllisesti tehtävän toteuttamisen etenemisestä. Asianomaiset jäsenvaltiot ottavat neuvostossa välittömästi esille tehtävän toteuttamisen, jos sillä on merkittäviä seurauksia tai se edellyttää, että 1 kohdassa tarkoitetuilla päätöksillä vahvistettua tehtävän tavoitetta, laajuutta tai toteuttamistapaa on muutettava. Tällöin neuvosto tekee tarvittavat päätökset.

28 d artikla

1. Neuvoston alaisuudessa toimivan, 28 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun Euroopan puolustusviraston tehtävänä on:

- a) osallistua jäsenvaltioiden sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden määrittämiseen ja sen arvioimiseen, miten jäsenvaltiot täyttävät voimavaroja koskevat sitoumuksensa;
- b) edistää operatiivisten tarpeiden yhdenmukaistamista sekä tehokkaiden ja yhteensopivien hankintamenetelmien omaksumista;
- c) ehdottaa monenvälisiä hankkeita sotilaallisia voimavaroja koskevien tavoitteiden täyttämiseksi ja huolehtia jäsenvaltioiden toteuttamien ohjelmien yhteensovittamisesta sekä erityisten yhteistyöohjelmien hallinnoinnista;
- d) tukea puolustusteknologian tutkimusta sekä sovittaa yhteen ja suunnitella yhteisiä tutkimustoimia ja tutkimuksia, joilla pyritään löytämään teknisiä ratkaisuja tuleviin operatiivisiin tarpeisiin;
- e) osallistua sellaisten tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, joilla vahvistetaan puolustusalan teollista ja teknologista perustaa ja joilla tehostetaan sotilasmenojen käyttöä.

2. Euroopan puolustusviraston toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat jäsenvaltiot. Neuvosto tekee määräenemmistöllä päätöksen viraston perussäännöstä, kotipaikasta

ja sen toimintaa koskevista säännöistä. Päätöksessä otetaan huomioon se, missä laajuudessa viraston toimintaan tosiasiaassa osallistutaan. Viraston sisälle muodostetaan erityisryhmiä yhteisiä hankkeita toteuttavien jäsenvaltioiden kesken. Virasto suorittaa tehtäväänsä ollen tarvittaessa yhteydessä komissioon.

28 e artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat osallistua 28 a artiklan 6 kohdassa määriteltyyn pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön ja jotka täyttävät pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyssä pöytäkirjassa esitetyt sotilaallisia voimavaroja koskevat vaatimukset ja tekevät niitä koskevat sitoumukset, ilmoittavat aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

2. Neuvosto tekee kolmen kuukauden kuluessa 1 kohdassa tarkoitettuun ilmoituksesta päätöksen, jolla vahvistetaan pysyvä rakenteellinen yhteistyö ja siihen osallistuvien jäsenvaltioiden luettelo. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä korkeaa edustajaa kuultuaan.

3. Jäsenvaltio, joka haluaa myöhemmin osallistua pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle.

Neuvosto tekee päätöksen, jossa vahvistetaan asianomaisen vaatimukset täyttävän ja pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklassa tarkoitetut sitoumukset hyväksyvän jäsenvaltion osallistuminen. Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä korkeaa edustajaa kuultuaan. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

4. Jos osallistuva jäsenvaltio ei enää täytä vaatimuksia tai ei voi enää vastata pysyvistä rakenteellisesta yhteistyöstä tehdyn pöytäkir-

jan 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista sitoumuksista, neuvosto voi tehdä päätöksen tämän valtion osallistumisen keskeyttämisestä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä. Äänestykseen osallistuvat vain pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet, asianomaista jäsenvaltiota lukuun ottamatta.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

5. Jos osallistuva jäsenvaltio haluaa lopettaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön, se ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, joka panee merkille tämän jäsenvaltion osallistumisen päättymisen.

6. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön puitteissa hyväksyttävät muut kuin 2–5 kohdassa tarkoitettut neuvoston päätökset ja suositukset hyväksytään yksimielisesti. Tätä artiklaa sovellettaessa yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.”

51) Korvataan VI osaston 29–39 artikla, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä rikosoikeuden alalla ja poliisiyhteistyötä, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston 1, 4 ja 5 luvun määräyksillä. Kuten tämän sopimuksen 2 artiklan 64, 67 ja 68 kohdassa on esitetty, 29 artikla korvataan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 artiklalla, 30 artikla korvataan mainitun sopimuksen 69 f ja 69 g artiklalla, 31 artikla korvataan mainitun sopimuksen 69 a, 69 b ja 69 d artiklalla, 32 artikla korvataan mainitun sopimuksen 69 h artiklalla, 33 artikla korvataan mainitun sopimuksen 61 e artiklalla sekä 36 artikla mainitun sopimuksen 61 d artiklalla. Poistetaan osaston otsikko; osaston numerosta tulee loppumääräyksiä koskevan osaston numero.

52) Korvataan VI osaston 40–40 b artikla sekä VII osaston 43–45 artikla, jotka koskevat tiiviimpää yhteistyötä, 10 artiklalla edellä olevan 22 kohdan mukaisesti, ja kumotaan VII osasto.

53) Kumotaan 41 ja 42 artikla.

LOPPUMÄÄRÄYKSET

54) Numeroidaan loppumääräyksiä koskeva VIII osasto VI osastoksi; muutetaan kyseinen osasto sekä 48, 49 ja 53 artikla jäljempänä 56, 57, ja 61 kohdassa esitetyllä tavalla. Korvataan 47 artikla 25 b artiklalla edellä 45 kohdassa esitetyllä tavalla ja kumotaan 46 ja 50 artikla.

55) Lisätään uusi 46 a artikla seuraavasti:

”46 a artikla

Unioni on oikeushenkilö.”

56) Korvataan 48 artikla seuraavalla tekstillä:

”48 artikla

1. Perussopimuksia voidaan muuttaa tavanomaisen tarkistusmenettelyn mukaisesti. Niitä voidaan muuttaa myös yksinkertaistettujen tarkistusmenettelyjen mukaisesti.

Tavanomainen tarkistusmenettely

2. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä neuvostolle ehdotuksia perussopimusten muuttamiseksi. Ehdotukset voivat muun muassa koskea perussopimuksissa unionille annetun toimivallan lisäämistä tai vähentämistä. Neuvosto toimittaa nämä ehdotukset Eurooppa-neuvostolle, ja ne annetaan tiedoksi kansallisille parlamenteille.

3. Jos Eurooppa-neuvosto Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tekee yksinkertaisella enemmistöllä ehdotettujen muutosten käsittelemistä puoltavan päätöksen, Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja kutsuu koolle valmistelukunnan, joka koostuu kansallisten parlamenttien, jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten, Euroopan parlamentin ja komission edustajista. Institutionaalisista muutoksista raha-asiain alalla kuullaan myös Euroopan keskuspankkia.

Valmistelukunta tutkii muutosehdotukset ja antaa yhteisymmärryksessä suosituksen 4 kohdassa tarkoitettulle jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

Eurooppa-neuvosto voi päättää yksinkertaisella enemmistöllä, Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan, olla kutsumatta valmistelukuntaa koolle, jos muutosten laajuus ei sitä edellytä. Tällöin Eurooppa-neuvosto antaa valtuutuksen jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssille.

4. Neuvoston puheenjohtaja kutsuu jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin koolle hyväksymään yhteisellä sopimuksella perussopimukseen tehtävät muutokset.

Muutokset tulevat voimaan, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

5. Jos kahden vuoden kuluttua perussopimusten muuttamisesta tehdyn sopimuksen alkikirjoittamisesta neljä viidesosaa jäsenvaltioista on ratifioinut mainitun sopimuksen, mutta ratifiointi tuottaa yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle vaikeuksia, Eurooppa-neuvosto ottaa asian käsiteltäväkseen.

Yksinkertaistetut tarkistusmenettelyt

6. Jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio voi tehdä Eurooppa-neuvostolle ehdotuksia Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannessa osassa olevien, unionin sisäisiä politiikkoja ja toimia koskevien määräysten tarkistamiseksi kokonaan tai osittain.

Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan määräysten muuttamisesta kokonaan tai osittain. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia ja komissiota, sekä Euroopan keskuspankkia siltä osin kuin on kysymys institutionaalisista muutoksista raha-asiaihin alalla. Tämä päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Toisessa alakohdassa tarkoitetulla päätöksellä ei voida lisätä perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa.

7. Kun Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksessa tai tämän sopimuksen V osastossa määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa tietyllä alalla tai tietyssä tapauksessa yksimielisesti, Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen, jonka mukaan neuvosto voi tehdä ratkaisunsa kyseisellä alalla tai kyseisessä tapauksessa määräenemmistöllä. Tätä alakohtaa ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

Kun Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksessa määrätään, että neuvosto antaa säädökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen, jonka mukaan nämä säädökset voidaan hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Eurooppa-neuvoston ensimmäisen tai toisen alakohdan nojalla tekemä aloite toimitetaan kansallisille parlamenteille. Jos kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa aloitteen tiedoksi antamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, ensimmäisessä tai toisessa alakohdassa tarkoitettua päätöstä ei tehdä. Jollei aloitetta vastusteta, Eurooppa-neuvosto voi tehdä mainitun päätöksen.

Ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa tarkoitettuja päätöksiä tehdessään Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.”

57) Muutetaan 49 artiklan ensimmäinen kohta seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”noudattaa 6 artiklan 1 kohdassa määrättyjä periaatteita, voi hakea” ilmaisulla ”kunnioittaa 1 a artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuu edistämään niitä, voi hakea”;

b) korvataan toisessa virkkeessä ilmaisu ”Se osoittaa hakemuksensa neuvostolle, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti...” ilmaisulla ”Hakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Haki-

javaltio osoittaa hakemuksensa neuvostolle, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti” ja ilmaisu ”puoltavan lausunnon” ilmaisulla ”hyväksynnän” sekä poistetaan ilmaisu ”ehdottomalla”;

c) lisätään kohdan loppuun uusi virke seuraavasti: ”Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.”

58) Lisätään uusi 49 a artikla seuraavasti:

”49 a artikla

1. Jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamisen vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.

2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Kyseinen sopimus neuvotellaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 n artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

3. Perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen valtioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitettusta ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättää yksimielisesti pidentää tätä määräaika.

4. Sovellettaessa 2 ja 3 kohtaa eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei osallistu kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsittelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekemiseen Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa.

Määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

5. Jos unionista eronnut valtio hakee uudeelleen jäsenyyttä, sen hakemus käsitellään 49 artiklassa tarkoitettun menettelyn mukaisesti.”

59) Lisätään 49 b artikla:

”49 b artikla

Perussopimukseen liitetyt pöytäkirjat ja niiden liitteet ovat erottamaton osa näitä sopimuksia.”

60) Lisätään 49 c artikla:

”49 c artikla

1. Perussopimuksia sovelletaan Belgian kuningaskuntaan, Bulgarian tasavaltaan, Tšekin tasavaltaan, Tanskan kuningaskuntaan, Saksan liittotasavaltaan, Viron tasavaltaan, Irlantiin, Helleenien tasavaltaan, Espanjan kuningaskuntaan, Ranskan tasavaltaan, Italian tasavaltaan, Kyproksen tasavaltaan, Latvian tasavaltaan, Liettuan tasavaltaan, Luxemburgin suurherttuakuntaan, Unkarin tasavaltaan, Maltaan tasavaltaan, Alankomaiden kuningaskuntaan, Itävallan tasavaltaan, Puolan tasavaltaan, Portugalin tasavaltaan, Romaniaan, Slovenian tasavaltaan, Slovakian tasavaltaan, Suomen tasavaltaan, Ruotsin kuningaskuntaan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

2. Perussopimusten alueellinen soveltamisala täsmennetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklassa.”

61) Muutetaan 53 artikla seuraavasti:

a) muutetaan ensimmäinen kohta 1 kohdaksi, lisätään kielten luetteloon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen nykyisen 53 artiklan toisessa kohdassa luetellut kielet ja poistetaan toinen kohta;

b) lisätään uusi 2 kohta seuraavasti:

”2. Tämä sopimus voidaan kääntää myös kaikille niille kielille, joilla jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan on niiden valtiosäännön mukaisesti virallinen asema koko niiden alueella tai osassa sitä. Asianomaiset jäsenvaltiot toimittavat käännösten oikeaksi todistetut

jäljennökset tallettaviksi neuvoston arkistoon.”

2 artikla

Muutetaan Euroopan yhteisön perustamis-sopimus tämän artiklan mukaisesti.

1) Korvataan sopimuksen nimi seuraavasti: ”Sopimus Euroopan unionin toiminnasta”.

A. KOKO SOPIMUSTA KOSKEVAT MUUTOKSET

2) Koko sopimuksessa kulloisessakin tai-vutusmuodossa:

a) korvataan ilmaisu ”yhteisö” ja ilmaisu ”Euroopan yhteisö” ilmaisulla ”unioni” sekä ilmaisut ”Euroopan yhteisöt” ja ilmaisu ”ETY” tai ”Euroopan talousyhteisö” ilmaisulla ”Euroopan unioni”, ja muutetaan sen mukaisesti taipuvat sanat tarvittaessa yksikköön; tätä alakohtaa ei sovelleta 299 artiklan 6 kohdan c alakohtaan eikä 311 a artiklan 5 kohdan c alakohtaan. Siltä osin kuin on kyse 136 artiklan ensimmäisestä kohdasta, edellä olevaa muutosta ei sovelleta ilmaukseen ”yhteisön peruskirjassa”;

b) korvataan ilmaisu ”tämä sopimus” ilmaisulla ”perussopimukset” ja muutetaan sen mukaisesti taipuvat muut sanat tarvittaessa monikkoon; tätä alakohtaa ei sovelleta 182 artiklan kolmanteen kohtaan eikä 312 ja 313 artiklaan;

c) korvataan ilmaisun ”251 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen” kanssa samassa lauseyhteydessä oleva ilmaisu ”neuvosto” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto” ja muutetaan sen mukaisesti taipuvat muut sanat tarvittaessa monikkoon sekä korvataan ilmaisu ”251 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen” ilmaisulla ”tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen”;

d) poistetaan ilmaisu ”määräenemmistö-lä”;

e) korvataan ilmaisu ”valtion- tai hallituksen päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto” ilmaisulla ”Eurooppa-neuvosto”;

f) korvataan ilmaisu ”toimielimet ja laitokset” ilmaisulla ”toimielimet, elimet ja laitokset” ja ilmaisu ”toimielimet tai laitokset” ilmaisulla ”toimielimet, elimet tai laitokset” 193 artiklan ensimmäistä kohtaa lukuun otamatta;

g) korvataan ilmaisu ”yhteismarkkinat” ilmaisulla ”sisämarkkinat”;

h) korvataan sana ”ecu” sanalla ”euro”;

i) korvataan ilmaisu ”joita ei koske poikkeus” ilmaisulla ”joiden rahayksikkö on euro”;

j) korvataan lyhenne ”EKP” ilmaisulla ”Euroopan keskuspankki”;

k) korvataan ilmaisu ”EKPJ:n perussääntö” ilmaisulla ”EKPJ:n ja EKP:n perussääntö”;

l) korvataan ilmaisu ”114 artiklassa tarkoitettu komitea” ilmaisulla ”talous- ja rahoituskomitea”, poistetaan 104 artiklan 4 kohdassa sitä edeltävä sana ”jäljempänä”;

m) korvataan ilmaisu ”yhteisöjen tuomioistuimen perussääntö” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuimen perussääntö”;

n) korvataan ilmaisu ”yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin” ilmaisulla ”unionin yleinen tuomioistuin”;

o) korvataan ilmaisu ”lainkäyttölautakunta” ilmaisulla ”erityistuomioistuin”.

3) Korvataan seuraavissa artikloissa ilmaisu ”komission ehdotuksesta” ilmaisulla ”erityisessä lainsäätämisyjärjestyksessä”:

– 13 artikla, josta tulee 16 e artiklan 1 kohta

– 19 artiklan 1 kohta

– 19 artiklan 2 kohta

– 22 artiklan toinen kohta

– 93 artikla

– 94 artikla, josta tulee 95 artikla

– 104 artiklan 14 kohdan toinen alakohta

– 175 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta

4) Lisätään seuraavissa artikloissa ilmaisu ”, joka tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä,” sanan ”neuvosto” jälkeen:

– 130 artiklan ensimmäinen kohta

– 144 artiklan ensimmäinen kohta

– 208 artikla

– 209 artikla

– 213 artiklan viimeisen kohdan kolmas virke

- 216 artikla
 - 284 artikla
- 5) Korvataan seuraavissa artikloissa ilmaisu ”Euroopan parlamenttia kuultuaan” ilmaisulla ”Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan”:
- 13 artikla, josta tulee 16 e artiklan 1 kohta
 - 22 artiklan toinen kohta
- 6) Korvataan seuraavissa artikloissa kulloissakin taivutusmuodossa sana ”toimielin” ilmaisulla ”toimielin, elin tai laitos”:
- 195 artiklan 1 kohdan toinen alakohta
 - 232 artiklan toinen kohta
 - 233 artiklan ensimmäinen kohta
 - 234 artiklan b alakohta
 - 255 artiklan 3 kohta, josta tulee 16 a artiklan 3 kohdan kolmas alakohta
- 7) Korvataan seuraavissa artikloissa ilmaisu ”yhteisön tuomioistuin” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuin”
- 83 artiklan 2 kohdan d alakohta
 - 88 artiklan 2 kohdan toinen alakohta
 - 95 artikla, josta tulee 94 artikla, 9 kohta
 - 195 artiklan 1 kohta
 - 225 a artiklan kuudes kohta
 - 226 artiklan toinen kohta
 - 227 artiklan ensimmäinen kohta
 - 228 artiklan 1 kohta, ensimmäinen maininta
- 229 artikla
 - 229 a artikla
 - 230 artiklan ensimmäinen kohta
 - 231 artiklan ensimmäinen kohta
 - 232 artiklan ensimmäinen ja kolmas kohta
 - 233 artiklan ensimmäinen kohta
 - 234 artikla
 - 235 artikla
 - 236 artikla
 - 237 artiklan johdantolause
 - 238 artikla
 - 240 artikla
 - 242 artiklan ensimmäinen virke
 - 243 artikla
 - 244 artikla
- 247 artiklan 9 kohta, uudelleen numeroituina 8 kohta
 - 256 artiklan toinen ja neljäs kohta
- Poistetaan seuraavissa artikloissa sana ”yhteisö” ennen sanaa ”tuomioistuin”:
- 227 artiklan neljäs kohta
 - 228 artiklan 1 kohta, toinen maininta
 - 230 artiklan toinen ja kolmas kohta
 - 231 artiklan toinen kohta
 - 237 artiklan d alakohdan kolmas virke
- 8) Korvataan seuraavissa artikloissa viittaus perustamissopimuksen muuhun artiklaan viittauksella Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artiklaan seuraavasti:

– 21 artiklan kolmas kohta, josta tulee neljäs kohta:	viittaus 9 artiklaan (ensimmäinen viittaus) ja 53 artiklan 1 kohtaan (toinen viittaus)
– 97 b artikla:	viittaus 2 artiklaan
– 98 artikla:	viittaus 2 artiklaan (ensimmäinen viittaus)
– 105 artiklan 1 kohta, toinen virke:	viittaus 2 artiklaan
– 215 artiklan kolmas kohta, josta tulee neljäs kohta:	viittaus 9 d artiklan 7 kohdan ensimmäiseen alakohtaan

9) (Ei koske suomenkielistä toisintoa).

B. ERITYISET MUUTOKSET*JOHDANTO-OSA*

10) Korvataan johdanto-osan toisessa kappaleessa sana ”maittensa” sanalla ”valtioidensa” ja johdanto-osan viimeisessä kappaleessa ilmaisu ”OVAT TEHNEET PÄÄTÖKSEN perustaa EUROOPAN YHTEISÖ ja tätä varten nimenneet” ilmaisulla ”OVAT NIMENNEET”.

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

11) Kumotaan 1 ja 2 artikla. Lisätään 1 a artikla:

”1 a artikla

1. Tällä sopimuksella järjestetään Euroopan unionin toiminta ja määritellään unionin toimivallan alat ja rajat sekä sen käyttöä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

2. Tämä sopimus ja sopimus Euroopan unionista ovat ne sopimukset, joihin unioni perustuu. Näistä kahdesta sopimuksesta, jotka ovat keskenään oikeudellisesti samanarvoiset, käytetään nimitystä ”perussopimukset”.

TOIMIVALLAN LUOKAT JA ALAT

12) Lisätään uusi otsikko ja uudet 2 a–2 e artikla seuraavasti:

*”I OSASTO***UNIONIN TOIMIVALLAN JAOTTELU
JA TOIMIVALLAN ALAT***2 a artikla*

1. Kun perussopimuksissa annetaan unionille yksinomaisen toimivalta tietyllä alalla, ainoastaan unioni voi toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä, kun taas jäsenvaltiot voivat tehdä

näin ainoastaan unionin valtuuttamina tai unionin antamien säädösten täytäntöön paimiseksi.

2. Kun perussopimuksissa annetaan unionille jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta tietyllä alalla, unioni ja jäsenvaltiot voivat toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä kyseisellä alalla. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaansa. Jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa siltä osin kuin unioni on päättänyt lakata käyttämästä omaansa.

3. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talous- ja työllisyyspolitiikkansa tässä sopimuksessa määrättyjen sääntöjen mukaisesti, joiden laadittaminen kuuluu unionin toimivaltaan.

4. Unionilla on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen määräysten mukaisesti toimivalta määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mihin kuuluu myös yhteisen puolustuspolitiikan asteittainen määrittely.

5. Tietyillä aloilla ja perussopimuksissa määrätyn edellytyksen unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia, mutta tämä ei syrjäytä niiden toimivaltaa näillä aloilla.

Oikeudellisesti velvoittavat unionin säädökset, jotka on annettu perussopimusten näitä aloja koskevien määräysten perusteella, eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

6. Unionin toimivallan laajuus ja sen käyttöä koskevat säännöt määritetään perussopimusten kutakin alaa koskevissa määräyksissä.

2 b artikla

1. Unionilla on yksinomaisen toimivalta seuraavilla aloilla:

- a) tulliliitto;
- b) sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen;

- c) niiden jäsenvaltioiden rahapolitiikka, joiden rahayksikkö on euro;
- d) meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen osana yhteistä kalastuspolitiikkaa;
- e) yhteinen kauppapolitiikka.

2. Unionilla on myös yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämismääräyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

2 c artikla

1. Unionilla on jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta, kun unionille annetaan perussopimuksissa toimivaltaa, joka ei koske 2 b ja 2 e artiklassa tarkoitettuja aloja.

2. Unionin ja jäsenvaltioiden kesken jaettua toimivaltaa sovelletaan seuraavilla pääaloilla:

- a) sisämarkkinat;
- b) sosiaalipolitiikka tässä sopimuksessa määriteltyjen näkökohtien osalta;
- c) taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus;
- d) maatalous ja kalastus, meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä lukuun ottamatta;
- e) ympäristö;
- f) kuluttajansuoja;
- g) liikenne;
- h) Euroopan laajuiset verkot;
- i) energia;
- j) vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue;
- k) kansanterveyteen liittyvät yhteiset turvallisuuskysymykset tässä sopimuksessa määriteltyjen näkökohtien osalta.

3. Tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia, erityisesti määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

4. Kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa.

2 d artikla

1. Jäsenvaltiot sovittavat yhteen talouspolitiikkansa unionin puitteissa. Tätä varten neuvosto hyväksyy toimenpiteitä, erityisesti näiden politiikkojen laajat suuntaviivat.

Jäsenvaltioihin, joiden rahayksikkö on euro, sovelletaan erityismääräyksiä.

2. Unioni toteuttaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen yhteensovittaminen, erityisesti määrittelemällä näiden politiikkojen suuntaviivat.

3. Unioni voi tehdä aloitteita, joilla varmistetaan jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkojen yhteensovittaminen.

2 e artikla

Unionilla on toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi. Nämä toimet koskevat Euroopan tasolla seuraavia aloja:

- a) ihmisten terveyden suojeleminen ja kohentaminen;
- b) teollisuus;
- c) kulttuuri;
- d) matkailu;
- e) yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, nuorisotoiminta ja urheilu;
- f) pelastuspalvelu;
- g) hallinnollinen yhteistyö.”

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

13) Lisätään otsikko ja 2 f artikla seuraavasti:

”II OSASTO

**YLEISESTI SOVELLETTAVAT
MÄÄRÄYKSET***2 f artikla*

Unioni varmistaa eri politiikkojensa ja toimiensa välisen johdonmukaisuuden kaikki tavoitteensa huomioon ottaen ja annetun toimivallan periaatetta noudattaen.”

14) Kumotaan 3 artiklan 1 kohta. Sen 2 kohtaa muutetaan seuraavasti: korvataan ilmaisu ”Toteuttaessaan tässä artiklassa tarkoitettua toimintaa yhteisö” ilmaisulla ”Unioni pyrkii kaikissa toimissaan”; kohta jää ilman numeroa.

15) 4 artiklan tekstistä tulee 97 b artikla. Sitä muutetaan jäljempänä 85 kohdassa esitellyllä tavalla.

16) Kumotaan 5 artikla; se korvataan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklalla.

17) Lisätään 5 a artikla:

”5 a artikla

Unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset.”

18) Lisätään 5 b artikla:

”5 b artikla

Unioni pyrkii politiikkojensa ja toimiensa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän.”

19) Poistetaan 6 artiklasta ilmaisu ”3 artiklassa tarkoitettu”.

20) Lisätään 6 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 153 artiklan 2 kohdasta.

21) Lisätään 6 b artikla, jonka sanamuoto otetaan eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista tehdyssä pöytäkirjasta; lisätään ilmaisuun ”maatalous-” jälkeen ilmaisu ”; kalastus-”; korvataan ilmaisu ”ja tutkimuspolitiikkaa” ilmaisulla ”sekä politiikkaa tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla”; lisätään ilmaisu ”; jotka ovat tuntevia olentoja,” sanan ”eläinten” jälkeen.

22) Kumotaan 7–10 artikla. 11 ja 11 a artikla korvataan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklalla sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 a–280 i artiklalla siten kuin edellä tämän sopimuksen 1 artiklan 22 kohdassa ja jäljempänä 278 kohdassa on esitetty.

23) 12 artiklan tekstistä tulee 16 d artikla.

24) 13 artiklan tekstistä tulee 16 e artikla. Sitä muutetaan jäljempänä 33 kohdassa esitellyllä tavalla.

25) 14 artiklan tekstistä tulee 22 a artikla. Sitä muutetaan jäljempänä 41 kohdassa esitellyllä tavalla.

26) 15 artiklan tekstistä tulee 22 b artikla. Sitä muutetaan jäljempänä 42 kohdassa esitellyllä tavalla.

27) Muutetaan 16 artikla seuraavasti:

a) Korvataan artiklan lopussa ilmaisu ”sanotun kuitenkaan rajoittamatta 73, 86 ja 87 artiklan soveltamista.” ilmauksella ”sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 a artiklan ja tämän sopimuksen 73, 86 ja 87 artiklan soveltamista.”;

b) korvataan virkkeen loppuosassa oleva ilmaisu ”sellaisin perusteiden ja edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä,” ilmaisulla ”sellaisien periaatteiden pohjalta ja sellaisin, erityisesti taloudellisin ja rahoituksellisin, edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä.”;

c) lisätään uusi virke seuraavasti:

”Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella nämä periaatteet ja edellytykset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten mukaista jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja rahoittaa tällaisia palveluja.”

28) Lisätään 16 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 255 artiklasta; sitä muutetaan seuraavasti:

a) lisätään 1 kohdan edelle seuraava teksti sekä numeroidaan 1 kohta 3 kohdaksi ja muutetaan 2 ja 3 kohta alakohdiksi:

”1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti edistääkseen hyvää hallintotapaa ja varmistaakseen kansalaisyhteiskunnan osallistumisen.

2. Euroopan parlamentin istunnot ovat julkisia, samoin neuvoston istunnot silloin kun neuvosto käsittelee esityksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi ja äänestää niistä.”;

b) korvataan 3 kohdaksi numeroidun 1 kohdan, josta tulee tämän 3 kohdan ensimmäinen alakohta, ilmaisu ”Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjoihin” ilmaisulla ”unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallennemuodosta riippumatta” ja korvataan ilmaisu ”2 ja 3 kohdan” ilmaisulla ”tämän kohdan”; tämän alakohdan ensimmäinen ranskankielistä toisintoa koskeva korjaus ei koske suomenkielistä toisintoa;

c) lisätään 2 kohtaan, josta tulee 3 kohdaksi numeroidun 1 kohdan toinen alakohta, ilmaisu ”noudattaen” jälkeen ilmaisu ”annettavilla asetuksilla” ja poistetaan ilmaisu ”kahden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta”;

d) korvataan 3 kohdassa, josta tulee 3 kohdaksi numeroidun 1 kohdan kolmas alakohta, ilmaisu ”edellä mainittu toimielin täsmentää” ilmaisulla ”toimielin varmistaa työskentelynsä avoimuuden ja täsmentää”, lisätään ilmaisu ”toisessa alakohdassa tarkoitettujen asetusten mukaisesti” alakohdassa olevan ilmaisu ”täsmentää omassa työjärjestyksessään” jälkeen ja lisätään kaksi uutta alakohtaa seuraavasti:

”Euroopan unionin tuomioistuimeen, Euroopan keskuspankkiin ja Euroopan investointipankkiin sovelletaan tämän kohdan määräyksiä vain niiden hoitaessa hallinnollisia tehtäviä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto varmistavat lainsäädäntömenettelyihin liittyvien asiakirjojen julkisuuden toisessa alakohdassa tarkoitettussa asetuksessa säädetyin edellytyksin.”

29) Lisätään 16 b artikla, joka korvaa 286 artiklan:

”16 b artikla

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen luonnollisten henkilöiden suojaan koskevat säännöt, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden, silloin kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä, sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Näiden sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton viranomais.

Tämän artiklan nojalla annetut säännöt eivät vaikuta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 25 a artiklassa tarkoitettuihin erityisiin sääntöihin.”

30) Lisätään uusi 16 c artikla seuraavasti:

”16 c artikla

1. Unioni kunnioittaa kirkkojen ja uskonnollisten yhdistysten tai yhdyskuntien asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltioissa, eikä puutu siihen.

2. Unioni kunnioittaa myös elämäntarkoituksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

3. Unioni käy avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaan niiden identiteetin ja erityisen tehtävän.”

SYRJINTÄKIELTO JA KANSALAISSUUS

31) Korvataan toisen osan otsikko seuraavalla otsikolla: ”SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISSUUS”.

32) Lisätään 16 d artikla, jonka sanamuoto otetaan 12 artiklasta.

33) Lisätään 16 e artikla, jonka sanamuoto otetaan 13 artiklasta; korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”neuvosto noudattaa perustamissopimuksen 251 artiklassa määrättyä menettelyä silloin kun se hyväksyy” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen hyväksyä peruseriaatteet, jotka koskevat”.

34) Muutetaan 17 artikla seuraavasti:

a) muutos ei koske suomenkielistä toisintoa;

b) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Unionin kansalaisella on perussopimuksissa määrätty oikeudet ja velvollisuudet. Hänellä on muun muassa:

a) oikeus liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella;

b) äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa ja kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;

c) ollessaan sellaisen kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, oikeus saada minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta suojelua samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla;

d) oikeus vedota Euroopan parlamenttiin ja kääntyä Euroopan oikeusasiamiehen, unionin toimielinten ja neuvonantajien elinten puoleen jollakin perussopimusten kielellä ja saada vastaus samalla kielellä.

Näitä oikeuksia käytetään perussopimuksissa ja niiden soveltamiseksi hyväksytyissä toimenpiteissä määritellyin edellytyksin ja rajoituksin.”

35) Muutetaan 18 artikla seuraavasti:

a) korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”neuvosto voi antaa” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen antaa” ja poistetaan viimeinen virke;

b) korvataan 3 kohta seuraavasti:

”3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua tarkoitusta varten ja jollei perussopimuksissa ole määräyksiä tähän toimintaan tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat sosiaaliturvaa tai sosiaalista suojelua. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.”

36) Korvataan 20 artiklassa ilmaisu ”vahvistavat tarpeelliset säännöt keskenään ja” ilmaisulla ”hyväksyvät tarvittavat säännökset ja”. Lisätään uusi kohta seuraavasti:

”Neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa direktiivejä tällaista suojelua helpottavista tarpeellisista yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä.”

37) Lisätään 21 artiklaan uusi ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 b artiklassa tarkoitettua kansalaisaloitteen esittämistä varten vaadittavista menettelyistä ja edellytyksistä, mukaan lukien niiden jäsenvaltioiden vähimmäismäärä, joista aloitteen tekijöiden on oltava kotoisin.”

38) Korvataan 22 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”tässä osassa tarkoitettujen oikeuksien täydentämisestä säännöksiä, joiden hyväksymistä jäsenvaltioiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti se suositaa jäsenvaltioille” ilmaisulla ”17 artiklan 2 kohdassa lueteltujen oikeuksien täydentämisestä säännöksiä. Säännökset tulevat voimaan kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti”.

39) Korvataan kolmannen osan otsikossa ilmaisu ”POLITIIKKA” ilmaisulla ”SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET”.

SISÄMARKKINAT

40) Lisätään kolmannen osan alkuun I osasto, jonka otsikko on ”SISÄMARKKINAT”.

41) Lisätään 22 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 14 artiklasta. Korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Unioni hyväksyy perussopimusten asiaa koskevien määräysten mukaisesti toimenpiteet, joiden tarkoituksena on toteuttaa sisämarkkinat tai varmistaa niiden toiminta.”

42) Lisätään 22 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 15 artiklasta. Korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”toteuttamiskauden aikana” ilmaisulla ”toteuttamiseksi”.

43) Numeroidaan tavaroiden vapaata liikkuuutta koskeva I osasto ”I a” osastoksi.

44) Korvataan 23 artiklan 1 kohdassa ilmaisu ”Yhteisön perustana on tulliliitto” ilmaisulla ”Unioniin sisältyy tulliliitto”.

45) Lisätään 27 artiklan jälkeen 1 a luku, jonka otsikko on ”TULLIYHTEISTYÖ”, sekä lisätään 27 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 135 artiklasta, ja poistetaan mainitun 135 artiklan viimeinen virke.

MAATALOUS JA KALASTUS

46) Lisätään II osaston otsikkoon ilmaisu ”JA KALASTUS”.

47) Muutetaan 32 artikla seuraavasti:

a) lisätään 1 kohtaan uusi ensimmäinen alakohta seuraavasti:

”1. Unioni määrittelee yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan ja toteuttaa sitä.”;

nykyisen 1 kohdan tekstistä tulee toinen alakohta.

Lisätään toisen alakohdan ensimmäiseen virkkeeseen ilmaisu ”maatalouden” jälkeen ilmaisu ”, kalastuksen” ja alakohdan loppuun seuraava virke: ”Viittauksilla yhteiseen maatalouspolitiikkaan tai maatalouteen ja ilmaisulla ’maatalous-’ tarkoitetaan myös kalastusta tämän alan erityispiirteet huomioon ottaen.”;

b) lisätään 2 kohtaan ilmaisu ”toteuttamista” jälkeen ilmaisu ”tai toimintaa”;

c) poistetaan 3 kohdasta ilmaisu ”tämän sopimuksen”.

48) Muutetaan 36 artikla seuraavasti:

a) lisätään ensimmäiseen kohtaan ilmaisu ”Euroopan parlamentti ja” sanan ”neuvosto” edelle ja poistetaan viittaus 3 kohtaan;

b) korvataan toisen kohdan johdantolause seuraavasti: ”Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa luvan tuen myöntämiseen.”

49) Muutetaan 37 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohta;

b) numeroidaan 2 kohta 1 kohdaksi ja korvataan virkkeen alku ”Ottain huomioon 1 kohdassa tarkoitetun konferenssin työn tulokset komissio tekee kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantuloa ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan ehdotuksia” ilmaisulla ”Komissio tekee ehdotuksia” sekä poistetaan kolmas alakohta;

c) lisätään seuraavat kohdat uudeksi 2 ja 3 kohdaksi, ja numeroidaan niitä seuraavat kohdat tämän mukaisesti:

”2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan 34 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta yhteisestä maatalouden markkinajärjestelystä sekä muista yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa tarvittavista säännöksistä.

3. Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta hintojen, maksujen, tukien ja määrällisten rajoitusten vahvistamiseen sekä kalastusmahdollisuuksien vahvistamiseen ja jakamiseen liittyvät toimenpiteet.”;

d) korvataan 3 kohdan, uudelleen numeroina 4 kohta, johdantokappale seuraavasti: ”Kansalliset markkinajärjestelyt voidaan korvata 34 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla

yhteisellä järjestelyllä 2 kohdassa määrätyn edellytyksin, jos:”;

e) muutos ei koske suomenkielistä toisintoa.

TYÖNTEKIJÖIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

50) Korvataan 39 artiklan 3 kohdan d alakohdassa ilmaisu ”soveltamisasetuksissa” ilmaisulla ”asetuksissa”.

51) Muutetaan 42 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisen kohdan ilmaisu ”... siirtotyöläisille ja heidän huollettavilleen sen, että:” ilmaisulla ”palkattuina työntekijöinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiville siirtotyöläisille ja heidän huollettavilleen sen, että:”;

b) korvataan toinen kohta seuraavalla tekstillä:

”Jos neuvoston jäsen ilmoittaa, että ehdotus ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuksi lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi vaikuttaisi sen sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi järjestelmän rahoituksen tasapainoon, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukainen menettely keskeytetään. Asiaa käsiteltyään Eurooppa-neuvosto neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä joko:

a) palauttaa esityksen neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn keskeyttämisen, tai

b) ei toimi tai pyytää komissiota tekemään uuden ehdotuksen; tässä tapauksessa katsotaan, ettei alun perin ehdotettua säädöstä ole annettu.”

SIJOITTAUTUMISOIKEUS

52) Lisätään 44 artiklan 2 kohdan johdantolauseen alkuun ilmaisu ”Euroopan parlamentti,”.

53) Korvataan 45 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”Neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta...” ilmaisulla ”Eu-

roopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen...”.

54) Muutetaan 47 artikla seuraavasti:

a) lisätään 1 kohdan loppuun seuraava lause: ”sekä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta.”

b) poistetaan 2 kohta ja numeroidaan 3 kohta 2 kohdaksi.

55) Lisätään 48 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 294 artiklasta.

PALVELUT

56) Muutetaan 49 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”yhteisön valtioon” ilmaisulla ”jäsenvaltioon”;

b) korvataan toisessa kohdassa ilmaisu ”Neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta ulottaa ...” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ulottaa ...”.

57) Korvataan 50 artiklan kolmannessa kohdassa ilmaisu ”valtiossa” ilmaisulla ”jäsenvaltiossa”.

58) Korvataan 52 artiklan 1 kohdassa ilmaisu ”Neuvosto antaa määränemmistöllä komission ehdotuksesta sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja Euroopan parlamenttia kuultuaan...” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan...”.

59) Korvataan 53 artiklassa ilmaisu ”ovat valmiit” ilmaisulla ”pyrkivät”.

PÄÄOMAT

60) Korvataan 57 artiklan 2 kohdassa ilmaisu ”neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta toteuttaa toimenpiteitä” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja

neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen toimenpiteitä” ja muutetaan 2 kohdan viimeinen virke 3 kohdaksi seuraavasti:

”3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, ainoastaan neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia kuultuaan, voi erityistä lainsäätämisenjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka unionin oikeudessa merkitsevät taantumista kolmansien maihin tai kolmansista maista suuntautuvien pääomanliikkeiden vapauttamisessa.”

61) Lisätään 58 artiklaan uusi 4 kohta seuraavasti:

”4. Jollei 57 artiklan 3 kohdan nojalla ole toteutettu toimenpiteitä, komissio tai, jollei komissio ole tehnyt kolmen kuukauden kuluessa kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä päätöstä, neuvosto voi tehdä päätöksen, jossa todetaan, että jäsenvaltion yhden tai useamman kolmannen maan osalta toteuttamia rajoittavia verotoimenpiteitä on pidettävä perussopimusten mukaisina, kunhan ne perustuvat johonkin unionin tavoitteeseen ja ovat sopusoinnussa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti jäsenvaltion pyynnöstä.”

62) 60 artiklasta tulee 61 h artikla. Sitä muutetaan jäljempänä 64 kohdassa esitetyllä tavalla.

VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE

63) Korvataan viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaa sekä muuta henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää politiikkaa käsittelevä IV osasto samannumeroisella osastolla, jonka otsikko on ”VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUE”. Osasto sisältää seuraavat luvut:

1 luku: Yleiset määräykset

2 luku: Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka

3 luku: Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeuden alalla

4 luku: Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla

5 luku: Poliisiyhteistyö

YLEISET MÄÄRÄYKSET

64) Korvataan 61 artikla 1 luvulla ja 61–61 i artiklalla seuraavassa esitetyllä tavalla. 61 artikla korvaa myös nykyisen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 29 artiklan, 61 d artikla korvaa mainitun sopimuksen 36 artiklan, 61 e artikla korvaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 64 artiklan 1 kohdan sekä nykyisen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 33 artiklan, 61 g artikla korvaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 66 artiklan ja 61 h artiklan sanamuoto otetaan tämän viimeksi mainitun sopimuksen 60 artiklasta siten kuin edellä 62 kohdassa on esitetty.

”1 LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

61 artikla

1. Unioni muodostaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden erilaisia oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä.

2. Unioni varmistaa sen, ettei henkilöitä tarkasteta sisärajoilla, sekä kehittää turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita sekä ulkoraivalvontaa koskevan yhteisen politiikan, joka perustuu jäsenvaltioiden väliseen yhteisvastuuseen ja joka on oikeudenmukainen kolmansien maiden kansalaisia kohtaan. Tätä osastoa sovellettaessa kansalaisuudettomat henkilöt rinnastetaan kolmansien maiden kansalaisiin.

3. Unioni pyrkii varmistamaan korkean turvallisuustason rikollisuutta, rasismia ja muukalaisvihaa ehkäisevillä ja torjuvilla toimenpiteillä, poliisiviranomaisten ja oikeusvi-

ranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välisillä yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteillä sekä rikosoikeudellisten päätösten vastavuoroisella tunnustamisella ja tarvittaessa rikoslainsäädäntöjen lähentämisellä.

4. Unioni helpottaa oikeussuojan saata- vuutta muun muassa soveltamalla yksityisoikeudellisissa asioissa annettujen tuomiois- tuinten päätösten ja muiden päätösten vasta- vuoroisen tunnustamisen periaatetta.

61 a artikla

Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädän- nön ja operatiivisen toiminnan eteenpäin viennin strategiset suuntaviivat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

61 b artikla

Kansalliset parlamentit valvovat, että luvun 4 ja 5 mukaisesti tehdyissä säädösehdotuk- sissa ja -aloitteissa noudatetaan toissijaisuus- periaatetta toissijaisuus- ja suhteellisuusperi- aatteen soveltamista koskevan pöytäkirjan mukaisesti.

61 c artikla

Neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa yksityiskohtaiset säännöt, joiden avulla jä- senvaltiot suorittavat yhteistoiminnassa ko- mission kanssa objektiivisen ja puolueetto- man arvioinnin siitä, miten jäsenvaltioiden viranomaiset toteuttavat tässä osastossa tar- koitettuja unionin politiikkoja, erityisesti edistääkseen vastavuoroista tunnustamista koskevan periaatteen täysimääräistä sovelta- mista, sanotun kuitenkin rajoittamatta 226, 227 ja 228 artiklan soveltamista. Euroopan parlamentille sekä kansallisille parlamenteil- le tehdään selkoa tämän arvioinnin sisällöstä ja tuloksista.

61 d artikla

Neuvoston yhteyteen perustetaan pysyvä komitea varmistamaan unionin sisällä toteu- tettavan operatiivisen yhteistyön edistäminen ja tehostaminen sisäiseen turvallisuuteen kuuluvissa asioissa. Komitea edistää jäsen-

valtioiden toimivaltaisten viranomaisten toi- minnan yhteensovittamista, sanotun kuiten- kaan rajoittamatta 207 artiklan soveltamista. Unionin asianomaisten elinten ja laitosten edustajat voidaan ottaa mukaan komitean työskentelyyn. Euroopan parlamentti ja kan- salliset parlamentit pidetään tietoisina työskentelystä.

61 e artikla

Tämä osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyk- sen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.

61 f artikla

Jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää kes- kenään ja omalla vastuullaan tarkoituksen- mukaiseksi katsomiaan yhteistyön ja yhteen- sovittamisen muotoja kansallisesta turvalli- suudesta vastaavien hallintonsa toimivaltais- ten yksiköiden kesken.

61 g artikla

Neuvosto hyväksyy toimenpiteitä varmistaakseen jäsenvaltioiden toimivaltaisten vi- ranomaisten välisen sekä näiden viranomais- ten ja komission välisen hallinnollisen yh- teistyön tässä osastossa tarkoitetuilla aloilla. Neuvosto tekee ratkaisunsa komission ehdo- tuksesta, jollei 61 i artiklasta muuta johdu, sekä Euroopan parlamenttia kuultuaan.

61 h artikla

Sikäli kuin on tarpeen 61 artiklassa tarkoi- tettujen tavoitteiden saavuttamiseksi terro- rismiin ja siihen liittyvän toiminnan ennalta ehkäisemisen ja torjumisen osalta, Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät taval- lista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen an- netuilla asetuksilla puitteet pääomanliikkeitä ja maksuja koskeville hallinnollisille toimenpi- teille, kuten luonnollisen henkilön tai oikeus- henkilön, ryhmän tai muun kuin valtiollisen yhteisön omistamien tai hallussaan pitämien varojen, muun rahoitusomaisuuden tai saa- dun taloudellisen hyödyn jäädyttämiselle.

Neuvosto toteuttaa komission ehdotuksesta toimenpiteitä ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen puitteiden panemiseksi täytäntöön.

Tässä artiklassa tarkoitettavat säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.

61 i artikla

Jäljempänä 4 ja 5 luvussa tarkoitettavat säädökset sekä ne 61 g artiklassa tarkoitettavat toimenpiteet, joilla varmistetaan hallinnollinen yhteistyö näissä luvuissa tarkoitetuilla aloilla, hyväksytään

- a) komission ehdotuksesta, tai
- b) aloitteesta, jonka on tehnyt yksi neljäsosa jäsenvaltioista.”

RAJAVALVONTA-, TURVAPAikka- JA MAAHANMUUTTOPOLITIikka

65) Korvataan 62–64 artikla 2 luvulla ja 62–63 b artiklalla seuraavassa esitetyllä tavalla. 62 artikla korvaa 62 artiklan, 63 artiklan 1 ja 2 kohta korvaa 63 artiklan 1 ja 2 alakohtat, 63 artiklan 3 kohta korvaa 64 artiklan 2 kohdan ja 63 a artikla korvaa 63 artiklan 3 ja 4 alakohtan.

”2 LUKU

RAJAVALVONTA-, TURVAPAikka- JA MAAHANMUUTTOPOLITIikka

62 artikla

1. Unioni kehittää politiikan, jonka tarkoituksena on:

- a) varmistaa, ettei sisärajoja ylittäviä henkilöitä tarkasteta, heidän kansalaisuudestaan riippumatta;
- b) varmistaa henkilöiden tarkastukset ja tehokas valvonta ulkorajojen ylittämisen yhteydessä;
- c) ottaa vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka koskevat:

- a) viisumeita ja muita lyhytaikaisia oleskelulupia koskevaa yhteistä politiikkaa;
- b) tarkastuksia, joita tehdään ulkorajoja ylittävillä henkilöillä;
- c) edellytyksiä, joiden mukaisesti kolmansien maiden kansalaiset voivat vapaasti liikkua unionin alueella lyhyen ajan;
- d) kaikkia tarvittavia toimenpiteitä, joilla otetaan vaiheittain käyttöön yhdenmukainen ulkorajojen valvontajärjestelmä;
- e) sisärajoja ylittävillä henkilöillä tehtävien tarkastusten poistamista heidän kansalaisuudestaan riippumatta.

3. Jos osoittautuu, että unionin toimintaa tarvitaan helpottamaan mahdollisuutta käyttää 17 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua oikeutta, eikä perussopimuksissa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto voi antaa erityistä lainsäätämisenjärjestystä noudattaen säännöksiä, jotka koskevat passeja, henkilötodistuksia, oleskelulupia tai muita niihin rinnastettavia asiakirjoja. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

4. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, joka koskee niiden rajojen maantieteellistä määrittelyä kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

63 artikla

1. Unioni kehittää turvapaikka-asioita sekä toissijaista ja tilapäistä suojelua koskevan yhteisen politiikan, jonka tarkoituksena on antaa asianmukainen asema kaikille kansainvälistä suojelua tarvitseville kolmansien maiden kansalaisille ja varmistaa palauttamiskiellon periaatteen noudattaminen. Tämän politiikan on oltava pakolaisten oikeusasemasta 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan sekä muiden asiaan liittyvien sopimusten mukaista.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti

ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka koskevat yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää, johon sisältyvät:

- a) koko unionissa voimassa oleva yhdenmukainen turvapaikka-asema kolmansien maiden kansalaisille;
- b) yhdenmukainen toissijaisen suojelun asema kolmansien maiden kansalaisille, jotka eivät saa turvapaikkaa unionissa mutta jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua;
- c) yhteinen järjestelmä tilapäisen suojelun antamiseksi kotimaastaan siirtymään joutuneille joukoittaisen maahantulon yhteydessä;
- d) yhteiset menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan yhdenmukaisen aseman myöntämisessä ja peruuttamisessa;
- e) perusteet ja menettelyt turvapaikkaa tai toissijaista suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion ratkaisemiseksi;
- f) turvapaikkaa tai toissijaista suojelua hakevien vastaanotto-olosuhteita koskevat vaatimukset;
- g) kumppanuus ja yhteistyö kolmansien maiden kanssa turvapaikkaa taikka toissijaista tai tilapäistä suojelua hakevien henkilöiden maahantulon hallinnoimiseksi.

3. Jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa hätätilanteen, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä kyseisen yhden tai useamman jäsenvaltion hyväksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

63 a artikla

1. Unioni kehittää yhteisen maahanmuuttopolitiikan, jolla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätä-

misjärjestystä noudattaen toimenpiteitä seuraavilla aloilla:

- a) maahantuloa ja maassa oleskelua koskevat edellytykset sekä vaatimukset pitkäaikaisten viisumien ja oleskelulupien myöntämiseksi jäsenvaltioissa, myös perheenyhdistämistä varten;
- b) jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeuksien määrittely, mukaan lukien edellytykset, jotka koskevat liikkumis- ja oleskeluvapautta muissa jäsenvaltioissa;
- c) laiton maahanmuutto ja luvaton oleskelu, laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden maasta poistaminen ja palauttaminen mukaan luettuna;
- d) ihmiskaupan, erityisesti nais- ja lapsikaupan torjunta.

3. Unioni voi tehdä kolmansien maiden kanssa sopimuksia sellaisten kolmansien maiden kansalaisten takaisinotosta alkuperä- tai lähtömaahan, jotka eivät täytä tai jotka eivät enää täytä jäsenvaltion alueelle pääsyn, kyseisellä alueella oleskelun tai asumisen edellytyksiä.

4. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisenjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa niiden alueella laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi ja jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

5. Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

63 b artikla

Tässä luvussa tarkoitettussa unionin politiikassa ja sen toteuttamisessa noudatetaan jäsenvaltioiden yhteisvastuun ja oikeudenmukaisen vastuunjaon periaatetta, myös rahoituksen osalta. Unionin tämän luvun nojalla antamiin säädöksiin sisällytetään tarvittaessa

aina asianmukaisia toimenpiteitä tämän periaatteen soveltamiseksi.”

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ YKSITYISOIKEUDEN ALALLA

66) Korvataan 65 artikla 3 luvulla ja 65 artiklalla seuraavasti:

”3 LUKU

**OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ
YKSITYISOIKEUDEN ALALLA**

65 artikla

1. Unioni kehittää oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia; tämä yhteistyö perustuu tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen. Tähän yhteistyöhön voi kuulua jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentämistä koskevien toimenpiteiden hyväksymistä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallisessa lainsäätämisyksityksessä toimenpiteitä, joilla pyritään erityisesti sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan sitä edellyttäessä varmistamaan:

- a) jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätösten ja muiden päätösten vastavuoroinen tunnustaminen ja täytäntöönpano;
- b) oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksianto jäsenvaltiosta toiseen;
- c) lainvalintaa ja tuomioistuimen toimivaltaa koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen yhteensopivuus;
- d) todisteiden vastaanottamista koskeva yhteistyö;
- e) tehokas oikeussuojan saatavuus;
- f) riita-asiain oikeudenkäyntien moitteetonta sujumista haittaavien esteiden poistaminen edistämällä tarvittaessa jäsenvaltioissa sovellettavien riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen yhteensopivuutta;
- g) vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien kehittäminen;

h) tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutuksen tukeminen.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyksitystä noudattaen perheoikeudellisista toimenpiteistä, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla määritetään, mistä perheoikeudellisista seikoista, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia, voidaan antaa säädöksiä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Toisessa alakohdassa tarkoitettu ehdotus toimitetaan kansallisille parlamenteille. Jos kansallinen parlamentti kuuden kuukauden kuluessa ehdotuksen toimittamisesta ilmoittaa vastustavansa ehdotusta, päätöstä ei tehdä. Jos ehdotusta ei vastusteta, neuvosto voi tehdä päätöksen.”

OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ RIKOSOIKEUDEN ALALLA

67) Korvataan 66 artikla 61 g artiklalla edellä 64 kohdassa esitetyllä tavalla ja kumotaan 67–69 artikla. Lisätään 4 luku ja 69 a–69 e artikla seuraavassa esitetyllä tavalla. 69 a artikla, 69 b artikla ja 69 d artikla korvaavat nykyisen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 31 artiklan edellä tämän sopimuksen 1 artiklan 51 kohdassa esitetyllä tavalla:

”4 LUKU

**OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ
RIKOSOIKEUDEN ALALLA**

69 a artikla

1. Oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu tuomioistuinten tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten

vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, ja siihen kuuluu jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentäminen 2 kohdassa ja 69 b artiklassa tarkoitetuilla aloilla.

Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on:

a) laatia sääntöjä ja menettelyjä kaikenmuotoisten tuomioiden ja oikeusviranomaisien päätösten tunnustamisen varmistamiseksi koko unionissa;

b) ehkäistä ja ratkaista jäsenvaltioiden välisiä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia risiititöitä;

c) tukea tuomareiden ja oikeuslaitoksen henkilöstön koulutusta;

d) helpottaa jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten tai vastaavien viranomaisten yhteistyötä rikosasioiden käsittelyn ja päätösten täytäntöönpanon yhteydessä.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää vähimmäissäännöistä sikäli kuin se on tarpeen tuomioiden ja oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen sekä poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön helpottamiseksi rajatylittävissä rikosasioissa. Näissä vähimmäissäännöissä otetaan huomioon jäsenvaltioiden oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot.

Vähimmäissäännöt koskevat seuraavia asioita:

a) todisteiden vastavuoroinen hyväksyttävyyttä jäsenvaltioissa;

b) yksilön oikeudet rikosasioiden käsitteilyssä;

c) rikosten uhrien oikeudet;

d) muut rikosasioiden käsittelyn erityiset osatekijät, jotka neuvosto on ennalta määrittänyt päätöksellä. Neuvosto tekee tällaisen päätöksen yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Tässä kohdassa tarkoitettujen vähimmäissääntöjen hyväksyminen ei estä jäsenvaltioita pitämästä yllä tai ottamasta käyttöön niitä korkeatasoisempaa yksilön suojelua.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että ehdotus 2 kohdassa tarkoitetuksi direktiiviksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestysten mukainen menettely keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa ehdotuksen neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestysten mukaisen menettelyn keskeyttämisen.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen direktiiviehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

69 b artikla

1. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla direktiiveillä säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen.

Nämä rikollisuuden alat ovat terrorismi, ihmiskauppa sekä naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, laitton huumausainekauppa, laitton asekauppa, rahanpesu, lahjonta, maksuvälineiden väärentäminen, tietokonerikollisuus ja järjestäytyneet rikollisuus.

Rikollisuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella neuvosto voi tehdä päätöksen, jolla määritellään muita rikollisuuden aloja, jotka täyttävät tässä kohdassa tarkoitettut edellytykset. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

sesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Kun jäsenvaltioiden lakien ja asetusten lähentäminen rikosoikeuden alalla osoittautuu välttämättömäksi jonkin unionin politiikan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi alalla, jolla on toteutettu yhdenmukaistamistoimenpiteitä, tällä alalla voidaan direktiivein säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä. Nämä direktiivit annetaan kyseisten yhdenmukaistamistoimenpiteiden hyväksymisessä noudatetun tavallisen tai erityisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 61 i artiklan soveltamista.

3. Jos neuvoston jäsen katsoo, että ehdotus 1 tai 2 kohdassa tarkoitetuksi direktiiviksi vaikuttaisi jäsenen rikosoikeusjärjestelmän perusteisiin, se voi pyytää asian saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukainen menettely keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa ehdotuksen neljän kuukauden kuluessa keskeyttämisestä neuvostolle, mikä lopettaa tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen mukaisen menettelyn keskeyttämisen.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen direktiiviehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräjän kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

69 c artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, joilla kannustetaan ja tuetaan jäsenvaltioiden toimintaa rikollisuuden torjunnan alalla. Nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

69 d artikla

1. Eurojustin tehtävänä on jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin toteuttamien operaatioiden sekä niiden toimittamien tietojen perusteella tukea ja tehostaa kansallisten tutkinta- ja syyttäväviranomaisten toiminnan yhteensovittamista ja yhteistyötä sellaisen vakavan rikollisuuden alalla, joka koskee kahta tai useampaa jäsenvaltiota tai edellyttää yhteisin perustein toteutettavia syytetoimia.

Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla Eurojustin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävät. Näihin tehtäviin voi sisältyä:

- a) rikostutkinnan aloittaminen ja ehdotuksen tekeminen toimivaltaisten kansallisten viranomaisten toteuttamien syytetoimien vireilepanosta erityisesti niiden koskiessa unionin taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia;
- b) a alakohdassa tarkoitettujen tutkinta- ja syytetoimien yhteensovittaminen;
- c) oikeudellisen yhteistyön tehostaminen, mukaan lukien tuomioistuinten toimivaltaa koskevien ristiriitojen ratkaiseminen, ja tiivis yhteistyö Euroopan oikeudellisen verkoston kanssa.

Näillä asetuksilla säädetään myös menettelytavoista, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien osallistumista Eurojustin toiminnan arviointiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen syytetoimien yhteydessä toimivaltaiset kansalliset viranomaiset suorittavat tuomioistuinmenettelyyn kuuluvat viralliset toimenpiteet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 69 e artiklan soveltamista.

69 e artikla

1. Unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla perustaa Eurojustin pohjalta Euroopan syyttäjänviraston. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Jos asiasta ei päästä yksimielisyyteen, voi ryhmä, johon kuuluu vähintään yhdeksän jäsenvaltiota, pyytää asetusehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa menettely neuvostossa keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen asetusehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräjän kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

2. Euroopan syyttäjänvirastolla, joka on tarvittaessa yhteydessä Europoliin, on toimivalta tutkia unionin niitä taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, jotka määritetään 1 kohdassa tarkoitettussa asetuksessa, sekä asettaa syytteen niiden tekijät ja niihin osalliset. Se toimii syyttäjän tehtävissä tällaisia tekoja koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuilla asetuksilla säädetään Euroopan syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtävien hoitamista koskevista ehdoista, sen toimintaan sovellettavista ja todisteiden hyväksyttävyyttä koskevista menettelysäännöistä sekä Euroopan syyttäjänviraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien menettelyyn liittyvien toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä.

4. Eurooppa-neuvosto voi tehdä samaan aikaan tai myöhemmin päätöksen, jolla muutetaan 1 kohtaa Euroopan syyttäjänviraston toimivaltuuksien laajentamiseksi koskemaan rajatylittävää vakavaa rikollisuutta ja sen johdosta 2 kohtaa siten, että se koskee useita jäsenvaltioita koskevien vakavien rikosten tekijöitä ja niihin osallisia. Eurooppa-

neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan ja komissiota kuultuaan.”

POLIISIYHTEISTYÖ

68) Lisätään 5 luku sekä 69 f, 69 g ja 69 h artikla seuraavassa esitetyllä tavalla. 69 f artikla ja 69 g artikla korvaavat nykyisen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 30 artiklan ja 69 h artikla korvaa mainitun sopimuksen 32 artiklan edellä tämän sopimuksen 1 artiklan 51 kohdassa esitetyllä tavalla.

”5 LUKU

POLIISIYHTEISTYÖ

69 f artikla

1. Unioni toteuttaa jäsenvaltioiden kaikkien toimivaltaisten viranomaisten, kuten poliisi- ja tulliviranomaisten sekä rikosten ehkäisemiseen, paljastamiseen ja tutkintaan erikoistuneiden muiden lainvalvontaviranomaisten välisen poliisiyhteistyön.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat:

- a) asiaa koskevien tietojen keräämistä, tallentamista, käsittelyä, analysointia ja vaihtoa;
- b) henkilöstön koulutuksen tukemista sekä henkilöstövaihtoa, välineistöä ja yhteistyötä rikosten selvittämistä koskevan tutkimuksen osalta;
- c) yhteisiä tutkintatekniikoita vakavan järjestäytyneen rikollisuuden paljastamiseksi.

3. Neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää toimenpiteistä, jotka koskevat tässä artiklassa tarkoitettujen viranomaisten välistä operatiivista yhteistyötä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Jos asiasta ei päästä yksimielisyyteen, voi ryhmä, johon kuuluu vähintään yhdeksän jä-

senvaltiota, pyytää toimenpide-ehdotuksen saattamista Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Tässä tapauksessa menettely neuvostossa keskeytetään. Kun asiaa on käsitelty ja jos on päästy yhteisymmärrykseen, Eurooppa-neuvosto palauttaa neljän kuukauden kuluessa menettelyn keskeyttämisestä ehdotuksen neuvostolle hyväksyttäväksi.

Jos asiasta ei päästä yhteisymmärrykseen ja jos vähintään yhdeksän jäsenvaltiota haluaa aloittaa tiiviimmän yhteistyön kyseisen toimenpide-ehdotuksen pohjalta, niiden on saman määräajan kuluessa ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Tällöin lupa aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa ja tämän sopimuksen 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tiiviimpi yhteistyö katsotaan annetuksi ja määräyksiä tiiviimmästä yhteistyöstä sovelletaan.

Toisessa ja kolmannessa alakohdassa määrättyä erityismenettelyä ei sovelleta säädöksiin, joilla kehitetään Schengenin säännöstöä.

69 g artikla

1. Europolin tehtävänä on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten ja muiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa ja niiden keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla Europolin rakenteen, toiminnan, toiminta-alan ja tehtävät. Näihin tehtäviin voi sisältyä:

a) erityisesti jäsenvaltioiden sekä kolmansien maiden tai elinten viranomaisten välittämien tietojen kerääminen, tallentaminen, käsittely, analysointi ja vaihto;

b) yhdessä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa toteutettujen tai yhteisten tutkintaryhmien toteuttamien tutkintatoimien ja operatiivisten toimien yhteensovit-

taminen, järjestäminen ja toteuttaminen, olleen tarvittaessa yhteydessä Eurojustiin.

Näillä asetuksilla säädetään myös menettelytavoista, joilla Euroopan parlamentti yhdessä kansallisten parlamenttien kanssa valvoo Europolin toimintaa.

3. Europolin operatiivinen toiminta on aina toteutettava olemalla yhteydessä sen jäsenvaltion tai niiden jäsenvaltioiden viranomaisiin, joiden alueella toimitaan, ja näiden viranomaisten suostumuksella. Pakkokeinojen käyttö kuuluu yksinomaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

69 h artikla

Neuvosto vahvistaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ne edellytykset ja rajoitukset, joiden mukaisesti 69 a ja 69 f artiklassa tarkoitettujen jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat toimia toisen jäsenvaltion alueella olemalla yhteydessä kyseisen jäsenvaltion viranomaisiin ja näiden viranomaisten suostumuksella. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.”

LIIKENNE

69) Korvataan 70 artiklassa ilmaisu ”tämän sopimuksen” ilmaisulla ”perussopimusten”, poistetaan ilmaisu ”jäsenvaltiot toteuttavat” ja lisätään ilmaisun ”tavoitteita” jälkeen ilmaisu ”toteutetaan”.

70) Korvataan 71 artiklan 2 kohta seuraavasti:

”2. Toteutettaessa 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä otetaan huomioon tapaukset, joissa toimenpiteiden soveltaminen voi joillakin alueilla vaikuttaa vakavasti elintasoon ja työllisyyteen sekä kuljetuskaluston käyttöön.”

71) Korvataan 72 artiklassa ilmaisu ”ilman neuvoston yksimielistä suostumusta” ilmaisulla ”ilman neuvoston yksimielisesti toteuttamaa toimenpidettä, jolla myönnetään poikkeus,...

72) Muutetaan 75 artikla seuraavasti:

a) Korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”Yhteisön sisäisestä liikenteestä poistetaan” ilmaisulla ”Unionin sisäisessä liikenteessä on kiellettyä”;

b) korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”neuvosto” ilmaisulla ”Euroopan parlamenttia ja neuvostoa”;

c) korvataan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”talous- ja sosiaalikomiteaa” ilmaisulla ”Euroopan parlamenttia sekä talous- ja sosiaalikomiteaa”.

73) Lisätään 78 artiklaan virke seuraavasti:

”Viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komission ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla tämä artikla kumotaan.”

74) Poistetaan 79 artiklasta ilmaisu ”sanotun kuitenkin rajoittamatta talous- ja sosiaalikomitean toimivaltuuksia”.

75) Korvataan 80 artiklan 2 kohta seuraavasti:

”2. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen antaa meri- ja lentoliikennettä koskevat aiheelliset säännökset. Ne tekevät ratkaisunsa talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa kuultuaan.”

KILPAILUSÄÄNNÖT

76) Lisätään 85 artiklaan uusi 3 kohta seuraavasti:

”3. Komissio voi antaa asetuksia, jotka koskevat sellaisia sopimusten ryhmiä, joista neuvosto on antanut asetuksen tai direktiivin 83 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti.”

77) Muutetaan 87 artikla seuraavasti:

a) lisätään 2 kohdan c alakohdan loppuun seuraava virke:

”Viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulosta neuvosto voi komis-

sion ehdotuksesta tehdä päätöksen, jolla tämä alakohta kumotaan.”

b) lisätään 3 kohdan a alakohdan loppuun lause seuraavasti: ”..., sekä 299 artiklassa tarkoitetuilla alueilla, niiden rakenteellinen, taloudellinen ja sosiaalinen tilanne huomioon ottaen;”

78) Lisätään 88 artiklaan uusi 4 kohta seuraavasti:

”4. Komissio voi antaa niitä valtiontuki-
muotoja koskevia asetuksia, jotka neuvosto on 89 artiklan mukaisesti määrittänyt sellaisiksi, jotka voidaan vapauttaa tämän artiklan 3 kohdassa määrätystä menettelystä.”

VEROJA JA MAKSUJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

79) Korvataan 93 artiklan lopussa oleva ilmaisu ”... 14 artiklassa mainitussa määräajassa” ilmaisulla ”... sekä kilpailun vääristymien välttämiseksi”.

LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN

80) Vaihdetaan 94 ja 95 artiklan järjestystä. Numeroidaan 94 artikla 95 artiklaksi ja 95 artikla 94 artiklaksi.

81) Muutetaan 94 artiklaksi numeroitu 95 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohdan alusta ilmaisu ”Poiketen siitä, mitä 94 artiklassa määrätään”;

b) korvataan 4 kohdan alussa ilmaisu ”Jos sen jälkeen, kun neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen” ilmaisulla ”Jos sen jälkeen, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto, neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen”;

c) korvataan 5 kohdan alussa ilmaisu ”Jos sen jälkeen, kun neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen” ilmaisulla ”Jos sen jälkeen, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto, neuvosto tai komissio on toteuttanut yhdenmukaistamistoimenpiteen”;

d) korvataan 10 kohdassa ilmaisu ”yhteisön valvontamenettelyn” ilmaisulla ”unionin valvontamenettelyn”.

82) Lisätään 95 artiklaksi numeroidun 94 artiklan loppuun ilmaisu ”..., sanotun kuitenkaan rajoittamatta 94 artiklan soveltamista”.

83) Korvataan 96 artiklan toisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”neuvosto antaa” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen”. Poistetaan ilmaisu ”komission ehdotuksesta”. Korvataan toinen virke seuraavasti: ”Muitakin aiheellisia, perussopimusten mukaisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa.”

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

84) Lisätään uusi 97 a artikla VI osaston viimeiseksi artiklaksi seuraavasti:

”97 a artikla

Sisämarkkinoiden toteuttamisen tai toiminnan yhteydessä Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joilla luodaan eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja yhdenmukaisen suojan varmistamiseksi unionissa ja joilla muodostetaan keskitetyt luvananto-, yhteensovittamis- ja valvontajärjestelmät unionin tasolla.

Neuvosto säätää erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla eurooppalaista teollis- ja tekijänoikeuksien suoja koskevista kielijärjestelyistä. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan.”

TALOUS- JA RAHAPOLITIIKKA

85) Lisätään 97 b artikla VII osaston ensimmäiseksi artiklaksi, ja sen sanamuoto otetaan 4 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohdasta ilmaisu ”ja siinä määrättyssä aikataulussa”;

b) korvataan 2 kohdassa virkkeen alku ”Sen ohella tähän toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrättyin edellytyksin ja siinä määrättyssä aikataulussa sekä siinä määrättyjä menettelyjä noudattaen valuuttakurssien peruuttamaton vahvistaminen, joka johtaa yhtenäisvaluutan, ecun käyttöön ottamiseen sekä sellaisen yhtenäisen rahapolitiikan ja sellaisen yhtenäisen valuuttapolitiikan määrittelymisen ja harjoittamiseen,” seuraavasti: ”Sen ohella tähän toimintaan sisältyy perussopimuksissa määrättyin edellytyksin ja niissä määrättyjä menettelyjä noudattaen yhteinen raha, euro, sekä sellaisen yhtenäisen rahapolitiikan ja sellaisen yhtenäisen valuuttapolitiikan määrittelyminen ja harjoittaminen.”

86) Muutetaan 99 artikla seuraavasti:

a) korvataan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäinen virke kahdella virkkeellä seuraavasti:

”Jos 3 kohdassa tarkoitettussa menettelyssä todetaan, että jäsenvaltion talouspolitiikka ei ole 2 kohdassa tarkoitettujen laajojen suunta- viivojen mukaista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, komissio voi antaa kyseiselle jäsenvaltiolle varoituksen. Neuvosto voi komission suosituksesta antaa kyseiselle jäsenvaltiolle tarpeelliset suositukset.”;

b) 4 kohdan toisesta alakohdasta tulee 5 kohta ja nykyinen 5 kohta numeroidaan 6 kohdaksi;

c) lisätään 4 kohtaan kaksi uutta alakohtaa seuraavasti:

”Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Muiden neuvoston jäsenten määränemistä määrätty 205 artiklan 3 kohdan 3 alakohdan mukaisesti.”;

d) korvataan 6 kohdaksi numeroidussa 5 kohdassa virkkeen alku ”Neuvosto voi 252 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen antaa yksityiskohtaiset säännöt” seuraavasti: ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla antaa yksityiskohtaiset säännöt”, ja poistetaan ilmaisu ”tämän artiklan”.

*VAIKEUDET TIETTYJEN TUOTTEIDEN
SAATAVUUDESSA (ENERGIA)*

87) Korvataan 100 artiklan 1 kohta seuraavasti:

”1. Neuvosto voi komission ehdotuksesta päättää jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä erityisesti, jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, ennen kaikkea energia-alalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta muiden perussopimuksissa määrättyjen menettelyjen soveltamista.”

*MUUT TALOUS- JA RAHAPOLITIIKKA
KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET*

88) Poistetaan 102 artiklan 2 kohta, jolloin 1 kohtaa ei numeroida.

89) Korvataan 103 artiklan 2 kohta seuraavasti:

”2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan tarvittaessa täsmentää 101 ja 102 artiklassa sekä tässä artiklassa tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavat määritelmät.”

*LIALLISTA ALIJÄÄMÄÄ KOSKEVA
MENETTELY*

90) Muutetaan 104 artikla seuraavasti:

a) korvataan 5 kohta seuraavasti:

”5. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, komissio antaa asiasta lausunnon kyseiselle jäsenvaltiolle ja ilmoittaa asiasta neuvostolle.”;

b) korvataan 6 kohdan ilmaisu ”suosituksesta” ilmaisulla ”ehdotuksesta”;

c) korvataan 7 kohdan ensimmäinen virke seuraavasti: ”Jos neuvosto 6 kohdan mukaisesti päättää, että on olemassa liiallinen alijäämä, se antaa ilman aiheutonta viivytystä komission suosituksesta kyseiselle jäsenvaltiolle suositukset tilanteen lopettamiseksi määrääjässä.”;

d) muutos ei koske suomenkielistä toisintoa;

e) korvataan 12 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”päätöksensä” ilmaisulla ”päätöksensä tai suosituksensa”;

f) korvataan 13 kohta seuraavasti:

”13. Neuvosto tekee 8, 9, 11 ja 12 kohdassa tarkoitettut päätöksensä tai antaa näissä kohdissa tarkoitettut suosituksensa komission suosituksesta.

Neuvosto toteuttaa 6–9 sekä 11 ja 12 kohdassa tarkoitettut toimenpiteet ottamatta lukuun kyseistä jäsenvaltiota edustavan neuvoston jäsenen ääntä.

Muiden neuvoston jäsenten määräämistö määräytyy 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.”;

g) poistetaan 14 kohdan kolmännestä alakohdasta ilmaisu ”1 päivään tammikuuta 1994 mennessä”.

RAHAPOLITIIKKA

91) Muutetaan 105 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”EKPJ:n” ilmaisulla ”Euroopan keskuspankkijärjestelmän, jäljempänä ’EKPJ’,”;

b) korvataan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa viittaus 111 artiklaan viittauksella 188 o artiklaan;

c) korvataan 6 kohta seuraavasti:

”6. Neuvosto, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia sekä Euroopan keskuspankkia kuultuaan, voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla antaa Euroopan keskuspankille erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vaakuutusyriyten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.”

92) Muutetaan 106 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä kummassakin taivutusmuodossa ilmaisu ”seteli” ilmaisulla ”eu-roseteli”;

b) korvataan 2 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”metallirahoja” ilmaisulla ”eurometallirahoja”; korvataan toisen virkkeen alussa ilmaisu ”Neuvosto voi 252 artik-

lassa määrättyä menettelyä noudattaen ja EKP:a kuultuaan ... teknisten eritelmien ...” seuraavasti: ”Neuvosto voi komission ehdotuksesta Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan ... teknisten määritelmien ...”.

93) Muutetaan 107 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 ja 2 kohta sekä numeroidaan 3, 4, 5 ja 6 kohta 1, 2, 3 ja 4 kohdaksi;

b) korvataan 2 kohdaksi numeroidussa 4 kohdassa ilmaisu ”EKPJ:n perussääntö” seuraavasti: ”Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö, jäljempänä ’EKPJ:n ja EKP:n perussääntö’ ...”;

c) korvataan 3 kohdaksi numeroitu 5 kohta seuraavasti:

”3. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen muuttaa EKPJ:n ja EKP:n perussääntöä 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4 ja 32.6 artiklaa, 33.1 artiklan a alakohtaa sekä 36 artiklaa. Ne tekevät ratkaisunsa joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan.”

94) Poistetaan 109 artiklasta ilmaisu ”viimeistään päivänä, jona EKPJ perustetaan,”.

95) Poistetaan 110 artiklan 2 kohdan neljä ensimmäistä alakohtaa.

EURON KÄYTTÖÄ KOSKEVAT TOIMENPITEET

96) Muutetaan 111 artiklan 1–3 ja 5 kohta 188 o artiklan 1–4 kohdaksi; niitä muutetaan jäljempänä 174 kohdassa esitetyllä tavalla. Artiklan 4 kohdan tekstistä tulee 115 c artiklan 1 kohta; sitä muutetaan jäljempänä 100 kohdassa esitetyllä tavalla.

97) Lisätään 111 a artikla seuraavasti:

”111 a artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen euron käy-

tössä yhteisenä rahana, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan keskuspankin toimivaltuuksia. Näistä toimenpiteistä säädetään, kun Euroopan keskuspankkia on kuultu.”.

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET (EMU)

98) 112 artiklan tekstistä tulee 245 b artikla, ja sitä muutetaan 228 kohdassa esitetyllä tavalla. 113 artiklan tekstistä tulee 245 c artikla..

99) Muutetaan 114 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ilmaisu ”neuvoa-antava raha-asiain komitea” ilmaisulla ”talous- ja rahoituskomitea”;

b) poistetaan 1 kohdan toinen ja kolmas alakohta;

c) poistetaan 2 kohdan ensimmäinen alakohta; korvataan kolmannessa luetelmakohdassa viittaus 99 artiklan 2–5 kohtaan viittauksella 99 artiklan 2, 3, 4 ja 6 kohtaan sekä viittaukset 122 artiklan 2 kohtaan ja 123 artiklan 4 ja 5 kohtaan viittauksella 117 a artiklan 2 ja 3 kohtaan;

d) korvataan 4 kohdassa viittaus 122 ja 123 artiklaan viittauksella 116 a artiklaan.

NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOIDEN RAHAYKSIKKÖ ON EURO, KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET

100) Lisätään uusi 3 a luku sekä uudet 115 a, 115 b ja 115 c artikla seuraavasti:

”3 A LUKU

NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOIDEN RAHAYKSIKKÖ ON EURO, KOSKEVAT ERITYISMÄÄRÄYKSET

115 a artikla

1. Talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan varmistamiseksi ja perussopimusten asiaa koskevien määräysten mukaisesti neuvosto hyväksyy 99 ja 104 artiklassa tarkoitettuista menettelyistä asian kannalta sopivaa menettelyä noudattaen, viimeksi mainitun ar-

tiklan 14 kohdassa tarkoitettua menettelyä lukuun ottamatta, niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevia toimenpiteitä, joilla

a) tehostetaan näiden jäsenvaltioiden talousarvioita koskevan kurinalaisuuden yhteensovittamista ja sen valvontaa;

b) laaditaan näitä jäsenvaltioita koskevat talouspolitiikan laajat suuntaviivat huolehtien samalla niiden yhteensopivuudesta koko unionin osalta hyväksytyjen talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen kanssa sekä niiden valvonnasta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edustavat jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

Kyseisten neuvoston jäsenten määränemistö määräytyy 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

115 b artikla

Niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, ministereiden välisiä kokouksia koskevat järjestelyt vahvistetaan euroryhmää koskevassa pöytäkirjassa.

115 c artikla

1. Euron aseman varmistamiseksi kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä neuvosto tekee komission ehdotuksesta päätöksen, jolla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

2. Neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä aiheellisia toimenpiteitä yhtenäisen edustuksen varmistamiseksi kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan keskuspankkia kuultuaan.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä koskeviin äänestyksiin osallistuvat vain ne neuvoston jäsenet, jotka edusta-

vat jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

Kyseisten neuvoston jäsenten määränemistö määräytyy 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.”

NIITÄ JÄSENVALTIOITA, JOITA KOSKEE POIKKEUS, KOSKEVAT SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

101) Kumotaan 116 artikla ja lisätään 116 a artikla:

”116 a artikla

1. Niistä jäsenvaltioista, joiden osalta neuvosto ei ole päättänyt, että ne täyttävät euron käyttöön ottamiseksi vaadittavat edellytykset, käytetään jäljempänä nimitystä ’jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus’.

2. Jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus, ei sovelleta seuraavia perussopimusten määräyksiä:

a) talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen niiden jaksojen hyväksyminen, jotka liittyvät euroalueeseen yleisesti (99 artiklan 2 kohta);

b) pakkotoimet liiallisten alijäämien korjaamiseksi (104 artiklan 9 ja 11 kohta);

c) EKPJ:n tavoitteet ja tehtävät (105 artiklan 1, 2, 3 ja 5 kohta);

d) euron liikkeeseen laskeminen (106 artikla);

e) Euroopan keskuspankin säädökset (110 artikla);

f) euron käyttöä koskevat toimenpiteet (111 a artikla);

g) valuuttasopimukset ja muut valuuttakurssipolitiikkaa koskevat toimenpiteet (188 o artikla);

h) Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsenten nimittäminen (245 b artiklan 2 kohta);

i) päätökset, joilla vahvistetaan yhteiset kannat talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittäviin kysymyksiin toimivaltaisissa kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja -konferensseissa (115 c artiklan 1 kohta);

j) toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtenäisen edustus kansainvälisissä rahoituslaitok-

sisä ja -konferensseissa (115 c artiklan 2 kohta).

Edellä a–j alakohdassa mainituissa artikloissa jäsenvaltioilla tarkoitetaan näin ollen jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro.

3. EKPJ:n ja EKP:n perussäännön IX luvun mukaisesti EKPJ:ään sisältyvät oikeudet ja velvollisuudet eivät koske jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, eivätkä niiden keskuspankkeja.

4. Niitä jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, edustavien neuvoston jäsenten äänioikeus pidätetään, kun neuvosto hyväksyy 2 kohdassa luetelluissa artikloissa tarkoitettuja toimenpiteitä, sekä seuraavissa tapauksissa:

a) jäsenvaltioille, joiden rahayksikkö on euro, monenvälisen valvonnan puitteissa osoitetut suositukset, vakausohjelmat ja varoitukset mukaan luettuina (99 artiklan 4 kohta);

b) jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro, liiallista alijäämää koskevat toimenpiteet (104 artiklan 6, 7, 8, 12 ja 13 kohta).

Muiden neuvoston jäsenten määräänemistön määräytyy 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.”

102) Kumotaan 117 artikla lukuun ottamatta sen 2 kohdan viittä ensimmäistä luetelmakohtaa, joista tulee 118 a artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luetelmakohtaa; ne muutetaan jäljempänä 103 kohdassa esitetyllä tavalla. Lisätään 117 a artikla seuraavasti:

a) sen 1 kohta on 121 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukainen seuraavin muutoksin:

i) korvataan koko kohdassa ilmaisu ”ERI” ilmaisulla ”Euroopan keskuspankki” asianmukaisesti taivutettuna;

ii) lisätään ensimmäisen alakohdan alkuun seuraava lause: ”Vähintään joka toinen vuosi tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus,...”;

iii) korvataan ensimmäisen alakohdan ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”jäsenvaltioiden edistymisestä” ilmaisulla ”jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, edistymisestä”;

iv) korvataan ensimmäisen alakohdan toisen virkkeen ilmaisu ”kunkin jäsenvaltion” ilmaisulla ”kunkin tällaisen jäsenvaltion” ja poistetaan ilmaisu ”tämän sopimuksen”;

v) korvataan ensimmäisen alakohdan kolmannessa luetelmakohdassa ilmaisu ”valuuttakurssijärjestelmässä” ilmaisulla ”valuuttakurssimekanismissa” ja ilmaisu ”suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan” ilmaisulla ”suhteessa euroon”;

vi) korvataan ensimmäisen alakohdan neljännessä luetelmakohdassa ilmaisu ”jäsenvaltion” ilmaisulla ”jäsenvaltion, jota koskee poikkeus” ja ilmaisu ”Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään” ilmaisulla ”valuuttakurssimekanismiin”;

vii) poistetaan toisesta alakohdasta ilmaisu ”ecun kehitys,”;

b) sen 2 kohta on 122 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen sanamuodon mukainen seuraavin muutoksin:

i) korvataan tekstin loppupuolella ilmaisu ”121 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen” ilmaisulla ”1 kohdassa vahvistettujen”;

ii) lisätään uusi toinen ja kolmas alakohta seuraavasti:

”Neuvosto tekee ratkaisunsa saatuaan suosituksen niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, edustavien neuvoston jäsenten määräänemistöltä. Nämä jäsenet tekevät ratkaisunsa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun komission ehdotus on toimitettu neuvostolle.

Kyseisten neuvoston jäsenten määräänemistön määräytyy 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.”;

c) sen 3 kohta on 123 artiklan 5 kohdan sanamuodon mukainen seuraavin muutoksin:

i) korvataan kohdan alussa ilmaisu ”Jos 122 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti on päätetty kumota poikkeus” seuraavasti: ”Jos 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti päätetään kumota poikkeus”;

ii) korvataan ilmaisu ”vahvistaa” ilmaisulla ”vahvistaa peruuttamattomasti” ja ilmaisu ”yhtenäisvaluutta” ilmaisulla ”yhteinen raha”.

103) Kumotaan 118 artikla. Lisätään 118 a artikla seuraavasti:

a) sen 1 kohta on 123 artiklan 3 kohdan sanamuodon mukainen; poistetaan ilmaisu ”tämän sopimuksen”;

b) sen 2 kohta on 117 artiklan 2 kohdan viiden ensimmäisen luetelmakohdan mukainen; muutetaan viisi ensimmäistä luetelmakohtaa jäljempänä esitetyllä tavalla, ja niitä edeltää seuraava johdantolause:

”Jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, Euroopan keskuspankin tehtävänä on näiden jäsenvaltioiden osalta:”

i) korvataan kolmannessa luetelmakohdassa ilmaisu ”Euroopan valuuttajärjestelmän” ilmaisulla ”valuuttakurssimekanismin”;

ii) korvataan viides luetelmakohta seuraavasti:

— hoitaa Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston entisiä tehtäviä, joista Euroopan rahapoliittinen instituutti oli aiemmin ottanut vastatakseen.”

104) Lisätään 118 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 124 artiklan 1 kohdasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan virkkeen alku ”Kolmannen vaiheen alkamiseen asti jokainen jäsenvaltio pitää” seuraavasti: ”Kukin jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, pitää”;

b) korvataan ilmaisu ”Euroopan valuuttajärjestelmään (EVJ) liittyvästä yhteistyöstä sekä ecun kehittämisestä, ja noudattavat tällä alalla olemassa olevaa toimivaltaa.” seuraavasti: ”yhteistyöstä valuuttakurssimekanismin puitteissa”.

105) Muutetaan 119 artikla seuraavasti:

a) lisätään 1 kohdassa ilmaisu ”, jota koskee poikkeus,” ensimmäisessä alakohdassa ilmaisun ”jäsenvaltiolla” ja toisessa alakohdassa ilmaisun ”jäsenvaltion” jälkeen sekä poistetaan ensimmäisestä alakohdasta ilmaisu ”asteittaista”;

b) lisätään 2 kohdan a alakohtaan ilmaisu ”, joita koskee poikkeus,” ilmaisun ”jäsenvaltiot” jälkeen ja korvataan b alakohdassa ilmaisu ”vaikeuksissa oleva valtio” ilmaisulla: ”vaikeuksissa oleva jäsenvaltio, jota koskee poikkeus,”;

c) korvataan 3 kohdassa ilmaisu ”komissio antaa vaikeuksiin joutuneelle valtiolle luvan” ilmaisulla: ”komissio antaa vaikeuksissa olevalle jäsenvaltiolle, jota koskee poikkeus, luvan”;

d) poistetaan 4 kohta.

106) Muutetaan 120 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”jäsenvaltio, jota asia koskee, voi” ilmaisulla: ”jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, voi”;

b) korvataan 3 kohdan ilmaisu ”lausunnon saatuaan” ilmaisulla ”suosituksesta” ja korvataan sana ”valtion” sanalla ”jäsenvaltion”;

c) poistetaan 4 kohta.

107) 121 artiklan 1 kohdasta tulee 117 a artiklan 1 kohta edellä 102 kohdassa esitettyine muutoksineen. Kumotaan 121 artiklan jäljelle jääneet osat.

108) 122 artiklan 2 kohdan toisesta virkkeestä tulee 117 a artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohhta edellä 102 kohdassa esitettyine muutoksineen. Kumotaan 122 artiklan jäljelle jääneet osat.

109) 123 artiklan 3 kohdasta tulee 118 a artiklan 1 kohta edellä 103 kohdassa esitettyine muutoksineen ja 5 kohdasta tulee 117 a artiklan 3 kohta edellä 102 kohdassa esitettyine muutoksineen. Kumotaan 123 artiklan jäljelle jääneet osat.

110) 124 artiklan 1 kohdasta tulee uusi 118 c artikla edellä 104 kohdassa esitettyine muutoksineen. Kumotaan 124 artiklan jäljelle jääneet osat.

TYÖLLISYYS

111) Poistetaan 125 artiklasta sanat ”ja tämän sopimuksen 2 artiklassa”.

SIIRRETYT OSASTOT

112) IX osastosta ”YHTEINEN KAUPAPOLITIIKKA” tulee unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan II osasto ja 131 ja 133 artiklasta tulee 188 b ja 188 c

artikla. Muutetaan 131 artiklaa jäljempänä 157 kohdassa esitetyllä tavalla ja korvataan 133 artikla 188 c artiklalla.

Kumotaan 132 ja 134 artikla.

113) X osastosta ”TULLIYHTEISTYÖ” tulee 1 a osastoon, jonka otsikko on ”Tavaroiden vapaa liikkuvuus”, kuuluva 1 a luku ja 135 artiklasta tulee 27 a artikla edellä 45 kohdassa esitetyllä tavalla.

SOSIAALIPOLITIIKKA

114) Korvataan XI osaston otsikko ”SOSIAALIPOLITIIKKA, KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS JA NUORISO” otsikolla ”SOSIAALIPOLITIIKKA” ja numeroidaan se IX osastoksi; poistetaan otsikko ”1 luku — Sosiaaliset määräykset”.

115) Lisätään uusi 136 a artikla seuraavasti:

”136 a artikla

Unioni tunnustaa Euroopan tason työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää sitä ottaen huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuuden. Se helpottaa työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua niiden itsenäisyyttä kunnioittaen.

Kasvua ja työllisyyttä käsittelevä sosiaalialan kolmikantahuippukokous osallistuu sosiaaliseen vuoropuheluun.”

116) Muutetaan 137 artikla seuraavasti:

a) korvataan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan johdantolauseen ilmaisu ”neuvosto voi” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat”, ja toisen alakohdan ensimmäinen virke jaetaan kahdeksi alakohdaksi seuraavasti:

”Euroopan parlamentti ja neuvosto tekevät ratkaisunsa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan.

Edellä 1 kohdan c, d, f ja g alakohdassa tarkoitetuilla aloilla neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan parlamenttia ja mainittuja komiteoita kuultuaan.”

Toisen alakohdan toisesta virkkeestä tulee viimeinen alakohta, poistetaan ilmaisu ”tämän artiklan”;

b) lisätään 3 kohdan ensimmäiseen alakohtaan ilmaisun ”täytäntöönpanon” jälkeen seuraava ilmaisu: ”tai tarvittaessa 139 artiklan mukaisesti tehdyn neuvoston päätöksen täytäntöönpanon”; korvataan toisessa alakohdassa ilmaisu ”direktiivit on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä 249 artiklan mukaisesti” seuraavasti: ”direktiivi tai päätös on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä tai pantava täytäntöön”; lisätään ilmaisun ”kyseisessä direktiivissä” jälkeen ilmaisu ”tai päätöksessä”.

117) Korvataan 138 artiklan 4 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Tällaisen kuulemisen yhteydessä” ilmaisulla ”Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen kuulemisten yhteydessä”; toinen ranskankielisessä toisinnossa oleva muutos ei koske suomenkielistä toisintoa.

118) Muutetaan 139 artiklan 2 kohta seuraavasti:

a) lisätään seuraava virke ensimmäisen alakohdan loppuun: ”Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.”;

b) korvataan toisen alakohdan ensimmäisen virkkeen alku ”Neuvosto tekee ratkaisunsa määräänemmistöllä, paitsi silloin kun kyseisessä sopimuksessa” seuraavasti: ”Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti silloin kun kyseisessä sopimuksessa”, ja poistetaan viimeinen virke.

119) Lisätään 140 artiklan toisen kohdan loppuun seuraava: ”... ja tekee erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.”.

120) Poistetaan 143 artiklan toinen kohta.

EUROOPAN SOSIAALIRAHASTO

121) 2 luvusta tulee ”X OSASTO”.

122) Korvataan 148 artiklassa sana ”tekee” sanalla ”antaa” ja sana ”soveltamispäätökset” sanalla ”soveltamisasetukset”.

KOULUTUS, AMMATILLINEN KOULUTUS, NUORISO JA URHEILU

123) Numeroidaan 3 luku seuraavasti ”XI OSASTO” ja korvataan sanat ”JA NUORISO” seuraavasti: ”, NUORISO JA URHEILU”.

124) Muutetaan 149 artikla seuraavasti:

a) lisätään 1 kohtaan alakohta seuraavasti:

”Unioni myötävaikuttaa Euroopan urheilun edistämiseen ottaen huomioon sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä yhteiskunnallisen ja kasvatuksellisen tehtävän.”;

b) lisätään 2 kohdan viidennen luetelmakohdan loppuun ilmaisu: ”, sekä kannustamaan nuorten osallistumista demokratian toteuttamiseen Euroopassa.”; lisätään viimeiseksi luetelmakohdaksi seuraava luetelma-kohta:

”— kehittämään urheilun eurooppalaista ulottuvuutta edistämällä urheilukilpailujen rehellisyyttä ja avoimuutta sekä urheilusta vastaavien järjestöjen välistä yhteistyötä samoin kuin suojelemalla urheilijoiden, erityisesti kaikkein nuorimpien urheilijoiden, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta.”;

c) korvataan 3 kohdassa ilmaisu ”koulutusalan” ilmaisulla ”koulutuksen ja urheilun alalla”;

d) poistetaan 4 kohdan johdantolauseesta ilmaisu ”neuvosto”; korvataan ensimmäisen luetelmakohdan alussa ilmaisu ”vahvistaa jäljempänä” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat”; toinen luetelma-kohta alkaa ilmaisulla ”neuvosto antaa”.

125) Lisätään 150 artiklan 4 kohdan loppuun lause seuraavasti: ”..., ja neuvosto antaa komission ehdotuksesta suosituksia”.

KULTTUURI

126) Muutetaan 151 artiklan 5 kohta seuraavasti:

a) poistetaan johdantolauseesta ilmaisu ”neuvosto”;

b) korvataan ensimmäisen luetelmakohdan ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”toteuttaa jäljempänä” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto toteuttavat” ja poistetaan ensimmäisen luetelmakohdan toinen virke;

c) korvataan toisessa luetelmakohdassa ilmaisu ”antaa yksimielisesti” ilmaisulla ”neuvosto antaa”.

KANSANTERVEYS

127) Muutetaan 152 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan toisessa alakohdassa sanat ”ihmisten terveyttä” sanoilla ”fyysistä ja mielenterveyttä” ja lisätään alakohdan loppuun lause seuraavasti: ”... samoin kuin rajatylittävien vakavien terveysuhkien seurannan, niistä hälyttämisen ja niiden torjumisen.”;

b) lisätään 2 kohdan ensimmäisen alakohdan loppuun virke seuraavasti: ”Se kannustaa jäsenvaltioita erityisesti yhteistyöhön, jonka tarkoituksena on parantaa terveyspalvelujen täydentävyyttä jäsenvaltioiden välisen rajan molemmin puolin sijaitsevilla alueilla.”;

c) lisätään 2 kohdan toisen alakohdan loppuun seuraava: ”..., erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seurantaa ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.”;

d) muutetaan 4 kohta seuraavasti:

i) lisätään ensimmäisen alakohdan johdantokappaleen alkuun ilmaisu seuraavasti: ”Poiketen siitä, mitä 2 a artiklan 5 kohdassa ja 2 e artiklan a alakohdassa määrätään, ja noudattaen 42 c artiklan 2 kohdan k alakoh-

dan määräyksiä”, ja loppuun lisätään ilmaisu seuraavasti: ”...seuraavia toimenpiteitä, joilla voidaan puuttua yhteisiin turvallisuuskysymyksiin.”;

ii) poistetaan b alakohdasta ilmaisu ”poiketen siitä mitä 37 artiklassa määrätään.”;

iii) lisätään uusi c alakohta seuraavasti:

”c) toimenpiteitä, joilla asetetaan lääkkeille ja lääkinnällisille laitteille korkeat laatu- ja turvallisuusvaatimukset.”;

iv) numeroidaan nykyinen c alakohta 5 kohdaksi ja korvataan se seuraavasti:

”5. Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat säätää tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan myös edistämistoimista, joiden tarkoituksena on ihmisten terveyden suojeleminen ja parantaminen ja erityisesti rajatylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjunta, sekä toimenpiteistä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä tupakointia ja alkoholin väärinkäyttöä; nämä toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.”;

e) nykyisen 4 kohdan toisesta alakohdasta tulee 6 kohta, ja 5 kohta, joka numeroidaan 7 kohdaksi, korvataan seuraavasti:

”7. Unionin toiminnassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden velvollisuudet, jotka liittyvät niiden terveyspolitiikan määrittelyyn sekä terveyspalvelujen ja sairaanhoidon järjestämiseen ja tarjoamiseen. Jäsenvaltioiden velvollisuuksiin kuuluvat terveyspalvelujen ja sairaanhoidon hallinnointi sekä niihin osoitettujen voimavarojen kohdentaminen. Edellä 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen toimenpiteet eivät vaikuta elinten ja veren luovuttamista tai lääketieteellistä käyttöä koskeviin kansallisiin säännöksiin ja määräyksiin.”

KULUTTAJANSUOJA

128) 153 artiklan 2 kohdasta tulee 6 a artikla ja sen 3, 4 ja 5 kohta numeroidaan 2, 3 ja 4 kohdaksi.

TEOLLISUUS

129) Muutetaan 157 artikla seuraavasti:

a) lisätään 2 kohdan loppuun seuraava: ”..., erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmisteilla tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta- ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.”;

b) lisätään 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa toisen virkkeen loppuun lause seuraavasti: ”... mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.”

TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS

130) Korvataan XVII osaston otsikko seuraavasti: ”TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA ALUEELLINEN YHTEENKUULUVUUS”.

131) Muutetaan 158 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden” ilmaisulla ”taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden”;

b) poistetaan toisesta kohdasta ilmaisu ”tai saarien” sekä ilmaisu ”maaseutu mukaan luettuna”;

c) lisätään uusi kohta seuraavasti:

”Asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen, sekä saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin.”

132) Korvataan 159 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”taloudellisen ja sosiaalisen” ilmaisulla ”taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen”.

133) Muutetaan 161 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Neuvosto määrittelee yksimielisesti komission ehdotukset, saatuaan Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti

ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla” ja korvataan toisessa virkkeessä ilmaisu ”Neuvosto vahvistaa samaa menettelyä noudattaen” ilmaisulla ”Samaa menettelyä noudattaen vahvistetaan” sekä ilmaisu ”antaa säännökset” ilmaisulla ”annetaan säännökset”;

b) korvataan toisessa kohdassa ilmaisu ”Neuvoston samaa menettelyä noudattaen perustama...” ilmaisulla ”Samaa menettelyä noudattaen perustettu...”;

c) poistetaan kolmas kohta.

134) Korvataan 162 artiklan ensimmäisessä kohdassa sana ”tekee” sanalla ”hyväksyy” ja sana ”soveltamis päätökset” sanalla ”soveltamisasetukset”.

TUTKIMUS JA TEKNOLOGINEN KEHITTÄMINEN

135) Lisätään XVIII osaston otsikkoon ilmaisu ”SEKÄ AVARUUSALA”.

136) Muutetaan 163 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Unioni pyrkii toiminnallaan lujittamaan tieteellistä ja teknologista perustaansa toteuttamalla eurooppalaisen tutkimusalueen, jossa tutkijat, tieteellinen tietämys ja teknologia liikkuvat vapaasti, tukemaan unionin kilpailukykyyn, myös sen teollisuuden kilpailukykyyn, kehittämistä sekä edistämään kaikkea tutkimustoimintaa, jota pidetään tarpeellisena perussopimusten muiden lukujen perusteella.”;

b) lisätään 2 kohdassa ilmaisuun ”pyrkien erityisesti siihen, että” ilmaisu ”tutkijat voivat tehdä yhteistyötä vapaasti rajoista riippumatta ja”.

137) Lisätään 165 artiklan 2 kohdan loppuun seuraava: ”..., erityisesti aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa suuntaviivoja ja indikaattoreita, järjestää parhaiden käytäntöjen vaihtoa sekä valmistella tarvittavat tekijät säännöllistä seuranta ja arviointia varten. Euroopan parlamentti pidetään täysin ajan tasalla.”

138) Muutetaan 166 artikla seuraavasti:

a) korvataan 4 kohdassa ilmaisu ”määräenemmistöllä komission ehdotuksesta” ilmaisulla ”erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen”;

b) lisätään uusi 5 kohta seuraavasti:

”5. Euroopan parlamentti ja neuvosto säättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä monivuotisen puiteohjelman mukaisten toimien täytäntöksi.”

139) Korvataan 167 artiklassa ilmaisu ”neuvosto” ilmaisulla ”unioni”.

140) Korvataan 168 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”Neuvosto” ilmaisulla ”Unioni”.

141) Poistetaan 170 artiklan toisesta kohdasta viimeinen lause ”, joista neuvotellaan ja jotka tehdään 300 artiklan mukaisesti”.

AVARUUSALA

142) Lisätään uusi 172 a artikla seuraavasti:

”172 a artikla

1. Edistääkseen tieteellistä ja teknistä kehitystä, teollisuuden kilpailukykyä ja politiikkojensa toteuttamista unioni kehittää eurooppalaisen avaruuspolitiikan. Se voi tätä varten edistää yhteisiä aloitteita, tukea tutkimusta ja teknologista kehittämistä sekä sovittaa yhteen avaruuden tutkimuksen ja käytön edellyttämiä toimia.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Euroopan parlamentti ja neuvosto säättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joiden toteuttamismuotona voi olla eurooppalainen avaruusohjelma, mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

3. Unioni luo tarvittavat yhteydet Euroopan avaruusjärjestöön.

4. Tällä artiklalla ei rajoiteta tämän osaston muiden määräysten soveltamista.”

YMPÄRISTÖ (ILMASTONMUUTOS)

143) Muutetaan 174 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan neljäs luetelmakohta seuraavasti:

”— sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti ilmastomuutoksen torjuminen.”;

b) korvataan 2 kohdan toisessa alakohdassa ilmaisu ”yhteisön valvontamenettelyn alaisina” ilmaisulla ”unionin valvontamenettelyn alaisina”;

c) poistetaan 4 kohdan ensimmäisestä alakohdasta viimeinen lause ”, joista neuvotellaan ja jotka tehdään 300 artiklan mukaisesti”.

144) Muutetaan 175 artikla seuraavasti:

a) korvataan 2 kohdan toinen alakohta seuraavasti:

”Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia, talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa kuultuaan päättää, että ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuihin aloihin sovelletaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä.”;

b) poistetaan 3 kohdan ensimmäisestä alakohdasta sanat ”Muilla aloilla” ja korvataan toinen alakohta seuraavasti:

”Toimintaohjelmien toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet hyväksytään tapauksen mukaan joko 1 tai 2 kohdassa määrättyin edellytyksin.”;

c) korvataan 4 kohdassa ilmaisu ”eräitä luonteensa vuoksi yhteisölle kuuluvia toimenpiteitä” ilmaisulla ”tiettyjä unionin hyväksymiä toimenpiteitä”.

d) korvataan 5 kohdan johdantokappale seuraavasti: ”Rajoittamatta saastuttaja maksaa -periaatteen soveltamista, jos 1 kohtaan perustuva toimenpide aiheuttaa jäsenvaltion viranomaisille suhteettomina pidettäviä kus-

tannuksia, tällä toimenpiteellä annetaan aiheellisia säännöksiä.”.

SIIRRETYT OSASTOT

145) XX osastosta ”KEHITYSYHTEISTYÖ” tulee unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan III osaston 1 luku ja 177, 179, 180 ja 181 artiklasta tulee 188 d–188 g artikla; muutetaan mainitut artiklat jäljempänä 161–164 kohdassa esitetyllä tavalla. Kumotaan 178 artikla.

146) XXI osastosta ”TALOUELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA” tulee unionin ulkoista toimintaa koskevan viidennen osan III osaston 2 luku ja 181 a artiklasta tulee uusi 188 h artikla; muutetaan mainittu artikla jäljempänä 166 kohdassa esitetyllä tavalla.

ENERGIA

147) Korvataan XX osasto uudella osastolla ja uudella 176 a artiklalla seuraavasti:

”XX OSASTO

ENERGIA

176 a artikla

1. Sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan yhteydessä sekä ympäristön säilyttämistä ja sen tilan parantamista koskevan vaatimuksen huomioon ottaen unionin energiapolitiikalla pyritään jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä:

a) varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus;

b) varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa;

c) edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä; ja

d) edistämään energiaverkkojen yhteenliittämistä.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten soveltamista. Nämä toimenpiteet hyväksytään, kun talous- ja sosiaalikomiteaa sekä alueiden komiteaa on kuultu.

Nämä toimenpiteet eivät vaikuta jäsenvaltion oikeuteen määrittellä energiavarojensa hyödyntämisen ehdot, jäsenvaltion eri energialähteiden välillä tekemiin valintoihin eikä jäsenvaltion energiahuollon yleiseen rakenteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 175 artiklan 2 kohdan c alakohdan soveltamista.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, neuvosto säätää yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan niistä tuossa kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka ovat etupäässä verotuksellisia.”.

MATKAILU

148) Korvataan XXI osasto uudella osastolla ja uudella 176 b artiklalla seuraavasti:

”XXI OSASTO

MATKAILU

176 b artikla

1. Unioni täydentää jäsenvaltioiden toimintaa matkailualalla, erityisesti edistämällä alalla toimivien unionin yritysten kilpailukykyä.

Tätä varten unioni pyrkii toiminnallaan:

a) kannustamaan kyseisen alan yritysten kehittämiselle suotuisan ympäristön luomista;

b) edistämään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä erityisesti hyvien käytäntöjen vaihdon avulla.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen erityisistä toimenpiteistä, joilla täydennetään jäsenvaltioissa toteutettavia toimia tässä artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.”

PELASTUSPALVELU

149) Lisätään uusi XXII osasto ja uusi 176 c artikla seuraavasti:

”XXII OSASTO

PELASTUSPALVELU

176 c artikla

1. Unioni kannustaa jäsenvaltioita keskinäiseen yhteistyöhön niiden järjestelmien tehostamiseksi, joilla on tarkoitus ehkäistä ennalta luonnon tai ihmisen aiheuttamia suuronnettomuuksia ja suojautua niiltä.

Unionin toiminnalla pyritään:

a) tukemaan ja täydentämään jäsenvaltioiden kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimintaa, joka koskee vaarojen ennaltaehkäisyä, jäsenvaltioiden pelastuspalvelualan toimijoiden valmentamista sekä luonnon tai ihmisen aiheuttamien suuronnettomuuksien johdosta toteutettavia toimia unionin alueella;

b) edistämään unionin alueella nopeaa ja tehokasta operatiivista yhteistyötä kansallisten pelastuspalveluviranomaisten välillä;

c) edistämään pelastuspalvelun alalla toteutettavien kansainvälisen tason toimien johdonmukaisuutta.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen tarvittavista toimenpiteistä, joilla myötävaikutetaan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen mutta jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.”

HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ

150) Lisätään uusi XXIII osasto ja uusi 176 d artikla seuraavasti:

"XXIII OSASTO

HALLINNOLLINEN YHTEISTYÖ*176 d artikla*

1. Unionin oikeuden tehokasta täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa, mikä on keskeistä unionin moitteettoman toiminnan kannalta, pidetään yhteistä etua koskevana asiana.

2. Unioni voi tukea jäsenvaltioiden ponnisteluja parantaa hallinnollista valmiuttaan panna unionin oikeus täytäntöön. Tähän toimintaa voi erityisesti kuulua tietojenvaihdon ja virkamiesvaihdon helpottaminen sekä koulutusohjelmien tukeminen. Jäsenvaltio ei ole velvollinen ottamaan vastaan tällaista tukea. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla tätä varten tarvittavista toimenpiteistä, jotka eivät käsitä jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

3. Tämä artikla ei rajoita jäsenvaltioiden velvollisuutta panna unionin oikeus täytäntöön eikä komission oikeuksia ja velvollisuuksia. Tämä artikla ei myöskään rajoita perussopimusten muiden sellaisten määräysten soveltamista, jotka koskevat hallinnollista yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja unionin välillä."

MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI

151) Poistetaan 182 artiklan ensimmäisestä kohdasta sanat "tämän sopimuksen".

152) Korvataan 186 artiklan loppuosa "säännellään myöhemmin tehtävin sopimuk-

sin, joiden edellytyksenä on jäsenvaltioiden yksimielisyys" ilmaisulla "säännellään 187 artiklan mukaisesti hyväksytyillä säädöksillä".

153) Korvataan 187 artiklassa sana "yksimielisesti" ilmaisulla "yksimielisesti komission ehdotuksesta" ja lisätään artiklan loppuun virke seuraavasti: "Kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan."

UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA

154) Lisätään uusi viides osa. Sen otsikko on "UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA", ja se sisältää seuraavat osastot ja luvut:

I osasto: Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta

II osasto: Yhteinen kauppapolitiikka

III osasto: Yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu

1 luku: Kehitysyhteistyö

2 luku: Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa

3 luku: Humanitaarinen apu

IV osasto: Rajoittavat toimenpiteet

V osasto: Kansainväliset sopimukset

VI osasto: Unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiiin maihin sekä unionin edustustot

VII osasto: Yhteisvastuulauseke

YLEISET MÄÄRÄYKSET

155) Lisätään uusi I osasto ja uusi 188 a artikla seuraavasti:

”I OSASTO

**YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN
ULKOISESTA TOIMINNASTA***188 a artikla*

Tämän osan mukaista unionin toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä ohjaavat ne periaatteet, se pyrkii niihin tavoitteisiin ja sitä harjoitetaan niiden yleisten määräysten mukaisesti, jotka esitetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 1 luvussa.”

YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka

156) Lisätään II osasto, jonka otsikoksi tulee kolmannen osan IX osaston otsikko ”YHTEINEN KAUPPAPOLITIikka”.

157) Lisätään 188 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 131 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Perustamalla 23–27 artiklan mukaisesti tulliliiton unioni edistää yhteisen edun mukaisesti maailmankaupan sopusointuista kehitystä, kansainvälistä kauppaa ja ulkomaisia suoria sijoituksia koskevien rajoitusten asteittaista poistamista sekä tulli- ja muiden esteiden purkamista.”;

b) poistetaan toinen kohta.

158) Lisätään 188 c artikla, jolla korvataan 133 artikla:

”188 c artikla

1. Yhteinen kauppapolitiikka perustuu yhtenäisiin periaatteisiin etenkin tullien muuttamisessa, tulli- ja kauppasopimusten tekemisessä tavara- ja palvelukaupan alalla, sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alalla, ulkomaisten suorien sijoitusten osalta, vapauttamista koskevien toimenpiteiden yhtenäistämässä, vientipolitiikassa sekä kauppaa suojaavissa toimenpiteissä, kuten polkumyyni- ja tukipalkkiotapauksissa toteutettavissa toimenpiteissä. Yhteistä kauppapolitiikkaa harjoitetaan unionin ul-

koista toimintaa koskevien periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi.

3. Jos on neuvoteltava tai tehtävä sopimuksia yhden tai useamman kolmannen valtion taikka kansainvälisen järjestön kanssa, sovelletaan 188 n artiklan määräyksiä, jollei tämän artiklan erityismääräyksistä muuta johdu.

Komissio antaa asiasta suosituksia neuvostolle, joka valtuuttaa komission aloittamaan tarvittavat neuvottelut. Neuvoston ja komission tehtävänä on huolehtia, että neuvotellut sopimukset ovat unionin sisäisten politiikkojen ja sääntöjen mukaisia.

Komissio käy näitä neuvotteluja kuullen erityiskomiteaa, jonka neuvosto nimeää avustamaan komissiota tässä tehtävässä, sekä niiden ohjeiden mukaisesti, joita neuvosto voi antaa komissiolle. Komissio antaa erityiskomitealle ja Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja neuvottelujen etenemisestä.

4. Neuvosto tekee 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa määräenemmistöllä.

Neuvosto tekee palvelukaupan ja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien sekä ulkomaisten suorien sijoitusten aloilla tehtävien sopimusten neuvottelemista ja tekemistä koskevat ratkaisunsa yksimielisesti silloin, kun sopimus sisältää määräyksiä, joiden osalta sisäisten sääntöjen antaminen edellyttää yksimielisyyttä.

Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös neuvoteltaessa ja tehtäessä sopimuksia:

a) kulttuuri- tai audiovisuaalisten palvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset voivat haitata unionin kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta;

b) sosiaali-, koulutus- ja terveyspalvelujen kaupan alalla silloin, kun tällaiset sopimukset

voivat vakavasti haitata näiden palvelujen järjestämistä kansallisella tasolla ja vaikeuttaa jäsenvaltioiden vastuun toteuttamista niiden tarjoamisessa.

5. Liikenteen alan kansainvälisten sopimusten neuvottelemisessa ja tekemisessä noudatetaan kolmannen osan V osaston sekä 188 n artiklan määräyksiä.

6. Tällä artiklalla annetun, yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvan toimivallan käyttäminen ei vaikuta unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallan jakoon eikä voi johtaa jäsenvaltioiden lakien tai asetusten yhdenmukaistamiseen siltä osin kuin tällainen yhdenmukaistaminen ei ole perussopimusten mukaan mahdollista.”

KEHITYSYHTEISTYÖ

159) Lisätään III osasto, jonka otsikko on ”YHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA JA HUMANITAARINEN APU”.

160) Lisätään 1 luku, jonka otsikoksi tulee kolmannen osan XX osaston otsikko ”KEHITYSYHTEISTYÖ”.

161) Lisätään 188 d artikla, jonka sanamuoto otetaan 177 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 ja 2 kohta seuraavasti:

”1. Unionin kehitysyhteistyöpolitiikkaa harjoitetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Unionin ja jäsenvaltioiden kehitysyhteistyöpolitiikat täydentävät ja tukevat toisiaan.

Unionin politiikan päätavoite tällä alalla on köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen. Unioni ottaa huomioon kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteet toteuttaessaan muita sellaisia politiikkoja, jotka voivat vaikuttaa kehitysmaihin.”;

b) numeroidaan 3 kohta 2 kohdaksi.

162) Lisätään 188 e artikla, jonka sanamuoto otetaan 179 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallista lainsäätämisyhteistyötä noudattaen kehitysyhteistyöpolitiikan toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jotka voivat koskea kehitysmaiden kanssa toteutettavia monivuotisia yhteistyöohjelmia tai aihekohtaisia ohjelmia.”;

b) lisätään uusi 2 kohta seuraavasti:

”2. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 a artiklassa ja tämän sopimuksen 188 d artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ensimmäisellä alakohdalla ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.”;

c) numeroidaan nykyinen 2 kohta 3 kohdaksi ja poistetaan nykyinen 3 kohta.

163) Lisätään 188 f artikla, jonka sanamuoto otetaan 180 artiklasta muutettuna seuraavasti:

Lisätään 1 kohdan alkuun ilmaisu seuraavasti: ”Edistääkseen toimiansa täydentävyyttä ja tehokkuutta ...”.

164) Lisätään 188 g artikla, jonka sanamuoto otetaan 181 artiklasta; poistetaan ensimmäisen kohdan toinen virke sekä toinen kohta.

TALOUDELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA

165) Lisätään 2 luku, jonka otsikoksi tulee kolmannen osan XXI osaston otsikko ”TALOUDELLINEN, TEKNINEN JA RAHOITUSYHTEISTYÖ KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA”.

166) Lisätään 188 h artikla, jonka sanamuoto otetaan 181 a artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Unioni tekee muiden kolmansien maiden kuin kehitysmaiden kanssa taloudellista, teknistä ja rahoitusyhteistyötä, mukaan lukien apu erityisesti rahoituksen alalla, sanotun

kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten muiden määräysten ja varsinkaan 188 d–188 g artiklan määräysten soveltamista. Tähän kuuluvat toimet ovat unionin kehitysyhteistyöpolitiikan mukaisia, ja ne toteutetaan ottaen huomioon unionin ulkoisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Unionin ja jäsenvaltioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiinsa.”;

b) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Euroopan parlamentti ja neuvosto säättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi tarvittavista toimenpiteistä.”

c) poistetaan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan toisen virkkeen loppu ”..., joista neuvotellaan ja jotka tehdään 300 artiklan mukaisesti”.

167) Lisätään uusi 188 i artikla seuraavasti:

”188 i artikla

Jos tilanne kolmannessa maassa edellyttää unionin kiireellistä rahoitusapua, neuvosto tekee tarvittavat päätökset komission ehdotuksesta.”

HUMANITAARINEN APU

168) Lisätään uusi 3 luku ja uusi 188 j artikla seuraavasti:

”3 LUKU

HUMANITAARINEN APU

188 j artikla

1. Humanitaariseen apuun liittyvät unionin toimet toteutetaan unionin ulkoisen toiminnan periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Toimien tarkoituksena on tapauskohtaisesti avustaa ja suojella sellaisten kolmansien maiden asukkaita, joissa on tapahtunut luonnon tai ihmisen aiheuttama suuronnettomuus, ja huolehtia näistä eri tilanteista johtuvista humanitaarisista tarpeista. Unionin ja jäsen-

valtioiden toimet täydentävät ja tukevat toisiinsa.

2. Humanitaariseen apuun liittyviä toimia toteutetaan kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteiden mukaisesti.

3. Euroopan parlamentti ja neuvosto säättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, joilla määritellään puitteet humanitaariseen apuun liittyvien unionin toimien toteuttamiselle.

4. Unioni voi tehdä kolmansien maiden ja toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa tarpeellisia sopimuksia 1 kohdassa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 a artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ensimmäinen alakohta ei rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa neuvotella kansainvälisissä elimissä ja tehdä sopimuksia.

5. Jotta Euroopan nuoret voisivat osallistua unionin yhteisen humanitaarisen avun toimiin, perustetaan Euroopan humanitaarisen avun vapaaehtoisjoukot. Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla aseuksilla joukkojen perussäännön ja toimintatavat.

6. Komissio voi tehdä aiheellisia aloitteita edistääkseen unionin toimien ja jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamista unionin järjestelmien ja kansallisten järjestelmien tehokkuuden ja täydentävyyden lisäämiseksi humanitaarisen avun alalla.

7. Unioni huolehtii siitä, että sen humanitaarisen avun toimet sekä kansainvälisten järjestöjen ja elinten, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmään kuuluvien, toimet ovat keskenään yhteensopivia ja johdonmukaisia.”

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET

169) Lisätään IV osasto ja 188 k artikla, joilla korvataan 301 artikla, seuraavasti:

”IV OSASTO

RAJOITTAVAT TOIMENPITEET*188 k artikla*

1. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä on päätetty kokonaan tai osittain keskeyttää talous- ja rahoitussuhteet yhden tai useamman kolmannen maan kanssa taikka vähentää niitä, neuvosto hyväksyy tarvittavat toimenpiteet määränemistöllä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ja komission yhteisestä ehdotuksesta. Neuvosto ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille.

2. Jos Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun mukaisesti tehdyssä päätöksessä niin säädetään, neuvosto voi toteuttaa 1 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, ryhmiin tai muihin kuin valtiollisiin yhteisöihin kohdistuvia rajoittavia toimenpiteitä.

3. Tässä artiklassa tarkoitettut säädökset sisältävät tarvittavat säännökset oikeusturvasta.”

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

170) Lisätään V osasto ”KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET”.

171) Lisätään 188 l artikla seuraavasti:

”188 l artikla

1. Unioni voi tehdä sopimuksen yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, kun perussopimuksissa on asiaa koskeva määräys taikka kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle perussopimuksissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi tai sopimuksen tekemisestä säädetään oikeudellisesti sitovassa unionin säädöksessä tai sopimuksen

tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.

2. Unionin tekemät sopimukset sitovat unionin toimielimiä ja jäsenvaltioita.”

172) Lisätään 188 m artikla, jonka sanamuoto otetaan 310 artiklasta. Korvataan sana ”valtion” sanalla ”kolmannen maan”.

173) Lisätään 188 n artikla, jolla korvataan 300 artikla:

”188 n artikla

1. Unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen väliset sopimukset neuvotellaan ja tehdään seuraavan menettelyn mukaisesti, sanotun kuitenkin rajoittamatta 188 c artiklan erityismääräysten soveltamista.

2. Neuvosto antaa luvan neuvottelujen aloittamiselle, vahvistaa neuvotteluohjeet, antaa luvan sopimusten allekirjoittamiseen ja tekee sopimukset.

3. Komissio tai, jos suunniteltu sopimus koskee yksinomaan tai pääasiassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja esittää suosituksia neuvostolle, joka tekee päätöksen, jolla annetaan lupa aloittaa neuvottelut ja jossa nimetään suunnitellun sopimuksen alan mukaan unionin neuvottelija tai neuvotteluryhmän johtaja.

4. Neuvosto voi antaa neuvottelijalle ohjeita ja nimetä erityiskomitean, jota on kuultava neuvottelujen aikana.

5. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta päätöksen, jolla annetaan lupa sopimuksen allekirjoittamiseen ja tarvittaessa sen väliaikaiseen soveltamiseen ennen sen voimaantuloa.

6. Neuvosto tekee neuvottelijan ehdotuksesta päätöksen sopimuksen tekemisestä.

Lukuun ottamatta tapauksia, joissa sopimus koskee yksinomaan yhteistä ulko- ja turvalli-

suuspolitiikkaa, neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä:

a) seuraavissa tapauksissa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan:

- i) assosiaatiosopimukset;
- ii) sopimus unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen;
- iii) sopimukset, joissa yhteistyömenettelyjä järjestämällä luodaan erityiset institutionaaliset rakenteet;
- iv) sopimukset, joilla on huomattavia vaikutuksia unionin talousarvioon;
- v) sopimukset aloilla, joilla sovelletaan joko tavallista lainsäätämisyjärjestystä tai erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun edellytetään Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat kiireellisessä tapauksessa sopia määräajasta hyväksynnän antamiselle.

b) muissa tapauksissa Euroopan parlamenttia kuultuaan. Euroopan parlamentti antaa lausuntonsa määräajassa, jonka neuvosto voi asettaa asian kiireellisyyden mukaan. Jos lausuntoa ei anneta tässä määräajassa, neuvosto voi tehdä ratkaisunsa.

7. Poiketen siitä, mitä 5, 6 ja 9 kohdassa määrätään, neuvosto voi sopimusta tehtäessä valtuuttaa neuvottelijan hyväksymään unionin puolesta sopimuksen muutokset, jos sopimuksessa määrätään, että muutokset on hyväksyttävä yksinkertaistetussa menettelyssä tai mainitulla sopimuksella perustetussa elimessä. Neuvosto voi liittää valtuutukseen erityisehtoja.

8. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä koko menettelyn ajan.

Se tekee ratkaisunsa kuitenkin yksimielisesti, jos sopimus koskee alaa, jolla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä, taikka jos kyseessä on assosiaatiosopimus tai 188 h artiklassa tarkoitettu sopimus unionin jäseneksi ehdolla olevan valtion kanssa. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti myös sopimuksesta, joka koskee unionin liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen; päätös tämän sopimuksen tekemisestä tulee voimaan, kun jä-

senvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

9. Neuvosto tekee komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta päätöksen sopimuksen soveltamisen keskeyttämisestä ja sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen vahvistamisesta, silloin kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia, lukuun ottamatta säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan sopimuksen institutionaalisia rakenteita.

10. Euroopan parlamentille tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa.

11. Jäsenvaltio, Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio voi hankkia unionin tuomioistuimen lausunnon siitä, onko suunniteltu sopimus sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Jos unionin tuomioistuimen lausunto on kielteinen, suunniteltu sopimus ei voi tulla voimaan, ellei sitä ole muutettu tai perussopimuksia tarkistettu.”

174) Lisätään 188 o artikla, jonka sanamuoto otetaan 111 artiklan 1–3 ja 5 kohdasta; 1 kohdan kahdesta jälkimmäisestä virkkeestä tulee tuon kohdan toinen alakohta; 111 artiklaa muutetaan seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäinen alakohta seuraavasti:

”1. Poiketen siitä, mitä 188 n artiklassa määrätään, neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan, pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, tehdä muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee euron suhdetta kolmansien valtioiden valuuttoihin. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamenttia kuultuaan ja 3 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen.”

Korvataan toisessa alakohdassa ilmaisu ”EKP:n tai komission suosituksesta sekä kuultuaan EKP:a pyrkimyksin” ilmaisulla ”joko Euroopan keskuspankin suosituksesta

tai komission suosituksesta ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan, pyrkimyksin”;

b) korvataan 2 kohdassa sanat ”muuhun valuuttaan kuin yhteisön valuuttaan” sanoilla ”kolmannen valtion valuuttaan”;

c) korvataan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä viittaus 300 artiklaan viittauksella 188 n artiklaan sekä sana ”valtion” sanoilla ”kolmannen valtion” ja poistetaan toinen alakohta;

d) Numeroidaan 5 kohta 4 kohdaksi.

*UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN
JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN MAIHIN
SEKÄ UNIONIN EDUSTUSTOT*

175) Lisätään VI osasto sekä 188 p ja 188 q artikla siten, että 188 p artiklalla korvataan 302–304 artikla, seuraavasti:

”VI OSASTO

**UNIONIN SUHTEET KANSAINVÄLISIIN
JÄRJESTÖIHIN JA KOLMANSIIN
MAIHIN SEKÄ UNIONIN
EDUSTUSTOT**

188 p artikla

1. Unioni harjoittaa aiheellista yhteistyötä Yhdistyneiden Kansakuntien elinten ja erityisjärjestöjen, Euroopan neuvoston, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön kanssa.

Unioni huolehtii myös tarvittavista yhteyksistä muihin kansainvälisiin järjestöihin.

2. Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja komissio huolehtivat tämän artiklan täytäntöönpanosta.

188 q artikla

1. Kolmansissa maissa olevat unionin edustustot ja sen kansainvälisissä järjestöissä olevat edustustot huolehtivat unionin edustuksesta.

2. Unionin edustustot ovat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan alaisuudessa. Ne toimivat läheisessä yhteistyössä jäsenvaltioiden diplomaattisten edustustojen ja konsuliedustustojen kanssa.”

YHTEISVASTUULAUSEKE

176) Lisätään uusi VII osasto ja uusi 188 r artikla seuraavasti:

”VII OSASTO

YHTEISVASTUULAUSEKE

188 r artikla

1. Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Unioni ottaa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat:

a)

– torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella;

– suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta;

– antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa;

b) antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

2. Jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun kohteeksi taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

3. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta päätöksen,

jossa määritellään säännöt, joiden mukaisesti unioni panee täytäntöön tämän yhteisvastuulausekkeen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 b artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Neuvostoa avustavat tämän kohdan soveltamisalalla poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä 61 d artiklassa tarkoitettu komitea, jotka antavat sille tarvittaessa yhteisiä lausuntoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 207 artiklan soveltamista.

4. Jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti, Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia.”

TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

177) Numeroidaan viides osa siten, että siitä tulee ”KUUDES OSA” ja korvataan sen otsikko seuraavasti: ”TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET”.

EUROOPAN PARLAMENTTI

178) Kumotaan 189 artikla.

179) Muutetaan 190 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1, 2 ja 3 kohta sekä numeroidaan 4 ja 5 kohta 1 ja 2 kohdaksi;

b) muutetaan 1 kohdaksi numeroitu 4 kohta seuraavasti:

i) korvataan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”yleisten, välittömien vaalien toimitamisesta” ilmaisulla ”tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välittömien vaalien toimittamiseksi”;

ii) korvataan toinen alakohta seuraavasti:

”Neuvosto vahvistaa tarvittavat säännökset yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Nämä säännökset tulevat voimaan, kun

jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.”;

c) lisätään 2 kohdaksi numeroituun 5 kohtaan sanan ”vahvistaa” jälkeen ilmaisu ”omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja”.

180) Poistetaan 191 artiklasta ensimmäinen kohta. Korvataan toisessa kohdassa ilmaisu ”Neuvosto vahvistaa 251 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäädäntömenettelyä noudattaen annettavilla asetuksilla Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 a artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja”.

181) Poistetaan 192 artiklasta ensimmäinen kohta; lisätään toisen kohdan loppuun virke seuraavasti: ”Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa Euroopan parlamentille perustelunsa.”.

182) Muutetaan 193 artikla seuraavasti:

a) muutos ei koske suomenkielistä toisintoa;

b) korvataan kolmas kohta seuraavasti:

”Euroopan parlamentti määrittelee omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä neuvoston ja komission hyväksynnän saatuaan tutkintaoikeuden käyttämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.”

183) Muutetaan 195 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan alussa ilmaisu ”Euroopan parlamentti nimittää oikeusasiamiehen valtuuksin ottaa vastaan” ilmaisulla ”Euroopan oikeusasiamiehellä, jonka Euroopan parlamentti valitsee, on valtuudet ottaa vastaan”, ja lopussa ilmaisu ”ja yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä” ilmaisulla ”toimintaa lainkäyttöelimenä” sekä lisätään loppuun virke seuraavasti: ”Hän tutkii nämä kantelut ja laatii niistä kertomuksen.”;

b) korvataan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa sana ”nimitetään” sanalla ”valitaan”;

c) korvataan 3 kohdassa ilmaisu ”miltään taholta” ilmaisulla ”miltään hallitukselta, toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta”;

d) lisätään 4 kohtaan sanan ”vahvistaa” jälkeeseen ilmaisu ”omasta aloitteestaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja”.

184) Korvataan 196 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”kokoontua ylimääräiseen istuntoon” ilmaisulla ”pitää ylimääräisen istuntojakson”.

185) Muutetaan 197 artikla seuraavasti:

a) poistetaan ensimmäinen kohta;

b) korvataan toinen kohta seuraavasti:

”Komissio voi olla läsnä kaikissa istunnoissa ja saa pyynnöstään käyttää puhevaltaa niissä.”;

c) korvataan neljäs kohta seuraavasti:

”Eurooppa-neuvosto ja neuvosto käyttävät Euroopan parlamentissa puhevaltaansa Eurooppa-neuvoston ja neuvoston työjärjestyksissä määrätyn edellytyksin.”

186) Poistetaan 198 artiklan ensimmäisestä kohdasta sana ”ehdottomalla”.

187) Korvataan 199 artiklan toisessa kohdassa ilmaisu ”sen työjärjestyksessä määrätään” ilmaisulla ”perussopimuksissa ja sen työjärjestyksessä määrätään”.

188) Korvataan 201 artiklan toinen kohta seuraavasti:

”Jos epäluottamuslausetta kannattaa kaksi kolmasosaa annetuista äänistä, jotka edustavat Euroopan parlamentin jäsenten enemmistöä, komission kaikki jäsenet jättävät tehtävänsä samalla kertaa ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa niistä tehtävistä, joita hän on hoitanut komissiossa. He jatkavat toimessaan ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty uudet henkilöt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan mukaisesti. Tällöin näiden uusien komission jäsenten toimikausi päättyy sinä päivänä, jona tehtävänsä yhdessä jättäneiden komission jäsenten toimikausi olisi päättynyt.”

EUROOPPA-NEUVOSTO

189) Lisätään uusi 1 a jakso sekä uusi 201 a ja 201 b artikla seuraavasti:

”1 A JAKSO

EUROOPPA-NEUVOSTO

201 a artikla

1. Eurooppa-neuvoston jäsen voi äänestyksessä edustaa vain yhtä muuta jäsentä.

Mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdassa ja tämän sopimuksen 205 artiklan 2 kohdassa määrätään, sovelletaan Eurooppa-neuvostoon, kun se tekee ratkaisunsa määräänemmistöllä. Eurooppa-neuvoston äänestäessä ratkaisustaan sen puheenjohtaja ja komission puheenjohtaja eivät osallistu äänestykseen.

Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidäytyminen äänestämästä ei estä Eurooppa-neuvostoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.

2. Eurooppa-neuvosto voi kutsua Euroopan parlamentin puhemiehen kuultavaksi.

3. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevissa asioissa yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.

4. Eurooppa-neuvostoa avustaa neuvoston pääsihteeristö.

201 b artikla

Eurooppa-neuvosto tekee määräänemmistöllä:

a) päätöksen, jolla vahvistetaan yleisten asioiden neuvoston ja ulkoasiainneuvoston kokoonpanoa lukuun ottamatta luettelo neuvoston kokoonpanoista Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 6 kohdan mukaisesti;

b) päätöksen muiden neuvostojen kuin ulkoasiainneuvoston kokoonpanojen puheenjohtajuudesta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 9 kohdan mukaisesti.”

NEUVOSTO

190) Kumotaan 202 ja 203 artikla.

191) Muutetaan 205 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 ja 2 kohta seuraavasti:

”1. Neuvosto tekee ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä, kun päätöksen edellytyksenä on yksinkertainen enemmistö.

2. Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, määräenemmistöön tarvitaan, poiketen siitä, mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdassa määrätään, 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen ja jollei siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa vahvistetuista määräyksistä muuta johdu, vähintään 72 prosenttia neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia unionin väestöstä.

3. Kun kaikki neuvoston jäsenet eivät perustamissopimusten mukaisesti osallistu äänestykseen, määräenemmistöllä tarkoitetaan 1 päivästä marraskuuta 2014 alkaen ja jollei siirtymämääräyksiä koskevassa pöytäkirjassa vahvistetuista määräyksistä muuta johdu, seuraavaa:

a) Määräenemmistöön tarvitaan vähintään 55 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.

Määrävähemmistössä on oltava vähintään se määrä neuvoston jäseniä, joka edustaa yli 35:tä prosenttia osallistuvien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta väestöstä lisättynä yhdellä jäsenellä; muussa tapauksessa katsotaan, että on saavutettu määräenemmistö.

b) Kun neuvosto ei tee ratkaisuaan komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, määräenemmistöön tarvitaan, poiketen siitä,

mitä a alakohdassa määrätään, vähintään 72 prosenttia osallistuvia jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, jotka samalla edustavat jäsenvaltioita, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 prosenttia osallistuvien valtioiden väestöstä.”;

b) poistetaan 4 kohta ja numeroidaan 3 kohta 4 kohdaksi.

192) Korvataan 207 artikla seuraavasti:

”207 artikla

1. Komitea, joka muodostuu jäsenvaltioiden hallitusten pysyvistä edustajista, huolehtii neuvoston työskentelyn valmistelusta ja suorittaa neuvoston sille antamat toimeksiannot. Komitea voi tehdä menettelyä koskevia päätöksiä neuvoston työjärjestyksessä määrättyissä tapauksissa.

2. Neuvostoa avustaa pääsihteeristö, jota johtaa neuvoston nimittämä pääsihteeri.

Neuvosto päättää yksinkertaisella enemmistöllä pääsihteeristön organisaatiosta.

3. Neuvosto tekee ratkaisunsa menettelyä koskevilla asioilla yksinkertaisella enemmistöllä, jolla se myös hyväksyy työjärjestyksensä.”

193) Lisätään 208 artiklan loppuun virke seuraavasti: ”Jollei komissio tee ehdotusta, se ilmoittaa neuvostolle perustelunsa.”

194) Korvataan 209 artiklassa ilmaisu ”komission lausunnon saatuaan” ilmaisulla ”komissiota kuultuaan”.

195) Korvataan 210 artikla seuraavasti:

”210 artikla

Neuvosto vahvistaa Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle, komission puheenjohtajalle, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, komission jäsenille, Euroopan unionin tuomioistuimen presidenteille, jäsenille ja kirjaajille sekä neuvoston pääsihteerille maksettavat palkat, korvaukset ja eläkkeet. Se vahvistaa myös kaikki palkkaa vastaavat korvaukset.”

KOMISSIO

196) Kumotaan 211 artikla. Lisätään 211 a artikla:

”211 a artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 5 kohdan mukaisesti komission jäsenet valitaan noudattaen vuorottelujärjestelmää, jonka Eurooppa-neuvosto vahvistaa yksimielisesti ja joka perustuu seuraaviin periaatteisiin:

a) jäsenvaltioita kohdellaan ehdottoman tasan-arvoisesti päätettäessä siitä, missä järjestyksessä ja kuinka kauan niiden kansalaiset toimivat komission jäseninä; siten ero kahden eri jäsenvaltion kansalaisten toimikausien kokonaismäärien välillä ei saa milloinkaan olla suurempi kuin yksi;

b) jollei a alakohdasta muuta johdu, peräkkäiset komissiot muodostetaan kulloinkin siten, että ne kuvastavat tyydyttävällä tavalla kaikkien jäsenvaltioiden väestöllistä ja maantieteellistä kirjoa.”

197) Siirretään 212 artikla 218 artiklan uudeksi 2 kohdaksi.

198) Poistetaan 213 artiklan 1 kohta, jolloin 2 kohtaa ei numeroida; yhdistetään sen kaksi ensimmäistä alakohtaa seuraavasti:

”Komission jäsenten on pidättäydyttävä kaikesta, mikä on ristiriidassa heidän tehtäviensä kanssa. Jäsenvaltioiden on kunnioitettava heidän riippumattomuuttaan, eivätkä ne saa yrittää vaikuttaa heihin heidän hoitaessaan tehtäviään.”

199) Kumotaan 214 artikla.

200) Muutetaan 215 artikla seuraavasti:

a) korvataan toinen kohta kahdella kohdalla seuraavasti:

”Neuvosto nimittää eronneen, erotetun tai kuolleen jäsenen tilalle jäljellä olevaksi toimikaudeksi yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa, Euroopan parlamenttia kuultuaan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 3 kohdan toisessa

alakohdassa määrättyjä perusteita noudattaen uuden jäsenen, jolla on sama kansalaisuus.

Neuvosto voi komission puheenjohtajan ehdotuksesta päättää yksimielisesti, ettei tällaisissa tapauksissa ole tarpeen nimittää uutta jäsentä, etenkin jos jäljellä oleva komission jäsenen toimikausi on lyhyt.”;

b) lisätään uusi viides kohta seuraavasti:

”Jos unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja eroaa, erotetaan tai kuolee, hänen tilalleen nimitetään uusi ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 e artiklan 1 kohdan mukaisesti.”;

c) korvataan viimeinen kohta seuraavasti:

”Jos kaikki komission jäsenet eroavat, he jatkavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan mukaisesti toimessaan ja jatkavat juoksevien asioiden hoitamista, kunnes heidän tilalleen on nimitetty jäljellä olevaksi toimikaudeksi uudet komission jäsenet.”

201) Poistetaan 217 artiklan 1, 3 ja 4 kohta, jolloin 2 kohtaa ei numeroida. Korvataan kohdan ensimmäinen virke seuraavasti: ”Puheenjohtaja ryhmittelee komissiolle kuuluvat tehtävät ja jakaa ne jäsenten kesken Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 6 kohdan mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun sopimuksen 9 e artiklan 4 kohdan soveltamista.”

202) Poistetaan 218 artiklan 1 kohta; numeroidaan 2 kohta 1 kohdaksi ja poistetaan ilmaisu ”tämän sopimuksen mukaiseksi”. Lisätään 2 kohta, jonka sanamuoto otetaan 212 artiklasta.

203) Korvataan 219 artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”213 artiklassa mainitun jäsenmääränsä” sanalla ”jäsentensä” ja korvataan toinen kohta seuraavasti: ”Päätösvaltaisuudesta määrätään sen työjärjestyksessä.”

TUOMIOISTUIN

204) Korvataan 4 jakson otsikossa sana ”YHTEISÖN” sanoilla ”EUROOPAN UNIONIN”.

205) Kumotaan 220 artikla.

206) Poistetaan 221 artiklan ensimmäinen kohta.

207) Lisätään 223 artiklan ensimmäisen kohdan loppuun ilmaisu ”..., sen jälkeen, kun 224 a artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu.”

208) Poistetaan 224 artiklan ensimmäisen kohdan ensimmäinen virke ja lisätään kohdan alkuun sanat ”Unionin yleisen tuomioistuimen”. Lisätään toisen kohdan toisen virkkeen loppuun ilmaisu ”..., sen jälkeen, kun 224 a artiklassa tarkoitettua komiteaa on kuultu.”

209) Lisätään uusi 224 a artikla seuraavasti:

”224 a artikla

Perustetaan komitea, joka antaa lausunnon ehdolla olevien henkilöiden soveltuvuudesta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen tuomarin ja julkisasiamiehen tehtäviin, ennen kuin jäsenvaltioiden hallitukset suorittavat nimitykset 223 ja 224 artiklan mukaisesti.

Komiteassa on seitsemän henkilöä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen entisten jäsenten, ylimpien kansallisten tuomioistuinten jäsenten ja tunnetusti pätevien oikeusoppineiden keskuudesta, joista yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Neuvosto tekee päätöksen, jolla vahvistetaan komitean toimintasäännöt, sekä päätöksen, jolla nimetään komitean jäsenet. Neuvosto tekee ratkaisunsa unionin tuomioistuimen presidentin aloitteesta.”»

210) Korvataan 225 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”joiden ratkaiseminen on annettu jonkin lainkäyttölautakunnan tehtäväksi tai jotka” ilmaisulla ”joiden ratkaiseminen on annettu jonkin 225 a artiklan mukaisesti perustetun erityistuomioistuimen tehtäväksi tai jotka” ja poistetaan 2 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ilmaisu ”225 a artiklan mukaisesti perustettujen”.

211) Muutetaan 225 a artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen perustaa unionin yleisen tuomioistuimen yhteyteen erityistuomioistuinta, joiden tehtävänä on ratkaista ensimmäisenä oikeusasteena tietynlaiset erityisissä asioissa nostetut kanteet. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat asetukset joko komission ehdotuksesta ja unionin tuomioistuinta kuultuaan tai unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja komissiota kuultuaan.”;

b) korvataan toisessa kohdassa sana ”perustamispäätöksessä” sanalla ”perustamisasetuksessa” ja ilmaisu ”kyseisen lautakunnan” ilmaisulla ”tämän tuomioistuimen”;

c) korvataan kolmannessa kohdassa sana ”lautakunnan” sanalla ”erityistuomioistuimen”;

d) korvataan kuudennessa kohdassa sana ”perustamispäätöksestä” sanalla ”perustamisasetuksesta” ja lisätään kohdan loppuun virke seuraavasti: ”Erityistuomioistuihin sovelletaan joka tapauksessa perussäännön I osastoa ja sen 64 artiklaa.”

212) Muutetaan 228 artikla seuraavasti:

a) korvataan 2 kohdan ensimmäinen ja toinen alakohta tekstillä, josta tulee ensimmäinen alakohta, seuraavasti:

”2. Jos komissio katsoo, ettei asianomainen jäsenvaltio ole toteuttanut tuomioistuimen tuomion täytäntöönpanemiseksi tarvittavia toimenpiteitä, komissio voi saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi varattuaan ensin tälle valtiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa. Komissio ilmoittaa samalla sen olosuhteisiin nähden soveltuvaksi katsomansa kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka tämän jäsenvaltion olisi sen käsityksen mukaan suoritettava.”

Poistetaan kolmannessa alakohdassa, josta tulee toinen alakohta, sana ”yhteisön” sanan ”tuomioistuin” edeltä;

b) lisätään uusi 3 kohta seuraavasti:

”3. Kun komissio saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi 226 artiklan nojalla katsoessaan, että asianomainen jäsenvaltio on jättänyt täyttämättä velvollisuutensa ilmoittaa toimenpiteistä, joilla lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettu di-

rektiivä saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, komissio voi, jos se katsoo tämän aiheelliseksi, ilmoittaa samalla sen olosuhteisiin nähden soveltuvaksi katsomansa kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon määrän, joka tämän jäsenvaltion olisi sen käsityksen mukaan suoritettava.

Jos tuomioistuin toteaa, ettei velvollisuutta ole täytetty, se voi määrätä asianomaisen jäsenvaltion suorittamaan kiinteämääräisen hyvityksen tai uhkasakon komission ilmoittaman määrän rajoissa. Suoritus on maksettava tuomioistuimen tuomiossaan määräämänä ajankohtana.”

213) Korvataan 229 a artiklassa ilmaisu ”Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan” ilmaisulla ”Neuvosto voi yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan” ja korvataan ilmaisu ”yhteisön teollisoikeudellinen suoja” ilmaisulla ”eurooppalainen teollis- ja tekijänoikeuksien suoja”. Korvataan viimeinen virke seuraavasti: ”Nämä säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.”

214) Muutetaan 230 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”Euroopan parlamentin ja neuvoston yhdessä antamien säädösten” ilmaisulla ”lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyjen säädösten”, lisätään sanojen ”Euroopan parlamentin” jälkeen sanat ”ja Eurooppa-neuvoston” ja lisätään loppuun virke seuraavasti: ”Tuomioistuin valvoo myös unionin elinten ja laitosten sellaisten säädösten laillisuutta, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin.”;

b) korvataan kolmannessa kohdassa ilmaisu ”tilintarkastustuomioistuimen ja EKP:n” ilmaisulla ”tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan keskuspankin ja alueiden komitean”;

c) korvataan neljäs kohta seuraavasti:

”Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrättyin edellytyksin nostaa kanteen hänelle osoitetusta säädöksestä tai säädöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen, sekä sään-

telytoimesta, joka koskee häntä suoraan ja joka ei edellytä täytäntöönpanotoimenpiteitä.”;

d) lisätään uusi viides kohta, jolloin nykyisestä viidennestä kohdasta tulee kuudes kohta, seuraavasti:

”Unionin elinten ja laitosten perustamis- säädöksissä voidaan säätää erityisistä edellytyksistä ja menettelysäännöistä, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kannetta kyseisten elinten tai laitosten sellaisten säädösten johdosta, joiden tarkoituksena on tuottaa näitä henkilöitä koskevia oikeusvaikutuksia.”

215) Korvataan 231 artiklan toinen kohta seuraavasti: ”Tarpeelliseksi katsomissaan tapauksissa tuomioistuin toteaa, miltä osin mitättömäksi julistetun säädöksen vaikutuksia kuitenkin on pidettävä pysyvinä.”

216) Muutetaan 232 artikla seuraavasti:

a) lisätään ensimmäiseen kohtaan ilmaisen ”Euroopan parlamentti,” jälkeen ilmaisu ”Eurooppa-neuvosto,” sanan ”komissio” jälkeen sanat ”tai Euroopan keskuspankki”, korvataan sana ”komissio” edeltävä sana ”tai” pilkulla ja lisätään kohdan loppuun virke seuraavasti: ”Tätä artiklaa sovelletaan samoin edellytyksin unionin elimiin ja laitoksiin, jotka laiminlyövät ratkaisun tekemisen.”;

b) lisätään kolmanteen kohtaan sanan ”toimielin” jälkeen ilmaisu ”, elin tai laitos”;

c) poistetaan neljäs kohta.

217) Poistetaan 233 artiklan kolmas kohta.

218) Poistetaan 234 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdasta sanat ”tai EKP:n” ja poistetaan c alakohta. Lisätään artiklan loppuun kohta seuraavasti: ”Jos tällainen kysymys tulee esille kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa, joka koskee pidätettyä henkilöä, Euroopan unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa mahdollisimman pian.”

219) Korvataan 235 artiklassa oleva viittaus 288 artiklan toiseen kohtaan viittauksella 288 artiklan toiseen ja kolmanteen kohtaan.

220) Lisätään uusi 235 a artikla seuraavasti:

”235 a artikla

Unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu Eurooppa-neuvoston tai neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan nojalla antaman säädöksen laillisuudesta ainoastaan sen jäsenvaltion pyynnöstä, jota Eurooppa-neuvoston tai neuvoston toteamus koskee, ja yksinomaan kyseisessä artiklassa olevien menettelyä koskevien sääntöjen noudattamisen osalta.

Tämä pyyntö on esitettävä kuukauden kuluessa kyseisen toteamuksen sisältävän päätöksen tekemisestä. Tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä.”

221) Korvataan 236 artiklassa ilmaisu ”henkilöstösäännöissä määrätyn tai palvelussuhteen ehdoista johtuvin” ilmaisulla ”unionin virkamiehiin sovellettavista henkilöstösäännöistä ja unionin muuta henkilöstöä koskevista palvelussuhteen ehdoista johtuvin”.

222) Muutos ei koske suomenkielistä toisintoa.

223) Lisätään uusi 240 a ja 240 b artikla seuraavasti:

”240 a artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevien määräysten osalta eikä näiden määräysten nojalla hyväksytyjen säädösten osalta.

Tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta valvoa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 25 artiklan noudattamista ja ratkaista tämän sopimuksen 230 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitettuihin edellytyksiin vireille pannut kanteet, jotka koskevat luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle osoitetun, neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen V osaston 2 luvun nojalla tekemän,

rajoittavia toimenpiteitä sisältävän päätöksen laillisuuden tutkimista.

240 b artikla

Käyttäessään vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskeviin kolmannen osan IV osaston 4 ja 5 luvun määräyksiin liittyviä toimivaltuuksiaan Euroopan unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia jäsenvaltion poliisiviranomaisen tai muiden lainvalvontaviranomaisten toteuttamien toimien pätevyyttä tai oikeasuhteisuutta taikka antaa ratkaisua niiden velvollisuuksien suorittamisesta, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.”

224) Korvataan 241 artikla seuraavasti:

”241 artikla

Vaikka 230 artiklan viidennessä kohdassa mainittu määräaika on päättynyt, asianosainen voi riidassa, joka koskee unionin toimielimen, elimen tai laitoksen antamaa soveltamisalaltaan yleistä säädöstä, vaatia Euroopan unionin tuomioistuimessa 230 artiklan toisessa kohdassa mainitulla perusteella, että säädöstä ei sovelleta.”

225) Poistetaan 242 artiklan toisesta virkkeestä sana ”Yhteisön” ennen sanaa ”tuomioistuimen”.

226) Korvataan 245 artiklan toinen kohta seuraavasti:

”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen muuttaa perussäännön määräyksiä, lukuun ottamatta sen I osaston 64 artiklaa. Euroopan parlamentti ja neuvosto tekevät ratkaisunsa joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä ja komissiota kuultuaan tai komission ehdotuksesta ja unionin tuomioistuinta kuultuaan.”

EUROOPAN KESKUSPANKKI

227) Lisätään 4 a jakso ja 245 a artikla seuraavasti:

”4 A JAKSO

EUROOPAN KESKUSPANKKI

245 a artikla

1. Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän, jäljempänä ’EKPJ’. Euroopan keskuspankki ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joiden rahayksikkö on euro ja jotka muodostavat eurojärjestelmän, harjoittavat unionin rahapolitiikkaa.

2. Euroopan keskuspankin päätöksentekuelimet johtavat EKPJ:ää. EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. Se antaa mainitun tavoitteen saavuttamista rajoittamatta tukensa unionin yleiselle talouspolitiikalle myötävaikuttaakseen unionin tavoitteiden saavuttamiseen.

3. Euroopan keskuspankki on oikeushenkilö. Sillä on yksinoikeus antaa lupa euron liikkeeseen laskemiseen. Euroopan keskuspankki on riippumaton käyttäessään valtuuksiaan ja huolehtiessaan varainhoidostaan. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset kunnioittavat tätä riippumattomuutta.

4. Euroopan keskuspankki hyväksyy tehtäviensä toteuttamisen edellyttämät toimenpiteet 105–111 a ja 115 c artiklan mukaisesti sekä EKPJ:n ja EKP:n perussäännössä määrätyin edellytyksin. Mainittujen artiklojen mukaisesti ne jäsenvaltiot, joiden rahayksikkö ei ole euro, sekä näiden jäsenvaltioiden keskuspankit säilyttävät oman toimivaltansa rahapolitiikan alalla.

5. Euroopan keskuspankkia kuullaan sen toimivaltuuksiin kuuluvilla aloilla kaikista esityksistä unionin säädöksiksi sekä esityksistä kansallisen tason sääntelyksi, ja se voi antaa lausuntoja.”

228) Lisätään 245 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 112 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan lopussa ilmaisu ”kansallisten keskuspankkien pääjohtajat” ilmaisulla ”niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joiden rahayksikkö on euro,”;

b) poistetaan 2 kohdasta numerointi a ja b, jolloin nykyisestä a alakohdasta tulee ensimmäinen alakohta ja nykyisen b alakohdan kolmesta alakohdasta tulee kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta; korvataan toisen alakohdan ensimmäinen lause seuraavasti: ”Eurooppa-neuvosto nimittää määränemistöllä johtokunnan puheenjohtajaksi, varapuheenjohtajaksi ja muiksi jäseniksi neuvoston suosituksesta henkilöt,”.

229) Lisätään 245 c artikla, jonka sanamuoto otetaan 113 artiklasta.

TILINTARKASTUSTUOMIOISTUIN

230) Lisätään 246 artiklan alkuun sana ”Unionin” ja lisätään uusi toinen kohta seuraavasti:

”Tilintarkastustuomioistuimessa on yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Tilintarkastustuomioistuimen jäsenet hoitavat tehtäviänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.”

231) Muutetaan 247 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohta ja 4 kohdan ensimmäinen alakohta. Numeroidaan 2–9 kohta 1–8 kohdaksi;

b) korvataan 1 kohdaksi numeroidussa 2 kohdassa sana ”kotimaassaan” sanalla ”kotivaltiossaan”;

c) korvataan 3 kohdaksi numeroidussa 4 kohdassa sana ”he” sanoilla ”tilintarkastustuomioistuimen jäsenet”.

232) Korvataan 248 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”toimielinten” ilmaisulla ”elinten tai laitosten” ja ilmaisu ”toimielimen” ilmaisulla ”niiden”, 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”elimissä” ilmaisulla ”elimissä tai laitoksissa” sekä toisessa alakohdassa ilmaisu ”elinten” ilmaisulla ”elinten tai laitosten”.

UNIONIN SÄÄDÖKSET

233) Korvataan 2 luvun otsikko seuraavasti: UNIONIN SÄÄDÖKSET, HYVÄKSYMISENNETTELYT JA MUITA MÄÄRÄYKSIÄ

234) Lisätään 1 jakso ennen 249 artiklaa.

”1 JAKSO

UNIONIN SÄÄDÖKSET”

235) Muutetaan 249 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Käyttäessään unionin toimivaltaa toimielimet hyväksyvät asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä sekä antavat suosituksia ja lausuntoja.”;

b) korvataan neljäs kohta seuraavasti:

”Päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä.”

236) Lisätään uusi 249 a–249 d artiklat seuraavasti:

”249 a artikla

1. Tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaessa Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen, direktiivin tai päätöksen komission ehdotuksesta. Tämä menettely määritellään 251 artiklassa.

2. Perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa noudatetaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, kun Euroopan parlamentti hyväksyy asetuksen, direktiivin tai päätöksen neuvoston osallistuessa menettelyyn, tai kun vastaavasti neuvosto hyväksyy tällaisen säädöksen Euroopan parlamentin osallistuessa menettelyyn.

3. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksinä ovat ne, jotka hyväksytään mainitussa järjestyksessä.

4. Perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyt-

syttävät säädökset voidaan antaa jäsenvaltioiden ryhmän tai Euroopan parlamentin aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen tai Euroopan investointipankin pyynnöstä.

249 b artikla

1. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksessä voidaan siirtää komissiolle valta antaa muita kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä, soveltamisalaltaan yleisiä säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyyn säädöksen tiettyjä, muita kuin sen keskeisiä osia.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksissä määritellään nimenomaisesti tällaisen säädösvallan siirron tavoitteet, sisältö, soveltamisala ja kesto. Tietyn alan keskeisistä osista voidaan säätää vain lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävällä säädöksellä, eikä säädösvallan siirto voi näin ollen koskea näitä osia.

2. Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksissä vahvistetaan nimenomaisesti säädösvallan siirtoon liittyvät ehdot, jotka voivat olla seuraavat:

a) Euroopan parlamentti tai neuvosto voi päättää peruuttaa säädösvallan siirron;

b) säädösvallan siirron nojalla annettu säädös voi tulla voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei vastusta sitä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävissä säädöksessä asetetun määräjän kuluessa.

Euroopan parlamentti tekee a ja b alakohdassa sovellettaessa ratkaisunsa jäsentensä enemmistöllä ja neuvosto määräenemmistöllä.

3. Säädösvallan siirron nojalla annettavien säädösten nimikkeessä käytetään ilmaisua ”delegoitu”.

249 c artikla

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaiset toimenpiteet unionin oikeudellisesti

velvoittavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.

2. Jos unionin oikeudellisesti velvoittavat säädökset edellyttävät yhdenmukaista täytäntöönpanoa, kyseisillä säädöksillä siirretään täytäntöönpanovaltaa komissiolle tai, tietyissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 11 ja 13 artiklassa määrätyissä tapauksissa, neuvostolle.

3. Edellä 2 kohtaa sovellettaessa Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla etukäteen yleiset säännöt ja periaatteet, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä.

4. Täytäntöönpanosäädösten nimikkeessä käytetään lisäystä ”täytäntöönpano”.

249 d artikla

Neuvosto antaa suosituksia. Se tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta aina silloin, kun perussopimuksissa määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksen komission ehdotuksesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti aloilla, joilla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä. Komissio sekä perussopimuksissa määrätyissä erityistapauksissa Euroopan keskuspankki antavat suosituksia.”

SÄÄDÖSTEN HYVÄKSYMISMENETTELYT JA MUITA MÄÄRÄYKSIÄ

237) Lisätään 250 artiklan edelle 2 jakso, jonka otsikko on ”SÄÄDÖSTEN HYVÄKSYMISMENETTELYT JA MUITA MÄÄRÄYKSIÄ”.

238) Korvataan 250 artiklan 1 kohta seuraavasti:

”1. Jos neuvosto perussopimusten mukaan tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta, neuvosto saa muuttaa ehdotusta vain yksimielisesti lukuun ottamatta 251 artiklan 10 ja 13 kohdassa sekä 268 artiklassa, 270 a artik-

lassa, 272 artiklassa ja 273 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja tapauksia.”.

239) Muutetaan 251 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”tähän artiklaan” ilmaisulla ”tavalliseen lainsäätämisyjärjestykseen”;

b) korvataan 2 kohdan toinen ja kolmas alakohta sekä 3–7 kohta seuraavasti:

”Ensimmäinen käsittely

3. Euroopan parlamentti vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen neuvostolle.

4. Jos neuvosto hyväksyy Euroopan parlamentin kannan, säädös annetaan sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan parlamentin kannassa.

5. Jos neuvosto ei hyväksy Euroopan parlamentin kantaa, se vahvistaa ensimmäisen käsittelyn kantansa ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille.

6. Neuvosto antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan vahvistamiseen. Komissio antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen omasta kannastaan.

Toinen käsittely

7. Jos Euroopan parlamentti kolmen kuukauden kuluessa edellä tarkoitettua ilmoituksesta:

a) hyväksyy neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan tai ei ole ilmoittanut kantaansa, säädös katsotaan annetuksi neuvoston kannassa vahvistetussa muodossa;

b) hylkää jäsentensä enemmistöllä neuvoston ensimmäisen käsittelyn kannan, katsoaan, ettei säädöstä ole annettu;

c) ehdottaa jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia neuvoston ensimmäisen käsittelyn kantaan, tämä tarkistettu teksti toimitetaan neuvostolle sekä komissiolle, joka antaa lausunnon näistä tarkistuksista.

8. Jos neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä, kolmen kuukauden ku-

luessa Euroopan parlamentin tekemien tarkistusten vastaanottamisesta:

a) hyväksyy kaikki Euroopan parlamentin tekemät tarkistukset, säädös katsotaan annetuksi;

b) ei hyväksy kaikkia tarkistuksia, neuvoston puheenjohtaja kutsuu yhteisymmärryksessä Euroopan parlamentin puhemiehen kanssa kuuden viikon kuluessa koolle sovitteelukomitean.

9. Niistä tarkistuksista, joista komissio on antanut kielteisen lausunnon, neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti.

Sovittelu

10. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenten tai heidän edustajiensa määränemistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston toisessa käsittelyssä vahvistamien kantojen pohjalta kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.

11. Komissio osallistuu sovitteelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

12. Jollei sovitteelukomitea hyväksy yhteistä tekstiä kuuden viikon kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

Kolmas käsittely

13. Jos sovitteelukomitea hyväksyy yhteisen tekstin mainitussa määräajassa, Euroopan parlamentti ratkaisee annettujen äänten enemmistöllä ja neuvosto määränemistöllä kumpikin kuuden viikon kuluessa tuosta hyväksymisestä, annetaanko säädös yhteisen tekstin mukaisena. Jollei näin tehdä, katsotaan, ettei säädöstä ole annettu.

14. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tässä artiklassa määrättyä kolmen kuukauden määräaikaa pidennetään enintään yhdellä kuukaudella ja kuuden viikon määräaikaa enintään kahdella viikolla.

Erityismääräykset

15. Kun lainsäätämisyksityksessä hyväksyttävä säädös perussopimuksissa määrättyissä tapauksissa käsitellään tavallista lainsäätämisyksityksestä noudattaen jäsenvaltioiden ryhmän aloitteesta, Euroopan keskuspankin suosituksesta taikka unionin tuomioistuimen pyynnöstä, ei 2 kohtaa, 6 kohdan toista virkettä ja 9 kohtaa sovelleta.

Näissä tapauksissa Euroopan parlamentti ja neuvosto toimittavat komissiolle säädösehdotuksen sekä ensimmäisen ja toisen käsittelyn kantansa. Euroopan parlamentti tai neuvosto voi pyytää milloin tahansa menettelyn aikana komissiolta lausuntoa, jonka komissio voi myös antaa omasta aloitteestaan. Komissio voi myös tarpeelliseksi katsomissaan tapauksissa osallistua sovitteelukomitean työskentelyyn 11 kohdan mukaisesti.”

240) Kumotaan 252 artikla. Lisätään uusi 252 a artikla seuraavasti:

”252 a artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio neuvottelevat keskenään ja sopivat yhteisellä sopimuksella yhteistyössään sovellettavista menettelytavoista. Tätä varten ne voivat perussopimuksia noudattaen tehdä toimielinten välisiä sopimuksia, jotka voivat olla velvoittavia.”

241) Korvataan 253 artikla seuraavasti:

”253 artikla

Jollei perussopimuksissa määrätä annettavan säädöksen lajia, toimielimet valitsevat sen sovellettavien menettelyjen mukaisesti tapauskohtaisesti suhteellisuusperiaatetta noudattaen.

Säädökset perustellaan ja niissä viitataan perussopimuksissa määrättyihin ehdotuksiin, aloitteisiin, suosituksiin, pyyntöihin tai lausuntoihin.

Kun Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi annetaan ehdotus lainsäätämisyksityksessä,

järjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ne pidättyvät antamasta sellaista säädöstä, joka ei ole kyseiseen alaan sovellettavan lainsäätämisyjärjestyksen mukainen.”

242) Korvataan 254 artikla seuraavasti:

”254 artikla

1. Euroopan parlamentin puhemies ja neuvoston puheenjohtaja allekirjoittavat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, allekirjoittaa sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on antanut.

Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ne tulevat voimaan niissä säädettynä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdentenakymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

2. Muut kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset, jotka annetaan asetuksena, direktiivinä tai sellaisena päätöksenä, jolle ei ole osoitettu vastaanottajaa, allekirjoittaa sen toimielimen puheenjohtaja, joka ne on antanut.

Asetukset ja direktiivit, jotka on osoitettu kaikille jäsenvaltioille, sekä päätökset, joille ei ole osoitettu vastaanottajaa, julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ne tulevat voimaan niissä säädettynä päivänä tai, jollei voimaantulosta ole säädetty, kahdentenakymmenentenä päivänä siitä, kun ne on julkaistu.

Muut direktiivit sekä sellaiset päätökset, joille on osoitettu vastaanottaja, annetaan tiedoksi niille, joille ne on osoitettu, ja ne tulevat voimaan, kun ne on annettu tiedoksi.”

243) Lisätään uusi 254 a artikla seuraavasti:

”254 a artikla

1. Unionin toimielimet, elimet ja laitokset tukeutuvat tehtäviään hoitaessaan avoimeen, tehokkaaseen ja riippumattomaan eurooppalaiseen hallintoon.

2. Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksilla säännökset, joissa kunnioitetaan 283 artiklan nojalla vahvistettuja henkilöstösääntöjä ja palvelussuhteen ehtoja.”

244) 255 artiklasta tulee 16 a artikla edellä 28 kohdassa esitettyine muutoksineen.

245) Korvataan 256 artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”Neuvoston tai komission päätös, jossa määrätään” ilmaisulla ”Neuvoston, komission tai Euroopan keskuspankin säädös, jossa määrätään”.

NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

246) Lisätään uusi 3 luku ja uusi 256 a artikla, jolloin 3 luvusta tulee sen 1 jakso ja 4 luvusta sen 2 jakso, sekä numeroidaan 5 luku 4 luvuksi, seuraavasti:

”3 LUKU

UNIONIN NEUVOA-ANTAVAT ELIMET

256 a artikla

1. Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota avustavat talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea, joilla on neuvoantava tehtävä.

2. Talous- ja sosiaalikomitea muodostuu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden kansalaisyhteiskuntaa edustavien, erityisesti talous- ja yhteiskuntaelämän, kansalais-toiminnan, ammattialatoiminnan ja kulttuurin alan toimijoiden järjestöjen edustajista.

3. Alueiden komitea muodostuu alueellisten ja paikallisten julkisyhteisöjen edustajis-

ta, joilla on joko alueellisen tai paikallisen julkisyhteisön vaaleissa saatu valtuutus tai jotka ovat poliittisesti vastuussa vaaleilla valitulle elimelle.

4. Talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtävänsä täysin riippumattomina ja unionin yleisen edun mukaisesti.

5. Neuvosto tarkastelee näiden komiteoiden kokoonpanon luonnetta koskevia 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä säännöllisin väliajoin uudelleen unionin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja väestörakenteen kehityksen huomioon ottamiseksi. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta tätä koskevat päätökset.”

TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

247) Kumotaan 257 ja 261 artikla.

248) Korvataan 258 artiklan toinen ja kolmas kohta seuraavalla kohdalla:

”Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä päätöksellä.”

249) Muutetaan 259 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohdan ensimmäinen virke seuraavasti: ”Komitean jäsenet nimetään viideksi vuodeksi kerrallaan.”;

b) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Neuvosto tekee ratkaisunsa komissiota kuultuaan. Se voi hankkia lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja ja kansalaisyhteiskuntaa edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita unionin toiminta koskee.”

250) Korvataan 260 artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”kahdeksi vuodeksi” ilmaisulla ”kahdeksi ja puoleksi vuodeksi” ja lisätään kolmanteen kohtaan sanan ”neuvoston” edelle ilmaisu ”Euroopan parlamentin,”.

251) Muutetaan 262 artikla seuraavasti:

a) lisätään ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen kohtaan neuvostoa koskevan maininnan edelle Euroopan parlamenttia koskeva maininta;

b) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”Neuvoston tai komission on kuultava” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti, neuvosto tai komissio kuulevat”;

c) korvataan kolmannessa kohdassa ilmaisu ”Komitean ja sen erityisjaoston lausunnot” ilmaisulla ”Komitean lausunto”;

d) poistetaan neljäs kohta.

ALUEIDEN KOMITEA

252) Muutetaan 263 artikla seuraavasti:

a) poistetaan ensimmäinen kohta;

b) korvataan kolmas kohta, josta tulee toinen kohta, seuraavasti:

”Komitean kokoonpano vahvistetaan neuvoston komission ehdotuksesta tekemällä yksimielisellä päätöksellä.”;

c) poistetaan neljännen kohdan, josta tulee kolmas kohta, ensimmäisestä virkkeestä ilmaisu ”asianomaisten jäsenvaltioiden ehdotuksesta” ja korvataan sana ”neljäksi” sanalla ”viideksi”; korvataan neljännessä virkkeessä ilmaisu ”ensimmäisessä kohdassa” ilmaisulla ”256 a artiklan 2 kohdassa”;

d) poistetaan viimeinen kohta.

253) Korvataan 264 artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”kahdeksi vuodeksi” ilmaisulla ”kahdeksi ja puoleksi vuodeksi” ja lisätään kolmanteen kohtaan sanan ”neuvoston” edelle ilmaisu ”Euroopan parlamentin,”.

254) Muutetaan 265 artikla seuraavasti:

a) lisätään ensimmäiseen, toiseen, kolmanteen ja viimeiseen kohtaan neuvostoa koskevan maininnan edelle Euroopan parlamenttia koskeva maininta.

b) muutos ei koske suomenkielistä toisintoa;

c) poistetaan neljäs kohta.

EUROOPAN INVESTOINTIPANKKI

255) Korvataan 266 artiklan kolmannessa kohdassa ilmaisu ”komission pyynnöstä” il-

maisulla ”komission ehdotuksesta”, lisätään ilmaisun ”yksimielisesti” jälkeen ilmaisu ”erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen” ja korvataan ilmaisu ”perussäännön 4, 11 ja 12 artiklaa sekä 18 artiklan 5 kohtaa” sanalla ”perussääntöä”.

256) Korvataan 267 artiklan ensimmäisen kohdan b alakohdassa ilmaisu ”ovat tarpeen toteuttaessa yhteismarkkinoita asteittain” ilmaisulla ”jotka johtuvat sisämarkkinoiden toteuttamisesta tai toiminnasta”.

VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

257) Muutetaan 268 artikla seuraavasti:

a) poistetaan ensimmäisestä kohdasta ilmaisu ”, Euroopan sosiaalirahastoon liittyvät tulot ja menot mukaan luettuina,” ja muutetaan artiklan kolme kohtaa 1 kohdaksi;

b) korvataan toinen kohta seuraavasti: ”Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat unionin vuosittaisen talousarvion 272 artiklan mukaisesti.”;

c) lisätään uudet 2–6 kohta seuraavasti: ”2. Talousarvion otetaan vain kyseisen varainhoitovuoden menot 279 artiklassa tarkoitettuna asetuksen mukaisesti.

3. Talousarvion otettujen menojen toteuttaminen edellyttää, että ensin on annettu oikeudellisesti velvoittava unionin säädös, joka toimii oikeusperustana unionin toiminnalle ja vastaavan menon toteuttamiselle 279 artiklassa tarkoitettuna asetuksen mukaisesti, lukuun ottamatta siinä säädettyjä poikkeuksia.

4. Talousarvion kurinalaisuuden turvaamiseksi unioni ei anna sellaisia säädöksiä, joilla saattaa olla huomionarvoisia vaikutuksia talousarvioon, ellei se esitä vakuuksia sille, että näistä säädöksistä aiheutuvat menot voidaan rahoittaa unionin omilla varoilla ja 270 a artiklassa tarkoitettua monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

5. Talousarviota toteutetaan moitteettoman varainhoidon periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltiot ja unioni toimivat yhteistyössä var-

mistaakseen, että talousarvioon otetut määrärahat käytetään tämän periaatteen mukaisesti.

6. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta 280 artiklan mukaisesti.”

UNIONIN OMAT VARAT

258) Lisätään 269 artiklan edelle 1 luku ”UNIONIN OMAT VARAT”.

259) Muutetaan 269 artikla seuraavasti:

a) lisätään uusi ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Unioni huolehtii siitä, että sillä on tavoitteidensa saavuttamiseksi ja politiikkansa toteuttamiseksi tarvittavat varat.”;

b) korvataan viimeinen kohta seuraavilla kahdella kohdalla:

”Neuvosto hyväksyy erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksimielisesti päätöksen, jossa vahvistetaan unionin omien varojen järjestelmää koskevat säännökset. Tässä yhteydessä neuvosto voi ottaa käyttöön uusia omien varojen luokkia tai poistaa olemassa olevan luokan. Tämä päätös tulee voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Neuvosto vahvistaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella unionin omien varojen järjestelmää koskevat täytäntöönpanotoimenpiteet siltä osin kuin siitä säädetään kolmannen kohdan nojalla hyväksytyssä päätöksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.”

260) Kumotaan 270 artikla.

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS

261) Lisätään uusi 2 luku ja uusi 270 a artikla seuraavasti:

”2 LUKU

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS*270 a artikla*

1. Monivuotisella rahoituskehyksellä pyritään takaamaan, että unionin menot kehittyvät hallitusti sen käytettävissä olevien omien varojen rajoissa.

Monivuotinen rahoituskehys vahvistetaan vähintään viiden vuoden jaksolle.

Unionin vuotuinen talousarvio laaditaan monivuotista rahoituskehystä noudattaen.

2. Neuvosto antaa erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen asetuksen, jossa vahvistetaan monivuotinen rahoituskehys. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän.

Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan neuvosto voi ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua asetusta antaessaan tehdä ratkaisunsa määränemmistöllä.

3. Rahoituskehyksessä vahvistetaan vuotuiset enimmäismäärät maksusitoumusmäärärahoille menoluokittain ja vuotuinen enimmäismäärä maksuumäärärahoille. Menoluokien lukumäärä on rajoitettu, ja ne vastaavat unionin keskeisiä toiminta-aloja.

Rahoituskehyksessä määrätään kaikista muistakin toimenpiteistä, jotka ovat hyödyksi vuotuisen talousarviomenettelyn moitteettomalle toteuttamiselle.

4. Jos uuden rahoituskehyksen vahvistavaa neuvoston asetusta ei ole annettu edellisen rahoituskehyksen voimassaolon päättyessä, jatketaan päättyneen rahoituskehyksen viimeistä vuotta koskevien enimmäismäärien ja muiden toimenpiteiden voimassaoloa, kunnes säädös on annettu.

5. Rahoituskehyksen vahvistamiseen johtavan menettelyn aikana Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio toteuttavat kaikki tar-

vittavat toimenpiteet helpottaakseen vahvistamista.”»

UNIONIN VUOTUINEN TALOUSARVIO

262) Lisätään 270 a artiklan jälkeen 3 luku ”UNIONIN VUOTUINEN TALOUSARVIO”.

263) Lisätään 270 b artikla, jonka sanamuoto otetaan 272 artiklan 1 kohdasta.

264) 271 artiklasta tulee uusi 273 a artikla jäljempänä 267 kohdassa esitettyine muutoksineen.

265) 272 artiklan 1 kohdasta tulee 270 b artikla ja 272 artiklan 2–10 kohta korvataan seuraavasti:

”272 artikla

Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen unionin vuotuisen talousarvion seuraavien määräysten mukaisesti.

1. Kukin toimielin, Euroopan keskuspankia lukuun ottamatta, laatii 1 päivään heinäkuuta mennessä ennakoarvion seuraavan varainhoitovuoden menoistaan. Komissio kokoaa nämä ennakoarviot talousarvioesitykseen, joka voi sisältää edellä mainituista poikkeavia arvioita.

Talousarvioesityksessä on arvio tuloista ja arvio menoista.

2. Komissio tekee talousarvioesityksen sisältävän ehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 1 päivänä syyskuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jota esitys koskee.

Komissio voi muuttaa talousarvioesitystä menettelyn aikana 5 kohdassa tarkoitettua sovittelevan komitean koollekutsumiseen saakka.

3. Neuvosto vahvistaa kantansa talousarvioesitykseen ja ilmoittaa sen Euroopan parlamentille viimeistään 1 päivänä lokakuuta sitä varainhoitovuotta edeltävänä vuonna, jo-

ta esitys koskee. Neuvosto antaa Euroopan parlamentille perusteellisen selvityksen niistä perusteista, jotka ovat johtaneet neuvoston kannan vahvistamiseen.

4. Jos Euroopan parlamentti 42 päivän kuluessa edellä tarkoitetusta ilmoituksesta:

a) hyväksyy neuvoston kannan, talousarvio hyväksytään;

b) ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarvio katsotaan hyväksytyksi;

c) tekee jäsentensä enemmistöllä tarkistuksia, tämä tarkistettu esitys toimitetaan neuvostolle ja komissiolle. Euroopan parlamentin puhemies kutsuu yhteisymmärryksessä neuvoston puheenjohtajan kanssa viipymättä sovittelukomitean koolle. Sovittelukomitea ei kuitenkaan kokoontu, jos neuvosto 10 päivän kuluessa tarkistetun esityksen toimittamisesta ilmoittaa hyväksyvänsä kaikki Euroopan parlamentin esittämät tarkistukset.

5. Sovittelukomiteassa kokoontuvat neuvoston jäsenet tai heidän edustajansa sekä yhtä monta Euroopan parlamenttia edustavaa jäsentä; komitean tehtävänä on neuvoston jäsenen tai heidän edustajiensa määränemmistöllä sekä Euroopan parlamenttia edustavien jäsenten enemmistöllä päästä sopimukseen yhteisestä tekstistä Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen pohjalta 21 päivän kuluessa siitä, kun se on kutsuttu koolle.

Komissio osallistuu sovittelukomitean työskentelyyn ja tekee tarpeelliset aloitteet edistääkseen Euroopan parlamentin ja neuvoston kantojen lähenemistä.

6. Jos sovittelukomitea pääsee 5 kohdassa tarkoitettussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, Euroopan parlamentilla ja neuvostolla on kummallakin yhteisymmärryksen saavuttamispäivästä lukiin 14 päivää aikaa hyväksyä yhteinen teksti.

7. Jos 6 kohdassa tarkoitettussa 14 päivän määräajassa:

a) sekä Euroopan parlamentti että neuvosto hyväksyvät yhteisen tekstin tai eivät ole tehneet ratkaisuaan taikka jos jompikumpi toi-

mielin hyväksyy yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi yhteisen tekstin mukaisena, tai

b) sekä Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä että neuvosto hylkäävät yhteisen tekstin tai jos jompikumpi toimitteihin hylkää yhteisen tekstin ja toinen ei ole tehnyt ratkaisuaan, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

c) Euroopan parlamentti jäsentensä enemmistöllä hylkää yhteisen tekstin, mutta neuvosto hyväksyy sen, komissio tekee uuden talousarvioesityksen, tai

d) Euroopan parlamentti hyväksyy yhteisen tekstin, mutta neuvosto hylkää sen, Euroopan parlamentti voi 14 päivän kuluessa tästä hylkäämispäivästä jäsentensä enemmistöllä ja kolmella viidesosalla annetuista äänistä päättää vahvistaa kaikki 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettut tarkistukset tai osan niistä. Jos jotakin Euroopan parlamentin tarkistusta ei vahvisteta, sovittelukomiteassa hyväksytty kanta budjettikohtaan, johon kyseinen tarkistus on tehty, pysyy voimassa. Talousarvio katsotaan lopullisesti hyväksytyksi tämän mukaisesti.

8. Jos sovittelukomitea ei pääse 5 kohdassa tarkoitettussa 21 päivän määräajassa yhteisymmärrykseen yhteisestä tekstistä, komissio tekee uuden talousarvioesityksen.

9. Kun tässä artiklassa määrätty menettely on saatettu päätökseen, Euroopan parlamentin puhemies toteaa talousarvion lopullisesti hyväksytyksi.

10. Kukin toimitteihin käyttää tästä artiklasta johtuvia toimivaltuuksiaan noudattaen perussopimuksia ja niiden nojalla annettuja säädöksiä, erityisesti niitä, jotka koskevat unionin omia varoja taikka tulojen ja menojen tasapainoa.”

266) Muutetaan 273 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”käsitelty loppuun” ilmaisulla ”lopullisesti hyväksytty”, poistetaan ilmaisu ”tai kunkin muun jaottelun” ja korvataan virkkeen loppuosa ”joka on enintään yksi kahdestoistaosa edellisen varainhoitovuoden ta-

lousarvioon avatuista määrärahoista; komissio saa näin kuitenkin käyttää vain määrän, joka on enintään yksi kahdestoistaosa valmisteltavana olevaan talousarvioesitykseen otetuista määrärahoista” ilmaisulla ”joka on enintään yksi kahdestoistaosa kyseessä olevaan lukuun edellisen varainhoitovuoden talousarviossa merkityistä määrärahoista; tämä määrä voi kuitenkin olla enintään yksi kahdestoistaosa talousarvioesityksessä vastaavaan lukuun otetuista määrärahoista.”;

b) lisätään toiseen kohtaan ilmaisun ”Neuvosto voi määräenemmistöllä” jälkeen ilmaisu ”komission ehdotuksesta”, sanan ”antaa” jälkeen ilmaisu ”279 artiklan nojalla annetun asetuksen mukaisesti” ja kohdan loppuun virke ”Neuvosto ilmoittaa päätöksestä välittömästi Euroopan parlamentille.”;

c) poistetaan kolmas kohta;

d) korvataan viimeinen kohta seuraavasti:

”Toisessa kohdassa tarkoitettussa päätöksessä vahvistetaan määrärahoja koskevat, tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat toimenpiteet noudattaen 269 artiklassa tarkoitettuja säädöksiä.

Päätös tulee voimaan 30 päivän kuluttua sen tekemisestä, jollei Euroopan parlamentti tämän ajan kuluessa päättä pienentää näitä menoja jäsentensä enemmistöllä tekemällään ratkaisulla.”

267) Lisätään 273 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 271 artiklasta muutettuna seuraavasti:

a) poistetaan ensimmäinen kohta;

b) poistetaan kolmannesta kohdasta, josta tulee toinen kohta, sana ”tarvittaessa”;

c) korvataan viimeisessä kohdassa ilmaisu ”neuvoston, komission ja yhteisön tuomioistuimen” ilmaisulla ”Eurooppa-neuvoston, neuvoston, komission ja Euroopan unionin tuomioistuimen”.

TALOUSARVION TOTEUTTAMINEN JA VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMINEN

268) Lisätään 274 artiklan edelle 4 luku ”TALOUSARVION TOTEUTTAMINEN JA VASTUUVAPAUDEN MYÖNTÄMINEN” ja muutetaan 274 artikla seuraavasti:

a) korvataan ensimmäisen kohdan alussa ilmaisu ”Komissio toteuttaa talousarviota” ilmaisulla ”Komissio toteuttaa talousarviota yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa”;

b) korvataan toinen kohta seuraavasti:

”Asetuksessa vahvistetaan jäsenvaltioiden valvonta- ja tilintarkastusvelvoitteet talousarvion toteuttamisessa sekä niistä johtuvat tehtävät. Siinä vahvistetaan myös kunkin toimielimen tehtävät sekä erityissäännöt, joiden mukaisesti ne osallistuvat omien menojensa toteuttamiseen.”

269) Korvataan 275 artiklassa ilmaisu ”neuvostolle ja Euroopan parlamentille” ilmaisulla ”Euroopan parlamentille ja neuvostolle”. Lisätään uusi toinen kohta seuraavasti:

”Komissio esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle myös unionin varoja koskevan arviointikertomuksen, joka perustuu erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston 276 artiklan nojalla antamien huomautusten perusteella toteutetuista toimista saavutettuihin tuloksiin.”

270) Korvataan 276 artiklan 1 kohdassa ilmaisu ”275 artiklassa tarkoitettut tilit ja taseen,” ilmaisulla ”275 artiklassa tarkoitettut tilit, taseen ja arviointikertomuksen,”.

YHTEISET VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

271) Lisätään 277 artiklan edelle 5 luku ”YHTEISET MÄÄRÄYKSET”.

272) Korvataan 277 artikla seuraavasti:

”277 artikla

Monivuotinen rahoituskehys ja vuotuinen talousarvio laaditaan euroissa.”

273) Muutetaan 279 artikla seuraavasti:

a) korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat asetuksilla tavallista lainsäätämismenettelyä noudattaen ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan:

a) varainhoitosäännöt, joissa vahvistetaan varsinkin talousarvion laatimista ja toteuttamista sekä tilinpäätöksen esittämistä ja tilintarkastusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt;

b) säännöt, joilla järjestetään taloushallinnon henkilöstön ja erityisesti tulojen ja menojen hyväksyjien ja tilinpitäjien toiminnan valvonta.”

b) poistetaan 2 kohdasta sana ”yksimielisesti” ja korvataan ilmaisu ”Euroopan parlamenttia kuultuaan ja tilintarkastustuomioistuimen lausunnon saatuaan” ilmaisulla ”Euroopan parlamenttia ja tilintarkastustuomioistuinta kuultuaan”.

274) Lisätään uudet 279 a ja b artikla seuraavasti:

”279 a artikla

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio huolehtivat siitä, että käytettävissä on varoja, joiden avulla unioni voi täyttää oikeudelliset velvoitteensa kolmansia osapuolia kohtaan.

279 b artikla

Euroopan parlamentin puhemiehen sekä neuvoston ja komission puheenjohtajien säännöllisiä tapaamisia järjestetään komission aloitteesta tässä luvussa tarkoitettujen talousarviomenettelyjen yhteydessä. Puhemies ja puheenjohtajat toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet johtamiensa toimielinten kantojen sovitteluksi ja lähentämiseksi, jotta tämän osaston määräysten täytäntöönpano helpottuisi.”

PETOSTEN TORJUNTA

275) Lisätään 280 artiklan edelle 6 luku ”PETOSTEN TORJUNTA”.

276) Muutetaan 280 artikla seuraavasti:

a) lisätään 1 kohdan loppuun ilmaisu seuraavasti: ”... sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.”;

b) lisätään 4 kohtaan sanan ”jäsenvaltioissa” jälkeen ilmaisu ”... sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.” sekä poistetaan ilmaisu ”tämän sopimuksen” ja viimeinen virke.

TIIVIIMPI YHTEISTYÖ

277) Lisätään 280 artiklan jälkeen III osasto ”TIIVIIMPI YHTEISTYÖ”.

278) Lisätään 280 a–i artikla seuraavassa esitetyllä tavalla. Nämä korvaavat yhdessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan kanssa nykyisen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 27 a–27 e artiklan, 40–40 b artiklan sekä 43–45 artiklan sekä Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 11 ja 11 a artiklan.

”280 a artikla

Tiiviimmässä yhteistyössä on noudatettava perussopimuksia ja unionin oikeutta.

Tiiviimpi yhteistyö ei saa haitata sisämarkkinoita eikä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Se ei saa luoda esteitä tai aiheuttaa syrjintää jäsenvaltioiden välisessä kaupankäynnissä eikä vääristää niiden välistä kilpailua.

280 b artikla

Tiiviimmässä yhteistyössä kunnioitetaan niiden jäsenvaltioiden toimivaltaa, oikeuksia ja velvoitteita, jotka eivät osallistu siihen. Viimeksi mainitut eivät estä yhteistyöhön osallistuvia valtioita toteuttamasta yhteistyötä.

280 c artikla

1. Tiiviimpään yhteistyöhön voivat sitä aloitettaessa liittyä kaikki jäsenvaltiot edellyttäen, että ne täyttävät siihen luvan antamista koskevassa päätöksessä vahvistetut mahdolliset osallistumisehdot. Ne voivat myös milloin tahansa liittyä siihen edellyttäen, että ne mainittujen ehtojen lisäksi noudattavat yhteistyön yhteydessä jo annettuja sääntöjä.

Komissio ja tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot pyrkivät edistämään mahdollisimman monen jäsenvaltion osallistumista yhteistyöhön.

2. Komissio ja tarvittaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tiedottavat Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti tiiviimmän yhteistyön kehityksestä.

280 d artikla

1. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön jollakin perussopimuksissa tarkoitettulla alalla, yksinomaisen toimivallan piiriin kuuluvia aloja ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa lukuun ottamatta, esittävät asiasta komissiolle pyynnön, jossa ne täsmentävät suunnitellun yhteistyön soveltamisalan ja tavoitteet. Komissio voi tehdä asiasta ehdotuksen neuvostolle. Jos komissio ei tee ehdotusta, se ilmoittaa asianomaisille jäsenvaltioille perustelunsa.

Neuvosto antaa komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan luvan toteuttaa ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettua tiiviimpää yhteistyötä.

2. Jäsenvaltiot, jotka haluavat aloittaa keskenään tiiviimmän yhteistyön yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla, esittävät asiasta pyynnön neuvostolle. Pyyntö toimitetaan unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, joka antaa lausunnon siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa, sekä komissiolle, joka antaa lausunnon erityisesti siitä, sopiiko suunniteltu tiiviimpi yhteistyö yhteen unionin muiden politiikkojen kanssa. Pyyntö annetaan tiedoksi myös Euroopan parlamentille.

Neuvosto tekee yksimielisesti päätöksen, jolla annetaan lupa toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä.

280 e artikla

Kaikki neuvoston jäsenet voivat osallistua asioiden käsittelyyn, mutta äänestykseen osallistuvat vain tiiviimpään yhteistyöhön

osallistuvia jäsenvaltioita edustavat neuvoston jäsenet.

Yksimielisyyteen vaaditaan ainoastaan osallistuvien jäsenvaltioiden edustajien äänet.

Kyseisten neuvoston jäsenten määränemistä määrätty 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

280 f artikla

1. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua jollakin 280 d artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle ja komissiolle.

Neljän kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta komissio vahvistaa tuon jäsenvaltion osallistumisen. Se toteaa tarvittaessa, että osallistumisehdot täyttyvät, ja hyväksyy siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiselle.

Jos komissio kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan pyynnön uutta käsitelyä varten. Tämän määräajan kuluttua se käsittelee pyynnön uudelleen toisessa alakohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen. Jos komissio katsoo, että osallistumisehdot eivät vielääkään täyty, asianomainen jäsenvaltio voi saattaa asian neuvoston käsiteltäväksi, jolloin tämä tekee ratkaisun pyynnön johdosta. Neuvosto tekee ratkaisunsa 280 e artiklan mukaisesti. Se voi komission ehdotuksesta hyväksyä myös toisessa alakohdassa tarkoitettua siirtymätoimenpiteet.

2. Jäsenvaltio, joka haluaa osallistua yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jo aloitettuun tiiviimpään yhteistyöhön, ilmoittaa aikomuksestaan neuvostolle, unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle ja komissiolle.

Neuvosto vahvistaa asianomaisen jäsenvaltion osallistumisen unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa kuultaan ja todettuaan tarvittaessa, että osallis-

tumisehdot täyttyvät. Neuvosto voi unionin korkean edustajan ehdotuksesta hyväksyä myös siirtymätoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tiiviimmän yhteistyön yhteydessä jo annettujen säädösten soveltamiseksi. Jos neuvosto kuitenkin katsoo, että osallistumisehdot eivät täyty, se ilmoittaa näiden ehtojen täyttämiseksi toteutettavat toimenpiteet ja asettaa määräajan osallistumispyynnön uutta käsittelyä varten.

Tätä kohtaa sovellettaessa neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti ja 280 e artiklan mukaisesti.

280 g artikla

Tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta aiheutuvista muista kuin toimielinten hallintomenoista vastaavat yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot, jollei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.

280 h artikla

1. Kun jossakin perussopimusten määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti, neuvosto voi 280 e artiklassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa määränemmistöllä.

2. Kun jossakin perussopimusten määräyksessä, jota voidaan soveltaa tiiviimpään yhteistyöhön, määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksiä erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, neuvosto voi 280 e artiklassa tarkoitettuja menettelysääntöjä noudattaen yksimielisesti tehdä päätöksen, jonka mukaan se tekee ratkaisunsa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan parlamenttia kuultuaan.

3. Mitä 1 ja 2 kohdassa määrätään, ei sovelleta päätöksiin, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.

280 i artikla

Neuvosto ja komissio varmistavat, että tiiviimmän yhteistyön alalla toteutetut toimet ovat johdonmukaisia keskenään ja sopivat yhteen unionin politiikkojen kanssa, ja ne toimivat tätä varten yhteistyössä.”

YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU-MÄÄRÄYKSET

279) Numeroidaan kuudes osa seuraavasti: ”SEITSEMÄS OSA”.

280) Kumotaan 281, 293, 305 ja 314 artikla. Korvataan 286 artikla 16 b artiklalla.

281) Lisätään 282 artiklan loppuun virke seuraavasti: ”Toimielinten toimintaan liittyvissä kysymyksissä unionia kuitenkin edustaa kukin toimielin itse hallinnollisen riippumattomuutensa puitteissa.”

282) Korvataan 283 artiklan alussa ilmaisu ”Neuvosto vahvistaa määränemmistöllä komission ehdotuksesta ja kuultuaan” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja kuultuaan” ja korvataan lopussa sanat ”yhteisön muuta henkilöstöä” sanoilla ”unionin muuta henkilöstöä”.

283) Korvataan 288 artiklan kolmas kohta seuraavasti:

”Poiketen siitä, mitä toisessa kohdassa määrätään, Euroopan keskuspankki korvaa pankin itsensä tai sen henkilöstön tehtäviään suorittaessaan aiheuttaman vahingon jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.”

284) Lisätään 290 artiklaan sanan ”vahvistaa” jälkeen sana ”asetuksilla”.

285) Poistetaan 291 artiklasta ilmaisu ”, Euroopan rahapoliittista instituuttia”.

286) 294 artiklasta tulee 48 a artikla.

287) Muutetaan 299 artikla seuraavasti:

a) poistetaan 1 kohta. 2 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ja 3–6 kohdasta tulee 311 a artikla jäljempänä 293 kohdassa esitettyine muutoksineen.

2 kohtaa ei numeroida;

b) poistetaan ensimmäisestä kohdasta sana ”kuitenkin”, korvataan ilmaisu ”Ranskan mententakaisen departementtien” ilmaisulla ”Guadeloupen, Ranskan Guayanen, Martiniquen, Réunionin, Saint Barthélemy, Saint Martinin” ja lisätään kohdan loppuun virke seuraavasti: ”Kun neuvosto hyväksyy nämä erityistoimenpiteet erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.”;

c) korvataan toinen kohta seuraavasti: ”Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden koskevat erityisesti tulli- ja kauppapolitiikkaa, veropolitiikkaa, tullittomia alueita, maatalous- ja kalastuspolitiikkaa, raaka-aineiden ja välttämättömien kulutustavaroitten toimittamiseksi, valtiontukia sekä edellytyksiä rakennusrahastoihin ja laaja-alaisiin yhteisön ohjelmiin osallistumiselle.”;

d) korvataan kolmannessa alakohdassa oleva viittaus toiseen alakohtaan viittauksella ensimmäiseen kohtaan.

288) Korvataan 300 artikla 188 n artiklalla, 301 artikla 188 k artiklalla sekä 302, 303 ja 304 artikla 188 p artiklalla.

289) Korvataan 308 artikla seuraavasti:

”308 artikla

1. Jos jokin unionin toimi osoittautuu perussopimuksissa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi tarpeelliseksi perussopimuksissa määritellyillä politiikan aloilla eikä niissä ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto antaa aiheelliset säännökset yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan. Kun neuvosto antaa kyseiset säännökset erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen, se tekee ratkaisunsa samoin yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

2. Komissio tiedottaa tähän artiklaan perustuvista ehdotuksista kansallisille parlamentteille Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toissijaisuusperiaatteen valvontaa koskevan menettelyn yhteydessä.

3. Tähän artiklaan perustuvat toimenpiteet eivät voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista niissä tapauksissa, joissa se ei perussopimusten mukaan ole mahdollista.

4. Tätä artiklaa ei voida käyttää perustana yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvan tavoitteen saavuttamiseksi, ja tämän artiklan soveltamisessa noudatetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 25 b artiklan toisessa kohdassa asetettuja rajoja.”.

290) Lisätään uusi 308 a artikla seuraavasti:

”308 a artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 7 kohtaa ei sovelleta seuraaviin artikloihin:

- 269 artiklan kolmas ja neljäs kohta,
- 270 a artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta,
- 308 artikla, ja
- 309 artikla.”

291) Korvataan 309 artikla seuraavasti:

”309 artikla

Sovellettaessa tiettyjen unionin jäsenyydestä johtuvien oikeuksien pidättämistä koskevaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaa asianomaista jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston jäsen tai neuvoston jäsen ei osallistu äänestykseen eikä tuota jäsenvaltiota oteta huomioon määriteltäessä mainitun artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden kolmasosaa tai neljää viidesosaa. Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä mainitun artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen päätösten tekemistä.

Tehtäessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja päätöksiä määränemmistö määräytyy tämän sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Kun äänioikeuden pidättämisestä on tehty päätös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaisesti ja neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä perussopimusten jonkin määräyksen perusteella, määränemmistö määräytyy tämän sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti tai, neuvoston toimiessa komission tai unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksesta, 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Sovellettaessa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaa Euroopan parlamentti tekee ratkaisunsa kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä, jotka edustavat sen jäsenten enemmistöä.”

292) 310 artiklasta tulee 188 m artikla.

293) Kumotaan 311 artikla. Lisätään 311 a artikla, jonka sanamuoto otetaan 299 artiklan 2 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ja 3–6 kohdasta, muutettuna seuraavasti:

a) numeroidaan 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta 1–5 kohdaksi ja lisätään artiklan alkuun uusi johdantolause seuraavasti:

”Sovelletaan perussopimusten alueellista soveltamisalaa koskevien Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 49 c artiklan määräysten lisäksi seuraavia määräyksiä:”;

b) korvataan 1 kohdaksi numeroidun 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”Ranskan merentakaisiin departementteihin” ilmaisulla ”Guadeloupeen, Ranskan Guayanaan, Martiniqueen, Réunioniin, Saint Barthélemyyn, Saint Martiniin” ja lisätään loppuun ilmaisu ”299 artiklan mukaisesti.”;

c) poistetaan 2 kohdaksi numeroidun 3 kohdan alusta ilmaisu ”Tämän sopimuksen” ja jäljempänä oleva ilmaisu ”tämän sopimuksen”;

d) korvataan 5 kohdaksi numeroidussa 6 kohdassa johdantolause ”Poiketen siitä, mitä edellä olevissa kohdissa määrätään, noudate-

taan seuraavaa:” johdantolauseella ”Poiketen siitä, mitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 37 artiklassa ja tämän artiklan 1–4 kohdassa määrätään, noudatetaan seuraavaa:”;

e) lisätään artiklan loppuun uusi kohta seuraavasti:

”6. Eurooppa-neuvosto voi asianomaisen jäsenvaltion aloitteesta tehdä päätöksen, jolla muutetaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettun Tanskan, Ranskan tai Alankomaiden maan tai alueen asemaa unioniin nähden. Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti komissiota kuultuaan.”

294) Poistetaan 313 artiklaa edeltävä otsikko ”LOPPUMÄÄRÄYKSET”

295) Lisätään 313 a artikla:

”313 a artikla

Tähän sopimukseen sovelletaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 53 artiklan määräyksiä.”

LOPPUMÄÄRÄYKSET

3 artikla

Tämä sopimus on tehty rajoittamattomaksi ajaksi.

4 artikla

1. Tähän sopimukseen liitetty pöytäkirja n:o 1 sisältää Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamisopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimukseen liitettyihin pöytäkirjoihin tehdyt muutokset.

2. Tähän sopimukseen liitetty pöytäkirja n:o 2 sisältää Euroopan atomienergiayhteisön perustamisopimukseen tehdyt muutokset.

5 artikla

1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamisopimuksen artiklat, jaksot, luvut, osat ja osat, sellaisina kuin ne ovat tällä sopimuksella muutettui-

na, numeroidaan uudelleen tämän sopimuksen liitteenä olevien vastaavuustaulukoiden mukaisesti; liite on erottamaton osa tätä sopimusta.

2. Viittaukset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa oleviin artikloihin, jaksoihin, lukuihin, osastoihin ja osiin samoin kuin viittaukset niiden välillä mukautetaan 1 kohdan mukaisesti, ja viittaukset mainittujen artiklojen kohtiin ja alakohtiin, sellaisina kuin ne ovat tämän sopimuksen tietyillä määräyksillä uudelleen numeroituina tai uudelleen järjestettyinä, mukautetaan mainittujen määräysten mukaisesti.

Muihin unionin perustana oleviin muihin sopimuksiin ja primaarioikeuden asiakirjoihin sisältyvät viittaukset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen artikloihin, jaksoihin, lukuihin, osastoihin ja osiin mukautetaan 1 kohdan mukaisesti. Viittaukset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen johdanto-osan kappaleisiin tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artiklojen kohtiin tai alakohtiin, sellaisina kuin ne ovat tällä sopimuksella uudelleen numeroituina tai uudelleen järjestettyinä, mukautetaan tämän sopimuksen mukaisesti.

Nämä mukautukset koskevat tapauksen mukaan myös tapauksia, joissa kyseinen määräys on kumottu.

3. Muissa asiakirjoissa tai säädöksissä olevat viittaukset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen johdanto-osan kappaleisiin, artikloihin, jaksoihin, lukuihin, osastoihin ja osiin, sellaisina kuin ne ovat muutettuina täl-

lä sopimuksella, katsotaan viittauksiksi mainittujen sopimusten johdanto-osan kappaleisiin, artikloihin, jaksoihin, lukuihin, osastoihin ja osiin, sellaisina kuin ne ovat uudelleen numeroituina 1 kohdan mukaisesti, sekä vastaavasti mainittujen artiklojen kohtiin tai alakohtiin, sellaisina kuin ne ovat tämän sopimuksen tietyillä määräyksillä uudelleen numeroituina tai uudelleen järjestettyinä.

6 artikla

1. Korkeat sopimuspuolet ratifioivat tämän sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Ratifioimiskirjat talletetaan Italian tasavallan hallituksen huostaan.

2. Tämä sopimus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009, jos kaikki ratifioimiskirjat on talletettu siihen mennessä, tai muussa tapauksessa viimeisen ratifioimiskirjan tallettamista seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä.

7 artikla

Tämä sopimus, jonka nimi on Lissabonin sopimus, ja joka on laadittu yhtenä kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jonka jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen, talletetaan Italian tasavallan hallituksen arkistoon, ja tämä hallitus toimittaa oikeaksi todistetun jäljennöksen siitä muiden allekirjoittajavaltioiden hallituksille.

TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Съставено в Лисабон на тринадесети декември две хиляди и седма година.

Hecho en Lisboa, el trece de diciembre de dos mil siete.

V Lisabonu dne třináctého prosince dva tisíce sedm.

Udfærdiget i Lissabon den trettende december to tusind og syv.

Geschehen zu Lissabon am dreizehnten Dezember zweitausendsieben.
Kahe tuhanda seitsmenda aasta detsembrikuu kolmeteistkümnendal päeval Lissabonis.
Έγινε στη Λισσαβόνα, στις δέκα τρεις Δεκεμβρίου δύο χιλιάδες επτά.
Done at Lisbon on the thirteenth day of December in the year two thousand and seven.
Fait à Lisbonne, le treize décembre deux mille sept.
Arna dhéanamh i Liospóin, an tríú lá déag de Nollaig sa bhliain dhá mhíle a seacht.
Fatto a Lisbona, addì tredici dicembre duemilasette.
Lisabonā, divtūkstoš septītā gada trīspadsmitajā decembrī.
Priimta Lisabonoje du tūkstančiai septintųjų metų gruodžio tryliką dieną.
Kelt Lisszabonban, a kétezer-hetedik év december tizenharmadik napján.
Magħmul f'Lisbona, fit-tlethax-il jum ta' Diċembru tas-sena elfejn u sebgha.
Gedaan te Lissabon, de dertiende december tweeduizend zeven.
Sporządzono w Lizbonie dnia trzynastego grudnia roku dwa tysiące siódmego.
Feito em Lisboa, em treze de Dezembro de dois mil e sete.
Întocmit la Lisabona la treisprezece decembrie două mii Șapte.
V Lisabone dňa trinásteho decembra dvetisíc sedem.
V Lizboni, dne trinajstega decembra leta dva tisoč sedem.
Tehty Lissabonissa kolmantentoista päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattaseitsemän.
Som skedde i Lissabon den trettonde december tjugohundrasju.
Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen
Pour Sa Majesté le Roi des Belges
Für Seine Majestät den König der Belgier

„Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.”

«Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.»

„Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.“

За Правителството на Република България

Za prezidenta České republiky

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning

Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi Presidendi nimel

Thar ceann Uachtarán na hÉireann

For the President of Ireland

Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας

Por Su Majestad el Rey de España

Pour le Président de la République française

Per il Presidente della Repubblica italiana

Για τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Latvijas Republikas Valsts prezidenta vārdā

Lietuvos Respublikos Prezidento vardu

Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg

A Magyar Köztársaság Elnöke részéről

Għall-President ta' Malta

Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden

Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich

Za Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Pelo Presidente da República Portuguesa

Pentru Președintele României

Za predsednika Republike Slovenije

Za prezidenta Slovenskej republiky

Suomen Tasavallan Presidentin puolesta

För Republiken Finlands President

För Konungariket Sveriges regering

For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

PÖYTÄKIRJAT

A. EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN JA TIETYILTÄ OSIN EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT

PÖYTÄKIRJA

KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ASEMASTA EUROOPAN UNIONISSA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN, että tapa, jolla kansalliset parlamentit valvovat maansa hallituksen toimintaa Euroopan unioniin liittyvissä kysymyksissä, on kunkin jäsenvaltion valtiosäännön mukaiseen järjestelmään ja käytäntöön kuuluva asia,

HALUAVAT rohkaista kansallisia parlamenteja osallistumaan entistä enemmän Euroopan unionin toimintaan ja parantaa niiden mahdollisuuksia ilmaista näkemyksensä esityksistä, jotka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä Euroopan unionin säädöksiä, samoin kuin muista kysymyksistä, jotka voivat olla niiden kannalta erityisen tärkeitä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

I OSASTO

TIETOJEN ANTAMINEN KANSALLISILLE PARLAMENTEILLE

1 artikla

Komissio toimittaa suoraan kansallisille parlamenteille komission tausta-asiakirjat (vihreät ja valkoiset kirjat sekä tiedonannot) silloin, kun ne julkaistaan. Komissio toimittaa kansallisille parlamenteille myös vuotuisen lainsäädäntöohjelman samoin kuin kaikki muut lainsäädännön suunnittelua tai poliittista strategiaa koskevat asiakirjat samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

2 artikla

Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoitetut esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi toimitetaan kansallisille parlamenteille.

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla ”esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksi” tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan

parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuinten pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävän säädöksen antaminen.

Komissio toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

Euroopan parlamentti toimittaa siltä lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi suoraan kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi kansallisille parlamenteille.

3 artikla

Kansalliset parlamentit voivat toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta

tehdystä pöytäkirjassa määrättyä menettelyä noudattaen toimittaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon siitä, onko esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi toissijaisuusperiaatteen mukainen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys on lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa esitystä koskevat perustellut lausunnot asianomaiselle toimielimelle tai elimelle.

4 artikla

Esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi voidaan ottaa neuvoston esityslistaehdotukseen säädöksen hyväksymistä tai jonkin lainsäädäntömenettelyn yhteydessä tapahtuvaa yhteisen kannan vahvistamista varten aikaisintaan kahdeksan viikon kuluttua siitä, kun esitys on toimitettu kansallisille parlamenteille unionin virallisilla kielillä. Kiireellisissä tapauksissa tästä voidaan tehdä poikkeus, jonka perustelut esitetään kyseisessä säädöksessä tai neuvoston yhteisessä kannassa. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia minäänlaista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä koskevaan esitykseen liittyvää sopimusta ei voida todeta saavutetun näiden kahdeksan viikon aikana. Lukuun ottamatta kiireellisiä, asianmukaisesti perusteltuja tapauksia kanta voidaan vahvistaa aikaisintaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on otettu neuvoston esityslistaehdotukseen.

5 artikla

Neuvoston istuntojen esityslistat ja käsitellyn tulokset, mukaan lukien niiden neuvoston istuntojen pöytäkirjat, joissa on käsitelty esi-

tyksiä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädöksiksi, toimitetaan suoraan kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden hallituksille.

6 artikla

Kun Eurooppa-neuvosto aikoo soveltaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 7 kohdan ensimmäistä tai toista alakohtaa, Eurooppa-neuvoston aloitteesta ilmoitetaan kansallisille parlamenteille vähintään kuusi kuukautta ennen päätöksen tekemistä.

7 artikla

Tilintarkastustuomioistuin toimittaa vuosikertomuksensa tiedoksi kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8 artikla

Siinä tapauksessa, että kansallinen parlamenttijärjestelmä ei ole yksikamarinen, 1–7 artiklaa sovelletaan parlamentin muodostaviin kamareihin.

II OSASTO

PARLAMENTTIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

9 artikla

Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit päättävät yhdessä parlamenttien välisen tehokkaan ja säännöllisen yhteistyön järjestämisestä ja edistämisestä unionissa.

10 artikla

Unionin asioita käsittelevien parlamentaaristen elinten konferenssi voi saattaa aiheellisina pitämänsä näkemykset Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission tietoon. Konferenssi edistää muun muassa kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välistä tietojen ja parhaiden toimintatapojen vaihtoa, myös niiden erityisvaliokuntien vä-

lillä. Konferenssi voi myös järjestää parlamenttien välisiä kokouksia tietyistä aiheista, etenkin keskustellakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksistä, yhteinen

turvallisuus- ja puolustuspolitiikka mukaan luettuna. Konferenssin näkemykset eivät sido kansallisia parlamentteja eivätkä määrää ennalta niiden kantaa.

PÖYTÄKIRJA**TOISSIJAISSUUS- JA SUHTEELLISUUSPERIAATTEEN SOVELTAMISESTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT varmistaa, että päätökset tehdään mahdollisimman lähellä unionin kansalaisia,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET vahvistaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklaan sisältyvien toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevat edellytykset sekä perustaa järjestelmän sen valvomiseksi, miten näitä periaatteita sovelletaan,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Kukin toimielin huolehtii jatkuvasti Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklassa määriteltyjen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta.

2 artikla

Komissio kuulee laajalti eri tahoja ennen kuin se tekee ehdotuksen lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi. Kuulemisissa on tarvittaessa otettava huomioon suunniteltujen toimien alueellinen ja paikallinen ulottuvuus. Poikkeuksellisen kiireellisissä tapauksissa komissio ei järjestä tällaista kuulemistä. Se perustelee tätä koskevan päätöksensä ehdotuksessaan.

3 artikla

Tässä pöytäkirjassa ilmaisulla 'esitys lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi' tarkoitetaan komission ehdotuksia, jäsenvaltioiden ryhmän aloitteita, Euroopan parlamentin aloitteita, unionin tuomioistuinten pyyntöjä, Euroopan keskuspankin suosituksia ja Euroopan investointipankin pyyntöjä, joiden tarkoituksena on lainsäätämisyksessä hyväksyttävän säädöksen antaminen.

4 artikla

Komissio toimittaa esityksensä lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esityksensä jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille samaan aikaan kuin unionin lainsäätäjälle.

Euroopan parlamentti toimittaa esityksensä lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esityksensä kansallisille parlamenteille.

Neuvosto toimittaa jäsenvaltioiden ryhmältä, unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspankilta tai Euroopan investointipankilta lähtöisin olevat esitykset lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädöksi sekä muutetut esitykset jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille.

Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselmat ja neuvoston kannat toimitetaan kansallisille parlamenteille heti niiden tultua hyväksytyiksi.

5 artikla

Esitykset lainsäätämisyksessä hyväksyttäväksi säädöksi perustellaan toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltami-

sen kannalta. Kaikkiin esityksiin, jotka koskevat lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä, olisi liitettävä selvitys, jonka sisältämien yksityiskohtaisten tietojen perusteella toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen noudattamista voidaan arvioida. Selvityksessä olisi esitettävä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida esityksen rahoitusvaikutuksia ja, kun kyse on direktiivistä, sen vaikutuksia lainsäädäntöön, joka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön, tarvittaessa myös alueelliseen lainsäädäntöön. Syyt, joiden perusteella todetaan, että unionin tavoite voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla, osoitetaan laadullisin ja, aina kun se on mahdollista, määrällisin perustein. Esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi otetaan huomioon, että unionille, jäsenvaltioiden hallituksille, alueellisille tai paikallisille viranomaisille, taloudellisille toimijoille ja kansalaisille aiheutuvan taloudellisen tai hallinnollisen rasituksen olisi pysyttävä mahdollisimman pienenä ja sen olisi oltava suhteutettu saavutettavaan tavoitteeseen.

6 artikla

Kansallinen parlamentti tai kansallisen parlamentin kamari voi kahdeksan viikon kuluessa siitä, kun lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä koskeva esitys on toimitettu unionin virallisilla kielillä, antaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että kyseessä oleva esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen. Kansallisen parlamentin tai kansallisen parlamentin kamarin on tarvittaessa itse järjestettävä lainsäädäntövaltaa käyttävien alueellisten parlamenttien kuuleminen.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin jäsenvaltioiden ryhmältä, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon näiden jäsenvaltioiden hallituksille.

Kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on lähtöisin unionin tuomioistuimelta, Euroopan keskuspan-

kilta tai Euroopan investointipankilta, neuvoston puheenjohtaja toimittaa lausunnon asianomaiselle toimielimelle tai laitokselle.

7 artikla

1. Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, kun kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, ottavat huomioon kansallisten parlamenttien tai jonkin kansallisen parlamentin kamarin perustellut lausunnot.

Kullakin kansallisella parlamentilla on kaksi ääntä, jotka jakautuvat kansallisen parlamenttijärjestelmän perusteella. Kaksikamarisessa parlamenttijärjestelmässä kummallakin kamarilla on yksi ääni.

2. Jos vähintään kolmasosa kansallisten parlamenttien 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta kokonaisuäänimäärästä edustaa sellaisia perusteltuja lausuntoja, joiden mukaan esityksessä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, esitystä on tarkasteltava uudelleen. Tarvittava äänten vähimmäismäärä on neljännes, kun on kyse Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan 61 i artiklan perusteella tehdystä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi.

Tarkasteltuaan esitystä uudelleen komissio tai jäsenvaltioiden ryhmä, unionin tuomioistuin, Euroopan keskuspankki tai Euroopan investointipankki, jos kyse on niiden tekemästä esityksestä lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi, voi päättää joko pitää voimassa esityksensä, muuttaa sitä tai peruuttaa sen. Tämä päätös on perusteltava.

3. Jos tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudatettaessa vähintään yksinkertainen enemmistö kansallisten parlamenttien 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta äänimäärästä edustaa sellaisia perusteltuja lausuntoja,

joiden mukaan ehdotuksessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ehdotusta on niin ikään tarkasteltava uudelleen. Tarkasteltuaan ehdotusta uudelleen komissio voi päättää joko pitää ehdotuksen voimassa, muuttaa sitä tai peruuttaa sen.

Jos komissio päättää pitää ehdotuksen voimassa, sen on esitettävä perustellussa lausunnossa ne syyt, joiden vuoksi se katsoo ehdotuksen olevan toissijaisuusperiaatteen mukainen. Tämä perusteltu lausunto, samoin kuin kansallisten parlamenttien perustellut lausunnot, toimitetaan unionin lainsäätäjälle, joka ottaa ne huomioon menettelyn aikana:

a) ennen ensimmäisen käsittelyn päättämistä lainsäätäjä (Euroopan parlamentti ja neuvosto) tarkastelee sitä, onko lainsäädäntöehdotus toissijaisuusperiaatteen mukainen, ottaen erityisesti huomioon kansallisten parlamenttien enemmistön ilmaiset yhteiset perusteet sekä komission perustellun lausunnon;

b) jos lainsäätäjä neuvoston jäsenten 55 prosentin enemmistöllä tai Euroopan parlamentissa annettujen äänten enemmistöllä katsoo, ettei ehdotus ole toissijaisuusperiaatteen mukainen, lainsäädäntöehdotuksen käsittely päättyy.

8 artikla

Euroopan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka perustuvat siihen, että lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävässä säädöksessä ei ole noudatettu toissijaisuusperiaatetta, ja jotka jäsenvaltio on pannut vireille Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 230 artiklan määräysten mukaisesti tai jotka se on oikeusjärjestyksensä mukaisesti kansallisen parlamenttinsa tai kansallisen parlamenttinsa kamarin puolesta toimittanut Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Myös alueiden komitea voi panna vireille mainitun artiklan mukaisesti tällaisen kanteen, kun on kyse sellaisista lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävistä säädöksistä, joiden hyväksyminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaan edellyttää sen kuulemista.

9 artikla

Komissio antaa Eurooppa-neuvostolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle ja kansallisille parlamenteille vuosittain kertomuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklan soveltamisesta. Tämä vuosittainen kertomus toimitetaan myös talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle.

PÖYTÄKIRJA
EURORYHMÄSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT parantaa voimakkaamman talouskasvun edellytyksiä Euroopan unionissa ja sitä varten edistää talouspolitiikan yhä tiiviimpää yhteensovittamista euroalueella,

OVAT TIETOISIA siitä, että on tarpeen antaa erityismääräyksiä vuoropuhelun tiivistämiseksi niiden jäsenvaltioiden välillä, joiden rahayksikkö on euro, kunnes unionin kaikki jäsenvaltiot ovat ottaneet euron rahayksiköksen,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, kokoontuvat keskenään epävirallisiin kokouksiin. Näitä kokouksia pidetään tarvittaessa, ja niissä keskustellaan aiheista, jotka liittyvät yhteistä rahaa koskeviin näiden valtioiden erityisiin tehtäviin. Komissio osallistuu kokouksiin. Euroopan keskuspankki kutsutaan osallistumaan näihin kokouksiin, joiden valmistelusta huolehtivat

niiden jäsenvaltioiden valtiovarainministerien edustajat, joiden rahayksikkö on euro, ja komission edustajat.

2 artikla

Niiden jäsenvaltioiden ministerit, joiden rahayksikkö on euro, valitsevat puheenjohtajan kahden ja puolen vuoden toimikaudeksi näiden jäsenvaltioiden enemmistöllä.

PÖYTÄKIRJA**EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 28A ARTIKLAAN
PERUSTUVASTA PYSYVÄSTÄ RAKENTEELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklan 6 kohdan ja 28 e artiklan,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unioni harjoittaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, joka perustuu jäsenvaltioiden toimien jatkuvaan lähentymiseen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa; se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin; unioni voi käyttää niitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 b artiklassa tarkoitettuihin unionin ulkopuolella toteutettaviin tehtäviin huolehtiakseen rauhan säilyttämisestä, konfliktien ehkäisemisestä ja kansainvälisen turvallisuuden lujittamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden mukaisesti; nämä tehtävät toteutetaan jäsenvaltioiden voimavaroja käyttäen sekä yhteisen joukkovalikoiman periaatteen mukaisesti,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka kunnioittaa niiden jäsenvaltioiden Pohjois-Atlantin sopimuksesta johtuvia velvoitteita, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa, joka on edelleen jäseniensä yhteisen puolustuksen perusta, ja se on sopusoinnussa tässä yhteydessä määritetyn yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että unionin vahvempi asema turvallisuuden ja puolustuksen alalla lisää uudistuneen Pohjois-Atlantin liiton elinvoimaisuutta sopusoinnussa niin sanottujen Berliini plus -järjestelyjen kanssa,

OVAT VAKAASTI sitä mieltä, että unioni pystyy täysin täyttämään sille kansainvälisessä yhteisössä kuuluvat velvoitteensa,

OVAT TIETOISIA siitä, että Yhdistyneet Kansakunnat voi pyytää unionilta apua Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan VI tai VII luvun nojalla käynnistettyjen operaatioiden kii-reellistä toteuttamista varten,

TUNNUSTAVAT, että turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tehostaminen edellyttää jäsenvaltioilta voimavaroja koskevia toimia,

OVAT TIETOISIA siitä, että uuden vaiheen aloittaminen Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä edellyttää tähän halukkailta jäsenvaltioilta määrätietoisia toimia,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että on tärkeää, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja osallistuu täysin pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön liittyviin menettelyihin,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön voivat liittyä jäsenvaltiot, jotka Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien sitoutuvat:

a) osallistumaan tiiviimmin puolustusvoimavarojensa kehittämiseen kehittämällä kansallisia voimavaratarkoituksiaan ja osallistumalla tarvittaessa monikansallisiin joukkoihin, tärkeimpiin eurooppalaisiin puolustustarvikeohjelmiin ja Euroopan puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaavan viraston, jäljempänä 'Euroopan puolustusvirasto', toimintaan; ja

b) siihen, että niillä on viimeistään vuonna 2010 valmiudet antaa käyttöön, joko kansallisesti koottuna tai osana monikansallisia joukkoja, suunniteltuihin tehtäviin kohdennettuja taisteluyksiköitä, jotka on taktisella tasolla koottu taisteluosastoiksi, joilla on tukitoimintoja, kuljetus ja logistiikka mukaan lukien, ja joilla on kyky aloittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 b artiklassa tarkoitettujen tehtävien toteuttaminen 5–30 vuorokauden kuluessa erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien esittämiin pyyntöihin vastaamiseksi ja joita voidaan ylläpitää aluksi 30 vuorokauden ja tarvittaessa ainakin 120 vuorokauden ajan.

2 artikla

Pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat 1 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi

a) tekemään Lissabonin sopimuksen voimaantulosta lähtien yhteistyötä puolustustarvikkeisiin liittyvien investointimenojen tasoa koskevien hyväksytyjen tavoitteiden saavut-

tamiseksi ja tarkastelemaan näitä tavoitteita säännöllisesti uudelleen unionin turvallisuusympäristön ja kansainvälisten velvoitteiden valossa;

b) mahdollisuuksien mukaan lähentämään puolustusalan välineitään muun muassa yhdenmukaistamalla sotilaallisten tarpeiden määrittelyn, kokoamalla puolustusvoimavaraansa yhteen ja tarvittaessa erikoistumalla sekä edistämällä yhteistyötä koulutuksen ja logistiikan alalla;

c) toteuttamaan konkreettisia toimenpiteitä joukkojensa käytettävyyden, yhteistoimintakyvyn, joustavuuden ja toimintavalmiuden vahvistamiseksi muun muassa määrittelemällä joukkojen käyttöön antamista koskevat yhteiset tavoitteet, mahdollisesti myös tarkastelemalla uudelleen kansallisia päätöksentekomenettelyjään;

d) tekemään yhteistyötä sen varmistamiseksi, että ne toteuttavat voimavarojen kehittämisjärjestelyn puitteissa todettujen puutteiden korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet, monikansallinen toiminta mukaan luettuna, sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä koskevia sitoumuksia Pohjois-Atlantin liitossa;

e) osallistumaan tarvittaessa Euroopan puolustusviraston puitteissa tärkeimpien yhteisten tai eurooppalaisten puolustustarvikeohjelmien kehittämiseen.

3 artikla

Euroopan puolustusvirasto ottaa osaa osallistuvien jäsenvaltioiden voimavaratarkousten säännölliseen arviointiin, erityisesti kun on kyse sellaisista tarjouksista, joiden tekemisessä on noudatettu muun muassa 2 artiklan perusteella laadittavia arviointiperusteita, ja antaa niistä kertomuksen vähintään kerran vuodessa. Arviointia voidaan käyttää pohjana neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 e artiklan mukaisesti hyväksymille suosituksille ja päätöksille.

PÖYTÄKIRJA**EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 6 ARTIKLAN 2 KOHDASTA, JOKA KOSKEE LIITTYMISTÄ IHMISOIKEUKSIEN JA PERUSVAPAUKSIEN SUOJAAMISEKSI TEHTYYN EUROOPPALAISEEN YLEISSOPIMUKSEEN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettussa sopimuksessa Euroopan unionin liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen on otettava huomioon tarve säilyttää unionin ja unionin oikeuden erityispiirteet erityisesti seuraavien osalta:

a) erityiset menettelysäännöt, joita sovelletaan, jos unioni osallistuu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen seurantaelin toimintaan;

b) tarpeelliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että Euroopan unionin ulkopuolisten valtioiden esittämät kanteet sekä yksityiset valitukset osoitetaan tapauksen mukaan asianmukaisesti jäsenvaltioille ja/tai unionille.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitettussa sopimuksessa on varmistettava, ettei unionin liittyminen vaikuta unionin toimivaltaan eikä sen toimielinten toimivaltuuksiin. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, ettei se mitenkään vaikuta jäsenvaltioiden asemaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ja erityisesti tähän yleissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen osalta, jäsenvaltioiden yleissopimuksen 15 artiklan mukaisesti toteuttamiin, yleissopimuksesta poikkeaviin toimenpiteisiin eikä jäsenvaltioiden yleissopimukseen sen 57 artiklan mukaisesti tekemiin varauksiin.

3 artikla

Mikään 1 artiklassa tarkoitettujen sopimuksen määräys ei saa vaikuttaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 292 artiklan soveltamiseen.

PÖYTÄKIRJA**SISÄMARKKINOISTA JA KILPAILUSTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa määritellyt sisämarkkinat käsittää järjestelmän, jolla taataan, ettei kilpailu vääristy,

OVAT SOPINEET, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi unioni toteuttaa tarvittaessa toimenpiteitä perussopimusten määräysten, mukaan luettuna Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artikla, mukaisesti.

Tämä pöytäkirja liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen.

PÖYTÄKIRJA**EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SOVELTAMISESTA PUOLAN JA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa unioni tunnustaa Euroopan unionin perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet,

KATSOVAT, että perusoikeuskirjaa on sovellettava täysin edellä mainitun 6 artiklan määräysten ja itse perusoikeuskirjan VII osaston mukaisesti,

KATSOVAT, että edellä mainitun 6 artiklan mukaan Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuinten on sovellettava ja tulkittava perusoikeuskirjaa täysin mainitussa artiklassa tarkoitettujen selitysten mukaisesti,

KATSOVAT, että perusoikeuskirja sisältää sekä oikeuksia että periaatteita,

KATSOVAT, että perusoikeuskirja sisältää sekä kansalaisia koskevia ja poliittisluonteisia määräyksiä että taloudellis- ja sosiaaliluonteisia määräyksiä,

KATSOVAT, että perusoikeuskirjassa vahvistetaan uudelleen unionissa tunnustetut oikeudet, vapaudet ja periaatteet ja tuodaan nuo oikeudet paremmin näkyviin, mutta siinä ei luoda uusia oikeuksia tai periaatteita,

PALAUTTAVAT MIELEEN Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan velvoitteet, jotka johtuvat Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta, Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä,

PANEVAT MERKILLE Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan toivomuksen, jonka mukaan perusoikeuskirjan soveltamisen tiettyjä näkökohtia olisi selkeytettävä,

HALUAVAT tämän vuoksi selkeyttää perusoikeuskirjan soveltamista Puolan ja Yhdistyneen kuningaskunnan lakien ja hallinnollisten toimenpiteiden osalta sekä sen kuulumista tuomioistuinten toimivaltaan Puolassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa,

VAHVISTAVAT, että tässä pöytäkirjassa olevat viittaukset tiettyjen perusoikeuskirjan määräysten soveltamiseen eivät vaikuta millään tavoin perusoikeuskirjan muiden määräysten soveltamiseen,

VAHVISTAVAT, että tämä pöytäkirja ei vaikuta perusoikeuskirjan soveltamiseen muihin jäsenvaltioihin,

VAHVISTAVAT, että tämä pöytäkirja ei vaikuta Puolan eikä Yhdistyneen kuningaskunnan muihin velvoitteisiin, jotka johtuvat Euroopan unionista tehdystä sopimuksesta, Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksesta ja unionin oikeudesta yleensä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

1. Perusoikeuskirjalla ei laajenneta Euroopan unionin tuomioistuimen eikä minkään Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimen toimivaltaa niin, että se voisi todeta, että Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan lait, asetukset tai hallinnolliset määräykset, käytännöt tai toiminnat eivät vastaa perusoikeuksia, vapauksia ja periaatteita, jotka perusoikeuskirjassa on vahvistettu.

2. Erityisesti ja selvyuden vuoksi mikään perusoikeuskirjan IV osastossa ei luo Puolaan tai Yhdistyneeseen kuningaskuntaan so-

vellettavia tuomioistuinten toimivaltaan kuuluvia oikeuksia, paitsi siltä osin kuin Puola tai Yhdistynyt kuningaskunta on säätänyt tällaisista oikeuksista kansallisessa lainsäädännössään.

2 artikla

Jos perusoikeuskirjassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön, sitä sovelletaan Puolassa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain siinä määrin kuin sen sisältämät oikeudet tai periaatteet on tunnustettu Puolan tai Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä tai käytännöissä.

PÖYTÄKIRJA

JAETUN TOIMIVALLAN KÄYTÖSTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen jaettua toimivaltaa koskevan 2 a artiklan 2 kohdan osalta, unionin toteuttaessa

toimintaa tietyllä alalla, tämä toimivallan käytön soveltamisala ei kata kuin kyseessä olevassa unionin säädöksessä säädellyt asiat, eikä se siten koske asianomaista alaa kokonaisuudessaan.

PÖYTÄKIRJA**YLEISTÄ ETUA KOSKEVISTA PALVELUISTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT korostaa yleistä etua koskevien palveluiden merkitystä,

OVAT SOPINEET seuraavista tulkintaa koskevista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

1 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklan mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja koskevat unionin yhteiset arvot käsittävät erityisesti seuraavaa:

– kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten keskeinen asema ja laaja harkintavalta tarjota, tilata ja järjestää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin käyttäjien tarpeita;

– yleistä taloudellista etua koskevien eri palvelujen väliset erot ja erot käyttäjien tarpeissa ja mieltymyksissä, jotka voivat johtua erilaisista maantieteellisistä, yhteiskunnallisista tai kulttuurisista tilanteista;

– korkea laadun ja turvallisuuden taso sekä kohtuuhintaisuus, yhdenvertainen kohtelu sekä yleisen saatavuuden ja käyttäjien oikeuksien edistäminen.

2 artikla

Perussopimusten määräykset eivät millään tavoin rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa tarjota, tilata ja järjestää yleistä, muuta kuin taloudellista, etua koskevia palveluja.

PÖYTÄKIRJA

NEUVOSTON PÄÄTÖKSESTÄ, JOKA KOSKEE EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 9C ARTIKLAN 4 KOHDAN JA EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 205 ARTIKLAN 2 KOHDAN TÄYTÄNTÖÖNPANOA 1 PÄIVÄN MARRASKUUTA 2014 JA 31 PÄIVÄN MAALISKUUTA 2017 VÄLISENÄ AIKANA SEKÄ 1 PÄIVÄSTÄ HUHTIKUUTA 2017 ALKAEN

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

OTTAVAT HUOMIOON, että Lissabonin sopimusta hyväksyttäessä oli ratkaiseva merkitys sillä, että päästiin yhteisymmärrykseen neuvoston päätöksestä, joka koskee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen, jäljempänä 'pätös',

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen:

Ainoa artikla

Ennen kuin neuvosto tarkastelee ehdotusta, jolla pyritään joko muuttamaan tai kumoamaan päätös tai jokin sen säännöksistä taikka muuttamaan välillisesti sen soveltamisalaa tai

merkitystä jotain toista unionin säädöstä muuttamalla, Eurooppa-neuvosto käsittelee alustavasti kyseistä ehdotusta toimien yhteisymmärryksessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 b artiklan 4 kohdan mukaisesti.

PÖYTÄKIRJA

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSISTÄ

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

(1) KATSOVAT, että siirtyminen Lissabonin sopimusta aiemmin sovellettavien perussopimusten institutionaalista määräyksistä mainitun sopimuksen toimielinjärjestelmää koskeviin määräyksiin edellyttää siirtymämääräyksiä,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen:

1 artikla

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan 'perussopimuksilla' Euroopan unionista tehtyä sopimusta, Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta.

I OSASTO

EUROOPAN PARLAMENTTIA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

2 artikla

Eurooppa-neuvosto tekee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 a artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisen päätöksen Euroopan parlamentin kokoonpanosta hyvisä ajoin ennen vuonna 2009 pidettäviä Euroopan parlamentin vaaleja.

Vaalikauden 2004–2009 loppuun asti Euroopan parlamentin kokoonpano ja sen jäsenten lukumäärä säilyvät samoina kuin ne ovat Lissabonin sopimuksen tullessa voimaan.

II OSASTO

MÄÄRÄENEMMISTÖÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

3 artikla

1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan mukaisesti määränemistön määrittelyä Eurooppa-neuvostossa ja neuvostossa koskevat mainitun kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan määräykset tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2014.

2. Kun ratkaisu on 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana tehtävä määränemistöllä, neuvoston jäsen voi pyytää, että ratkaisu tehdään 3 kohdassa määritellyllä määränemistöllä. Tällöin sovelletaan 3 ja 4 kohtaa.

3. Seuraavat määräykset ovat voimassa 31 päivään lokakuuta 2014, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 201 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan soveltamista:

Kun Eurooppa-neuvoston ja neuvoston ratkaisun edellytyksenä on määränemmistö, jäsenten äänet painotetaan seuraavasti:

Belgia	12
Bulgaria	10
Tšekki	12
Tanska	7
Saksa	29
Viro	4
Irlanti	7
Kreikka	12
Espanja	27
Ranska	29
Italia	29
Kypros	4
Latvia	4
Liettua	7
Luxemburg	4
Unkari	12
Malta	3
Alankomaat	13
Itävalta	10
Puola	27
Portugali	12
Romania	14
Slovenia	4
Slovakia	7
Suomi	7
Ruotsi	10
Yhdistynyt kuningaskunta	29

Kun ratkaisu on perussopimusten nojalla tehtävä komission ehdotuksesta, sen edellytyksenä on vähintään 255 puoltavaa ääntä, jotka edustavat jäsenten enemmistöä. Muissa tapauksissa ratkaisun edellytyksenä on vähintään 255 puoltavaa ääntä, jotka edustavat ainakin kahta kolmasosaa jäsenistä.

Eurooppa-neuvoston tai neuvoston jäsen voi pyytää, että Eurooppa-neuvoston tai neuvoston hyväksyessä säädöksen määränemmistöllä tarkistetaan, että määränemmistö edustaa vähintään 62:ta prosenttia unionin koko väestöstä. Jos osoittautuu, että tämä ehto ei täyty, kyseessä olevaa säädöstä ei hyväksytä.

4. Kun kaikki neuvoston jäsenet eivät perustamissopimusten mukaisesti osallistu äänestykseen, eli tapauksissa, joissa viitataan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti määriteltyyn määränemmistöön, määränemmistöllä tarkoitetaan 31 päivään loka-kuuta 2014 asti yhtä suurta osuutta kyseisten neuvoston jäsenten painotetuista äänistä ja yhtä suurta osuutta kyseisten jäsenten määrästä sekä tarvittaessa yhtä suurta prosentuaalista osuutta asianomaisten jäsenvaltioiden väestöstä kuin tämän artiklan 3 kohdassa on määrätty.

III OSASTO

NEUVOSTON KOKOONPANOJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

4 artikla

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 6 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon asti neuvosto voi kokoontua mainitun kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitetuissa kokoonpanoissa sekä muissa kokoonpanoissa, joita koskeva luettelo vahvistetaan yleisten asioiden neuvosto yksinkertaisella enemmistöllä tekemässä päätöksessä.

IV OSASTO

KOMISSIOTA JA UNIONIN ULKO- ASIOIDEN JA TURVALLISUUSPOLI- TIIKAN KORKEAA EDUSTAJAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

5 artikla

Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä virassa olevat komission jäsenet pysyvät

virassaan toimikautensa loppuun. Komission jäsenen, jolla on sama kansalaisuus kuin unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla, toimikausi päättyy kuitenkin päivänä, jona korkea edustaja nimitetään.

V OSASTO

YHTEISEN ULKOASIOIDEN JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN KORKEANA EDUSTAJANA TOIMIVAA NEUVOSTON PÄÄSIHTEERIÄ JA NEUVOSTON VARAPÄÄSIHTEERIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

6 artikla

Yhteisen ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin ja neuvoston varapääsihteerin toimikausi päättyy Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä. Neuvosto nimittää pääsihteerin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 207 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

VI OSASTO

NEUVOA-ANTAVIA ELIMIÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

7 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka talous- ja sosiaali-komitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12
Bulgaria	12
Tšekki	12
Tanska	9
Saksa	24
Viro	7
Irlanti	9

Kreikka	12
Espanja	21
Ranska	24
Italia	24
Kypros	6
Latvia	7
Liettua	9
Luxemburg	6
Unkari	12
Malta	5
Alankomaat	12
Itävalta	12
Puola	21
Portugali	12
Romania	15
Slovenia	7
Slovakia	9
Suomi	9
Ruotsi	12
Yhdistynyt kuningaskunta	24

8 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 263 artiklassa tarkoitetun päätöksen voimaantuloon saakka alueiden komitean jäsenmäärä jakautuu seuraavasti:

Belgia	12
Bulgaria	12
Tšekki	12
Tanska	9
Saksa	24
Viro	7
Irlanti	9
Kreikka	12

Espanja	21
Ranska	24
Italia	24
Kypros	6
Latvia	7
Liettua	9
Luxemburg	6
Unkari	12
Malta	5
Alankomaat	12
Itävalta	12
Puola	21
Portugali	12
Romania	15
Slovenia	7
Slovakia	9
Suomi	9
Ruotsi	12
Yhdistynyt kuningaskunta	24

VII OSASTO

ENNEN LISSABONIN SOPIMUKSEN VOIMAANTULOJA ANNETTUJA, EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN V JA VI OSASTOON PERUSTUVIA SÄÄDÖKSIÄ KOSKEVAT SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

9 artikla

Ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyjen, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen perustuvien unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten oikeusvaikutukset säilyvät niin kauan kuin näitä säädöksiä ei kumota, julisteta mitättömiksi tai muuteta perussopimusten nojalla. Sama koskee myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen perusteella tehtyjä jäsenvaltioiden välisiä yleissopimuksia.

10 artikla

1. Sellaisten poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla annettujen unionin säädösten osalta, jotka on hyväksytty ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, toimielinten toimivalta on siirtymätoimenpiteenä mainitun sopimuksen voimaantulopäivänä seuraava: Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 226 artiklan mukaista komission toimivaltaa ei sovelleta, ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, sellaisena kuin se oli voimassa ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, VI osaston mukainen Euroopan unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan, myös silloin, kun mainitut säädökset on hyväksytty mainitun Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 35 artiklan 2 kohdan nojalla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen säädöksen muuttaminen johtaa siihen, että mainitussa kohdassa tarkoitettujen toimielinten toimivaltaa, sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa, sovelletaan, sikäli kuin on kyse muutetusta säädöksestä, niihin jäsenvaltioihin, joihin tätä muutettua säädöstä sovelletaan.

3. Joka tapauksessa 1 kohdassa mainitun siirtymätoimenpiteen noudattaminen lakkaa viiden vuoden kuluttua Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä.

4. Yhdistynyt kuningaskunta voi viimeistään kuusi kuukautta ennen 3 kohdassa mainitun siirtymäkauden päättymistä ilmoittaa neuvostolle, ettei se 1 kohdassa tarkoitettujen säädösten osalta hyväksy 1 kohdassa tarkoitettujen toimielinten toimivaltaa sellaisena kuin siitä määrätään perussopimuksissa. Jos Yhdistynyt kuningaskunta on tehnyt tällaisen ilmoituksen, kaikkia 1 kohdassa tarkoitettuja säädöksiä lakataan soveltamasta siihen 3 kohdassa tarkoitettujen siirtymäkauden päättymispäivästä alkaen. Tätä alakohtaa ei sovelleta niiden 2 kohdassa tarkoitettujen muutettujen säädösten osalta, joita sovelletaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Neuvosto määrittää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta edellä olevan johdosta tarvittavat järjestelyt sekä tarvittavat

siirtymäjärjestelyt. Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu tämän päätöksen tekemiseen. Neuvoston määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

Neuvosto voi määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tehdä myös päätöksen siitä, että Yhdistyneen kuningaskunnan on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, ettei se enää osallistu näihin säädöksiin.

5. Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa neuvostolle haluavansa osallistua säädöksiin, joita on lakkautettu soveltamasta siihen 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti. Tällöin sovel-

letaan tapauksesta riippuen osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan tai Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan asiaa koskevia määräyksiä. Kyseessä olevien säädösten osalta toimitusten toimivalta on se, josta määrätään perussopimuksissa. Toimiessaan asianomaisten pöytäkirjojen nojalla unionin toimielimet ja Yhdistynyt kuningaskunta pyrkivät palauttamaan Yhdistyneen kuningaskunnan mahdollisimman laajan osallistumisen unionin säännöstöön vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen alalla vahingoittamatta vakavasti tämän säännöstön eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta.

B. LISSABONIN SOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT

PÖYTÄKIRJA N:O 1

**EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN YHTEISÖN
PERUSTAMISSOPIMUKSEEN JA/TAI EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN
PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTYJEN PÖYTÄKIRJOJEN MUUTTAMISESTA**

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

HALUAVAT muuttaa Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitetyjä pöytäkirjoja niiden mukauttamiseksi Lissabonin sopimuksen uusiin määräyksiin,

OVAT SOPINEET seuraavista Lissabonin sopimukseen liitettävistä määräyksistä:

1 artikla

1) Tämän sopimuksen voimaantulopäivänä voimassa olevat pöytäkirjat, jotka on liitetty Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen, muutetaan tämän artiklan määräysten mukaisesti.

*A. KAIKKIA PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT
MUUTOKSET*

2) Lissabonin sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa määrättyjä, koko sopimusta koskevia muutoksia sovelletaan sen d, e ja j alakohtaa lukuun ottamatta tässä artiklassa tarkoitettuihin pöytäkirjoihin.

3) Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa pöytäkirjoissa:

a) korvataan johdanto-osan viimeinen kappale, jossa mainitaan se perussopimus tai ne perussopimukset, joihin kyseinen pöytäkirja liitetään, ilmaisulla ”OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen”. Tämä alakohta ei koske taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta tehtyä pöytäkirjaa eikä jäsenvaltioiden julkisen pal-

velun yleisradiotoiminnasta tehtyä pöytäkirjaa.

Pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä, pöytäkirja Euroopan unionin toimielinten ja tiettyjen elinten, laitosten ja yksikköjen kotipaikan sijainnista, pöytäkirja Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklasta ja pöytäkirja Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista liitetään myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen;

b) korvataan kulloisessakin taivutusmuodossa sana ”yhteisöt” sanalla ”unioni” ja muutetaan samassa lauseyhteydessä esiintyvät muut sanat tarvittaessa.

4) Korvataan seuraavissa pöytäkirjoissa kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu ”tämä sopimus” ilmaisulla ”perussopimukset” ja viittaus Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja/tai Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella perussopimukseen, sekä muutetaan tämän mukaisesti taipuvat sanat tarvittaessa monikkoon:

a) pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä:

– 1 artikla (mukaan luettuina viittaus EUsopimukseen ja EY:n perustamissopimukseen);

b) pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä:

- 1.1 artiklan uusi toinen alakohta,
- 12.1 artiklan ensimmäinen alakohta,
- 14.1 artikla (toinen ”tätä sopimusta” koskeva maininta),
- 14.2 artiklan toinen alakohta,
- 34.1 artiklan toinen luettelukohta,
- 35.1 artikla;
- c) pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä:
 - 3 artiklan toinen virke, jossa korvataan sana ”sopimuksesta” sanalla ”perussopimuksista”;
 - d) pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä:
 - 2 kohdan, joka numeroidaan 1 kohdaksi, toinen virke;
 - e) pöytäkirja Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia:
 - johdanto-osan kuudes kappale, josta tulee viides kappale,
 - 1 artikla;
 - f) Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta:
 - johdanto-osan kuudes kappale, josta tulee johdanto-osan seitsemäs kappale;
 - g) pöytäkirja kiinteän omaisuuden hankkimisesta Tanskassa:
 - ainoa määräys, jossa korvataan sana ”sopimuksessa” sanalla ”perussopimuksissa”;
 - h) pöytäkirja jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta:
 - ainoa määräys;
 - i) pöytäkirja EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja terästutkimusrahosta:
 - 3 artikla.

5) Korvataan seuraavissa pöytäkirjoissa ja liitteissä ilmaisu ”tämän sopimuksen” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”:

 - a) pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä
 - 3.1 artikla,
 - 4 artiklan johdantolause,
 - 6.3 artikla,
 - 7 artikla,
 - 9.1 artikla
 - 10.1 artikla,
 - 11.1 artiklan ensimmäinen alakohta,
 - 14.1 artikla (ensimmäinen ”tätä sopimusta” koskeva maininta),
 - 15.3 artikla,
 - 16 artiklan ensimmäinen kohta,
 - 21.1 artikla,
 - 25.2 artikla,
 - 27.2 artikla,
 - 34.1 artikla, johdantolause,
 - 35.3 artikla,
 - 41.1 artikla, joka numeroidaan 40.1 artiklaksi,
 - 42 artikla, joka numeroidaan 41 artiklaksi,
 - 43.1 artikla, joka numeroidaan 42.1 artiklaksi,
 - 45.1 artikla, joka numeroidaan 44 artiklaksi,
 - 47.3 artikla, joka numeroidaan 46.3 artiklaksi;
 - b) pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä:
 - 1 artiklan johdantolause;
 - c) pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista:
 - 1 artiklan ensimmäinen virke;
 - d) pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä:
 - 6 kohdan, joka numeroidaan 5 kohdaksi, toinen alakohta,
 - 9 kohdan, joka numeroidaan 8 kohdaksi, johdantokappale,
 - 10 kohdan, joka numeroidaan 9 kohdaksi, a alakohdan toinen virke, jossa korvataan sana ”sopimuksen” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”,
 - 11 kohta, joka numeroidaan 10 kohdaksi;
 - e) pöytäkirja taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta:
 - johdanto-osan viidennestätoista kappaleessa, josta tulee yhdestoista kappale; siinä lisätään ilmaisu ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen” ilmaisun ”jolla on ohjelma” jälkeen;
 - f) liitteet I ja II:
 - liitteen I otsikko ja liitteen II otsikko, joissa korvataan ilmaisut ”tämän sopimuksen” ja ”sopimuksen” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”.

6) Korvataan seuraavissa pöytäkirjoissa ilmaisu ”tämän sopimuksen” ilmaisulla ”mainitun sopimuksen”:

a) pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä

- 3.2 artikla,
- 3.3 artikla,
- 9.2 artikla,
- 9.3 artikla,
- 11.2 artikla,

– 43.2 artikla, joka numeroidaan 42.2 artiklaksi,

– 43.3 artikla, joka numeroidaan 42.3 artiklaksi,

– 44 artiklan, joka numeroidaan 43 artiklaksi, toinen kohta;

b) pöytäkirja liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä:

- 2 artiklan johdantokappale;

c) pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista:

- 2 artikla,
- 3 artikla,
- 4 artiklan ensimmäinen virke,
- 6 artikla;

d) pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä:

- 7 kohdan, joka numeroidaan 6 kohdaksi, toinen alakohta,
- 10 kohdan, joka numeroidaan 9 kohdaksi, c alakohta.

7) Lisätään seuraavissa pöytäkirjoissa ilmaisu ”yksinkertaisella enemmistöllä” samaan lauseyhteyteen sanan ”neuvosto” kanssa:

a) pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä:

- 4 artiklan toinen kohta,
- 13 artiklan toinen kohta;

b) pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista:

– 7 artiklan, joka numeroidaan 6 artiklaksi, ensimmäinen virke.

8) Korvataan seuraavissa pöytäkirjoissa kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu ”Euroopan yhteisöjen tuomioistuin”, ”yhteis-

söjen tuomioistuin” tai ”yhteisön tuomioistuin” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuin”:

a) pöytäkirja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännöstä:

- 1 artikla,
- 3 artiklan neljäs kohta,
- liitteen 1 artikla,

b) pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä:

- 35.1, 35.2, 35.4, 35.5 ja 35.6 artikla,
- 36.2 artikla

c) pöytäkirja Euroopan yhteisöjen toimielinten ja tiettyjen elinten ja yksikköjen sekä Europolin kotipaikan sijainnista:

- ainoan artiklan d kohta;

d) pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista:

– 12 artiklan, joka numeroidaan 11 artiklaksi, a alakohta, jossa korvataan sana ”tuomioistuimen” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuimen”;

– 21 artikla, joka numeroidaan 20 artiklaksi, ensimmäinen maininta;

e) pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta

- 2 artikla;

f) Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta:

– johdanto-osan toinen kappale, josta tulee kolmas kappale.

B. ERITYISET MUUTOKSET

KUMOTUT PÖYTÄKIRJAT

9) Kumotaan seuraavat pöytäkirjat:

a) pöytäkirja Italiasta (1957);

b) pöytäkirja tietyistä maista peräisin olevista ja sieltä tulevista tavaroista, jotka saavat jossakin jäsenvaltiossa erityisen tuontikohtelun (1957);

c) pöytäkirja Euroopan rahapoliittisen instituutin perussäännöstä (1992);

d) pöytäkirja siirtymisestä talous- ja rahanliiton kolmanteen vaiheeseen (1992);

e) pöytäkirja Portugalista (1992);

f) pöytäkirja kansallisten kansanedustuslaitosten asemasta Euroopan unionissa (1997),

joka korvataan uudella pöytäkirjalla, jonka nimi on ”pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa”;

g) pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamisesta (1997), joka korvataan uudella pöytäkirjalla, jonka nimi on ”pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta”;

h) pöytäkirja eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista (1997), jonka teksti siirretään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 6 b artiklaan;

i) pöytäkirja Euroopan unionin laajentumisesta (2001);

j) pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 67 artiklasta (2001).

EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIMEN PERUSSÄÄNTÖ

10) Muutetaan pöytäkirja yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä seuraavasti:

a) korvataan johdanto-osan ensimmäisen kappaleen viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen. Korvataan muualla pöytäkirjassa ilmaisu ”EY:n perustamissopimus” asianmukaisesti taivutettuna ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus”; poistetaan koko pöytäkirjasta viittaukset EHTY-sopimukseen liitetyillä pöytäkirjalla N:o 2, ja kukin virke mukautetaan tarvittaessa tämän mukaisesti;

b) korvataan seuraavissa artikloissa kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu ”yhteisöjen tuomioistuin” ilmaisulla ”unionin tuomioistuin”:

- 3 artiklan toinen ja neljäs kohta,
- 4 artiklan neljäs kohta,
- 5 artiklan toinen kohta,
- 6 artiklan ensimmäinen ja toinen kohta,
- 10–14 artikla,
- 15 artiklan ensimmäinen virke,
- 16 artiklan ensimmäinen, kolmas, neljäs ja viides kohta,
- 17 artiklan ensimmäinen ja neljäs kohta,
- 18 artiklan kolmas ja neljäs kohta,
- 19 artiklan ensimmäinen, neljäs, viides, kuudes ja seitsemäs kohta,

– 20 artiklan ensimmäinen, neljäs ja viides kohta,

– 21 artiklan ensimmäinen kohta,

– 22 artiklan ensimmäinen, kolmas ja neljäs kohta,

– 23 artikla,

– 24 artikla,

– 25, 27 ja 28 artikla,

– 29 artikla,

– 30–32, 35, 38–41 ja 43 artikla,

– 52 artikla,

– 54 artikla,

– 56 artiklan ensimmäinen kohta,

– 57 artiklan ensimmäinen ja toinen kohta,

– 58 artiklan ensimmäinen kohta,

– 59 artikla,

– 60 artiklan toinen kohta,

– 61 artikla,

– 62 artikla,

– 62a artikla,

– 62b artikla,

– 63 artikla

– 64 artiklan ensimmäinen kohta, josta tulee toisen kohdan ensimmäinen virke,

– liitteessä olevat 2 artiklan ensimmäinen kohta ja 3 artiklan 2 kohdan toinen virke sekä 3 kohta,

– liitteessä olevan 6 artiklan 1 kohta,

– liitteessä olevan 8 artiklan 1 ja 2 kohta;

c) korvataan 2 artiklassa ilmaisu ”julkisessa istunnossa” ilmaisulla ”unionin tuomioistuimen julkisessa istunnossa”;

d) lisätään 3 artiklan toiseen kohtaan ja 4 artiklan neljänteen kohtaan virke seuraavasti: ”Jos päätös koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.”;

e) lisätään 6 artiklan ensimmäiseen kohtaan virke seuraavasti: ”Jos asia koskee unionin yleisen tuomioistuimen tai jonkin erityistuomioistuimen jäsentä, unionin tuomioistuin tekee ratkaisunsa kuultuaan asianomaista tuomioistuinta.”;

f) lisätään II osaston otsikkoon sanat ”Unionin tuomioistuimen”;

g) korvataan 13 artiklan ensimmäisessä kohdan ensimmäisessä virkkeessä sana ”ehdotuksesta” sanalla ”pyynnöstä”, ilmaisu ”Neuvosto voi” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat” ja ilmaisu ”yksimielisesti säätää” ilmaisulla ”tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen säätää”;

h) lisätään III osaston otsikkoon ilmaisu ”unionin tuomioistuimessa”;

i) muutetaan 23 artikla seuraavasti:

i) poistetaan ensimmäisen kohdan ensimmäisestä virkkeestä ilmaisu ”EU-sopimuksen 35 artiklan 1 kohdassa.”; korvataan ensimmäisen kohdan toisessa virkkeessä ilmaisu ”sekä neuvostolle tai Euroopan keskuspankille, jos säädös, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, on niistä jommankumman antama, ja Euroopan parlamentille ja neuvostolle, jos säädös, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, on näiden toimielinten yhteisesti hyväksymä.” ilmaisulla ”sekä unionin sille toimielimelle, elimelle tai laitokselle, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena.”;

ii) korvataan toisen kohdan ilmaisu ”ja tarvittaessa Euroopan parlamentilla, neuvostolla ja Euroopan keskuspankilla on oikeus” ilmaisulla ”ja tarvittaessa unionin sillä toimielimellä, elimellä tai laitoksella, joka on hyväksynyt säädöksen, jonka pätevyys tai tulkinta on riidan kohteena, on oikeus”;

j) lisätään 24 artiklan toiseen kohtaan ilmaisun ”toimielimiä,” jälkeen ilmaisu ”, elimiä tai laitoksia.”;

k) korvataan 40 artiklan toinen kohta seuraavasti:

”Tämä oikeus on myös unionin elimillä ja laitoksilla sekä kaikilla muilla, jotka pystyvät osoittamaan, että unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu koskee niiden etua tai heidän etuaan. Luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt eivät voi olla väliintulijoina jäsenvaltioiden keskinäisissä asioissa, unionin toimielimien keskinäisissä asioissa eikä jäsenvaltioiden ja unionin toimielimien välisissä asioissa.”;

l) lisätään ilmaisun ”toimielimet” jälkeen ilmaisu ”, elimet ja laitokset”;

m) lisätään 46 artiklaan uusi kohta seuraavasti: ”Tätä artiklaa sovelletaan myös sopimussuhteen ulkopuolista Euroopan keskuspankin vastuuta koskeviin asioihin.”;

n) korvataan IV osaston otsikko otsikolla ”UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN”;

o) korvataan 47 artiklan ensimmäinen kohta seuraavasti: ”Tämän perussäännön 9 artiklan ensimmäistä kohtaa, 14 ja 15 artiklaa, 17 artiklan ensimmäistä, toista, neljättä ja viidettä kohtaa ja 18 artiklaa sovelletaan unionin yleiseen tuomioistuimeen ja sen jäseniin.”;

p) korvataan 51 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan kolmannessa luetelmakohtadassa viittaus 202 artiklan kolmanteen luetelmakohtaan viittauksella 249 c artiklan 2 kohtaan, sekä b alakohdassa viittaus 11a artiklaan viittauksella 280 f artiklan 1 kohtaan. Poistetaan toisesta kohdasta ilmaisu ”tai Euroopan keskuspankki”;

q) muutetaan 64 artikla seuraavasti:

i) lisätään uusi ensimmäinen kohta seuraavasti:

”Säännöt Euroopan unionin tuomioistuimessa sovellettavasta kielistä koskevasta järjestelystä vahvistetaan neuvoston yksimielisesti antamalla asetuksella. Asetus annetaan joko unionin tuomioistuimen pyynnöstä komission ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen taikka komission ehdotuksesta unionin tuomioistuimen ja Euroopan parlamentin kuulemisen jälkeen.”;

ii) korvataan kohdan, josta tulee toinen kohta, ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”...kunnes tässä perussäännössä annetaan määräykset yhteisöjen tuomioistuimessa ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa sovellettavasta kielistä koskevasta järjestelystä.” ilmaisulla ”kunnes edellä mainitut säännöt on annettu”; korvataan toinen virke seuraavasti: ”Poiketen siitä, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 223 ja 224 artiklassa määrätään, näiden määräysten muuttaminen tai kumoaminen edellyttää neuvoston yksimielistä hyväksyntää.”;

r) korvataan pöytäkirjan liitteessä I olevan 3 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä ilmaisu ”tuomioistuimessa” ilmaisulla ”virkamies-tuomioistuimessa”; poistetaan 2 ja 3 kohdasta sana ”määräenemmistöllä”;

s) *(ei koske suomenkielistä toisintoa).*

EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNTÖ

11) Muutetaan pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä seuraavasti:

a) korvataan johdanto-osan ensimmäisen kappaleen viittaus Euroopan yhteisön perus-

tamissopimuksen 8 artiklaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 2 kohtaan;

b) korvataan I luvun otsikko seuraavasti: ”EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄ”;

c) Jaetaan 1.1 artikla kahdeksi alakohdaksi siten, että kumpikin virke muodostaa erillisen alakohdan ja se jää ilman numeroa. Korvataan ensimmäinen alakohta seuraavasti: ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 245 a artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan keskuspankki (EKP) ja kansalliset keskuspankit muodostavat Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ). EKP ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joiden rahayksikkö on euro, muodostavat eurojärjestelmän.”; korvataan toisen alakohdan alussa oleva ilmaisu ”ne hoitavat” ilmaisulla ”EKPJ ja EKP hoitavat”;

d) poistetaan 1.2 artikla;

e) 2 artiklassa alussa oleva ilmaisu ”Tämän sopimuksen 105 artiklan 1 kohdan mukaisesti” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 105 artiklan 1 kohdan ja 245 a artiklan 2 kohdan mukaisesti”. Lisätään toisessa virkkeessä sanan ”sopimuksen” edelle ilmaisu ”Euroopan unionista tehdyn”. Lisätään kolmannessa virkkeessä sanan ”sopimuksen” edelle ilmaisu ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn”;

f) korvataan 3.1 artiklan toisessa luettelamakohdassa ilmaisu ”tämän sopimuksen 111 artiklan” ilmaisulla ”mainitun sopimuksen 188 o artiklan”;

g) poistetaan 4 artiklan b alakohdasta ilmaisu ”asianomaisille”;

h) korvataan 9.1 artiklan ilmaisu ”tämän sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan mukaisesti” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 245 a artiklan 3 kohdan mukaisesti”;

i) muutetaan 10 artikla seuraavasti:

i) korvataan 10.1 artiklan lopussa oleva ilmaisu ”kansallisten keskuspankkien pääjohtajat” ilmaisulla ”niiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, joiden rahayksikkö on euro”;

ii) korvataan 10.2 artiklan ensimmäisen luettelamakohdan ensimmäisen virkkeen lopussa oleva ilmaisu ”euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden” ilmaisulla ”niiden jäsenvaltioiden, joiden rahayksikkö on euro”;

korvataan kolmannessa alakohdassa ilmaisu ”10.3, 10.6 eikä 41.2 artiklan nojalla” ilmaisulla ”10.3, 40.2 ja 40.3 artiklan nojalla”;

iii) poistetaan 10.6 artikla;

j) korvataan 11.2 artiklan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”johtokunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla neuvoston suosituksesta tekemällä yhteisellä sopimuksella” ilmaisulla ”Eurooppa-neuvosto nimittää johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet määränemistöllä neuvoston suosituksesta”;

k) poistetaan 14.1 artiklasta ilmaisu ”viimeistään päivänä, jona EKPJ perustetaan.”;

l) korvataan 16 artiklan ensimmäisessä virkkeessä sana ”setelien” sanalla ”eurosetelien”;

m) korvataan 18.1 artiklan ensimmäisessä luettelamakohdassa ilmaisu ”yhteisön tai kolmansien valtioiden valuuttojen määräisiä” ilmaisulla ”euro- tai muun valuutan määräisiä”;

n) korvataan 25.2 artiklassa ilmaisu ”tehtyjen neuvoston päätösten” ilmaisulla ”annettujen neuvoston asetusten”;

o) poistetaan 28.1 artiklasta ilmaisu ”EKP:n aloittaessa toimintansa”;

p) korvataan 29.1 artiklan ensimmäisen kohdan johdantokappale seuraavasti: ”EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste, joka ensimmäisen kerran vahvistettiin EKPJ:n perustamisen yhteydessä vuonna 1998, määritetään antamalla jokaiselle kansalliselle keskuspankille painoarvo, joka on seuraavien tekijöiden summa.”; korvataan toinen alakohta seuraavasti: ”Prosenttiosuudet pyöristetään alas- tai ylöspäin lähimpään 0,0001 prosenttiyksikön kerrannaiseen.”;

q) poistetaan 32.2 artiklan alusta ilmaisu ”Jollei 32.3 artiklasta muuta johdu,” ja korvataan 32.3 artiklan ilmaisu ”kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen” ilmaisulla ”euron käyttöönoton jälkeen”;

r) poistetaan 34.2 artiklan neljä ensimmäistä alakohtaa;

s) lisätään 35.6 artiklan ensimmäiseen virkkeeseen ilmaisu ”perussopimuksissa ja” ennen ilmaisua ”perussäännössä” ja ilmaisua ”tässä perussäännössä”;

t) kumotaan 37 artikla ja numeroidaan sitä seuraavat artikkelit uudelleen sen mukaisesti;

u) muutetaan 41 artikla, joka numeroidaan 40 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 41.1 artiklassa, joka numeroidaan 40.1 artiklaksi, ilmaisu ”neuvosto voi tarkistaa tämän perussäännön [...] artiklaa joko määränemmistöllä EKP:n suosituksesta” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat tarkistaa tämän perussäännön [...] artiklaa tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen joko EKP:n suosituksesta”, poistetaan sana ”yksimielisesti”; poistetaan viimeinen virke;

ii) lisätään uusi 40.2 kohta seuraavassa esitetyllä tavalla, ja nykyinen 41.2 kohta numeroidaan 40.3 kohdaksi

”40.2. Eurooppa-neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan tehdä yksimielisesti päätöksen, jolla muutetaan 10.2 artiklaa. Nämä muutokset tulevat voimaan vasta sen jälkeen, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntöjensä mukaisesti.”;

v) poistetaan 42 artiklasta, joka numeroidaan 41 artiklaksi, ilmaisu: ”välittömästi sen jälkeen, kun on tehty päätös kolmannen vaiheen alkamispäivästä,” sekä ilmaisu ”määränemmistöllä”;

w) korvataan 43.1, 43.2 ja 43.3 artiklassa, jotka numeroidaan 42.1, 42.2 ja 42.3 artiklaksi, viittaus 122 artiklaan viittauksella 116 a artiklaan, poistetaan 43.3 artiklasta, joka numeroidaan 42.3 artiklaksi, viittaus 34.2 artiklaan ja 50 artiklaan, korvataan 43.4 artiklassa, joka numeroidaan 42.4 artiklaksi, viittaus 10.1 artiklaan viittauksella 10.2 artiklaan;

x) korvataan 44 artiklan, joka numeroidaan 43 artiklaksi, ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”ERI:n tehtävistä” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 118 a artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista ERI:n entisistä tehtävistä” ja korvataan ilmaisu ”kolmannen vaiheen aikana” ilmaisulla ”euron käyttöön ottamisen jälkeen”; korvataan toisessa kohdassa viittaus 122 artiklaan viittauksella 117 a artiklaan;

y) korvataan 47.3 artiklassa, joka numeroidaan 46.3 artiklaksi, ilmaisu ”suhteessa niiden jäsenvaltioiden valuuttaan tai yhtenäisva-

luuttaan, joita ei koske poikkeus” ilmaisulla ”suhteessa euroon”;

z) kumotaan 50 ja 51 artikla ja numeroidaan sitä seuraavat artiklat uudelleen sen mukaisesti;

aa) lisätään 52 artiklaan, joka numeroidaan 49 artiklaksi, ilmaisu ”Vaihtokurssien lopullisen kiinnittämisen jälkeen” jälkeen ilmaisu ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 116 a artiklan 3 kohdan mukaisesti”;

ab) (*ei koske suomenkielistä toisintoa*).

EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN PERUSSÄÄNTÖ

12) Muutetaan pöytäkirja Euroopan investointipankin perussäännöstä seuraavasti:

a) korvataan koko pöytäkirjassa viittaukset ”tämän sopimuksen” artikloihin viittauksilla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen” artikloihin;

b) korvataan johdanto-osan viimeisessä kappaleessa ilmaisu ”tähän sopimukseen” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen”;

c) poistetaan 1 artiklan toinen kohta;

d) korvataan 3 artiklan johdantokappale ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 266 artiklan mukaisesti pankin jäseniä ovat jäsenvaltiot.” ja poistetaan jäsenvaltioiden luettelo;

e) korvataan 4 artiklan 1 kohdassa pankin pääoma seuraavasti: ”164808169000 euroa”, korvataan seuraavia jäsenvaltioita koskevat luvut seuraavasti ja poistetaan toinen alakoh-
ta:

Puola	3411263500
Tšekki	1258785500
Unkari	1190868500
Romania	863514500
Slovakia	428490500
Slovenia	397815000
Bulgaria	290917500
Liettua	249617500
Kypros	183382000

Latvia	152335000
Viro	117640000
Malta	69804000

f) muutetaan 5 artikla seuraavasti:

i) lisätään 2 kohdan loppuun uusi virke seuraavasti: ”Käteismaksut suoritetaan yksinomaan euroina.”;

ii) poistetaan 3 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ilmaisu ”lainanantajiaan kohtaan” ja toisesta alakohdasta ilmaisu ”ja sellaisina valuuttoina, joita pankki tarvitsee voidakseen täyttää nämä velvoitteet”;

g) kumotaan 6 ja 7 artikla ja numeroidaan sitä seuraavat artikkelit uudelleen sen mukaisesti;

h) muutetaan 9 artikla, joka numeroidaan 7 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”, erityisesti ne tavoitteet, joita on tarkoitus pitää lähtökohtana yhteismarkkinoiden toteutumisen edistössä” ilmaisulla ”unionin tavoitteiden mukaisesti”;

ii) korvataan 3 kohdan b alakohda seuraavasti: ”b) määrittää 9 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi rahoitusoperaatioihin sovellettavat periaatteet pankin tehtävän mukaisesti;” ja d alakohda seuraavasti: ”d) päättää rahoituksen myöntämisestä kokonaan tai osittain muualla kuin jäsenvaltioiden alueilla toteutettaviin investointihankkeisiin 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti;” ja korvataan g alakohdassa ilmaisu ”4, 7, 14, 17, 26 ja 27 artiklan mukaisia valtuuksiaan ja toimivaltuuksiaan” ilmaisulla ”sille tämän perussäännön nojalla annettuja muita valtuuksia ja toimivaltuuksia”;

i) muutetaan 10 artikla, joka numeroidaan 8 artiklaksi, seuraavasti:

i) poistetaan kolmas virke;

ii) lisätään kaksi uutta kohtaa seuraavasti:

”Määräenemmistön edellytyksenä on 18 puoltavaa ääntä ja 68 prosenttia merkitystä pääomasta.

Henkilökohtaisesti tai edustettuina läsnä olevien jäsenten pidättyminen äänestämästä ei estä valtuustoa tekemästä ratkaisua, jonka edellytyksenä on yksimielisyys.”;

j) muutetaan 11 artikla, joka numeroidaan 9 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 1 kohdan ensimmäinen alakohda seuraavasti:

”1. Hallintoneuvosto päättää rahoituksen myöntämisestä erityisesti lainojen ja takausten muodossa sekä lainojen ottamisesta; se vahvistaa lainojen korot, toimitusmaksut ja muut maksut. Se voi määräenemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella siirtää tiettyjä toimivaltuuksiaan hallitukselle. Se määrittää toimivaltuuksien siirron edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt ja valvoo sen toteuttamista.

Hallintoneuvosto valvoo pankin hallinnon asianmukaisuutta ja huolehtii siitä, että pankkia johdetaan perussopimuksen ja perussäännön määräysten sekä valtuuston vahvistamien yleisten suuntaviivojen mukaisesti.”;

ii) korvataan 2 kohdan kuudes alakohda seuraavasti:

”Työjärjestyksessä vahvistetaan hallintoneuvoston kokouksiin osallistumisen edellytykset sekä varajäseniin ja asiantuntijoihin sovellettavat määräykset.”;

iii) poistetaan 5 kohdan toisesta virkkeestä ilmaisu ”yksimielisesti”;

k) muutetaan 13 artikla, joka numeroidaan 11 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 3 kohdan toisen alakohdan ilmaisu ”varsinkin lainojen ottamista ja myöntämistä sekä takausten antamista koskevat päätökset” ilmaisulla ”erityisesti päätökset lainojen ottamisesta ja rahoituksen myöntämisestä ennen muuta lainojen ja takausten muodossa”;

ii) korvataan 4 kohdan ilmaisu ”Hallitus antaa lausuntonsa lainojen myöntämistä ja takausten antamista sekä lainojen ottamista koskevista ehdotuksista yksinkertaisella enemmistöllä” ilmaisulla ”Hallitus antaa yksinkertaisella enemmistöllä lausuntonsa ehdotuksista, jotka koskevat lainojen ottamista ja rahoituksen myöntämistä erityisesti lainojen ja takausten muodossa”;

iii) korvataan 7 kohdan ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”virkamiehet ja muu henkilöstö” ilmaisulla ”henkilöstö”. Lisätään virke seuraavasti: ”Työjärjestyksessä määritetään elin, jolla on toimivalta hyväksyä henkilöstöön sovellettavat määräykset.”;

l) muutetaan 14 artikla, joka numeroidaan 12 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”kolme” ilmaisulla ”kuusi” ja ilmaisu ”tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden” ilmaisulla ”tarkastaa, että pankin toiminta noudattaa parhaita pankki-käytäntöjä, ja vastaa pankin tilien tarkastuksesta”;

ii) korvataan 2 kohta kolmella uudella kohdalla seuraavasti:

”2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea tarkastaa vuosittain pankin toiminnan ja kirjanpidon asianmukaisuuden. Tätä varten se tarkastaa, että pankin toiminta on ollut tässä perussäännössä ja työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen ja menettelyjen mukaista.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu komitea vahvistaa, että tilinpäätös ja kaikki hallintoneuvoston laatimaan tilinpäätökseen sisältyvä tilinpäätösinformaatio antavat luotettavan kuvan pankin rahoitusasemasta sen varojen ja sitoumusten osalta sekä sen toiminnan tuloksista ja kassavirroista kyseisellä tilikaudella.

4. Työjärjestyksessä määritellään 1 kohdassa tarkoitettujen komitean jäseniltä vaadittava pätevyys sekä määritetään komitean toiminnan edellytykset ja yksityiskohtaiset menettelyt.”;

m) korvataan 15 artiklan, joka numeroidaan 13 artiklaksi, ilmaisu ”setelipankkia” ilmaisulla ”kansallista keskuspankkia”;

n) muutetaan 18 artikla, joka numeroidaan 16 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ilmaisu ”myöntää lainoja” ilmaisulla ”myöntää rahoitusta erityisesti lainojen ja takuiden muodossa” ja ilmaisu ”investointihankkeisiin” ilmaisulla ”investointeihin” sekä poistetaan ilmaisu ”Euroopassa sijaitsevilla”; korvataan toisessa alakohdassa ilmaisu ”sellaisen poikkeuksen nojalla, jonka valtuusto myöntää yksimielisesti” ilmaisulla ”valtuuston määränemmistöllä tekemällä päätöksellä”, ilmaisu ”lainoja” ilmaisulla ”rahoitusta”, ilmaisu ”investointihankkeisiin” ilmaisulla ”investointeihin” ja poistetaan ilmaisu ”Euroopassa sijaitsevalla” sekä siirretään ilmaisu ”muualla kuin” ilmaisun ”jäsenvaltioiden” edelle;

ii) korvataan 3 kohdassa sana ”hanke” sanalla ”investointi” ja lisätään virkkeen loppuun ilmaisu ”taikka velallisen vakaan rahoitus-

tasaseman” sekä lisätään uusi toinen alakohta seuraavasti:

”Lisäksi hallintoneuvosto päättää 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja, jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklassa tarkoitettujen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määränemmistöllä sellaisen rahoituksen edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, johon liittyy erityinen riski ja jota sen vuoksi pidetään erityistoimena.”;

iii) korvataan 5 kohta seuraavasti:

”5. Pankin myöntämien lainojen ja sen antamien takausten kokonaismäärä saa olla enintään 250 prosenttia merkityn pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton yhteismäärästä. Kyseisten erien yhteismäärä lasketaan vähentämällä määrä, joka vastaa kaikkien pankin merkitsemien osuuksien merkittyä yhteismäärää, riippumatta siitä, onko ne maksettu.

Pankin osuuksien muodossa maksama määrä ei missään vaiheessa saa ylittää sen maksetun pääoman, varausten, kohdentamattomien varausten ja jakamattoman voiton vapaan osan kokonaismäärää.

Pankin erityistoimiin, joista valtuusto ja hallintoneuvosto päättävät 3 kohdan mukaisesti, voidaan poikkeuksellisesti myöntää erityismäärärahoja varauksina.

Tätä kohtaa sovelletaan myös pankin konsolidoituun tilinpäätökseen.”;

o) korvataan 19 artiklan, joka numeroidaan 17 artiklaksi, 1 kohdassa ilmaisu ”ja takauksista suoritettavat toimitusmaksut” ilmaisulla ”toimitusmaksut ja muut maksut” ja lisätään ilmaisun ”maksaa kulunsa” jälkeen ilmaisu ”ja kattaa riskinsä”; korvataan 2 kohdassa sana ”hankkeen” sanalla ”investoinnin”;

p) muutetaan 20 artikla, joka numeroidaan 18 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan johdantokappaleessa ilmaisu ”lainananto- ja takaustoiminnassaan” ilmaisulla ”rahoitustoiminnassaan”;

ii) korvataan 1 kohdan a alakohdassa kulloisessakin luvussa ja taivutusmuodossa sana ”hanke” sanalla ”investointi”; korvataan ilmaisu ”kyseen ollessa” ilmaisulla ”, kun kyse on” ja ilmaisu ”tai jos muiden hankkeiden osalta valtio” ilmaisulla ”tai jos valtio” sekä lisätään sanan ”tavoin” jälkeen ilmaisu ”, kun kyse on muista investoinneista”; korvataan b

alakohdassa ilmaisu ”hankkeen” ilmaisulla ”investoinnin”;

iii) lisätään 2 kohtaan uusi toinen alakohhta seuraavasti:

”Hallintoneuvosto päättää kuitenkin 7 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen valtuuston vahvistamien periaatteiden mukaisesti ja, jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklassa määrättyjen toimien toteuttaminen sitä vaatii, määräenemmistöllä kaupallisen yrityksen pääomaosuuksien hankkimista koskevista edellytyksistä ja sitä koskevista yksityiskohtaisista menettelyistä, jos tämä on tarpeen investoinnin tai ohjelman rahoittamiseksi, yleensä lainan tai takauksen lisäksi.”;

iv) korvataan 6 kohdassa kulloisessakin taivutusmuodossa sana ”hanke” sanalla ”investointi”;

v) lisätään uusi 7 kohta seuraavasti:

”7. Lainanantotoimintansa lisäksi pankki voi antaa teknistä apua valtuuston määräenemmistöllä määrittämien edellytysten ja yksityiskohtaisten menettelyjen mukaisesti ja tämän perussäännön määräyksiä noudattaen.”;

q) muutetaan 21 artikla, joka numeroidaan 19 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan 1 kohta seuraavasti:

”1. Julkiset tai yksityiset yritykset tai yhteisöt voivat hakea rahoitusta suoraan pankilta. Rahoitusta voidaan hakea pankilta myös komission tai sen jäsenvaltion välityksellä, jonka alueella investointi aiotaan toteuttaa.”;

ii) korvataan 2 kohdassa kulloisessakin taivutusmuodossa sana ”hanke” sanalla ”investointi”;

iii) korvataan 3 kohdassa ilmaisu ”laina- ja takaushakemuksia” ilmaisulla ”rahoitustoimia” ja 4 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”laina- ja takaushakemukset” ilmaisulla ”rahoitustoimet”;

iv) korvataan 4 kohdan ensimmäisessä virkkeessä viittaus 20 artiklaan viittauksella 18 ja 20 artiklaan, uudelleen numeroituna 16 ja 18 artikla; korvataan toisessa virkkeessä ilmaisu ”lainan myöntämistä tai takauksen antamista” ilmaisulla ”rahoitusta” ja ilmaisu ”sopimusluonnoksen” ilmaisulla ”asiaa koskevan ehdotuksen”; korvataan viimeisessä virkkeessä ilmaisu ”lainan myöntämistä tai takauksen antamista” ilmaisulla ”rahoituksen myöntämistä”;

v) korvataan 5 ja 6 kohdassa ilmaisu ”myöntää lainan tai antaa takauksen” ilmaisulla ”myöntää rahoituksen” ja 7 kohdan ilmaisu ”myöntää lainaa tai antaa takausta” ilmaisulla ”myöntää kyseistä rahoitusta”;

vi) lisätään uusi 8 kohta seuraavasti:

”8. Jos hyväksytyihin investointeihin liittyvän rahoituksen uudelleenjärjestely on perusteltua pankin oikeuksien ja etujen turvaamiseksi, hallitus toteuttaa viipymättä tarpeelliseksi katsomansa kiireelliset toimenpiteet ja tiedottaa tästä viipymättä hallintoneuvostolle.”;

r) poistetaan 22 artiklan, joka numeroidaan 20 artiklaksi, 1 kohdasta ilmaisu ”kansainvälisiltä” ja korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Pankki voi lainata jäsenvaltioiden pääomamarkkinoilta näihin markkinoihin sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Sellaisen jäsenvaltion, jota koskee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 116 a artiklan 1 kohdan mukainen poikkeus, toimivaltaiset laitokset voivat vastustaa tätä vain, jos kyseisen valtion pääomamarkkinoilla on pelättävissä vakavia häiriöitä.”;

s) poistetaan 23 artiklan, joka numeroidaan 21 artiklaksi, 1 kohdan b alakohdasta ilmaisu ”itse liikkeeseenlaskemiaan tai lainanottajiansa liikkeeseenlaskemia” ja korvataan 3 kohdassa ilmaisu ”setelipankkien” ilmaisulla ”kansallisten keskuspankkien”;

t) korvataan 25 artiklan, joka numeroidaan 23 artiklaksi, 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”varansa toisen jäsenvaltion valuutaksi toteuttaakseen” ilmaisulla ”joksi-kin sellaisen jäsenvaltion valuutaksi, jonka rahayksikkö ei ole euro, ne varat, jotka sillä on hallussaan” ja ilmaisu ”mukaiset rahoitustoimet” ilmaisulla ”mukaisten rahoitustoimien toteuttamista varten” sekä korvataan 2 kohdassa ilmaisu ”jonkin jäsenvaltion” ilmaisulla ”jonkin sellaisen jäsenvaltion, jonka rahayksikkö ei ole euro,”; poistetaan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”jonkin jäsenvaltion valuuttana olevat”, poistetaan 3 kohdan ilmaisu ”kultana tai vaihdettavana valuuttana” ja korvataan 4 kohdassa sana ”hankkeita” sanalla ”investointeja”;

u) poistetaan 26 artiklasta, joka numeroidaan 24 artiklaksi, ilmaisu ”tai erikoislainansa”;

v) lisätään 27 artiklan, joka numeroidaan 25 artiklaksi, 2 kohdan loppuun virke seu-

raavasti: ”Se huolehtii henkilöstön oikeuksien suojaamisesta.”;

w) korvataan 29 artiklan, joka numeroidaan 27 artiklaksi, ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”yhteisön tuomioistuimelle” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuimelle” ja lisätään kohdan loppuun virke seuraavasti: ”Pankki voi tekemässään sopimuksessa sopia välitysmenettelyn käyttämisestä.”; poistetaan toisesta kohdasta ilmaisu ”tai päättää välitysmenettelyn käyttämisestä”;

x) korvataan 30 artikla, joka numeroidaan 28 artiklaksi, seuraavasti:

”28 artikla

1. Valtuusto voi yksimielisesti päättää perustaa tytäryhtiöitä tai muita yksiköjä, jotka ovat oikeushenkilöitä ja taloudellisesti itsenäisiä.

2. Valtuusto hyväksyy yksimielisesti 1 kohdassa tarkoitettujen laitosten perussäännön, jossa vahvistetaan etenkin niiden tavoitteet, rakenne, pääoma, jäsenet, kotipaikka, varat, interventiokeinot, tarkastusta koskevat säännöt sekä niiden suhde pankin toimieliiniin.

3. Pankilla on toimivalta osallistua kyseisten laitosten hallintoon ja osallistua niiden pääoman merkitsemiseen aina valtuuston yksimielisesti vahvistamaan määrään asti.

4. Edellä 1 kohdassa mainittuihin laitoksiin, sikäli kuin niihin sovelletaan unionin oikeutta, niiden toimielinten jäseniin heidän hoitaessaan tehtäviään ja niiden henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa samoin ehdoin ja samoin edellytyksin kuin pankkiin.

Osinkoja, voitto-osuuksia tai näistä laitoksesta muussa muodossa saatavia etuuksia, joihin muilla jäsenillä kuin Euroopan unionilla ja pankilla on oikeus, koskevat kuitenkin niihin sovellettavan lainsäädännön verotusta koskevat säännökset.

5. Euroopan unionin tuomioistuin on toimivaltainen jäljempänä määrätyn rajoituksen käsittelemään unionin lainsäädännön alaisen laitoksen toimielinten toimenpiteitä koskevat riidat. Tällaista toimenpidettä koskevan kanteen voi nostaa tällaisen laitoksen jäsen kyseisessä ominaisuudessaan tai jäsenvaltio Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 230 artiklassa määrätyn ehdoin.

6. Valtuusto voi yksimielisesti päättää, että unionin lainsäädännön alaisen laitoksen henkilökuntaan sovelletaan pankin kanssa yhteisiä järjestelyjä laitoksen ja pankin sisäisiä menettelyjä noudattaen.”.

PÖYTÄKIRJA KOTIPAIKAN SIJAINNISTA

13) Muutetaan pöytäkirja Euroopan yhteisöjen toimielinten ja tiettyjen elinten ja yksikköjen sekä Europolin kotipaikan sijainnista seuraavasti:

a) lisätään pöytäkirjan nimeen ja johdanto-osaan ilmaisun ”elinten” jälkeen ilmaisu ”laitosten” ja poistetaan pöytäkirjan nimestä ilmaisu ”sekä Europolin”;

b) korvataan johdanto-osan ensimmäisessä viitteessä viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja poistetaan viittaus Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen 77 artiklaan; poistetaan johdanto-osan toinen viite;

c) poistetaan d kohdasta viittaus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen;

d) poistetaan i kohdasta viittaus Euroopan rahapoliittiseen instituuttiin;

PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA VAPAUKSISTA

14) Muutetaan pöytäkirja Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista seuraavasti:

a) korvataan johdanto-osan ensimmäisessä kappaleessa viittaus Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja komission perustamisesta tehdyn sopimuksen 28 artiklaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 291 artiklaan ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimuksen 191 artiklaan ja korvataan ilmaisu ”näillä yhteisöillä sekä Euroopan investointipankilla” ilmaisulla ”Euroopan unionilla ja Euratomilla”;

b) kumotaan 5 artikla ja numeroidaan sitä seuraavat artikkelit uudelleen sen mukaisesti;

c) poistetaan 7 artiklan, joka numeroidaan 6 artiklaksi, 2 kohta ja muutetaan 1 kohta numeroimattomaksi;

d) korvataan 13 artiklan, joka numeroidaan 12 artiklaksi, alussa oleva ilmaisu ”Niillä edellytyksin ja noudattaen sitä menettelyä, jotka neuvosto komission ehdotuksesta vahvistaa” ilmaisulla ”Niillä edellytyksillä ja noudattaen sitä menettelyä, jonka Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja asianomaisia toimielimiä kuultaan.”;

e) korvataan 15 artiklan, joka numeroidaan 14 artiklaksi, alussa oleva ilmaisu ”Neuvosto vahvistaa yksimielisesti komission ehdotuksesta” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto vahvistavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla ja asianomaisia toimielimiä kuultaan.”;

f) korvataan 16 artiklan, joka numeroidaan 15 artiklaksi, alussa oleva ilmaisu ”Neuvosto määrittää komission ehdotuksesta” ilmaisulla ”Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla.”;

g) korvataan 21 artiklassa, joka numeroidaan 20 artiklaksi, sanan ”julkisasiamiehiin” jälkeen sana ”kirjaajaan” sanalla ”kirjaajiin” sekä poistetaan artiklasta ilmaisu ”sekä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jäseniin ja kirjaajaan”;

h) poistetaan 23 artiklan, joka numeroidaan 22 artiklaksi, viimeinen kohta;

i) poistetaan loppulauseke ”TÄMÄN VAKUUDEKSI alla mainitut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan”, päivämäärä ja allekirjoittajien luettelo.

PÖYTÄKIRJA LÄHENTYMISPERUSTEISTA

15) Muutetaan pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista lähentymisperusteista seuraavasti:

a) poistetaan pöytäkirjan nimestä ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 121 artiklassa tarkoitetuista”;

b) korvataan johdanto-osan ensimmäisessä kappaleessa ilmaisu ”päätoiksiä talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa” ilmaisulla

”päätoiksiä poikkeusten kumoamisesta niiden jäsenvaltioiden osalta, joita koskee poikkeus”;

c) korvataan 3 artiklan toisessa virkkeessä ilmaisu ”suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan samana aikana” ilmaisulla ”suhteessa euroon samana aikana”;

d) poistetaan 6 artiklasta ilmaisu ”, ERI:a”;

e) (*ei koske suomenkielistä toisintoa*).

PÖYTÄKIRJA ERÄISTÄ YHDISTYNYTTÄ KUNINGASKUNTAA KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:

16) Muutetaan pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan liittyvistä määräyksistä seuraavasti:

a) korvataan koko pöytäkirjassa kulloisesakin taivutusmuodossa ilmaisu ”siirtyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen” tai ”siirtyä kolmanteen vaiheeseen” ilmaisulla ”ottaa rahayksiköksen euro”; korvataan ilmaisu ”kolmannen vaiheen aikana” ilmaisulla ”euron käyttöönoton jälkeen”;

b) lisätään johdanto-osaan uusi toinen kappale seuraavasti:

”jotka OTTAVAT HUOMIOON, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, ja”;

c) poistetaan 1 kohdan ensimmäinen ja kolmas alakohta;

d) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovelletaan 3–8 ja 10 artiklaa sen hallituksen neuvostolle 16 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 päivänä lokakuuta 1997 antama ilmoitus huomion ottaen.”;

e) poistetaan 3 kohta ja numeroidaan sitä seuraavat kohdat uudelleen sen mukaisesti;

f) muutetaan 5 kohta, joka numeroidaan 4 kohdaksi, seuraavasti:

i) korvataan ensimmäisessä virkkeessä oleva artiklojen luettelo seuraavasti: ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 245 a artiklan 2 kohtaa, lukuun ottamatta sen ensimmäistä ja viimeistä virkettä, 245 a artiklan 5 kohtaa, 97 b artiklan toista kohtaa, 104 ar-

tiklan 1, 9 ja 11 kohtaa, 105 artiklan 1–5 kohtaa, 106 artiklaa, 108, 109, 110 ja 111 a artiklaa, 115 c artiklaa, 117 a artiklan 3 kohtaa, 188 o artiklaa ja 245 b artiklaa”;

ii) lisätään uusi toinen virke seuraavasti: ”Myöskään tämän sopimuksen 99 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta siihen siltä osin kuin kyse on sellaisten talouspolitiikan yleislinjojen niiden osien hyväksymisestä, jotka koskevat euroaluetta yleisesti.”;

g) lisätään 6 kohtaan, joka numeroidaan 5 kohdaksi, uusi ensimmäinen alakohta seuraavasti: ”Yhdistynyt kuningaskunta pyrkii välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä.”; poistetaan ilmaisu ”116 artiklan 4 kohtaa”;

h) korvataan 7 kohdan, joka numeroidaan 6 kohdaksi, ensimmäinen alakohta seuraavasti: ”6. Yhdistyneen kuningaskunnan äänioikeudet pidätetään niitä neuvoston säädöksiä annettaessa, joita tarkoitetaan 4 kohdassa luetelluissa artikloissa, ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 116 a artiklan 4 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Tällöin sovelletaan mainitun sopimuksen 116 a artiklan 4 kohdan toista alakohtaa.”. Poistetaan toisesta alakohdasta ilmaisu ”ja 123 artiklan 1 kohdan”;

i) korvataan 9 kohdan, joka numeroidaan 8 kohdaksi, a alakohdassa ilmaisu ”siirtymättä kolmanteen vaiheeseen” ilmaisulla ”ottamatta euroa rahayksikökseen”;

j) korvataan 10 kohdan, joka numeroidaan 9 kohdaksi, johdantokappale seuraavasti: ”Yhdistynyt kuningaskunta voi milloin tahansa ilmoittaa aikomuksestaan ottaa euro rahayksikökseen. Tällöin:”. Korvataan a alakohdassa viittaus 122 artiklan 2 kohtaan viittauksella 117 a artiklan 1 ja 2 kohtaan;

k) poistetaan 11 kohdasta, joka numeroidaan 10 kohdaksi, ilmaisu ”ja 116 artiklan 3 kohdassa”, sekä korvataan lopussa oleva ilmaisu ”ei ole siirtynyt kolmanteen vaiheeseen” ilmaisulla ”ei ota rahayksikökseen euroa”.

*PÖYTÄKIRJA ERÄISTÄ TANSKAA
KOSKEVISTA MÄÄRÄYKSISTÄ:*

17) Muutetaan pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä seuraavasti:

a) poistetaan johdanto-osan ensimmäinen kappale, korvataan johdanto-osan toisen kappaleen, josta tulee ensimmäinen kappale, ilmaisu ”tämä maa sitoutuu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen” ilmaisulla ”tämä maa luopuu sitä koskevasta poikkeuksesta” ja lisätään uusi johdanto-osan toinen kappale seuraavasti: ”OTTAVAT HUOMIOON, että Tanskan hallitus on ilmoittanut neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993, ettei se aio osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.”;

b) poistetaan 1 ja 3 kohta ja numeroidaan muut kohdat uudelleen sen mukaisesti;

c) korvataan 2 kohdan, joka numeroidaan 1 kohdaksi, ensimmäinen virke seuraavasti: ”Ota huomioon ilmoituksen, jonka Tanskan hallitus on tehnyt neuvostolle 3 päivänä marraskuuta 1993, Tanskaa koskeva poikkeus.”;

d) korvataan 4 kohdassa, joka numeroidaan 2 kohdaksi, viittaus 122 artiklan 2 kohtaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 117 a artiklaan.

SCHENGEN-PÖYTÄKIRJA

18) Muutetaan pöytäkirja Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia seuraavasti:

a) korvataan pöytäkirjan nimessä ilmaisu ”Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia” ilmaisulla ”osaksi Euroopan unionia sisällytetyistä Schengenin säännöistä”;

b) muutetaan johdanto-osa seuraavasti:

i) korvataan johdanto-osan ensimmäisessä kappaleessa ilmaisu ”tehtyjen sopimusten” ilmaisulla ”tehty sopimukset” ja ilmaisu ”niihin liittyvien sopimusten sekä näiden sopimusten perusteella hyväksytyjen sääntöjen tarkoituksena on tehostaa Euroopan yhdenytymistä ja erityisesti tehdä mahdolliseksi Euroopan unionin nopeampi kehittyminen vapautteen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvaksi alueeksi” ilmaisulla ”niihin liittyviä sopimuksia sekä näiden sopimusten perusteella hyväksytyt säännöt on sisällytetty osaksi Euroopan unionin säännöstöä 2 päivänä lokakuuta 1997 tehdyllä Amsterdamin sopimuksella.”;

ii) korvataan johdanto-osan toinen kappale seuraavasti:

”HALUAVAT säilyttää Schengenin säännösten siinä muodossa, johon se on kehittynyt Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeen, ja kehittää tätä säännöstöä, jotta voitaisiin saavuttaa paremmin tavoite tarjota unionin kansalaisille vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jolla ei ole sisärajoja.”;

iii) poistetaan johdanto-osan kolmas kappale;

iv) korvataan johdanto-osan viidennessä kappaleessa, josta tulee neljäs kappale, ilmaisu ”eivät ole edellä mainittujen sopimusten osapuolia eivätkä ole allekirjoittaneet niitä” ilmaisulla ”eivät osallistu kaikkiin Schengenin säännösten määräyksiin” ja saman kappaleen lopussa oleva ilmaisu ”hyväksyä niiden määräykset osittain tai kokonaan” ilmaisulla ”hyväksyä kyseisen säännösten muita määräyksiä osittain tai kokonaan”;

v) poistetaan johdanto-osan kuudennen kappaleen, josta tulee viides kappale, lopussa oleva ilmaisu ”ja että nämä määräykset olisi otettava käyttöön ainoastaan viimeisenä keinona”;

vi) korvataan johdanto-osan seitsemännen kappaleen, josta tulee kuudes kappale, lopussa oleva ilmaisu ”koska molemmat valtiot ovat vahvistaneet aikovansa noudattaa edellä mainittuja määräyksiä Luxemburgissa 19 päivänä joulukuuta 1996 allekirjoitetun sopimuksen perusteella” ilmaisulla ”koska Pohjoismaiden passiunionin määräykset sitovat näitä molempia valtioita samoin kuin Euroopan unionin jäsenenä olevia pohjoismaita”;

c) korvataan 1 artiklan ensimmäinen virke seuraavasti:

”Belgian kuningaskunta, Bulgarian tasavalta, Tšekin tasavalta, Tanskan kuningaskunta, Saksan liittotasavalta, Viron tasavalta, Helleenien tasavalta, Espanjan kuningaskunta, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta, Kyproksen tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Luxemburgin suurherttuakunta, Unkarin tasavalta, Maltan tasavalta, Alankomaiden kuningaskunta, Itävallan tasavalta, Puolan tasavalta, Portugalin tasavalta, Romania, Slovenian tasavalta, Slovakian tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta voivat toteuttaa tiiviimpää yhteistyötä keskenään niiden neuvoston vahvistamien

säännösten, jotka muodostavat Schengenin säännösten, soveltamisalalla.”;

d) korvataan 2 artikla seuraavasti:

”2 artikla

Schengenin säännöstöä sovelletaan 1 artiklassa lueteltuihin jäsenvaltioihin, tämän kuitenkaan rajoittamatta 16 päivänä huhtikuuta 2003 tehdyn liittymisasiakirjan 3 artiklan ja 25 päivänä huhtikuuta 2005 tehdyn liittymisasiakirjan 4 artiklan soveltamista. Neuvosto toimii Schengenin sopimuksilla perustetun toimeenpanevan komitean sijasta.”;

e) korvataan 3 artikla seuraavasti:

”3 artikla

Tanskan osallistumisesta Schengenin säännöstöä kehittävien toimenpiteiden hyväksymiseen ja näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta Tanskaan määrätään Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan asianomaisissa määräyksissä.”;

f) poistetaan 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”, joita Schengenin säännöstö ei sido.”;

g) korvataan 5 artikla seuraavasti:

”5 artikla

1. Schengenin säännöstöä kehittävien ehdotusten ja aloitteiden on oltava perussopimusten asianomaisten määräysten mukaisia.

Tämän mukaisesti, jos Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta ei ole kohtuullisen ajan kuluessa ilmoittanut kirjallisesti neuvostolle haluavansa osallistua, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 d artiklassa tarkoitettu lupa katsotaan annetuksi 1 artiklassa tarkoitetuille jäsenvaltioille sekä Irlantilille tai Yhdistyneelle kuningaskunnalle, jos jompikumpi niistä haluaa osallistua kyseisten alojen yhteistyöhön.

2. Jos joko Irlannin tai Yhdistyneen kuningaskunnan katsotaan antaneen ilmoituksen 4 artiklan nojalla tehdyn päätöksen mukaisesti, se voi kuitenkin ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle kolmen kuukauden kuluessa, että se ei halua osallistua tällaiseen ehdotukseen tai aloitteeseen. Siinä tapauksessa Irlanti tai Yhdistynyt kuningaskunta ei osallistu sen hyväksymiseen. Jälkimmäisestä ilmoituksesta

alkaen Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettely keskeytetään 3 tai 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen asti tai siihen asti, että kyseinen ilmoitus peruutetaan milloin tahansa tämän menettelyn aikana.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusten tehneen jäsenvaltion osalta kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä lakataan ehdotetun toimenpiteen voimassaolopäivästä alkaen soveltamasta neuvoston tarpeellisiksi katsomin osin ja neuvoston määräenemmistöllä komission ehdotuksesta tekemässä päätöksessä määritellyin edellytyksin. Tämä päätös tehdään seuraavia perusteita noudattaen: neuvosto pyrkii säilyttämään kyseisen jäsenvaltion mahdollisimman laajan osallistumisen vahingoittamatta vakavasti Schengenin säännöstön eri osien käytännön toimivuutta ja kunnioittaen niiden johdonmukaisuutta. Komissio tekee ehdotuksensa mahdollisimman pian 2 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusten jälkeen. Neuvosto toimii, tarvittaessa kutsuttuaan koolle kaksi peräkkäistä istuntoa, neljän kuukauden kuluessa komission ehdotuksen tekemisestä.

4. Jos neuvosto ei neljän kuukauden kuluessa ole tehnyt päätöstä, jäsenvaltio voi välittömästi pyytää, että asia saatetaan Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi. Siinä tapauksessa Eurooppa-neuvosto tekee määräenemmistöllä komission ehdotuksesta seuraavassa kokouksessaan päätöksen 3 kohdassa tarkoitettujen perusteiden mukaisesti.

5. Jos neuvosto tai tapauksen mukaan Eurooppa-neuvosto ei ole 3 tai 4 kohdassa määrätyn menettelyn päättymiseen mennessä tehnyt päätöstään, Schengenin säännöstöä kehittävän toimenpiteen hyväksymismenettelyn keskeyttäminen lopetetaan. Jos kyseinen toimenpide myöhemmin hyväksytään, kaikkia neuvoston 4 artiklan nojalla tekemiä päätöksiä lakataan tämän toimenpiteen voimassaolopäivästä alkaen soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon komission päättämin osin ja edellytyksin, jollei tämä jäsenvaltio ole peruuttanut 2 kohdassa tarkoitettua ilmoitustaan ennen toimenpiteen hyväksymistä. Komissio toimii tähän hyväksymispäivään mennessä. Tehdessään päätöstään komissio noudattaa 3 kohdassa tarkoitettuja perusteita.”;

h) poistetaan 6 artiklan ensimmäisen kohdan ensimmäisen virkkeen lopusta ilmaisu ”Luxenburgissa 19 päivänä joulukuuta 1996 allekirjoitetun sopimuksen perusteella”;

i) kumotaan 7 artikla ja numeroidaan 8 artikla 7 artiklaksi;

j) kumotaan liite.

PÖYTÄKIRJA 22 A ARTIKLAN SOVELTAMISESTA YHDISTYNEESEEN KUNINGASKUNTAAN JA IRLANTIIN

19) Muutetaan pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 14 artiklan tiettyjen näkökohtien soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin seuraavasti:

a) korvataan pöytäkirjan nimessä oleva viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen;

b) korvataan 1 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa ilmaisu ”Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolina olevien valtioiden” ilmaisulla ”jäsenvaltioiden”;

c) korvataan 1 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa, 2 artiklassa ja 3 artiklan toisessa kohdassa viittaus 14 artiklaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 22 a ja 62 artiklaan.

PÖYTÄKIRJA YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN JA IRLANNIN ASEMASTA VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALUEEN OSALTA

20) Muutetaan pöytäkirja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta seuraavasti:

a) lisätään pöytäkirjan nimen loppuun ilmaisu ”vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta”;

b) korvataan johdanto-osan toisessa kappaleessa viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen;

c) korvataan 1 artiklan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston nojalla” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta teh-

dyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla”; poistetaan toinen virke ja lisätään uusi kohta seuraavasti:

”Tätä artiklaa sovellettaessa määränemistöstä määrätty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.”;

d) korvataan 2 artiklan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston määräykset” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston määräykset”; korvataan kolmannessa virkkeessä ilmaisu ”yhteisön säännöstöön” ilmaisulla ”yhteisön eikä unionin säännöstöön”;

e) muutetaan 3 artiklan 1 kohta seuraavasti:

i) korvataan ensimmäisen alakohdan ensimmäisen virkkeen ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston nojalla” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla”; poistetaan toinen virke;

ii) lisätään toisen alakohdan jälkeen kaksi uutta alakohtaa seuraavasti:

”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 c artiklan nojalla hyväksytyissä toimenpiteissä säädetään edellytyksistä, joilla Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat mainitun sopimuksen kolmannen osan IV osaston kattamiin alojen arviointiin.

Tätä artiklaa sovellettaessa määränemistöstä määrätty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.”;

f) korvataan 4, 5 ja 6 artiklassa ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston nojalla” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla”;

g) korvataan 4 artiklan toisessa virkkeessä viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 11 artiklan 3 kohtaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 f artiklan 1 kohtaan;

h) lisätään uusi 4 a artikla seuraavasti:

”4 a artikla

1. Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin osalta myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osas-

ton nojalla ehdotettuihin tai hyväksytyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan näitä jäsenvaltioita sitovaa voimassa olevaa toimenpidettä.

2. Jos neuvosto kuitenkin toteaa komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin osallistumattomuus voimassa olevaan toimenpiteeseen siinä muodossa kuin se on muutettuna, tekee kyseisen toimenpiteen soveltamisen muissa jäsenvaltioissa tai unionissa käytännössä mahdottomaksi, se voi vaatia Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia tekemään 3 tai 4 artiklan mukaisen ilmoituksen. Päivänä, jona neuvosto on tehnyt tällaisen päätöksen, alkaa uusi 3 artiklan soveltamista koskeva kahden kuukauden määräaika.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ei ole tehnyt neuvoston toteamusta seuranneen kahden kuukauden määräajan kuluessa 3 tai 4 artiklan mukaista ilmoitusta, voimassa oleva toimenpide ei enää sido sitä eikä toimenpidettä enää sovelleta siihen, ellei kyseinen jäsenvaltio ole tehnyt 4 artiklan mukaista ilmoitusta ennen muuttavan toimenpiteen voimaantuloa. Tämä tulee voimaan muuttavan toimenpiteen voimaantulopäivänä tai kahden kuukauden määräajan kuluttua riippuen siitä, kumpi ajankohta on myöhäisempi.

Tämän kohdan soveltamiseksi neuvosto tekee asiasta käydyn perusteellisen keskustelun jälkeen ratkaisunsa niitä jäsenvaltioita edustavien jäsentensä määränemistöllä, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet muuttavan toimenpiteen hyväksymiseen. Neuvoston määränemistöstä määrätty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Neuvosto voi myös päättää määränemistöllä komission ehdotuksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan tai Irlannin on vastattava niistä mahdollisista suorista rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, että kyseinen jäsenvaltio ei enää osallistu voimassa olevaan toimenpiteeseen.

4. Tämä artikla ei rajoita 4 artiklan soveltamista.”;

i) lisätään 5 artiklan loppuun ilmaisu seuraavasti: ”, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.”;

j) korvataan 6 artiklassa ilmaisu ”kyseisen sopimuksen asiaan kuuluvia määräyksiä,

mukaan lukien 68 artikla,” ilmaisulla ”perussopimusten asiaa koskevia määräyksiä”;

k) lisätään uusi 6 a artikla seuraavasti:

”6 a artikla

Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia eivät sido Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklan perusteella vahvistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan IV osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, jos Yhdistynyttä kuningaskuntaa tai Irlantia eivät sido rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön muotoja koskevat unionin säännöt, joiden mukaisesti 16 b artiklan perusteella vahvistettuja määräyksiä on noudatettava.”

l) korvataan 7 artiklassa ilmaisu ”3 ja 4 artiklassa” ilmaisulla ”3, 4 ja 4 a artiklassa” ja ilmaisu ”Schengenin säännöstön saattamisesta osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan” ilmaisulla ”Schengenin säännöstön sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan”;

m) korvataan 8 artiklassa ilmaisu ”neuvoston puheenjohtajalle” sanalla ”neuvostolle”;

n) Lisätään uusi 9 artikla seuraavasti:

”9 artikla

Tätä pöytäkirjaa ei Irlannin osalta sovelleta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklaan.”

PÖYTÄKIRJA TANSKAN ASEMASTA

21) Muutetaan Tanskan asemasta tehty pöytäkirja seuraavasti:

a) muutetaan johdanto-osa seuraavasti:

i) lisätään johdanto-osan toisen kappaleen jälkeen kolme uutta kappaletta seuraavasti:

”OVAT TIETOISIA siitä, että Edinburghin päätöksen perustuvan oikeudellisen järjestyksen jatkaminen perussopimusten nojalla rajoittaa huomattavasti Tanskan osallistumista työskentelyyn tärkeillä unionin yhteistyöaloilla ja että unionin säännöstön yhtenäisyyden varmistaminen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla olisi unionin etujen mukaista,

suuden ja oikeuden alalla olisi unionin etujen mukaista,

HALUAVAT sen vuoksi luoda oikeudelliset puitteet, joissa Tanskalle annetaan mahdollisuus osallistua Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen, ja panevat tyytyväisenä merkille Tanskan aikomuksen käyttää tätä mahdollisuutta silloin, kun se Tanskan valtiosäännön asettamien vaatimusten mukaan on mahdollista,

TOTEAVAT, ettei Tanska vastusta sitä, että muut jäsenvaltiot kehittävät edelleen yhteistyötään niiden toimenpiteiden osalta, jotka eivät sido Tanskaa,”;

ii) korvataan toiseksi viimeisessä johdanto-osan kappaleessa ilmaisu ”Schengenin säännöstön sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan” ilmaisulla ”osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan”;

b) korvataan 1 artiklan ensimmäisen kohdan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston nojalla” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla”;

c) poistetaan 1 artiklan ensimmäisen kohdan toinen virke ja lisätään uusi kohta seuraavasti:

”Tätä artiklaa sovellettaessa määränemistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.”;

d) korvataan 2 artikla seuraavasti:

”2 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston määräykset, mainitun osaston nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun osaston nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset taikka mainitun osaston nojalla muutetut tai muutettavissa olevat toimenpiteet eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta siihen. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia.

sia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavoin yhteisön tai unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta sellaisina kuin niitä sovelletaan Tanskaan. Erityisesti poliisiyhteistyön ja rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa hyväksytyt unionin säädökset, joita muutetaan, sitovat edelleen Tanskaa ja niitä sovelletaan siihen muutoksitta.”;

e) lisätään uusi 2 a artikla seuraavasti:

”2 a artikla

Tämän pöytäkirjan 2 artiklaa sovelletaan myös niihin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklan perusteella vahvistettuihin sääntöihin, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan IV osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa.”;

f) numeroidaan 4 artikla 6 artiklaksi;

g) muutetaan 5 artikla, joka numeroidaan 4 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan ilmaisu ”neuvoston on tehnyt [...] päätöksen ...” ilmaisulla ”... neuvosto on hyväksynyt [...] toimenpiteen”; korvataan ilmaisu ”... saattaako Tanska kyseisen päätöksen ...” ilmaisulla ”saattaako Tanska kyseisen toimenpiteen ...”; korvataan ilmaisu ”Jos Tanska tekee tällaisen päätöksen, päätös muodostaa” ilmaisulla ”Jos Tanska tekee tällaisen päätöksen, toimenpide muodostaa”;

ii) korvataan 1 kohdassa ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston määräysten nojalla” ilmaisulla ”tämän osan mukaisen” ja ilmaisu ”jäsenvaltioiden välille, joita tarkoitetaan Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan 1 artiklassa, samoin kuin sen ja Irlannin tai Yhdistyneen kuningaskunnan välille, jos viimeksi mainitut jäsenvaltiot osallistuvat yhteistyöhön kyseisellä alalla.” ilmaisulla ”jäsenvaltioiden välille, joita toimenpide sitoo.”;

iii) korvataan 2 kohdassa ja ilmaisu ”Schengenin säännösten sisällyttämisestä osaksi Euroopan unionia tehdyn pöytäkirjan 1 artiklassa tarkoitettuja jäsenvaltioita harkitsevat,” ilmaisulla ”jäsenvaltiot, joita toimenpi-

de sitoo, ja Tanska harkitsevat.”; korvataan sana ”pätöstä” sanalla ”toimenpidettä”;

h) muutetaan 6 artikla, joka numeroidaan 5 artiklaksi, seuraavasti:

i) korvataan ensimmäisessä virkkeessä ilmaisu ”Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 artiklan 1 kohdassa ja 17 artiklassa” ilmaisulla ”Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 artiklan 1 kohdassa, 28 a artiklassa ja 28 b–28 e artiklassa” ja poistetaan ilmaisu ””, mutta se ei liioin estä jäsenvaltioiden tiiviimmän yhteistyön kehittämistä tällä alalla”;

ii) lisätään uusi kolmas virke seuraavasti: ”Tanska ei vastusta sitä, että muut jäsenvaltiot kehittävät edelleen yhteistyötään tällä alalla.”;

iii) lisätään uuden neljännen virkkeen loppuun ilmaisu ”tai antaa sotilaallisia voimavarojaan unionin käyttöön.”;

iv) lisätään kaksi uutta kohtaa seuraavasti: ”Niiden neuvoston säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräänemmis- to määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.”;

i) lisätään otsikon ”III osa” jälkeen 6 artikla, jonka sanamuoto on otettu 4 artiklasta;

j) lisätään ennen 7 artiklaa otsikko ”IV OSA”;

k) lisätään uusi 8 artikla seuraavasti:

”8 artikla

1. Tanska voi milloin tahansa valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti ilmoittaa muille jäsenvaltioille, että ilmoitusajankohdan jälkeisen kuukauden ensimmäisestä päivästä alkaen tämän pöytäkirjan I osa muodostuu liitteessä olevista määräyksistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 7 artiklan määräyksiä. Tällöin 5–8 artikla numeroidaan uudelleen tätä vastaavasti.

2. Kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus tulee voimaan, koko Schengenin säännöstö ja kaikki kyseisen säännösten kehittämiseksi hyväksytyt toimenpiteet, jotka siihen asti ovat sitoneet Tanskaa kansainvälisen oikeuden mukaisina

velvoitteina, sitovat Tanskaa unionin oikeutena.”;

1) lisätään pöytäkirjaan uusi liite seuraavasti:

”LIITE

1 artikla

Ellei 3 artiklasta muuta johdu, Tanska ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla ehdotettujen toimenpiteiden hyväksymiseen neuvostossa. Niiden neuvoston säädösten edellytyksenä, jotka on annettava yksimielisesti, on neuvoston jäsenten yksimielisyys, lukuun ottamatta Tanskan hallituksen edustajaa.

Tätä artiklaa sovellettaessa määräenemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2 artikla

Sen mukaisesti, mitä 1 artiklassa määrätään ja jollei 3, 4 ja 8 artiklasta muuta johdu, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston määräykset, mainitun osaston nojalla hyväksytyt toimenpiteet, unionin mainitun osaston nojalla tekemän kansainvälisen sopimuksen määräykset tai Euroopan unionin tuomioistuimen tällaista määräystä tai toimenpidettä tulkitsevat päätökset eivät sido Tanskaa eikä niitä sovelleta siihen. Nämä määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät rajoita millään tavoin Tanskan toimivaltaa, oikeuksia tai velvollisuuksia. Tällaiset määräykset, toimenpiteet tai päätökset eivät myöskään vaikuta millään tavoin yhteisön tai unionin säännöstöön eivätkä ne ole osa unionin oikeutta sellaisena kuin niitä sovelletaan Tanskaan.

3 artikla

1. Tanska voi ilmoittaa neuvoston puheenjohtajalle kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla tehty ehdotus tai aloite on esi-

tetty neuvostolle, että se haluaa osallistua ehdotetun toimenpiteen hyväksymiseen ja soveltamiseen, jolloin sillä on oikeus tehdä niin.

2. Jollei 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä voida kohtuullisen ajan kuluttua hyväksyä siten, että Tanska osallistuisi siihen, neuvosto voi hyväksyä 1 kohdassa tarkoitettua toimenpiteen 1 artiklan nojalla ilman, että Tanska osallistuu siihen. Tällöin sovelletaan 2 artiklaa.

4 artikla

Tanska voi milloin tahansa sen jälkeen, kun on hyväksytty toimenpide Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla, ilmoittaa neuvostolle ja komissiolle aikomuksestaan hyväksyä kyseinen toimenpide. Tällöin sovelletaan tarpeellisin muutoksin mainitun sopimuksen 280 f artiklan 1 kohdassa määrättyä menettelyä.

5 artikla

1. Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan Tanskan osalta myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla ehdotettuihin tai hyväksytyihin toimenpiteisiin, joilla muutetaan Tanskaa sitovaa voimassa olevaa toimenpidettä.

2. Jos neuvosto kuitenkin komission ehdotuksesta päättää, että Tanskan osallistumattomuus voimassa olevaan toimenpiteeseen siinä muodossa kuin se on muutettuna, tekee kyseisen toimenpiteen soveltamisen muille jäsenvaltioille tai unionille käytännössä mahdottomaksi, se voi vaatia Tanskaa tekemään 3 tai 4 artiklan mukaisen ilmoituksen. Päivänä, jona neuvosto on tehnyt tällaisen päätöksen, alkaa uusi 3 artiklan soveltamista koskeva kahden kuukauden määräaika.

Jos Tanska ei ole tehnyt neuvoston päätöstä seuranneen kahden kuukauden määräajan kuluessa 3 tai 4 artiklan mukaista ilmoitusta, voimassa oleva toimenpide ei enää sido sitä eikä toimenpidettä enää sovelleta siihen, ellei kyseinen jäsenvaltio ole tehnyt 4 artiklan mukaista ilmoitusta ennen muuttavan toimenpiteen voimaantuloa. Tämä tulee voimaan muuttavan toimenpiteen voimaantulopäivänä tai kahden kuukauden määräajan kulluttua riippuen siitä, kumpi ajankohta on myöhäisempi.

Tämän kohdan soveltamiseksi neuvosto tekee asiasta käydyn perusteellisen keskustelun jälkeen ratkaisunsa niitä jäsenvaltioita edustavien jäsentensä määränemmistöllä, jotka osallistuvat tai ovat osallistuneet muuttavan toimenpiteen hyväksymiseen. Neuvoston määränemmistö määräytyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

3. Neuvosto voi myös päättää määränemmistöllä komission ehdotuksesta, että Tanskan on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, että se on lakannut osallistumasta voimassa olevaan toimenpiteeseen.

4. Tämä artikla ei rajoita 4 artiklan soveltamista.

6 artikla

1. Edellä 4 artiklassa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa toimenpiteen lopullisesta hyväksymisestä, jos toimenpiteellä kehitetään Schengenin säännöstöä.

Jos Tanska ei tee Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskevaa ilmoitusta 3 tai 4 artiklan mukaisesti, jäsenvaltiot, joita toimenpide sitoo, ja Tanska harkitsevat, mitä toimia on aiheellista toteuttaa.

2. Schengenin säännöstöä kehittävää toimenpidettä koskeva 3 artiklan nojalla tehty ilmoitus katsotaan peruuttamattomaksi 3 artiklan nojalla tehdyksi ilmoitukseksi, joka koskee kaikkia niitä muita ehdotuksia ja aloitteita, joiden tarkoituksena on kyseisen toimenpiteen kehittäminen, siltä osin kuin asianomaisella ehdotuksella tai aloitteella kehitetään Schengenin säännöstöä.

7 artikla

Tanskaa eivät sido Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklan perusteella vahvistetut säännöt, jotka koskevat jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä niiden toteuttaessa mainitun sopimuksen kolmannen osan IV osaston 4 tai 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, jos Tanskaa eivät sido rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön muotoja koskevat unionin säännöt, joiden mukaisesti 16 b artiklan perusteella vahvistettuja määräyksiä on noudatettava.

8 artikla

Jos neuvoston Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksymä toimenpide tässä osassa tarkoitetuissa tapauksissa sitoo Tanskaa, perussopimusten asiaan kuuluvia määräyksiä sovelletaan kyseisen toimenpiteen osalta Tanskaan.

9 artikla

Jos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osaston nojalla hyväksytty toimenpide ei sido Tanskaa, se ei osallistu toimenpiteen aiheuttamien rahoitusvaikutusten kantamiseen, lukuun ottamatta toimielimille aiheutuvia hallintomenoja, ellei neuvosto Euroopan parlamenttia kuultuaan kaikkien jäsentensä yksimielisyydellä toisin päättä.”

*PÖYTÄKIRJA UNIONIN KANSALAISTEN
OIKEUDESTA TURVAPAIKKAAN*

22) Muutetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten turvapaikasta tehty pöytäkirja seuraavasti:

a) muutetaan johdanto-osa seuraavasti:

i) korvataan johdanto-osan ensimmäinen kappale seuraavasti:

(1) ”KATSOVAT, että unioni tunnustaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti perusoikeuskirjassa esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet,”;

ii) lisätään uusi johdanto-osan toinen kappale seuraavasti:

(2) ”KATSOVAT, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut perusoikeudet ovat yleisinä periaatteina osa unionin oikeutta,”;

iii) korvataan johdanto-osan toisessa kappaleessa, josta tulee kolmas kappale, viittaus 6 artiklan 2 kohtaan viittauksella 6 artiklan 1 ja 3 kohtaan;

iv) korvataan johdanto-osan kolmannessa kappaleessa, josta tulee neljäs kappale, viittaus 6 artiklan 1 kohtaan viittauksella 1 a artiklaan;

v) korvataan johdanto-osan kolmannessa ja neljännessä kappaleessa, joista tulee neljäs ja viides kappale, sana ”periaatteita” sanalla ”arvoja” ja korvataan kolmannessa kappaleessa, josta tulee neljäs kappale, sana ”noudatettava” sanalla ”kunnioitettava”; korvataan johdanto-osan neljännessä kappaleessa, josta tulee viides kappale, viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 309 artiklaan viittauksella Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaan;

vi) korvataan johdanto-osan viidennessä kappaleessa, josta tulee kuudes kappale, viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen;

vii) poistetaan johdanto-osan seitsemäs kohta, josta on tullut kahdeksas kohta;

b) muutetaan ainoa artikla seuraavasti:

i) lisätään b alakohtaan ilmaisen ”neuvosto” jälkeen ilmaisu ”tai tarvittaessa Eurooppa-neuvosto” ja korvataan ilmaisu ”tekee siihen liittyvän päätöksen” ilmaisulla ”on tehnyt asiaa koskevan päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on”;

ii) korvataan c alakohta seuraavasti:

”c) neuvosto on tehnyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisen päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on, tai jos Eurooppa-neuvosto on tehnyt mainitun sopimuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaisen päätöksen sen jäsenvaltion osalta, jonka kansalainen hakija on,”.

*PÖYTÄKIRJA TALOUDELLISESTA,
SOSIAALISESTA JA ALUEELLISESTA
YHTEENKUULUVUUDESTA*

23) Muutetaan pöytäkirja taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta seuraavasti:

a) korvataan koko pöytäkirjassa kulloisesakin taivutusmuodossa ilmaisu ”taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus” ilmaisulla ”taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus”;

b) muutetaan johdanto-osa seuraavasti:

i) poistetaan ensimmäinen, toinen, viides, kuudes ja neljästoista kappale;

ii) lisätään uusi ensimmäinen kappale seuraavasti:

”jotka PALAUTTAVAT MIELEEN, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa mainitaan muiden tavoitteiden joukossa myös taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden sekä jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun edistäminen ja että tällainen yhteenkuuluvuus kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 2 c artiklan c alakohdassa lueteltuihin unionin jaetun toimivallan aloihin,”;

iii) korvataan neljäs kappale, josta tulee kolmas kappale, seuraavasti:

”jotka PALAUTTAVAT mieleen, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 161 artiklassa määrätään koheesiorahaston perustamisesta,”;

iv) poistetaan yhdennessatoista kappaleen, josta tulee kahdeksas kappale, lopusta ilmaisu ”sekä korostavat sen merkitystä, että taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus sisältyy tämän sopimuksen 2 ja 3 artiklaan”;

v) poistetaan viidennessatoista kappaleessa, josta tulee yhdestoista kappale, ilmaisu ”, joka on perustettava 31 päivään joulukuuta 1993 mennessä,”;

vi) korvataan viimeisessä kappaleessa viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen.

MUUT PÖYTÄKIRJAT

24) Korvataan liiallisia alijäämiä koskevan pöytäkirjan johdanto-osan ensimmäisessä kohdassa viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen.

25) Korvataan Ranskasta tehdyssä pöytäkirjassa ilmaisu ”merentakaisilla alueillaan” ilmaisulla ”Uudessa-Kaledoniassa, Ranskan Polynesiassa sekä Wallis ja Futunassa”.

26) Korvataan jäsenvaltioiden ulkosuhteista silmällä pitäen ulkorajojen ylittämistä tehdyssä pöytäkirjassa viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimuksen IV osaston 62 artiklan 2 alakohdan a alakohtaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 62 artiklan 2 kohdan b alakohtaan.

27) Poistetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklasta tehdyn pöytäkirjan säädösosasta ilmaisu ”vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta.”

28) Korvataan jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoiminnasta tehdyn pöytäkirjan johdanto-osan viimeisessä kappaleessa ilmaisu ”jotka liitetään Euroopan yhteisön perustamissopimukseen” ilmaisulla ”jotka liitetään Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen”.

29) Poistetaan Alankomaiden Antilleilla ja -ostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Eu-

roopan unioniin tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä ilmaisu ”määräenemmistöllä”.

30) Muutetaan pöytäkirja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 141 artiklasta seuraavasti:

a) korvataan pöytäkirjan nimessä oleva viittaus Euroopan yhteisön perustamissopimukseen viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen;

b) lisätään ainoaan määräykseen ilmaisun ”141 artiklaa” edelle ilmaisu ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”.

31) Korvataan Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä tehdyssä pöytäkirjassa ilmaisu ”Euroopan yhteisön perustamissopimuksen” ilmaisulla ”Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen”, ja poistetaan 2 artikla.

32) Muutetaan pöytäkirja, joka on liitetty Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen, seuraavasti:

a) annetaan pöytäkirjalle nimi seuraavasti ”Pöytäkirja Irlannin perustuslain 40.3.3 artiklasta”;

b) korvataan ilmaisu ”Mikään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten” ilmaisulla ”Mikään perussopimusten tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen”.

33) Muutetaan pöytäkirja EHTY:n perustamissopimuksen voimassaolon päättymisen taloudellisista seurauksista ja hiili- ja teräskimusrahostosta seuraavasti:

a) korvataan johdanto-osan kaksi ensimmäistä kappaletta uudella johdanto-osan ensimmäisellä kappaleella seuraavasti:

”PALAUTTAVAT MIELEEN, että kaikki varat ja vastuut, joita Euroopan hiili- ja teräsyhteisöllä oli 23 päivänä heinäkuuta 2002, siirrettiin 24 päivästä heinäkuuta 2002 Euroopan yhteisölle,”;

b) poistetaan 1 artiklan 1 kohta ja numeroidaan kaksi muuta kohtaa uudelleen sen mukaisesti;

c) jaetaan 2 artikla kahdeksi kohdaksi siten, että ensimmäinen kohta päättyy ilmaisuun ”, mukaan lukien keskeiset periaatteet.”. Muutetaan artikla lisäksi seuraavasti:

i) korvataan ensimmäisessä kohdassa ilmaisu ”yksimielisesti komission ehdotuksesta” ilmaisulla ”erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen” ja ilmaisu ”Euroopan parlamenttia kuultuaan” ilmaisulla ”Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan”;

ii) korvataan toisessa kohdassa ilmaisu ”ja aiheelliset päätöksentekomenettelyt, erityisesti hiili- ja terästudkimusrahadon varojen hoitoa koskevien monivuotisten taloudellisten suuntaviivojen ja kyseisen rahaston tutkimusohjelman teknisten suuntaviivojen antamiseksi” ilmaisulla ”Neuvosto hyväksyy komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan toimenpiteet, joilla vahvistetaan hiili- ja terästudkimusrahadon varojen hoitoa koskevat monivuotiset taloudelliset suuntaviivat ja kyseisen rahaston tutkimusohjelman tekniset suuntaviivat”;

d) kumotaan 4 artikla.

2 artikla

1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan, Euroopan investointipankin perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan, sekä Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista

tehdyn pöytäkirjan artiklat, sellaisina kuin ne ovat muutettuina Lissabonin sopimuksella, numeroidaan uudelleen tämän pöytäkirjan liitteessä olevan vastaavuustaulukkojen mukaisesti. Näiden pöytäkirjojen artiklojen väliset viittaukset mukautetaan mainittujen taulukoiden mukaisesti.

2. Viittaukset 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen pöytäkirjojen johdanto-osan kappaleisiin tai mainittujen pöytäkirjojen artikloihin, mukaan luettuina niiden kohdat ja alakohdat, sellaisina kuin ne tällä pöytäkirjalla ovat uudelleen numeroituina tai uudelleen järjestettyinä ja jotka sisältyvät muihin pöytäkirjoihin tai primaarioikeuteen, mukautetaan tämän pöytäkirjan mukaisesti. Nämä mukautukset koskevat tapauksen mukaan myös tilanteita, joissa kyseinen määräys on kumottu.

3. Viittaukset 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen pöytäkirjojen johdanto-osan kappaleisiin ja niiden artikloihin, niiden kohdat ja alakohdat mukaan luettuina, sellaisina kuin ne ovat muutettuina tämän pöytäkirjan määräyksillä ja jotka sisältyvät muihin asiakirjoihin tai säädöksiin, katsotaan viittauksiksi mainittujen pöytäkirjojen johdanto-osan kappaleisiin ja artikloihin, mukaan lukien niiden kohdat ja alakohdat, sellaisina kuin ne ovat tämän pöytäkirjan mukaisesti uudelleen numeroituina tai uudelleen järjestettyinä.

LIITE**EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN YHTEISÖN
PERUSTAMISSOPIMUKSEEN JA/TAI EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN
PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTYJEN PÖYTÄKIRJOJEN MUUTTAMISESTA
TEHDYSSÄ PÖYTÄKIRJASSA N:O 1 OLEVASSA 2 ARTIKLASSA TARKOITETUT
VASTAAVUUSTAULUKOT****A. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA
EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ**

Pöytäkirjan aiempi numerointi	Pöytäkirjan uusi numerointi
1 artikla	1 artikla
2 artikla	2 artikla
3 artikla	3 artikla
4 artikla	4 artikla
5 artikla	5 artikla
6 artikla	6 artikla
7 artikla	7 artikla
8 artikla	8 artikla
9 artikla	9 artikla
10 artikla	10 artikla
11 artikla	11 artikla
12 artikla	12 artikla
13 artikla	13 artikla
14 artikla	14 artikla
15 artikla	15 artikla
16 artikla	16 artikla
17 artikla	17 artikla
18 artikla	18 artikla
19 artikla	19 artikla
20 artikla	20 artikla
21 artikla	21 artikla
22 artikla	22 artikla
23 artikla	23 artikla

24 artikla	24 artikla
25 artikla	25 artikla
26 artikla	26 artikla
27 artikla	27 artikla
28 artikla	28 artikla
29 artikla	29 artikla
30 artikla	30 artikla
31 artikla	31 artikla
32 artikla	32 artikla
33 artikla	33 artikla
34 artikla	34 artikla
35 artikla	35 artikla
36 artikla	36 artikla
37 artikla (kumottu)	
38 artikla	37 artikla
39 artikla	38 artikla
40 artikla	39 artikla
41 artikla	40 artikla
42 artikla	41 artikla
43 artikla	42 artikla
44 artikla	43 artikla
45 artikla	44 artikla
46 artikla	45 artikla
47 artikla	46 artikla
48 artikla	47 artikla
49 artikla	48 artikla
50 artikla (kumottu)	
51 artikla (kumottu)	
52 artikla	49 artikla
53 artikla	50 artikla

**B. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN INVESTOINTIPANKIN
PERUSSÄÄNNÖSTÄ**

Pöytäkirjan aiempi numerointi	Pöytäkirjan uusi numerointi
1 artikla	1 artikla
2 artikla	2 artikla
3 artikla	3 artikla
4 artikla	4 artikla
5 artikla	5 artikla
6 artikla (kumottu)	
7 artikla (kumottu)	
8 artikla	6 artikla
9 artikla	7 artikla
10 artikla	8 artikla
11 artikla	9 artikla
12 artikla	10 artikla
13 artikla	11 artikla
14 artikla	12 artikla
15 artikla	13 artikla
16 artikla	14 artikla
17 artikla	15 artikla
18 artikla	16 artikla
19 artikla	17 artikla
20 artikla	18 artikla
21 artikla	19 artikla
22 artikla	20 artikla
23 artikla	21 artikla
24 artikla	22 artikla
25 artikla	23 artikla
26 artikla	24 artikla
27 artikla	25 artikla
28 artikla	26 artikla
29 artikla	27 artikla
30 artikla	28 artikla

**C. PÖYTÄKIRJA EUROOPAN UNIONIN ERIOIKEUKSISTA JA
VAPAUKSISTA**

Pöytäkirjan aiempi numerointi	Pöytäkirjan uusi numerointi
1 artikla	1 artikla
2 artikla	2 artikla
3 artikla	3 artikla
4 artikla	4 artikla
5 artikla (kumottu)	
6 artikla	5 artikla
7 artikla	6 artikla
8 artikla	7 artikla
9 artikla	8 artikla
10 artikla	9 artikla
11 artikla	10 artikla
12 artikla	11 artikla
13 artikla	12 artikla
14 artikla	13 artikla
15 artikla	14 artikla
16 artikla	15 artikla
17 artikla	16 artikla
18 artikla	17 artikla
19 artikla	18 artikla
20 artikla	19 artikla
21 artikla	20 artikla
22 artikla	21 artikla
23 artikla	22 artikla

PÖYTÄKIRJA N:O 2

EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN
MUUTTAMISESTA

KORKEAT SOPIMUSPUOLET, jotka

MUISTUTTAVAT olevan tärkeää, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen määräykset tuottavat edelleen täysimääräisesti niillä olevat oikeusvaikutukset,

HALUAVAT mukauttaa mainitun sopimuksen uusiin sääntöihin, jotka vahvistetaan Euroopan unionista tehdystä sopimuksessa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdystä sopimuksessa, erityisesti toimielimiä koskevien ja varainhoitoa koskevien asioiden osalta,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Lissabonin sopimukseen ja joilla muutetaan Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta seuraavasti:

1 artikla

Tällä pöytäkirjalla muutetaan Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, jäljempänä 'Euratom-sopimus', sellaisena kuin se on voimassa Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

(Toinen kohta ei koske suomenkielistä toisintoa.)

2 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen III osaston otsikko "Institutionaaliset määräykset" otsikolla: "Toimielimiä koskevat ja varainhoitoa koskevat määräykset".

3 artikla

Lisätään Euratom-sopimuksen III osaston alkuun luku seuraavasti:

"I LUKU

EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN
SOPIMUKSEN JA EUROOPAN
UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN
SOPIMUKSEN TIETTYJEN
MÄÄRÄYSTEN SOVELTAMINEN*106 a artikla*

1. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklaa, 9-9 f artiklaa, 48 artiklan 2-5 kohtaa sekä 49 ja 49 a artiklaa, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 a artiklaa sekä 190–201 b artiklaa, 204–211 a artiklaa, 231 artiklaa, 215–236 artiklaa, 238, 239 ja 240 artiklaa, 241–245 artiklaa, 246–262 artiklaa, 268–277 artiklaa, 279–280 artiklaa 283, 290 ja 292 artiklaa samoin kuin siirtymämääräyksistä tehtyä pöytäkirjaa sovelletaan tähän sopimukseen.

2. Edellä 1 kohdassa mainituissa määräyksissä sekä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen ja tähän sopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen määräyksissä olevia viittauksia unioniin, mainittuihin sopimuksiin tai 'perussopimuksiin' pidetään tämän sopimuksen puitteissa viittauksina Euroopan atomienergiayhteisöön ja tähän sopimukseen.

3. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräyksillä ei poiketa tämän sopimuksen määräyksistä.”

4 artikla

Numeroidaan Euratom-sopimuksen III osaston I, II ja III luku II, III ja IV luvuksi.

5 artikla

Kumotaan Euratom-sopimuksen 3 artikla, 107–132 artikla, 136–143 artikla, 146–156 artikla, 158–163 artikla, 165–170 artikla, 173, 173 a ja 175 artikla, 177–179 a artikla, 180 b ja 181 artikla, 183, 183 a, 190 ja 204 artikla.

6 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen IV osaston otsikko ”Varainhoitoa koskevat määräykset” seuraavalla otsikolla: ”Varainhoitoa koskevat erityismääräykset”.

7 artikla

1. Korvataan Euratom-sopimuksen 38 artiklan kolmannessa kohdassa ja 82 artiklan kolmannessa kohdassa olevat viittaukset 141 ja 142 artiklaan viittauksilla Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 226 ja 227 artiklaan.

2. Korvataan Euratom-sopimuksen 171 artiklan 2 kohdassa ja 176 artiklan 3 kohdassa oleva viittaus 183 artiklaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 279 artiklaan.

3. Korvataan Euratom-sopimuksen 172 artiklan 4 kohdassa oleva viittaus 177 artiklan 5 kohtaan viittauksella Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 272 artiklaan.

4. Korvataan Euratom-sopimuksessa kulloisessakin taivutusmuodossa ilmaisu ”yhteisön tuomioistuin” ilmaisulla ”Euroopan unionin tuomioistuin”.

8 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen 191 artikla seuraavasti:

”191 artikla

Yhteisöllä on jäsenvaltioiden alueella Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määrättyin edellytyksin ne erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sen tehtävien toteuttamiseksi.”

9 artikla

Korvataan Euratom-sopimuksen 206 artikla seuraavasti:

”206 artikla

Yhteisö voi tehdä yhden tai useamman valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa sopimuksia assosioinnista, joka koskee vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, yhteistä toimintaa ja erityismenettelyä.

Neuvosto tekee nämä sopimukset yksimielisesti ja Euroopan parlamenttia kuultuaan.

Jos nämä sopimukset edellyttävät tämän sopimuksen muuttamista, muutokset on ensin hyväksyttävä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 48 artiklan 2–5 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen.”

10 artikla

Euroopan atomienergiayhteisön tulot ja menot, lukuun ottamatta hankintakeskuksen ja yhteisyritysten tuloja ja menoja, otetaan unionin talousarvioon.

LIITE

LISSABONIN SOPIMUKSEN 5 ARTIKLASSA TARKOITETUT
VASTAAVUUSTAULUKOT

A. EUROOPAN UNIONISTA TEHTY SOPIMUS

<i>Euroopan unionista tehdyn sopimuksen aiempi numerointi</i>	<i>Lissabonin sopimuksen numerointi</i>	<i>Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi numerointi</i>
I OSASTO – YHTEISET MÄÄRÄYKSET	I OSASTO – YHTEISET MÄÄRÄYKSET	I OSASTO – YHTEISET MÄÄRÄYKSET
1 artikla	1 artikla	1 artikla
	1 a artikla	2 artikla
2 artikla	2 artikla	3 artikla
3 artikla (kumottu) ¹		
	3 a artikla	4 artikla
	3 b artikla ²	5 artikla
4 artikla (kumottu) ³		
5 artikla (kumottu) ⁴		
6 artikla	6 artikla	6 artikla
7 artikla	7 artikla	7 artikla
	7 a artikla	8 artikla
II OSASTO – MÄÄRÄYKSET EUROOPAN TALOUSYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISEKSI	II OSASTO – MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA	II OSASTO – MÄÄRÄYKSET DEMOKRATIAN PERIAATTEISTA
8 artikla (kumottu) ⁵	8 artikla	9 artikla

¹ Korvattu asiasisällön osalta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 2 f artiklalla (uudelleen numeroituna 7 artikla) sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU-sopimus', 9 artiklan 1 kohdalla sekä 10 a artiklan 3 kohdan toisella alakohdalla (uudelleen numeroituna 13 ja 21 artikla).

² Korvaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, jäljempänä 'EY-sopimus', 5 artiklan.

³ Korvattu asiasisällön osalta 9 b artiklalla (uudelleen numeroituna 15 artikla).

⁴ Korvattu asiasisällön osalta 9 artiklan 2 kohdalla (uudelleen numeroituna 13 artikla).

⁵ SEU-sopimuksen 8 artiklalla, joka oli voimassa ennen Lissabonin sopimuksen voimaan tuloa, jäljempänä 'nykyinen SEU-sopimus' on muutettiin EY-sopimusta. Nämä muutokset on sisällytetty viimeksi mainittuun sopimukseen ja 8 artikla on kumottu. Sen numero on käytetty uutta määräystä varten.

	8 a artikla ⁶	10 artikla
	8 b artikla	11 artikla
	8 c artikla	12 artikla
III OSASTO – MÄÄRÄYKSET EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖN PERUSTAMIS- SOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA	III OSASTO – MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ	III OSASTO – MÄÄRÄYKSET TOIMIELIMISTÄ
9 artikla (kumottu) ⁷	9 artikla	13 artikla
	9 a artikla ⁸	14 artikla
	9 b artikla ⁹	15 artikla
	9 c artikla ¹⁰	16 artikla
	9 d artikla ¹¹	17 artikla
	9 e artikla	18 artikla
	9 f artikla ¹²	19 artikla
IV OSASTO – MÄÄRÄYKSET EUROOPAN ATOMIENERGIA- SOPIMUKSEN MUUTTAMISESTA	IV OSASTO – MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ	IV OSASTO – MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ
10 artikla (kumottu) ¹³ 27 a–27 e artikla (korvattu) 40–40 b artikla (korvattu) 43–45 artikla (korvattu)	10 artikla ¹⁴	20 artikla

⁶ 4 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 191 artiklan ensimmäisen kohdan.

⁷ Nykyisen SEU-sopimuksen 9 artiklalla muutettiin Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta: Viimeksi mainittu perustamissopimuksen voimassaolo on päätynyt 23 päivänä heinäkuuta 2002. 9 artikla on kumottu ja sen numero on käytetty uutta määräystä varten.

⁸ 1 ja 2 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 189 artiklan;

– 1–3 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 190 artiklan 1-3 kohdan;

– 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 192 artiklan ensimmäisen kohdan;

– 4 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 197 artiklan ensimmäisen kohdan.

⁹ Korvaa asiasisällön osalta 4 artiklan.

¹⁰ 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 202 artiklan ensimmäisen ja toisen luetelmakohdan;

– 2 ja 9 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 203 artiklan;

– 4 ja 5 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 205 artiklan 2 ja 4 kohdan.

¹¹ 1 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 211 artiklan;

– 3 ja 7 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 214 artiklan;

– 6 kohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 217 artiklan 1, 3 ja 4 kohdan.

¹² Korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 220 artiklan;

– 2 kohdan ensimmäinen alakohta korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 221 artiklan ensimmäisen kohdan.

¹³ Nykyisen SEU-sopimuksen 10 artiklalla muutettiin Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta. Nämä muutokset on sisällytetty viimeksi mainittuun sopimukseen ja 10 artikla on kumottu. Sen numero on käytetty uutta määräystä varten.

¹⁴ Korvaa myös EY-sopimuksen 11 ja 11 a artiklan.

V OSASTO – MÄÄRÄYKSET YHTEISESTÄ ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASTA	V OSASTO – YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄ- YKSET YHTEISES- TÄ ULKO- JA TUR- VALLISUUSPOLI- TIIKASTA	V OSASTO – YLEISET MÄÄRÄYKSET UNIONIN ULKOISESTA TOIMINNASTA JA ERITYISMÄÄRÄ- YKSET YHTEISES- TÄ ULKO- JA TUR- VALLISUUSPOLI- TIIKASTA
	1 luku – Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta	1 luku – Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta
	10 a artikla	21 artikla
	10 b artikla	22 artikla
	2 luku – Erityismäärä- ykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspoliti- kasta	2 luku – Erityismäärä- ykset yhteisestä ulko- ja turvallisuuspoliti- kasta
	1 jakso – Yhteiset määräykset	1 jakso – Yhteiset määräykset
	10 c artikla	23 artikla
11 artikla	11 artikla	24 artikla
12 artikla	12 artikla	25 artikla
13 artikla	13 artikla	26 artikla
	13 a artikla	27 artikla
14 artikla	14 artikla	28 artikla
15 artikla	15 artikla	29 artikla
22 artikla (siirretty)	15 a artikla	30 artikla
23 artikla (siirretty)	15 b artikla	31 artikla
16 artikla	16 artikla	32 artikla
17 artikla (siirretty)	28 a artikla	42 artikla
18 artikla	18 artikla	33 artikla
19 artikla	19 artikla	34 artikla
20 artikla	20 artikla	35 artikla
21 artikla	21 artikla	36 artikla
22 artikla (siirretty)	15 a artikla	30 artikla
23 artikla (siirretty)	15 b artikla	31 artikla

24 artikla	24 artikla	37 artikla
25 artikla	25 artikla	38 artikla
	25 a artikla	39 artikla
<i>47 artikla (siirretty)</i>	25 b artikla	40 artikla
26 artikla (kumottu)		
27 artikla (kumottu)		
27 a artikla (korvattu) ¹⁵	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
27 b artikla (korvattu) ¹⁵	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
27 c artikla (korvattu) ¹⁵	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
27 d artikla (korvattu) ¹⁵	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
27 e artikla (korvattu) ¹⁵	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
28 artikla	28 artikla	41 artikla
	2 jakso – Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset	2 jakso – Yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset
<i>17 artikla (siirretty)</i>	28 a artikla	42 artikla
	28 b artikla	43 artikla
	28 c artikla	44 artikla
	28 d artikla	45 artikla
	28 e artikla	46 artikla
VI OSASTO – MÄÄRÄYKSET POLIISIYHTEIS-TYÖSTÄ JA OIKEUDELLISESTA YHTEISTYÖSTÄ RIKOSASIOISSA (kumottu) ¹⁶		
29 artikla (korvattu) ¹⁷		

¹⁵ Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 27 a–27 e artikla on korvattu myös SEUT-sopimuksen 280 a–280 i artiklalla (uudelleen numeroituina 326–334 artikla).

¹⁶ Nykyisen SEU-sopimuksen VI osaston määräykset, jotka koskevat poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa, on korvattu SEUT-sopimuksen kolmannen osan IV osaston 1, 4 ja 5 luvun määräyksillä.

¹⁷ Korvattu SEUT-sopimuksen 61 artiklalla (uudelleen numeroituna 67 artikla).

30 artikla (korvattu) ¹⁸		
31 artikla (korvattu) ¹⁹		
32 artikla (korvattu) ²⁰		
33 artikla (korvattu) ²¹		
34 artikla (kumottu)		
35 artikla (kumottu)		
36 artikla (korvattu) ²²		
37 artikla (kumottu)		
38 artikla (kumottu)		
39 artikla (kumottu)		
40 artikla (korvattu) ²³	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
40 a artikla (korvattu) ²³	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
40 b artikla (korvattu) ²³	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
41 artikla (kumottu)		
42 artikla (kumottu)		
VII OSASTO – MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ (korvattu) ²⁴	<i>IV OSASTO – MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ</i>	<i>IV OSASTO – MÄÄRÄYKSET TIIVIIMMÄSTÄ YHTEISTYÖSTÄ</i>
43 artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
43 a artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
43 b artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
44 artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
44 a artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>
45 artikla (korvattu) ²⁴	<i>10 artikla</i>	<i>20 artikla</i>

¹⁸ Korvattu SEUT-sopimuksen 69 f ja 69 g artiklalla (uudelleen numeroituina 87 ja 88 artikla).

¹⁹ Korvattu SEUT-sopimuksen 69 a, 69 b ja 69 d artiklalla (uudelleen numeroituina 82, 83 ja 85 artikla).

²⁰ Korvattu SEUT-sopimuksen 69 h artiklalla (uudelleen numeroituna 89 artikla).

²¹ Korvattu SEUT-sopimuksen 61 e artiklalla (uudelleen numeroituna 72 artikla).

²² Korvattu SEUT-sopimuksen 61 d artiklalla (uudelleen numeroituna 71 artikla).

²³ Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 40–40 b artikla on korvattu myös SEUT-sopimuksen 280 a–280 i artiklalla (uudelleen numeroituina 326–334 artikla).

²⁴ Tiiviimpää yhteistyötä koskevat nykyisen SEU-sopimuksen 43–45 artikla sekä VII osasto on korvattu myös SEUT-sopimuksen 280 a–280 i artiklalla (uudelleen numeroituina 326–334 artikla).

VIII OSASTO – LOPPU MÄÄRÄYKSET	VI OSASTO – LOPPU MÄÄRÄYKSET	VI OSASTO – LOPPU- MÄÄRÄYKSET
46 artikla (kumottu)		
	46 a artikla	47 artikla
47 artikla (siirretty)	<i>25 b artikla</i>	<i>40 artikla</i>
48 artikla	48 artikla	48 artikla
49 artikla	49 artikla	49 artikla
	49 a artikla	50 artikla
	49 b artikla	51 artikla
	49 c artikla	52 artikla
50 artikla (kumottu)		
51 artikla	51 artikla	53 artikla
52 artikla	52 artikla	54 artikla
53 artikla	53 artikla	55 artikla

B. SOPIMUS EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA

<i>Euroopan yhteisön perustamissopimuksen aiempi numerointi</i>	<i>Lissabonin sopimuksen numerointi</i>	<i>Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen uusi numerointi</i>
ENSIMMÄINEN OSA – PERIAATTEET	ENSIMMÄINEN OSA – PERIAATTEET	ENSIMMÄINEN OSA – PERIAATTEET
1 artikla (kumottu)		
	1 a artikla	1 artikla
2 artikla (kumottu) ¹		
	I osasto – Unionin toimivallan jaottelu ja toimivallan rajat	I osasto – Unionin toimivallan jaottelu ja toimivallan rajat
	2 a artikla	2 artikla
	2 b artikla	3 artikla
	2 c artikla	4 artikla
	2 d artikla	5 artikla
	2 e artikla	6 artikla
	II osasto – Yleisesti sovellettavat määräykset	II osasto – Yleisesti sovellettavat määräykset
	2 f artikla	7 artikla
3 artiklan 1 kohta (kumottu) ²		
3 artiklan 2 kohta	3 artikla	8 artikla
4 artikla (siirretty)	<i>97 b artikla</i>	<i>119 artikla</i>
5 artikla (korvattu) ⁵		
	5 a artikla	9 artikla
	5 b artikla	10 artikla
6 artikla	6 artikla	11 artikla
<i>153 artiklan 2 kohta (siirretty)</i>	6 a artikla	12 artikla
	6 b ⁴ artikla	13 artikla
7 artikla (kumottu) ⁵		

¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 2 artiklalla (uudelleen numeroituna 3 artikla).

² Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 2 b–2 e artiklalla (uudelleen numeroituina 3–6 artikla).

³ Korvattu SEU-sopimuksen 3 b artiklalla (uudelleen numeroituna 5 artikla).

⁴ Lisätty eläinten suojelusta ja hyvinvoinnista tehdyn pöytäkirjan määräykset.

⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 artiklalla (uudelleen numeroituna 13 artikla).

8 artikla (kumottu) ⁶		
9 artikla (kumottu)		
10 artikla (kumottu) ⁷		
11 artikla (korvattu) ⁸	280 a–280 i artikla	326–334 artikla
11 a artikla (korvattu) ⁸	280 a–280 i artikla	326–334 artikla
12 artikla (siirretty)	16 d artikla	18 artikla
13 artikla (siirretty)	16 e artikla	19 artikla
14 artikla (siirretty)	22 a artikla	26 artikla
15 artikla (siirretty)	22 b artikla	27 artikla
16 artikla	16 artikla	14 artikla
255 artikla (siirretty)	16 a artikla	15 artikla
286 artikla (korvattu)	16 b artikla	16 artikla
	16 c artikla	17 artikla
TOINEN OSA – UNIONIN KANSALAISSUUS	TOINEN OSA – SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISSUUS	TOINEN OSA – SYRJINTÄKIELTO JA UNIONIN KANSALAISSUUS
12 artikla (siirretty)	16 d artikla	18 artikla
13 artikla (siirretty)	16 e artikla	19 artikla
17 artikla	17 artikla	20 artikla
18 artikla	18 artikla	21 artikla
19 artikla	19 artikla	22 artikla
20 artikla	20 artikla	23 artikla
21 artikla	21 artikla	24 artikla
22 artikla	22 artikla	25 artikla
KOLMAS OSA – YHTEISÖN POLITIIKKA	KOLMAS OSA – UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET	KOLMAS OSA – UNIONIN SISÄISET POLITIIKAT JA TOIMET
	I osasto – Sisämarkkinat	I osasto – Sisämarkkinat
14 artikla (siirretty)	22 a artikla	26 artikla
15 artikla (siirretty)	22 b artikla	27 artikla

⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 artiklalla (uudelleen numeroituna 13 artikla) ja SEUT-sopimuksen 245 a artiklan 1 kohdalla (uudelleen numeroituna 282 artikla)

⁷ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 3 a artiklan 3 kohdalla (uudelleen numeroituna 4 artikla).

⁸ Korvattu myös SEU-sopimuksen 10 artiklalla (uudelleen numeroituna 20 artikla).

I osasto – Tavaroiden vapaa liikkuvuus	I a osasto – Tavaroiden vapaa liikkuvuus	II osasto – Tavaroiden vapaa liikkuvuus
23 artikla	23 artikla	28 artikla
24 artikla	24 artikla	29 artikla
I luku – Tulliliitto	1 luku – Tulliliitto	1 luku – Tulliliitto
25 artikla	25 artikla	30 artikla
26 artikla	26 artikla	31 artikla
27 artikla	27 artikla	32 artikla
<i>Kolmas osa, X osasto, Tulliyhteistyö (siirretty)</i>	1 a luku – Tulliyhteistyö	2 luku – Tulliyhteistyö
<i>135 artikla (siirretty)</i>	27 a artikla	33 artikla
2 luku – Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen	2 luku – Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen	3 luku – Jäsenvaltioiden välisten määrällisten rajoitusten kieltäminen
28 artikla	28 artikla	34 artikla
29 artikla	29 artikla	35 artikla
30 artikla	30 artikla	36 artikla
31 artikla	31 artikla	37 artikla
II osasto – Maatalous	II osasto – Maatalous ja kalastus	III osasto – Maatalous ja kalastus
32 artikla	32 artikla	38 artikla
33 artikla	33 artikla	39 artikla
34 artikla	34 artikla	40 artikla
35 artikla	35 artikla	41 artikla
36 artikla	36 artikla	42 artikla
37 artikla	37 artikla	43 artikla
38 artikla	38 artikla	44 artikla
III osasto – Henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus	III osasto – Henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus	IV osasto – Henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus
1 luku — Työntekijät	1 luku — Työntekijät	1 luku — Työntekijät
39 artikla	39 artikla	45 artikla
40 artikla	40 artikla	46 artikla
41 artikla	41 artikla	47 artikla
42 artikla	42 artikla	48 artikla
2 luku – Sijoittautumisoikeus	2 luku – Sijoittautumisoikeus	2 luku – Sijoittautumisoikeus
43 artikla	43 artikla	49 artikla

44 artikla	44 artikla	50 artikla
45 artikla	45 artikla	51 artikla
46 artikla	46 artikla	52 artikla
47 artikla	47 artikla	53 artikla
48 artikla	48 artikla	54 artikla
294 artikla (siirretty)	48 a artikla	55 artikla
3 luku – Palvelut	3 luku – Palvelut	3 luku – Palvelut
49 artikla	49 artikla	56 artikla
50 artikla	50 artikla	57 artikla
51 artikla	51 artikla	58 artikla
52 artikla	52 artikla	59 artikla
53 artikla	53 artikla	60 artikla
54 artikla	54 artikla	61 artikla
55 artikla	55 artikla	62 artikla
4 luku – Pääomat ja maksut	4 luku – Pääomat ja maksut	4 luku – Pääomat ja maksut
56 artikla	56 artikla	63 artikla
57 artikla	57 artikla	64 artikla
58 artikla	58 artikla	65 artikla
59 artikla	59 artikla	66 artikla
60 artikla (siirretty)	61 h artikla	75 artikla
IV osasto – Viisumi-, turva- paikka- ja maahanmuuttopo- litiikka sekä muu henkilöi- den vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka	IV osasto – Vapauden, tur- vallisuuden ja oikeuden alue	V osasto – Vapauden, turvalli- suuden ja oikeuden alue
	1 luku – Yleiset määräykset	1 luku – Yleiset määräykset
61 artikla	61 artikla ⁹	67 artikla
	61 a artikla	68 artikla
	61 b artikla	69 artikla
	61 c artikla	70 artikla
	61 d artikla ¹⁰	71 artikla
64 artikla, 1 kohta (siirretty)	61 e artikla ¹¹	72 artikla
	61 f artikla	73 artikla

⁹ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 29 artiklan.

¹⁰ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 36 artiklan.

¹¹ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 33 artiklan.

<i>66 artikla (siirretty)</i>	61 g artikla	74 artikla
<i>60 artikla (siirretty)</i>	61 h artikla	75 artikla
	61 i artikla	76 artikla
	2 luku – Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahan- muuttopolitiikka	2 luku – Rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuut- topolitiikka
62 artikla	62 artikla	77 artikla
63 artiklan 1 ja 2 kohta, sekä 64 artiklan 2 kohta ¹²	63 artikla	78 artikla
63 artiklan 3 ja 4 kohta	63 a artikla	79 artikla
	63 b artikla	80 artikla
64 artiklan 1 kohta (korvattu)	<i>61 e artikla</i>	<i>72 artikla</i>
	3 luku – Oikeudellinen yhteistyö siviilioikeuden alalla	3 luku – Oikeudellinen yhteistyö siviilioikeuden alalla
65 artikla	65 artikla	81 artikla
66 artikla (korvattu)	<i>61 g artikla</i>	<i>74 artikla</i>
67 artikla (kumottu)		
68 artikla (kumottu)		
69 artikla (kumottu)		
	4 luku – Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alla	4 luku – Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla
	69 a artikla ¹³	82 artikla
	69 b artikla ¹³	83 artikla
	69 c artikla	84 artikla
	69 d artikla ¹³	85 artikla
	69 e artikla	86 artikla
	5 luku – Poliisiyhteistyö	5 luku – Poliisiyhteistyö
	69 f artikla ¹⁴	87 artikla
	69 g artikla ¹⁴	88 artikla
	69 h artikla ¹⁵	89 artikla

¹² EY-sopimuksen 63 artiklan 1 ja 2 kohta on korvattu SEUT-sopimuksen 63 artiklan 1 ja 2 kohdalla ja sen 64 artiklan 2 kohta on korvattu SEUT-sopimuksen 63 artiklan 3 kohdalla.

¹³ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 31 artiklan.

¹⁴ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 30 artiklan.

¹⁵ Korvaa nykyisen SEU-sopimuksen 32 artiklan.

V osasto – Liikenne	V osasto – Liikenne	VI osasto – Liikenne
70 artikla	70 artikla	90 artikla
71 artikla	71 artikla	91 artikla
72 artikla	72 artikla	92 artikla
73 artikla	73 artikla	93 artikla
74 artikla	74 artikla	94 artikla
75 artikla	75 artikla	95 artikla
76 artikla	76 artikla	96 artikla
77 artikla	77 artikla	97 artikla
78 artikla	78 artikla	98 artikla
79 artikla	79 artikla	99 artikla
80 artikla	80 artikla	100 artikla
VI osasto – Kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt	VI osasto – Kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt	VII osasto – Kilpailua, verotusta ja lainsäädännön lähentämistä koskevat yhteiset säännöt
1 luku – Kilpailusäännöt	1 luku – Kilpailusäännöt	1 luku – Kilpailusäännöt
1 jakso – Yrityksiin sovellettavat säännöt	1 jakso – Yrityksiin sovellettavat säännöt	1 jakso – Yrityksiin sovellettavat säännöt
81 artikla	81 artikla	101 artikla
82 artikla	82 artikla	102 artikla
83 artikla	83 artikla	103 artikla
84 artikla	84 artikla	104 artikla
85 artikla	85 artikla	105 artikla
86 artikla	86 artikla	106 artikla
2 jakso – Valtion tuki	2 jakso – Valtion tuki	2 jakso – Valtion tuki
87 artikla	87 artikla	107 artikla
88 artikla	88 artikla	108 artikla
89 artikla	89 artikla	109 artikla
2 luku – Veroja ja maksuja koskevat määräykset	2 luku – Veroja ja maksuja koskevat määräykset	2 luku – Veroja ja maksuja koskevat määräykset
90 artikla	90 artikla	110 artikla
91 artikla	91 artikla	111 artikla
92 artikla	92 artikla	112 artikla
93 artikla	93 artikla	113 artikla
3 luku – Lainsäädännön lähentäminen	3 luku – Lainsäädännön lähentäminen	3 luku – Lainsäädännön lähentäminen
95 artikla (siirretty)	94 artikla	114 artikla

<i>94 artikla (siirretty)</i>	95 artikla	115 artikla
96 artikla	96 artikla	116 artikla
97 artikla	97 artikla	117 artikla
	97 a artikla	118 artikla
VII osasto – Talous- ja rahapolitiikka	VII osasto – Talous- ja rahapolitiikka	VIII osasto – Talous- ja rahapolitiikka
<i>4 artikla (siirretty)</i>	97 b artikla	119 artikla
1 luku – Talouspolitiikka	1 luku – Talouspolitiikka	1 luku – Talouspolitiikka
98 artikla	98 artikla	120 artikla
99 artikla	99 artikla	121 artikla
100 artikla	100 artikla	122 artikla
101 artikla	101 artikla	123 artikla
102 artikla	102 artikla	124 artikla
103 artikla	103 artikla	125 artikla
104 artikla	104 artikla	126 artikla
2 luku – Rahapolitiikka	1 luku – Rahapolitiikka	2 luku – Rahapolitiikka
105 artikla	105 artikla	127 artikla
106 artikla	106 artikla	128 artikla
107 artikla	107 artikla	129 artikla
108 artikla	108 artikla	130 artikla
109 artikla	109 artikla	131 artikla
110 artikla	110 artikla	132 artikla
111 artiklan 1–3 ja 5 kohta (siirretty)	<i>188 o artikla</i>	<i>219 artikla</i>
111 artiklan 4 kohta (siirretty)	<i>115 c artiklan 1 kohta</i>	<i>138 artikla</i>
	111 a artikla	133 artikla
3 luku – Institutionaaliset määräykset	3 luku – Institutionaaliset määräykset	3 luku – Institutionaaliset määräykset
112 artikla (siirretty)	<i>245 b artikla</i>	<i>283 artikla</i>
113 artikla (siirretty)	<i>245 c artikla</i>	<i>294 artikla</i>
114 artikla	114 artikla	134 artikla
115 artikla	115 artikla	135 artikla
	3 a luku – Niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevat erityismääräykset	4 luku – Niitä jäsenvaltioita, joiden rahayksikkö on euro, koskevat erityismääräykset
	115 a artikla	136 artikla

	115 b artikla	137 artikla
<i>111 artiklan 4 kohta (siirretty)</i>	115 c artikla	138 artikla
4 luku – Siirtymämääräykset	4 luku – Siirtymämääräykset	4 luku – Siirtymämääräykset
116 artikla (kumottu)		
	116 a artikla	139 artikla
117 artiklan 1 kohta, 2 kohdan kuudes luettelukohta sekä 3–9 kohta (kumottu)		
117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luettelukohtaa (siirretty)	<i>118 a artiklan 2 kohta</i>	<i>141 artiklan 2 kohta</i>
<i>121 artiklan 1 kohta (siirretty)</i> <i>122 artiklan 2 kohta, toinen virke (siirretty)</i> <i>123 artiklan 5 kohta (siirretty)</i>	117 a artiklan 1 kohta ¹⁶ 117 a artiklan 2 kohta ¹⁷ 117 a artiklan 3 kohta ¹⁸	140 artikla
118 artikla (kumottu)		
<i>123 artiklan 3 kohta (siirretty)</i> <i>117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luettelukohtaa (siirretty)</i>	118 a artiklan 1 kohta ¹⁹ 118 a artiklan 2 kohta ²⁰	141 artikla
<i>124 artiklan 1 kohta (kumottu)</i>	118 b artikla	142 artikla
119 artikla	119 artikla	143 artikla
120 artikla	120 artikla	144 artikla
121 artiklan 1 kohta (siirretty)	<i>117 a artiklan 1 kohta</i>	<i>140 artiklan 1 kohta</i>
121 artiklan 2–4 kohta (kumottu)		

¹⁶ 171 a artiklan 1 kohta (uudelleen numeroituna 140 artikla) korvaa 121 artiklan 1 kohdan.

¹⁷ 117 a artiklan 2 kohta (uudelleen numeroituna 140 artikla) korvaa 122 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen.

¹⁸ 117 a artiklan 3 kohta (uudelleen numeroituna 140 artikla) korvaa 123 artiklan 5 kohdan.

¹⁹ 118 a artiklan 1 kohta (uudelleen numeroituna 141 artikla) korvaa 123 artiklan 3 kohdan.

²⁰ 118 a artiklan 2 kohta (uudelleen numeroituna 141 artikla) korvaa 117 artiklan 2 kohdan viisi ensimmäistä luettelukohtaa.

122 artiklan 1 kohta, 2 kohdan ensimmäinen virke sekä 3, 4, 5 ja 6 kohta (kumottu)		
122 artiklan 2 kohdan toinen virke (siirretty)	<i>117 a artiklan 2 kohdan en- simmäinen alakohta</i>	<i>140 artiklan 2 kohdan ensim- mäinen alakohta</i>
123 artiklan 1, 2 ja 4 kohta (kumottu)		
123 artiklan 3 kohta (siirretty)	<i>118 a artiklan 1 kohta</i>	<i>141 artiklan 1 kohta</i>
123 artiklan 5 kohta (siirretty)	<i>117 a artiklan 3 kohta</i>	<i>140 artiklan 3 kohta</i>
124 artiklan 1 kohta (siirretty)	<i>118 b artikla</i>	<i>142 artikla</i>
124 artiklan 2 kohta (kumottu)		
VIII osasto – Työllisyys	VIII osasto – Työllisyys	IX osasto – Työllisyys
125 artikla	125 artikla	145 artikla
126 artikla	126 artikla	146 artikla
127 artikla	127 artikla	147 artikla
128 artikla	128 artikla	148 artikla
129 artikla	129 artikla	149 artikla
130 artikla	130 artikla	150 artikla
IX osasto – Yhteinen kauppapolitiikka (siirretty)	<i>Viides osa, II osasto, Yhteinen kauppapolitiikka</i>	<i>Viides osa, II osasto, Yhteinen kauppapolitiikka</i>
131 artikla (siirretty)	<i>188 b artikla</i>	<i>206 artikla</i>
132 artikla (kumottu)		
133 artikla (siirretty)	<i>188 c artikla</i>	<i>207 artikla</i>
134 artikla (kumottu)		
X osasto – Tulliyhteistyö (siirretty)	<i>Kolmas osa, II osasto, 1 a luku, Tulliyhteistyö</i>	<i>Kolmas osa, II osasto, 2 luku, Tulliyhteistyö</i>
135 artikla (siirretty)	<i>27 a artikla</i>	<i>33 artikla</i>
XI osasto – Sosiaali- politiikka, koulutus, ammattillinen koulutus ja nuoriso	IX osasto – Sosiaali- politiikka	X osasto – Sosiaalipolitiikka
1 luku – Sosiaaliset määrä- ykset (kumottu)		
136 artikla	136 artikla	151 artikla
	136 a artikla	152 artikla
137 artikla	137 artikla	153 artikla

138 artikla	138 artikla	154 artikla
139 artikla	139 artikla	155 artikla
140 artikla	140 artikla	156 artikla
141 artikla	141 artikla	157 artikla
142 artikla	142 artikla	158 artikla
143 artikla	143 artikla	159 artikla
144 artikla	144 artikla	160 artikla
145 artikla	145 artikla	161 artikla
2 luku – Euroopan sosiaalirahasto	X osasto – Euroopan sosiaalirahasto	XI osasto – Euroopan sosiaalirahasto
146 artikla	146 artikla	162 artikla
147 artikla	147 artikla	163 artikla
148 artikla	148 artikla	164 artikla
3 luku – Koulutus, ammatillinen koulutus ja nuoriso	XI osasto – Koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu	XII osasto – Koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu
149 artikla	149 artikla	165 artikla
150 artikla	150 artikla	166 artikla
XII osasto – Kulttuuri	XII osasto – Kulttuuri	XIII osasto – Kulttuuri
151 artikla	151 artikla	167 artikla
XIII osasto – Kansanterveys	XIII osasto – Kansanterveys	XIV osasto – Kansanterveys
152 artikla	152 artikla	168 artikla
XIV osasto – Kuluttajansuoja	XIV osasto – Kuluttajansuoja	XV osasto – Kuluttajansuoja
153 artiklan 1, 3, 4 ja 5 kohta	153 artikla	169 artikla
153 artiklan 2 kohta (siirretty)	<i>6 a artikla</i>	<i>12 artikla</i>
XV osasto – Euroopan laajuiset verkot	XV osasto Euroopan laajuiset verkot	XVI osasto – Euroopan laajuiset verkot
154 artikla	154 artikla	170 artikla
155 artikla	155 artikla	171 artikla
156 artikla	156 artikla	172 artikla
XVI osasto – Teollisuus	XVI osasto – Teollisuus	XVII osasto – Teollisuus
157 artikla	157 artikla	173 artikla

XVII osasto – Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus	XVII osasto – Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus	XVIII osasto – Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus
158 artikla	158 artikla	174 artikla
159 artikla	159 artikla	175 artikla
160 artikla	160 artikla	176 artikla
161 artikla	161 artikla	177 artikla
162 artikla	162 artikla	178 artikla
XVIII osasto – Tutkimus ja teknologinen kehittäminen	XVIII osasto – Tutkimus ja teknologinen kehittäminen sekä avaruusala	XIX osasto – Tutkimus ja teknologinen kehittäminen sekä avaruusala
163 artikla	163 artikla	179 artikla
164 artikla	164 artikla	180 artikla
165 artikla	165 artikla	181 artikla
166 artikla	166 artikla	182 artikla
167 artikla	167 artikla	183 artikla
168 artikla	168 artikla	184 artikla
169 artikla	169 artikla	185 artikla
170 artikla	170 artikla	186 artikla
171 artikla	171 artikla	187 artikla
172 artikla	172 artikla	188 artikla
	172 a artikla	189 artikla
173 artikla	173 artikla	190 artikla
XIX osasto – Ympäristö	XIX osasto – Ympäristö	XX osasto – Ympäristö
174 artikla	174 artikla	191 artikla
175 artikla	175 artikla	192 artikla
176 artikla	176 artikla	193 artikla
	XX osasto – Energia	XXI osasto – Energia
	176 a artikla	194 artikla
	XXI osasto – Matkailu	XXII osasto – Matkailu
	176 b artikla	195 artikla
	XXII osasto – Pelastuspalvelu	XXIII osasto – Pelastuspalvelu
	176 c artikla	196 artikla
	XXIII osasto – Hallinnollinen yhteistyö	XXIV osasto – Hallinnollinen yhteistyö
	176 d artikla	197 artikla

XX osasto – Kehitysyhteistyö (siirretty)	<i>Viides osa, III osasto, I luku, Kehitysyhteistyö</i>	<i>Viides osa, III osasto, 1 luku, Kehitysyhteistyö</i>
177 artikla (siirretty)	<i>188 d artikla</i>	<i>208 artikla</i>
178 artikla (kumottu) ²¹		
179 artikla (siirretty)	<i>188 e artikla</i>	<i>209 artikla</i>
180 artikla (siirretty)	<i>188 f artikla</i>	<i>210 artikla</i>
181 artikla (siirretty)	<i>188 g artikla</i>	<i>211 artikla</i>
XXI osasto – taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa (siirretty)	<i>Viides osa, III osasto, 2 luku, Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa</i>	<i>Viides osa, III osasto, 2 luku, Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa</i>
181 a artikla (siirretty)	<i>188 h artikla</i>	<i>212 artikla</i>
NELJÄS OSA – MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI	NELJÄS OSA – MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI	NELJÄS OSA – MERENTAKAISTEN MAIDEN JA ALUEIDEN ASSOSIOINTI
182 artikla	182 artikla	198 artikla
183 artikla	183 artikla	199 artikla
184 artikla	184 artikla	200 artikla
185 artikla	185 artikla	201 artikla
186 artikla	186 artikla	202 artikla
187 artikla	187 artikla	203 artikla
188 artikla	188 artikla	204 artikla
	VIIDES OSA – UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA	VIIDES OSA UNIONIN ULKOINEN TOIMINTA
	I osasto – Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta	I osasto – Yleiset määräykset unionin ulkoisesta toiminnasta
	188 a artikla	205 artikla
<i>Kolmas osa, IX osasto, Yhteinen kauppapolitiikka (siirretty)</i>	II osasto – Yhteinen kauppapolitiikka	II osasto – Yhteinen kauppapolitiikka
<i>131 artikla (siirretty)</i>	188 b artikla	206 artikla
<i>133 artikla (siirretty)</i>	188 c artikla	207 artikla
	III osasto – Yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu	III osasto – yhteistyö kolmansien maiden kanssa ja humanitaarinen apu

²¹ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 188 d artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisella virkkeellä.

<i>Kolmas osa, XX osasto Kehitysyhteistyö (siirretty)</i>	1 luku – Kehitysyhteistyö	1 luku – Kehitysyhteistyö
<i>177 artikla (siirretty)</i>	188 d artikla ²²	208 artikla
<i>179 artikla (siirretty)</i>	188 e artikla	209 artikla
<i>180 artikla (siirretty)</i>	188 f artikla	210 artikla
<i>181 artikla (siirretty)</i>	188 g artikla	211 artikla
<i>Kolmas osa, XXI osasto, Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa (siirretty)</i>	2 luku – Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteis- työ kolmansien maiden kanssa	2 luku – Taloudellinen, tekninen ja rahoitusyhteistyö kolmansien maiden kanssa
<i>181 a artikla (siirretty)</i>	188 h artikla	212 artikla
	188 i artikla	213 artikla
	3 luku – Humanitaarinen apu	3 luku – Humanitaarinen apu
	188 j artikla	214 artikla
	IV osasto – Rajoittavat toimenpiteet	IV osasto – Rajoittavat toimenpiteet
<i>301 artikla (siirretty)</i>	188 k artikla	215 artikla
	V osasto – Kansainväliset sopimukset	V osasto – Kansainväliset sopimukset
	188 l artikla	216 artikla
<i>310 artikla (siirretty)</i>	188 m artikla	217 artikla
<i>300 artikla (korvattu)</i>	188 n artikla	218 artikla
<i>111 artiklan 1–3 ja 5 (siir- retty)</i>	188 o artikla	219 artikla
	VI osasto – Unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin sekä unionin edustustot	VI osasto – Unionin suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja kolmansiin maihin sekä unionin edustustot
<i>302–304 artikla (korvattu)</i>	188 p artikla	220 artikla
	188 q artikla	221 artikla
	VII osasto – Yhteisvastuulauseke	VII osasto – Yhteisvastuulauseke
	188 r artikla	222 artikla

²² 1 kohdan toisen alakohdan toinen virke korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 178 artiklan.

VIIDES OSA – YHTEISÖN TOIMIELIMET	KUUDES OSA – TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	KUUDES OSA – TOIMIELINJÄRJESTELMÄÄ JA VARAINHOITOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET
I osasto – Institutionaaliset määräykset	I osasto – Institutionaaliset määräykset	I osasto – Institutionaaliset määräykset
1 luku – Toimielimet	1 luku – Toimielimet	1 luku – Toimielimet
1 jakso – Euroopan parlamentti	1 jakso – Euroopan parlamentti	1 jakso – Euroopan parlamentti
189 artikla (kumottu) ²³		
190 artiklan 1–3 kohta (kumottu) ²⁴		
190 artiklan 4 ja 5 kohta	190 artikla	223 artikla
191 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ²⁵		
191 artiklan toinen kohta	191 artikla	224 artikla
192 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ²⁶		
192 artiklan toinen kohta	192 artikla	225 artikla
193 artikla	193 artikla	226 artikla
194 artikla	194 artikla	227 artikla
195 artikla	195 artikla	228 artikla
196 artikla	196 artikla	229 artikla
197 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ²⁷		
197 artiklan toinen, kolmas ja neljäs kohta	197 artikla	230 artikla
198 artikla	198 artikla	231 artikla
199 artikla	199 artikla	232 artikla
200 artikla	200 artikla	233 artikla

²³ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 a artiklan 1 ja 2 kohdalla (uudelleen numeroituna 14 artikla).

²⁴ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 a artiklan 1–3 kohdalla (uudelleen numeroituna 14 artikla).

²⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 8 a artiklan 4 kohdalla (uudelleen numeroituna 11 artikla).

²⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 a artiklan 1 kohdalla (uudelleen numeroituna 14 artikla).

²⁷ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 a artiklan 4 kohdalla (uudelleen numeroituna 14 artikla).

201 artikla	201 artikla	234 artikla
	1 a jakso – Eurooppa-neuvosto	2 jakso – Eurooppa-neuvosto
	201 a artikla	235 artikla
	201 b artikla	236 artikla
2 jakso – Neuvosto	2 jakso – Neuvosto	3 jakso – Neuvosto
202 artikla (kumottu) ²⁸		
203 artikla (kumottu) ²⁹		
204 artikla	204 artikla	237 artikla
205 artiklan 2 ja 4 kohta (kumottu) ³⁰		
205 artiklan 1 ja 3 kohta	205 artikla	238 artikla
206 artikla	206 artikla	239 artikla
207 artikla	207 artikla	240 artikla
208 artikla	208 artikla	241 artikla
209 artikla	209 artikla	242 artikla
210 artikla	210 artikla	243 artikla
3 jakso – Komissio	3 jakso – Komissio	4 jakso – Komissio
211 artikla (kumottu) ³¹		
	211 a artikla	244 artikla
212 artikla (siirretty)	<i>218 artiklan 2 kohta</i>	<i>249 artiklan 2 kohta</i>
213 artikla	213 artikla	245 artikla
214 artikla (kumottu) ³²		

²⁸ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 c artiklan 1 kohdalla (uudelleen numeroituna 16 artikla) ja SEUT-sopimuksen 249 b ja 249 c artiklalla (uudelleen numeroituina 290 ja 291 artikla).

²⁹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 c artiklan 2 ja 9 kohdalla (uudelleen numeroituna 16 artikla).

³⁰ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 c artiklan 4 ja 5 kohdalla (uudelleen numeroituna 16 artikla).

³¹ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 d artiklan 1 kohdalla (uudelleen numeroituna 17 artikla).

³² Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 d artiklan 3 ja 7 kohdalla (uudelleen numeroituna 17 artikla).

215 artikla	215 artikla	246 artikla
216 artikla	216 artikla	247 artikla
217 artiklan 1, 3 ja 4 kohta (kumottu) ³³		
217 artiklan 2 kohta	217 artikla	248 artikla
218 artiklan 1 kohta (kumottu) ³⁴		
218 artiklan 2 kohta	218 artikla	249 artikla
219 artikla	219 artikla	250 artikla
4 jakso – Yhteisön tuomioistuin	4 jakso – Euroopan unionin tuomioistuin	5 jakso – Euroopan unionin tuomioistuin
220 (kumottu) ³⁵		
221 artiklan ensimmäinen kohta (kumottu) ³⁶		
221 artiklan toinen ja kolmas kohta	221 artikla	251 artikla
222 artikla	222 artikla	252 artikla
223 artikla	223 artikla	253 artikla
224 artikla ³⁷	224 artikla	254 artikla
	224 a artikla	255 artikla
225 artikla	225 artikla	256 artikla
225 a artikla	225 a artikla	257 artikla
226 artikla	226 artikla	258 artikla
227 artikla	227 artikla	259 artikla
228 artikla	228 artikla	260 artikla
229 artikla	229 artikla	261 artikla
229 a artikla	229 a artikla	262 artikla
230 artikla	230 artikla	263 artikla
231 artikla	231 artikla	264 artikla
232 artikla	232 artikla	265 artikla

³³ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 d artiklan 6 kohdalla (uudelleen numeroituna 17 artikla).

³⁴ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 252 a artiklalla (uudelleen numeroituna 295 artikla).

³⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 f artiklalla (uudelleen numeroituna 19 artikla).

³⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 9 f artiklan 2 kohdan ensimmäisellä alakohdalla (uudelleen numeroituna 19 artikla).

³⁷ Ensimmäisen kohdan ensimmäinen virke on asiasisällön osalta korvattu SEU-sopimuksen 9 f artiklan 2 kohdan toisella alakohdalla (uudelleen numeroituna 19 artikla).

233 artikla	233 artikla	266 artikla
234 artikla	234 artikla	267 artikla
235 artikla	235 artikla	268 artikla
	235 a artikla	269 artikla
236 artikla	236 artikla	270 artikla
237 artikla	237 artikla	271 artikla
238 artikla	238 artikla	272 artikla
239 artikla	239 artikla	273 artikla
240 artikla	240 artikla	274 artikla
	240 a artikla	275 artikla
	240 b artikla	276 artikla
241 artikla	241 artikla	277 artikla
242 artikla	242 artikla	278 artikla
243 artikla	243 artikla	279 artikla
244 artikla	244 artikla	280 artikla
245 artikla	245 artikla	281 artikla
	4 a jakso – Euroopan keskuspankki	6 jakso – Euroopan keskuspankki
	245 a artikla	282 artikla
<i>112 artikla (siirretty)</i>	245 b artikla	283 artikla
<i>113 artikla (siirretty)</i>	245 c artikla	284 artikla
5 Jakso – Tilintarkastus- tuomioistuin	5 Jakso – Tilintarkastus- tuomioistuin	7 Jakso – Tilintarkastus- tuomioistuin
246 artikla	246 artikla	285 artikla
247 artikla	247 artikla	286 artikla
248 artikla	248 artikla	287 artikla
2 Luku – Toimielimiä koskevat yhteiset määräykset	2 luku – Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä	2 luku – Unionin säädökset, hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä
	1 jakso – Unionin säädökset	1 jakso – Unionin säädökset
249 artikla	249 artikla	288 artikla
	249 a artikla	289 artikla
	249 b artikla ³⁸	290 artikla
	249 c artikla ³⁸	291 artikla
	249 d artikla	292 artikla

³⁸ Korvaa asiasisällön osalta EY-sopimuksen 202 artiklan kolmannen luetelmakohdan.

	2 jakso – Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä	2 jakso – Säädösten hyväksymismenettelyt ja muita määräyksiä
250 artikla	250 artikla	293 artikla
251 artikla	251 artikla	294 artikla
252 artikla (kumottu)		
	252 a artikla	295 artikla
253 artikla	253 artikla	296 artikla
254 artikla	254 artikla	297 artikla
	254 a artikla	298 artikla
255 artikla (siirretty)	<i>16 a artikla</i>	<i>15 artikla</i>
256 artikla	256 artikla	299 artikla
	3 luku – Unionin neuvoo-antavat elimet	3 luku – Unionin neuvoo-antavat elimet
	256 a artikla	300 artikla
3 luku – Talous- ja sosiaalikomitea	1 jakso – Talous- ja sosiaalikomitea	1 jakso – Talous- ja sosiaalikomitea
257 artikla (kumottu) ³⁹		
258 artiklan ensimmäinen, toinen ja neljäs kohta ⁴⁰	258 artikla	301 artikla
258 artiklan kolmas kohta (kumottu) ⁴⁰		
259 artikla	259 artikla	302 artikla
260 artikla	260 artikla	303 artikla
261 artikla (kumottu)		
262 artikla	262 artikla	304 artikla
4 luku – Alueiden komitea	2 jakso – Alueiden komitea	2 jakso – Alueiden komitea
263 artiklan ensimmäinen ja viides kohta (kumottu) ⁴¹		
263 artiklan toinen, kolmas ja neljäs alakohta	263 artikla	305 artikla
264 artikla	264 artikla	306 artikla

³⁹ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 256 a artiklan 2 kohdalla (uudelleen numeroituna 300 artikla).

⁴⁰ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 256 a artiklan 4 kohdalla (uudelleen numeroituna 300 artikla).

⁴¹ Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 256 a artiklan 3 ja 4 kohdalla (uudelleen numeroituna 300 artikla).

265 artikla	265 artikla	307 artikla
5 luku – Euroopan investointipankki	4 luku – Euroopan investointipankki	4 luku – Euroopan investointipankki
266 artikla	266 artikla	308 artikla
267 artikla	267 artikla	309 artikla
II osasto – Varainhoitoa koskevat määräykset	II osasto – Varainhoitoa koskevat määräykset	II osasto – Varainhoitoa koskevat määräykset
268 artikla	268 artikla	310 artikla
	1 luku – Unionin omat varat	1 luku – Unionin omat varat
269 artikla	269 artikla	311 artikla
270 artikla (kumottu) ⁴²		
	2 luku – Monivuotinen rahoituskehys	2 luku – Monivuotinen rahoituskehys
	270 a artikla	312 artikla
	3 luku – unionin vuotuinen talousarvio	3 luku – unionin vuotuinen talousarvio
<i>272 artiklan 1 kohta (siirretty)</i>	270 b artikla	313 artikla
271 artikla (siirretty)	<i>273 a artikla</i>	<i>316 artikla</i>
272 artiklan 1 kohta (siirretty)	<i>270 b artikla</i>	<i>313 artikla</i>
272 artiklan 2–10 kohta	272 artikla	314 artikla
273 artikla	273 artikla	315 artikla
<i>271 artikla (siirretty)</i>	273 a artikla	316 artikla
	4 luku – Talousarvion toteutuminen ja vastuuvapauden myöntäminen	4 luku – Talousarvion toteutuminen ja vastuuvapauden myöntäminen
274 artikla	274 artikla	317 artikla
275 artikla	275 artikla	318 artikla
276 artikla	276 artikla	319 artikla
	5 luku – Yhteiset määräykset	5 luku – Yhteiset määräykset
277 artikla	277 artikla	320 artikla
278 artikla	278 artikla	321 artikla
279 artikla	279 artikla	322 artikla

⁴² Korvattu asiasisällön osalta SEUT-sopimuksen 268 artiklan 4 artiklalla (uudelleen numeroituna 310).

	279 a artikla	323 artikla
	279 b artikla	324 artikla
	6 luku – Petosten torjunta	6 luku – Petosten torjunta
280 artikla	280 artikla	325 artikla
	III osasto – Tiiviimpi yhteistyö	III osasto – Tiiviimpi yhteistyö
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 a artikla ⁴³	326 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 b artikla ⁴³	327 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 c artikla ⁴³	328 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 d artikla ⁴³	329 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 e artikla ⁴³	330 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 f artikla ⁴³	331 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 g artikla ⁴³	332 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 h artikla ⁴³	333 artikla
<i>11 ja 11 a artikla (korvattu)</i>	280 i artikla ⁴³	334 artikla
KUUEDES OSA – YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	SEITSEMÄS OSA – YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYK- SET	SEITSEMÄS OSA – YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU MÄÄRÄYKSET
281 artikla (kumottu) ⁴⁴		
282 artikla	282 artikla	335 artikla
283 artikla	283 artikla	336 artikla
284 artikla	284 artikla	337 artikla
285 artikla	285 artikla	338 artikla
286 (korvattu)	<i>16 b artikla</i>	<i>16 artikla</i>
287 artikla	287 artikla	339 artikla
288 artikla	288 artikla	340 artikla
289 artikla	289 artikla	341 artikla
290 artikla	290 artikla	342 artikla
291 artikla	291 artikla	343 artikla
292 artikla	292 artikla	344 artikla
293 artikla (kumottu)		

⁴³ Korvaa myös nykyisen SEU-sopimuksen 27 a–27 e, 40–40 b sekä 43–45 artiklan.

⁴⁴ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 46 a artiklalla (uudelleen numeroituna 47 artikla).

294 artikla (siirretty)	<i>48 a artikla</i>	<i>55 artikla</i>
295 artikla	295 artikla	345 artikla
296 artikla	296 artikla	346 artikla
297 artikla	297 artikla	347 artikla
298 artikla	298 artikla	348 artikla
299 artiklan 1 kohta (kumottu) ⁴⁵		
299 artiklan 2 kohdan toinen, kolmas ja neljäs alakohta	<i>299 artikla</i>	<i>349 artikla</i>
299 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta (siirretty)	<i>311 a artikla</i>	<i>355 artikla</i>
300 artikla (korvattu)	<i>188 n artikla</i>	<i>218 artikla</i>
301 artikla (korvattu)	<i>188 k artikla</i>	<i>215 artikla</i>
302 artikla (korvattu)	<i>188 p artikla</i>	<i>220 artikla</i>
303 artikla (korvattu)	188 p artikla	220 artikla
304 artikla (korvattu)	188 p artikla	220 artikla
305 artikla (kumottu)		
306 artikla	306 artikla	350 artikla
307 artikla	307 artikla	351 artikla
308 artikla	308 artikla	352 artikla
	308 a artikla	353 artikla
309 artikla	309 artikla	354 artikla
310 (siirretty)	<i>188 m artikla</i>	<i>217 artikla</i>
311 (kumottu) ⁴⁶		
<i>299 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta (siirretty)</i>	311 a artikla	355 artikla
312 artikla	312 artikla	356 artikla
Loppumääräykset		
313 artikla	313 artikla	357 artikla
	313 a artikla	358 artikla
314 artikla (kumottu) ⁴⁷		

⁴⁵ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 49 c artiklalla (uudelleen numeroituna 52 artikla).

⁴⁶ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 49 b artiklalla (uudelleen numeroituna 51 artikla).

⁴⁷ Korvattu asiasisällön osalta SEU-sopimuksen 53 artiklalla (uudelleen numeroituna 55 artikla).

PÄÄTÖSASIAKIRJA

JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJIEN KONFERENSSI, JOKA ON KUTSUTTU KOOLLE BRYSSELIIN 23 PÄIVÄNÄ HEINÄKUUTA 2007 PÄÄTTÄMÄÄN YHTEISELLÄ SOPIMUKSELLA EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN JA EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN TEHTÄVISTÄ MUUTOKSISTA, OVAT SOPINEET SEURAAVISTA TEKSTEISTÄ:

I Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta

II PÖYTÄKIRJAT

A. EUROOPAN UNIONISTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN, EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHTYYN SOPIMUKSEEN JA TIETYILTÄ OSIN EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT

- Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa
- Pöytäkirja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta
- Pöytäkirja Euroryhmästä
- Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 28 a artiklaan perustuvasta pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä
- Pöytäkirja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta, joka koskee liittymistä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen
- Pöytäkirja sisämarkkinoista ja kilpailusta
- Pöytäkirja Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan
- Pöytäkirja jaetun toimivallan käytöstä
- Pöytäkirja yleistä etua koskevista palveluista
- Pöytäkirja neuvoston päätöksestä, joka koskee Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana sekä 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen
- Pöytäkirja siirtymämääräyksistä

B. LISSABONIN SOPIMUKSEEN LIITETTÄVÄT PÖYTÄKIRJAT

– Pöytäkirja N:o 1 Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamis-sopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta

– Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen, Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja/tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan N:o 1 2 artiklassa tarkoitetut vastaavuustaulukot

– Pöytäkirja N:o 2 tietyistä Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta

III LISSABONIN SOPIMUKSEN LIITE

– Lissabonin sopimuksen 5 artiklassa tarkoitetut vastaavuustaulukot

Konferenssi on hyväksynyt alla luetellut julistukset, jotka on liitetty tähän päätösasiakirjaan

A. PERUSSOPIMUSTEN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET

1. Julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta
2. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta
3. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 a artiklasta
4. Julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta
5. Julistus Eurooppa-neuvoston poliittisesta hyväksynnästä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle päätösluonnokselle
6. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 b artiklan 5 ja 6 kohdasta, 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta sekä 9 e artiklasta
7. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdasta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdasta
8. Julistus Lissabonin sopimuksen voimaantulon yhteydessä toteutettavista käytännön toimenpiteistä siltä osin kuin on kyse Eurooppa-neuvoston ja ulkoasianneuvoston puheenjohtajuudesta
9. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 9 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä
10. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklasta
11. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta
12. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 e artiklasta
13. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta
14. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta
15. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 a artiklasta

16. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 53 artiklan 2 kohdasta
17. Julistus Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta
18. Julistus toimivallan jaosta
19. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 3 artiklasta
20. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklasta
21. Julistus henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla
22. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 ja 63 a artiklasta
23. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 artiklan toisesta kohdasta
24. Julistus Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä
25. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h ja 188 k artiklasta
26. Julistus tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen
27. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 69 d artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta
28. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 78 artiklasta
29. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 87 artiklan 2 kohdan c alakohdasta
30. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 104 artiklasta
31. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklasta
32. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 152 artiklan 4 kohdan c alakohdasta
33. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 158 artiklasta
34. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 163 artiklasta
35. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 176 a artiklasta
36. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 n artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta
37. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 r artiklasta

38. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklasta unionin tuomioistuimen julkisasiamiesten määrän osalta

39. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 249 b artiklasta

40. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 d artiklasta

41. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

42. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

43. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklan 6 kohdasta

B. PERUSSOPIMUKSIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET

44. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta

45. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta

46. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta

47. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta

48. Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

49. Julistus Italiasta

50. Julistus siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirja 10 artiklasta

Lisäksi konferenssi on ottanut huomioon jäljempänä luetellut, tähän päätösasiakirjaan liitetyt julistukset:

51. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista

52. Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan julistus Euroopan unionin tunnuksista

53. Tšekin tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

54. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

55. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

56. Irlannin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta

57. Italian tasavallan julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta

58. Latvian tasavallan, Unkarin tasavallan ja Maltaan tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoitusasusta perussopimuksissa

59. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 270 a artiklasta

60. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklasta

61. Puolan tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

62. Puolan tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta

63. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä

64. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

65. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklasta

Съставено в Лисабон на тринадесети декември две хиляди и седма година.

Hecho en Lisboa, el trece de diciembre de dos mil siete.

V Lisabonu dne třináctého prosince dva tisíce sedm.

Udfærdiget i Lissabon den trettende december to tusind og syv.

Geschehen zu Lissabon am dreizehnten Dezember zweitausendsieben.

Kahe tuhande seitsmenda aasta detsembrikuu kolmeteistkümnendal päeval Lissabonis.

Έγινε στη Λισσαβόνα, στις δέκα τρεις Δεκεμβρίου δύο χιλιάδες επτά.

Done at Lisbon on the thirteenth day of December in the year two thousand and seven.

Fait à Lisbonne, le treize décembre deux mille sept.

Arna dhéanamh i Liospóin, an tríú lá déag de Nollaig sa bhliain dhá mhíle a seacht.

Fatto a Lisbona, addì tredici dicembre duemilasette.

Lisabonā, divtūkstoš septītā gada trīspadsmitajā decembrī.

Priimta Lisabonoje du tūkstančiai septintųjų metų gruodžio tryliką dieną.

Kelt Lissabonban, a kétezer-hetedik év december tizenharmadik napján.

Magħmul f'Lisbona, fit-tlethax-il jum ta' Diċembru tas-sena elfejn u sebgħa.

Gedaan te Lissabon, de dertiende december tweeduizend zeven.

Sporządzono w Lizbonie dnia trzynastego grudnia roku dwa tysiące siódmego.

Feito em Lisboa, em treze de Dezembro de dois mil e sete.

Întocmit la Lisabona la treisprezece decembrie două mii șapte.

V Lisabone dňa trinásteho decembra dvetisícšedem.

V Lizboni, dne trinajstega decembra leta dva tisoč sedem.

Tehty Lissabonissa kolmantentoista päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattaseitsemän.

Som skedde i Lissabon den trettonde december tjugohundrasju.

Voor Zijne Majesteit de Koning der Belgen

Pour Sa Majesté le Roi des Belges

Für Seine Majestät den König der Belgier

„Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.”

«Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.»

„Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.“

За Правителството на Република България

Za prezidenta České republiky

For Hendes Majestæt Danmarks Dronning

Für den Präsidenten der Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi Presidendi nimel

Thar ceann Uachtarán na hÉireann

For the President of Ireland

Για τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας

Por Su Majestad el Rey de España

Pour le Président de la République française

Per il Presidente della Repubblica italiana

Για τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας

Latvijas Republikas Valsts prezidenta vārdā

Lietuvos Respublikos Prezidento vardu

Pour Son Altesse Royale le Grand-Duc de Luxembourg

A Magyar Köztársaság Elnöke részéről
Għall-President ta' Malta

Voor Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden

Für den Bundespräsidenten der Republik Österreich

Za Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Pelo Presidente da República Portuguesa

Pentru Președintele României

Za predsednika Republike Slovenije

Za prezidenta Slovenskej republiky

Suomen Tasavallan Presidentin puolesta

För Republiken Finlands President

För Konungariket Sveriges regering

For Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

A. PERUSSOPIMUSTEN MÄÄRÄYKSIÄ KOSKEVAT JULISTUKSET

1. Julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joka on oikeudellisesti sitova, vahvistetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa taatut jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuvat perusoikeudet.

Perusoikeuskirjalla ei laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa aloihin, joilla unionilla ei ole toimivaltaa, eikä anneta sille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä, eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä unionin toimivaltaa ja tehtäviä.

2. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin liittymisen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen olisi tapahduttava sellaisin menettelyin, että unionin oikeusjärjestyksen erityispiirteet säilytetään. Konferenssi panee tässä yhteydessä merkille Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen välillä säännöllisesti käytävän

vuoropuhelun, jota voidaan vahvistaa, kun unioni liittyy mainittuun yleissopimukseen.

3. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 a artiklasta

Unioni ottaa huomioon sen kanssa läheisyytensä vuoksi erityissuhteissa olevien kooltaan pienten maiden erityistilanteen.

4. Julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Euroopan parlamentin lisäpaikka annetaan Italialle.

5. Julistus Eurooppa-neuvoston poliittisesta hyväksynnästä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle päättöluonnokselle

Eurooppa-neuvosto antaa poliittisen hyväksyntänsä Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalle tarkistetulle päätösluonnokselle, joka koskee vaalikautta 2009–2014 ja joka perustuu Euroopan parlamentin tekemään ehdotukseen.

6. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 b artiklan 5 ja 6 kohdasta, 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta sekä 9 e artiklasta

Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan, komission puheenjohtajan ja unionin ulkoasiain ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tehtäviin nimitettävien henkilöiden valinnassa on otettava asianmukaisesti huomioon tarve kunnioittaa unionin ja sen jäsenvaltioiden maantieteellistä ja väestöllistä moninaisuutta.

7. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdasta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi julistaa, että neuvosto tekee päätöksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanosta Lissabonin sopimuksen allekirjoituspäivänä ja että päätös tulee voimaan samana päivänä, jona kyseessä oleva sopimus tulee voimaan. Päätösluonnos on seuraava:

LUONNOS NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI EUROOPAN UNIONISTA TEHDYN SOPIMUKSEN 9 C ARTIKLAN 4 KOHDAN JA EUROOPAN UNIONIN TOIMINNASTA TEHDYN SOPIMUKSEN 205 ARTIKLAN 2 KOHDAN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA 1 PÄIVÄN MARRASKUUTA 2014 JA 31 PÄIVÄN MAALISKUUTA 2017 VÄLISENÄ AIKANA SEKÄ 1 PÄIVÄSTÄ HUHTIKUUTA 2017 ALKAEN

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO,
joka

katsoo seuraavaa:

(1) On aiheellista antaa säännöksiä, joiden avulla voidaan siirtyä sujuvasti siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan 3 kohdassa määritellystä neuvoston määränemmistöllä tapahtuvaa päätöksentekoa koskevasta järjestelmästä, jota sovelletaan 31 päivään lokakuuta 2014, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohdan mukaiseen äänestysjärjestelmään, jota sovelletaan 1 päivästä marraskuuta 2014, mukaan luettuina saman pöytäkirjan 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut erityissäännökset, joita sovelletaan 31 päivään maaliskuuta 2017 ulottuvan siirtymäkauden aikana.

(2) Palautetaan mieleen, että neuvoston käytäntönä on ponnistella kaikin voimin määränemmistöllä annettujen säädösten demokraattisen legitimitiivien vahvistamiseksi,

ON PÄÄTTÄNYT SEURAAVAA:

1 JAKSO

**SÄÄNNÖKSET, JOITA SOVELLETAAN
1 PÄIVÄN MARRASKUUTA 2014 JA
31 PÄIVÄN MAALISKUUTA 2017
VÄLISENÄ AIKANA**

1 artikla

Jos 1 päivän marraskuuta 2014 ja 31 päivän maaliskuuta 2017 välisenä aikana neuvoston jäsenet, jotka edustavat

- a) vähintään kolmea neljäsosaa siitä väestöstä, tai
- b) vähintään kolmea neljäsosaa siitä jäsenvaltioiden määrästä,
jota määrävähemmistön muodostaminen edellyttää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ensimmäistä alakohtaa tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohtaa sovellettaessa, vastustavat sitä, että neuvosto antaa säädöksen määränemmistöllä, neuvosto käy asiasta keskustelun.

2 artikla

Käydessään tätä keskustelua neuvosto tekee kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 1 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

3 artikla

Neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa. Neuvoston jäsenet avustavat puheenjohtajaa.

2 JAKSO

SÄÄNNÖKSET, JOITA SOVELLETAAN
1 PÄIVÄSTÄ HUHTIKUUTA 2017*4 artikla*

Jos 1 päivästä huhtikuuta 2017 alkaen neuvoston jäsenet, jotka edustavat

a) vähintään 55:ttä prosenttia siitä väestöstä, tai

b) vähintään 55:ttä prosenttia siitä jäsenvaltioiden määrästä,

jota määrävähemmistön muodostaminen edellyttää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 4 kohdan ensimmäistä alakohtaa tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 205 artiklan 2 kohtaa sovellettaessa, vastustavat sitä, että neuvosto antaa säädöksen määräenemmistöllä, neuvosto käy asiasta keskustelun.

5 artikla

Käydessään tätä keskustelua neuvosto tekee kaiken voitavansa päästäkseen kohtuullisessa ajassa ja estämättä unionin oikeudessa asetettujen pakottavien määräaikojen noudattamista tyydyttävään ratkaisuun 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoston jäsenten esiin ottamien kysymysten osalta.

6 artikla

Neuvoston puheenjohtaja tekee tätä varten komission avustamana ja neuvoston työjärjestystä noudattaen tarvittavat aloitteet, joilla helpotetaan laajemman yhteisymmärryksen saavuttamista neuvostossa. Neuvoston jäsenet avustavat puheenjohtajaa.

3 JAKSO

VOIMAANTULO

7 artikla

Tämä päätös tulee voimaan Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

8. Julistus Lissabonin sopimuksen voimaantulon yhteydessä toteutettavista käytännön toimenpiteistä siltä osin kun on kyse Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuudesta

Jos Lissabonin sopimus tulee voimaan 1 päivän tammikuuta 2009 jälkeen, konferenssi kehottaa neuvoston puolivuotista puheenjohtajuutta tuolloin hoitavan jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia sekä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaksi valittavaa henkilöä ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi nimitettävää henkilöä toteuttamaan seuraavaa puheenjohtajavaltiota kuullen tarvittavat konkreettiset toimenpiteet, jotta Eurooppa-neuvoston ja ulkoasiainneuvoston puheenjohtajuuden siirtyminen hoituu tehokkaasti puheenjohtajuu-teen liittyvien materiaalistien ja organisatoristen näkökohtien osalta.

9. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 c artiklan 9 kohdasta siltä osin kuin on kyse neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevasta Eurooppa-neuvoston päätöksestä

Konferenssi julistaa, että neuvoston olisi aloitettava neuvoston puheenjohtajuuden hoitamista koskevan päätöksen täytäntöönpanomenettelyistä tehtävän päätöksen val-

mistelu välittömästi Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ja että sen olisi annettava tälle päätökselle poliittinen hyväksyntänsä kuuden kuukauden kuluessa. Luonnos Eurooppa-neuvoston päätökseksi, joka tehdään päivänä, jona kyseessä oleva sopimus tulee voimaan, on seuraava:

*LUONNOS EUROOPPA-NEUVOSTON
PÄÄTÖKSEKSI NEUVOSTON PUHEEN-
JOHTAJUUDEN HOITAMISESTA*

1 artikla

1. Etukäteen määritetyt kolmen jäsenvaltion ryhmät hoitavat 18 kuukauden ajan neuvoston puheenjohtajuutta ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Nämä ryhmät muodostetaan jäsenvaltioiden tasaisen vuorottelun perusteella, ja tällöin otetaan huomioon jäsenvaltioiden keskinäinen erilaisuus sekä maantieteellinen tasapaino unionissa.

2. Kukin ryhmän jäsen toimii vuorollaan kuuden kuukauden ajan kaikkien neuvoston kokoonpanojen puheenjohtajana ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta. Muut ryhmän jäsenet avustavat puheenjohtajaa tämän kaikissa tehtävissä yhteisen ohjelman mukaisesti. Ryhmän jäsenet voivat keskenään sopia vaihtoehtoisista järjestelyistä.

2 artikla

Yleisten asioiden neuvoston puheenjohtajana toimivan jäsenvaltion edustaja on jäsenvaltioiden hallitusten pysyvien edustajien komitean puheenjohtaja.

Unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa edustava henkilö on poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean puheenjohtaja.

Neuvoston eri kokoonpanojen valmistelun puheenjohtajana toimii kyseessä olevan neuvoston kokoonpanon, ulkoasiain kokoonpanoa lukuun ottamatta, puheenjohtajana kulloinkin toimivan ryhmän jäsen, jollei 4 artiklan mukaisesti ole toisin päätetty.

3 artikla

Yleisten asioiden neuvosto huolehtii yhteistyössä komission kanssa neuvoston eri kokoonpanojen työskentelyn johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta monivuotisten ohjelmien mukaisesti. Puheenjohtajina toimivat jäsenvaltiot toteuttavat neuvoston pääsihteeristön avustuksella kaikki tarpeelliset toimenpiteet neuvoston työskentelyn järjestämiseksi ja sen sujuvuuden varmistamiseksi.

4 artikla

Neuvosto tekee päätöksen, jolla säädetään toimenpiteistä tämän päätöksen soveltamiseksi.

10. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklasta

Konferenssi katsoo, että kun komissiossa ei enää ole kansalaisia kaikista jäsenvaltioista, tämän olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että varmistetaan täysi avoimuus suhteessa kaikkiin jäsenvaltioihin. Komission olisi sitä varten oltava tiiviissä yhteydessä kaikkiin jäsenvaltioihin riippumatta siitä, onko niiden kansalainen komission jäsenenä, ja kiinnitettävä tässä yhteydessä erityistä huomiota tarpeeseen vaihtaa tietoja kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja kuulla niitä.

Konferenssi katsoo lisäksi, että komission olisi toteutettava kaikki aiheelliset toimenpiteet varmistukseksi, että kaikkien jäsenvaltioiden, myös niiden, joiden kansalaista ei ole komission jäsenenä, poliittiset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet otetaan täysimääräisesti huomioon. Näillä toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava se, että näiden jäsenvaltioiden asema otetaan huomioon hyväksymällä asianmukaisia organisatorisia järjestelyjä.

11. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d artiklan 6 ja 7 kohdasta

Konferenssi katsoo, että Euroopan parlamentti ja Eurooppa-neuvosto vastaavat perussopimusten määräysten mukaisesti yhdes-

sä Euroopan komission puheenjohtajan valintaan johtavan menettelyn moitteettomasta toteuttamisesta. Tätä varten Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston edustajat järjestävät ennen Eurooppa-neuvoston päätöksen tekemistä tarpeelliset kuulemiset tarkoituksenmukaisimmaksi katsotulla tavalla. Kuulemisissa keskitytään komission puheenjohtajaksi ehdolla olevien taustaan, ja niissä otetaan 9 d artiklan 7 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti huomioon Euroopan parlamentin vaalit. Kuulemisia koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan aikanaan tarkentaa Euroopan parlamentin ja Eurooppa-neuvoston yhteisellä sopimuksella.

12. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 e artiklasta

1. Konferenssi julistaa, että Euroopan parlamenttiin otetaan asianmukaisesti yhteyttä valmisteltaessa unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan nimitämistä, joka tapahtuu Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 e artiklan ja siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan mukaisesti; korkean edustajan toimikausi alkaa tuona samana päivänä ja päättyy päivänä, jona tuolloin virassa olevan komission toimikausi päättyy.

2. Lisäksi konferenssi muistuttaa, että unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, jonka toimikausi alkaa marraskuussa 2009 samaan aikaan ja kestää yhtä kauan kuin seuraavan komission, nimitetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 d ja 9 e artiklan määräysten mukaisesti.

13. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan toimen ja Euroopan ulkosuhdehallinnon perus-

taminen, eivät vaikuta jäsenvaltioiden nykyiseen vastuuseen muotoilla ja harjoittaa omaa ulkopolitiikkaansa eikä niiden kansalliseen edustukseen kolmansissa maissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

Konferenssi palauttaa myös mieleen, että yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Se painottaa, että Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita sitovat edelleen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan määräykset sekä erityisesti turvallisuusneuvoston ja sen jäsenvaltioiden ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä.

14. Julistus yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erityissääntöjen ja -menettelyjen lisäksi konferenssi korostaa, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat määräykset, mukaan lukien ne, jotka koskevat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa ja ulkosuhdehallintoa, eivät vaikuta minkään jäsenvaltion nykyiseen oikeusperustaan, vastuuseen tai toimivaltaan, joka liittyy sen ulkopoliittikan muotoiluun ja harjoittamiseen, sen kansalliseen ulkosuhdehallintoon, suhteisiin kolmansiin maihin tai jäsenyyteen kansainvälisissä järjestöissä, mukaan lukien jäsenvaltion jäsenyys Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa.

Konferenssi toteaa myös, että yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevalla määräyksillä ei anneta komissiolle uutta toimivaltaa tehdä aloitteita päätöksiksi eikä laajenneta Euroopan parlamentilla olevaa asemaa.

Konferenssi muistuttaa myös, että yhteistä eurooppalaista turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat määräykset eivät vaikuta jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

15. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 13 a artiklasta

Konferenssi julistaa, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeana edustajana toimivan neuvoston pääsihteerin, komission ja jäsenvaltioiden olisi aloitettava Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista koskevat valmistelut heti, kun Lissabonin sopimus on allekirjoitettu.

16. Julistus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 53 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi katsoo, että mahdollisuus kääntää perussopimukset 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille kielille edistää 2 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettua tavoitetta kunnioittaa unionin kulttuurien ja kielten rikkautta ja monimuotoisuutta. Konferenssi vahvistaa tässä yhteydessä, että unioni pitää arvossa Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja kiinnittää edelleen erityistä huomiota näihin ja muihin kieliin.

Konferenssi suositaa, että ne jäsenvaltiot, jotka haluavat käyttää 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta, ilmoittavat neuvostolle kuuden kuukauden kuluessa Lissabonin sopimuksen allekirjoittamisesta sen yhden tai useamman kielen, jolle tämä sopimus käännetään.

17. Julistus Euroopan unionin oikeuden ensisijaisuudesta

Konferenssi muistuttaa, että Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perussopimukset ja unionin niiden nojalla antama lainsäädäntö ovat ensisijaisia jäsenvaltioiden oikeuteen nähden mainitussa oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti.

Lisäksi konferenssi on päättänyt liittää tähän päätösasiakirjaan neuvoston oikeudellisen yksikön tätä ensisijaisuutta koskevan lausunnon sellaisena kuin se on asiakirjassa 11197/07 (JUR 260):

”NEUVOSTON OIKEUDELLISEN YKSİKÖN LAUSUNTO, ANNETTU 22 PÄIVÄNÄ KESÄKUUTA 2007,

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että EY-oikeuden ensisijaisuus on yhteisön oikeuden keskeinen periaate. Tuomioistuimen mukaan tämä periaate kuuluu luonnostaan Euroopan yhteisön erityisluonteeseen. Tämän vakiintuneen oikeuskäytännön ensimmäistä tuomiota (Costa vastaan ENEL, 15.7.1964, asia 6/64¹ annettaessa perustamissopimuksessa ei ollut mainintaa ensisijaisuudesta. Näin on yhä edelleen. Se seikka, että ensisijaisuuden periaatetta ei sisällytetä tulevaan sopimukseen, ei millään tavoin muuta sitä, että periaate on olemassa, eikä vaikuta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen olemassa olevaan oikeuskäytäntöön.”

18. Julistus toimivallan jaosta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa määrätyn unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon mukaisesti toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu jäsenvaltioille.

¹ Tästä (...) seuraa, että perustamissopimukseen, joka on itsenäinen oikeuslähde, perustuva oikeutta vastaan ei voida sen erityisen ja alkuperäisen luonteen vuoksi vedota tuomioistuimessa minkään kansallisen oikeuden sääntöjen perusteella, koska muutoin perustamissopimuksen nojalla annettu lainsäädäntö menettää yhteisöä koskevan luonteensa ja itse yhteisön oikeudellinen perusta saatetaan kyseenalaiseksi.

Kun perussopimuksissa annetaan unionille jäsenvaltioiden kanssa jaettu toimivalta tietyllä alalla, jäsenvaltiot käyttävät toimivaltansa siltä osin kuin unioni ei käytä omaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä. Viimeksi mainittu tilanne voi syntyä, kun unionin toimivaltaiset toimielimet päättävät kumota lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt säädökset, erityisesti turvatakseen paremmin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen jatkuvan noudattamisen. Neuvosto voi pyytää yhden tai useamman jäsenensä (jäsenvaltion edustajan) aloitteesta ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 208 artiklan mukaisesti komissiota tekemään ehdotuksia lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyt säädökset kumoamiseksi. Konferenssi on tyytyväinen komission ilmoitukseen, jonka mukaan se kiinnittää erityistä huomiota tällaisiin pyyntöihin.

Hallitustenvälisessä konferenssissa kokoontuvat jäsenvaltioiden hallitusten edustajat voivat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 33 artiklan 2–5 kohdassa määrätyn tavanomaisen tarkistusmenettelyn mukaisesti niin ikään päättää muuttaa perussopimuksia joko lisätäksään tai vähentääksään mainituissa perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa.

19. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 3 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että osana yleistä pyrkimystään poistaa eriarvoisuutta naisten ja miesten väliltä unioni pitää tavoitteenaan eri politiikoissaan torjua kaikenlaista perheväkivaltaa. Se on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet tällaisten rikosten estämiseksi ja niistä rankaisemiseksi sekä niiden uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi.

20. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklasta

Konferenssi julistaa, että aina kun 15 a artiklan nojalla annettavat henkilötietojen suoja koskevat säännöt voivat vaikuttaa suoraan kansalliseen turvallisuuteen, tämä seik-

ka on otettava asianmukaisesti huomioon. Se muistuttaa, että tällä hetkellä sovellettavassa lainsäädännössä (katso erityisesti direktiivi 95/46/EY) on asiaa koskevia erityisiä poikkeuksia.

21. Julistus henkilötietojen suojasta rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla

Konferenssi tunnustaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 b artiklan mukaiset erityissäännöt henkilötietojen suojasta ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta saattavat osoittautua tarpeellisiksi rikosoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön aloilla näiden alojen erityisluonteen vuoksi.

22. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 ja 63 a artiklasta

Konferenssi katsoo, että jos ehdotus 63 a artiklan 2 kohtaan perustuvaksi säädökseksi vaikuttaisi jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän tärkeisiin näkökohtiin, sen soveltamisala, kustannukset tai rahoitusrakenne mukaan luettuina, taikka vaikuttaisi 42 artiklan toisessa alakohdassa mainitulla tavoin järjestelmän rahoituksen tasapainoon, tämän jäsenvaltion edut otetaan asianmukaisesti huomioon.

23. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 artiklan toisesta kohdasta

Konferenssi muistuttaa, että tässä tapauksessa Eurooppa-neuvosto tekee ratkaisunsa yhteisymmärryksessä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 b artiklan 4 kohdan mukaisesti.

24. Julistus Euroopan unionin oikeushenkilöllisyydestä

Konferenssi vahvistaa, että Euroopan unionin oikeushenkilöllisyys ei millään tavoin anna unionille oikeutta antaa lainsäädäntöä tai toimia jäsenvaltioiden perussopimuksissa sille antaman toimivallan ulkopuolella.

25. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h ja 188 k artiklasta

Konferenssi muistuttaa, että perusoikeuksien ja -vapauksien kunnioittaminen edellyttää erityisesti riittävän huomion kiinnittämistä siihen, että luonnollisten henkilöiden tai kyseisten yhteisöjen oikeutta lailla säädettyihin oikeusturvan takeisiin suojellaan ja kunnioitetaan. Tätä varten ja jotta taataan rajoittavien toimenpiteiden soveltamisesta luonnolliseen henkilöön tai yhteisöön tehtyjen päätösten tiukka tuomioistuINVALVONTA, näillä päätöksillä on oltava selkeät ja erilliset arviointiperusteet. Näiden arviointiperusteiden olisi vastattava kunkin rajoittavan toimenpiteen erityispiirteitä.

26. Julistus tilanteesta, jossa jokin jäsenvaltio ei osallistu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen

Konferenssi julistaa, että kun jokin jäsenvaltio päättää olla osallistumatta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvaan toimenpiteeseen, neuvosto käy perusteellisen keskustelun niistä seurauksista ja vaikutuksista, joita tämän jäsenvaltion osallistumattomuudesta kyseiseen toimenpiteeseen voi aiheutua.

Lisäksi mikä tahansa jäsenvaltio voi kehoittaa komissiota tutkimaan tilannetta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 96 artiklan perusteella.

Edellä olevat kohdat eivät estä jäsenvaltioita saattamasta asiaa Eurooppa-neuvoston käsiteltäväksi.

27. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 69 d artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta

Konferenssi katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 69 d artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettussa

asetuksessa olisi otettava huomioon rikostutkinnan aloittamista koskevat kansalliset säännöt ja käytännöt.

28. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 78 artiklasta

Konferenssi toteaa, että 78 artiklan määräyksiä on sovellettava nykyisen käytännön mukaisesti. Ilmaisua ”toimenpiteitä Saksan jaosta aiheutuneen taloudellisen haitan korvaamiseksi, jos toimenpiteet ovat tarpeen tietyille Saksan liittotasavallan alueille, joihin jako on vaikuttanut” on tulkittava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti.

29. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 87 artiklan 2 kohdan c alakohdasta

Konferenssi toteaa, että 87 artiklan 2 kohdan c alakohtaa on tulkittava Euroopan unionin tuomioistuimen olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti siltä osin kuin on kyse näiden määräysten sovellettavuudesta niille tietyille Saksan liittotasavallan alueille myönnettyihin tukiin, joihin Saksan aikaisempi jako on vaikuttanut.

30. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 104 artiklasta

Konferenssi vahvistaa 104 artiklan osalta, että unionin ja jäsenvaltioiden talous- ja finanssipolitiikan on perustuttava kasvupotentiaalin parantamiseen ja julkisen talouden terveen rahoitusaseman varmistamiseen. Vakaus- ja kasvusopimus on näiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeä väline.

Konferenssi vahvistaa pitävänsä kiinni vakaus- ja kasvusopimukseen liittyvistä määräyksistä, jotka ovat kehys, jonka puitteissa jäsenvaltioiden finanssipolitiikkoja on sovittava yhteen.

Konferenssi vahvistaa, että sääntöihin perustuva järjestelmä on paras tae siitä, että si-

toumuksia noudatetaan ja että kaikkia jäsenvaltioita kohdellaan tasavertaisesti.

Näissä puitteissa konferenssi vahvistaa myös sitoutumisensa Lissabonin strategian tavoitteisiin: työpaikkojen luomiseen, rakenneuudistuksiin ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen.

Unioni pyrkii saavuttamaan tasapainoisen talouskasvun ja hintavakauden. Talous- ja finanssipolitiikoille on tämän vuoksi asetettava oikeat painopisteet, joiden tavoitteina ovat talousuudistukset, innovaatiot, kilpailukyky sekä yksityisten investointien ja kulutuksen lisääminen heikon talouskasvun aikana. Tämän olisi ilmentävä kansallisella ja unionin tasolla tehtävissä talousarviopäätöksissä erityisesti perussopimusten ja vakaus- ja kasvusopimuksen mukaista kurinalaista budjettipolitiikkaa noudattaen tehtävinä julkisen talouden tulojen ja menojen rakenteen uudistuksina.

Jäsenvaltioilla on edessään talousarvioon ja talouteen liittyviä haasteita, joissa korostuu terveen finanssipolitiikan merkitys koko suhdannekierron ajan.

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että jäsenvaltioiden olisi aktiivisesti käytettävä taloudellisen elpymisen kausia vahvistaakseen julkista talouttaan ja parantaakseen rahoitusasemaansa. Tavoitteena on hyvän suhdanteen aikana saavuttaa asteittain talouden ylijäämä, mikä antaa tarpeellista liikkumavaraa sopeutua talouden laskusuhdanteisiin ja myötävaikuttaa siten julkisen talouden kestävyyyteen pitkällä aikavälillä.

Jäsenvaltiot odottavat kiinnostuneina komission mahdollisia ehdotuksia ja jäsenvaltioiden uusia esityksiä vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon tehostamiseksi ja selkeyttämiseksi. Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet talouksiensa kasvupotentiaalin parantamiseksi. Tätä tavoitetta voitaisiin tukea talouspolitiikan aiempaa paremmalla yhteensovittamisella. Tämä julistus ei rajoita vakaus- ja kasvusopimuksesta tulevaisuudessa käytävää keskustelua.

31. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 140 artiklasta

Konferenssi vahvistaa, että 140 artiklassa mainitut politiikat kuuluvat keskeisiltä osiltaan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Unionin tasolla tämän artiklan mukaisesti toteutettavat edistämisen- ja yhteensovittamistoimenpiteet ovat luonteeltaan täydentäviä. Niiden tarkoituksena on jäsenvaltioiden välisen yhteistyön tehostaminen eikä kansallisten järjestelmien yhdenmukaistaminen. Ne eivät vaikuta kussakin jäsenvaltiossa työmarkkinaosapuolten vastuun osalta olemassa oleviin takeisiin ja käytäntöihin.

Tämä julistus ei rajoita unionille toimivallan antavien perussopimusten määräysten, myös sosiaalialaa koskevien, soveltamista.

32. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 152 artiklan 4 kohdan c alakohdasta

Konferenssi julistaa, että 152 artiklan 4 kohdan c alakohdan soveltamiseksi toteutettavissa toimenpiteissä on otettava huomioon yhteiset turvallisuuskysymykset ja että niiden tavoitteena on oltava korkeiden laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettaminen silloin, kun sisämarkkinoihin vaikuttavat kansalliset vaatimukset muuten estäisivät ihmisten terveyden korkeatasoisen suojelun.

33. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 158 artiklasta

Konferenssi katsoo, että 158 artiklassa tarkoitetuilla saaristoalueilla voidaan tarkoittaa myös kokonaisia saarivaltioita edellyttäen, että tarvittavat edellytykset täyttyvät.

34. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 163 artiklasta

Konferenssi on yhtä mieltä siitä, että unionin toiminnassa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla otetaan asianmukaisesti huomioon jäsenvaltioiden tutkimuspolitiikojen peruslinjat ja -valinnat.

35. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 176 a artiklasta

Konferenssi katsoo, että 176 a artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen energiahuoltonsa 297 artiklassa määrättyin edellytyksin.

36. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 n artiklasta siltä osin kuin on kyse vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta ja tekemisestä jäsenvaltioiden toimesta

Konferenssi vahvistaa, että jäsenvaltioilla on oikeus neuvotella ja tehdä III osan IV osaston 3, 4 ja 5 luvun piiriin kuuluvia aloja koskevia sopimuksia kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen kanssa, sikäli kuin nämä sopimukset ovat unionin oikeuden mukaisia.

37. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 188 r artiklasta

Mitä 188 r artiklassa määrätään, ei vaikuta jäsenvaltion oikeuteen valita tarkoituksenmukaisimmat keinot täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa sellaista jäsenvaltiota kohtaan, joka on joutunut terrori-iskun taikka luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden toimenpiteiden toteuttamista, jotka unioni on hyväksynyt täyttääkseen yhteisvastuuta koskevan velvoitteensa tätä jäsenvaltiota kohtaan.

38. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklasta unionin tuomioistuimen julkisasiamiesten määrän osalta

Konferenssi julistaa, että jos unionin tuomioistuin pyytää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti julkisasiamiesten määrän lisäämistä kolmella (yhdeksitoista

kahdeksan sijaan), neuvosto hyväksyy tällaisen lisäyksen yksimielisesti.

Tässä tapauksessa konferenssi sopii siitä, että Puola saa pysyvän julkisasiamiehen, jollainen Saksalla, Ranskalla, Italialla, Espanjalla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla jo on, eikä se enää osallistu vuorottelujärjestelmään; lisäksi voimassa oleva vuorottelujärjestelmä koskee kolmen sijasta viittä julkisasiamiestä.

39. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 249 b artiklasta

Konferenssi panee merkille, että komissio aikoo vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti jatkaa jäsenvaltioiden nimeämien asiantuntijoiden kuulemista valmistellessaan sellaisia rahoituspalvelualaa koskevia säädöksiä, jotka annetaan säädösvaltan siirron nojalla.

40. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 280 d artiklasta

Konferenssi julistaa, että jäsenvaltioiden esittäessä tiiviimmän yhteistyön aloittamista koskevan pyynnön ne voivat ilmoittaa, aikovatko ne jo siinä vaiheessa soveltaa 280 h artiklaa, jossa määrätään määräenemmistö päätöksenteon laajentamisesta, vai käyttää tavallista lainsäätämisyjärjestystä.

41. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

Konferenssi julistaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklan 1 kohdassa olevalla viittauksella unionin tavoitteisiin tarkoitetaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitettyjä tavoitteita sekä mainitun sopimuksen 2 artiklan 5 kohdassa esitettyjä tavoitteita Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen viidennen osan mukaisen ulkoisen toiminnan osalta. On siis poissuljettu, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklaan perustuvalla toiminnalla voitaisiin pyrkiä ainoastaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan 1

kohdassa esitettyihin tavoitteisiin. Tässä yhteydessä konferenssi panee merkille, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 b artiklan 1 kohdan mukaisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ei voida antaa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäviä säädöksiä.

42. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklasta

Konferenssi korostaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 308 artiklaa, joka on annetun toimivallan periaatteelle perustuvan institutionaalisen järjestelmän oleellinen osa, ei Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti voida käyttää perustana unionin valtuuksien laajentamiseksi ulottumaan perussopimusten kaikista määräyksistä ja erityisesti unionin tehtäviä ja toimintaa säätelevistä määräyksistä ilmenevien yleisten puit-

teiden ulkopuolelle. Tätä artiklaa ei missään tapauksessa voida käyttää perustana sellaisten määräysten hyväksymiselle, joiden vaikutuksena olisi perussopimusten muuttaminen noudattamatta niissä tätä tarkoitusta varten määrättyä menettelyä.

43. Julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklan 6 kohdasta

Korkeat sopimuspuolet sopivat, että Eurooppa-neuvosto tekee 311 artiklan 6 kohdan soveltamiseksi päätöksen, joka johtaa Mayotien aseman muuttamiseen Euroopan unioniin nähden siten, että tästä alueesta tulee 311 artiklan 1 kohdassa ja 299 artiklassa tarkoitettuihin syrjäisimpiin alueisiin kuuluva, kun Ranskan viranomaiset ilmoittavat Eurooppa-neuvostolle ja komissiolle, että saaren sisäisen aseman meneillään oleva kehittäminen sallii tämän.

B. PERUSSOPIMUKSIIN LIITETTYJÄ PÖYTÄKIRJOJA KOSKEVAT JULISTUKSET

44. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklasta

Konferenssi toteaa, että jos jäsenvaltio on ilmoittanut osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ettei se halua osallistua johonkin ehdotukseen tai aloitteeseen, tämä ilmoitus voidaan peruuttaa milloin hyvänsä ennen asianomaisen Schengenin säännöstöön perustuvan toimenpiteen hyväksymistä.

45. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 2 kohdasta

Konferenssi julistaa, että kun Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti ilmoittaa neuvostolle aikomuksestaan olla osallistumatta toimenpiteeseen, joka perustuu Schengenin säännöstön osaan, johon se muutoin osallistuu, neuvosto käy perusteellisen keskustelun seurauksista, joita voi aiheutua siitä, että tämä jäsenvaltio ei osallistu kyseiseen toimenpiteeseen. Neuvoston käymässä keskustelussa olisi otettava huomioon komission antamat tiedot ehdotuksen ja Schengenin säännöstön välisestä suhteesta.

46. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3 kohdasta

Konferenssi palauttaa mieleen, että jos neuvosto ei tee päätöstä ensimmäisen asiasältöä koskevan keskustelun jälkeen, komis-

sio voi tehdä muutetun ehdotuksen neuvostossa neljän kuukauden kuluessa tapahtuvaa asiasällön uudelleen tarkastelua varten.

47. Julistus osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdasta

Konferenssi toteaa, että osaksi Euroopan unionia sisällytetystä Schengenin säännöstöstä tehdyn pöytäkirjan 5 artiklan 3, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettussa päätöksessä määriteltävissä edellytyksissä voidaan todeta, että kyseisen jäsenvaltion on vastattava niistä mahdollisista välittömistä rahoitusvaikutuksista, jotka väistämättä aiheutuvat siitä, ettei se enää osallistu mainitun pöytäkirjan 4 artiklan perusteella tehdyssä neuvoston päätöksessä tarkoitettua säännöstön tai sen osan soveltamiseen.

48. Julistus Tanskan asemaa koskevasta pöytäkirjasta

Konferenssi panee merkille, että kun kyseessä on säädös, jonka neuvosto antaa yksin tai yhdessä Euroopan parlamentin kanssa ja joka sisältää säännöksiä, joita sovelletaan Tanskaan, sekä sellaisia säännöksiä, joita ei sovelleta Tanskaan, koska niiden oikeusperustaan sovelletaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I osaa, Tanska julistaa, ettei se käytä äänioikeuttaan estääkseen sellaisten säännösten hyväksymisen, joita ei sovelleta Tanskaan.

Konferenssi panee lisäksi merkille, että Tanska ilmoittaa konferenssin 188 r artiklas-

ta antaman julistuksen perusteella, että sen osallistumisessa 188 r artiklan nojalla hyväksytyyn toimiin tai säädökseen noudatetaan Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan I ja II osaa.

49. Julistus Italiasta

Konferenssi panee merkille, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimukseen, sellaisena kuin se on Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella muutettuna, vuonna 1957 liitetystä pöytäkirjassa Italiasta todettiin, että:

”KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT ratkaista eräät Italiaa koskevat erityisongelmat;

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään tähän sopimukseen:

YHTEISÖN JÄSENVALTIOT,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA siihen, että Italian hallitus on sitoutunut toteuttamaan talouskasvua koskevan kymmenvuotisohjelman, jonka tarkoituksena on Italian talouselämän rakenteellisen epätasapainon korjaaminen erityisesti kehittämällä maan heikoimmin kehittyneiden eteläisten alueiden ja saaristoalueiden perusrakennetta sekä luomalla uusia työpaikkoja työttömyyden poistamiseksi,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että kansainväliset yhteistyöjärjestöt, joiden jäseniä jäsenvaltiotkin ovat, ovat ottaneet huomioon Italian hallituksen ohjelman periaatteet ja tavoitteet ja hyväksyneet ne,

TUNNUSTAVAT, että Italian hallituksen ohjelman tavoitteiden toteutuminen on niiden yhteisen edun mukaista,

SOPIVAT Italian hallituksen auttamiseksi tämän tehtävän toteuttamisessa suosittelevansa yhteisön toimielimille, että ne ottavat käyttöön kaikki tässä sopimuksessa määrätyt keinot ja menettelyt varsinkin käyttämällä aiheellisella tavalla Euroopan investointipankin ja Euroopan sosiaalirahaston varoja,

OVAT SITÄ MIELTÄ, että yhteisön toimielinten on tätä sopimusta soveltaessaan otettava huomioon Italian hallituksen lähi-vuosina jatkuvat ponnistelut sekä tarve välttää sellaisten vaarallisten jännitteiden syntymistä erityisesti maksutaseessa tai työllisyys-tilanteessa, jotka saattaisivat vaarantaa tämän sopimuksen soveltamisen Italiassa,

TUNNUSTAVAT erityisesti, että 109 h ja 109 i artiklaa sovellettaessa on huolehdittava siitä, että Italian hallitukselta pyydetty toimenpiteet turvaavat sen talouskasvua ja väestön elintason nostamista edistävän ohjelman toteuttamisen.”

50. Julistus siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklasta

Konferenssi kehottaa Euroopan parlamenttia, neuvostoa ja komissiota kutakin oman toimivaltansa mukaisesti pyrkimään kaikkiin voimin siihen, että siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen säädösten muuttamista tai korvaamista koskevat säädökset annetaan asianmukaisissa tapauksissa ja siinä määrin kuin se on mahdollista kyseisen pöytäkirjan 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa viiden vuoden määräajassa.

LISÄKSI KONFERENSSI ON PANNUT MERKILLE JÄLJEMPÄNÄ LUETELLUT,
TÄHÄN PÄÄTÖSASIAKIRJAAN LIITETYT JULISTUKSET:

51. Belgian kuningaskunnan julistus kansallisista parlamenteista

Belgia toteaa, että Belgian perustuslain nojalla sekä edustajainhuone (Chambre des Représentants) ja liittovaltion parlamentin ylähuone (Sénat du Parlement fédéral) että kieliyhteisöjen ja alueiden parlamentaariset edustajakokoukset toimivat unionin kulloinkin käyttämän toimivallan mukaisesti joko kansallisen parlamenttijärjestelmän osina tai kansallisen parlamentin kamareina.

52. Belgian kuningaskunnan, Bulgarian tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Liettuan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Romanian, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan julistus Euroopan unionin tunnuksista

Belgia, Bulgaria, Saksa, Kreikka, Espanja, Italia, Kypros, Liettua, Luxemburg, Unkari, Malta, Itävalta, Portugal, Romania, Slovenia ja Slovakia julistavat, että lippu, jossa on sinisellä pohjalla kahdentoista kultaisen tähden muodostama ympyrä, hymni ”Oodi ilolle” Ludwig van Beethovenin yhdeksännestä sinfoniasta, tunnuslause ”Moninaisuudessaan yhtenäinen”, euro unionin rahana sekä Eurooppa-päivä yhdeksäntenä päivänä toukokuuta ovat niille edelleen Euroopan unionin kansalaisten yhteenkuuluvuuden ja heillä unioniin olevan siteen tunnuksia.

53. Tšekin tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

1. Tšekin tasavalta muistuttaa, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan määräykset koskevat Euroopan unionin toimielimiä ja elimiä toissijaisuusperiaatteen sekä Euroopan

unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon mukaisesti, sellaisena kuin se on vahvistettu uudelleen toimivallan jaosta annetussa julistuksessa (nro 18). Tšekin tasavalta korostaa, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta, eivät silloin, kun ne hyväksyvät ja panevat täytäntöön kansallista lainsäädäntöä unionin oikeudesta riippumatta.

2. Tšekin tasavalta painottaa myös, ettei perusoikeuskirjalla laajenneta unionin oikeuden soveltamisalaa eikä luoda unionille uutta toimivaltaa. Sillä ei supisteta kansallisen lainsäädännön soveltamisalaa eikä rajoiteta kansallisten viranomaisten nykyistä toimivaltaa tällä alalla.

3. Tšekin tasavalta korostaa, että siltä osin kuin perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet ja periaatteet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia ja periaatteita on tulkittava yhdenmukaisesti mainitun perinteen kanssa.

4. Lisäksi Tšekin tasavalta painottaa, ettei mitään perusoikeuskirjan määräystä saa tulkita siten, että se rajoittaisi tai loukkaisi niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka sen asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

54. Saksan liittotasavallan, Irlannin, Unkarin tasavallan, Itävallan tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan julistus

Saksa, Irlanti, Unkari, Itävalta ja Ruotsi toteavat, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen keskeisiä määräyksiä

ei ole merkittävästi muutettu mainitun perustamissopimuksen tultua voimaan ja että ne on saatettava ajan tasalle. Ne kannattavat näin ollen ajatusta jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssista, joka olisi kutsuttava koolle mahdollisimman pian.

55. Espanjan kuningaskunnan sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus

Perussopimuksia sovelletaan Gibraltariin Euroopassa sijaitsevana alueena, jonka suhteista ulkovaltoihin huolehtii jäsenvaltio. Tämä ei aiheuta muutoksia asianomaisten jäsenvaltioiden asemaan.

56. Irlannin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklasta

Irlanti vahvistaa olevansa sitoutunut unioniin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueena, jolla kunnioitetaan perusoikeuksia sekä jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmiä ja -perinteitä, ja jonka sisällä kansalaisille tarjotaan korkea turvallisuuden taso.

Tämän johdosta Irlanti ilmoittaa, että sen vakaana aikomuksena on käyttää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan IV osastoon perustuvien toimenpiteiden hyväksymiseen niin suuressa määrin kuin se on mahdollista.

Irlanti osallistuu mahdollisimman suuressa määrin erityisesti poliisiyhteistyön alan toimenpiteisiin.

Lisäksi Irlanti palauttaa mieleen, että pöytäkirjan 8 artiklan mukaisesti se voi ilmoittaa kirjallisesti neuvostolle, ettei se enää halua, että tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan siihen. Irlanti aikoo tarkastella näiden määräysten toimintaa kolmen vuoden kuluessa Lissabonin sopimuksen voimaantulosta.

57. Italian tasavallan julistus Euroopan parlamentin kokoonpanosta

Italia toteaa, että Euroopan parlamentti koostuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 a artiklan (uudelleen numeroituna 10 artikla) ja 9 a artiklan (uudelleen numeroituna 14 artikla) unionin kansalaisten edustajista, ja kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen.

Italia toteaa myös, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 8 artiklan (uudelleen numeroituna 9 artikla) ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (uudelleen numeroituna 20 artikla) nojalla unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus.

Tämän johdosta Italia katsoo, että Eurooppa-neuvoston Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan tekemissä päätöksissä, joilla vahvistetaan Euroopan parlamentin kokoonpano, on kunnioitettava 9 a artiklan (uudelleen numeroituna 14 artikla) toisen kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettuja periaatteita, sanotun kuitenkin vaikuttamatta vaalikautta 2009–2014 koskevaan päätökseen.

58. Latvian tasavallan ja Unkarin tasavallan julistus yhteisen rahan nimen kirjoittamisesta perussopimuksissa

Vaikuttamatta perussopimuksissa tarkoitettun, seteleissä ja metallirahoissa käytettävän Euroopan unionin yhteisen rahan yhdenmukaiseen kirjoitusasuun Latvia ja Unkari julistavat, että yhteisen rahan nimen kirjoitusasu, sen perussopimusten latvian- ja unkarinkielisessä tekstissä käytetyt johdokset mukaan lukien, ei vaikuta latvian ja unkarin kielen voimassa oleviin nykyisiin sääntöihin.

59. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 270 a artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta hyväksyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 270 a artiklan 2 kohdan toisessa ala-

kohdassa tarkoitetun päätöksen sen jälkeen, kun mainitun sopimuksen 269 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitetun päätöksen tarkistus on antanut Alankomaille tyydyttävän ratkaisun sen liialliseen negatiiviseen nettomaksuasemaan unionin talousarvioon nähden.

60. Alankomaiden kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 311 a artiklasta

Alankomaiden kuningaskunta ilmoittaa, että 311 a artiklan 6 kohdassa tarkoitettu aloite sellaisen päätöksen tekemiseksi, jolla muutetaan Alankomaiden Antillien ja/tai Aruban asemaa unioniin nähden, tehdään ainoastaan Alankomaiden kuningaskunnan valtiosäännön mukaisesti tehdyn päätöksen perusteella.

61. Puolan tasavallan julistus Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Perusoikeuskirja ei vaikuta millään tavoin jäsenvaltioiden oikeuteen antaa lainsäädäntöä julkisen moraalin, perheoikeuden, ihmisarvon suojaamisen sekä henkilöiden fyysisen ja moraalisen koskemattomuuden kunnioittamisen alalla.

62. Puolan tasavallan julistus perusoikeuskirjan soveltamisesta Puolaan ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tehdystä pöytäkirjasta

Puolan tasavalta julistaa, että ottaen huomioon yhteiskunnallisen solidaarisuusliikkeen (*Solidarność*) perinteet ja sen merkittävän aseman sosiaalisten oikeuksien ja työntekijöiden oikeuksien edistäjänä se kunnioittaa täysimääräisesti unionin oikeudessa vahvistettuja sosiaalisia oikeuksia ja työntekijöiden oikeuksia ja erityisesti niitä, jotka on vahvistettu uudelleen Euroopan unionin perusoikeuskirjan IV osastossa.

63. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus kansalaisten määritelmästä

Perussopimusten ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sekä näistä sopimuksista johdettujen säädösten tai säädösten, jotka pysyvät näiden sopimusten mukaisesti voimassa, osalta Yhdistynyt kuningaskunta antaa uudelleen 31 päivänä joulukuuta 1982 antamansa julistuksen kansalaisten määritelmästä kuitenkin niin, että ilmaisun 'British Dependent Territories Citizens' on kuitenkin ymmärrettävä tarkoittavan ilmaisua 'British overseas territories citizens'.

64. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus äänioikeudesta Euroopan parlamentin vaaleissa

Yhdistynyt kuningaskunta panee merkille, ettei Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 9 a artiklan eikä perussopimusten muiden määräysten tarkoituksena ole muuttaa äänioikeuden perustaa Euroopan parlamentin vaaleissa.

65. Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan julistus Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklasta

Yhdistynyt kuningaskunta tukee täysimääräisesti tiukkoja toimia sellaisten taloudellisten seuraamusten käyttöönottamiseksi, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua terrorismia ja siihen liittyvää toimintaa. Siksi Yhdistynyt kuningaskunta julistaa aikovansa käyttää Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaista oikeuttaan osallistua kaikkien Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 61 h artiklan nojalla tehtävien ehdotusten hyväksymiseen.

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA
(2007/C 303/01)

Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio juhlallisesti julistavat jäljempänä esitetyn tekstin Euroopan unionin perusoikeuskirjaksi:

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

Johdanto-osa

Euroopan kansat ovat luomalla välilleen yhä läheisemmän liiton päättäneet jakaa keskenään rauhanomaisen, yhteisiin arvoihin perustuvan tulevaisuuden.

Unioni perustuu ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomiin ja yleismaailmallisiin arvoihin, ja se on tietoinen henkisestä ja eettisestä perinnöstään. Se rakentuu kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille. Se asettaa ihmisen toimintansa keskipisteeksi ottamalla käyttöön unionin kansalaisuuden ja luomalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen.

Unioni edistää osaltaan näiden yhteisten arvojen vaalimista ja kehittämistä kunnioittaen Euroopan kansojen kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuutta sekä jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä ja niiden tapaa järjestää hallintonsa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Unioni pyrkii edistämään tasapainoista ja kestävää kehitystä sekä varmistaa henkilöiden, palvelujen, tavaroiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden.

Tämän vuoksi on välttämätöntä yhteiskunnan muutoksen, sosiaalisen edistyksen sekä tieteen ja tekniikan kehityksen mukaisesti vahvistaa näiden perusoikeuksien suojaa ja tuoda ne paremmin näkyviin perusoikeuskirjana.

Tässä perusoikeuskirjassa vahvistetaan unionin toimivallan ja tehtävien sekä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen, unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet tulkitsevat tätä perusoikeuskirjaa tämän mukaisesti ottaen asianmukaisesti huomioon perusoikeuskirjan laatineen valmistelukunnan puheenjohtajiston alaisuudessa laaditut ja Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajiston johdolla ajan tasalle saatetut selitykset.

Nämä oikeudet tuovat mukanaan vastuuta ja velvollisuuksia sekä muita ihmisiä että koko ihmiskuntaa ja tulevia sukupolvia kohtaan.

Tämän vuoksi unioni tunnustaa jäljempänä esitettyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

I OSASTO

IHMISARVO

1 artikla

Ihmisarvo

Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

2 artikla

Oikeus elämään

1. Jokaisella on oikeus elämään.
2. Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä teoittaa.

3 artikla

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.
2. Lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava erityisesti seuraavia vaatimuksia ja kieltoja:
 - a) asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus, joka on hankittu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen;
 - b) ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäviin käytäntöjen kieltä, erityisesti sellaisien, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi;
 - c) kieltä hankkia taloudellista hyötyä ihmisruumiista ja sen osista sellaisinaan;
 - d) ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltä.

4 artikla

Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

5 artikla

Orjuuden ja pakkotyön kieltä

1. Ketään ei saa pitää orjana tai maaorjana.
2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.
3. Ihmiskauppa kielletään.

II OSASTO

VAPAUDET

6 artikla

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

7 artikla

Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

8 artikla

Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.
2. Tällaisten tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.
3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

9 artikla

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

10 artikla

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartausharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

11 artikla

Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.

2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

12 artikla

Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

2. Unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen.

13 artikla

Taiteen ja tutkimuksen vapaus

Taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Akateemista vapautta kunnioitetaan.

14 artikla

Oikeus koulutukseen

1. Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.

2. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.

3. Vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus kunnioitetaan kyseisen vapauden ja kyseisen oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

15 artikla

Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

1. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

2. Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työtä, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.

3. Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

16 artikla

Elinkeinovapaus

Elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

17 artikla

Omistusoikeus

1. Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädettyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä.

2. Teollis- ja tekijänoikeudet turvataan.

18 artikla

Oikeus turvapaikkaan

Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'perussopimukset', mukaisesti.

19 artikla

Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

1. Joukkokarkotukset kielletään.

2. Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

III OSASTO

TASA-ARVO

20 artikla

Yhdenvertaisuus lain edessä

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

21 artikla

Syrjintäkielto

1. Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.

2. Kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta niiden erityismääräysten soveltamista.

22 artikla

Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta.

23 artikla

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.

24 artikla

Lapsen oikeudet

1. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskeissa asioissa.

2. Kaikissa lasta koskevista viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

3. Jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista.

25 artikla

Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet

Unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.

26 artikla

Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan

Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.

IV OSASTO

YHTEISVASTUU

27 artikla

Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä

Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla

kuulluksi unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyn edellytyksin.

28 artikla

Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin

Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien.

29 artikla

Oikeus työnvälityspalveluihin

Jokaisella on oikeus maksuttomiin työnvälityspalveluihin.

30 artikla

Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä

Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

31 artikla

Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot

1. Jokaisella työntekijällä on oikeus terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin.

2. Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepoaikoihin ja palkalliseen vuosilomaan.

32 artikla

Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojele työssä

Lapsityövoiman käyttö on kielletty. Työhön pääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy, sanotun kuitenkaan rajoittamatta nuorille suotuisampien sääntöjen soveltamista ja rajoitettuja poikkeuksia.

Työhön otetuille nuorille on annettava heidän ikänsä mukaiset työolot ja -ehdot ja heitä on suojeltava taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka saattaa vahingoittaa heidän turvallisuuttaan, terveyttään tai fyysistä, henkistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään tai haitata heidän koulutustaan.

33 artikla

Perhe- ja työelämä

1. Perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan.

2. Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän synn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapsiksiottamisen johdosta.

34 artikla

Sosiaaliturva ja toimeentuloturva

1. Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla tullaan suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

2. Jokaisella unionissa laillisesti asuvalla ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalisiin etuihin unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

3. Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen

tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja, unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

35 artikla

Terveyden suojele

Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojele varmistetaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.

36 artikla

Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja

Edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja perussopimusten mukaisesti, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

37 artikla

Ympäristönsuojele

Ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

38 artikla

Kuluttajansuojele

Unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuojele.

V OSASTO

KANSALAISTEN OIKEUDET

39 artikla

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

1. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

2. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömillä, vapailta ja salaisilla vaaleilla.

40 artikla

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

41 artikla

Oikeus hyvään hallintoon

1. Jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa.

2. Tähän oikeuteen sisältyy erityisesti:

a) jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti;

b) jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin ottaen huomioon oikeutetun luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden vaatimukset;

c) hallintoelinten velvollisuus perustella päätöksensä.

3. Jokaisella on oikeus saada unionilta korvaus niistä vahingoista, joita unionin toimielimet tai sen henkilökuntaan kuuluvat ovat

aiheuttaneet tehtäviään suorittaessaan, jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.

4. Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin perussopimusten kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.

42 artikla

Oikeus tutustua asiakirjoihin

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten, elinten ja laitosten asiakirjoihin niiden tallenne muodosta riippumatta.

43 artikla

Euroopan oikeusasiamies

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä Euroopan oikeusasiamiehelle kantelu, joka koskee unionin toimielinten, elinten tai laitosten toiminnassa ilmenneitä epäkohtia, lukuun ottamatta Euroopan unionin tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä.

44 artikla

Oikeus esittää vetoamus

Jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä ja oikeushenkilöllä, jonka asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jäsenvaltiossa, on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin.

45 artikla

Liikkumis- ja oleskeluvapaus

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.

2. Liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan perussopimusten mukaisesti myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille.

46 artikla

Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset.

VI OSASTO

LAINKÄYTTÖ

47 artikla

Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattu ja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan vähävaraisille, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

48 artikla

Syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen

1. Jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

2. Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

49 artikla

Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

1. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Rikoksesta ei saa määrätä sen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta. Jos rikoksen teon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, sitä on sovellettava.

2. Tämän artiklan määräykset eivät estä panemasta vireille oikeudenkäyntiä henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansakuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohetkellä rikos.

3. Rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

50 artikla

Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.

VII OSASTO

**PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA
JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT
YLEISET MÄÄRÄYKSET**

51 artikla

Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perus-

oikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

52 artikla

Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

2. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, joista on määräyksiä perussopimuksissa, sovelletaan niissä määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Tämä määräys ei estä unionia myöntämästä tätä laajempaa suojaa.

4. Siltä osin kuin tässä perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia on tulkittava mainitun perinteen mukaisesti.

5. Tämän perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten, elinten tai laitosten oman toimivaltansa puitteissa hyväksymillä lainsäätämismenettelynsä hyväksyttävillä säädöksillä, täytäntöönpanosäädöksillä sekä

säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi. Ne voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistaviksi vain sikäli kuin on kyse tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden valvonnasta.

6. Kansalliset lainsäädännöt ja käytännöt on otettava täysin huomioon siten kuin tässä perusoikeuskirjassa määrätään.

7. Unionin ja jäsenvaltioiden tuomioistuimet ottavat asianmukaisesti huomioon tämän perusoikeuskirjan tulkittamisen ohjaamiseksi laaditut selitykset.

53 artikla

Suojan taso

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka asianomaisella soveltamisalalla tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden osapuolina unioni tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden valtiosäännöissä.

54 artikla

Oikeuksien väärinkäytön kieltö

Tämän perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin tässä perusoikeuskirjassa on sallittu.

o o o

Yllä oleva teksti käsittää mukautuksin 7 päivänä joulukuuta 2000 julistetun perusoikeuskirjan ja korvaa sen Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivästä.

Съставено в Страсбург на дванадесети декември две хиляди и седма година.

Hecho en Estrasburgo, el doce de diciembre de dos mil siete.

Ve Štrasburku dne dvanáctého prosince dva tisíce sedm.

Udfærdiget i Strasbourg den tolvte december to tusind og syv.

Geschehen zu Strassburg am zwölften Dezember zweitausendsieben.

Kahe tuhanda seitsmenda aasta detsembrikuu kaheteistkümnendal päeval Strasbourgis.

Έγινε στο Στρασβούργο, στις δώδεκα Δεκεμβρίου δύο χιλιάδες επτά.

Done at Strasbourg on the twelfth day of December in the year two thousand and seven.

Fait à Strasbourg, le douze décembre deux mille sept.

Arna dhéanamh in Strasbourg an dara lá déag de Nollaig sa bhliain dhá mhíle a seacht.

Fatto a Strasburgo, addì dodici dicembre duemilasette.

Strasbūrā, divtūkstoš septītā gada divpadsmitajā decembrī.

Priimta du tūkstančiai septintųjų metų gruodžio dvyliką dieną Strasbūre.

Kelt Strasbourgban, a kétezer-hetedik év december tizenkettedik napján.

Magħmul fi Strasburgu, fit-tnax-il jum ta' Dicembru tas-sena elfejn u sebgħa.

Gedaan te Straatsburg, de twaalfde december tweeduizend zeven.

Sporządzono w Strasburgu dnia dwunastego grudnia roku dwa tysiące siódmego.

Feito em Estrasburgo, em doze de Dezembro de dois mil e sete.

Întocmit la Strasbourg, la doisprezece decembrie două mii șapte.

V Štrasburgu dňa dvanásteho decembra dvetisícšedem.

V Strasbourg, dne dvanajstega decembra leta dva tisoč sedem.

Tehty Strasbourgissa kahdentenatoista päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattaseitsemän.

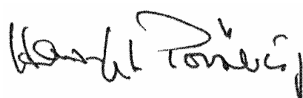
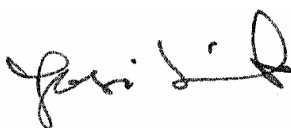
Som skedde i Strasbourg den tolfte december tjugohundraşju.

За Европейския парламент	За Съвета на Европейския съюз	За Комисията на Европейските общности
Por el Parlamento Europeo	Por el Consejo de la Unión Europea	Por la Comisión de las Comunidades Europeas
Za Evropský parlament	Za Radu Evropské unie	Za Komisi Evropských společenství
For Europa-Parlamentet	For Rådet for Den Europæiske Union	For Kommission for De Europæiske Fællesskaber
Im Namen des Europäischen Parlaments	Für den Rat der Europäischen Union	Für die Kommission der Europäischen Gemeinschaften
Euroopa Parlamendi nimel	Euroopa Liidu Nõukogu nimel	Euroopa Ühenduste Komisjoni nimel
Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	Για το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
For the European Parliament	For the Council of the European Union	For the Commission of the European Communities
Pour le Parlement européen	Pour le Conseil de l'Union européenne	Pour la Commission des communautés européennes
Thar ceann Pharlaimint na hEorpa	Thar ceann Chomhairle an Aontais Eorpaigh	Thar ceann Choimisiúna gComhphobal Eorpach
Per il Parlamento europeo	Per il Consiglio dell'Unione europea	Per la Commissione delle Comunità europee
Eiroparlamenta vārdā	Eiropas Savienības Padomes vārdā	Eiropas Kopienų Komisijas vārdā
Europos Parlamento vardu	Europos Sąjungos Tarybos vardu	Europos Bendrijų Komisijos vardu
Az Európai Parlament részéről	Az Európai Unió Tanácsa részéről	Az Európai Közösségek Bizottsága részéről
Għall-Parlament Ewropew	Għall-Kunsill ta' l-Unjoni Ewropea	Għall-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej
Voor het Europees Parlement	Voor de Raad van de Europese Unie	Voor de Commissie van de Europese Gemeenschappen
W imieniu Parlamentu Europejskiego	W imieniu Rady Unii Europejskiej	W imieniu Komisji Wspólnot Europejskich
Pelo Parlamento Europeu	Pelo Conselho da União Europeia	Pela Comissão das Comunidades Europeias
Pentru Parlamentul European	Pentru Consiliul Uniunii Europene	Pentru Comisia Comunităților Europene
za Európsky parlament	za Radu Európskej únie	Za Komisiu Európskych spoločenstiev
za Evropski parlament	za Svet Evropske unije	Za Komisijo Evropskih skupnosti
Euroopan parlamentin puolesta	Euroopan unionin neuvoston puolesta	Euroopan yhteisöjen komission puolesta
På Europaparlamentets vägnar	För Europeiska unionens råd	På Europeiska gemenskapernas kommissions vägnar
Председател	Председател	Председател
El Presidente	El Presidente	El Presidente
Předseda	Předseda	Předseda
Formand	Formand	Formand

Der Präsident
eesistuja
Ο Πρόεδρος
The President
Le Président
An tUachtarán
Il Presidente
Priekšsēdētājs
Pirmininkas
Az elnök
Il-President
de Voorzitter
Przewodniczący
Ο Presidente
Preşedintele
predseda
Predsednik
Puheenjohtaja
Ordförande

Der Präsident
eesistuja
Ο Πρόεδρος
The President
Le Président
An tUachtarán
Il Presidente
Priekšsēdētājs
Pirmininkas
Az elnök
Il-President
de Voorzitter
Przewodniczący
Ο Presidente
Preşedintele
predseda
Predsednik
Puheenjohtaja
Ordförande

Der Präsident
eesistuja
Ο Πρόεδρος
The President
Le Président
An tUachtarán
Il Presidente
Priekšsēdētājs
Pirmininkas
Az elnök
Il-President
de Voorzitter
Przewodniczący
Ο Presidente
Preşedintele
predseda
Predsednik
Puheenjohtaja
Ordförande

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJAN SELITYKSET ¹

(2007/C 303/02)

Nämä selitykset on alun perin laatinut Euroopan unionin perusoikeuskirjan valmistelukunnan puheenjohtajisto. Eurooppa-valmistelukunnan puheenjohtajisto on saattanut ne ajan tasalle tämän valmistelukunnan perusoikeuskirjaan tekemien tekstimuutosten (erityisesti 51 ja 52 artikla) ja unionin oikeuden myöhemmän kehittymisen perusteella. Vaikka niillä ei sellaisenaan ole oikeudellista merkitystä, ne ovat arvokas tulkinnan väline, jonka tarkoituksena on selvittää perusoikeuskirjan määräyksiä.

I OSASTO — IHMISARVO

Selitys 1 artiklaan — Ihmisarvo

Ihmisarvo ei ole ainoastaan yksi perusoikeuksista vaan myös kaikkien perusoikeuksien perusta. Ihmisarvo on sisällytetty vuonna 1948 annetun ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen johdanto-osaan: ”Kun ihmiskunnan kaikkien jäsenten luonnollisen arvon ja heidän yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksiensa tunnustaminen on vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustana maailmassa ...”. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa C-377/98, Alankomaat v. Euroopan parlamentti ja neuvosto, 9.10.2001 antamansa tuomion, Kok. 2001, s. I-7079, perusteluissa nro 70–77, että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus.

Tästä seuraa muun muassa, ettei mitään tässä perusoikeuskirjassa vahvistetuista oikeuksista voi käyttää toisen ihmisen arvon loukkaamiseen ja että ihmisarvo kuuluu tässä perusoikeuskirjassa vahvistettuihin olennaisiin oikeuksiin. Näin ollen sitä ei saa loukata myöskään silloin, kun jotain oikeutta rajoitetaan.

¹ Toimituksellinen huomautus: viittaukset perussopimusten artiklojen numeroihin on saatettu ajan tasalle ja tietyt asiavirheet on oikaistu.

Selitys 2 artiklaan — Oikeus elämään

1. Artiklan 1 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen, joka kuuluu seuraavasti:

”1. Jokaisen oikeus elämään on suojattava laissa.”

2. Tämän määräyksen toinen virke, joka koskee kuolemanrangaistusta, on korvattu voimaan tulleella Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennella lisäpöytäkirjalla, jonka 1 artiklassa todetaan:

”Kuolemanrangaistus on poistettava. Kehtään ei saa tuomita tällaiseen rangaistukseen, eikä tällaista rangaistusta saa panna täytäntöön.”

Perusoikeuskirjan 2 artiklan 2 kohta perustuu tähän määräykseen.

3. Perusoikeuskirjan 2 artiklan määräykset vastaavat edellä mainittujen Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan artiklojen määräyksiä. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti niillä on sama merkitys ja kattavuus. Näin ollen yleissopimuksessa olevien ”negatiivisten” määritelmien on katsottava sisältyvän myös perusoikeuskirjaan:

a) Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 2 kohta:

”Elämän riistämistä ei voida katsoa tämän artiklan vastaiseksi teoksi silloin, kun se seuraa voimankäytöstä, joka on ehdottoman välttämätöntä:

a) kenen hyvänsä puolustamiseksi laittomalta väkivallalta;

b) laillisen pidätyksen suorittamiseksi tai laillisen vapaudenriiston kohteeksi joutuneen henkilön paon estämiseksi;

c) mellakan tai kapinan kukistamiseksi laillisin toimin.”

b) Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuudennen lisäpöytäkirjan 2 artikla:

”Valtio voi lainsäädännössään määrätä kuolemanrangaistuksen sodan tai sen välittömän uhan aikana tehdyistä teoista. Tällaista rangaistusta käytetään ainoastaan laissa mää-

rätyissä tilanteissa ja sen määräysten mukaisesti.”»

Selitys 3 artiklaan — Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa C-377/98, Alankomaat v. Euroopan parlamentti ja neuvosto, 9.10.2001 antamansa tuomion, Kok. 2001, s. I-7079, perusteluissa nro 70 ja 78–80, että ihmisarvo on unionin oikeuteen kuuluva perusoikeus, mikä lääketieteen ja biologian alalla edellyttää luovuttajan ja vastaanottajan vapaaehtoista ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettua suostumusta.

2. Perusoikeuskirjan 3 artiklan periaatteet on esitetty Euroopan neuvoston puiteissa tehdyssä ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskevassa yleissopimuksessa (ETS 164 ja lisäpöytäkirja ETS 168). Tässä perusoikeuskirjassa ei ole tarkoitus poiketa näistä määräyksistä, ja näin ollen siinä kielletään ainoastaan lisääntymistarkoituksessa tapahtuva kloonaus. Muita kloonauksen muotoja ei sallita eikä kielletä. Perusoikeuskirjassa ei siis mitenkään estetä lainsäätäjää kieltämästä muita kloonauksen muotoja.

3. Viittaus ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtääviin käytäntöihin, erityisesti sellaisiin, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi, kohdistuu mahdollisuuteen järjestää ja toteuttaa valintaohjelmia, joihin sisältyy esimerkiksi sterilisointikampanjoita tai kampanjoita, joissa pakotetaan raskauteen tai etniseen avioliittoon. Kaikki nämä teot ovat kansainvälisiä rikoksia Roomassa 17 päivänä heinäkuuta 1998 hyväksytyyn kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännön mukaan (katso 7 artiklan 1 kohdan g alakohta).

Selitys 4 artiklaan — Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kielto

Tässä 4 artiklassa tarkoitettu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa turvattua oikeutta, ja kyseisten artiklojen sanamuoto on samanlainen. Ihmisoikeussopimuksen artikla kuuluu näin: ”Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla”. Oikeudella on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 koh-

dan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla ihmisoikeussopimuksen artiklalla.

Selitys 5 artiklaan — Orjuuden ja pakkotyön kielto

1. Tässä 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen samansisältöisen 4 artiklan 1 ja 2 kohtaa. Näin ollen sillä on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin mainitulla ihmisoikeussopimuksen artiklalla. Tästä seuraa, että

— mikään rajoitus ei voi laillisella tavalla vaikuttaa 1 kohdassa turvattuun oikeuteen,

— artiklan 2 kohdassa olevat käsitteet ”pakkotyö tai muu pakollinen työ” on ymmärrettävä siten, että otetaan huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan 3 kohtaan sisältyvät ”negatiiviset” määritelmät:

”Pakkotyöllä tai muulla pakollisella työllä ei tässä artiklassa tarkoiteta:

a) tämän yleissopimuksen 5 artiklan määräysten mukaisesti määrätyn vapaudenriiston aikana tai ehdonalaisessa vapaudessa tavanomaisesti määrättyä työtä;

b) aseellisen palveluksen luonteista palvelusta tai sellaista palvelusta, joka vaaditaan sen sijasta maissa, jotka hyväksyvät aseellisesta palveluksesta kieltäytymisen omantunnon syistä;

c) sellaista palvelusta, jota vaaditaan silloin, kun vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia;

d) sellaista työtä tai palvelusta, joka kuuluu yleisiin kansalaisvelvollisuuksiin.”

2. Artiklan 3 kohta on suoraan seurausta ihmisarvosta, ja siinä otetaan huomioon järjestäytyneen rikollisuuden uudet kehityssuunnat, kuten laittoman maahanmuuton kanavien tai seksuaalisen hyväksikäytön verkostojen järjestäminen hyötymistarkoituksessa. Europol-yleissopimuksen liitteessä on seuraava määritelmä, joka koskee ihmiskauppaa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa: ”ihmiskauppa: henkilön saattaminen toisen henkilön tosiasiallisen ja laittoman vallan alaiseksi väkivaltaa, uhkausta tai vilppiä käyttäen tai auktoriteettiasemaa väärinkäyttäen tarkoituksena erityisesti prostituutiosta hyötyminen, alaikäisten seksuaalinen hyväksikäyttö tai heihin kohdistuva väkivalta

tai hylättyjen lasten kauppa”. Unionin säännöstöön liitetyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen VI luvussa, johon Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti osallistuvat, ja erityisesti sen 27 artiklan 1 kohdassa käsitellään järjestettyä laitonta maahanmuuttoa seuraavasti: ”Sopimuspuolet sitoutuvat ottamaan käyttöön soveltuvia seuraamuksia kaikkia niitä kohtaan, jotka hyötyä tavoitellakseen auttavat tai yrittävät auttaa ulkomaalaisia pääsemään jonkin sopimuspuolen alueelle tai oleskelemaan siellä kyseisen sopimuspuolen ulkomaalaisten maahan-tuloa ja oleskelua koskevan lainsäädännön vastaisesti.” Neuvosto on 19 päivänä heinäkuuta 2002 tehnyt puitepäätöksen (2002/629/YOS) ihmiskaupan torjunnasta (EYVL L 203, 1.8.2002, s. 1), jonka 1 artiklassa määritellään yksityiskohtaisesti työvoiman hyväksikäyttötarkoituksessa tai seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaan ihmiskauppaan liittyvät rikokset, jotka jäsenvaltion on säädettävä rangaistaviksi kyseisen puitepäätöksen mukaisesti.

II OSASTO — VAPAUDET

Selitys 6 artiklaan — Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Tässä 6 artiklassa tarkoitettut oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa turvattuja oikeuksia, joten niillä on peruskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus. Tästä johtuen rajoitukset, jotka niihin laillisesti voidaan tehdä, eivät voi ylittää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa sallittuja rajoituksia. Kyseisen artiklan sanamuoto kuuluu seuraavasti:

”1. Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Keneltäkään ei saa riistää hänen vapauttaan, paitsi seuraavissa tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä:

a) henkilö vangitaan lain nojalla sen jälkeen, kun hänet on tuomittu toimivaltaisessa tuomioistuimessa;

b) henkilö pidätetään tai vangitaan lain nojalla, koska hän ei ole noudattanut tuomioistuimen laillista määräystä, tai jonkin laki-

määräisen veloitteen täyttämisen turvaamiseksi;

c) henkilö pidätetään tai hänen vapautensa riistetään lain nojalla hänen saattamisekseen toimivaltaisen oikeusviranomaisen tutkittavaksi, milloin on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen rikokseen tai jos katsotaan välttämättömäksi estää häntä tekemästä rikosta tai pakenemasta teon jälkeen;

d) alaikäiseltä riistetään vapaus lain nojalla hänen kasvatuksensa valvomiseksi tai hänet pidätetään lain nojalla hänen saattamisekseen toimivaltaisen viranomaisen tutkittavaksi;

e) henkilöltä riistetään vapaus lain nojalla tartuntataudin leviämisen estämiseksi tai hänen heikon mielenterveytensä, alkoholisminsa, huumeidenkäyttönsä tai irtolaisuutensa vuoksi;

f) henkilö pidätetään tai häneltä riistetään vapaus lain nojalla, jotta estettäisiin hänen laiton maahantulonsa, tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamisekseen tai luovuttamisekseen.

2. Vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä vapaudenriiston perusteet ja häneen mahdollisesti kohdistetut syytteet.

3. Tämän artiklan 1 kappaleen c kohdan määräysten nojalla pidätetty tai vapaudenriiston kohteeksi joutunut on viipymättä tuotava tuomarin tai lain nojalla tuomiovaltaa käyttävän muun viranomaisen tutkittavaksi, ja hänellä on oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa tai oikeus tulla vapautetuksi oikeusjutun ollessa vireillä. Vapaaksi laskemisen ehdoksi voidaan asettaa takeet siitä, että asianomainen saapuu oikeudenkäyntiin.

4. Jokaisella, jolta on riistetty hänen vapautensa pidättämällä tai muuten, on oikeus vaatia tuomioistuimessa, että hänen vapaudenriistonsa laillisuus tutkitaan viipymättä ja että hänet vapautetaan, mikäli toimenpide ei ole laillinen.

5. Jokaisella, joka on pidätetty tai jonka vapaus on muuten riistetty tämän artiklan määräysten vastaisesti, on täytäntöönpanokelpoinen oikeus vahingonkorvaukseen.”

Tämän 6 artiklan mukaisia oikeuksia on kunnioitettava erityisesti silloin, kun Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat säädöksiä rikosasioita koskevan oikeudellisen yhteistyön alalla Euroopan unionin toiminnasta

tehdyn sopimuksen 82, 83 ja 85 artiklan nojalla eritoten määritelläkseen rikosten ja rangaistusten luokittelua koskevia vähimmäis-säännöksiä ja tiettyjä prosessioikeuden näkökohtia.

Selitys 7 artiklaan — Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Tässä 7 artiklassa turvatut oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattuja oikeuksia. Tekniikan kehityksen huomioon ottamiseksi sana ”kirjeenvaihdon” on korvattu sanalla ”viestensä”.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin yleissopimuksen vastaavalla artiklalla. Tämän vuoksi tähän oikeuteen voidaan laillisesti tehdä ainoastaan ne rajoitukset, jotka on sallittu kyseisessä 8 artiklassa, joka kuuluu seuraavasti:

”1. Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

2. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.”

Selitys 8 artiklaan — Henkilötietojen suoja

Artikla perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 286 artiklaan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä 28 päivänä tammikuuta 1981 tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 286 artikla on nyt korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 16 artiklalla ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 39 artiklalla. Olisi myös pantava

merkille asetus (EY) N:o 45/2001 yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1). Edellä mainittu direktiivi ja asetus sisältävät henkilötietojen suojaan koskevan oikeuden käyttöön liittyviä edellytyksiä ja rajoituksia.

Selitys 9 artiklaan — Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Tämä artikla perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12 artiklaan, joka kuuluu seuraavasti: ”Avioliittoiässä olevilla miehillä ja naisilla on oikeus mennä avioliittoon ja perustaa perhe tämän oikeuden käyttöä säätelevien kansallisten lakien mukaisesti.” Oikeuden esittävää sanamuotoa on uudistettu, jotta se kattaa tapaukset, joissa kansalliset lainsäädännöt tunnustavat muita perheen perustamisen muotoja kuin avioliiton. Avioliittoaseman myöntämistä samaa sukupuolta olevien henkilöiden välisille liitoille ei kielletä eikä siitä määrätä tässä artiklassa. Tämä oikeus on siten verrattavissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuun oikeuteen, mutta sen ulottuvuus voi olla laajempi, kun kansallisesä lainsäädännössä niin säädetään.

Selitys 10 artiklaan — Ajatuksen, oman-tunnon ja uskonnon vapaus

Tämän artiklan 1 kohdassa turvattu oikeus vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa turvattua oikeutta, ja 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti kyseisten artiklojen merkitys ja kattavuus ovat samat. Rajoitusten on näin ollen noudatettava 9 artiklan 2 kohtaa, joka kuuluu seuraavasti: ”Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.”

Tämän artiklan 2 kohdassa turvattu oikeus vastaa kansallisia valtiosääntöperinteitä ja asiaa koskevien kansallisten lakien kehitystä.

Selitys 11 artiklaan — Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Tämä 11 artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa, joka kuuluu seuraavasti:

”1. Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.

2. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.”

Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella. Tähän oikeuteen tehtävät rajoitukset eivät näin ollen voi ylittää 10 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä rajoituksia, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin kilpailulainsäädännössä määriteltyjä rajoituksia jäsenvaltioiden oikeudelle ottaa käyttöön Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä tarkoitettuja lupamenettelyjä.

2. Artiklan 2 kohdassa selvennetään 1 kohdan seuraukset tiedotusvälineiden vapauden osalta. Tämä kohta pohjautuu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön televisio-toiminnan alalla muun muassa asiassa C-288/89 (tuomio 25.7.1991, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda ym. Kok. 1991, s. I-4007) ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen ja nyt perussopimukseen liitettyyn jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevaan pöytäkirjaan sekä televisio-toimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten mää-

räysten yhteensovittamisesta annetun direktiiviin 89/552/ETY (ks. erityisesti sen johdanto-osan 17 kappale).

Selitys 12 artiklaan — Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Artiklan 1 kohdan määräykset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan määräyksiä. Kyseinen 11 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, mikä käsittää myös oikeuden perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa turvaamiseksi.

2. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Tämä artikla ei estä laillisten rajoitusten asettamista asevoimiin, poliisiin tai valtionhallintoon kuuluviin nähden heidän käyttäessään näitä oikeuksia.”

Tämän 12 artiklan 1 kohdan määräyksillä on sama merkitys kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräyksillä, mutta niiden kattavuus on laajempi, sillä niitä voidaan soveltaa kaikilla tasoilla, siis myös Euroopan tasolla. Tätä oikeutta koskevat rajoitukset eivät perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti voi ylittää ihmisoikeussopimuksen 11 artiklan 2 kohdan perusteella laillisina pidettäviä rajoituksia.

2. Tämä oikeus perustuu myös työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 11 artiklaan.

3. Artiklan 2 kohta vastaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 10 artiklan 4 kohtaa.

Selitys 13 artiklaan — Taiteen ja tutkimuksen vapaus

Tämä oikeus johtuu ensi sijassa ajatuksen- ja sananvapaudesta. Sitä käytetään 1 artiklaa noudattaen ja siihen voidaan tehdä Euroopan

ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa sallittuja rajoituksia.

Selitys 14 artiklaan — Oikeus koulutukseen

1. Artikla on saanut vaikutteita sekä jäsenvaltioille yhteisistä valtiosääntöperinteistä että Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklasta, joka kuuluu seuraavasti:

”Keneltäkään ei saa kieltää oikeutta koulutukseen. Hoitaessaan kasvatuksen ja opetuksen alalla omaksumiaan tehtäviä valtion tulee kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetus.”

On katsottu tarpeelliseksi ulottaa tämä artikla koskemaan pääsyä ammatilliseen ja jatko- ja täydennyskoulutukseen (ks. työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 15 kohta ja sosiaalisen peruskirjan 10 artikla) sekä lisätä periaate oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen maksuttomuudesta. Jälkimmäisen periaatteen sanamuoto tarkoittaa ainoastaan, että oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen osalta jokaisella lapsella on mahdollisuus päästä oppilaitokseen, jossa opetus on maksutonta. Se ei tarkoita, että kaikki koulutusta, ammatillista koulutusta tai jatko- ja täydennyskoulutusta antavat oppilaitokset, muun muassa yksityiset oppilaitokset, olisivat maksuttomia. Siinä ei myöskään kiellä eräiden erityisten koulutusmuotojen maksullisuutta, mikäli valtio toteuttaa toimenpiteitä taloudellisen korvauksen myöntämiseksi. Siltä osin kuin perusoikeuskirjaa sovelletaan unioniin, tämä tarkoittaa, että unionin on koulutusta koskevien politiikkojensa puitteissa kunnioitettava oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen maksuttomuutta, mutta tällä ei luonnollisestikaan luoda uusia toimivaltuuksia. Vanhemmille kuuluvaa oikeutta on tulkittava yhdessä 24 artiklan määräysten kanssa.

2. Vapaus perustaa yleisiä tai yksityisiä oppilaitoksia on turvattu yhtenä elinkeinovapauden muotona, mutta sitä rajoittaa velvollisuus kunnioittaa demokraattisia periaatteita, ja sitä käytetään kansallisissa lainsäädännöissä määriteltujen sääntöjen mukaisesti.

Selitys 15 artiklaan — Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

Perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohdassa vahvistettu ammatillinen vapaus tunnustetaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. mm. tuomio 14.5.1974, asiassa 4/73, Nold, Kok. 1974, 491, n:o 12–14; tuomio 13.12.1979, asiassa 44/79, Hauer, Kok. 1979, s. 3727; tuomio 8.10.1986, asiassa 234/85, Keller, Kok. 1986, s. 2897, n:o 8).

Kohta pohjautuu myös 18 päivänä loka-kuuta 1961 allekirjoitetun ja kaikkien jäsenvaltioiden ratifioiman Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 2 kohtaan sekä 9 päivänä joulukuuta 1989 tehtyyn yhteisön peruskirjaan työntekijöiden sosiaalisista perusoikeuksista. Ilmaus ”työehdot” on käsitettävä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 156 artiklan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdassa käsitellään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 26 ja 45 sekä 49 ja 56 artiklassa turvatut kolme vapautta eli työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisvapaus ja palvelujen tarjoamisen vapaus.

Artiklan 3 kohta perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan 1 kohdan g alakohtaan sekä 18 päivänä lokakuuta 1961 allekirjoitetun ja kaikkien jäsenvaltioiden ratifioiman Euroopan sosiaalisen peruskirjan 19 artiklan 4 kohtaan. Sovelletaan siis perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohtaa. Kolmansien valtioiden kansallisuuden omaavien merimiesten palvelukseen ottamista unionin jäsenvaltion lipun alla purjehtivien alusten miehistöihin säädellään unionin oikeudella ja kansallisilla lainsäädännöillä ja käytännöillä.

Selitys 16 artiklaan — Elinkeinovapaus

Artikla perustuu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Tuomioistuin on tunnustanut vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa (ks. tuomio 14.5.1974, asiassa 4/73, Nold, Kok. 1974, s. 491, n:o 14 ja tuomio 27.9.1979, asiassa 230–78, SpA Eridania ja muut, Kok. 1979, s. 2749, n:o 20 ja 31) sekä sopimusvapauden (ks. mm. tuomio ”Sukkerfabriken Nykøbing”, asiassa 151/78, Kok. 1979, s. 1, n:o 19; tuomio 5.10.1999, Espanja vs. komissio, C–240/97,

Kok. [1999], s. I–6571, perusteluissa n:o 99). Lisäksi artikla perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 119 artiklan 1 ja 3 kohtaan, jossa tunnustetaan vapaan kilpailun periaate. Tätä oikeutta käytetään luonnollisesti unionin oikeutta ja kansallisia lainsäädäntöjä noudattaen. Sitä voivat koskea perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa määritetyt rajoitukset.

Selitys 17 artiklaan — Omistusoikeus

Artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaa:

”Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudettaan. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen.”

Kyseessä on kaikille kansallisille perustuslaeille yhteinen perusperiaate. Yhteisöjen tuomioistuin on monet kerrat vahvistanut sen, erityisesti Hauer-tuomiossa (13.12.1979, Kok. 1979, s. 3727). Sanamuotoa on nykyäikaistettu, mutta 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti tällä oikeudella on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella eikä ihmisoikeussopimuksessa määriteltyjä rajoituksia saa ylittää.

Omistusoikeuteen liittyvä teollis- ja tekijänoikeuksien suoja mainitaan 2 kohdassa erikseen sen kasvaneen merkityksen ja unionin johdetun oikeuden perusteella. Teollis- ja tekijänoikeudet koskevat kirjallisten ja taiteellisten teosten lisäksi muun muassa patenteja ja tavaramerkkejä sekä lähioikeuksia. Artiklan 1 kohdassa määriteltyjä takuita sovelletaan asianmukaisella tavalla teollis- ja tekijänoikeuksiin.

Selitys 18 artiklaan — Oikeus turvapaikkaan

Artiklan teksti perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 63 artiklaan, joka on nyt korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 78 artiklalla, joka velvoittaa unionin noudattamaan pakolaisten oikeusasemaa koskevaa Geneven yleissopimusta. On syytä viitata perussopimukseen liitettyjen Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia sekä Tanskaa koskevien pöytäkirjojen määräyksiin, jotta voidaan määritellä, missä määrin nämä valtiot toteuttavat unionin oikeutta tällä alalla, ja miltä osin tätä artiklaa sovelletaan niihin. Artiklassa noudatetaan perussopimukseen liitettyä turvapaikkaa koskevaa pöytäkirjaa.

Selitys 19 artiklaan — Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

Artiklan 1 kohdalla on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan joukkokarkotusta koskevalla 4 artiklalla. Sillä on tarkoitus taata, että jokainen päätös tutkitaan erikseen ja että kaikkien tietyn valtion kansalaisten karkotuksesta ei voida päättää yhdellä toimenpiteellä (ks. myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 13 artikla).

Artiklan 2 kohdassa otetaan huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaa koskeva Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten oikeuskäytäntö (ks. Ahmed vs. Itävalta, tuomio 17.12.1996, Kok. 1996–VI, s. 2206 ja Soering, tuomio 7.7.1989).

III OSASTO — TASA-ARVO

Selitys 20 artiklaan — Yhdenvertaisuus lain edessä

Artikla vastaa yleistä oikeusperiaatetta, joka on otettu mukaan kaikkiin eurooppalaisiin perustuslakeihin ja jonka myös yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut yhteisön oikeuden perusperiaatteeksi (tuomio 13.11.1984, Racke, asiassa 283/83, Kok. 1984, s. 3791; tuomio 17.4.1997, asiassa C–15/95, EARL, Kok. 1997, s. I–1961 ja tuomio 13.4.2000,

asiassa C-292/97, Karlsson, Kok. 2000, s. 2737).

Selitys 21 artiklaan — Syrjäntäkielto

Artiklan 1 kohta perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 13 artiklaan, joka on nyt korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 19 artiklalla, ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan sekä geeniperimän osalta ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä tehdyn yleissopimuksen 11 artiklaan. Sitä sovelletaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklan mukaisesti niiltä osin kuin se on yhteneväinen kyseisen artiklan kanssa.

Artiklan 1 kohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 19 artiklan välillä ei ole ristiriitaa tai yhteensopimattomuutta. Viimeksi mainitulla artiklalla on toinen soveltamisala ja tarkoitus: siinä annetaan unionille valta hyväksyä säädöksiä, myös sellaisia, joilla yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia, tiettyjen, kyseisessä artiklassa tyhjentävästi luetteloitujen syrjintämuotojen torjumiseksi. Tämä lainsäädäntö voi kattaa jäsenvaltioiden viranomaisten toiminnan (sekä yksityisten ihmisten väliset suhteet) millä tahansa unionin toimivaltaan kuuluvalla alalla. Sen sijaan 21 artiklan 1 kohdassa jäljempänä ei anneta minkäänlaisia valtuuksia hyväksyä syrjintää kieltäviä lakeja jäsenvaltioiden tai yksityisen toiminnan näillä aloilla eikä siinä kielletä syrjintää kertaikkaisesti mainituilla aloilla. Siinä käsitellään vain itse unionin toimielinten ja elinten harjoittamaa syrjintää niiden käyttäessä perussopimusten mukaista toimivaltaansa ja jäsenvaltioiden harjoittamaa syrjintää ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin lainsäädäntöä. Näin ollen 1 kohta ei muuta 19 artiklan nojalla myönnetyn toimivallan laajuutta eikä mainitun artiklan tulkintaa.

Artiklan 2 kohta vastaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 18 artiklan ensimmäistä kohtaa, ja sitä on sovellettava kyseisen artiklan mukaisesti.

Selitys 22 artiklaan — Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Artikla perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklaan ja Euroopan yh-

teisön perustamissopimuksen 151 artiklan 1 ja 4 kohtaan, jotka koskevat kulttuuria ja jotka on nyt korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 167 artiklan 1 ja 4 kohdalla. Kulttuurien ja kielten monimuotoisuuden kunnioittamisesta määrätään nyt myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdassa. Artiklaan on vaikuttanut myös Amsterdamin sopimuksen päätösoasiakirjaan liitetty kirkkojen ja eittunnustuksellisten järjestöjen asemaa koskeva julistus N:o 11, joka on nyt sisällytetty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 17 artiklaan.

Selitys 23 artiklaan — Naisten ja miesten välinen tasa-arvo

Artiklan ensimmäinen kohta perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2 artiklaan ja 3 artiklan 2 kohtaan, joissa unionin päämääräksi määritellään miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistäminen ja jotka on nyt korvattu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklalla ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 8 artiklalla, sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 157 artiklan 1 kohtaan. Se on saanut vaikutteita 3 päivänä toukokuuta 1996 tehdyn tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 20 artiklasta sekä työtekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 16 kohdasta.

Se perustuu myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 157 artiklan 3 kohtaan sekä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY 2 artiklan 4 kohtaan.

Artiklan toiseen kohtaan on otettu lyhyemmässä muodossa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 157 artiklan 4 kohta, jonka mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustettuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvittää ammattiuraan liittyviä haittoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan

mukaisesti tällä kohdalla ei muuteta 157 artiklan 4 kohtaa.

Selitys 24 artiklaan — Lapsen oikeudet

Artikla perustuu lapsen oikeuksista New Yorkissa 20 päivänä marraskuuta 1989 allekirjoitettuun yleissopimukseen, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet, ja erityisesti sen 3, 9, 12 ja 13 artiklaan.

Tässä 3 kohdassa otetaan huomioon, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen toteuttamisen osana oleva unionin lainsäädäntö sellaisissa yksityisoikeudellisissa asioissa, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia ja joita varten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 81 artiklassa annetaan tarpeellinen toimivalta, voi sisältää nimenomaan tapaamisoikeuden, jolla varmistetaan, että lapsi voi säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa.

Selitys 25 artiklaan — Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet

Artikla pohjautuu tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 24 ja 25 kohtaan. Oikeuteen osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään sisältyy luonnollisesti oikeus osallistua poliittiseen elämään.

Selitys 26 artiklaan — Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan

Artiklaan sisältyvä periaate perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artiklaan ja se on myös saanut vaikutteita työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 26 kohdasta.

IV OSASTO — YHTEISVASTUU

Selitys 27 artiklaan — Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä

Artikla on tarkistetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa (21 artikla) sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa (17 ja 18 kohta). Sitä

sovelletaan unionin oikeudessa ja kansallisissa lainsäädännöissä määrättyjen edellytysten mukaisesti. Viittauksella asianmukaisiin tasoihin tarkoitetaan unionin oikeudessa tai kansallisissa lainsäädännöissä ja käytännöissä määriteltyjä tasoja, joihin voi sisältyä Euroopan taso, kun unionin lainsäädännössä niin säädetään. Unionin säännöstöä on tällä alalla huomattavasti: Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 154 ja 155 artikla sekä direktiivit 2002/14/EY (työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan koskevat yleiset puitteet Euroopan yhteisössä), 98/59/EY (joukkovähentäminen), 2001/23/EY (yrityksen luovutus) ja 94/45/EY (eurooppalainen yritysneuvosto).

Selitys 28 artiklaan — Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 6 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevaan yhteisön peruskirjaan (12–14 kohta). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tunnustanut lakko-oikeuden yhdeksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa esitetyn ammatillisen järjestäytymisoikeuden osaksi. Niiden asianmukaisten tasojen osalta, joilla voidaan käydä työehtosopimusneuvotteluja, viitataan edellisen artiklan selitykseen. Yhteistoimien, kuten lakon, toteuttamista koskevien menettelyjen ja rajoitusten osalta noudatetaan kansallisia lainsäädäntöjä ja käytäntöjä. Tähän kuuluu myös kysymys siitä, voidaanko niitä toteuttaa samanaikaisesti useassa jäsenvaltiossa.

Selitys 29 artiklaan — Oikeus työnvälityspalveluihin

Artikla perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artiklan 3 kohtaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 6 kohtaan.

Selitys 30 artiklaan — Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä

Artikla pohjautuu tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 24 artiklaan. Katso myös direktiivit 80/987/ETY työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa ja

2001/23/EY työntekijöiden oikeuksien turvaamisesta yrityksen luovuttamisen yhteydessä.

Selitys 31 artiklaan — Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot

1. Tämän artiklan 1 kohta perustuu toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annettuun direktiiviin 89/391/ETY. Sen pohjana on myös sosiaalisen peruskirjan 3 artikla ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 19 kohta sekä siltä osin kuin on kyse oikeudesta nauttia arvostusta työssä, tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 26 artikla. Ilmais ”työehdot” on käsiteltävä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 156 artiklan mukaisesti.

2. Artiklan 2 kohta perustuu tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista annettuun direktiiviin 93/104/EY sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 2 artiklaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 8 kohtaan.

Selitys 32 artiklaan — Lapsityövoiman käytön kieltäminen nuorten suojelu työssä

Artikla perustuu nuorten työntekijöiden suojelusta annettuun direktiiviin 94/33/EY sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 7 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 20–23 kohtaan.

Selitys 33 artiklaan — Perhe- ja työelämä

Perusoikeuskirjan 33 artiklan 1 kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artiklaan.

Artiklan 2 kohta pohjautuu neuvoston direktiiviin 92/85/ETY toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä sekä direktiiviin 96/34/EY UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainlomaa koskevasta puitesopimuksesta. Se perustuu myös Euroopan sosiaalisen peruskirjan 8 artiklaan (äitiyssuojelu) ja on saanut vaikutteita tarkistetun sosiaalisen peruskirjan 27 ar-

tiklasta (perheellisten työntekijöiden oikeus tasavertaisiin mahdollisuuksiin ja tasavertaiseen kohteluun). Äitiyteen sisältyy ajanjakso hedelmöitymisestä imettämiseen.

Selitys 34 artiklaan — Sosiaaliturva ja toimeentuloturva

Perusoikeuskirjan 34 artiklan 1 kohdassa esitetty periaate perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 ja 156 artiklaan sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklaan ja työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohtaan. Unionin on noudatettava tätä periaatetta, kun se toteuttaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 ja 156 artiklassa sille annettua toimivaltaa. Viittaus sosiaalipalveluihin koskee tapauksia, joissa tällaisia palveluja on otettu käyttöön tiettyjen etuuksien varmistamiseksi, mutta se ei tarkoita, että tällaiset palvelut olisi otettava käyttöön, jos niitä ei ole olemassa. Ilmais ”äitiys” on käsiteltävä samalla tavoin kuin edellisessä artiklassa.

Artiklan 2 kohta perustuu Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan 4 kohtaan ja 13 artiklan 4 kohtaan sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 2 kohtaan ja siinä esitetään säännöt, jotka johtuvat asetuksesta (ETY) N:o 1408/71 ja asetuksesta (ETY) N:o 1612/68.

Artiklan 3 kohtaan ovat vaikuttaneet Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artikla ja tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 30 ja 31 artikla sekä työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 10 kohta. Unionin on noudatettava sitä politiikoissa, jotka perustuvat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklaan.

Selitys 35 artiklaan — Terveyden suojelu

Tämän artiklan periaatteet perustuvat Euroopan yhteisön perustamis sopimuksen 152 artiklaan, joka on nyt korvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 168 artiklalla, sekä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 13 artiklaan. Artiklan toisessa virkkeessä toistetaan 168 artiklan 1 kohta.

Selitys 36 artiklaan — Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja

Artikla noudattaa täysin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 14 artiklaa eikä siinä luoda uutta oikeutta. Siinä vain vahvistetaan periaate, jonka mukaan unioni kunnioittaa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä mahdollisuutta käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja, mikäli säännökset ovat sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa.

Selitys 37 artiklaan — Ympäristönsuojelu

Artiklan periaate perustuu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 2, 6 ja 174 artiklaan, jotka on nyt korvattu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdalla sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 11 ja 191 artiklalla.

Artikla on myös saanut vaikutteita tietyistä kansallisista perustuslaeista.

Selitys 38 artiklaan — Kuluttajansuoja

Artiklan periaate perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 169 artiklaan.

V OSASTO — KANSALAISTEN OIKEUDET

Selitys 39 artiklaan — Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

Perusoikeuskirjan 39 artiklaa sovelletaan perussopimuksissa määrätyn edellytyksin perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Itse asiassa 39 artiklan 1 kohta vastaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa turvattua oikeutta (ks. myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 22 artiklassa oleva oikeusperusta kyseisen oikeuden käyttämistä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi) ja tämän artiklan 2 kohta vastaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 14 artiklan 3 kohtaa. Artiklan 2 kohdassa toistetaan demokraattisen valtion vaalijärjestelmän peruseriaatteet.

Selitys 40 artiklaan — Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Artikla vastaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdassa turvattua oikeutta (ks. myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 22 artiklassa oleva oikeusperusta kyseisen oikeuden käyttämistä koskevien yksityiskohtaisten järjestelyjen hyväksymiseksi). Sitä sovelletaan perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti näissä perussopimusten artikloissa määrätyn edellytyksin.

Selitys 41 artiklaan — Oikeus hyvään hallintoon

Perusoikeuskirjan 41 artiklan perustana on, että unioni on oikeusyhteisö, jonka ominaispiirteet ovat kehittyneet oikeuskäytännössä, jolla on vakiinnutettu hyvä hallinto yleisenä oikeuseriaatteena (ks. mm. yhteisöjen tuomioistuimen tuomiota 31.3.1992 asiassa C-255/90 P, Burban, Kok. 1992, s. I-2253 sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota 18.9.1995 asiassa T-167/94, Nölle, Kok. 1995, s. II-2589 ja tuomiota 9.7.1999 asiassa T-231/97, New Europe Consulting ja muut, Kok. s. II-2403). Oikeuden esitystapa kahdessa ensimmäisessä kohdassa johtuu oikeuskäytännöstä (yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 15.10.1987 asiassa 222/86, Heylens, Kok. 1987, 4097 n:o 15; tuomio 18.10.1989 asiassa 374/87, Orkem, Kok. 1989, 3283; tuomio 21.11.1991 asiassa C-269/90, TU München, Kok. 1991, s. I-5469 sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 6.12.1994 asiassa T-450/93, Lisrestal, Kok. 1994, II-1177 ja tuomio 18.9.1995 asiassa T-167/94, Nölle, Kok. 1995, s. II-2589) ja perusteluvälvoitteen osalta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 296 artiklasta (ks. myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 298 artiklan oikeusperusta, jonka nojalla voidaan antaa avointa, tehokasta ja riippumatonta eurooppalaista hallintoa tukevaa lainsäädäntöä).

Artiklan 3 kohdassa toistetaan nyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 340 artiklassa turvattu oikeus. Artiklan 4 kohdassa toistetaan nyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan d alakohdassa ja 25 artiklassa turvat-

tu oikeus. Näitä oikeuksia sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti perussopimuksissa määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.

Tähän kysymykseen liittyy tärkeänä näkökohtana perusoikeuskirjan 47 artiklassa turvattu oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin.

Selitys 42 artiklaan — Oikeus tutustua asiakirjoihin

Artiklassa turvattu oikeus on peräisin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 255 artiklasta, jonka nojalla on annettu asetus (EY) N:o 1049/2001. Eurooppa-valmistelukunta on ulottanut tämän asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden toimielinten, muiden elinten ja erillisvirastojen asiakirjoihin yleensä, asiakirjan muodosta riippumatta (ks. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 15 artiklan 3 kohta). Perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti sitä sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 15 artiklan 3 kohdassa määrättyin edellytyksin ja rajoituksin.

Selitys 43 artiklaan — Euroopan oikeusasiamies

Tässä artiklassa turvattu oikeus on turvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 ja 228 artiklassa. Sitä sovelletaan perusoikeuskirjan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti näissä kahdessa artiklassa määrättyin edellytyksin.

Selitys 44 artiklaan — Oikeus esittää vetoamus

Tässä artiklassa turvattu oikeus on turvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 ja 227 artiklassa. Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti näissä kahdessa artiklassa määrättyin edellytyksin.

Selitys 45 artiklaan — Liikkumis- ja oleskeluvapaus

Artiklan 1 kohdassa turvataan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu oikeus (ks. myös 21 artiklassa oleva oikeus-

perusta ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.9.2002, asia C-413/99, Baumbast, Kok. 2002, s. 709). Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti perussopimuksissa määrättyin edellytyksin ja rajoituksin.

Artiklan 2 kohdassa muistutetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 77, 78 ja 79 artiklassa unionille annettusta toimivallasta. Tämän vuoksi kyseisen oikeuden myöntäminen riippuu siitä, käyttävätkö toimielimet tätä toimivaltaa.

Selitys 46 artiklaan — Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojele

Artiklassa on turvattu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklassa tarkoitettu oikeus (ks. myös 23 artiklassa oleva oikeusperusta). Sitä sovelletaan 52 artiklan 2 kohdan mukaisesti näissä artikloissa määrättyin edellytyksin.

VI OSASTO — LAINKÄYTTÖ

Selitys 47 artiklaan — Oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Artiklan ensimmäinen kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklaan:

”Jokaisella, jonka tässä yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä sinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt.”

Suoja on unionin oikeudessa kuitenkin laajempi, sillä siinä turvataan oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin tuomarin edessä. Yhteisöjen tuomioistuin vakiinnutti kyseisen oikeuden unionin oikeuden yleiseksi periaatteeksi tuomiossaan 15.5.1986, Johnston, asia 222/84, Kok. 1986, s. 1651; ks. myös 15.10.1987 annettua tuomiota asiassa 222/86, Heylens, Kok. 1987, s. 4097 ja 3.12.1992 annettua tuomiota asiassa C-97/91, Borelli, Kok. 1992, s. I-6313. Tuomioistuimen mukaan kyseistä unionin oikeuden yleistä periaatetta sovelletaan myös jäsenvaltioihin silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta. Tämän oikeuskäytännön kirjaamisella perusoi-

keuskirjaan ei pyritty muuttamaan perussopimusten mukaista tuomioistuINVALVONTAA koskevaa järjestelmää eikä varsinkaan tutkittavaksi ottamista koskevia sääntöjä suoraan Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettavien kanteiden osalta. Eurooppa-valmistelukunta on tarkastellut tuomioistuINVALVONTAA koskevaa järjestelmää, myös tutkittavaksi ottamista koskevia sääntöjä, vahvistanut ne ja muuttanut niiden tiettyjä näkökohtia, mikä käy ilmi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 251–281 artiklasta ja erityisesti sen 263 artiklan neljänestä kohdasta. Tätä 47 artiklaa sovelletaan kaikkien unionin oikeuden takaamien oikeuksien osalta unionin toimielimiin ja jäsenvaltioihin niiden pannahsa täytäntöön yhteisön oikeutta.

Artiklan toinen kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohtaan, joka kuuluu seuraavasti:

”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalin, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatiessa, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta.”

Oikeutta saada asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa ei sovelleta unionin oikeudessa ainoastaan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin riita-asioihin. Tämä johtuu siitä, että unioni on oikeusyhteisö, kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 294/83, Vihreät vastaan Euroopan parlamentti (tuomio 23.4.1986, Kok. 1986, s. 1339). Euroopan ihmisoikeussopimuksessa annettuja takuita sovelletaan unionissa kuitenkin samalla tavalla niiden soveltamisalaa lukuun ottamatta.

Artiklan kolmannen kohdan osalta on aiheellista todeta, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti oikeusapua on annettava tapauksissa, joissa

oikeusavun puuttuminen tekisi tehottomaksi tehokkaan oikeussuojan takuun (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa Airey 9.10.1979 antama tuomio, sarja A, Kok. 32, s. 11). Myös Euroopan unionin tuomioistuimella on oikeusapujärjestelmä.

Selitys 48 artiklaan — Syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen

Tämä 48 artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohtaa, jotka kuuluvat seuraavasti:

”2. Jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

3. Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet:

a) oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä;

b) oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan;

c) oikeus puolustautua henkilökohtaisesti tai itse valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan välityksellä, ja jos hän ei pysty itse maksamaan saamastaan oikeusavusta, hänen on saatava se korvauksetta oikeudenmukaisuuden niin vaatiessa;

d) oikeus kuulustella tai kuulustuttaa todistajia, jotka kutsutaan todistamaan häntä vastaan, ja saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulustelluiksi samoissa olosuhteissa kuin häntä vastaan todistamaan kutsutut todistajat;

e) oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä.”

Tällä oikeudella on 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella.

Selitys 49 artiklaan — Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

Artiklassa esitetään klassinen sääntö, jonka mukaan rikosoikeudessa ei sovelleta lakeja eikä rangaistuksia taannehtivasti. Siihen on lisätty lievemmän rangaistuksen taannehtiva soveltaminen, joka on käytössä monissa val-

tioissa ja on esitetty kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 15 artiklassa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Ketään ei ole pidettävä syyppäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut teko hetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen teko hetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

2. Mikään tässä artiklassa ei estä ryhtymästä oikeudenkäyntiin henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka sivistyskansojen hyväksymien yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti oli teko hetkellä rikollinen teko.”

Ainoastaan 2 kohdan ilmaisu ”sivistyskansojen” on poistettu. Tämä ei kuitenkaan muuta sisällön osalta kohtaa, joka koskee erityisesti rikoksia ihmiskuntaa vastaan. Oikeudella, joka turvataan, on siis 52 artiklan 3 kohdan mukaisesti sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvatulla oikeudella.

Artiklan 3 kohdassa toistetaan rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden yleinen periaate, joka on vakiintunut jäsenvaltioiden yhteisissä valtiosääntöperinteissä ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Selitys 50 artiklaan — Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Ketään ei saa saman valtion tuomiovalan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntinettelyn mukaisesti.

2. Edellisen kappaleen määräykset eivät estä ottamasta juttua uudelleen tutkittavaksi asianomaisen valtion lakien ja oikeudenkäyntinettelyn mukaisesti, jos on näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista tai jos aiemmassa prosessissa on tapahtunut sellai-

nen perustavaa laatua oleva virhe, joka voisi vaikuttaa lopputulokseen.

3. Tästä artiklasta ei saa poiketa yleissopimuksen 15 artiklan perusteella.”

Non bis in idem -sääntöä sovelletaan unionin oikeudessa (lukuisista oikeustapauksista ks. 5.5.1966 annettua tuomiota asiassa Gutmann vastaan komissio, asia 18/65 ja asia 35/65, Kok. 1966, s. 150 ja äskettäin ratkaistun asian osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 20.4.1999, yhdistetyt asiat T-305/94 ja muut, Limburgse Vinyl Maatschappij NV vastaan komissio, Kok. 1999, s. II-931). Täsmennetään, että kumulaation kieltävä sääntö koskee kahden samankaltaisen rangaistuksen yhdistämistä, tässä tapauksessa rikosprosessissa.

Non bis in idem -sääntöä ei 50 artiklan mukaisesti sovelleta ainoastaan saman valtion tuomioistuimissa, vaan myös useiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä. Tämä vastaa unionin säännöstöä; ks. Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 54–58 artikla ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, 11.2.2003, asia C-187/01, Gözütok (Kok. 2003, s. I-1345), yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 7 artikla ja lahjonnan torjuntaa koskevan yleissopimuksen 10 artikla. Muutamat poikkeukset, jotka näissä yleissopimuksissa mahdollistavat jäsenvaltioille non bis in idem -säännöstä poikkeamisen, kuuluvat 52 artiklan 1 kohdan rajoituksia koskevan horisontaalisen lausekkeen piiriin. Seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitetuissa tilanteissa, eli kun periaatetta sovelletaan yhdessä jäsenvaltiossa, on tällä turvatulla oikeudella sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavalla oikeudella.

VII OSASTO — PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

Selitys 51 artiklaan — Soveltamisala

Tämän 51 artiklan tarkoituksena on määrittellä perusoikeuskirjan soveltamisala. Sen tarkoituksena on määrittää selvästi, että perusoikeuskirjaa sovelletaan ensisijaisesti unionin toimielimiin ja elimiin toissijaisuus-

periaatetta noudattaen. Tämä määräys laadittiin noudattaen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaisesti unionin on kunnioitettava perusoikeuksia, ja se on myös Kölnin Eurooppa-neuvoston antaman valtuutuksen mukainen. Käsite ”toimielimet” vahvistetaan perussopimuksissa. Käsitettä ”elimet ja laitokset” käytetään perussopimuksissa yleisesti tarkoittamaan kaikkia perussopimuksilla tai johdetun oikeuden säädöksillä perustettuja elimiä (ks. esim. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 15 tai 16 artikla).

Jäsenvaltioiden osalta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuu selvästi, että velvollisuus noudattaa unionin puitteissa määriteltyjä perusoikeuksia koskee jäsenvaltioita vain silloin, kun ne toimivat unionin oikeuden alalla (tuomio 13.7.1989, Wachauf, asiassa 5/88, Kok. 1989, s. 2609; tuomio 18.6.1991, ERT, Kok. 1991, s. I-2925); tuomio, 18.12.1997, asia C-309/96 Annibaldi, Kok. 1997, s. I-7493. Yhteisöjen tuomioistuin on hiljattain vahvistanut tämän oikeuskäytännön seuraavin sanoin: ”Lisäksi on huomattava, että yhteisön oikeusjärjestyksen perusoikeuksien turvaamista koskevat vaatimukset sitovat myös jäsenvaltioita niiden pannessa yhteisön oikeudensäännöksiä täytäntöön...” (tuomio 13.4.2000, asiassa C-292/97, Kok. 2000, s. I-2737, peruste 37). Tätä sääntöä sellaisena kuin se on vakiinnutettu tässä perusoikeuskirjassa sovelletaan tietysti sekä keskusviranomaisiin että alueellisiin tai paikallisiin elimiin ja julkisyhteisöihin silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin oikeutta.

Artiklan 2 kohdassa yhdessä 1 kohdan toisen virkkeen kanssa vahvistetaan, ettei peruskirjalla voida laajentaa unionille perussopimuksissa annettuja toimivaltuuksia ja tehtäviä. Tässä on nimenomaisesti mainittu se, mikä loogisesti aiheutuu toissijaisuusperiaatteesta ja siitä, että unionilla on vain sille annettua toimivaltaa. Perusoikeuksilla sellaisina kuin ne ovat unionissa turvattuina on vaikutuksia vain perussopimuksissa määriteltyjen toimivaltuuksien puitteissa. Näin ollen unionin toimielinten 1 kohdan toisen virkkeen mukainen velvollisuus edistää perusoikeuskirjassa mainittuja periaatteita voi syntyä vain näiden samojen toimivaltuuksien rajoissa.

Artiklan 2 kohdassa vahvistetaan myös, että perusoikeuskirjalla ei saa ulottaa unionin oikeuden soveltamisalaa perussopimuksissa annettua toimivaltaa laajemmalle. Yhteisöjen tuomioistuin on jo vahvistanut tämän säännön unionin oikeudeksi tunnustettujen perusoikeuksien osalta (tuomio 17.2.1998, asia C-249/96, Grant, Kok. 1998, s. I-621, 45 kohta perusteista). Tämän säännön mukaisesti on selvää, ettei Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa olevan perusoikeuskirjaa koskevan viittauksen voida katsoa sisältävän laajentavan ”unionin oikeuden täytäntöönpanoksi” katsottavaa jäsenvaltioiden toiminta-alaa (jota tarkoitetaan 1 kohdassa ja edellä mainitussa oikeuskäytännössä).

Selitys 52 artiklaan — Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta

Tällä 52 artiklalla pyritään vahvistamaan perusoikeuskirjan oikeuksien ja periaatteiden kattavuus sekä niiden tulkintaa koskevat säännöt. Artiklan 1 kohdassa käsitellään rajoitussäännöstöä. Käytettyyn sanamuotoon on vaikuttanut yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö: ”... vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näiden oikeuksien käyttöä voidaan kuitenkin rajoittaa muun muassa yhteisen markkinajärjestelyn yhteydessä, kunhan rajoitukset tosiasiallisesti palvelevat yleisen edun mukaisia yhteisön tavoitteita eikä niillä puututa näihin oikeuksiin tavoitellun päämäärän kannalta suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä ja jolla loukattaisiin näiden oikeuksien keskeistä sisältöä” (tuomio 13.4.2000, asiassa C-292/97, kohta 45). Viittaus unionin tunnustamiin yleisiin etuihin kattaa sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklassa mainitut tavoitteet että muut perussopimusten erityismääräyksillä, kuten Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 1 kohdalla ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 35 artiklan 3 kohdalla sekä saman sopimuksen 36 ja 346 artiklalla, suojatut edut.

Artiklan 2 kohdassa viitataan Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa jo nimenomaisesti taattuihin oikeuksiin, jotka on tunnustettu uudelleen perusoikeuskirjassa ja jotka nyt mainitaan perussopimuksissa (erityisesti unionin kansalaisuudesta johtuvat oi-

keudet). Kohdassa selvitetään, että kyseisiä oikeuksia koskevat edelleen niiden perustana olevaan unionin lainsäädäntöön sovellettavat edellytykset ja rajoitukset, joista määrätään perussopimuksissa. Perusoikeuskirjalla ei muuteta Euroopan yhteisön perustamisopimuksessa annettujen oikeuksien järjestelmää, josta määrätään perussopimuksissa.

Artiklan 3 kohdan tarkoituksena on varmistaa tarvittava johdonmukaisuus perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välillä määräämällä säännöstä, jonka mukaan siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuja oikeuksia, niillä on sama merkitys ja kattavuus, sallitut rajoitukset mukaan luettuina, kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyillä oikeuksilla. Tästä johtuu erityisesti, että lainsäätäjän on näitä oikeuksia rajoittaessaan noudatettava samoja vaatimuksia, joista määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiskohtaisissa rajoituksia koskevissa määräyksissä, joita siten voidaan soveltaa tähän kohtaan kuuluviin oikeuksiin, sanotun kuitenkin vaikuttamatta unionin oikeuden ja Euroopan unionin tuomioistuimen riippumattomuuteen.

Viittauksella Euroopan ihmisoikeussopimukseen tarkoitetaan sekä yleissopimusta että sen lisäpöytäkirjoja. Turvattujen oikeuksien merkitys ja kattavuus määritellään näiden asiakirjojen lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Kohdan viimeisen virkkeen tarkoituksena on antaa unionille mahdollisuus turvata tätä laajempi suoja. Joka tapauksessa perusoikeuskirjassa myönnetty suojan taso ei koskaan saa olla ihmisoikeussopimuksessa taattua alhaisempi.

Perusoikeuskirja ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuksiin soveltaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklaa, jonka mukaan voidaan poiketa ihmisoikeussopimuksen mukaisista oikeuksista sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, toimien toteuttamiseksi kansallisen puolustuksen alalla sodan puhjettua tai lain ja järjestyksen ylläpitämiseksi niiden Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 72 artiklassa ja 347 artiklassa tunnustettujen velvollisuuksien mukaisesti.

Seuraavassa on luettelo oikeuksista, joiden tällä hetkellä, ja sulkematta pois oikeuden, lainsäädännön ja perussopimusten kehitystä, voidaan katsoa vastaavan tässä kohdassa tarkoitettuja Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeuksia. Luettelossa ei ole Euroopan ihmisoikeussopimukseen nähden uusia oikeuksia.

1. Peruskirjan artiklat, joilla on sama merkitys ja kattavuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen (ECHR) vastaavilla artikloilla:

- 2 artikla vastaa ECHR:n 2 artiklaa,
- 4 artikla vastaa ECHR:n 3 artiklaa,
- 5 artiklan 1 ja 2 kohta vastaavat ECHR:n 4 artiklaa,
- 6 artikla vastaa ECHR:n 5 artiklaa,
- 7 artikla vastaa ECHR:n 8 artiklaa,
- 10 artiklan 1 kohta vastaa ECHR:n 9 artiklaa,
- 11 artikla vastaa ECHR:n 10 artiklaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin oikeudessa määrättyjä rajoituksia jäsenvaltioiden oikeudelle ottaa käyttöön ECHR:n 10 artiklan 1 kohdan kolmannessa virkkeessä tarkoitettuja lupamenettelyjä,
- 17 artikla vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 1 artiklaa,
- 19 artiklan 1 kohta vastaa ECHR:n neljännen lisäpöytäkirjan 4 artiklaa,
- 19 artiklan 2 kohta vastaa ECHR:n 3 artiklaa sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin sen tulkitsee,
- 48 artikla vastaa ECHR:n 6 artiklan 2 ja 3 kohtaa,
- 49 artiklan 1 kohta (lukuun ottamatta viimeistä virkettä) ja 2 kohta vastaavat ECHR:n 7 artiklaa.

2. Artiklat, joilla on sama merkitys kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaavilla artikloilla, mutta joiden kattavuus on laajempi:

- 9 artikla kattaa ECHR:n 12 artiklan soveltamisalan, mutta se voidaan ulottaa koskemaan muun tyyppisiä avioliittoja, kun kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään,
- 12 artiklan 1 kohta vastaa ECHR:n 11 artiklaa, mutta sen soveltamisala ulottuu Euroopan unionin tasoon,
- 14 artiklan 1 kohta vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 2 artiklaa, mutta sen sovelta-

misala ulotetaan ammatilliseen koulutukseen ja jatko- ja täydennyskoulutukseen pääsyyn,

— 14 artiklan 3 kohta vastaa ECHR:n lisäpöytäkirjan 2 artiklaa vanhempien oikeuden osalta,

— 47 artiklan 2 ja 3 kohta vastaa ECHR:n 6 artiklan 1 kohtaa, jonka soveltamisala on rajoitettu oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin riita-asioihin tai rikossyytteisiin; rajoituksella ei ole merkitystä unionin oikeuden ja sen täytäntöönpanon kannalta,

— 50 artikla vastaa ECHR:n seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklaa, mutta sen kattavuus laajennetaan Euroopan unionin tasoon jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä,

— lisäksi Euroopan unionin kansalaisia ei unionin oikeuden soveltamisalalla voida pitää ulkomaalaisina, koska kaikki kansallisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä. ECHR:n 16 artiklan ulkomaalaisten oikeuksia koskevia rajoituksia ei siis sovelleta heihin tässä yhteydessä.

Artiklan 4 kohdassa oleva tulkintasääntö perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklan 3 kohdan sanamuotoon, ja siinä otetaan asianmukaisesti huomioon se lähestymistapa yhteisiin valtiosääntöperinteisiin, jota yhteisöjen tuomioistuin on noudattanut (esim. tuomio 13.12.1979, asia 44/79, Hauer, Kok. 1979, s. 3727; tuomio 18.5.1982, asia 155/79, AM & S, Kok. 1982, s. 1575). Tämän säännön mukaan perusoikeuskirjan oikeuksia ei niinkään pitäisi tulkita joustamattomasti ”pienimmän mahdollisen nimittäjän” lähestymistavan mukaan, vaan se olisi nähtävä keinona tarjota korkeatasoinen suoja, joka on sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa ja yhdenmukainen yhteisten valtiosääntöperinteiden kanssa.

Artiklan 5 kohdassa selkiytetään perusoikeuskirjaan kirjattujen ”oikeuksien” ja ”periaatteiden” välistä eroa. Tämän eron perusteella subjektiivisia oikeuksia on kunnioitettava, kun taas periaatteita on noudatettava (51 artiklan 1 kohta). Periaatteita voidaan panna täytäntöön lainsäätämisyjärjestyksestä hyväksyttävien säädösten tai täytäntöönpanosäädösten avulla (joita unioni hyväksyy toimivaltansa mukaisesti ja jäsenvaltiot ainoastaan silloin, kun ne panevat täytäntöön unionin lainsäädäntöä); näin ollen periaatteista tulee tuomioistuinten kannalta merkittäviä

ainoastaan silloin kun kyseisiä säädöksiä tulkitaan tai tarkistetaan. Niiden perusteella ei voida kuitenkaan vaatia positiivista toimintaa unionin toimielimiltä tai jäsenvaltioiden viranomaisilta. Tämä vastaa sekä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä (ks. erityisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 191 artiklan 2 kohdassa olevaa ennalta varautumisen periaatetta koskeva oikeuskäytäntö: ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio, 11.9.2002, asia T-13/99, Pfizer vs. neuvosto, jossa on lukuisia viittauksia aikaisempaan oikeuskäytäntöön, sekä maatalouslainsäädännön periaatteita koskevaa Euroopan yhteisön perustamisopimuksen 33 artiklaa (ent. 39 artikla) koskevia tuomioiden sarjaa, esim. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio, asia 265/85, Van den Berg, Kok. 1987, s. 1155: markkinoiden tasapainottamisen ja kohtuullisten odotusten periaatteen tarkastelu) että jäsenvaltioiden perustuslaillisten järjestelmien noudattamaa lähestymistapaa ”periaatteisiin” erityisesti sosiaalilainsäädännön alalla. Havainnollisuuden vuoksi voidaan viitata esimerkkinä perusoikeuskirjassa tunnustetuista periaatteista muun muassa 25, 26 ja 37 artiklaan. Joissakin tapauksissa perusoikeuskirjan artiklalla saattaa olla merkitystä sekä oikeuden että periaatteen ilmentäjänä, ks. esim. 23, 33 ja 34 artikla.

Artiklan 6 kohdassa viitataan erinäisiin perusoikeuskirjan artikloihin, joissa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti viitataan kansallisiin lainsäädäntöihin ja käytäntöihin.

Selitys 53 artiklaan — Suojan taso

Määräyksen tavoitteena on säilyttää unionin oikeudessa, jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja kansainvälisessä oikeudessa kunkin soveltamisalalla tällä hetkellä annetun suojan taso. Euroopan ihmisoikeussopimus mainitaan tässä huomattavan merkityksensä vuoksi.

Selitys 54 artiklaan — Oikeuksien väärinkäytön kieltö

Tämä artikla vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklaa:

”Minkään tässä yleissopimuksessa ei saa tulkita suovan millekään valtiolle, ryhmälle

tai henkilölle oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä

yleissopimuksessa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa niitä enemmän kuin tässä yleissopimuksessa on sallittu.”